TARTALOM

KÜLÖNLEGES TÉMÁK TARTALOMJEGYZÉKE

A SZERZŐ SZEMÉLYES ELŐSZAVA:
HOGYAN SEGÍTHET NEKED EZ A KOMMENTÁR?

A Bibliai értelmezés egy ésszerű és egyben szellemi folyamat, ami arra törekszik, hogy megértsen egy ősi, ihletett írót oly módon, hogy az Istentől származó üzenet a mai időkben is érthető és alkalmazható legyen.

A szellemi folyamat döntő, de nagyon nehéz meghatározni. Magában foglalja az Istennek való alárendeltséget és az Isten felé való nyitottságot. Szükséges, hogy ott legyen az éhség (1) Iránta, (2) ismerni akarására, és (3) az Ő szolgálatára. Ez a folyamat magában foglalja az imádságot, a megvallást és az életmód változtatásra való hajlandóságot. A Szentlélek jelenléte döntő fontosságú a megértési folyamatban, de az, hogy őszinte, istenfélő keresztények miért értelmezik különbözőmódokon a Bibliát, ez maga rejtély.

Az ésszerű folyamatot könnyebb megmagyarázni. A szöveghez következetesnek kell maradnunk és pontosnak kell lennünk, és nem szabad, hogy a személyes vagy felekezeti előítéleteink befolyásoljanak. Történelmileg mindannyian feltételekhez vagyunk kötve. Egyikünk sem tud objektív, semleges értelmező lenni. Ez a kommentár egy óvatos, ésszerű folyamatot biztosít, ami három értelmező alapelvet is tartalmaz, ami úgy van megalkotva, hogy segítsen nekünk felülkerekedni az előítéleteinken.

Első Alapelv

Az első alapelv az, hogy vegyük figyelembe azt a történelmi kort, amiben a könyv íródott, és azt a bizonyos történelmi alkalmat, ami miatt megíródott. Az eredeti írónak volt egy célja és egy üzenete, amit szeretett volna továbbítani. A szöveg nem jelenthet számunkra olyasvalamit, amit nem jelentett az eredeti, ősi, ihletett szerzőnek. A szándéka – nem a mi történelmi, érzelmi, kulturális, személyes vagy felekezeti szükségeink – a lényeg. Az alkalmazás szerves része az értelmezésnek, de a helyes értelmezésnek minden esetben meg kell előznie az alkalmazást. Folyamatosan ismételgetnünk kell, hogy minden bibliai szövegnek egy, csak egyetlen egyetlen egy jelentése van. Ez a jelentés az, amit az eredetei biblia író a Szentlélek vezetése alatt szeretett volna elmondani a saját korában. Ennek az egyetlen egy jelentésnek lehet többféle alkalmazási lehetősége a különböző kultúrákban és helyzetekben. Ezeket az alkalmazásokat össze kell kötni az eredeti író központi igazságával. Éppen ezért ez a tanulmányozást elősegítő kommentár úgy lett megalkotva, hogy a Biblia minden könyvéhez nyújtson egy egy bevezetést.

Második Alapelv

A második alapelv az, hogy azonosítsuk az irodalmi egységeket. Minden bibliai könyv egy egységesített dokumentum. Azoknak, akik értelmezik, nincs joguk ahhoz, hogy elkülönítsék az igazság egy aspektusát a többitől. Éppen ezért arra kell törekednünk, hogy az adott bibliai könyv egészének célját megértsük, mielőtt az egyes irodalmi egységeket értelmeznénk. A különálló részek – fejezetek, bekezdések vagy versek – nem jelenthetnek olyasvalamit, amit az egység maga nem jelent. Az értelmezésnek mindig az egészet néző deduktív/levezető megközelítéstől a részek induktív/következtető megközelítéséig kell irányulnia. Éppen ezért ez a tanulmányozást elősegítő kommentár úgy lett megalkotva, hogy segítsen a tanulmányozónak az irodalmi egységek szerkezetét bekezdésenként analizálni. A bekezdések, ugyanúgy mint a fejezetek és a különböző felosztások nem ihletettek, de segítenek abban, hogy a különböző gondolati egységeket megkülönböztethessünk.

Bekezdések szintjén értelmezni, – nem mondatonként, nem mellékmondatokként, kifejezésenként vagy szavanként – ez a kulcs ahhoz, hogy követhessük az eredeti bibliaíró által továbbadandó jelentést. A bekezdések egy egységesített témán alapszanak, amiket gyakran nevezünk témának vagy a témát összefoglaló mondatnak. Minden szó, kifejezés, mellékmondat és mondat, ami a bekezdésben található, valahogyan ehhez az egységesített témához kapcsolódik. Korlátozzák, kiteljesítik, magyarázzák és/vagy megkérdőjelezik. A valódi kulcs a helyes értelmezéshez az, hogy követni kell az eredeti szerző gondolatát bekezdésről bekezdésre a különböző irodalmi egységeken át, amik a bibliai könyv egészét alkotják. Ez a tanulmányozást elősegítő kommentár úgy lett megalkotva, hogy segítsen a tanulmányozónak megtenni ezt azáltal,

hogy különböző modern angol nyelvű bibliafordításokat hasonlít össze. Ezek a fordítások azért lettek kiválasztva, mert azok különböző fordítási nézeteket alkalmaznak:

A. A United Bible Society (Egyesült Biblia Egylet) görög szövege a negyedik átdolgozott kiadás (UBS^4). Ennek a szövegét modern szövegértelmező tudósok osztották bekezdésekre.
B. A New King James Version (Új King James Fordítás), (NKJV) egy szóról szóra való szó szerinti fordítása a görög kézírásoknak, amiket Textus Receptus-nak hívnak. Ennek a fordításnak a bekezdési beosztásai hosszabbak, mint a többi fordításnak. Ezek a hosszabb bekezdések segítenek a tanulmányozónak meglátni az egységesített témákat.
C. A New Revised Standard Version (az Új Átdolgozott Standard Fordítás), (NRSV) egy módosított szóról szóra való fordítás. Ez átmenetet alkot a következő két modern változat között. Ennek a bekezdés felosztása elég jó segítség a különböző témák meghatározásában.
D. A Today's English Version (a Mai Angol Fordítás), (TEV) egy dinamikus egyenértékű fordítás, amit a United Bible Society adott ki. Arra törekszik, hogy a Bibliát oly módon fordítsa le, hogy a modern kori, angolul beszélő olvasó vagy előadó megérthesse az eredeti görög szöveg jelentését. Gyakran, legfőképp az evangéliumokban, a bekezdéseket aszerint osztja fel, hogy ki a beszélő, nem pedig témák szerint, ugyanúgy mint az NIV fordítás. Az értelmező számára ez nem igazán segítség. Érdekes megfigyelni, hogy mind az UBS^4 és a TEV fordítások lényege ugyanaz, a felosztásuk viszont különbözik.
E. A New Jerusalem Bible (az Új Jeruzsálem Biblia), (NJB) egy dinamikus egyenértékű fordítás, ami a Francia Katolikus fordításon alapszik. Nagyon hasznos abban, hogy a bekezdéseket egy európai nézőpontból hasonlítsuk össze.
F. A bekeretezett szöveg az 1995-ös kiadású Updated New American Standard Bible (Frissített Új Amerika Standard Biblia), (NASB) – ból való, ami egy szóról szóra való fordítás. A versről versre való megjegyzések ezt a felosztást követik.

Harmadik Alapelv

A harmadik alapelv az, hogy a Bibliát különböző fordításokban olvassuk, hogy a jelentésnek a lehető legkiterjedtebb választékát is megismerhessük (jelentéstanilag), amit csak a bibliai szavak és kifejezések tartalmazhatnak. Gyakran egy görög kifejezés vagy szó többféle módon is értelmezhető. Ezek a különböző fordítások kihozzák ezeket a különböző lehetőségeket, és segítenek beazonosítani és megmagyarázni a görög kéziratok változatait. Ezek nincsenek a tanokra kihatással, de segítenek minket abban, hogy megpróbáljunk visszatérni az eredeti szöveghez, amit egy régi időkben élő ihletett író leírt.

Ez a kommentár egy gyors módot kínál a tanulmányozónak, hogy leellenőrizze az értelmezéseit. Ez nem eldöntő, meghatározó célú, hanem inkább informáló és gondolatébresztő. Gyakran a többi, más lehetséges értelmezés segít minket abban, hogy ne legyünk annyira parókiálisak, dogmatikusak és felekezetfüggők. Az értelmezőknek szélesebb körű értelmezési lehetőségekkel kellene rendelkezniük, hogy felismerhessék, hogy mennyire félreérthetőek tudnak lenni az ősi szövegek. Sokkoló az, hogy mennyire kicsi az egyetértés a keresztények között, akik pedig a Bibliát tartják az igazság forrásának.

Ezek az alapelvek segítettek nekem felülkerekedni a legtöbb történelmi előfeltételezésemen azáltal, hogy meg kellett szenvednem az ősi szövegekkel. Az a reményem, hogy ez mindannyiótok számára áldás lesz.

Bob Utley
Kelet Texasi Baptista Egyetem
1996 Június 27

ÚTMUTATÓ A HELYES BIBLIAOLVASÁHOZ: AZ IGAZOLHATÓ IGAZSÁG SZEMÉLYES KERESÉSE

Ismerhetjük az igazságot? Hol található? Igazolhatjuk-e logikus úton? Van-e egy alapvető, végső hatalom? Vannak-e olyan tökéletességek, amik irányíthatják az életünket, világunkat? Van-e értelme az életnek? Miért vagyunk itt? Hova tartunk? Ezek olyan kérdések – kérdések, amiken minden épeszű ember eltűnődik – amik az idők kezdete óta kísértik az emberiség intellektusát (Préd. 1:13-18; 3:9-11). Emlékszem még amikor én magam is egy olyan központot kerestem az életemben, ami egybe fogja azt. Fiatalon lettem Krisztusban hívő, s ezt elsősorban a családomban lévő fontos személyek bizonyságtétele alapozta meg. S ahogy felnőttem, a saját magammal és a világgal kapcsolatos kérdéseim is egyre csak nőttek. Egyszerű kulturális és vallásos klisék nem adtak értelmet azoknak a gyakorlatoknak, amikről olvastam vagy amikkel én magam is találkoztam. Ez az időszak az összezavarodottság, a keresés, a vágyakozás, és nagyon sokszor a reménytelenség érzésének időszaka volt azzal az érzéketlen, kemény világgal szemben, amiben éltem.

Nagyon sokan hirdették, hogy vannak válaszaik ezekre az alapvető kérdésekre, de utánajárások és elmélkedések után azt láttam, hogy a válaszaik (1) személyes filozófiákon, (2) ősi mítoszokon, (3) személyes megtapasztalásokon vagy (4) pszichológiai kivetítéseken alapultak. Szükségem volt egy bizonyos mértékű igazolhatóságra, néhány bizonyítékra, bizonyos mértékű racionalitásra, amire a világnézetemet alapozhattam, az életemet egybefogó központot, és azt okot, amiért élek.

Mindezeket a Bibliám tanulmányozásában találtam meg. Bizonyítékokat kezdtem keresni annak megbízhatóságára, amiket meg is találtam (1) a Biblia történelmi megbízhatóságában, amit az archeológia is megerősített, (2) az Ószövetség próféciáinak pontosságában, (3) a Biblia üzenetének egységében, ami nem változott az ezerhatszáz év alatt, amióta megjelent, és (4) azoknak az embereknek a személyes bizonyságtételében, akiknek az életük tartósan megváltozott azáltal, hogy kapcsolatba kerültek a Bibliával. A kereszténységnek, mint a hit és a meggyőződés egyesített rendszerének meg van az a képessége, hogy az emberiség összetett kérdéseivel foglalkozzon. Nem csak hogy racionális keretet adott, de a tapasztalati biblikus hit érzelmileg örömöt és stabilitást hozott az életembe.

Úgy gondoltam, hogy megtaláltam az életemet egybefogó központot – Krisztust, úgy, ahogy Őt az Igén keresztül meg lehet érteni. Mindez mámorító megtapasztalás volt, egy érzelmi megkönnyebbülés. Ennek ellenére még mindig emlékszem arra a sokkra és a fájdalomra, amikor elkezdett derengeni, hogy mennyi különböző magyarázatát képviselték ennek a könyvnek, néha még egy és ugyanazon gyülekezeten vagy hasonló gondolkodású emberek csoportján belül is. A Biblia ihletettségének és megbízhatóságának megerősítése nem a befejezés volt, hanem pont hogy a kezdet. Hogyan ellenőrizhetem vagy utasíthatom el a sokféle és egymásnak ellentmondó magyarázatait azoknak a bonyolult igeszakaszoknak, amiket pont azok hirdetnek, akik vallják a Biblia tekintélyét és megbízhatóságát?

Ez a feladat vált életem céljává és hitem zarándoklatává. Tudtam, hogy a Krisztusban való hitem (1) békességet és örömöt hozott. Az értelmem áhítozott valami tökéletességre/teljességre a kultúrám viszonylagosságának közepette (poszt-modernitás); (2) az egymásnak ellentmondó vallási rendszerek dogmatizmusa (világvallások); és a (3) felekezeti arrogancia közepette. Az ősi irodalom értelmezésének érvényes megközelítése utáni kutatásom folyamán meglepő módon felfedeztem a saját történelmi, kulturális, felekezeti és tapasztalati előítéleteimet. Gyakran csak azért olvastam a Bibliát, hogy egyszerűen csak megerősítsem a saját nézeteimet. Tanok forrásaként használtam, hogy megtámadhassak másokat, miközben újra meggyőződtem a saját bizonytalanságomban és elégtelenségemben. Mennyire fájdalmas felismerés volt ez a számomra!

Bár soha sem lehetek teljesen objektív, jobb Bibliaolvasó válhat belőlem. Korlátozhatom az előítéleteimet azáltal, hogy azonosítom őket, és elismerem azok jelenlétét. Nem vagyok még szabad tőlük, de szembesültem a saját gyengeségeimmel. Néha maga a magyarázó a jó Bibliaolvasás legrosszabb ellensége!

Hadd soroljak fel néhány előfeltételezést, amiket én magam is belevonok a Bibliatanulmányozásomba, hogy te, mint olvasó, is megvizsgálhasd őket velem együtt.

I. Előfeltételezések

A. Hiszem, hogy a Biblia az egyedüli ihletett, önmagáról szóló kijelentése az egy igaz Istennek. Éppen ezért szükséges, hogy az értelmezése annak fényében történjen, hogy mi volt az eredeti isteni szerző (a Szentlélek) szándéka, amikor egy emberi írón keresztül egy bizonyos történelmi felállásban leíratott.

B. Hiszem, hogy a Biblia az egyszerű emberek számára íródott – mindenki számára! Isten rendelkezésünkre bocsátotta magát, hogy világosan szólhasson hozzánk egy bizonyos történelmi és kulturális környezeten belül. Isten nem rejti el az igazságot – azt szeretné, ha megértenénk azt! Éppen ezért a keletkezésének idejében kell értelmeznünk, nem a miénkben. A Biblia nem mondhat valami olyat számunkra, amit soha nem mondott azok számára, akik először olvasták vagy hallották. Érthető a hétköznapi ember számára is és normális emberi kommunikációs formákat és technikákat alkalmaz.

C. Hiszem, hogy a Bibliának egy egyesített üzenete és célja van. Nem mond ellent önmagának, bár valóban tartalmaz nehezen érthető és paradox részeket. Így a Biblia legjobb értelmezője maga a Biblia.

D. Hiszem, hogy minden résznek (kivéve a próféciákat) egyetlen egy jelentése van, ami az eredeti ihletett szerző szándékán alapszik. Bár soha nem lehetünk teljesen biztosak abban, hogy tudjuk mi volt az eredeti szerző szándéka, nagyon sok olyan dolog van, ami abba a bizonyos irányba mutat:

1. a műfaj (irodalmi típus) megválasztása az üzenet kifejezéséhez
2. a történelmi háttér és/vagy az a bizonyos alkalom, ami az írást kiváltotta
3. a teljes könyv irodalmi szövegkörnyezete, ugyanúgy mint minden egyes irodalmi egységé
4. a szövegi megszerkesztettsége (vázlata) az irodalmi egységeknek, oly módon, ahogy azok az üzenet teljességéhez viszonyulnak
5. a jellegzetes nyelvtani elemek alkalmazása az üzenet közvetítésére
6. az üzenet bemutatására kiválasztott szavak
7. párhuzamos üzenetek

Ezen területek tanulmányozása válik a bizonyos részek tanulmányozásának tárgyává. Mielőtt elmagyaráznám, hogy mi az én módszerem a jó Bibliaolvasásra, hadd vázoljam a nem megfelelő módszereket, amiket ma alkalmaznak, amik nagyon sok széthúzást okoztak az értelmezésben, és ezt következésképpen el kellene kerülnünk:

II. Helytelen Módszerek

A. A Biblia könyveinek irodalmi szövegkörnyezetének semmibevétele és minden mondat, mellékmondat, vagy még az egyes szavaknak is az oly módon való használata, mintha azok különálló igazságok állításai lennének, s amik nem kapcsolódnak a szerző szándékához vagy a nagyobb szövegösszefüggés jelentéséhez. Ezt gyakran "szövegkiragadásnak" nevezik.

B. A könyvek történelmi hátterének semmibevétele azáltal, hogy egy olyan feltételezett történelmi háttérrel helyettesítik, amire alig, vagy egyáltalán nem találni utalást magában a szövegben.

C. A könyvek történelmi hátterének semmibevétele és oly módon való olvasása, mintha az egy kisvárosi napilap lenne, amit elsősorban modern kori különálló keresztények, számára írtak.

D. A könyvek történelmi hátterének semmibevétele azáltal, hogy a szöveget egy filozofikus/teologikus üzenetté allegorizálják, ami egyáltalán nem kapcsolódik az eredeti szerző és az elsődleges hallgatóság szándékához.

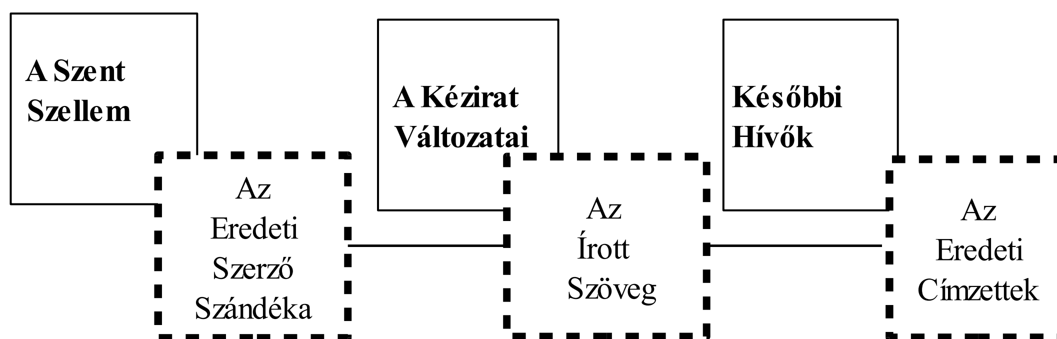
E. Az eredeti szöveg semmibevétele azáltal, hogy behelyettesíti valaki más saját teológiai

rendszerét, dédelgetett tanát, vagy az éppen aktuális ügyét, ami nem kapcsolódik az eredeti szerző céljához és kijelentett üzenetéhez. Ez a jelenség gyakran követi a Bibliából való kezdő felolvasást, mint annak az eszközét, hogy megalapozza az előadó tekintélyét. Erre a leggyakrabban úgy utalnak, mint az "olvasó válasza" ("amit-a-szöveg-személyesen-nekem-jelent" értelmezés).

Legalább három összetevőt lehet megtalálni minden ember által írott kommunikációban:

A múltban különböző olvasási technikák koncentráltak ennek a három összetevőnek az egyikére. De hogy valóban beigazoljuk a Biblia egyedülálló ihletettségét, egy módosított diagram jobban helytálló:

A valóságban mind a három összetevőt bele kell foglalni az értelmezési folyamatba. Az ellenőrizhetőség céljából az értelmezésem az első két összetevőre koncentrál: az eredeti szerzőre és a szövegre. Lehet, hogy azokra a félreértelmezésekre reagálok, amiket láttam (1) a szöveg allegorizálása vagy elszellemiesítése és (2) az "olvasó válasza" értelmezés (amit-a-szöveg-személyesen-nekem-jelent) során. A helytelen használat az értelmezés bármelyik fázisában előfordulhat. Mindig ellenőriznünk kell a motivációnkat, előítéleteinket, technikáinkat és alkalmazásainkat. De hogyan ellenőrizzük őket, ha nincsenek korlátok az értelmezéshez, nincsenek limitek, nincsenek kitételek? Ez az, ahol a szerzői szándék és a szövegi szerkezet biztosít számomra néhány kitételt arra, hogy korlátozzam a lehetséges, érvényes értelmezések körét.

Ezeknek a helytelen olvasási technikáknak a fényében mik azok a lehetséges megközelítései a helyes Bibliaolvasásnak és értelmezésnek, amik egy bizonyos fokú ellenőrizhetőséget és következetességet biztosítanak?

III. Lehetséges Megközelítések a Helyes Bibliaolvasáshoz

Ezen a ponton nem azokat az egyedi technikákat tárgyalom, hogy hogyan kell a sajátos műfajokat értelmezni, hanem általános hermeneutikai alapelveket, amik mindenféle bibliai szövegre érvényesek. A műfaj specifikus megközelítéssel kapcsolatban egy nagyon jó könyv a *How To Read The Bible For All Its Worth* (Hogyan Olvasd a Bibliát Annak Teljes Értékéért), amit Gordon Fee és Douglas Stuart írt és a Zondervan kiadó adta ki.

Az én módszerem elsősorban arra koncentrál, hogy az olvasó megengedi a Szentléleknek, hogy megvilágosítsa/megmagyarázza neki a Bibliát négy, személyes olvasási cikluson keresztül. Ez a Szellemet, a szöveget és az olvasót elsődlegessé teszi, nem pedig másodlagossá. Továbbá megvédi az olvasót attól, hogy a kommentátorok helytelenül/túlságosan befolyásolják. Már hallottam, amint az mondták, hogy „A Biblia jól megvilágítja a kommentárokat." Ez nem egy lebecsmérelő megjegyzés akar lenni a tanulmányozó segédeszközökről, inkább esdeklés, hogy a megfelelő időben használják azokat.

Magából a szövegből kell tudni alátámasztani az értelmezésünket. Öt terület van, amik adhatnak valamennyi megerősítést:

1. az eredeti szerző
   a. történelmi háttere
   b. irodalmi szövegkörnyezete
2. az eredeti szerző választása
   a. a nyelvtani szerkezetekre vonatkozóan (szintaktika)
   b. a kortárs munkák felhasználására vonatkozóan
   c. a műfajra vonatkozóan
3. a saját értelmezésünk a helyénvaló
   a. tárgyhoz tartozó párhuzamos részekre vonatkozóan

Szükséges, hogy az értelmezésünk mögött álló érveket és logikát biztosítani tudjuk. A Biblia az egyetlen forrásunk amiből hitet és gyakorlatot szerezhetünk. Elég szomorú, hogy a keresztények olyan gyakran nem értenek egyet abban, hogy mit is tanít vagy hogy mit erősít meg. Önmegsemmisítő azt vallani, hogy a Biblia ihletett, aztán a hívők meg nem képesek megegyezni azon, hogy mit is tanít és mi az amit elvár!

A négy olvasási ciklus úgy lett megtervezve, hogy a következő értelmezési betekintéseket szolgáltassa:

A. Az első olvasási ciklus
   1. Egyszerre olvasd el az egész könyvet. Egy másik fordításban olvasd el újra, remélhetőleg egy más fordítási megközelítésből
      a. szó szerinti (NKJV, NASB, NRSV)
      b. dinamikusan megegyező (TEV, JB)
      c. magyarázó (Living Bible, Amplified Bible)
   2. Keresd meg az egész írás központi célját. Azonosítsd a témáját.
   3. Válaszd külön (amennyiben lehetséges) azt az irodalmi egységet, a fejezetet, a bekezdést vagy akár azt a mondatot, ami tisztán kifejezi ezt a központi célt vagy témát.
   4. Azonosítsd a túlnyomórészt uralkodó irodalmi műfajt
      a. Ószövetség
         (1) Héber elbeszélés
         (2) Héber költészet (bölcsesség irodalom, zsoltárok)
         (3) Héber prófécia (próza, versek)
         (4) Törvénykódexek
      b. Újszövetség
         (1) Elbeszélések (Evangéliumok, Apcsel.)
         (2) Példabeszédek (Evangéliumok)
         (3) Levelek/apostoli levelek
         (4) Apokaliptikus irodalom
B. A második olvasási ciklus
   1. Olvasd el újra az egész könyvet, és próbálj meg főbb témákat keresni.
   2. Vázold a főbb témákat és tömören, egy egyszerű mondatban foglald össze a tartalmát.
   3. Ellenőrizd a könyv céljának megállapítását, és egészítsd ki a vázlatot

tanulmányozást segítő eszközök használatával.

C. A harmadik olvasási ciklus
   1. Olvasd el újra az egész könyvet, és próbáld meg azonosítani a történelmi hátteret és azt a bizonyos alkalmat, ami miatt az a könyv íródott, mindezt magából a Bibliából.
   2. Sorold fel azokat a történelmi eseményeket, amik a bibliai könyvben meg lettek említve.
      a. a szerző
      b. a dátum
      c. a címzettek
      d. az írás kifejezett oka
      e. a kulturális háttér aspektusai, amik az írás céljához kapcsolódnak
      f. történelmi személyekre és eseményekre való utalások
   3. Terjeszd ki a vázlatodat bekezdési szintre arra a bibliai könyvrészletre vonatkozólag, amit épp értelmezni szeretnél. Mindig azonosítsd és vázold az irodalmi egységet. Ez lehet, hogy több fejezetet vagy több bekezdést is magába foglal. Ezt téve képes leszel követni az eredeti szerző logikáját és szövegszerkesztését.
   4. Ellenőrizd a történelmi hátteret tanulmányozást segítő eszközökkel.

D. A negyedik olvasási ciklus
   1. Olvasd el újra azt a bizonyos irodalmi egységet több különböző fordításban is
      a. szó szerinti (NKJV, NASB, NRSV)
      b. dinamikusan megegyező (TEV, JB)
      c. magyarázó (Living Bible, Amplified Bible)
   2. Keress irodalmi vagy nyelvtani szerkezeteket
      a. ismételt kifejezések, Efézus 1:6, 12, 13
      b. ismételt nyelvtani szerkezetek, Róma 8:31
      c. összehasonlító fogalmak
   3. Sorold fel a következő elemeket
      a. jelentőségteljes tényezők
      b. szokatlan tényezők
      c. fontos nyelvtani szerkezetek
      d. különösen nehéz szavak, mellékmondatok és mondatok
   4. Keress lényeges/tárgyhoz tartozó párhuzamos részeket
      a. keresd meg a legérthetőbb részt, ami a témádról szól, használj
         (1) "szisztematikus teológia" könyveket
         (2) olyan Bibliát, amiben kereszttutalások vannak
         (3) konkordanciákat
      b. Keress paradox párokat a témádon belül. Nagyon sok bibliai igazság nyelvjárási párokban van bemutatva; nagyon sok felekezeti konfliktus a bibliai feszültségek felének szövegbizonyításából fakad. A Biblia egésze ihletett, és az üzenetének a teljességét kell kikutatnunk ahhoz, hogy az értelmezésünknek Igei egyensúlyt tudjunk biztosítani.
      c. Keress párhuzamokat a ugyanazon könyvön belül, ugyanazon szerzőtől, vagy ugyanazon műfajon belül; a Biblia a legjobb magyarázója saját magának, mert egyetlen egy szerzője van, a Lélek.
   5. Használj tanulmányozást segítő eszközöket, hogy leellenőrizhesd a történelmi hátteret és az írást kiváltó okot
      a. tanulmányozó Bibliát
      b. bibliai enciklopédiákat, kézikönyveket és szótárakat
      c. bibliai bevezetőket
      d. Biblia kommentárokat (a tanulmányozásod ezen pontján engedd meg a hívő társdalomnak, múltbelieknek és kortársaknak, hogy segítsenek és javítsanak ki a

személyes tanulmányozásodban.)

IV. A Bibliai Értelmezés Alkalmazása

Ezen a ponton fordulunk az alkalmazáshoz. Már szakítottál időt arra, hogy megérthesd a szöveget az eredeti hátterében; most a saját életedre és kultúrádra kell azt alkalmazni. A bibliai tekintélyt én úgy definiálom, hogy "annak a megértése, hogy az eredeti bibliai szerző mit mondott az ő idejében élőknek, majd ennek az igazságnak az alkalmazása a mi időnre."

Mielőtt alkalmaznánk, mindig értelmeznünk kell az eredeti szerző szándékát annak idejében és logikájában. Nem alkalmazhatunk egy bibliai üzenetet a saját napjainkra, amíg nem tudjuk, hogy mi volt a jelentése a saját idejében! Egy bibliai üzenet nem jelenthet valami olyat, amit soha nem is jelentett!

Az alkalmazásnak mindig az eredeti szerző szándékának értelmezését kell követnie, időben és logikában egyaránt. Nem alkalmazhatunk egy Bibliai igerészt a napjainkra, amíg nem tudjuk, hogy mit is jelentett az a saját idejében! Egy Bibliai igerész sem jelenthet olyasvalamit, amit soha nem is akart jelenteni!

A bekezdések szintjéig tartó vázlatod (harmadik olvasási ciklus) lesz az útmutató. Az alkalmazásnak a bekezdések szintjén kell megtörténnie, nem a szavak szintjén. A szavaknak csak a szövegkörnyezetben van jelentésük; a mellékmondatoknak csak a szövegkörnyezetben van jelentésük; a mondatoknak is csak a szövegkörnyezetben van jelentésük. Az egyetlen ihletett személy, aki részt vesz az értelmezési folyamatban az az eredeti szerző. Mi csak őt követjük azáltal, hogy a Szentlélek megvilágosít minket. De a megvilágosítás <u>nem</u> ihletettség. Ahhoz, hogy azt mondhassuk, hogy "Ezt mondja az Úr", ahhoz ragaszkodnunk kell az eredeti szerző szándékához. Az alkalmazásnak specifikusan a teljes írás általános szándékához, a bizonyos irodalmi egységhez és a gondolat bekezdési szinten való kifejlődéséhez kell kapcsolódnia.

Ne engedd, hogy az éppen aktuális dolgaid értelmezzék a Bibliát; hagyd a Bibliát beszélni! Ehhez lehet, hogy majd arra lesz szükségünk, hogy magából a szövegből vegyünk alapelveket. Ez akkor helytálló, ha a szöveg támogatja az alapelvet. Sajnálatos módon nagyon sokszor az alapelveink csak a "mi" alapelveink – nem pedig a szöveg nyújtotta alapelvek.

A Biblia alkalmazásánál fontos, hogy emlékezzünk arra, hogy csak egyetlen egy jelentés lehet helyénvaló egy bizonyos bibliai szöveggel kapcsolatban (kivéve a próféciákat). Ez a jelentés kapcsolódik az eredeti szerző szándékához, mivel a saját idejének egy-egy krízisére vagy szükségére válaszolt. Sok lehetséges alkalmazás eredhet ebből az egy jelentésből. Az alkalmazás a címzettek szükségeire fog alapulni, de kell hogy kapcsolódjon az eredeti szerző jelentéséhez.

V. Az Értelmezés Szellemi Aspektusa

Eddig azt logikai és a szövegi folyamatot tárgyaltuk, ami részt vesz az értelmezésben és az alkalmazásban. Most engedtessen meg, hogy röviden szóljak az értelmezés szellemi aspektusáról. A következő lista számomra nagyon hasznosnak bizonyult:

I. Imádkozz a Lélek segítségéért (vö. I. Kor. 1:26 – 2:16).
II. Imádkozz személyes megbocsátásért és megtisztulásért az ismert bűnökből (vö. I. János 1:9).
III. Imádkozz nagyobb vágyért Isten megismerésére (vö. Zsolt. 19:8-15; 42:2; 119:1).
IV. Bármilyen új betekintést találsz, alkalmazd azt azonnal a saját életedre.
V. Maradj alázatos és tanítható.

Nagyon nehéz megtartani az egyensúlyt a logikai folyamat és a Szentlélek szellemi vezetése között. A következő idézetek segítettek ezt a kettőt egyensúlyban tartanom:

A. James W. Sire: *Scripture Twisting* (Az Írások Elfedítése) című könyvének 17-18. oldala:

„A megvilágosodás Isten népe tagjainak elméjére száll rá – s nem csak a szellemi elitre vonatkozik. Nincs semmilyen guru osztály a bibliai kereszténységben, sem illuminátusok, sem olyan emberek, akik kizárólagosan

rendelkeznek azzal, hogy a helyes értelmezés csakis tőlük származhat. És bár igaz, hogy a Szentlélek ad különleges ajándékokat a bölcsességre, tudásra és szellemi megítélésre, de nem rendeli el, hogy ezek az ajándékokkal ellátott keresztények legyenek az Ő Igéjének egyedüli tekintéllyel rendelkező értelmezői. Ez az egyénen múlik, hogy tanuljon, megítéljen és megkülönböztessen dolgokat a Bibliával kapcsolatban, ami maga tekintéllyel bír még azok felett is, akiknek Isten különleges képességeket adott. Összegzésképpen, az a feltételezés, amit az egész könyvön keresztül felépítettem, az az, hogy a Biblia az Isten igaz kijelentése az egész emberiség számára, ez az egyetlen végső tekintélyünk mindenre vonatkozólag amiről csak beszél, és hogy ez nem egy hatalmas nagy misztikum, hanem megfelelő módon megértheti azt a hétköznapi ember is minden kultúrában."

B. Kierkegaarddal kapcsolatban: Bernard Ramm, *Protestant Biblical Interpretation* (Protestáns Bibliai Értelmezés) című könyvének 75. oldala:

Kierkegaard szerint a nyelvtani, lexikális és történelmi tanulmányozása a Bibliának szükséges, de nem előbbre való a Biblia valódi/igazi olvasásánál. „Ahhoz, hogy valaki úgy tudja olvasni a Bibliát, hogy az az *Isten igéje,* azt úgy kell tennie, hogy a szíve a torkában dobod, lábujjhegyen toporog, buzgón várakozva, Istennel beszélgetve. A Bibliát figyelmetlenül, nemtörődöm módon, iskolai olvasmányként vagy szakszerűen olvasva nem lehet azt Isten Igéjeként olvasni. Ha valaki úgy olvassa, mintha szerelmeslevelet olvasna, akkor ez a személy úgy olvassa, hogy az az Isten Igéje."

C. H.H. Rowley *The Relevance of the Bible* (A Biblia Fontossága) című könyvének 19. oldala:

„A Biblia csupán intellektuális módon való megértése, mindegy milyen mélységű és teljes is az, nem foglalhatja magában annak teljes kincsét. Nem veti meg az efféle megértést, merthogy ez szükséges eleme a teljes megértésnek. De ha azt akarjuk, hogy a megértésünk teljes legyen, akkor ezen a könyv szellemi kincseit szellemi módon való megértéséhez kell hogy vezessenek. És ehhez a szellemi megértéshez több kell, mint a puszta intellektuális éberség. A szellemi dolgokat szellemi módon kell megítélni, és a Biblia tanulmányozójának szüksége van egy szellemileg befogadóképes hozzáállásra, és arra a vágyakozásra, hogy megtalálja Istent és hogy közelebb kerülhessen Hozzá, ha túl akar lépni a tudományos tanulmányozás szintjéről a gazdagabb örökségre, amit a könyvek leghatalmasabbika kínál."

VI. Ezen Kommentár Metodikája

A *Tanulmányozást Elősegítő Kommentár* úgy lett megalkotva, hogy a következő módokon segítsen neked az értelmezési folyamatban:

A. Minden egyes könyvet egy tömör történelmi vázlat vezet be. Miután befejezted a harmadik olvasási ciklust, nézd meg ezt az információt.

B. Minden fejezet elején találsz egy szövegösszefüggési betekintést. Ez majd segít abban, hogy megláthasd, hogy hogyan épül fel az irodalmi egység szerkezete.

C. Minden fejezet elején vagy a nagyobb irodalmi egységek elején megtalálhatod a bekezdések felosztását és azok leíró feliratát különböző modern fordításokból:

1. Az Egyesült Biblia Társaság Görög szövegének negyedik kiadása (United Bible Society Greek Text, fourth edition revised) (UBS[4])
2. Az Új Amerikai Standard Biblia 1995-ös kiadása (New American Standard Bible, 1995 update) (NASB)
3. A Jakab Király Új Fordítása (New King James Version) (NKJV)
4. Az Új Átdolgozott Standard Fordítás (New Revised Standard Version) (NRSV)
5. A Mai Angol Fordítás (Today's English Version) (TEV)
6. A Jeruzsálem Biblia (Jerusalem Bible) (JB)

A bekezdések felosztásai nem ihletettek. Azokat a szövegösszefüggés alapján kell

megállapítani. Az által, hogy számos más fordítási nézetből származó és más teológiai szempontokon alapuló modern fordításokat is összehasonlítunk, analizálhatjuk az eredeti szerző gondolatának feltételezett szerkezetét. Minden egyes bekezdésnek egy nagyobb igazság tartalma van. Ezt úgy hívjuk, hogy a "témát tartalmazó mondat" vagy a "szöveg központi alapötlete". Ez az egyesítő gondolat a kulcs a helyes történelmi, nyelvtani értelmezéshez. Soha sem szabad egy bekezdésnél kevesebb szövegrészt értelmezni, arról prédikálni vagy abból tanítani! S azt is tartsuk észben, hogy minden egyes bekezdés az őt körülvevő bekezdésekkel áll kapcsolatban. Éppen ezért olyan fontos az egész könyv bekezdéseken alapuló vázlata. Tudnunk kell követni a téma logikus lefolyását úgy, ahogyan azt az eredeti ihletett szerző leírta.

D. Bob jegyzetei egy igeversről-igeversre való megközelítést követnek az értelmezésben. Ez arra kényszerít minket, hogy kövessük az eredeti szerző gondolatmenetét. A jegyzetek különböző területekről adnak információt:
   1. irodalmi szövegkörnyezet
   2. történelmi, kulturális betekintések
   3. nyelvtani információk
   4. szótanulmányok
   5. a témához tartozó párhuzamos igerészek

E. Ezen kommentár bizonyos pontjain a New American Standard Version kiemelt szövegét kiegészítik más modern fordítások szövegei:
   1. A New King James Version (NKJV), ami a "Textus Receptus" szövegi kéziratait követi.
   2. A New Revised Standard Version (NRSV), ami egy szó szerinti átdolgozása az Egyházak Nemzeti Tanácsa által jóváhagyott Revised Standard Version-nak.
   3. A Today's English Version (TEV), ami egy dinamikus megfelelője az American Bible Society-nek.
   4. A Jerusalem Bible (JB), ami egy angol nyelvű fordítás a francia Katolikus dinamikus fordításra alapozva.

F. Azok számára, akik nem tudnak görögül, különböző angol fordítások összevetése nagy segítség lehet a szövegben előforduló problémák azonosításában:
   1. kézirat változatok
   2. alternatív szójelentések
   3. nyelvtanilag bonyolult szövegek és szerkezetek
   4. bizonytalan eredetű szövegek

   Bár az angol fordítások nem oldhatják meg ezt a problémát, de kijelölhetik azokat a részeket, amik több, mélyebb és alaposabb tanulmányozást igényelnek.

G. Minden fejezet végén a tárgyhoz tartozó megvitatandó kérdések találhatóak, amik azon fejezet főbb értelmezési témáit célozzák meg.

BEVEZETÉS AZ APOSTOLOK CSELEKEDETEIBE

NYITÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK

A. Az Apcsel nélkülözhetetlen láncszem Jézus életének feljegyzései (Evangéliumok), az Apcselben található prédikációik és azok értelmezései és az Újszövetségben található Apostoli Levelek alkalmazása között.

B. A korai egyház két gyűjteményt szerkesztett meg, amik közkézen forogtak az Újszövetségi írásokról: (1) az Evangéliumok (négy Evangélium) és (2) az Apostol (Pál levelei). Mindazonáltal a második század korai Krisztologikus eretnektanai miatt az Apcsel könyvének értéke elég nyilvánvalóvá vált. Az Apcsel felfedi az Apostoli prédikációk (*kerygma*) tartalmát és célját és az evangélium csodálatos eredményét.

C. Az Apcsel történelmi pontosságát kihangsúlyozták és megerősítették a modern kori régészeti feltárások, legfőképpen a római kormányzati tisztviselők címével kapcsolatban (azaz *stratégoi*, 16:20,22,35,36 [amit a templomi kapitányokra is használtak, Lukács 22:4,52; Apcsel 4:1, 5:24-26]; *politarchas*, 17:6,8; és *prótó*, Apcsel 28:7, vö. A. N. Sherwin-White, *Roman Society and Roman Law in the New Testament* [Római Társadalom és Római Törvénykezés az Újszövetségben]). Lukács feljegyzi a korai egyházban jelenlévő feszültséget, még a Pál és Barnabás közötti veszekedést is (vö. Apcsel 15:39). Ez egy fair, kiegyensúlyozott, alaposan utánajárt történelmi/teológiai írást tükröz vissza.

D. A könyv címét az ősi görög szövegekben enyhén eltérő formákban találták:
   1. az א kézirat (Sinaiticus), Tertullianus, Didümosz és Eusebiosz "cselekedetek"-nek hívja (ASV, NIV – angol bibliafordítások)
   2. a B kézirat (Vaticanus), a D (Bezae) aláírásokban, Ireneus, Tertullianus, Cyrian és Atanáz "az Apostolok Cselekedetei"-nek havja (KJV, RSV, NEB – angol fordítások)
   3. az A^2 kézirat (az Alexandrinus első javított változata), az E, a G, és Aranyszájú Szent János "a Szent Apostolok Cselekedetei"-nek ívja

   Lehetséges, hogy a görög *praxeis*, *praxis* szó (cselekedetek, módok, viselkedés, tettek, gyakorlat) egy olyan régi Földközi-tenger környéki irodalmi műfajt tükröz vissza, ami bemutatja különböző híres vagy befolyásos emberek életét és tetteit (pl. Jánosét, Péterét, Istvánét, Fülöpét, Pálét). A könyvnek eredetileg valószínűleg nem volt címe (mint pl. Lukács Evangéliuma).

E. Az Apcselnek két különböző szövegi hagyománya van. A rövidebb az Alexandriai (MSS P^{45}, P^{74}, א, A, B, C). A kéziratok nyugati családjába tartozók (P^{29}, P^{38}, P^{48} és D) úgy tűnik, hogy sokkal több részletet tartalmaznak. Nem tudjuk biztosan, hogy a szerzőtől származnak-e, vagy később adták hozzá más írástudók, a korai egyházi hagyományokra alapozva. A legtöbb szövegekkel foglalkozó tudós úgy hiszi, hogy a nyugati kéziratok azért tartalmaznak későbbi hozzátoldásokat, mert (1) kisimítják, vagy megpróbálják helyrehozni a szokatlan vagy nehéz szövegrészeket; (2) további részleteket adnak; (3) olyan specifikus kifejezéseket adnak hozzá, amik kihangsúlyozzák Jézust, mint a Krisztust; és (4) s mert nem idézi egyik korai keresztény író sem a harmadik századnál korábban (vö. F. F. Bruce, *Acts: Greek Text* [Apcsel: a Görög Szöveg], 69-80 oldal). Ennél is részletesebbeszmefuttatásért nézd meg az *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (A Görög Újszövetség Szövegi Kommentára) című könyvet Bruce M. Metzgertől, amit a United Bible Societies kiadó adott

ki, annak is a 259-272 oldalát.

A nagyszámú későbbi hozzátoldás miatt ez a kommentár nem fog az összes szövegi opcióval foglalkozni. Ha egy bizonyos szövegi változat lényegbevágó az értelmezés szempontjából, akkor, és csak akkor fogunk azzal foglalkozni ebben a kommentárban.

SZERZŐ

A. A könyv anonim, de nagyon erősen utal Lukács szerzőségére.
   1. Az egyedülálló és meglepő "mi" részek (16:10-17 [második missziós út Filippiben]; 20:5-15; 21:1-18 [a harmadik missziós út vége] és 27:1-28:16 [Pált fogolyként Rómába szállították]) erősen utalnak Lukácsra, mint a könyv szerzőjére.
   2. A harmadik Evangélium és az Apcsel között nyilvánvaló a kapcsolat, mikor összehasonlítjuk a Lukács 1:1-4-et az Apcsel 1:1-2-vel.
   3. Lukács, egy pogány orvos Pál útitársaként van megemlítve a Kol. 4:10-14-ben, a Filemon 24-ben és a II. Tim. 4:11-ben. Lukács az egyetlen pogány író az ÚSZ-ben.
   4. A korai egyház egybehangzó véleménye az volt, hogy Lukács volt a szerző.
      a. a Muratori Töredék (Kr. u. 180-200-ból, Rómából azt mondja, hogy "Lukács az orvos által elvégezve")
      b. Ireneus írásai (Kr. u. 130-200)
      c. Alexandriai Kelemen írásai (Kr. u. 156-215)
      d. Tertullianus írásai (Kr. u. 160-200)
      e. Órigenész írásai (Kr. u. 185-254)
   5. A stílus és a szóhasználat belső bizonyítékai (kifejezetten az orvosi kifejezéseké) megerősítik, hogy Lukács az író (Sir William Ramsay és A. Harnack).

B. Három információforrásunk van Lukácsról.
   1. Az ÚSZ-ben található három igehely (Kol. 4:10-4; Filemon 24; II. Tim. 4:11) és maga az Apcsel.
   2. A második századi Anti-Markión bevezetése a Lukács evangéliumához (Kr. u. 160-180)
   3. A negyedik század korai egyháztörténésze, Euszebiosz, az *Ecclesiastical History* művében 3:4, "Lukács, származása szerint született antiókhiai, foglalkozása szerint orvos, akit főleg Pállal hoztak összefüggésbe és aki a többi apostollal is kapcsolatban áll bár nem oly szorosan, példaként hagyott minket arra, hogy a lelkek gyógyítását tőlük tanulta a két ihletett könyvben, Az Evangéliumban és az Apostolok Cselekedeteiben."
   4. Íme Lukács összetett rövid életrajza
      a. egy pogány (a Kol. 4:12-14-ben Epafrással és Démásszal együtt van felsorolva, s nem a zsidó segítőkkel)
      b. vagy Antiokhiából vagy Szíriából származott (a Lukács evangéliumához tartozó Anti-Markión bevezetésből)
      c. orvos (vö. Kol. 4:14), vagy legalábbis egy jól iskolázott férfi.
      d. Felnőttkorának közepetáján tért meg, miután Antiókhiában gyülekezet indult (Anti-Markión bevezetés)
      e. Pál útitársa (a "mi" részek az Apcselben)
      f. nőtlen
      g. ő írta a harmadik Evangéliumot és az Apcselt
      h. Boiótiában halt meg 84 évesen

C. Lukács szerzőiségének kihívásai
   1. Pál prédikációjában Athénban, a Mars hegyen, görög filozofikus kategóriákat és kifejezéseket használ, hogy közös nevezőt teremtsen (vö. Apcsel 17), de Pál a Róma 1-2-ben úgy tűnik, hogy miden ilyen "közös tényezőt" (természet, belső erkölcsi bizonyság) haszontalannak tekint.
   2. Az Apcselben Pál tanítása és megjegyzései úgy írják le őt magát, mint egy zsidó

keresztényt, aki komolyan veszi Mózest, Pál levelei viszont lebecsmérlik a Törvényt, mint ami problematikus és elmúlófélben van.
3. Pál prédikációinak az Apcselben nincsenek meg azok az eszkatalogikus fókuszai mint korai könyveinek (azaz az I. és II. Thesszalonika).
4. Ezek az ellentmondó kifejezések, stílusok és hangsúlyozások érdekesek, de nem meggyőzőek, nem döntőek. Amikor ugyanezt a kritériát alkalmazzuk az Evangéliumokra, akkor azt látjuk, hogy az Együttlátók Jézusa nagyon is különbözően beszél János Jézusától. Mégis csak nagyon kevés tudós vitatja, hogy mindannyian ugyanannak a Jézusnak az életére utalnak.

D. Amikor az Apcsel szerzőiségét vitatjuk, fontos megvitatnunk Lukács forrásait is, mert nagyon sok tudós (pl. C. C. Torrey) hiszi azt, hogy Lukács arám forrású dokumentumokat használ (vagy szájhagyományokat) az első tizenöt fejezet nagy részéhez. Ha ez valóban igaz, akkor Lukács csupán a szerkesztője ennek az anyagnak, nem pedig a szerzője. Még Pál későbbi prédikációiban is Lukács csak Pál szavainak összegzését adja meg, nem pedig a szó szerinti feljegyzését. Lukács a forrásokat illető használata elég lényeges kérdés a könyv szerzőiségének tekintetében.

IDŐPONT

A. Nagyon sok vita és egyet nem értés folyt már arról, hogy mikor is íródott az Apcsel, de maguk az események Kr. u. 30 és 63 között zajlottak (a 60-as évek közepén engedték ki Pált a római börtönből, majd Néró alatt újra elfogták és ki is végezték valószínűleg a Kr. u. 65-ben történt üldözésekben).

B. Ha feltételezzük a könyv apologetikus természetét a római kormánnyal szemben, akkor a dátum (1) Kr. u. 64 előtti (ekkor kezdte el Néró Rómában a keresztényeket üldözni) és/vagy (2) a zsidó lázadáshoz kapcsolódik, ami Kr. u. 66-73-ban volt.

C. Ha az Apcselt a Lukács evangéliumához próbáljuk meg kapcsolni, annak folyamatában, akkor az evangélium megírásának dátuma befolyásolja az Apcsel írásának idejét. Mivel Jeruzsálem elesése Titusz miatt Kr. u. 70-ben történt, ami meg lett prófétálva (azaz Lukács 21), de nem lett kifejtve, mindenképp Kr. u. 70 után kellett íródnia. Ha ez valóban így van, akkor az Apcsel folytatásként íródott, és az evangélium keletkezési ideje után nem sokkal keletkezett.

D. Ha valakit zavar a hirtelen, váratlan befejezés (Pál még mindig a római börtönben van, F. F. Bruce), akkor egy olyan időpontot kell tekintenünk keletkezési időpontként, ami Pál első missziós útjának végéhez kapcsolódik, Kr. u. 58-63 körül.

E. Néhány történelmi dátum az Apcselben feljegyzett történelmi eseményekhez kapcsolódva.
1. Klaudiusz alatt széles körben kiterjedt éhínség volt (Apcsel 11:28, Kr. u. 44-48)
2. I. Heródes Agrippa halála (Apcsel 12:20-23, Kr. u. 44 tavasza)
3. Szergiusz Paulusz prokonzulsága (Apcsel 13:7, Kr. u. 53-ban lett kinevezve)
4. Klaudiusz kiűzte a zsidókat Rómából (Apcsel 18:2, Kr. u. 49 [?])
5. Gallió prokonzulsága (Apcsel 18:12, Kr. u. 51 vagy 52 [?])
6. Félix prokonzulsága (Apcsel 23:26; 24:27, Kr. u. 52:56 [?])
7. Fesztusz veszi át Félix helyét (Apcsel 24:27, Kr. u. 57-60 [?])
8. Júdea Római tisztviselői
   a. Prokurátorok
      (1) Poncius Pilátus, Kr. u. 26-36
      (2) Marcellus, Kr. u. 36-37

    (3) Marullus Kr. u. 37-41
  b. Kr. u. 41-ben megváltozott a prokurátusi módszere a római adminisztrációnak, empirikus modellé változtatták. A római uralkodó, Klaudiusz, I. Heródes Agrippát nevezte ki Kr. u. 41-ben.
  c. I. Heródes Agrippa halála után, Kr. u. 44-ben, a prokurátusi módszert visszaállították Kr. u. 66-ig
    (1) Antoniusz Félix
    (2) Porciusz Fesztusz

CÉL ÉS SZERKEZETI FELÉPÍTÉS

A. Az egyik célja az volt az Apcsel könyvének, hogy feljegyezze Jézus követőinek nagyon gyors számbeli növekedését ami zsidó gyökerekből indult és az egész világon kiterjedt szolgálattá nőtte ki magát, a bezárt ajtajú felső szobából a Cézár palotájáig.
  1. Ez a földrajzi minta követi az Apcsel 1:8-ban leírtakat, ami az Apcsel Nagy Missziós Parancsa (Máté 28: 19-20)
  2. Ezt a földrajzi kiterjesztést számos módon kifejezi.
    a. Főbb városokat és országhatárokat használ. Az Apcselben 32 ország, 54 város és 9 Földközi-tengeri sziget van megemlítve. A három legfőbb városnév: Jeruzsálem, Antiókhia és Róma (vö. Apcsel 9:15).
    b. Főbb személyek megemlítése. Az Apcselt majdhogynem két félre lehet bontani: Péter és Pál szolgálatai. Több mint 95 személy van megemlítve az Apcselben, de ezek közül a legfőbb személyek: Péter, István, Fülöp, Barnabás, Jakab és Pál.
    c. Két vagy három olyan irodalmi forma van, amik ismétlődően visszatérnek az Apcselben, s amik visszatükrözik a szerző tudatos szerkesztési szándékait:

(1) össszefoglaló állítások	(2) a növekedés megállapítása	(3) számok használata
1:1-6:7 (Jeruzsálemben)	2:47.	3:41.
6:8-9:31 (Palesztinában)	5:14.	4:4.
9:32-12:24 (Antiókhiába)	6:7.	5:14.
12:25-15:5 (Kis-Ázsiába)	9:31.	6:7.
16:6-19:20 (Görögországba)	12:24.	9:31.
19:21-28:31 (Rómába)	16:5.	11:21,24
	19:20.	12:24.
		14:1.
		19:20.

B. Az Apcsel nyilvánvalóan kapcsolódott ahhoz a félreértéshez, ami Jézus árulás miatti halála körül szövődött. Nyilvánvalóan Lukács a pogányoknak ír (Teofilus, valószínűleg egy római tiszt). (1) Péter, István és Pál beszédeit használja, hogy bemutassa a zsidók cselszövéseit, és (2) és beszél a római kormányzati tisztek a kereszténység felé mutatott pozitív hozzáállásáról. A rómaiaknak semmi félnivalójuk nem volt Jézus követőitől.
  1. keresztény vezetők beszédei
    a. Péter, 2:14-40; 3:12-26; 4:8-12; 10:34-43
    b. István, 7:1-53
    c. Pál, 13:10-42; 17:22-31; 20:17-25; 21:40-22:21; 23:1-6; 24:10-21; 26:1-29
  2. kormányzati tisztekkel való kapcsolat

a. Poncius Pilátus, Lukács 23:13-25
b. Sergiusz Paulusz, Apcsel 13:7,12
c. elöljárók (börtönőr, törvényszolga) Filippiben, Apcsel 16:35-40
d. Gallió, Apcsel 18:12-17
e. Efezus ötvösei, Apcsel 19:23-41 (leginkább a 31. vers)
f. Klaudiusz Liziász, Apcsel 23:26
g. Félix, Apcsel 24
h. Porciusz Fesztusz, Apcsel 24
i. II. Agrippa, Apcsel 26 (leginkább a 32. vers)
j. Publiusz, Apcsel 28:7-10

3. Amikor összehasonlítjuk Péter prédikációit Páléival, nyilvánvaló, hogy Pál nem valami újító, hanem az apostoli, evangéliumi igazságok hűséges hirdetője. A *kerygma* egyesített!

C. Lukács nem csak hogy megvédte a kereszténységet a római kormányzat előtt, hanem Pált is megvédte a pogány gyülekezet előtt. Pált folyamatosan támadták a zsidó csoportok (Galácia júdaistái, a II. Kor. 10-13 "szuper apostolai") és a görög csoportok is (Kolossé és Efezus gnosztikusai). Lukács megmutatja Pál normális állapotát azáltal, hogy világosan felfedi a szívét és a teológiáját utazásai és tanításai során.

D. Bár az Apcsel nem szándékozott doktrinális könyv lenni, mégis feljegyzi a számunkra a korai apostolok tanításainak elemeit, amit C. H. Dodd "A *Kerygma*-nak" hívott (Jézusról szóló esszenciális igazságok). Ez segít nekünk abban, hogy meglássuk, mi volt az evangéliumok lényege, legfőképpen az, hogy hogyan kapcsolódnak azok Jézus halálához és feltámadásához.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A KORAI EGYHÁZ *KERYGMA*-JA

A. Az ÓSZ-ben lévő ígéretek, amiket Isten tett, most Jézus, a Messiás eljövetelével beteljesedtek (Apcsel 2:30; 3:19,24; 10:43; 26:-7,22; Róma 1:2-4; I. Tim. 3:16; Zsid. 1:1-2; I. Péter 1:10-12; II. Péter 1:18-19).
B. Jézust Isten kente fel Messiássá a keresztségekor (Apcsel 10:38).
C. Jézus Galileában kezdte a szolgálatát a keresztsége után (Apcsel 10:37)
D. A szolgálatát az jellemezte, hogy jót tett és csodás dolgokat tett Isten hatalma által (Márk 10:45; Apcsel 2:22; 10:38)
E. A Messiást keresztre feszítették Isten szándéka szerint (Márk 10:45; János 3:16; Apcsel 2:23; 3:13-15,18; 4:11; 10:39; 26:23; Róma 8:34; I. Kor. 1:17-18; 15:3; Gal. 1:4; Zsid. 1:3; I. Péter 1:2,,19; 3:18; I. János 4:10).
F. Feltámadt a halálból és megjelent a tanítványainak (Apcsel 2:24,31-32; 3:15,26; 10:40-41; 17:31; 26:23; Róma 8:34; 10:9; I. Kor. 15:4-7,12; I. Thessz. 1:10; I. Tim. 3:16; I. Péter 1:2; 3:18,21).
G. Jézust Isten felmagasztalta, és az "Úr" nevet adományozta neki (Apcsel 2:25-29,33-36; 3:13; 10:36; Róma 8:34; 10:9; I. Tim. 3:16; Zsid. 1:3; I. Péter 3:22).
H. Adta a Szentlelket, hogy új közösséget teremtsen Istennel (Apcsel 1:8; 2:14-18,38-39; 10:44-47; I. Péter 1:12).
I. Újra eljön ítélni, és mindent helyreállít (Apcsel 3:20-21; 10:42; 17:31; I. Kor. 15:20-28; I. Thessz. 1:10).
J. Mindenkinek, aki hallja ezt az üzenetet, meg kellene térnie és meg kellene keresztelkednie/bemerítkeznie (Apcsel 2:21,38; 3:19; 10:43,47-48; 17:30; 26:20; Róma 1:17; 10:9; I. Péter 3:21).

Ez a vázlat szolgált arra, hogy a korai egyház hitvallását bemutassa, bár az ÚSZ-ben más-más szerzők bizonyos részeket kihagytak vagy más részt hangsúlyoztak ki a tanításaikban. Márk evangéliumának egésze szorosan követi a *kerygma* Péteri megközelítését. Márkot hagyományosan úgy tekintik, mint aki megszerkesztette Péter igehirdetéseit, amiket Rómában tanított, és az evangéliumában jegyezte fel ezeket. Máté és Lukács is Márk alapvető szerkezeti felépítését követik.

E. Frank Stagg a kommentárjában, *The Book of Acts, the Early Struggle for an Unhindered Gospel* (Az Apostolok Cselekedetei, azaz az Akadálytalan Evangélium Korai Küszködései), megerősíti, hogy a cél elsődlegesen az, hogy bemutassa a Jézusról szóló üzenet (az evangélium) mozgalmát a szigorúan nacionalista Judaizmustól a minden embernek szóló egyetemes üzenetig. Stagg kommentárja Lukács azon céljára/céljaira összpontosít, hogy miért írta meg az Apcselt. A különböző teóriák jó összegzése és analízise megtalálható az 1-18-as oldalakon. Stagg az "akadálytalan" kifejezést választotta figyelme központjává a 28:31-ben, ami elég szokatlan módja egy könyv befejezésének, mint egy kulcs fogalmat ahhoz, hogy megértsük Lukács kihangsúlyozását a kereszténység elterjedésének, ami miden akadályt leküzd.

F. Bár a Szentlélek több mint ötven alkalommal van megemlítve a könyvben, ez mégsem a "Szentlélek Cselekedeteinek Könyve". Van tizenegy olyan fejezet, amiben a Szentlélek meg sincs említve. A leggyakrabban az Apcsel első felében van megemlítve, ahol Lukács más forrásokból idéz (valószínűleg olyanokból, amik eredetileg arámul íródtak). Az Apcsel nem az a Lélekről, mint az evangéliumok Jézusról! Ezzel nem a Lélek helyét szeretném lebecsmérelni, hanem az ellen szeretnék védekezni, hogy a Lélekről szóló teológiánkat elsődlegesen vagy kizárólagosan az Apcselre alapozzuk.

G. Az Apcsel nem arra hívatott, hogy tanokat tanítson (vö. Fee és Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, [Hogyan Olvasd a Bibliát Annak Teljes Értékéért], 94-112. oldal). Jó példa erre az lenne, hogy ha megpróbálnánk a megtérés teológiáját az Apcselből levonni, ami eleve bukásra lenne ítélve. Az Apcselben található megtérések sorrendje és elemei eltérnek; tehát melyiket vesszük alapul? A leveleket is meg kell néznünk hogy tanbeli segítséget kapjunk.

Mindazonáltal nagyon érdekes, hogy néhány tudós (Hans Cozelmann) úgy látta, hogy Lukács tudatosan átirányította az első század elközelgő eszkatakógiáját egy türelmes szolgálattal teli megközelítéssé az elhúzódó Parousia felé. A Királyság ereje/hatalma már jelen van, életeket változtat meg. A jelenben működő gyülekezetekre tevődik a hangsúly, nem pedig az eszkatalogikus reményre.

H. Egy másik lehetséges célja az Apcsel megírásának hasonló a Róma 9:11-hez: miért utasították el a zsidók a zsidó Messiást, és miért ált az egyház leginkább pogányokból? Számos helyen lett kihirdetve az evangélium széleskörű természete az Apcselben. Jézus kiküldi őket az egész világba (vö. 1:8). A zsidók elutasítják Őt, de a pogányok válaszolnak hívására. Üzenete eléri egészen Rómát is.

Az is lehetséges, hogy Lukács célja az volt, hogy megmutassa, hogy a zsidó kereszténység (Péter) és a pogány kereszténység (Pál) együtt tud élni és együtt tud növekedni! Nem versengnek egymással, hanem egyesülnek a világevangelizációban.

I. Ami a célokat illeti én F. F. Bruce-szal értek egyet (*New International Commentary* [Új Nemzetközi Kommentár], 18. oldal), hogy a Lukács evangéliuma és az Apcsel eredetileg egy kötet volt, a Lukács bevezetője (1:1-4) az Apcsel bevezetőjeként és szolgál. Lukács bár nem volt az események szemtanúja, alaposan utána járt és feljegyezte azokat nagyon

pontosan, amihez a saját történelmi, irodalmi és teológiai kereteit használta.

Lukács tehát mind Evangéliumában és az elbeszélésében is meg akarja mutatni Jézus és az egyház történelmi valóságát és teológiai megbízhatóságát (vö. Luk. 1:4). Lehetséges, hogy az Apcsel központja a beteljesülés témája (akadálytalan, vö. 28:31, ahol is ez az utolsó szava a könyvnek). Ezt a témát számos különböző szóval és kifejezéssel jelölte (vö. Walter L. Liefeld, *Interpreting the Book of Acts* [Az Apostolok Cselekedetei Könyvének Értelmezése], 23-24. oldal). Az Evangélium nem egy utógondolat, egy B terv, vagy egy új dolog. Ez Isten előre elhatározott terve volt (vö. Apcsel 2:23; 3:13; 4:28; 13:29).

MŰFAJ

A. Apcsel az az ÚSZ-ben, mint a Józsué – II. Királyok az ÓSZ-ben: történelmi elbeszélés. A Bibliai történelmi elbeszélés tényeken alapszik, de nem a kronológiára vagy az események kimerítő feljegyzésére fókuszál. Szelektál az események között, kiválasztva azokat, amik elmagyarázzák, hogy ki is Isten, mi kik vagyunk, hogyan rendeződhet a kapcsolatunk Istennel, és Isten mit szeretne, hogyan éljünk.

B. A bibliai elbeszélés értelmezésével az a probléma, hogy a szerzők soha sem helyezik el a szövegben, hogy (1) mi a céljuk, (2) mi a fő igazság; vagy hogy (3) hogyan kellene a leírt dolgokat értenünk. Az olvasónak át kell gondolnia a következő kérdéseket:
   1. Miért lett ez az esemény lejegyezve?
   2. Hogyan kapcsolódik ez korábbi bibliai anyagokhoz?
   3. Mi a központi teológiai igazság?
   4. Van-e jelentősége az irodalmi szövegkörnyezetnek? (Milyen esemény előzi meg, vagy mi követi? Máshol is foglalkoztak már ezzel a témával?)
   5. Milyen kiterjedésű az irodalmi szövegkörnyezet? (Sokszor nagy kiterjedésű elbeszélés alkot egy egy teológiai témát vagy célt.)

C. A történelmi elbeszélés nem szabad hogy egy tan egyetlen forrása legyen. Gyakran olyan dolgok vannak lejegyezve, ami a szerző szándékait illetőleg mellékes. A történelmi elbeszélések illusztrálhatnak olyan igazságokat, amik máshol is fel vannak jegyezve a Bibliában. Csak mert valami megtörtént, nem jelenti azt, hogy az Isten akarata minden hívőre minden korban (pl. öngyilkosság, poligámia, szent háború, kígyók fogdosása, stb.).

D. A legjobb rövid értekezés arról, hogy hogyan értelmezzünk történelmi elbeszéléseket, a következő könyvben található: Gordon Fee és Gouglas Stuart: *How to Read the Bible For All Its Worth* (Hogyan Olvasd a Bibliaát Annak Teljes Értékéért), 78-93. oldal és 94-112. oldal).

AJÁNLOTT IRODALOM A TÖRTÉNELMI HÉTTÉRREL KAPCSOLATBAN

Van néhány új könyv, amiket klasszicisták írtak és az Apcselt az első századi hátterébe helyezik bele. Ez a komplex kutatási módszer megközelítése, és nagyon sokat segített abban, hogy jobban megértsük az ÚSZ-et. A sorozatot Bruce M. Minter szerkesztette.

A. *The Book of Acts in Its Ancient Literary Setting* (Az Apcsel Annak Ősi Irodalmi Hátterében)
B. *The Book of Acts in Its Graeco-Roman Setting* (Az Apcsel Annak Görög-Római Hátterében)
C. *The Book of Acts and Paul in Roman Custody* (Az Apcsel és Pál Római Fogságban)
D. *The Book of Acts in Its Palestinian Setting* (Az Apcsel Annak Palesztinai Hátterében)
E. *The Book of Acts in Its Diaspora Setting* (Az Apcsel Annak Diaszpórai Hátterében)
F. *The Book of Acts in Its Theological Setting* (Az Apcsel Annak Teológiai Hátterében)

Nagyon hasznosak továbbá:
1. A. N. Sherwin-White, *Roman Society and Roman Law in the New Testament* (A Római Társadalom és a Római Törvény az Újszövetségben)
2. Paul Barnett, *Jesus and the Rise of Early Christianity* (Jézus és a Korai Kereszténység Felemelkedése)
3. James S. Jeffers, *The Greco-Roman World* (A Görög-Római Világ)

ELSŐ OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az egész bibliai könyvet. Saját szavaiddal fogalmazd meg az egész könyv központi témáját.

1. A teljes könyv témája

2. Irodalmi stílus (műfaj)

MÁSODIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az egész bibliai könyvet másodszor is. Vázold a fő témákat és nevezd is meg azokat egyetlen mondattal.

1. Az első irodalmi egység témája

2. A második irodalmi egység témája

3. A harmadik irodalmi egység témája

4. A negyedik irodalmi egység témája

5. stb.

APCSEL 1

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI*

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
A Szentlélek Ígérete	Bevezetés	Bevezetés; a Feltámadt Krisztus	Bevezetés	Bevezetés
1:1-5	1:1-3	1:1-5	1:1-5	1:1-5
	A Szentlélek Megígérése			
Jézus Mennybemenetele	1:4-8	A Mennybemenetel	Jézus Felvitetik a Mennybe	A Mennybemenetel
1:6-11		1:6-11	1:6.	1:6-8
	Jézus Felmegy a Mennybe		1:7-9	
	1:9-11			1:9-11
Júdás Utódjának Kiválasztása	Ima a Felső Szobában	A Tizenkettő Összegyűl	Júdás Utódja	Az Apostolok Csoportja
1:12-14	1:12-24	1:12-14	1:12-14	1:12-14
	Mátyás Kiválasztása			Júdás Helyettesítése
1:15-26	1:15-26	1:15-26	1:15-17	1:15-20
			1:18-19	
			1:20.	
			1:21-22	1:21-22
			1:23-26	1:23-26

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

---

* Bár nem ihletettek, de a bekezdések mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden modern fordítás rendelkezik felosztott és összegzett bekezdésekkel. Minden bekezdésnek van egy központi témája, igazsága vagy gondolatmenete. Minden változat külön magában foglal egy témát saját stílusa szerint. Miközben olvasod a különféle fordításokat találd meg azt a fordítást, amelyik legjobban segít téged abban, hogy megértsd a témát és a verseket.

Minden fejezetben először is a Bibliát olvassuk el és próbáljuk meg a témáit (bekezdéseit) azonosítani, aztán hasonlítsuk össze az értelmezésünket a modern változatokkal. Csak akkor érthetjük meg igazán a Bibliát, ha értjük az eredeti szerző szándékát és követjük az ő logikáját és annak bemutatását. Csak az eredeti szerző volt ihletett – az olvasónak nincs joga megváltoztatni vagy módosítani az üzenetet. A Biblia olvasóinak felelőssége az, hogy alkalmazzák az ihletett igazságot mindennapjaikban és az életükre.

Vegyük figyelembe, hogy minden megfogalmazás teljes mértékben meg van magyarázva az első, második és harmadik függelékben.

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG (magyar újfordítás) APCSEL 1:1-5
1Az első könyvet arról írtam, Teofilusom, amit Jézus tett és tanított kezdettől 2egészen addig a napig, amelyen felvitetett, miután a Szentlélek által megbízást adott az apostoloknak, akiket kiválasztott. 3Szenvedése után sok bizonyítékkal meg is mutatta ezeknek, hogy ő él, amikor negyven napon át megjelent előttük, és beszélt az Isten országa dolgairól. 4Amikor együtt volt velük, megparancsolta nekik: "Ne távozzatok el Jeruzsálemből, hanem várjátok meg az Atya ígéretét, amelyről hallottátok tőlem, 5hogy János vízzel keresztelt, ti pedig nemsokára Szentlélekkel kereszteltettek meg."

1:1 „Az első könyvet arról írtam” Ez egy AORISZT KIJELENTŐ KÖZÉPIGE, szó szerint "készítettem". Nyilvánvaló, hogy Lukács volt a Lukács Evangéliumának és az Apcselnek is a szerzője (hasonlítsd össze a Lukács 1:1-4-es és az Apcsel 1:1-2-t). A "könyvet" kifejezést a görögben a történelmi elbeszélésre, beszámolóra használták. Technikailag (azaz a Klasszikus görögben) legalább egy munkára burkol célzást tesz a három közül. Minden bizonnyal lehetséges, hogy az Apcsel szokatlan befejezését magyarázhatja az, hogy Lukács azt tervezte, hogy írni fog egy harmadik könyvet. Néhányan még azt is feltételezik, hogy azok a levelek, amiket mi Pásztori leveleknek hívunk (I. Timótheus, II. Timótheus, és Titusz) lehetséges, hogy Lukács tollából származnak.

■ **„Teofilus”** Ez a név a következő szavakból áll össze: (1) Isten (*Theos*) és (2) testvéri szeretet (*philos*). Úgy lehetne fordítani, hogy "Istent szerető", "Isten barátja", vagy " Isten által szeretett".

A "nagyrabecsült" megszólítás a Lukács 1:3-ban lehet egy megtisztelő titulusa egy római tisztviselőnek (vö. Apcsel 23:26, 24:3; 26:25), ami lehetséges, hogy a római társadalomban a lovassági rendbe tartozókat illette. Lehetséges, hogy ő volt az a jótevő, akinek Lukács a két könyvét írta, s aki lemásolta azt, és szétosztotta. Az egyháztörténelem T. Flavius Clemens-ként nevezi meg, mint Domitianus unokatestvére.

■ **„amit Jézus tett és tanított kezdettől”** Ez a Lukács evangéliumára utal. Meglepő, hogy Lukács azt mondja, "minden", amit Jézus tett, mert Lukács Evangéliuma (mint a többi Együttlátó evangélium) nagyon szelektív abban a tekintetben, hogy mit jegyez fel Jézus életéről és tanításairól.

1:2 „egészen addig a napig, amelyen felvitetett” Számos olyan görög szó létezik, amiket mind arra használtak, hogy Jézus mennybemenetelét leírják velük:

1. *analambanó*, felvenni (Apcsel 1:2,11,22, vö. I. Tim. 3:16), amit a Szeptuaginta is használ a II. Kir. 2:9,11-ben, amikor Illés felvitetett a mennybe, és az I. Makkabeus 2:58-ban is előfordul.
2. *epairó*, felemelni, felvenni (Apcsel 1:9)
3. *analépsis*, (Lukács 9:51, az első egyik formája)
4. *anabainó*, felmegy, felemelkedik (János 6:62)

Ezt az eseményt nem jegyzi fel sem a Máté sem a Márk evangéliuma. Márk evangéliuma a 16:8-nál végződik, de a három későbbi írástudók általi hozzátoldás egyike megemlíti az eseményt a 16:9-ben (*analambanó*).

■ **„miután a Szentlélek által”** Ez az első említése a "Szentléleknek", aki olyan fontos itt az Apcselben. Az ÓSZ-ben "Isten Lelke" (*ruach*) volt az az erő, ami elvégezte YHWH célját, de nincs semmi utalás arra, hogy ez személyes lett volna (ÓSZ-i egyistenhit, monoteizmus). Mindazonáltal az ÚSZ-ben a Lélek teljes személyisége és személyessége dokumentálva van.

1. Lehet káromolni (Máté 12:31; Márk 3:29)
2. Tanít (Lukács 12:12, János 14:26)
3. Tanúskodik (János 15:26)
4. Meggyőz, vezet (János 16:7-15)
5. Személyes névmással illetik (*hos*, Ef. 1:14)
6. Meg lehet szomorítani (Ef. 4:30)
7. Meg lehet oltani (I. Thessz. 5:19)

Szentháromság hívő szövegek is három személyről beszélnek (lásd Különleges Téma: a Szentháromság a 2:32-33-ban)

1. Máté 28:19
2. II. Kor. 13:14
3. I. Péter 1:2

A Lélek az emberi cselekedetekhez kapcsolódik

1. Apcsel 15:28
2. Róma 8:26
3. I. Kor. 12:11
4. Ef. 4:30
5. I. Thessz. 5:15

Az Apcsel legelején a Lélek szerepe ki lett hangsúlyozva. Pünkösd nem a Lélek munkájának kezdete volt, hanem annak egy új fejezete. Jézus mindig is birtokában volt a Léleknek. Bemerítése nem a Lélek munkájának kezdete volt, hanem egy új fejezete. Lukács a hatékony szolgálat új fejezetére készíti fel az egyházat. Még mindig Jézus van a központban, még mindig a Lélek a hatékony eszköz, és még mindig az Atya szeretete, megbocsátása és azon emberek helyreállítása a cél, akik az Ő képmására lettek teremtve!

■ **„megbízást adott”** Ez olyan információra utal, ami <u>nincs</u> feljegyezve a Lukács Evangéliumában, de a Máté 28:18-20-ban és az Apcsel 1:8-ban igen.

■ **„megbízást”** Ez egy AORISZT KÖZÉPIGEI MELLÉKNÉVI IGENÉV. Néhány tudós úgy látja ezt, mint ami az 1:8-ra utal (vö. Máté 28:19-20; Lukács 24:45-47 vagy Lukács 24:49). Az egyháznak két-ágú funkciója van: (1) evangelizáció és a Krisztushoz hasonlatos érettség. Minden hívőnek várnia kell Isten erejére és felkészítésére, hogy ezeket el is érjék. (2) mások úgy látják ezt, mint az arra való utalást, hogy "várjatok Jeruzsálemben arra, hogy eljön a Szentlélek és megerősít" (vö. 4. vers; Lukács 24:49)

■ **„az apostoloknak”** Lásd az Apostolok neveinek listáját az 1:13-ban.

■ **„akiket kiválasztott”** "Kiválasztott" (*eklegó*, AORISZT KIJELENTŐ KÖZÉPIGE) szót két értelemben használja. Az ÓSZ-ben általában szolgálatra utal, s nem az üdvösségre, az ÚSZ-ben viszont általában a szellemi üdvösségre utal. Itt úgy tűnik, hogy mind a két elgondolást támogatja (vö. Lukács 6:13)

1:3 „meg is mutatta ezeknek, hogy ő él” Ez valószínűleg arra a háromszori megjelenésére utal, ami a felső szobában történt az egész csoport előtt az elkövetkezendő vasárnapokon, de más megjelenéseire is utalhat (vö. I. Kor. 15:5-8). Jézus feltámadása lényeges az evangélium igaz voltához (vö. 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:35; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; és leginkább az I. Kor. 15:12-19,20). A következő lista a feltámadása utáni megjelenéseiről Paul Barnett, *Jesus and the*

Rise of Early Christianity (Jézus és a Korai Kereszténység Felemelkedése) című könyvéből származik, 185. oldal.

János	Máté	Lukács	I. Korinthus
	Jeruzsálemi	**Megjelenései**	
Mária (János 20:15)			
	asszonyok (Máté 28:9)		
		Simon (Lukács 24:34)	Kéfás (I. Kor. 15:5)
		kettőnek az Emmausi úton (Lukács 24:15)	
		tanítványok (Lukács 24:36)	a Tizenkettő (I. Kor. 15:5)
tíz tanítvány (János 20:17)			
tizenegy tanítvány (János 20:26)			
	Galileai	**Megjelenései**	
			500+ hívő (I. Kor. 15:6; valószínűleg kapcsolódik a Máté 28:16-20-hoz)
			Jakab (I. Kor. 15:7)
hét tanítvány (János 21:1)			
	a tanítványok (Máté 28:16-20)		
	Jeruzsálemi	**Megjelenései**	
		a mennybemenetel (Lukács 24:50-51	minden apostol (I. Kor. 15:7)

■ **NASB, NRSV,**
NIV **„sok bizonyítékkal"**
NKJV **„sok tévedhetetlen bizonyítékkal"**
TEV **„sokszor és sok féle módon, amik kétségtelenül bebizonyították"**
NJB **„sokszor bemutatta"**

A *tekmérion* szó csak itt fordul elő az ÚSZ-ben. A Moulton és Milligan által írt *The Vocabulary of the Greek Testament* (A Görög Testamentum Szókincse) című könyv 628. oldalán nagyon jól megtárgyalják a görög irodalomban használt kifejezéseket, és azt mondják, hogy itt ez "demonstratív bizonyítékot" jelent. Ugyanezt a szót használja Salamon Bölcsessége 5:11, 19:3 és a III. Makkabeus 3:24.

■ **„szenvedése után"** Csak nagy nehezen tudták elfogadni a zsidó hívők az evangélium ezen aspektusát (vö. I. Kor. 1:23). A Messiás szenvedése meg van említve az ÓSZ-ben is (vö. I. Mózes 3:15; Zsolt. 22; Ézs. 53; és figyeljük meg a Lukács 24:45-47-ben). Ez az apostoli tanítás egyik legfontosabb teológiai megerősítése volt (*kerygma*; Lásd Különleges Téma a 2:13-ban).

Lukács gyakran használja az AORISZT AKTÍV FŐNÉVI IGENEVÉT a *paschó* (szenved)

szónak, hogy Jézus keresztrefeszítésére utaljon vele (vö. Lukács 9:22; 17:25; 22:15; 24:26,46; Apcsel 1:3; 3:18; 9:16; 17:3). Lehetséges, hogy Lukács ezt Márk Evangéliumából vette (vö. 8:31).

■ **„megjelent előttük”** Tíz vagy tizenegy beszámoló van számunkra az ÚSZ-ben feljegyezve Jézus feltámadása utáni megjelenéseiről. Mindazonáltal ezek csupán jellemző minták, de nem döntő felsorolások. Nyilvánvalóan Jézus jött ment ezalatt az időszak alatt, de nem maradt ott egyik csoporttal sem.

■ **„negyven napon át”** Ez egy ÓSZ-i idióma egy meg nem határozott hosszú időszakra, ami hosszabb mint egy holdfázis. Itt ez ahhoz az időszakhoz kapcsolódik, ami az éves zsidó Páska ünnep és a Pünkösd között telt el (ami ötven nap). Lukács az egyetlen forrása ennek az információnak. Mivel nem a mennybemenetel a legfontosabb téma itt (a negyedik századig a keresztény írók meg sem említik), kell hogy legyen egy másik ok, ami miatt ez a szám itt áll. Utalhat Mózes a Sínai hegyen eltöltött idejére, Izraelre a pusztában, Jézus megkísértésére, vagy valami olyanra, amit nem is tudunk, de nyilvánvaló, hogy nem maga az időpont a fontos itt.

■ **„és beszélt az Isten országa dolgairól”** A gnosztikusok azt vallották, hogy Jézus titkos információkat fedett fel előttük az idő alatt, ami a Páska és Pünkösd között eltelt. Ez nyilvánvalóan nem igaz. Mindazonáltal az Emmausi úton való találkozása a két tanítvánnyal jó példa arra, hogy Jézus feltámadása után is tanított. Én azt gondolom, hogy maga Jézus mutatta meg a gyülekezetek vezetőinek az ÓSZ-ből azokat az előrejelzéseket és szövegrészeket, amik az Ő életéről, haláláról, feltámadásáról és Második Visszajöveteléről szólnak. Lásd Különleges Téma: Isten Királysága itt alul.

KÜLÖNLEGES TÉMA: ISTEN KIRÁLYSÁGA

Az ÓSZ-ben úgy gondoltak YHWH-ra, mint Izrael Királyára (vö. I. Sám. 8:7; Zsolt. 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:5; 89:19; 95:3; Ézs. 43:15; 44:4,6), a Messiásra pedig mint az eszményi királyra (vö. Zsolt. 2:6). Jézus betlehemi megszületésével (Kr. e. 6-4) az Isten királysága betört az emberi történelembe egy újfajta erővel és megváltással (új szövetség, vö. Jer. 31:31-34; Ezék. 36:17-36). Keresztelő János a királyság közeledtét hirdette (vö. Máté 3:2; Máté 1:15). Jézus világosan azt tanította, hogy ez a királyság Őbenne és az Ő tanításaiban van jelen (vö. Máté 4:17,23; 9:35; 10:7; 11:11-12; 12:28; 16:19; Márk 12:34; Lukács 10:9,11; 11:20; 12:31-32; 16:16; 17:21). Ennek ellenére a királyság egyben jövőidejű is (vö. Máté 16:28; 24:14; 26:29; Márk 9:1; Lukács 21:31; 22:16,18).

Az Együttlátó párhuzamos részekben Márkban és Lukácsban megtaláljuk az "Isten királysága" kifejezést. Jézus tanításainak ezen gyakori témája magában foglalta az, hogy jelenleg Isten uralkodik az ember szívében, ami egy nap majd az egész világra ki lesz terjesztve. Ezt Jézus imája is visszatükrözi a Máté 6:10-ben. Máté, aki zsidóknak írt, azt a kifejezést részesítette előnyben, ami nem foglalta magában Isten nevét (a mennyek országa), míg Márk és Lukács, akik pogányoknak írtak, a mindennapos megnevezést használták, alkalmazva az istenség nevét.

Ezt a feszültséget Krisztus két eljövetele okozza. Az ÓSZ Isten Messiásának csak egy eljövetelére összpontosított – egy katonai, ítélethozó, dicsőséges eljövetelre – de az ÚSZ megmutatja, hogy először úgy jött el, mind az Ézs. 53 Szenvedő Szolgája, és a Zakariás 9:9 alázatos királya. A két zsidó korszak, a gonoszság korszaka, és az igazságosság új korszaka átfedi egymást. Jézus jelenleg a hívők szívében uralkodik, de egy nap majd minden teremtmény felett fog uralkodni. Úgy fog majd eljönni, mint ahogy azt az ÓSZ megjósolta. A hívők Isten királyságának a "már" de "még nem" ellentmondásában élnek (vö. Gordon D. Fee és Douglas Stuart: *How to Read the Bible For All Its Worth* [Hogyan Olvasd a Bibliát Annak Teljes Értékéért], 131-134. oldal).

1:4
NASB **„együtt volt velük"**
NKJV **„összegyűlt velük együtt"**
NRSV **„míg velük maradt"**
TEV **„amikor összegyülekeztek"**
TEV[a] **„míg velük maradt"**
TEV[b], NIV **„mikor velük együtt evett"**
NJB, KNOX **„mikor egy asztalnál volt velük"**

A 4-5-ös versek Jézus egy megjelenését példaként használják számos további megjelenésére és bizonyítékára. A *sunalizomenos* kifejezést különböző módokon lehet betűzni. S az, hogy hogyan betűzzük a szót változtat annak jelentésén.

1. hosszú a – egybegyűlni/összegyűlni
2. rövid a – együtt enni (szó szerint "sóval")
3. au (kettőshangzó) – ottmaradni valakivel

Nem tudjuk biztosan, hogy melyiket akarta használni, de a Lukács 24:41-43 (vö. János 21) leírja, amint Jézus együtt evett az apostoli csoporttal, ami az Ő feltámadt testére való bizonyítékul szolgálna (vö. 3. vers).

■ **„ne távozzatok el Jeruzsálemből"** Ezt a Lukács 24-49 is feljegyzi. Az Apcsel első része Lukács Evangéliuma végének az átismétlése, valószínűleg ez volt az irodalmi módszere annak, hogy a két könyvet összekapcsolja.

■ **„hanem várjátok meg az Atya ígéretét"** A 2:16-21-ben Péter ezt a Jóel 2:28-32 eszkatalogikus próféciájához kapcsolja. Tíz napot vártak Pünkösdig. Lukács specifikusan megnevezte az "Atya ígéretét", azaz a Szentlelket (vö. Lukács 4:49; Apcsel 2:33). A János 14-16-ban Jézus már korábban is beszélt nekik a Szentlélek eljöveteléről. Mindazonáltal lehetséges, hogy Lukács nem csak egyféle módon érti az Atya ígéretét (azaz a Szentlélek eljövetele), hanem érti ez alatt azt is, hogy az ÓSZ megígérte, hogy az üdvösséget a Messiás személyében fogja elhozni Izrael számára (vö. Apcsel 2:39; 13:23,32; 26:6).

■ **„Atya"** Az ÓSZ bevezeti azt a családias metaforát, hogy Isten az Atya: (1) Izrael nemzete gyakran úgy jelenik meg, mint YHWH "fia" (vö. Hós. 11:1; Mal. 3:17); (2) sőt még korábban is az V. Mózesben Isten az Atya analógiát használta (1:31); (3) az V. Mózes 32:6 Izraelt "az Ő gyermekeinek" nevezi Istent pedig a "ti Atyátok"-nak; (4) ezt az analógiát a Zsolt. 103:13-ban is megállapítja, és a Zsolt. 68:6-ban tovább viszi (árvák atyja); és (5) gyakran előfordult a prófétáknál is (vö. Ézs. 1:2; 63:8; Izrael mint fiú, Isten mint Atya, 63:16; 64:8; Jer. 3:4,19; 31:9).

Jézus arámul beszélt, ami azt jelenti, hogy nagyon sok helyen, ahol az "Atya" szó fordul elő, amire a görögben a *Pater* szót használják, ez az arámban az *Abba* szó (14:36). A családias kifejezés, az "Apuci" vagy "papika" Jézus az Atyával való bensőséges kapcsolatát tükrözi vissza; s mivel ezt követőinek is kijelentette, ez arra bátorít mindket, hogy mi is legyünk ilyen bensőséges viszonyban az Atyával. Az "Atya" kifejezést nagyon ritkán használták az ÓSZ-ben (és nem túl gyakran a Rabbinikus irodalomban) YHWH-ra, de Jézus gyakran és meggyőzően használja. Ez egy nagyon is jelentőségteljes kijelentés arról, hogy a hívőknek újfajta kapcsolata van Istennel Krisztus által (vö. Máté 6:9).

1:5 „János" Mind a négy evangélium (vö. Máté 3:1-12; Márk 1:2-8; Lukács 3:15-17; János 1:6-8,19-28) beszél Keresztelő János szolgálatáról. A "János" volt a héber Johanan név rövidített változata, ami azt jelentette, hogy "YHWH kegyelmes" vagy hogy "YHWH ajándéka". Az Ő neve jelentőségteljes volt, mert mint minden bibliai név Isten céljára mutatott az életében. János volt az utolsó ÓSZ-i próféta. Izraelben nem volt próféta Malakiás óta, azaz Kr. e. 430 óta. Puszta jelenléte nagy nagy szellemi izgalmat okozott Izrael népe között.

■ **„vízzel keresztelt”** A bemerítés bevett szokás volt az első és második századi zsidók között, de kizárólag a prozelitákkal kapcsolatban. Ha valaki aki pogány háttérrel rendelkezett, és Izrael teljes körű gyermeke akart lenni, akkor három feladatot kellett teljesítenie: (1) körülmetélkedés, amennyiben férfi volt az illető; (2) ön-bemerítés három tanú jelenlétében; és (3) amennyiben lehetséges volt, áldozzon Jeruzsálemben a templomban. Első századi palesztinai szekta csoportokban, mint például az esszénusoknál, a bemerítés nyilvánvalóan gyakori dolog volt, és egy ismétlődő gyakorlati megtapasztalás. Mindazonáltal a Judaizmus fővonalának ritualizmusának a mosakodásokat lehetne felidézni: (1) mint a szellemi megtisztulás szimbóluma (vö. Ézs. 1:16); és (2) mint egy rendszeres rítus, amit a papok hajtottak végre (vö. II. Mózes 19:10; III. Mózes 15).

■ **„ti pedig Szentlélekkel kereszteltettek meg”** Ez egy JÖVŐDEJŰ PASSZÍV KIJELENTŐMÓD. A FÜGGŐBESZÉD utalhat Jézusra a Máté 3:11 és a Lukács 3:16 miatt. Az *ev* elöljárószó jelentheti azt, hogy "benne", "vele", vagy "általa" (azaz eszköz, vö. Máté 3:11). Ez a kifejezés két eseményre is utalhat: (1) keresztténnyé válni (vö. I. Kor. 12:13) vagy (2) ebben a szövegkörnyezetben, a hatékony szolgálatra való szellemi erő kitöltése. Keresztelő János gyakran beszélt Jézus szolgálatáról ezzel a kifejezéssel (vö. Máté 3:11; Márk 1:8; Lukács 3:16-17; János 1:33).

Ez János keresztségével szemben áll. A Messiás bevezeti a Szentlélek új korszakát. Az Ő keresztsége a Szentlélekkel fog történni (vagy "benne" vagy "általa"). Sok vita folyt a felekezetek között arról, hogy a keresztény megtapasztalásokban milyen eseményre utal. Néhányan azt gondolják, hogy ez a megtérés utáni megerősítő megtapasztalás, mint egy második áldás. Én személy szerint arra gondolok, hogy ez a keresztténnyé válásra utal (vö. I. Kor. 12:13). Nem tagadom, hogy lehetnek későbbi betöltekezések és felruházások, de azt vallom, hogy csak egyetlen egy, kezdeti szellemi Krisztusba való bemerítés létezik, amiben a hívők azonosulnak Jézus halálával és feltámadásával (vö. Róma 6:3-4; Ef. 4:5; Kol. 2:12). A Lélek kezdeményező munkáját a János 16:8-11 körvonalazza. A saját értelmezésem szerint a Szentlélek munkái a következők:

1. meggyőz a bűn tekintetében
2. felfedi az igazságokat Krisztusról
3. elvezet az evangélium elfogadására
4. bemerít Krisztusba
5. a hívőt meggyőzi a folyamatos bűnről
6. kimunkálja a hívőben a Krisztushoz való hasonlatosságot

■ **„nemsokára”** Ez a zsidó Pünkösdi ünnepre való utalás, ami hét héttel a Páska után következett. Ezzel az ünneppel ismerték el azt, hogy Istenhez tartozik az aratás. A Páska után ötven nappal következett (vö. III. Mózes 23:15-31; II. Mózes 34:22, V. Mózes 16:10).

SZÖVEG: 1:6-11

**6Amikor együtt voltak, megkérdezték tőle: "Uram, nem ebben az időben állítod fel újra
a királyságot Izráelnek?" 7Így válaszolt: "Nem a ti dolgotok, hogy olyan időkről és
alkalmakról tudjatok, amelyeket az Atya a maga hatalmába helyezett. 8Ellenben erőt
kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek Jeruzsálemben, egész
Júdeában és Samáriában, sőt egészen a föld végső határáig." 9Miután ezt mondta, szemük
láttára felemeltetett, és felhő takarta el őt a szemük elől. 10Amint távozása közben feszülten
néztek az ég felé, íme, két férfi állt meg mellettük fehér ruhában, 11és ezt mondta: "Galileai
férfiak, miért álltok itt az ég felé nézve? Ez a Jézus, aki felvitetett tőletek a mennybe, úgy
jön el, ahogyan láttátok őt felmenni a mennybe."**

1:6 „megkérdezték tőle” A BEFEJEZETLEN IGEIDŐ vagy a múltban ismétlődően történt eseményre utal, vagy a cselekmény kezdeményezésére. Nagyon úgy tűnik, hogy a tanítványok ezt

elég sokszor kérdezték.

■ **„Uram”** A görög "Uram" kifejezést (*kurios*) lehet általános értelemben használni vagy egy kifejlett teológiai értelemben is. A következőket jelentheti: "úr", "uram" (mint egy férfi tiszteletteljes megszólítása), "mester", "tulajdonos" vagy "a teljes Isten-ember" (vö. János 9:36,38). Az ÓSZ-i (héber, *adon*) használata ennek a kifejezésnek abból az ellenállásból származott, hogy a zsidók nem voltak hajlandóak kiejteni Isten szövetségi nevét, a YHWH-t, ami a héber "lenni" ige MŰVELTETŐ formája volt (vö. II. Mózes 3:14). Attól féltek, hogy nehogy megszegjék azt a parancsolatot, hogy "Ne mondd ki hiába Istenednek az Úrnak a nevét" (vö. II. Mózes 20:7; V. Mózes 5:11). Ezért azt gondolták, hogy ha nem ejtik ki ezt a nevet, akkor nem tudják hiábavalóan kimondani az Ő nevét. Így hát a héber *adon* szót helyettesítették be, aminek nagyon hasonló volt a jelentése a görög *kurios* (Úr) szóhoz. Az ÚSZ-i szerzők ezt a szót használták arra, hogy Krisztus teljes istenségét leírják. A korai egyházban az a kifejezés, hogy "Jézus Úr" volt a hit nyilvános megvallása, és a bemerítési formaság is egyben (vö. Róma 10:9-13; I. Kor. 12:3; Fil. 2:11).

■ **„nem ebben az időben állítod fel újra a királyságot Izráelnek?”** Még mindig egy teljesen zsidó nacionalista hozzáállásuk volt (vö. Zsolt. 14:7; Jer. 33:7; Hos. 6:11; Lukács 19:11; 24:21). S valószínű, hogy még a saját adminisztratív pozíciójukról is kérdezgették.

Ez a teológiai kérdés még mindig sok ellentmondást okoz. Hadd tűzzem ide be a Jelenések könyvéről szóló kommentárom egy részét, ami pontosan ezt a témát feszegeti.

> „Az ÓSZ-i próféták megjósolták, a zsidó királyság helyreállítását Palesztinában Jeruzsálemben központosítva, ahol a föld összes népe összegyűl, hogy dicsérje és szolgálja a dávidi uralkodót, de az ÚSZ-i írók soha nem teszik ezt a tervet a figyelem középpontjába. Az ÓSZ nem lenne ihletett (vö. Máté 5:17-19)? Az ÚSZ írói kihagytak lényegbevágó utolsó-időkre jellemző eseményeket?
>
> Számos információforrás létezik a világvégéről:
>
> 1. ÓSZ-i próféták
> 2. ÓSZ-i apokaliptikus írók (vö. Ezék. 37-39; Dán. 7:12)
> 3. intertestamentális, nem kanonizált zsidó apokaliptikus írók (mint pl. I. Énók)
> 4. Jézus maga (vö. Máté 24; Márk 13; Lukács 21)
> 5. Pál írásai (vö. I. Kor. 15; II. Kor. 5; I. Thessz. 4; II. Thessz. 2)
> 6. János írásai (Jelenések könyve)
>
> Ezek mindegyike tisztán és világosan tanít a végidőkről (események, kronológia, személyek)? Ha nem, akkor miért nem? Hát nem ihletett mindegyik (kivéve a zsidó intertestamentális írásokat)?
>
> A Szentlélek olyan kifejezésekben és kategóriákban jelentett ki igazságokat az ÓSZ-i íróknak, amiket nem érthettek meg. Mindazonáltal a Szentlélek progresszív kijelentése által ezeket az ÓSZ-i eszkatalogikus fogalmakat egy egyetemes alkalmazási területté terjesztette ki (vö. Ef. 2:11-3:13). Íme néhány idevágó példa:
>
> 1. Jeruzsálem városa Isten népének (Sion) metaforája, és az ÚSZ-re kivetítve pedig azt fejezi ki, hogy Isten minden megtérő, benne hívő embert elfogad (a Jelenések 20-22 új Jeruzsáleme). Az I. Mózes 3:15-ben lévő ígérete Istennek, hogy megmenti a bűnbe esett emberiséget már előre vetítette árnyékát egy szó szerinti, fizikai város Isten népére való teológiai kiterjesztésének, még mielőtt akár egyetlen zsidó is lett volna, vagy akár egy zsidó főváros. Még maga Ábrahám elhívása is (vö. I. Mózes 12:3) magában foglalja a pogányokat.
> 2. Az ÓSZ-ben az ellenségek a környező régi Közel-Keleti népek voltak, de az ÚSZ-ben ez ki lett terjesztve minden nem hívő, Isten ellenes, sátáni befolyásoltságú emberre. A csatatér egy földrajzi, helyi konfliktusból egy kozmikus konfliktussá vált.
> 3. A földterület ígérete, ami annyira szervesen hozzátartozik az ÓSZ-hez (a

patriarchális ígéretek) most az egész földre kiterjedt. Az Új Jeruzsálem egy újrateremtett földre jön el, s nem kizárólagosan csak a Közel-Keletre (vö. Jel. 20-22).

4. Néhány további példa az ÓSZ-i próféciai fogalmak kiterjesztésére: (1) Ábrahám magja most már azok, akik lelkileg körül vannak metélve (vö. Róma 2:28-29); (2) a szövetség népe most már magában foglalja a pogányokat is (vö. Hós. 1:9; 2:23; Róma 9:24-26; továbbá III. Mózes 26:12; II. Mózes 29:45; II. Kor. 6:16-18 és II. Mózes 19:5; V. Mózes 14:2; Titusz 2:14); (3) a Templom most már a helyi gyülekezet (vö. I. Kor. 3:16) vagy maga a hívő (vö. I. Kor. 6:19); és (4) még Izrael és annak minden jellemző leíró kifejezése is most már Isten minden népére vonatkozik (vö. Gal. 6:16; I. Péter 2:5,9-10; Jel. 1:6).

A prófétai modell most már beteljesült, ki lett terjesztve, és most már sokkal inkább inkluzív, több mindent magában foglal. Jézus és az Apostoli írók nem ugyan olyan módon prezentálják a végidőket, mint az ÓSZ-i próféták (vö. Martin Wyngaarden, *The Future of The Kingdom in Prophecy and Fulfillment* [A Királyság Jövője Próféciában és Beteljesülésben]). Modern kori értelmezők, akik megpróbálják az ÓSZ-i modellt szó szerintivé vagy normatívvá tenni, kitekerik a Jelenések könyvének értelmét egy nagyon zsidó könyvvé, és annak jelentését bele erőszakolják egy automatizált, kétértelmű vagy félreérthető kifejezésekbe, amiket Jézusnak vagy Pálnak tulajdonítanak! Az ÚSZ-i írók nem tagadják az ÓSZ-i prófétákat, hanem megmutatják azok egyetemes végső alkalmazását.

1:7

NASB	**„Nem a ti dolgotok, hogy olyan időkről és alkalmakról tudjatok, amelyeket az Atya a maga hatalmába helyezett.”**
NKJV	**„Nem a ti dolgotok, hogy időkről és korszakokról tudjatok”**
NRSV	**„Nem a ti dolgotok, hogy időkről vagy időszakokról tudjatok”**
TEV	**„időkről és alkalmakról”**
NJB	**„Nem a ti dolgotok, hogy időkről vagy dátumokról tudjatok”**

Az "idők" (*chronos*) kifejezés "korszakot" vagy "kort" jelent (pl. az idők múlása), míg az "alkalmak" (*kairos*) azt jelenti, hogy "bizonyos események vagy korszakok ideje" (vö. Titusz 1:2-3). Louw és Nida a *Greek-English Lexicon* (Görög-Angol Lexikon) című könyvében azt mondják, hogy ezek csupán szinonim szavak, amik időtartamot jelölnek (vö. I. Thessz. 5:1). Nyilvánvaló, hogy a hívőknek nem szabad bizonyos időpontokat kijelölni, mivel még maga Jézus sem tudta visszatérésének idejét (vö. Máté 24:36; Márk 13:32). A hívők tudhatják az általában vett időszakot, de készen kell állniuk és aktívnak kell lenniük az eseményre minden időben (vö. Máté 24:32-33). Az ÚSZ-ben a Második Eljövetellel kapcsolatos iker-hangsúly az, hogy maradj **aktív**, és **légy készen**. A többi Isten dolga!

1:8 „Ellenben erőt kaptok” Figyeld meg, hogy a Szentlélek eljövetele erőhöz és tanúkhoz kötődik. Az Apcsel a "tanúkról" szól (azaz *martus*). Ez a téma uralja a könyvet (vö. 1:8,22; 2:32; 3:15; 5:32; 10:39,41; 13:31; 22:15,20; 26:16). Az Egyház megkapta feladatát – legyen Krisztus evangéliumának tanúja! Az Apostolok tanúi voltak Jézus életének és tanításának, így most tanúskodtak Jézus életéről és tanításáról. Hatékony tanúság csak a Szentlélek hatalmán keresztül lehetséges.

■ **„Jeruzsálemben … Júdeában … Samáriában … sőt egészen a föld végső határáig”** Ez az Apcsel földrajzi vázlata: Jeruzsálem, 1-7-es fejezetek; Júdea és Samária, 8-12-es fejezetek; a föld végső határai, 13-28-as fejezetek. Ez a vázlat lehet, hogy az író irodalmi szerkezetét és célját jelöli. A kereszténység nem egy Judaista szekta, hanem egy világméretű mozgalma az egy igaz Istennek, amivel betölti az ÓSZ-i ígéreteit, és helyreállítja a lázadó emberiség kapcsolatát Önmagával (vö. I. Mózes 12:3; II. Mózes 19:5; Ézs. 2:2-4; 56:7; Lukács 19:46).

Az első zsidó vezetők, ismerve a Szeptuagintát és azt a sok profetikus ígéretet, amit YHWH tett arra nézve, hogy helyreállítja Jeruzsálemet, felemeli Jeruzsálemet, hogy elhozza a világot Jeruzsálembe, azt várták, hogy ezek szó szerint meg fognak történni. Ott maradtak Jeruzsálemben (vö. 8:1). De az evangélium forradalmasította és kiterjesztette az ÓSZ-i fogalmakat. A világméretű küldetés (vö. Máté 28:18-20; Apcsel 1:8) az mondta a hívőknek, hogy menjenek el az egész világba, és ne várjanak, hogy majd a világ jön el hozzájuk. Jeruzsálem az ÚSZ-ben egy metafora a mennyre nézve (vö. Jel. 21:2), s nem egy palesztinai város.

1:9 „felemeltetett” Ezt az eseményt úgy ismerjük, mint a mennybemenetelt. A feltámadott Jézus visszatért az Ő mindenek előtt létezett dicsőségének helyére (vö. Lukács 24:50-51; János 6:22; 20:17; Ef. 4:10; I. Tim. 3:16; Zsid. 4:14; és I. Péter 3:22). A meg nem jelölt külső tényező a SZENVEDŐ ALAKBAN az Atya volt.

■ **„felhő”** A felhők mindig is jelentőségteljes eszkatalogikus jelzők voltak. A felhőt három jól megkülönböztethető módon használták az ÓSZ-ben: (1) hogy megmutassák Isten fizikai jelenlétét, a dicsőség Shekinah felhőjét (vö. II. Móz. 13:21; 16:10; IV. 11:25); (2) hogy eltakarja az Ő Szentségét, hogy az ember ne láthassa meg Őt, és meg ne haljon (vö. II. Mózes 33:20; Zsolt. 18:9; Ézs. 6:5); és (3) az istenségének járműve (vö. Zsolt. 104:3; Ézs. 19:1). A Dániel 7:13-ban a felhők arra szolgáltak, hogy az Isteni Messiást szállítsák. Erre a Dániel könyvében található próféciára több mint 30 alkalommal utalnak az ÚSZ-ben. Ugyanezt a kapcsolatot láthatjuk a Messiás és a menny felhői között a következő helyeken: Máté 26:64; Márk 13:26; 14:62; Apcsel 1:9,11; és I. Thessz. 4:17.

1:1 „feszülten néztek az ég felé” Ez BEFEJEZETLEN KÖRÜLÍRÓ szerkezet. Folyamatosan feszülten néztek, hogy addig láthassák Jézus, ameddig csak lehetséges volt. Sőt még miután szem elől tévesztették, még azután is néztek utána.

Ez a kifejezés jellemző Lukács írásaira (vö. Lukács 4:20; 22:56; Apcsel 1:10; 3:4,12; 6:15; 7:55; 10:4; 11:6; 13:9; 14:9; 23:1, a Lukács evangéliumát és az Apcselt kivéve csak a II. Kor. 3-ban találjuk meg kétszer). Azt jelenti, hogy "feszülten nézni", "hosszasan nézni", "bámulni" vagy "rá függeszteni a tekintetet".

■ **„az ég felé”** A régiek azt hitték, hogy a menny felül található, de a mi időnkben a felül eléggé relatív. A Lukács 24:31-ben Jézus eltűnt. A mi kultúránk számára ez talán jobb példa. A menny nem található meg ott fenn a semmiben, hanem valószínűleg az idő és tér egy másik dimenziójában. A menny nem egy irány, hanem egy személy!

■ **„két férfi fehér ruhában”** Az ÚSZ gyakran a fényes fehér ruhájukkal azonosítja az angyalokat (vö. Lukács 24:4; János 20:12). Angyalok jelentek meg születésénél, megkísértésénél, a Gecsemáné kertben, a sírjánál, és itt a mennybemeneteléné l.

1:11 „Galileai férfiak” Az Apcselben Lukács számos alkalommal jegyzi fel a tanítványok galileai származását (vö. 2:7; 13:31). Mind a tizenkettő, kivéve Iskáriótes Júdást, Galileából származtak. A júdeaiak lenézték ezt a területet, mert elég nagy pogány népességgel rendelkezett, és nem volt "kosher", azaz nem követték olyan szigorúan és pontosan a Szájhagyományokat (Talmud).

■ **„Jézus … úgy jön el”** Néhány teológus megpróbál különbséget tenni Jézus és a Krisztus között. Ezek az angyalok megerősítik, hogy az a Jézus, akit ők ismertek lesz az, aki visszatér majd. A megdicsőült, mennybement Krisztus még mindig ugyanaz a Názáreti Jézus. Ő megmarad Isten/embernek.

Jézus újra vissza fog jönni, úgy, ahogy elment, a mennyei felhőkön (vö. Máté 10:23; 16:27; 24:3,27,37,39; 26:64; Márk 8:38-39; 13:26; Lukács 21:27; János 21:22; I. Kor. 15:23; I. Thessz. 1:10; 4:16; II. Thessz. 1:7,10; 2:1,8; Jakab 5:7-8; II. Péter 1:16; 3:4,12; I. János 2:28; Jel. 1:7).

Jézus második visszajövetele egy visszatérő fő téma az ÚSZ-ben. Az egyik oka annak, hogy az evangéliumokat olyan soká öntötték írott formába az volt, hogy a korai egyház azt várta, hogy Krisztus nagyon hamar fog visszajönni. Meglepő késedelme, az apostolok halála, és az eretnekségek megjelenése és elterjedése végül is arra indította az egyházat, hogy Jézus életét és tanításait írott formában is feljegyezzék.

SZÖVEG: 1:12-14
12 Ezután visszatértek Jeruzsálembe az Olajfák hegyéről, amely Jeruzsálem közelében van egy szombatnapi járóföldre. 13 Amikor hazatértek, felmentek a felső szobába, ahol meg voltak szállva, mégpedig Péter és János, Jakab és András, Fülöp és Tamás, Bertalan és Máté, Jakab, az Alfeus fia, Simon, a Zélóta és Júdás, a Jakab fia. 14 Ezek valamennyien egy szívvel és egy lélekkel kitartóan vettek részt az imádkozásban, az asszonyokkal, Jézus anyjával, Máriával és testvéreivel együtt.

1:12 „visszatértek” A Lukács 24:52 hozzáteszi, hogy "nagy örömmel".

■ **„az Olajfák hegyéről”** Ez úgy tűnik, hogy ellentmond a Lukács 24:50-nek (azaz Bethánia); mindazonáltal hasonlítsuk össze a Lukács 19-29-et és a 21:37-et a Márk 11:11–12-vel és 14:3-mal. Az a hegygerinc, amit Olajfák hegyeként ismerünk egy 4km hosszú hegygerinc volt, ami 90-120 méterre magaslott ki Jeruzsálem felett, ami Bethániából, a Kidron patakkal szemben, egészen a Templomig futott. Az ÓSZ-i eszkatalogikus próféciában is meg van említve (vö. Zak. 14:4). Jézus sokszor találkozott tanítványaival ezen a helyen hogy imádkozzanak és valószínűleg ott táborozzanak.

■ **„egy szombatnapi járóföldre”** Azt a távolságot, amit egy zsidó a szombat napon megtehetett a rabbik határozták meg (vö. II. Mózes 16:29; IV. Mózes 35:5). Körülbelül 2000 könyöknyi (lépésnyi) távolság volt, amit a rabbik maximumként szabtak meg, ennyit tehetett meg egy ember a Szombaton anélkül hogy megszegné a Mózesi Törvényt.

1:13 „a felső szobába” Valószínűleg ugyanaz a helység volt, hogy az Utolsó Vacsora alkalmával (vö. Lukács 22:'2; Márk 14:14-15). A hagyomány szerint ez János Márk otthonának (vö. Apcsel 12:12) felső szintje volt (2. vagy 3. emelete), ő volt az, aki Péter emlékeit írta le Márk evangéliumába. Elég nagy szoba lehetett, hogy 120 embert be tudott fogadni.

■ **„ahol meg voltak szállva”** Ez egyike a négy listának, amit az apostolok neveiről ad (vö. Máté 10:2-4; Márk 3:16-19; és Lukács 6:14-16). A felsorolások nem teljesen egyformák. A nevek és a sorrend változik. Ennek ellenére mindig ugyanazok a személyek vannak megemlítve három darab négyes csoportban. Mindig Péter az első és mindig Júdás az utolsó. Ez a három darab négyes csoport lehet, hogy a célból lett kijelölve, hogy lehetővé tegye ezeknek a férfiaknak, hogy egymást váltva hazamehessenek és gondoskodhassanak a családjukról.

AZ APOSTOLOK NEVEI

	Máté 10:2-4	Márk 3:16-19	Lukács 6:14-16	Apcsel 1:12-18
Első Csoport	Simon (Péter)	Simon (Péter)	Simon (Péter)	Péter
	András (Péter testvére)	Jakab (Zebedeus fia)	András (Péter testvére)	János
	Jakab (Zebedeus fia)	János (Jakab testvére)	Jakab	Jakab
	János (Jakab testvére)	András	János	András
Második	Fülöp	Fülöp	Fülöp	Fülöp

Csoport	Bertalan Tamás Máté (vámszedő)	Bertalan Máté Tamás	Bertalan Máté Tamás	Tamás Bertalan Máté
Harmadik Csoport	Jakab (Alfeus fia) Taddeus Simon (a kananeus) Júdás (Iskáriótes)	Jakab (Alfeus fia) Taddeus Simon (a kananeus) Júdás (Iskáriótes)	Jakab (Alfeus fia) Simon (a zelóta) Júdás (Jakab fia) Júdás (Iskáriótes)	Jakab (Alfeus fia) Simon (a zelóta) Júdás (Jakab fia)

■ **„Péter”** A legtöbb Galileai zsidónak volt mind héber neve (pl. Simon vagy Simeon, ami azt jelentette, hogy "hallás"), mind görög neve is (amit soha nem tüntetnek fel). Jézus "sziklának" nevezte el. A görögben ez a *petros* szó, arámul pedig *cephas* (vö. János 1:42; Máté 16:16).

■ **„András”** A görög kifejezés azt jelenti "férfias". A János 1:29-42-ből azt tudjuk meg Andrásról, hogy Keresztelő János tanítványa volt, és hogy ő mutatta be testvérét Pétert Jézusnak.

■ **„Fülöp”** A görög kifejezés azt jelenti "lókedvelő". Az ő elhívását a János 1:43-51 részletezi.

■ **„Tamás”** A héber kifejezés azt jelenti, hogy "iker" (vö. János 11:16; 20:24; 21:2).

■ **„Bertalan”** A kifejezés azt jelenti, hogy "Ptolemaiosz Fia". Lehetséges, hogy a János evangéliumának Nátánéelje (vö. János 1:45-49; 21:20).

■ **„Máté”** Héber kifejezés azt jelenti, hogy "YHWH anjándéka". Ez Lévire utal (Vö. 2:13-17)

■ **„Jakab”** Ez a "Jákób" héber megfelelője. A Tizenkettő felsorolásában két férfit neveznek meg Jakabként. Az egyik János testvére (vö. Márk 3:17) és tagja volt a belső körnek (azaz Péter, Jakab és János). Őt úgy ismerjük, mint a kisebbik Jakab.

■ **„Simon a Zelóta”** Márk görög szövege azt írja, hogy "kananeus" (továbbá Máté 10:4). Márk, aki a rómaiaknak írt, lehet, hogy nem akarta a politikailag heves érzelmeket kiváltó "zelóta" szót használni, ami egy zsidó anti-római (Róma ellenes) gerilla mozgalomra utalt. Lukács viszont így nevezi meg (vö. Lukács 6:15 és Apcsel 1:13). A kananeus szónak több jelentése is lehetséges.

1. Galilea azon területéről származik, amit Kána néven ismerünk
2. az ÓSZ-i használata a kananeus szónak, ami kereskedőt jelentett
3. általános megjelölése annak, hogy valaki Kánából származik

Ha Lukács megnevezése helyes, akkor a "zelóta" az arám "lelkes" szóból származik (vö. Lukács 6:15; Apcsel 1:17). Jézus kiválasztott tizenkét tanítványa számos különböző és egymással versengő csoportból valók voltak. Simon egy nacionalista csoport tagja volt, akik a római hatalom erőszakos túlkapásai ellen léptek fel. Normális esetben ez a Simon és Lévi (azaz Máté a vámszedő) nem tartózkodtak volna egy szobában.

■ **„Taddeus”** Őt "Lebbeus"-nak nevezték (vö. Máté 10:3) vagy "Júdás"-nak is (vö. Lukács 6:16; János 14:22; Apcsel 1:13). Mind Taddeus és Lebbeus ugyanazt jelenti, hogy "szeretett gyermek".

■ **„Júdás Iskáriótes”** Két Simon van és két Jakab, és két Júdás. Az "Iskáriótes"-nek két lehetséges jelentése van: (1) a Júdai Keriotból származó férfi (vö. Józs. 15:23) vagy (2) "tőr ember" vagyis bérgyilkos, ami azt jelentené, hogy ő is zelóta volt, mint Simon.

11:4 „ezek valamennyien egy szívvel és egy lélekkel” Ez a kifejezés egy összetett szó: "ugyanez" (*homo*) és "az elme érzelmei" (*thumos*). Nem elsősorban előfeltétel volt ez, sokkal inkább az

előrelátás/várakozás légköre. Ezt a hozzáállást újra meg újra megemlíti az Apcsel (azaz a hívőkre nézve, vö. 1:142:46; 4:24; 5:12; 15:25; és másokra nézve: 7:57; 8:6; 12:21; 18:12; 19:29).

NASB „kitartóan vettek részt”
NKJV „foltatták”
NRSV „folyamatosan odaszánták rá magukat”
TEV „gyakran összegyűltek”
NJB „folyamatosan összegyűltek”

Ez a kifejezés (*pros* és *kaptereó*) azt jelenti, hogy elszánt vagy kitartó vagy elszántan elkötelezi magát. Lukács elég gyakran használja (vö. 1:14; 2:42,46; 6:4; 8:13; 10:7). Ez BEFEJEZETLEN KÖRÜLÍRÓ mód.

■ **„az asszonyokkal”** Volt csoport asszony, akik együtt utaztak Jézussal és az apostolokkal, hogy gondoskodjanak róluk (vö. Máté 27:55-56; Márk 15:40-41; Lukács 8:2; 23:49 és János 19:25).

KÜLÖNLEGES TÉMA: A NŐK, AKIK JÉZUST ÉS TANÍTVÁNYAIT KÖVETTÉK

Máté 27:55-56	**Márk 15:40-41**	**Lukács 8:2; 23:49**	**János 19:25**
Magdalai Mária	Magdalai Mária	Magdalai Mária	Mária, Jézus anyja és anyjának nővére
Mária, Jakab és József anyja	Mária, a kis Jakab és József anyja	Johanna, Kuza felesége (Heródes egyik főembere)	Mária, Klópás felesége
Zebedeus fiainak anyja	Salómé	Zsuzsánna és sokan mások	Magdalai Mária

A következőkben a Márk 15:40-41-ről szóló kommentárom jegyzetei láthatók ezekről az asszonyokról:

„Voltak ott asszonyok is, akik távolról figyelték” Az apostoli csoport felé mind anyagilag, mind fizikailag szolgált számos asszony (azaz főztek, mostak, stb. vö. Máté 27:55; Lukács 8:3).

„Magdalai Mária” Magdala egy kis város a galileai tenger partján, 4,8 km-re északra Tibériástól. Mária Galileától kezdve követte őt, miután számos démont űzött ki belőle (vö. Lukács 8:2). Igazságtalanul megbélyegezték, mint prostituáltat, de erre az ÚSZ-ben nincs bizonyíték.

„Mária, a kis Jakab és József anyja” A Máté 27:56-ban úgy hívják, hogy "Jakab és József anyja". A Máté 28:1-ben úgy hívják, hogy a "másik Mária". A valódi kérdés az, hogy ki volt a férje? A János 19:25-ben úgy tűnik, hogy Klópás felesége volt, mégis, a fia, Jakab, úgy volt megnevezve, mint "Alfeus fia" (vö. Máté 10:3; Márk 3:18; Lukács 6:15).

„Salómé” Ő Jakab és János anyja volt, akik tagja voltak Jézus tanítványainak belső körének, és Zebedeus felesége volt (vö. Máté 27:56; Márk 15:40; 16:1-2).

A következőkben a János 19:25-ről szóló kommentárom jegyzetei látható:

„Jézus keresztjénél ott állt anyja és anyjának nővére, Mária, Klópás felesége, valamint a magdalai Mária." Nagy a vita akörül, hogy négy, vagy három név van-e itt megemlítve. Valószínű, hogy négyről van szó, mert nem valószínű, hogy két nővér lehetett Mária néven. Mária testvérét Salomét megnevezi a Márk 15:40 és a Máté 27:56. Ha ez igaz, akkor ez azt jelentené, hogy Jakab, János és Jézus unokatestvérek voltak. Egy második századi tradíció szerint (*Hegesippus*) Klópás József testvére volt. Magdalai Mária volt az, akiből Jézus 7 ördögöt űzött ki, és ő volt az első, akinek feltámadása után megjelent (vö. 20:1-2; 11-18; Márk 16:1; Lukács 24:1-10).

■ **„és testvéreivel"** Jézus számos féltestvérének nevét ismerjük: Júdás, Jakab (lásd Különleges Téma a 12.17-ben), és Simon (vö. Máté 13:55; Márk 6:3; és Lukács 2:7). Valaha hitetlenek voltak (vö. János 7:5), most már viszont a tanítványok belső körébe tartoztak. Mária egész életre szóló szüzességéről szóló történet érdekes rövid megvitatását lásd F. F. Bruce *New International Commentary*, Acts (Új Nemzetközi Kommentár, Apcsel) 44. oldalának 47-es lábjegyzete.

SZÖVEG: 1:15-26

15Azokban a napokban felállt Péter a testvérek körében, amikor mintegy százhúsz főnyi sokaság is volt velük együtt, és így szólt: 16"Atyámfiai, férfiak! Be kellett teljesednie az Írásból annak, amit előre megmondott a Szentlélek Dávid szája által Júdásról, aki vezetője lett azoknak, akik elfogták Jézust; 17közénk tartozott, és részt kapott ebből a szolgálatból. 18Ez azután mezőt szerzett ennek a gonosztettnek jutalmából, de fejjel lezuhant, kettészakadt derékban, és egész belső része kifordult. 19Közismertté is vált ez Jeruzsálem lakói előtt, ezért nevezték el azt a mezőt a maguk nyelvén Akeldamának, azaz Vérmezőnek. 20Így van megírva a Zsoltárok könyvében: Legyen a szállása pusztává, és lakó ne legyen benne, tisztségét pedig más vegye át. 21Szükséges tehát, hogy azok közül a férfiak közül, akik egész idő alatt együtt voltak velünk, amíg közöttünk járt az Úr Jézus, 22kezdve a János keresztségétől addig a napig, amelyen felvitetett tőlünk: még valaki tanúja legyen velünk együtt az ő feltámadásának." 23Ekkor felállítottak kettőt: Józsefet, más néven Barsabbást, akinek mellékneve Jusztusz volt, és Mátyást, 24és így imádkoztak: "Urunk, minden szív ismerője, te jelöld ki e kettő közül az egyiket, akit kiválasztottál magadnak, 25hogy megkapja ebben a szolgálatban és apostolságban azt a helyet, amelyet Júdás elhagyott, hogy az őt megillető helyre jusson." 26Ekkor sorsot vetettek rájuk: a sors Mátyásra esett, és a tizenegy apostol közé sorolták őt.

1:15 „azokban a napokban" Ez szó szerint azt jelenti, hogy "ezekben a napokban" (*en tais hémerais*). Ezt a kifejezést gyakran használja az Apcsel nyitó fejezeteiben (azaz 1-15) (1:15; 2:18; 5:37; 6:1; 7:41; 9:37; 11:27; 13:41). Lukács más szemtanúi forrásokat is használ. A "naponként" (*kath hémeran*) kifejezést használja általános, kétértelmű időhatározóként az Apcsel korai fejezeteiben (vö. 2:46,47; 3:2; 16:5; 17:11,31; 19:9). A 15. fejezet után Lukács személyesen is találkozik sok olyan eseménnyel, amit maga is feljegyzett. Még mindig a "nap" szót használja gyakran, de már nem annyira, mint ezekben a kétértelmű, idiomatikus kifejezésekben.

■ **„felállt Péter"** Nyilvánvalóan Péter volt az apostolok szószólója (vö. Máté 16). Ő prédikált először az egyház történetében a Lélek eljövetele után (vö. Apcsel 2) és a második prédikációt is az Apcsel 3-ban. Jézus neki jelenik meg először a feltámadása utáni megjelenései közül (vö. János 21 és I. Kor. 15:5). Héber neve "Simeon" volt (vö. Apcsel 15:14; II. Péter 1:1). Ezt a nevet görögül írták le, azaz "Simon". A "Péter" kifejezés egy görög kifejezés (*petros*), ami "elkülönített sziklát"

jelent. Ez arámul "Cephas" vagy "kő" (vö. Máté 16:18).

■ **„százhúsz főnyi sokaság is volt velük együtt”** Ez a rész az UBS[4] angol nyelvű fordításban zárójelben van (de a 18-19-es vers nem). Ebbe a csoportba minden bizonnyal beletartozott a tizenegy Apostol, az asszonyok, akik követték Jézust, és Jézus más tanítványai, akik az Ő tanítói és gyógyítói szolgálatának gyümölcsei voltak. Ezt a szám, lehetséges, hogy pusztán szimbolikus, és bizonyos rabbinikus spekulációkhoz kapcsolódik a vezetők és követők arányát figyelembe véve (azaz 1 a tízhez, vö. *Sanhedrin* 1:6).

■ **„az Írásból”** Minden utalás az "Írásra" az ÚSZ-ben (kivéve II. Péter 3:15-16) az ÓSZ-re utal (pl. Máté 5:17-20; II. Tim. 3:15-17). Ez az igerész a Szentlélek ihletését is megerősíti (vö. II. péter 1:21) Dávid által. Továbbá a Héber Biblia az "Írások" részének kanonizációját is sejteti.

■ **„be kellett”** Ez a *dei* szócska, ami a szükségszerűséget jelentette. Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTŐMÓD, és a 20. versben szereplő első idézetre utal.

A kifejezés Lukács szemében nagyon is jellemző volt Jézus életére nézve és hogy a korai egyház az ÓSZ-i írások meghosszabbítása (vö. Lukács 18:31-34; 22:37; 24:44). Lukács gyakran használja ezt a kifejezést (vö. Lukács 2:49; 4:43; 9:22; 11:42; 12:12; 13:14,16,33; 15:32; 17:25; 18:1; 19:5; 21:9; 22:7,37; 24:7,26,44; Apcsel 1:16,21; 3:21; 4:12; 5:29; 9:6,16; 14:27; 15:5; 16:30; 17:3; 19:21,36; 20:35; 23:11; 24:19; 25:10,24; 26:9; 27:21,24,26). A kifejezés azt jelenti, hogy "ez kötelez", "ez szükségszerű" vagy "ez elengedhetetlen". Az evangélium és annak növekedése nem egy véletlenszerű történés, hanem Isten előre elhatározott terve és az ÓSZ-i Írások beteljesülése (LXX használata).

■ **„teljesednie”** Amikor valaki ezeket az ÓSZ-i idézeteket olvassa (20. vers), akkor látja, hogy Júdás árulása nem a volt Zsoltáríró szándékai között. Az Apostolok az ÓSZ-et a Jézussal való megtapasztalásaik fényében értelmezték. Ezt tipologikus értelmezésnek hívják. Lehetséges, hogy Jézus maga állította fel ezt a mintát azzal a megközelítéssel, ahogyan az Emmausba vezető úton beszélt és sétált a két tanítvánnyal (vö. Lukács 24:13-35; leginkább a 25-27-es versek). A korai keresztény értelmezők párhuzamot láttak az ÓSZ eseményei és Jézus élete és tanításai között. Úgy látták Jézust, mint az ÓSZ profetikus beteljesülése. A mai keresztényeknek vigyázniuk kell ezzel a fajta megközelítéssel! Azok az ihletett ÚSZ-i szerzők személyes ihletettség befolyása alatt voltak, és személyesen ismerték Jézus életét és tanításait. Mi megerősítjük bizonyságtételük igazságát és tekintélyét, de nem utánozhatjuk módszerüket.

■ **„Júdásról”** Júdás hitehagyása volt az, ami miatt helyettes Apostolt kellett választani, s nem a halála miatt. A 20b-ben láthatjuk, hogy Júdás cselekedeteit úgy látták, mint a prófécia beteljesülését. Az ÚSZ nem jegyez fel egy újabb apostoli választást Jakab halála után (vö. Apcsel 12:2). Nagyon sok titok és tragédia van Júdás életében. Valószínűleg ő volt az egyetlen olyan tanítvány, aki nem Galileából való volt. Őt választották meg az apostoli csoport kincstárosává (vö. János 12:6). Az alatt az időszak alatt, míg Jézus velük volt, azzal vádolták, hogy lopott a pénzükből. Azt mondják róla, hogy ő volt a profetikus beteljesülése és az eszköze a Sátáni támadásnak. Motivációit soha nem fogalmazták meg nyíltan, de bűnbánata saját életének kioltásába torkollott, miután visszavitte a megvesztegetési összeget.

Nagyon sok találgatás veszi körül Júdást és motivációit. Gyakran meg van említve és rágalmazva a János Evangéliumában (6:71; 12:4; 13:2,26,39; 18:2,3,5). A modern színdarab, a "Jézus Krisztus Szupersztár" olyan képet fest róla, mint aki egy hűséges, becsapott követő, aki megpróbálta Jézust rávenni arra, hogy a zsidó Messiás szerepét töltse be – ami az volt, hogy győzze le a rómaiakat, büntesse meg a gonoszokat, és állítsa fel Jeruzsálemet, mint a világ fővárosát. Mindazonáltal Jézus úgy festi le motivációit, mint aki kapzsi volt és gonosz.

A legfőbb probléma az Isten szuverenitásának és az ember szabad akaratának teológiai problematikája. Isten vagy Jézus manipulálta-e Júdást? Júdás felelős-e a tetteiért, ha a Sátán

irányította, vagy Isten előre megjósolta és Ő okozta azt, hogy Júdás árulja el Jézust? A Biblia nem beszél közvetlenül ezekről a témákról. Isten irányítása alatt van a történelem; Ő ismeri a jövőbeli eseményeket, de az emberiség felelős a saját döntéseiért és cselekedeteiért. Isten fair, nem pedig manipulatív.

Van egy új könyv, ami megpróbálja megvédeni Júdást – J*udas Betrayer or Friend of Jesus?* (Júdás, Jézus Elárulója vagy Barátja?), amit Wiliam Klassen írt, és a Fortress Press kiadó adta ki 1996-ban. Nem értek egyet ezzel a könyvvel, de nagyon érdekes olvasmány és gondolatokat ébreszt.

■ **„aki vezetője lett azoknak, akik elfogták Jézust”** Itt egy idézet a Máté 26:47-50-ről szóló kommentáromból.

> „Nagyon sok vita folyt már arról, hogy mi volt Júdás motivációja. Azt kell hogy mondjuk, hogy ez bizonytalan marad. A 49. versben történtek, az, hogy megcsókolja Jézust vagy (1) egy jel volt a katonák felé, hogy ezt az embert kell letartóztatni (vö. 48. vers); vagy (2) alapot szolgáltat annak a modern feltételezésnek, hogy megpróbálta Jézust rávenni arra, hogy cselekedjen (vö. 27:4). Más evangéliumi igerészek azt állítják, hogy egy rabló volt és hitetlen a kezdetektől fogva (vö. János 12:6).
>
> A Lukács 22:52-ből ismerjük a tömeg összetételét. Voltak ott római katonák, mert ők voltak az egyedüliek, akik legálisan kardot viselhettek. Ott voltak továbbá a templomi rendőrök (templomszolgák), mert általában ők használtak fabotokat. A Szanhedrin is képviseltette magát a tömegben a letartóztatásnál (vö. 47, 51).

1:17 Júdást Jézus választotta ki, hallotta Jézust beszélni, látta Jézus csodáit, Jézusért és Jézus által ki lett küldve misszióra, ott volt a felsőszobában, részt vett minden eseményen, mégis elárulta Jézust!

1:18
NASB, NKJV
NRSV, NJB,
NIV „fejjel lezuhant, kettészakadt derékban”
TEV „ahol halálába zuhant, és kettészakadt derékban”

Lehetséges, hogy a "fejjel lezuhant" egy orvosi kifejezés volt, ami azt jelenthette, hogy "megduzzadni" (vö. Moulton és Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament* [A Görög Evangélium Szókincse] című könyvében az 535-536. oldalon), amit néhány angol fordításban is így találunk (pl. Phillips, Moffatt és Goodspeed). Egy nagyon jó értekezést Júdás halálának különböző verzióiról (Máté 27:5 szemben az Apcsel 1:18) láthatsz a *Hard Sayings of the Bible* (A Biblia Kemény Mondásai) című könyv 5:11-512. oldalán.

■ **„mezőt szerzett”** A 18-19-es versek közbevetettek, vagy zárójelesek (vö. NASB, NKJV, NJB, NIV angol fordítások). Az író ezt az információt az olvasó jobb megértése miatt biztosította. A Máté 27:6-8-ból tudjuk, hogy a papok ezt a földet az ÓSZ-i prófécia beteljesülése képpen vették meg (vö. Máté 27:9). Ez Júdás pénze volt, amit a papok tisztátalannak tartottak, és arra használtak, hogy olyan földterületet vettek rajta, ahová azokat a holttesteket temették, akikért senki sem jelentkezett. A 18-19-es versekből megtudjuk, hogy ez pontosan az a földterület volt, ahol Júdás meghalt. Júdás haláláról szóló ezen információ sehol máshol nem fordul elő újra.

1:19
NASB, NRSV „Akeldamának, azaz Vérmezőnek (nevezték)”
NKJV „Akel dama, ami azt jelenti Vérmező”
TEV „Akeldama, ami azt jelenti, Vérmező”
NJB „Vér-mező … Hakel-dama”

Ez egy arám szó görög fordítása. Mindig nagyon bonyolult egységesen áthelyezni egyik

nyelvből egy másikba. A görög betűzési változatok ellenére az arám név azt jelenti, hogy "vérmező". Ez a következőket jelentheti, (1) vérdíjon vásárolt földterület (vö. Máté 27:7a); (2) egy földterület, ahol vért ontottak (vö. Apcsel 1:18); (3) olyan földterület, ahol gyilkosokat vagy idegeneket temettek el (vö. Máté 27:7b).

1:20 Ez itt két idézet a Zsoltárokból. Az első a 69:26-ból. Eredetileg többesszámú volt. Júdáshoz kapcsolódó átok forma volt. A második idézet a Zsoltárok 109:8-ból való (LXX). Ez biztosítja Júdás a 21-26-os versekben megvitatott helyettesítésének profetikus precedensét.

NASB, NKJV,
NJB **„tisztségét”**
NRSV **„felülvigyázói pozícióját”**
TEV **„szolgálati helyét”**

A Szeptuagintában az *episkopé* kifejezés egy olyan mellékjelentést hordoz magával, ami azt jelenti, hogy szolgálati megbízatás vagy tisztségviselő (vö. IV. Mózes 4:16; Zsolt. 109:8). Később ezt a kifejezést arra kezdték el használni, hogy egy tisztséget jelöljenek vele a Római Katolikus papi rendszerben, de a görögben egyszerűen csak a görög városállami kifejezés volt ez a vezetőre (vö. NIV), mint ahogy a vén (*presbuteros*) volt a zsidó kifejezés a vezető megfelelőjére (pl. I. Mózes 50:7; II. Mózes 3:16,18; IV. Mózes 11:16,24,25,39; V. Mózes21:2,3,4,6,19,20 és mások). Így aztán Jakab kivételével a "felülvigyázó" vagy "vén" a pásztorra utaló kifejezéssé vált az Apostolok halála után (vö. Apcsel 20:17,28; Titusz 1:5,7; Fil. 1:1).

1:21 „Szükséges tehát” Ez a *dei* kifejezés (vö. 16. vers). Nyilvánvalóan Péter úgy érezte, hogy a Tizenkét Tanítvány valamilyen módon a tizenkét törzset képviselte, vagy valamilyen más szimbolikát, amit nem szabad elveszteni.

1:21-22 Ezek az Apostolságnak való megfelelés követelményei. Figyeld meg, hogy megmutatja itt a tizenkettőn kívül más hívők jelenlétét is, akik Jézust földi szolgálatán keresztül végig követték őt. Ezen kritériumok miatt utasították el később némelyek Pál Apostolságát.

Lukács nyilvánvalóan azért használja ezt a két verset, hogy megmutassa az Apostoli szemtanúság elsődlegességét, és nem Mátyás kiválasztására utal, akiről többet nem hallunk. Az egyház és az ÚSZ-i Írásokat Jézus életére és tanítására építik, de azokat szemtanúk, tekintéllyel rendelkező tanúk, válogatott teológiai tanúságok és az ÚSZ közvetíti. Ez a teológiai kérdés, nem pedig a "tizenkettő" szimbolikája.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A TIZENKETTES SZÁM

A tizenkettes szám mindig is a szervezettség szimbolikus száma volt

1. a Biblián kívül
    a. a zodiákus tizenkét jele
    b. az év tizenkét hónapja
2. az ÓSZ-ben
    a. Jákób fiai (a zsidó törzsek)
    b. visszatükröződik a következőkben is
        (1) a II. Mózes 24:4.ben az oltár tizenkét oszlopa
        (2) a főpap mellvértjén lévő tizenkét drágakő (amik a törzseket jelképezik) a II. Mózes 28:21-ben
        (3) a szent sátorban lévő szent helyen lévő tizenkét kenyér a III. Mózes 24:5-ben
        (4) tizenkét kémet küldtek Kánaán földjére a IV. Mózes 13-ban (egyet minden törzsből)

(5) tizenkét vessző (a törzsek szerint) Kórah lázadásánál a IV. Mózes 17:2-ben (a magyar újfordításban a 17:16)
(6) Józsué tizenkét köve a Józsué 4:3,9,20-ban
(7) tizenkét adminisztratív körzet Salamon kormányzásában az I. Kir. 4:7-ben
(8) a tizenkét kő Illés oltárán, amit YHWH-nak épített az I. Kir. 18:31-ben

3. Az ÚSZ-ben
   a. tizenkét választott apostol
   b. tizenkét kosár kenyér (egy minden apostol számára) a Máté 14:20-ban
   c. a tizenkét trón, amiken az ÚSZ-i tanítványok ülnek (utalva ezzel Izrael 12 törzsére) a Máté 19:28-ban
   d. a tizenkét légiónyi angyal, akik Jézus megmentésére álltak készen a Máté 26:53-ban
   e. a Jelenések könyvének szimbolizmusa
      (1) a 24 vén a 24 trónuson a 4:4-ben
      (2) a 144 000 (12×12) a 7:4-ben és a 14:1,3-ban
      (3) a tizenkét csillag az asszony koronáján a 12:1-ben
      (4) a tizenkét kapu, a tizenkét angyal amik a tizenkét törzset jelentik a 21:12-ben
      (5) az Új Jeruzsálem tizenkét alapköve, rajtuk pedig a tizenkét apostol neve a 21:14-ben
      (6) tizenkétezer futam a 21:16-ban (az Új jeruzsálem városának mérete)
      (7) a falai 144 könyök nagyok a 21:17-ben
      (8) a tizenkét gyögykapu a 21:21-ben
      (9) az új Jeruzsálemben lévő fákon lévő tizenkét fajta gyümölcs (minden hónapban egy) a 22:2-ben

1:23 „felállítottak kettőt” Van egy görög kézirati változat, ami megmutatja ennek a kifejezésnek a teológiai jelentőségét:

1. estésan ("ők felállítottak") az MSS א-ben, és a következőkben: A, B, C, D[1] és E
2. estesen ("ő felállított") az MS D*-ben és Szent Ágostonnál

Amennyiben az első a helyes, akkor arra látunk példát, hogy a tanítványok teljes csoportja együtt szavaz Júdás helyettesítésének lehetséges személyéről (a gyülekezeti közösség egy formája) (vö. 15:22); de ha a második az, akkor ez egy bizonyíték lehet Péter kiemelkedő vezetésére (vö. 15:7-11,14). Ami a görög kézirati bizonyítékokat illeti, az első lehetőség szavai nem biztosak (az UBS[4] fordítás "A" jeggyel illeti).

■ **„Józsefet … és Mátyást”** Ezekről a férfiakról semmit nem tudunk az ÚSZ-ből. Nem szabad elfelejtenünk, hogy az evangéliumok és az Apcsel nem nyugati történelmi feljegyzések, hanem válogatott teológiai írások, melynek célja az, hogy bemutassák Jézust és hogy megmutassák, hogy az Ő üzenete milyen hatással volt a világra.

1:24

NASB	**„minden szív ismerője”**
NKJV	**„aki mindenki szívét ismeri”**
NRSV	**„te ismered mindenki szívét”**
TEV	**„te ismered mindenki gondolatát”**
NJB	**„mindenki szívébe látsz”**

Ez egy összetett szó, "szívek és ismerni" (vö. 15:8). Ez egy ÓSZ-i igazságot tükröz vissza (vö. I. Sám. 2:7; 16:7; I. Kir. 8:39; I. Krón. 28:9; II. Krón. 6:30; Zsolt. 7:9; 44:21; Péld. 15:11; 21:2; Jer. 11:20; 17:9-10; 20:12; Lukács 16:15; Apcsel. 1:24; 15:8; Róma 8:27). Isten teljes mértékben ismer minket, és mégis szeret (vö. Róma 8:27).

A tanítványok megerősítik, hogy YHWH ismeri a motivációjukat ugyanúgy, mint a két jelölt motivációját és életét. Azt szeretnék, ha ebben a döntésben Isten akarata lenne meg (AORISZT

KÖZÉPIGE). Jézus választotta ki a tizenkettőt, de Ő már az Atyával van.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A SZÍV

A görög *kardia* kifejezést arra használják a Szeptuagintában és az ÚSZ-ben, hogy a héber *léb* kifejezésre utaljanak. Számos módon használják ezt (vö. Bauer, Arndt, Gingrich és Danker, *A Greek-English Lexicon* [Görög–Angol Lexikon], 403-404 oldala).

1. a fizikai élet központja, a személyre használt metafora (vö. Apcsel. 14:17; II. Kor. 3:2-3; Jakab 5:5)
2. a szellemi (erkölcsi) élet központja
   a. Isten ismeri a szívet (vö. Lukács 16:15; Róma 8:27; I. Kor. 14:25; I. Thessz. 2:4; Jel. 2:23)
   b. az emberiség szellemi életére használva (vö. Máté 15:18-19; 18:35; Róma. 6:17; I. Tim. 1:5; II. Tim. 2:22; I. Péter 1:22)
3. a gondolati élet központja (azaz az intellektus, vö. Máté 13:15; 24:48; Apcsel. 7:23; 16:14; 28:27; Róma. 1:21; 10:6; 16:18; II. Kor. 4:6; Ef. 1:18; 4:18; Jakab 1:26; II. Péter 1:19; Jel. 18:7; a szív az értelem/elme szinonimája a II. Kor. 3:14-15-ben és a Fil. 4:7-ben)
4. az akarat központja (vö. Apcsel 5:4; 11:23; I. Kor. 4:5; 7:37; II. Kor. 9:7)
5. az érzelmek központja (vö. Máté 5:28; Apcsel 2:26,37; 7:54; 21:13; Róma 1:24; II. Kor. 2:4; 7:3; Ef. 6:22; Fil. 1:7)
6. a Lélek munkásságának különleges helye (vö. Róma 5:5; II. Kor. 1:22; Gal. 4:6 [azaz Krisztus a szívünkben van, Ef. 3:17])
7. A szív egy metaforikus mód arra, hogy az egész személyre utaljanak (vö. Máté 22:37, az V. Mózes 6:5-öt idézve). A gondolatok, a motivációk, és a cselekedetek, amiket a szívnek tulajdonítanak, teljesen felfedik a személy karakterét. Az ÓSZ-ben van néhány nagyon meglepő használati módja ennek a kifejezésnek
   a. I. Mózes 6:6; 8:21: „Isten megszomorodott szívében” (a Hóseás 11:8-9-ben is látható)
   b. V. Mózes 4:29; 6:5: „teljes szívvel és teljes lélekkel”
   c. V. Mózes 10:16: „körülmetéletlen szív”, és a Róma 2:29
   d. Ezék. 18:31-32: „új szívet”
   e. Ezék. 36:26: „új szív” a „kő szívvel” szemben

1:25 „az őt megillető helyre jusson” Ez itt egy szépítő kifejezés a "kárhozat" szó helyett. A Sátán a saját céljaira használta fel őt (vö. Lukács 22:3; János 13:2; 27), de Júdás is felelős a döntéseiért és cselekedeteiért (vö. Gal. 6:7).

1:26 „sorsot vetettek rájuk” Ennek ÓSZ-i háttere van, ami ahhoz kapcsolódik, ahogy a főpap az Urimot és a Tumimot használta a III. Mózes 16:8-ban, vagy ahogyan más személyek használtak hasonló módszert (vö. Pál. 16:33; 18:18). A római katonák is sorsot vetettek Jézus ruháira (vö. Lukács 23:34). Mindazonáltal ez az utolsó megemlítése az ÚSZ-ben annak a módszernek, hogy ilyen módon tudjuk meg Isten akaratát. Ha valaki hajlamos a szövegkiragadásra, akkor ez a módszer bevált eszközzé fajulhat abban, hogy hogyan hozzon szellemi döntéseket, ami eléggé szerencsétlenül is elsülhet (pl. kinyitni a Bibliát, és egy ujjal rábökni egy igeversre, s ez alapján eldönteni, hogy mi Isten akarata). A hívőknek hit által kell élniük, nem pedig valami mechanikus módszer alapján meghatározni Isten akaratát (pl. bárány gyapjú, vö. Bírák 6:17,36-40).

■ **„Mátyás”** Eusebiosz azt mondja, hogy ő is részt vett a hetven kiküldött misszióján (vö. Lukács 10). Későbbi hagyományok azt mondják, hogy Etiópiában halt mártír halált.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért maradt Jézus még negyven napig a tanítványokkal?
2. Mi a "Lélek általi bemerítés"?
3. Miért olyan fontos a 7. vers?
4. Miért olyan fontos a mennybemenetel?
5. Miért érezte Péter úgy, hogy be kell tölteni Júdás helyét?
6. Hogyan lehet Pál apostol, mikor ő nem tett eleget a kitételeknek? (1:21-22)

APCSEL 2

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
A Szentlélek Eljövetele	A Szentlélek Eljövetele	Pünkösd Napja	A Szentlélek Eljövetele	Pünkösd
2:1-4	2:1-4	2:1-4	2:1-4	2:1-4
	A Tömegek Válaszolnak			
2:5-13	2:5-13	2:5-13	2:5-13	2:5-13
Péter Prédikációja Pünkösdkor	Péter Prédikációja	Péter Prédikációja	Péter Prédikációja	Péter a Tömegekhez Szól
2:14-21	2:14-39	2:14-21	2:14-21	2:14-21
2:22-28		2:22-28	2:22-28	2:22-28
2:29-36		2:29-36	2:29-35	2:29-35
			2:36.	2:36.
		A Megtérésre Való Felhívás		Az Első Megtérők
2:37-42		2:37-42	2:37.	2:37-41
	Élénk Gyülekezeti Növekedés		2:38-39	
	2:40-47			Korai Keresztény Megtérések
Élet a Hívők Között			Élet a Hívők Között	2:42.
2:43-47		2:43-47	2:43-47	2:43.
				2:44-45
				2:46-47

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 2:1-4

[1]Amikor pedig eljött a pünkösd napja, és mindnyájan együtt voltak ugyanazon a helyen, [2]hirtelen hatalmas szélrohamhoz hasonló zúgás támadt az égből, amely betöltötte az egész házat, ahol ültek. [3]Majd valami lángnyelvek jelentek meg előttük, amelyek szétoszlottak, és leszálltak mindegyikükre. [4]Mindnyájan megteltek Szentlélekkel, és különféle nyelveken kezdtek beszélni; úgy, ahogyan a Lélek adta nekik, hogy szóljanak.

2:1 „pünkösd” Ezt az évenkénti zsidó ünnepet a "Hetek Ünnepének" is szokták nevezni (II. Mózes 34:22; V. Mózes 16:10). A "Pünkösd" szó azt jelenti, hogy ötvenedik. Ezt az ünnepet ötven nappal (hét hét) a Páska után tartották (azaz a Kovásztalan Kenyerek ünnepének második napjától számolták). Jézus napjaiban ennek három célja is volt: (1) az arra való megemlékezés, hogy a törvény Mózesnek adatott (vö. *Jubileumok könyve* 1:1); (2) köszönet Istennek az aratásért; és (3) az első zsenge felajánlása (azaz elismerték, hogy az egész aratás ura YHWH volt) a szemes gabonából. Ennek az ÓSZ-i háttere a következő helyeken található: II. Mózes 23:16-17; 34:22; III. Mózes 23:15-21; IV. Mózes 28:26-31; és V. Mózes 16:9-12.

■

NASB, NRSV	**„eljött”**
NKJV	**„teljesen eljött”**
TEV	**„eljött”**
NJB	**„elérkezett”**

Ez szó szerint azt jelenti, hogy "már beteljesült". Ez JELENIDEJŰ PASSZÍV FŐNÉVI IGENÉV. Ez egy Isteni, előre elkészített időpont volt, és egy isteni cél beteljesülése. Csakis Lukács írásaiban használja ezt a kifejezést (vö. Lukács 8:23; 9:51; itt; és egy hasonló metafora a Lukács 2:6-ban). Az emberi történelmet YHWH igazgatja.

M. R. Vincent a *Word Studies* (Szavak Tanulmányozása) című könyvének első kiadásában a 224. oldalon emlékeztet minket arra, hogy a zsidók úgy látták a napot, mint egy tartályt, amit meg kellett tölteni. A Pünkösd ideje annak teljességében elérkezett! Ez volt az az időpont amikor Isten különlegesen bevezeti a Lélek korszakát, az egyház kezdetét.

■ **„mindnyájan együtt voltak ugyanazon a helyen”** Ez a kifejezés arra utal, hogy helyileg egy helyen voltak, és ugyanakkor egy akaraton is voltak (vö. 1:14). Nem tudjuk biztosan, hogy hol is voltak helyileg, mikor ez megtörtént. Valószínűleg a "felső szoba" volt a helyszín (vö. Apcsel 1:13; 2:2), de egy bizonyos ponton a Templom is belekerül a képbe (vö. Lukács 24:53).

2:2 „hirtelen hatalmas szélrohamhoz hasonló zúgás támadt az égből” Ebben az egész részletben a hangsúly a hanghatáson van, nem pedig a szélen vagy a tűzön. Nagyon hasonló az I. Mózes 3:8-hoz. Az ÓSZ-ben a *ruah* szót használja a leheletre, a szélre és a Lélekre is (vö. Ezék. 37:9-14); az ÚSZ-ben a *pneuma* szót használja a szélre és a Szentlélekre (vö. János 3:5-8). A szél kifejezés ebben a versben a *pnoé*. Csak itt és a 17:25-ben fordul elő. A 4. versben a *pneuma* szót használja a Lélekre.

2:23 „Majd valami lángnyelvek jelentek meg előttük, amelyek szétoszlottak” Ez a szöveg úgy tűnik, hogy egy hanghatással és fényhatással járó eseményt ír le. A fény-szerű tűz először egységes volt, majd különvált és külön-külön minden hívőn megjelent. Mindenki, aki a felső szobában volt – Apostolok, Jézus családtagjai, és tanítványok – mindenkinek látható megerősítésként ott volt a lángnyelv, jelezve, hogy oda tartoznak. Az egyház egy volt!

Az ÓSZ-ben a tűz a következőket szimbolizálja: (1) az istenség jelenlétét, (2) ítéletet (vö. Ézs. 66:15-18), vagy (3) megtisztítást (vö. II. Mózes 3:2; V. Mózes 5:4; és Máté 3:11). Lukács

megpróbál egy analógiát használni, hogy megpróbálja kifejezni a Lélek fizikai manifesztációjának különleges megnyilvánulását.

A Pünkösd ünnepe a Judaizmusban alakult ki, hogy megünnepeljék azt, amikor a Sinai helyen Mózesnek adatott a Törvény (hogy mikor, azt nem tudjuk, de Kr. u. második századra mindenképpen, de valószínűleg már sokkal hamarabb). Így aztán a hatalmas hangú szél és a tűz lehetséges, hogy YHWH hatalmasságának az emlékeztetője volt, amikor leszállt a Hóreb hegyére (vö. II. Mózes 19:16).

■ **„mindegyikükre”** Nem volt különbség téve Apostolok és tanítványok, férfiak és nők között (vö. Jóel 2:28-32; Apcsel 2:16-21).

2:4 „Mindnyájan megteltek Szentlélekkel” A "betöltekezés" megismételhető (vö. 2:4; 4:8,31; 6:3,5; 7:55; 9:17; 11:24; 13:9). Ez mindennapos Krisztushoz való hasonlóságot feltételez (vö. Ef. 5:18 összehasonlítva Kol. 3:16). Ez más, mint a Szentlélek keresztsége, ami a kezdeti Keresztény megtapasztalást jelöli, vagy azt, hogy Krisztus tagjává válik valaki (vö. I. Kor. 12:13; Ef. 4:4-5). A betöltés a szellemi megerősítés a hatékony szolgálatra, itt az evangelizációra! Lásd a 3:10 jegyzetét.

■

NASB, NKJV	**„különféle nyelveken kezdtek beszélni”**
NRSV	**„különféle nyelveket kezdtek el beszélni”**
TEV	**„más nyelveken beszélni”**
NJB	**„más nyelveken kezdtek beszélni”**

Szó szerint ez azt jelenti, hogy "más nyelveken" (*heterais glóssais*). Az a fordítás, hogy "más nyelveken azt a fajta értelmezést tükrözi vissza hogy ezt a kifejezést a 6. és a 11. vers szövegösszefüggésében értelmezték. Egy másik lehetséges fordítás szerint "elragadtatott hanghallatás", amit az I. Kor. 12-14-re és valószínűleg az Apcsel 2:13-ra alapoztak. Nem tudjuk pontosan hány nyelven szóltak, de sok volt. Ha megpróbálod összeadni az összes országot és régiót a 9-11-es versekben, akkor jóval húsz felett voltak. A 120 jelenlévőből többen is ugyanazon a nyelven kellett, hogy megszólaljanak.

Isten valami nagyon különlegeset és hatalmasat tett, hogy ezt a férfiakból és nőkből álló kicsi, megijedt csapatot inspirálja, akik a felső szobában arra vártak, hogy az evangélium bátor hirdetői legyenek (mind a férfiak, mind a nők). Bármi volt is a kezdeti jele a megígért Szentlélek eljövetelének, Isten arra is használta, hogy megerősítse vele azt, hogy elfogadja a többi csoportot is (pl. a Samaritánusokat, a Római katonai tiszttartókat és a pogányokat). A "nyelvek" az Apcselben mindig annak volt a jele a hívők számára, hogy az evangélium egy újabb etnikai, földrajzi korlátot tört át. Jól megkülönböztethető különbségek vannak az Apcsel nyelvei és Pál későbbi, Korinthusban történt szolgálata között (vö. I. Kor. 12-14).

Teológiailag lehetséges, hogy a Pünkösd direkt ellentéte a Bábel tornyának (vö. I. Mózes 10-11). Amikor a büszke lázadó emberiség kijelentette a függetlenségét (azaz nem voltak hajlandóak szétszóródni és betölteni a földet), de Isten keresztül vitte az akaratát azáltal, hogy számos nyelvet adott nekik. Most, a Lélek új korszaka, a nacionalizmust, ami megakadályozta az embereket az egyesülésben (azaz egy világkormányzat és egység legyen) most a hívők számára visszafordította. A keresztény közösség, ami minden emberi határon túlér (azaz korszakokon, nemiségen, osztályokon, földrajzi korlátokon, nyelveken) a visszafordítása az I. Mózes 3 eseményeinek.

■ **„úgy, ahogyan a Lélek adta nekik, hogy szóljanak”** Az ige BEFEJEZETTLEN AKTÍV KIJELENTŐMÓDban van, azt jelölve, hogy a Lélek elkezdte nekik adni. Az a szó, hogy "szóljanak" (*apophtheggomai*) PASSZÍV JELENIDEJŰ FŐNÉVI IGENÉV. Ezt a kifejezést csak Lukács használja itt az Apcselben (vö. 2:4,14; 26:25). A Szeptuagintában arra használják, amikor a próféták beszélnek (azaz a Lélek-ihlette beszéd, vö. V. Mózes 32:2; I. Krón. 25:1; Ezék. 13:9,19; Mik. 5:11; Zak. 10:2).

Én ezt az értelmezést részesítem előnyben a klasszikus görög etimológiával szemben, ami

szerint azt jelenti, hogy "emelt hangerővel", "szenvedélyesen beszélve", vagy emelkedett retorikus beszéddel". Lukács ismerte a Szeptuagintát és annak terminológiája hatással volt rá.

SZÖVEG: 2:5-13
[5]Sok kegyes zsidó férfi tartózkodott akkor Jeruzsálemben azok közül, akik a föld minden
nemzete között éltek. [6]Amikor a zúgás támadt, összefutott ez a sokaság, és nagy zavar
keletkezett, mert mindenki a maga nyelvén hallotta őket beszélni. [7]Megdöbbentek, és
csodálkozva mondták: "Íme, akik beszélnek, nem valamennyien Galileából valók-e? [8]Akkor
hogyan hallhatja őket mindegyikünk a maga anyanyelvén: [9]pártusok, médek és elámiták, és
akik Mezopotámiában laknak, vagy Júdeában és Kappadóciában, Pontuszban és Ázsiában,
[10]Frígiában és Pamfíliában, Egyiptomban és Líbia vidékén, amely Ciréné mellett van, és a
római jövevények, [11]zsidók és prozeliták, krétaiak és arabok: halljuk, amint a mi
nyelvünkön beszélnek az Isten felséges dolgairól." [12]Álmélkodtak mindnyájan, és nagy
zavarban kérdezgették egymástól: "Mi akar ez lenni?" [13]Mások azonban gúnyolódva
mondták: "Édes bortól részegedtek meg."

2:5 „kegyes” Ez a szó azt jelenti, hogy "valamit nagyon jól megragadni" (vö. LXX III. Mózes 15:31; Mik. 7:2). Az első századi Judaizmus esetében azt jelenti, hogy tiszteletet mutat Isten iránt és az Ősök hagyományai iránt (azaz a Szájhagyományok iránt, ami a Talmud). Ezek istenfélő, vallásos emberek voltak (vö. 8:2; 22:12; Lukács 2:25).

■ **„a föld minden nemzete között”** Minden zsidó férfit elég erőteljesen unszoltak arra, hogy a három legfőbb éves ünnepre menjen fel a Templomba (vö. III. Mózes 23), (vö. V. Mózes16:16). Ott voltak azok, akik (1) valószínűleg zarándokként jöttek a Földközi tenger minden vidékéről, akik a Páska ünnepére jöttek fel Jeruzsálembe és maradtak Pünkösdig, vagy (2) állandó lakosok, akik valahonnan Jeruzsálem külső részeiről költöztek be (vö. a 4:16; 7:24; és a 9:22,32-ben lévő használata a szónak).

2:6 „Amikor a zúgás támadt” Ez utalhat (1) a zúgó szél hangjára (vö. 2. vers) vagy (2) arra a hangra, ahogy a hívők más nyelveken szóltak (vö. 4. vers).

■
NASB, NRSV,
NJB **„nagy zavar keletkezett”**
NKJV **„összezavarodtak”**
TEV **„izgatottak”**

Ez a kifejezés szó szerint azt jelenti, hogy "összetartani", abban az értelemben, hogy "szorongatni, összezárni" (vö. Lukács 8:45; 19:43; 22:63). Néha metaforikusan ezt az elmére vagy az érzelmekre is használták (vö. Lukács 8:37; 12:50 és egy másik formája ennek a kifejezésnek a Lukács 21:25-ből).

Ezt a kifejezést a Szeptuaginta használja az I. Mózes 11:7,9-ben, ami a Bábel tornyánál történt nyelvek miatti összezavarodásra utal. Én azt gondolom, hogy a Pünkösd annak a nacionalizmusnak volt a szimbolikus visszafordítása, ami a Bábel tornyánál kezdődött, először is büntetésként azért, mert az emberiség bűnös módon elutasította Isten akaratát, hogy szóródjanak szét, másodsorban pedig az emberiség védelmében, hogy megóvja őket az egységes világkormánytól. A *Jerome Biblical Commentary* (Jerome Bibliai Kommentár) második kiadásának 172. oldalán még inkább megerősíti ezt a nézetet a *diamezizó* szó használatával az Apcsel 2:3-ban, ami elég ritka szó, de a Szeptuaginta is használta az V. Mózes 32:8-ban a szétszóratásra a Bábel Tornyánál. A hívőket nem választja el többi a nemzetiség!

■ **„összefutott ez a sokaság”** Ez azt sugallja, hogy ez az esemény a Templom környékén történt, mert egy nagy tömeg, egy sokaság nem fért volna el egy kis felső szobában vagy Jeruzsálem kis utcáin.

■ **„mindenki a maga nyelvén hallotta őket beszélni”** Lehetséges, hogy ez a hallás csodája volt, nem pedig a beszédé (vö. 8. és 11. vers). Ha ennyi ember, mind más-más nyelven, egyszerre beszélne, az elég nagy zavarodást okozna. Ez a Bábel tornyának teológiai visszafordítása (vö. I. Mózes 11).

Ez a görög *diakletos* kifejezés (vö. 8. vers), ahonnan a "dialektus" szó származik. Lukács gyakran használja ezt a kifejezést az Apcselben (vö. 1:19; 2:6,8; 21:40; 22:2; 26:14). Ezt a "nyelv" értelmében használják. Mindazonáltal ebben a szövegkörnyezetben lehetséges, hogy a dialektus volt az az értelem, amiben az író használni akarta. Ezek a zsidók a saját anyanyelvi dialaktusukban hallottak Jézusról. Számukra ez a megerősítés jele volt, hogy az Istenről szóló új üzenet igaz, valódi.

2:7 Figyeld meg azokat a kifejezéseket ebben a szövegben, amik nagy, erős érzelmeket fejeznek ki.
1. *sunechó*, "zavar keletkezett" (6. vers)
2. *existémi*, "csodálkozva" (7. vers)
3. *thaumazó*, "megdöbbentek", "zavarban" (7. és 12. vers)
4. *diaporeó*, "álmélkodtak" (12. vers)

■ **„Íme, akik beszélnek, nem valamennyien Galileából valók-e?”** Ezt a retorikus kérdést az ő északi akcentusuk miatt kérdezték (azaz dialektusuk miatt, vö. Máté 26:73). Az "íme" kifejezés a görög *idou* szót takarja, amit huszonhárom alkalommal használ az Apcselben és a Lukács evangéliumában.

2:9 „pártusok, médek és elámiták, és akik Mezopotámiában laknak” Ezek a csoportok mindannyian a Termékeny Félhold-ból származtak (Mezopotámia egy bizonyos területe), ahonnan Ábrahámot is elhívta Isten (Úr-Kaszdim, a káldeusok földjén, vö. I. Mózes 11:28), ami ugyanaz a terület, ahonnan Izraelt és Júdát is száműzetésbe vitték (Asszíriai és Babilóniai száműzetés).

■ **„Júdeában”** Miért van itt Júdea két össze nem tartozó ország között felsorolva? S miért a NÉVELŐ nélkül lett felsorolva, ami nyelvtanilag helyes lenne? És miért lepte meg a Júdeaiakat, hogy a Galileaiak arámul beszéltek? Ezek miatt a kérdések miatt sokan azt feltételezték, hogy itt egy írástudói hiba történt, és ez a kifejezés egy másik nemzetre utalt.
1. Tertullianus, Ágoston – Örményország
2. Jeromos – Szíria
3. Aranyszájú Szent János, Erasmus – India
4. számos modernkori javaslatot látsz Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (Szövegi Kommentár a Görög Újszövetséghez) című könyvének 293. oldalán.

2:9-10 „Kappadóciában, Pontuszban és Ázsiában, Frígiában és Pamfíliában” Ezek a mai Törökország területén lévő népcsoportok.

2:10 „Egyiptomban és Líbia vidékén, amely Ciréné mellett van” Ezek Észak-Afrika területén lévő csoportok voltak.

■ **„római”** Zsidó zarándokok, akik ezen alkalommal tértek meg, és lehetséges, hogy ők voltak a római gyülekezet alapítói.

■ **„jövevények”** Ez pogányokat jelöl, akik áttértek a Judaizmusba, akiktől a következőket várták

el: (1) tartsák meg a Mózesi törvényeket; (2) a férfiakat körül kellett metélni; (3) tanúk előtt be kellett merítkezniük; és (4) amikor csak lehetséges, mutassanak be áldozatot a Templomban. Azért voltak jelen Jeruzsálemben, mert minden zsidó férfinak az évenkénti három legnagyobb ünnepre fel kellett mennie (vö. II. Mózes 23 és III. Mózes 23).

2:11 „krétaiak” Ez egy nagy sziget volt a Földközi tengeren közel Törökországhoz. Lehetséges, hogy az égei tenger környéki összes sziget gyűjtő neve volt.

■ **„arabok”** Ez Ézsau leszármazottaira utal. Számos arab törzs volt a Közel-Kelet déli részén szétszórva. Ez a lista képviselte az első századi ismert világ zsidóit. Lehetséges, hogy ez egy hasonló metafora, mint a világ hetven nyelve, ami az egész emberiségre vonatkozó zsidó szimbólum volt (vö. Lukács 10). Ugyanezt a gondolatot fejezi ki az V. Mózes 32:8 a LXX-ben.

2:12 Ezek a zarándokok felismerték, hogy ez a különleges esemény különleges jelentőséggel bír. Péter kap az alkalmon, és megválaszolja kérdéseiket.

2:13 „részegedtek meg” Ez egy KÖRÜLÍRÓ BEFEJEZETT PASSZÍV KIJELETÉS, ami megerősíti, hogy ezek a tanítványok részegre itták magukat, és részegek is maradtak.

■ **„édes bortól”** Egy lehetséges magyarázat lehetett az, hogy Jézus ezen követői valóban részegek voltak (vö. Ef. 5:18a). De a részegség hogyan magyarázza a nyelvi képességeiket? Biztos vagyok benne, hogy ez az izgatottság és az öröm légköre volt.

KÜLÖNLEGES TÉMA: BIBLIKUS/BIBLIAI HOZZÁÁLLÁS AZ ALKOHOLHOZ (ERJESZTÉS) ÉS AZ ALKOHOLIZMUSHOZ (FÜGGŐSÉG)

I. Bibliai Kifejezések
   A. Ószövetség
      1. *Yayin* – Ez az általános kifejezés a borra, amit 141 alkalommal használtak. A szó etimológiája bizonytalan, mert nem héber szótőből származik. Mindig erjesztett gyümölcslevet jelent, általában szőlőlét. Néhány jellemző igerész: I. Mózes 9:21, II. Mózes 29:40; IV. Mózes 15:5,10.
      2. *Tirosh* – Ez az "újbor". A közel-keleti éghajlati tényezők miatt a gyümölcslé kinyerése után hat órával már elkezdődött az erjedés. Ez a kifejezés olyan borra utal, ami az erjedés folyamatában volt. Néhány jellemző igerész: V. Mózes 12:17, 18:4; Ézs. 62:8-9; Hós. 4:11.
      3. *Asis* – Ez nyilvánvalóan alkoholos italokra utal (Jóel 1:5, Ézs. 49:26).
      4. *Sekar* – Ez a "tömény szeszes ital". Ennek a héber szótövét használják a "részeg" vagy a "részeges" kifejezésben. Hozzáadtak valamit, amitől még megrészegítőbb lett. Párhuzamos a yayinnal (vö. Pél. 20:1; 31:6; Ézs. 28:7).
   B. Újszövetség
      1. *Oinos* – a *yayin* görög megfelelője
      2. *Neos oinos* (újbor) – a *tirosh* görög megfelelője (vö. Márk 2:22).
      3. Gleuchos vinos (édes bor) – az eredést folyamatának korai szakaszában lévő bor (vö. Apcsel 2:13)
II. Bibliai Használat
   A. Ószövetség
      1. A bor Isten ajándéka (I. Mózes 27:28; Zsolt. 104:14-15; Préd. 9:7; Hós. 2:8-9; Jóel 2:19,24; Ámós 9:13; Zak. 10:7).
      2. A bor az áldozati felajánlás része (II. Mózes 29:40; III. Mózes 23:13; IV. Mózes 15:7,10; 28:14; V. Mózes 14:26; Bír. 9:13).

3. A bort gyógyszernek használták (II. Sám. 16:2; Péld. 31:6-7).
4. A bor nagy problémát okozhat (Noé – I. Mózes 9:21; Lót – I. Mózes 19:33,35; Sámson – Bír. 16:19; Nábál – I. Sám. 25:36; Uriás – II. Sám. 11:13; Ammon – II. Sám. 13:28; Élá – I. Kir. 16:9; Benhadad – I. Kir. 20:12; Vezetők – Ámósz 6:6; Asszonyok – Ámósz 4).
5. A borral vissza lehet élni (Péld. 20:1; 23:29-35; 31:4-5; Ézs. 5:11,22; 19:14; 28:7-8; Hóseás 4:11).
6. A bor tiltva volt bizonyos csoportoknak (Szolgálatban lévő papok, III. Mózes 10:9; Ezék. 44:21; Nazarénusok, IV. Mózes 6; és a Vezetők, Péld. 31:4-5; Ézs. 56:11-12; Hóseás 7:5).
7. A bort eszkatalógiai szövegkörnyezetben is használták (Ámósz 9:13; Jóel 3:18; Zak. 9:17).

B. Biblián kívüli források
1. A bor, ha mértékletesen használják nagyon hasznos (Ecclesiasticus 31:27-30).
2. Azt mondják a rabbik, hogy: „A bor a gyógyszerek legnagyobbika, ahol hiányzik a bor, ott van szükség a gyógyszerekre." (BB 58b)

C. Újszövetség
1. Jézus nagy mennyiségű vizet változtatott borrá (János 2:1-11).
2. Jézus is ivott bort (Máté 11:18-19; Lukács 7:33-34; 22:17).
3. Pétert az új borral való megrészegedéssel vádolták Pünkösdkor (Apcsel. 2:13).
4. A bort lehet gyógyszerként is használni (Márk 15:23; Lukács 10:34; I. Tim. 5:23).
5. A vezetők ne éljenek vissza a borivással. Ez nem jelentett teljes absztinenciát (I. Tim 3:3,8; Titusz 1:7; 2:3; I. Péter 4:3).
6. A bort eszkatalógiai szövegkörnyezetben is használja (Máté 22:1; Jel. 19:9).
7. A részegességet helyteleníti (Máté 24:49; Lukács 11:45; 21:34; I. Kor. 5:11-13; 6:10; Gal. 5:21; I. Péter 4:3; Róma 13:13-14).

III. Teológiai Betekintés

A. Nyelvjárási feszültség
1. A bor Isten ajándéka.
2. A részegesség nagy probléma.
3. Bizonyos kultúrákban élő hívőknek korlátozniuk kell a szabadságukat az evangélium iránti figyelmességből (Máté 15:1-20; Márk 7:1-23; I. Kor. 8-10; Róma 14:1-15:13).

B. A megadott határok túllépésre való hajlam
1. Isten a forrása minden jó dolognak (a teremtés "igen jó," I. Mózes 1:31).
2. A bukott emberiség Isten minden ajándékával visszaélt azáltal, hogy az Isten-adta szabályokat túllépte.
3. A visszaélés bennünk van, nem a dolgokban. Nincsen semmi gonosz a fizikai teremtésben (vö. Márk 7:18-23; Róma 14:14,20; I. Kor. 10:25-26; I. Tim. 4:4; Titusz 1:15).

IV. Az Első Századi Zsidó Kultúra és az Erjesztés

A. Az erjedés nagyon korán beindul, körülbelül hat órával azután, hogy a szőlőt kisajtolták, főleg a meleg klímájú területeken a higiénia mentes környezetben.
B. A zsidó hagyomány azt mondja, hogy amikor egy vékony habréteg megjelent a felszínen (az erjedés jele), akkor már kötelesek voltak abból bor-tizedet adni (*Ma aseroth* 1:7). Ezt hívták "újbornak" vagy "édes bornak".
C. Az elsődleges erőteljes erjedés egy hét alatt lezajlódott.
D. A másodlagos erjedés körülbelül 40 napig tartott. Ebben az állapotában "érett bornak" hívták, és fel lehetett áldozni az oltáron (*Edhuyyoth 6:1)*.
E. Az a bor, ami a hordó fenekén leülepedett (óbor) jó bornak számított, de használat

előtt jól át kellett szűrni.

F. Egy éves erjedés után általában már jól megérett bornak számított. Három év volt az a leghosszabb időtartam, amíg a bort biztonságosan lehetett tárolni. Óbornak hívták, és vízzel kellett hígítani.

G. Csak az utóbbi 100 évben tudták az erjedési folyamatot elhúzni a steril környezetben és kémiai adalékanyagok használatával. A régi időkben nem tudták megállítani az erjedés természetes folyamatát.

V. Záró Megállapítások

A. Légy biztos a tapasztalataidban, teológiádban és bibliai értelmezésedben, ne becsméreld Jézust és az első századi zsidó és/vagy keresztény kultúrát! Nyilvánvalóan nem voltak teljesen absztinensek.

B. Nem pártolom az alkohol társadalmi használatát. Bár sokan túlzásba vitték a Biblia álláspontját ezzel a témával kapcsolatban, és most felsőbbrendű igazságot követelnek maguknak kulturális/ felekezeti előítéletekre alapozva.

C. Számomra a Róma 14:1-15:13 és az I. Kor. 8-10 betekintést és támaszpontokat biztosítottak, amik a hívő társaink szeretetére és a tiszteletére alapozódnak, és az evangélium minden kultúrában való elterjesztésére, nem pedig személyes szabadságra vagy bíráskodó kritikára. Ha a Biblia a hit és a gyakorlat egyetlen forrása, akkor lehet, hogy újra kell gondolnunk ezt a témát.

D. Ha a teljes absztinenciát úgy erőltetjük, mintha az lenne Isten akarata, akkor mit tételezünk fel Jézusról, és azokról a modern kultúrákról, amik rendszeresen használják a bort (pl. Európa, Izrael, Argentína)?

SZÖVEG: 2:14-21

**14Ekkor előállt Péter a tizeneggyel, felemelte a hangját, és így szólt hozzájuk: "Zsidó
férfiak, és Jeruzsálem minden lakója! Vegyétek ezt tudomásul, és figyeljetek szavaimra!
15Mert nem részegek ezek, ahogyan ti gondoljátok, hiszen a nap harmadik órája van.
16Hanem ez az, amiről Jóel így prófétált: 17Az utolsó napokban, így szól az Isten, kitöltök
Lelkemből minden halandóra, és prófétálnak fiaitok és leányaitok, és ifjaitok látomásokat
látnak, véneitek pedig álmokat álmodnak, 18még szolgáimra és szolgálóleányaimra is
kitöltök azokban a napokban Lelkemből, és ők is prófétálnak. 19És csodákat teszek az égen
fenn, és jeleket a földön lenn: vért, tüzet és füstfelleget. 20A nap sötétté válik, és a hold vérré,
mielőtt eljön az Úr nagy és fenséges napja. 21Aki azonban segítségül hívja az Úr nevét,
üdvözül. 22Izráelita férfiak, halljátok meg ezeket az igéket! A názáreti Jézust, azt a férfiút,
akit az Isten igazolt előttetek erőkkel, csodákkal és jelekkel, amelyeket általa tett az Isten
közöttetek, ahogyan magatok is tudjátok, 23azt, aki az Isten elhatározott döntése és terve
szerint adatott oda, ti a pogányok keze által felszegeztétek és megöltétek. 24De őt az Isten,
miután feloldotta a halál fájdalmait, feltámasztotta, mivel lehetetlen volt, hogy a halál fogva
tartsa őt. 25Mert ezt mondja róla Dávid: Láttam az Urat magam előtt mindenkor, mert
jobbom felől van, hogy meg ne inogjak.**

2:14 „Péter” Csak gondolj bele, az összes tanítvány közül, Péter volt az, aki az első Keresztény igehirdetést végezte! Aki tudatosan háromszor megtagadta Jézust (vö. Lukács 23)! Péter gyávasága és tagadása bátorsággá és szellemi belátássá való átváltozása egy másik bizonyítéka annak, hogy a Lélek korszaka elközelgett életeket megváltoztató hatalommal. Ez az első feljegyzett prédikációja az Apcselben. Megmutatja, hogy mi volt az Apostolok prédikációjának tartalma és hangsúlya. Ezek az apostoli prédikációk fontos részét képezik az Apcselnek.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A KORAI EGYHÁZ *KERYGMA*-JA

1. Az ÓSZ-ben lévő ígéretek, amiket Isten tett, most Jézus, a Messiás eljövetelével beteljesedtek (Apcsel 2:30; 3:19,24; 10:43; 26:-7,22; Róma 1:2-4; I. Tim. 3:16; Zsid. 1:1-2; I. Péter 1:10-12; II. Péter 1:18-19).
2. Jézust Isten kente fel Messiássá a keresztségekor (Apcsel 10:38).
3. Jézus Galileában kezdte a szolgálatát a keresztsége után (Apcsel 10:37)
4. A szolgálatát az jellemezte, hogy jót tett és csodás dolgokat tett Isten hatalma által (Márk 10:45; Apcsel 2:22; 10:38)
5. A Messiást keresztre feszítették Isten szándéka szerint (Márk 10:45; János 3:16; Apcsel 2:23; 3:13-15,18; 4:11; 10:39; 26:23; Róma 8:34; I. Kor. 1:17-18; 15:3; Gal. 1:4; Zsid. 1:3; I. Péter 1:2,,19; 3:18; I. János 4:10).
6. Feltámadt a halálból és megjelent a tanítványainak (Apcsel 2:24,31-32; 3:15,26; 10:40-41; 17:31; 26:23; Róma 8:34; 10:9; I. Kor. 15:4-7,12; I. Thessz. 1:10; I. Tim. 3:16; I. Péter 1:2; 3:18,21).
7. Jézust Isten felmagasztalta, és az "Úr" nevet adományozta neki (Apcsel 2:25-29,33-36; 3:13; 10:36; Róma 8:34; 10:9; I. Tim. 3:16; Zsid. 1:3; I. Péter 3:22).
8. Adta a Szentlelket, hogy új közösséget teremtsen Istennel (Apcsel 1:8; 2:14-18,38-39; 10:44-47; I. Péter 1:12).
9. Újra eljön ítélni, és mindent helyreállít (Apcsel 3:20-21; 10:42; 17:31; I. Kor. 15:20-28; I. Thessz. 1:10).
10. Mindenkinek, aki hallja ezt az üzenetet, meg kellene térnie és meg kellene keresztelkednie/bemerítkeznie (Apcsel 2:21,38; 3:19; 10:43,47-48; 17:30; 26:20; Róma 1:17; 10:9; I. Péter 3:21).

Ez a vázlat szolgált arra, hogy a korai egyház hitvallását bemutassa, bár az ÚSZ-ben más-más szerzők bizonyos részeket kihagytak vagy más részt hangsúlyoztak ki a tanításaikban. Márk evangéliumának egésze szorosan követi a kerygma Péteri megközelítését. Márkot hagyományosan úgy tekintik, mint aki megszerkesztette Péter igehirdetéseit, amiket Rómában tanított, és az evangéliumában jegyezte fel ezeket. Máté és Lukács is Márk alapvető szerkezeti felépítését követik.

■ **„a tizeneggyel"** Ez két dolgot mutat meg: (1) Péter a szószóló, de még mindig tagja az Apostoli csapatnak. Nem egyedül szól, vagy saját tekintéllyel. A Lélek szól egyedülálló módon ez által az elhívott szemtanúk csoportja által, és (2) Mátyás, bár nem tudunk semmit az ő szolgálatáról, hivatalosan is az Apostoli csapat tagja lett.

■ **„zsidó férfiak és Jeruzsálem minden lakója"** Az itt megnevezett emberek úgy tűnik, hogy egy másik csoport volt, nem azok a zarándokok, akiket a 7-11-es versekben már ismertetett.

■ **„vegyétek ezt tudomásul, és figyeljetek szavaimra"** Ez mind a kettő FELSZÓLTÁS. Az első JELENIDEJŰ AKTÍV, a második pedig AORISZT KÖZÉPIGE (deponens). Péter osztatlan figyelmet kér tőlük.

Ez a kifejezés nyilvánvalóan egy sémita idióma. Kétszer használja arra, hogy Péter igehirdetéseit bevezesse (vö. 2:14; 4:10), és kétszer használja Pál esetében is (vö. 13:38; 28:28). Lukács felnőttként megtért pogány volt. A sémita idiómák nyomai azt mutatja, hogy Lukács nem az ő saját teológiai céljai miatt alkotja meg az Apcsel prédikációit, hanem hűségesen összefoglalja forrásait.

2:15 „nem részegek ezek" Péter a 13. versben látható vádra reagál, azt mondva, hogy egy Ortodox zsidó számára túl korán van még ahhoz, hogy bort igyon. Ez a II. Mózes 16:8 rabbinikus értelmezését követi (vö. E. M. Blaiklock, Tyndala NT Commentary Series, *Acts* [ÚSZ Kommentár

Sorozat, Apcsel], 58. oldal).

■ **„harmadik órája"** Ez délelőtt 9 óra lenne. Ez volt az ideje a mindennapi reggeli áldozatnak a Templomban. A zsidók számára ez az idő különleges reggeli imaórává vált. Az, hogy a "harmadik órában" egy zsidó időszámítási jelző. Az ÚSZ-i szerzők, (főleg János) mind a zsidó, mind a római időszámítási jelzőt használják.

2:16 „hanem ez az, amiről Jóel így prófétált" Ez a Jóel 2:28-32-ből való idézet, mégpedig a Szeptuagintából. Lehetséges, hogy maga Jézus volt annak a forrása, aki ezt a profetikus igerészt beteljesültként azonosította (vö. Lukács 24:27).

2:17 „AZ UTOLSÓ NAPOKBAN" Lehetséges, hogy így módosította Lukács a Szeptuaginta szövegét. Az ÓSZ-ben ez a kifejezés a végidőkre utalt, és a Messiási Korszak eljövetelére. Az ÚSZ-ben az "utolsó napok" kifejezés a két zsidó korszak átfedésére utalt. Az Új Korszak Jézus Betlehemben való megszületésével kezdődött, és a Második Eljövetelig tart. Isten Királyságának "már de még nem" feszültségében élünk.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A JELEN KORSZAK ÉS AZ ELJÖVENDŐ KORSZAK

Az ÓSZ-i próféták úgy tekintettek a jövőre, mint a jelen meghosszabbítására. Számukra a jövő a földrajzi Izrael helyreállítása lesz. Mindazonáltal ők is meglátták az új napot (Ézs. 65:17; 66:22). De mivel Ábrahám leszármazottjai továbbra is folyamatosan akaratlagosan elutasították YHWH-t (még a száműzetés után is) egy új paradigma váltás következett be a zsidó intertestamentális apokaliptikus irodalomban (vö. I. Énók, IV Ezsdrás, II Báruk). Ezek az írások elkezdtek különbséget tenni két korszak között: a jelen gonosz korszak, amiben a Sátán dominál, és az eljövendő korszak, ami az igazságosság korszaka, amiben a Lélek uralkodik és a Messiás vezeti be ezt a korszakot (gyakran egy dinamikus harcosként ábrázolva).

A teológia ezen területén (eszkatalógia) van egy nyilvánvaló fejlődés. A teológusok ezt "progresszív kijelentésnek" hívják. Az ÚSZ megerősíti ennek a két korszaknak az új kozmikus valóságát (azaz az időszakos dualizmust):

Jézus	Pál	Zsidók
Máté 12:32	Róma 12:2	1:2
Máté 13:22 és 29	I. Kor. 1:20; 2:6,8; 3:18	6:5
Márk 10:30	II. Kor. 4:4	11:3
Lukács 16:8	Galata 1:4	
Lukács 18:30	Ef. 1:21; 2:1,7; 6:12	
Lukács 20:34-35	I. Timóteus 6:17	
	II. Timóteus 4:10	
	Titusz 2:12	

Az ÚSZ-i teológiában ebben a két zsidó korszakban volt némi átfedés a nem várt és a figyelmen kívül hagyott jövendölések miatt a Messiás két eljöveteléről. Jézus testetöltése beteljesítette az ÓSZ-i próféciákat az új korszak bevezetésével kapcsolatban. Bár az ÓSZ úgy látta az Ő eljövetelét mint Bíró és Győztes Hódító, mégis először úgy jött el, mint a Szenvedő Szolga (vö. Ézs. 53), alázatos és szelíd (vö. Zak. 9:9). Vissza fog térni hatalommal, pontosan úgy, ahogy az ÓSZ megjövendölte (vö. Jelenések 19). Ez a kétlépéses beteljesülés miatt van az, hogy a Királyság jelenvaló (bevezetett) de mégis jövőbeli (még nem teljesült be egészen). Ez az ÚSZ feszültsége, ami a már de még nem között húzódik!

■ **„így szól az Isten"** A Bazae Kódexben, MS D -ben a *kurios* (Úr) szó szerepel. A kurios az ÓSZ-i YHWH-ra utal, vagy Jézusra? Minden bizonnyal lehetséges, hogy a *Theos* (Isten) szó egy későbbi írástudói próbálkozás volt, hogy az elbeszélőt tisztázza.

■ **„KITÖLTÖK LELKEMBŐL MINDEN HALANDÓRA"** Figyeld meg az egyetemesség elemét (vö. 39. vers). Minden régi hagyományos korlát lehullott Krisztusban (vö. I. Kor. 12:13; Gal. 3:28; Ef. 3:6; Kol. 3:11). Bár a Jóel 2-ben nincs zsidó-pogány megkülönböztetés, figyeld meg a 38. verset, amiben egyáltalán nincs utalás a megkülönböztetésre. YHWH minden emberrel megosztja az Ő Lelkét, akik az Ő képmására lettek teremtve (szó szerint "minden test"), amit az I. Mózes 1:26-26 megerősít.

■ **„ÉS PRÓFÉTÁLNAK FIAITOK ÉS LEÁNYAITOK … KITÖLTÖK AZOKBAN A NAPOKBAN LELKEMBŐL"** Figyeld meg, hogy nincsenek a nemek megkülönböztetve.

KÜLÖNLEGES TÉMA: NŐK A BIBLIÁBAN

I. Az Ószövetség
   A. Kulturálisan a nőket tulajdonnak tekintették
      1. a tulajdontárgyakat felsoroló listában szerepelnek (II. Mózes 20:17)
      2. a rabszolganőkkel való bánásmód (II. Mózes 21:7-11)
      3. a nők fogadalmait egy társadalmilag felelős férfi érvényteleníthette (IV. Mózes 30)
      4. nők mint hadizsákmány (V. Mózes 20:10-14; 21:10-14)
   B. Gyakorlatilag kölcsönösség volt a két nem között
      1. a férfi és a nő is Isten képmására lett megteremtve (I. Mózes 1:26-27)
      2. tiszteld apádat és anyádat (II. Mózes 20:12; [V. Mózes 5:16])
      3. tiszteld anyádat és apádat (III. Mózes 19:3; 20:9)
      4. férfiak és nők is lehettek nazireusok (IV. Mózes 6:1-2)
      5. a lányok is rendelkeztek örökösödési joggal (IV. Mózes 27:1-11)
      6. részei a szövetség népének (V. Mózes 29:10-12)
      7. tartsd meg apádnak és anyádnak tanítását (Péld. 1:8; 6:20)
      8. Hémán fiai és lányai (egy Lévita család) zenei szolgálatot végeztek a Templomban (I. Krónika 25:5-6)
      9. az új korszakban fiak és leányok fognak prófétálni (Jóel 2:28-29)
   C. Voltak nők vezetői szerepben
      1. Mózes nővérét, Mirjamot, prófétanőnek hívják (II. Mózes 15:20-21)
      2. Isten általi tehetséggel bíró nők anyagot szőttek a Szentsátorhoz (II. Mózes 35:25-26)
      3. egy nő, Debóra, szintén prófétanő volt (vö. Bír. 4:4), és az összes törzset ő vezette (Bírák 4:4-5; 5:7)
      4. Hulda prófétanő volt, akit Jósiás király megkért, hogy olvassa fel és magyarázza meg az újonnan megtalált "Törvénykönyvet" (II. Kir. 22:14; II. Krón. 34:22-27)
      5. Eszter királyné, egy istenfélő nő, megmentette Perzsia zsidóit
II. Az Újszövetség
   A. A Judaizmusban és a görög-római világban a nők másodosztályú állampolgárok voltak, akiknek nagyon kevés joguk és kiváltságaik voltak (Macedónia volt a kivétel)
   B. Nők vezetőszerepben
      1. Erzsébet és Mária, istenfélő asszonyok, akik készek voltak Isten szolgálatára (Lukács 1-2)
      2. Anna, egy istenfélő nő, aki a Templomban szolgált (Lukács 2:36)
      3. Lídia, hívő asszony, és egy házicsoport vezetője (Apcsel 16:14,40)
      4. Fülöp négy szűz lánya, akik prófétanők voltak (Apcsel 21:8-9)
      5. Fébé, aki a kenkhreai gyülekezetben volt szolgáló (Róma 16:1)

6. Priszcilla, (Pál munkatársa, és Apollós tanítója (Apcsel 18:26; Róma 16:3)
7. Mária, Trüfaina (Triféna – károli ford.), Trüfósza (Trifósa – károli ford.), Persis, Julia, Néreus nénje, Pál számos munkatársa (Róma 16:6-16)
8. Juniász (Junia – károli ford.), valószínűleg egy női apostol (Róma 16:7)
9. Evódia és Szüntükhe (Sintike – károli ford.), Pál munkatársai (Fil. 4:2-3)

III. Hogyan hozhatja egyensúlyba egy modern kori hívő az eltérő bibliai példákat?

A. Hogyan lehet megkülönböztetni a történelmi vagy kulturális igazságokat, amelyek kifejezetten csak az eredeti szövegkörnyezetre alkalmazandók, azoktól az örökkévaló igazságoktól, amelyek érvényesek bármely kor minden gyülekezetére és minden hívőjére?
1. Nagyon komolyan kell vennünk az eredeti, ihletett szerző szándékát. A Biblia az Isten szava, és a hit és a gyakorlat egyetlen forrása.
2. Foglalkoznunk kell a nyilvánvalóan történelmi keretek közé zárt ihletett szövegekkel
   a. Izrael kultusza (azaz rítusok és liturgia) (vö. Apcsel 15; Gal. 3)
   b. első századi Judaizmus
   c. az I. Korinthusi levélben lévő, nyilvánvalóan történelmi korlátok közé szorított kijelentések Pál részéről
      (1) a pogány Róma jogi rendszere (I. Kor. 6)
      (2) megmaradni rabszolgának (I. Kor. 7:20-24)
      (3) cölibátus (I. Kor. 7:1-35)
      (4) szüzek (I. Kor. 7:36-38)
      (5) bálványáldozati hús (I. Kor. 10:23-33)
      (6) méltatlan cselekedetek az Úrvacsoránál (I. Kor. 11)
3. Isten teljesen és nyilvánvalóan jelentette ki Magát egy bizonyos kultúrának, egy bizonyos napon. Komolyan kell vennünk a kinyilatkoztatást, de annak történelmi részletei közül nem minden aspektusát. Isten Szava emberi szavakkal lett lejegyezve, egy bizonyos kultúrának címezve egy bizonyos időszakban.

B. A Biblia értelmezése mindig az eredeti szerző szándékát kell hogy keresse. Mit üzent a saját korának? A helyes értelmezéshez ez alapvető és elengedhetetlen. Aztán viszont a saját korunkra kell azt alkalmazni. Nos, itt a nők vezetőségben való helyének problémája (a valódi értelmezési probléma az lehet, hogy hogyan is definiáljuk a "vezetőség" kifejezést. A diakonisszákat vezetőként látták?) Elég nyilvánvaló, hogy Pál az I. Kor. 14:34-35-ben és az I. Tim. 2:9-15-ben azt erősíti meg, hogy a nőknek ne legyen vezető szerepe a nyilvános istentiszteletben! De hogyan tudom én ezt a mai időre alkalmazni? Nem akarom, hogy Pál kultúrája vagy az én saját kultúrám elnémítsa Isten igéjét és akaratát. Valószínűleg Pál kora túlságosan is korlátozott volt, az én időm viszont lehet, hogy túlságosan is nyitott. Nagyon kényelmetlen a számomra azt mondani, hogy Pál szavai és tanításai feltételesek, első századi, helyi szituációs igazságok. Kicsoda vagyok én, hogy megengedjem az elmémnek vagy a kultúrámnak, hogy ellentmondjon egy ihletett szerzőnek?!

Mindezek ellenére, mit tegyek, amikor ott vannak a női vezetők bibliai példái (még Pál saját írásaiban is, vö. Róma 16)? Erre egy jó példa az I. Kor. 11-14, miben Pál a nyilvános istentiszteletről beszél. A 11:5-ben úgy tűnik, hogy megengedi a nőknek, hogy tanítsanak és imádkozzanak a nyilvános istentiszteleten, ha a fejüket betakarják, mégis, a 14:34-35-ben azt követeli, hogy maradjanak csendben! Voltak diakonisszák (vö. Róma 16:1) és prófétanők (vö. Apcsel 21:9). Ez a fajta változatosság az, ami szabadságot enged a számomra, hogy úgy azonosítsam be Pál hozzászólásait (amik a nők korlátozását illeti), hogy azok az első századi Korithusra és Efezusra vonatkoznak. Mind két gyülekezetben problémák voltak azzal, ahogyan

az asszonyok az újonnan megtalált szabadságukat gyakorolták (vö. Bruce Winter, *Corinth After Paul Left* című könyve), ami valószínűleg problémákat okozott a gyülekezetnek, hogy elérjék a társadalmukat Krisztus számára. Korlátozniuk kellett a szabadságukat, hogy az evangélium hatékonyabb legyen.

Az én korom pont az ellentéte Pál korának. Az én napjaimban az evangélium valószínűleg korlátozva lenne, ha tanult, világosan szóló nőknek nem lenne megengedve, hogy megosszák másokkal az evangéliumot, és nem lenne megengedve számukra, hogy vezessenek! Mi a nyilvános istentisztelet végső célja? Nem az evangelizáció és a tanítványság? Tisztelhetik-e Istent és lehetnek-e kedvesek Isten számára a női vezetők? A Biblia egésze úgy tűnik, hogy azt mondja "Igen"!

Én személyesen szeretnék Pálhoz ragaszkodni; a teológiám elsődlegesen Páli. Nem szeretném, ha a modern feminizmus túlságosan is befolyásolna vagy manipulálna! Mindazonáltal érzem, hogy az egyház elég lassan reagál nyilvánvaló bibliai igazságokra, mint például a rabszolgaság helytelensége, rasszizmus, vakbuzgóság és szexizmus. S arra is elég lassan reagált, hogy helyesen válaszoljon a nőket ért kihasználásra/erőszakra a modern világban. Isten Krisztusban szabaddá tette a rabszolgákat és az asszonyokat is. Nem merem megengedni, hogy egy kulturálisan megkötött szöveg újra megbéklyózza őket.

Még egy megjegyzés: bibliamagyarázóként tudom, hogy Korithus eléggé szétszakad gyülekezet volt. A karizmatikus ajándékokat túlértékelték és fitogtatták. Valószínű, hogy az asszonyok is belebonyolódtak ebbe. Azt is hiszem, hogy Efezust a hamis tanítók befolyásolták, akik kihasználták az asszonyokat, és megbízott szónokokként használták őket Efezus házi-csoportjaiban (vö. I. és II. Timóteus).

C. Javaslatok további olvasmányokhoz ebben a témában

Gordon Fee és Goug Stuart: *How to Read the Bible for All Its Worth,* (Hogyan kell a bibliát olvasni annak teljes értékéért) (61-77. oldal)

Gordon Fee: *Gospel and Spirit: Issues in New Testament Hermeneutics* (Evangélium és Lélek: Újszövetségi Hermeneutikai témák)

Walter C. Kaiser, Peter H. Davids, F. F. Bruce és Manfred T. Branch: *Hard Sayings of the Bible*,(A biblia (613-616; 665-667. oldalak)

■ **„prófétálnak”** Legalább két -féle módon lehet ezt a kifejezést érteni: (1) a korinthusi levelekben ez a kifejezés arra utal, hogy az evangélium megosztása vagy hirdetése (vö. 14:1; Apcsel 2:17); (2) az Apcsel könyve megemlít prófétákat (vö. 12:27; 13:1; 15:32; 22:10, még prófétanőket is, 21:9), akik megjósolják a jövőt.

Ezzel a kifejezéssel az a probléma, hogy az ÚSZ-i prófétai ajándék hogyan kapcsolódik az ÓSZ-i prófétákhoz? Az ÓSZ-ben a próféták írták az Írásokat. Az ÚSZ-ben ez a feladat az eredeti tizenkét Apostolnak adatott. Ugyanúgy, ahogy az "apostol" kifejezést megtartották folyamatos ajándékként (vö. Ef. 4:11) de megváltozott feladatokkal a Tizenkettő halála után, ugyanígy tettek a próféta tisztségével. Az Ihletettség megszűnt, nincs további ihletett Írás (vö. Júdás 3:20). Az Újszövetségi próféták elsődleges feladata az evangélium hirdetése, továbbá kissé megváltozott feladatként lehetséges hogy az is feladata volt, hogy megmutassa hogyan kell az ÚSZ-i igazságokat alkalmazni a jelenlegi helyzetekre és szükségekre.

■ **„IFJAITOK … VÉNEITEK”** Figyeld meg, hogy nincs kor szerinti megkülönböztetés.

2:18 „MÉG SZOLGÁIMRA ÉS SZOLGÁLÓLEÁNYAIMRA IS” Figyeld meg, hogy nincs semmilyen társadalmi-gazdasági diszkrimináció. Péter hozzátette a "prófétálni" kifejezést Jóel próféciájához. Nincs benne a Maszoréta Héber szövegben, vagy a görög Szeptuagintában, de a 17. vers utal rá.

2:19-20 Ez apokaliptikus nyelvezet, ami nyilvánvaló, mert Péter megerősíti, hogy ez már beteljesült, mégis ezek közül a bizonyos természeti jelenségek közül egy sem esett még meg, kivéve talán a sötétség, míg Jézus a kereszten volt. Képletesen beszél arról, hogy a Teremtő és a Bíró el fog jönni. Az ÓSZ-ben az Ő eljövetelei áldás vagy ítélet céljából történtek. Minden teremtmény beleremeg ahogy elközelít (vö. Ézs. 13:6; Ámós 5:18-20). Az ÓSZ-i próféciában nincs nyilvánvaló különbség téve az Inkarnáció (testetöltés) (első eljövetel) és a Parousia (második eljövetel) között. A zsidók csak egy eljövetelt vártak, azt pedig a hatalmas Bírótól/Megmentőtől.

KÜLÖNLEGES TÉMA: APOKALIPTIKUS IRODALOM

Ez a különleges téma a Jelenések kommentáromból származik.

A Jelenések könyve egy egyedülállóan zsidó irodalmi műfaj, apokaliptikus. Gyakran feszültséggel teljes időkben használták, hogy kifejezzék vele azt a meggyőződést, hogy Isten tartja kezében a történelmet, és hogy szabadulást fog hozni népének. Ezt a fajta irodalmat a következők jellemzik:

1. Isten egyetemes szuverenitásának erőteljes érzete (monoteizmus és determinizmus)
2. a jó és a rossz közötti küzdelem, a jelen korszak és az eljövendő korszak feszültsége (dualizmus)
3. titkos jelszavak használata (általában az ÓSZ-i vagy intertestamentális zsidó apokaliptikus irodalomból)
4. színek, számok, állatok, néha állat/emberek használata
5. angyali közbenjárások használata látomások vagy álmok által, de általában inkább angyali közbenjárás
6. elsődlegesen a végidőkre koncentrál (az új korszak)
7. állandó szimbólumokat használ, nem pedig a valóságot, hogy a végidőkről szóló üzentét továbbítsa
8. néhány példa erre a műfajra
   a. Ószövetség
      (1) Ézsaiás 24-27, 56-66
      (2) Ezékiel 37-48
      (3) Dániel 7-12
      (4) Jóel 2:28-3:21
      (5) Zakariás 1-6, 12-14
   b. Újszövetség
      (1) Máté 24, Márk 13, Lukács 21, és I. Korinthus 15 (bizonyos értelemben)
      (2) II. Thesszalonika 2 (a legtöbb esetben)
      (3) Jelenések könyve 4-22
   c. nem kanonizált könyvek (D. S. Russel, *The Method and Message of Jewish Apocalyptic* [A Zsidó Apokaliptikus Irodalom Módszere és Üzenete] című könyv 37-38. oldala)
      (1) I. Énók, II. Énók (Énók titkai)
      (2) Jubileumok könyve
      (3) Szibilla-Jóslatok III, IV, V
      (4) a Tizenkét Pátriárka Testamentuma
      (5) Salamon Zsoltárai
      (6) Mózes Mennybemenetele
      (7) Ézsaiás Mártíromsága
      (8) Mózes Apokalipszise (Ádám és Éva élete)
      (9) Ábrahám Apokalipszise

(10) Ábrahám Testamentuma
(11) II Ezsdrás (IV Ezsdrás)
(12) Báruk II, III

2:20 „Az Úr nagy és fenséges napja” A "fenséges" kifejezés ugyanabból a szótőből származik, mint az *epiphaneia*, amit gyakran használnak Jézus Második Visszajövetelére (vö. I. Tim. 6:14; II. Tim. 4:1; Titusz 2:13).

KÜLÖNLEGES TÉMA: ÚSZ-i KIFEJEZÉSEK KRISZTUS VISSZAJÖVETELÉRE

Szó szerint így hangzik: "a *Parousia*-ig", ami "jelenlétet" jelentett, és királyi látogatásra használták. Más ÚSZ-i kifejezések, amiket a Második eljövetelre használnak az (1) *epiphaneia*, "szemtől szembe megjelenni"; (2) *apokalupsis,* "leleplezés"; és (3) "az Úr Napja" és ezen kifejezések számos változata. Ami az "Úr" szót megelőzi ebben a szövegrészben, az mind a YHWH, mint a 10. és a 11. versben, mind pedig a Jézus szó, mint a 7. 8. és 14. versben. Ez a nyelvtani kétértelműség általánosan használt volt az ÚSZ-i írók között arra, hogy Jézus istenségét megerősítsék.

Az ÚSZ egésze az ÓSZ világnézetének keretein belül íródott, ami a következőket erősített meg:

a. a jelenvaló gonoszt, lázadó korszakot
b. az igazságosság eljövendő új korszakát
c. egy új korszakot, amit a Lélek munkálkodása által a Messiás (a Felkent) munkája fog elhozni

A progresszív kijelentés teológiai feltevése kötelező jellegű, mivel az ÚSZ-i írók enyhén módosították Izrael elvárásait. Ahelyett, hogy a Messiás katonai, nemzeti (Izraelért) eljövetele megtörténne, két eljövetele lesz. Az első eljövetel az istenség testetöltése a Názáreti Jézus fogantatása és megszületése által. Úgy jött el, mint egy nem katonai, nem bíráskodó "szenvedő szolga", Ézs. 53; szelíd utasa egy szamárcsikónak (nem csatalónak vagy királyi öszvérnek), Zak. 9:9. Az első eljövetel bevezette az Új Messiási Kort, Isten Királyságát a földön. Egy bizonyos értelmében a királyságnak, természetesen, a másik fajta értelmében még nagyon is messze van. Ez a Messiás két eljövetele közötti feszültség, ami bizonyos értelemben a két zsidó korszak átfedése, amit nem lehetett látni, vagy legalábbis nem volt világos az ÓSZ-ből. A valóságban viszont ez a kettős eljövetel YHWH odaszánását hangsúlyozza, hogy megmentse az egész emberiséget (vö. I. Mózes 3:15; 12:3; II. Mózes 19:5 és a próféták tanításai, főleg Ézsaiásé és Jónásé).

Az egyház nem az ÓSZ-i próféciák beteljesedésére vár, mert a legtöbb prófécia az első eljövetelre utal (vö. *How to Read the Bible For All Its Worth* [Hogyan Olvasd a Bibliát Annak Teljes Értékéért], 165-166. oldal). Amit a hívők várnak, az a dicsőséges eljövetele a feltámadt Királyok Királyának és Uraknak Urának, a történelmi beteljesedését annak a várt eseménynek, amikor az igazságosság korszaka beteljesedik itt a földön, úgy, ahogy az a mennyben van (vö. Máté 6:10). Az ÓSZ-i megjelenítése ennek nem pontatlan volt, hanem nem teljes. El fog jönni újra, pont úgy, ahogy a próféták azt megjósolták, YHWH erejével és hatalmával.

A Második Eljövetel nem egy bibliai kifejezés, de annak a fogalma a teljes ÚSZ világnézete és kerete. Isten mindent helyreállít. Az Isten és az Ő képmására teremtett emberiség kapcsolata helyre lesz állítva. A gonosz meg lesz ítélve és el lesz mozdítva jelenlegi helyzetéből. Isten céljai nem fognak megbukni, nem bukhatnak meg!

2:21 „AKI” (az eredetiben a "mindenki" szerepel) Itt van újra az egyetemesség eleme (vö. 17. és 39. vers). Jézus meghalt az egész világ bűnéért/bűneiért (vö. János 3:16; I. Tim. 2:4; II. Péter 3:9).

Figyeld meg, hogy a Lélek az egész emberiségre ki lett töltve (vö. 17).

■ **„SEGÍTSÉGÜL HÍVJA"** Ez egy AORISZT KÖZÉPIGEI KÖTŐMÓD. Az ember válaszreakciója része Isten üdvtervének (vö. Jóel 2:32; János 1:12; 3:16; és Róma 10:9-13). Az emberek egyenként megtérésre lettek elhívva, és hogy higgyenek az evangéliumban, és arra, hogy lépjenek be egy személyes kapcsolatba Istennel Krisztus által (vö. 3:16,19; 20:21; Márk 1:15). Jézus meghalt az egész világért; a rejtély az, hogy miért válaszolnak egyesek az Lélek csábítására (vö. János 6:44,65) némelyek meg nem (vö. II. Kor. 4:4).

■ **„AZ ÚR NEVÉT"** Ez Jézus jellemére utal, vagy a Róla szóló tanításokra. Ennek meg van mind a személyes és a doktrinális eleme is.

KÜLÖNLEGES TÉMA: AZ ÚR NEVE

Ez a kifejezés elég gyakori volt az ÚSZ-ben, amit a Háromegy Isten az egyházban lévő jelenlétére és hatalmára használtak. Nem varázsszó volt ez, hanem Isten jellemére apellált.

Ez a kifejezés gyakran utal Jézusra, mint Úrra (vö. Fil. 2:11)

1. amikor a bemerítésnél valaki megvallja a Jézusban való hitét (vö. Róma 10:9.13; Apcsel. 2:38; 8:12,16; 10:48; 19:5; 22:16; I. Kor. 1:13,15; Jakab 2:7)
2. ördögűzésnél (vö. Máté 7:22; Márk 9:38; Lukács 9:49; 10:17; Apcsel. 19:13)
3. gyógyításnál (vö. Apcsel. 3:6,16; 4:10; 9:34; Jakab 5:14)
4. szolgálatnál (vö. Máté 10:42; 18:5; Lukács 9:48)
5. egyházfegyelmezés alkalmával (vö. Máté 18:15-20)
6. pogányoknak való tanítás alkalmával (vö. Lukács 24:47; Apcsel. 9:15; 15:17; Róma 1:5)
7. imádságban (vö. János 14:13-14; 15:2,16; 16:23; I. Kor. 1:2)
8. egy mód, ahogyan a kereszténységre utalnak (vö. Apcsel 26:9; I. Kor. 1:10; II. Kor. 2:19; Jakab 2:7; I. Péter 4:14)

Bármit is teszünk mi, akik hirdetők, szolgálók, segítők, gyógyítók, ördögűzők, stb. azt mi az Ő jellemében, az Ő hatalmában, az Ő gondoskodásában – az Ő Nevében tesszük!

■ **„ÜDVÖZÜL"** Ebben a szövegkörnyezetben ez a szellemi üdvösségre utal, míg a Jóelben valószínűleg az Isten haragjától való fizikai megmenekülésre utal (vö. 40. vers). A "megmenekül/üdvözül" kifejezést az ÓSZ-ben a fizikai megmenekülésre használják (vö. Máté 9:22; Márk 6:56; Jakab 5:14,20). Mindazonáltal az ÚSZ-ben metaforikusan a szellemi üdvösségre, megmenekülésre használták, megmenekülésre Isten haragjától (kivéve Jakab1:21; 2:14; 4:12).

Isten szíve mindazon férfiak és nők üdvösségéért dobog, akik az Ő képmására lettek teremtve; akik közösségre lettek teremtve!

SZÖVEG: 2:22-28

22Izráelita férfiak, halljátok meg ezeket az igéket! A názáreti Jézust, azt a férfiút, akit az Isten igazolt előttetek erőkkel, csodákkal és jelekkel, amelyeket általa tett az Isten közöttetek, ahogyan magatok is tudjátok,
23azt, aki az Isten elhatározott döntése és terve szerint adatott oda, ti a pogányok keze által felszegeztétek és megöltétek.
24De őt az Isten, miután feloldotta a halál fájdalmait, feltámasztotta, mivel lehetetlen volt, hogy a halál fogva tartsa őt.
25Mert ezt mondja róla Dávid: Láttam az Urat magam előtt mindenkor, mert jobbom felől van, hogy meg ne inogjak.
26Azért vidult fel a szívem, és ujjongott fel a nyelvem, még testem is reménységben fog nyugodni,
27mert nem hagyod lelkemet a halottak birodalmában, azt sem engeded, hogy Szented elmúlást lásson.
28Megismertetted velem az élet útjait, betöltesz engem örvendezéssel a te orcád előtt.

2:22 „Izráelita férfiak” Ezek a hallgatók szemtanúi voltak Jézus földi életének utolsó hetének eseményeinek. Első kézből tudták, hogy Péter miről beszél. Azok, akiknek volt szellemi belátásuk reagáltak az evangéliumra, körülbelül háromezer válaszolt az első prédikációra (vö. 41. vers).

■ **„halljátok meg”** Ez AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. A Lélek fizikai manifesztációja megragadta a figyelmüket; most pedig ez evangélium üzenete következik.

■ **„A názáreti Jézus” (szó szerint az angolban a "Jézus a Nazarénus" szerepel)** Gyakran feltételezik, hogy ez a kifejezés párhuzamos a "názáreti Jézussal". De ez, mármint az angol szóhasználat, a "Jézus a Nazarénus", eléggé szokatlan kifejezési mód. Lehetséges, hogy ez a kifejezés a Messiási címet tükrözi vissza, "a Vessző" (vö. Ézs. 4:2; 6:13; 11:1,10; 14:19; 53:2; Jer. 23:5; 33:15-16; Zak. 3:8; 6:12-13). A héber szó a "vesszőre" a *nezer*.

KÜLÖNLEGES TÉMA: JÉZUS A NÁZÁRETI

Számos különböző görög kifejezés létezik amit az ÚSZ arra használ, hogy pontosan megmutassa melyik Jézusról van szó.

A. ÚSZ-i kifejezések
  1. Názáret – a galileai város (vö. Lukács 1:26; 2:4,39,51; 4:16; Apcsel 10:38). Ezt a várost nem említik meg korhű források, de más feljegyzésekben megtalálható.
     Jézus számára, hogy Názáretből való volt nem volt valami hízelgő (vö. János 1:46). Jézus keresztjén lévő jel, ami magában foglalta ezt a helységnevet, egyfajta zsidó megvetés volt.
  2. *Nazarénos* – úgy tűnik, hogy ez is a földrajzi helyre utal (vö. Lukács 4:34; 24:19).
  3. *Nazóraios* – lehetséges, hogy egy városra utal, de az is lehet, hogy egy szójáték a héber Messiási kifejezéssel, a "Vesszővel" (*netzer*, vö. Ézs. 4:2; 11:1; 53:2; Jer. 23:5; 33:15; Zak. 3:8; 6:12). Lukács a következő helyeken Jézusra használja: 18:37 és Apcsel 2:22; 3:6; 4:10; 6:14; 22:8; 24:5; 26:9.

B. Az ÚSZ-en kívüli történelmi történelmi használatok. Ennek a megnevezésnek más történelmi használatai.
  1. Egy zsidó (kereszténység előtti) eretnek csoportot jelölt.
  2. A zsidó körökben ezt a szót használták arra, hogy leírják vele a Krisztusban hívőket (vö. Apcsel 24:5,14; 28:22).
  3. Általános kifejezéssé vált a szíriai (arám) gyülekezetek hívőire. A "keresztény" szót a görög gyülekezetekben használták, hogy a hívőkre utaljanak vele.
  4. Bizonyos idővel Jeruzsálem bukása után a Farizeusok újraszerveződtek Jamniában, és egy formális elszeparálódást szították a zsinagóga és az egyház között. A Keresztények elleni kiátkozási formulákra egy jó példát találunk a "Tizennyolc Áldásban" a Berakoth 28b-29a részben, ami a hívőket "názáretinek" hívja.
     "A názáretiek és az eretnekek tűnjenek el egy pillanat alatt; töröltessenek ki az élet könyvéből és ne jegyeztessenek a hűek között".

C. A szerző véleménye

Igazán meglep, hogy angolul mennyi-féle helyesírási változata van ennek a szónak, bár tudom, hogy nem ritka ez a dolog az ÓSZ-ben is, mivel a "Joshua" szónak is számos különböző helyesírási változatai vannak. Mégis (1) amiért a Messiási "Vessző" kifejezéssel közeli kapcsolatban áll; (2) és mert negatív mellékjelentéssel társul; (3) s mivel nincs, vagy csak nagyon kis mértékben hitelesített kortárs bizonyíték van arra, hogy ez a galileai Názáret városára utal, ezen okok miatt még mindig nem vagyok biztos abban, hogy mi is ennek a szónak a pontos jelentése; (4) s azért sem, mert eszkatalogikus értelemben hagyta el egy démon száját (azaz "Azért jöttél, hogy elpusztíts minket?").

Ennek a szócsoportnak egy teljesebb tanulmányozásáért lásd Colin Brown

(szerkesztő), *New International Dictionary of New Testament Theology* (Az Újszövetségi Teológia Új Nemzetközi Szótára) 2. kötet 346. oldala.

■ **„Azt a férfiút, akit az Isten igazolt előttetek”** Ez egy BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A kifejezés azt jelenti hogy, "szemléletesen bemutatta". Isten világosan és ismételten felfedte Magát Jézus szavaiban és életstílusában. Ezek a jeruzsálemi hallgatók látták és hallották!

■ **„csodákkal és jelekkel”** Ezek a hallgatók szemtanúi voltak mindannak, amit Jézus tett Jeruzsálemben életének utolsó hetében.

A "csodák" kifejezés (*teras*) szokatlan jelet jelentettek, amik általában a mennyekben történnek meg, mint a 19-20-as versekben. A "jel" kifejezés (*sémeion*) egy olyan különleges eseményt jelöl, aminek jelentősége van, vagy nagyon fontos. János evangéliumában ez egy kulcsfogalom (hét különleges jel, vö. 2:1-11; 4:46-54; 5:1-18; 6:1-15, 16:21; 9:1-41; 11:1-57). A jeleket nem mindig látták pozitív fényben (vö. János 2:18; 4:48; 6:2). Itt arra használták, hogy kifejezze a hatalom sorozatos megnyilvánulását, amik felfedik, hogy a Lélek új korszaka elkezdődött!

Érdekes, hogy Péter egyáltalán nem tölt időt azzal az első prédikációja alkalmával (legalábbis az Apcsel 2-ben lévő feljegyzésben), hogy Jézus korai életéről és tanításáról szóljon. Az ÓSZ-i prófécia beteljesedése, előre megjövendölt áldozati halála, és az Ő dicsőséges feltámadása voltak a legfőbb pontok.

2:23 „azt (azt a férfit)” Lehetséges, hogy ez a megvetésre használt idióma volt (vö. 5:28; 6:13; Lukács 23:14; János 9:16; 18:29), de az Apcsel 23:9-ben és 20:31-32-ben nem negatív értelmű idióma.

■
NASB **„elhatározott döntése és terve”**
NKJV **„az elhatározott szándéka”**
NRSV **„a határozott terve”**
TEV **„Isten saját terve”**
NJB **„előre megfontolt szándéka”**

Ez a *horizó* kifejezés, és BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV alakban szerepel. Alapvető jelentése az, hogy meghatározni, kijelölni. Az ÓSZ-ben arra használták, hogy egy földterületnek vagy vágyaknak határt szabni. Lukács is gyakran használta (vö. Lukács 22:22; Apcsel 2:23; 10:42; 11:29; 17:26,31). A kereszt nem lepte Istent, hanem mindig is ez volt az Ő választott rendszere (azaz a III. Mózes 1-7 áldozati rendszere) arra, hogy elhozza a megváltást a lázadó emberiség számára (vö. I. Mózes 3:15; Ézs. 53:10; Márk 10:45; II. Kor. 5:21).

Jézus halála nem baleset volt. Ez Isten terve volt (vö. Lukács 22:22; Apcsel 3:18; 4:28; 13:29; 26:22-23). Jézus azért jött, hogy meghaljon (vö. Márk 10:45)!

■ **„Isten előre tudta”** (az angol szövegben szó szerint az szerepel, hogy az előre eldöntött terve és előre tudása miatt, míg a magyarban csak annyi, hogy **„Elhatározott döntése és terve szerint”** [a ford. megjegy.]) Az itt használt kifejezés, a *prognosis* (előre tudni) csak itt és az I. Péter 1:2-ben fordul elő. Ezt a fogalmat, hogy Isten előre ismeri a teljes emberi történelmet, nagyon nehéz számunkra kibékíteni, összeegyeztetni az emberi szabad-akarattal. Isten egy örökkévaló, szellemi lény, akit nem korlátoz le a földi, időleges események sorrendje. Bár Ő irányítja és formálja a történelmet, az emberek felelősek a motivációjukért és a tetteikért. Isten előre tudása nincs kihatással szeretetére és kiválasztására. Ha kihatással lenne rá, akkor a jövőbeli emberi teljesítménytől és érdemtől függne. Isten szuverén, és úgy döntött, hogy az Ő Szövetségének követőinek legyen némi szabadsága abban, hogy hogyan válaszolnak Neki (vö. Róma 8:29; I. Péter

1:20).

A teológia ezen területén két véglet létezik: (1) a szabadság határát túlságosan is kitolják: néhányan azt mondják, hogy Isten nem ismeri az emberek jövőbeli döntéseit és tetteit (Nyitott Teizmus, ami a Folyamat Folizófia filozofikus kiterjesztése) és (2) amikor a szuverenitás határát tolják ki túlságosan is, ami abba torkollik, hogy azt mondják, hogy Isten némelyeket a mennyre, némelyeket pedig a pokolra választott ki (supralapsarianizmus, a kétélű kálvinizmus). Én inkább a 139. Zsoltárra szavaznék!

■ **„ti”** Péter megerősíti a Jézus halála miatti bűntudatot és kétszínűséget a jeruzsálemi hallgatóság felé (vö. 3:13-15; 4:10; 5:30; 10:39; 13:27,28). Nem voltak tagjai annak a csőcseléknek, akik Jézus keresztrefeszítését követelték; nem voltak tagjai a Szanhedrinnek, akik Pilátus elé vitték; nem voltak római tisztviselők vagy katonák, akik keresztrefeszítették, de felelősek voltak, ahogy mi is felelősek vagyunk a haláláért. Az emberi bűn és lázadás erőszakolta ki az Ő halálát!

■ **„felszegeztétek”** Szó szerint ez azt jelenti, hogy "leszorítani, odaerősíteni" (*apospégnumi*). Az ÚSZ-ben csak itt fordul elő ez a szó. A keresztre való felszögelést és az odakötözést is magában hordozza ennek a jelentése. Az 5:30-ban ugyanezt a folyamatot írja le úgy, hogy "fán függ". A zsidó vezetők nem akarták hogy Jézust istenkáromlásért megkövezzék, mint ahogy később Istvánt (vö. Apcsel 7), hanem azt szerették volna, hogy feszítsék keresztre (Louw és Nida azt mondja, hogy ez a *hapax legomenon* lehetséges, hogy egyenlő a *stauroó*-val, megfeszít-tel, [237. oldal 9. lábjegyzet]). Lehetséges, hogy ez az V. Mózes 21:23 átkával volt összefüggésben. Eredetileg ez a nyilvános karóba húzással és a helytelen módon való eltemetéssel volt kapcsolatban, de Jézus korára a rabbik összekötötték a keresztrefeszítéssel. Jézus hordozta el az ÓSZ törvényének átkát minden egyes hívőért (vö. Gal. 3:13; Kol. 2:14).

■ **„pogányok”** Ez szó szerint azt jelenti, hogy "törvény nélküli" emberek, és a Rómaiakra utal.

2:24 „De őt az Isten … feltámasztotta” Az ÚSZ megerősíti, hogy az Szentháromság mind három személye aktív volt Jézus feltámadásánál: (1) a Lélek (vö. Róma 8:11); (2) a Fiú (vö. János 2:19-22; 10:17-18); és a legtöbbször az Atya (vö. Apcsel 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Róma 6:4,9). Az Atya tettei mind megerősítették azt, hogy elfogadta Jézus életét, halálát és tanítását. Ez volt az egyik legfőbb aspektusa az Apostolok korai tanításának. Lásd Különleges Téma: A *Kérygma* a 2:14-ben.

■ **„miután feloldotta a halál fájdalmait”** Ez a kifejezés jelenthet (1) szó szerint szülési fájdalmakat (klasszikus görög, vö. Róma 8:22); (2) metaforikusan jelentheti a Második Eljövetel előtti problémákat (vö. Máté 24:8; Márk 13:8; I. Thessz. 5:3). Lehetséges, hogy a héber "kelepce" vagy "csapda" szavakra utal a Zsolt. 18:4-5-ben és a 116:3-ban, amik az ÓSZ-i metaforák voltak az ítélet szóra (vö. Ézs. 13:6-8; Jer. 4:31).

■ **„mivel lehetetlen volt, hogy a halál fogva tartsa őt”** János 20:9 szintén összekapcsolja Jézus feltámadását az ÓSZ-i próféciával (vö. 26-28).

2:25 „Mert ezt mondja róla Dávid” Ez a Zsolt. 16:8-11-ből való idézet. Péter azt bizonygatja, hogy a Zsolt. 16 egy Messiási zsoltár (vö. Pál a 13:36-ban) és hogy ez közvetlen Jézusra utal. Jézus feltámadása a zsoltáríró reménye és az ÚSZ-i hívő reménye is.

■ **„remény”** Ezt a kifejezést nem használják az Evangéliumok, de az Apcsel igen, hogy leírja azt a hitét a hívőknek, hogy a jövőben az evangéliumi ígéretek be fognak teljesedni (vö. 23:6; 24:15; 26:6,7; 28:20). Pál írásaiban is gyakran előfordul, de számos értelemben kapcsolódik Isten örökkévaló megváltói tervéhez.

KÜLÖNLEGES TÉMA: REMÉNY

Pál gyakran használta ezt a kifejezést számos különböző, de egymáshoz kapcsolódó értelemben. Gyakran a hívő hitének beteljesülésével azonosították (vö. I. Tim. 1:1). Ezt a következő módokon lehet kifejezni: dicsőség, örök élet, végső üdvösség, Második Eljövetel, stb. A beteljesülés bizonyos, de az idő elem jövőbeli és ismeretlen.

1. A Második Eljövetel (vö. Gal. 5:5; Ef. 1:18; 4:4; Titusz 2:13)
2. Jézus a mi reménységünk (I. Tim. 1:1)
3. A hívőt Isten elé vezetik (Kol. 1:22-23; I. Thessz. 2:19)
4. A reménység a mennyben van elkészítve (Kol. 1:5)
5. Végső üdvösség (Kol. 1:5; I. Thessz. 4:14; 5:8)
6. Isten dicsősége (Róma 5:2; II. Kor. 3:12; Kol. 1:27)
7. A pogányok Krisztus általi üdvössége (Kol. 1:27)
8. Üdvbizonyosság (I. Thessz. 5:8)
9. Örök élet (Titusz 1:2; 3:7)
10. Minden teremtmény megváltása (Róma 8:20-22)
11. Az örökbefogadás beteljesülése (Róma 8:23-25)
12. Isten Titulusa (Róma 15:13)
13. Az ÓSZ mint iránymutató az ÚSZ-i hívők számára (Róma 15:4)

2:27 „halottak birodalma” (az eredeti angolban Hádész szerepel – a ford. megjegy.) Ez a görög kifejezés arra a helyre, ahol a halottak tartózkodnak. Egyenlő azzal a héber kifejezéssel, hogy *Seol*, ami az ÓSZ-ben található. Az ÓSZ-ben a halál utáni életet úgy írták le, mint egy öntudatnál való létezést az illető családjával, de nem volt sem öröm, sem közösség. Csak az ÚSZ progresszív kijelentése definiálta világosabban a halál utáni életet (azaz menny és pokol).

KÜLÖNLEGES TÉMA: HOL VANNAK A HALOTTAK

I. Ószövetség
   A. Minden ember a *She'ol*-ba kerül (a szó eredete nem bizonyos), ami egy módja annak, hogy a halálra vagy a sírra utaljanak, általában a Bölcsesség Irodalmakban és Ézsaiásnál. Az ÓSZ-ben ez egy árnyas hely, ahol öntudatánál vannak az emberek, de öröm nélküli állapotban léteznek (vö. Jób 10:21-22; 38:17; Zsolt 107:10,14).
   B. A *She'ol* jellemzése
      1. Isten ítéletével (tűz) van összefüggésben, V. Mózes 32:22
      2. még az Ítélet Nap előtt is a büntetéssel van összefüggésben, Zsolt. 18:4-5
      3. az *Abaddon*-nal (pusztítás) van összefüggésben, de azért nyitott Istenre is, Jób 26:6; Zsolt 139:8; Ámósz 9:2
      4. a gödörrel (sírhely) hozzák összefüggésbe, Zsolt 16:10; Ézs. 14:15; Ezék. 31:-15-17
      5. a gonoszok élve jutnak a *She'ol*-ba, IV. Mózes 16:30,33; Zsolt 55:15
      6. gyakran egy olyan állattal személyesítik meg, aminek nagy a szája, IV. Mózes 16:30; Ézs. 5:14; 14:9; Hab. 2:5
      7. az ott lévő embereket *Shades*-nek hívják, Ézs. 14:9-11

II. Újszövetség
   A. A héber *She'ol* kifejezést a görög nyelvben a *Hades* szóval fordítják (a láthatatlan világ)
   B. A *Hades* jellemzése
      1. a halálra utal, Máté 16:18
      2. a halálhoz kapcsolódik, Jel. 1:18; 6:8; 20:13-14
      3. gyakran az állandó büntetés helyével párhuzamos (Gyehenna), Máté 11:23 (ÓSZ-i idézet), Lukács 10.15; 16:23-24

4. gyakran a sírral párhuzamos, Lukács 16:23

C. Lehetséges, hogy felosztott (a rabbik szerint)
1. az igazak részét hívják paradicsomnak (valójában ez egy másik név a mennyre, vö. II. Kor. 12:4; Jel. 2:7), Lukács 23:43
2. a gonoszok részét Tartarosznak hívták, II. Péter 2:4, ahol a gonosz angyalok őrzőhelyének hívják (vö. I. Mózes 6; I. Énók)

D. Gyehenna
1. Az ÓSZ-i kifejezést tükrözi vissza, "Hinnon fiainak völgye", (Jeruzsálemtől délre). Ez volt az a hely, ahol a föníciai tűz isten, *Molok* imádata zajlott gyermekáldozatokkal (vö. II. Kir. 16:3; 21:6; II. Krón. 28:3; 33:6), amit a II. Mózes 18:21 és a 20:2-5 megtiltott.
2. Jeremiás a pogány istenimádat helyét YHWH ítéletének helyévé tette (vö. Jer. 7:32; 19:6-7). Az I. Énók 90:26-27 és a Sib. 1:103-ban vált a tüzes, örök ítélet helyévé.
3. A Jézus idejében élő zsidók annyira meg voltak döbbenve azon, hogy elődeik gyermekáldozatokkal járó pogány istenimádaton vettek részt, hogy azt a helyet Jeruzsálem szemétlerakójává tették. Jézus nagyon sok metaforája az örök ítélettel kapcsolatban erről a szeméttelepről szól (tűz, füst, férgek, bűz, vö. Márk 9:44,46). A *Gyehenna* kifejezést csakis Jézus használja (kivéve a Jakab 3:6-ban).
4. Hogyan használja Jézus a *Gyehenna* kifejezést
   a. tűz, Máté 5:22; 18:9; Márk 9:43
   b. állandó, Márk 9:48 (Máté 25:46)
   c. a pusztulás helye (a léleké és a testé is), Máté 10:28
   d. a *She'ol*-lal párhuzamos, Máté 5:29-30; 18:9
   e. úgy jellemzi a gonoszakat, hogy "a pokol fiai", Máté 23:15
   f. az igazságszolgáltatási ítélethirdetés eredménye, Máté 23:33; Lukács 12:5
   g. a *Gyehenna* fogalma párhuzamos a második halállal (vö. Jel. 2:11; 20:6,14;) vagy a tűz tavával (vö. Máté 13:42,50; Jel. 19:20; 20:10,14-15; 21:8). Lehetséges, hogy a tűz tava lesz majd az emberek végső lakhelye (a *She'ol*-ból) és a gonosz angyaloké is (a *Tartarosz*ból, II. Péter 2:4; Júdás 6, vagy az abyss, vö. Lukács 8:31; Jel. 9:1-10; 20:1,3).
   h. nem az emberek számára lett létrehozva, hanem a Sátán és az angyalai részére, Máté 25:41

E. A *She'ol*, a *Hádész* és a *Gyehenna* átfedése miatt lehetséges, hogy:
1. eredetileg minden ember a *She'ol*-ba/*Hádész*-ba került
2. az ottani megtapasztalások (legyen az jó vagy rossz) az Ítélet Napja után súlyosbodni fognak, de a gonoszok helye ugyanaz marad (ezért fordítja a KJV bibla a *hádész*t (sír) *gyehenná*nak (pokol)).
3. az egyetlen ÚSZ-i szöveg, ami megemlíti a szenvedést még az Ítélet előtt, az a Lukács 16:19-31 példázata (Lázár és a gazdag). A *She'ol*-t most már az ítélet helyeként is megemlítik már (vö. V. Mózes 32:22; Zsolt 18:1-5). Mindazonáltal nem alapozhatunk egy tant egy példázatra.

III. Átmeneti állapot a halál és a feltámadás között

A. Az ÚSZ nem tanítja a "lélek halhatatlanságát", ami egyike a számos ősi nézeteknek a halál utáni élettel kapcsolatban.
1. Az emberi lelkek a fizikai életüket megelőzően is léteznek már
2. az emberi lelkek örökké létezőek a fizikai halál előtt és után is
3. gyakran a fizikai testet börtönként tekintik, és a halált úgy, mint ami felszabadítja a lelket a fizikai létezés előtti állapotra

B. Az ÚSZ utalásokat ad egy testen kívüli állapotra a halál és a feltámadás közötti időszakra nézve

1. Jézus beszél arról, hogy szakadás van a test és a lélek között, Máté 10:28
2. Ábrahámnak már lehetséges, hogy új teste van, Márk 12:26-27; Lukács 16:23
3. Mózesnek és Illésnek fizikai testük van Jézus megdicsőülésekor, Máté 17
4. Pál megerősíti, hogy a Második Eljövetelkor először Jézussal együtt a lelkek új testet kapnak, II. Thessz. 4:13-18
5. Pál megerősíti, hogy a hívők a Feltámadás Napján új szellemi testet kapnak, I. Kor. 15:23,52
6. Pál megerősíti, hogy a hívők nem mennek a *Hádész*-ba, hanem a halálukkor Jézussal lesznek, II. Kor. 5:6,8; Fil. 1:23. Jézus legyőzte a halált, és magával vitte az igazakat a mennybe, I. Péter 3:18-22.

IV. Menny

A. Ezt a kifejezést három értelemben használják a Bibliában.
1. a föld feletti atmoszféra, I. Mózes 1:1,8; Ézs. 42:5; 45:18
2. a csillagos égbolt, I. Mózes 1:14; V. Mózes 10:14; Zsolt 148:4; Zsid. 4:14; 7:26
3. Isten trónjának helye, V. Mózes 10:14; I. Kir. 8:27; Zsolt. 148:4; Ef. 4:10; Zsid. 9:24 (harmadik mennyország, II. kor. 12:2)

B. A Biblia nem fed fel túl sok mindent a halál utáni élettel kapcsolatban. Lehetséges, hogy azért, mert a bukott emberiség semmilyen módon nem érti meg, vagy nem foghatja fel ezt (vö. I. Kor. 2:9).

C. A menny egy hely (vö. János 14:2-3) és ugyanakkor egy személy is (vö. II. Kor. 5:6,8). A menny lehet hogy egy helyreállított Éden Kertje (I. Mózes 1-2; Jel. 21-22). A föld meg lesz tisztítva és helyre lesz állítva (vö. Apcsel 3:21; Róma 8:21; II. Péter 3:10). Isten képmása (I. Mózes 1:26-27) Krisztusban lett helyreállítva. Most már az Éden Kertjének bensőséges kapcsolata újra lehetséges.

Mindazonáltal lehetséges, hogy ez metaforikus (a menny, mint egy hatalmas kikövezett város, Jel. 21:9-27), és nem szó szerinti. Az I. Korinthus 15 a fizikai és a szellemi test közötti különbséget a felnőtt növény magjaként írja le. Ismét csak elmondom, hogy az I. Kor. 2:9 (az Ézs. 64:4ből és a 65:17-ből való idézet) hatalmas ígéret és reménység! Tudom, hogy amikor meglátjuk Őt, olyanok leszünk mint amilyen Ő (vö. I. János 3:2).

V. Hasznos Forrásmunkák

A. *The Bible On the Life Hereafter* (A Halál Utáni Élet a Bibliában), William Hendriksen

B. *Beyond Death's Door* (A Halál Kapuján Túl), Maurice Rawlings

■ **„azt sem engeded, hogy Szented elmúlást lásson"** Ez egy nyilvánvaló Messiási utalás volt, ami a Megígért Személy, a Felkent, a Szent halálához kapcsolódott, de nem jelentette annak elmúlását (vö. Zsolt. 49:15; és 86:13).

2:28 „betöltesz engem örvendezéssel a te orcád előtt" Ez a kifejezés egy személyes, örömteli megtapasztalást sejtet az Atyával kapcsolatosan (22-28-as versek) a mennyben a Messiás halála által (vö. Ézs. 53:10-12). Ugyanezt a fajta pozitív szemléletű személyes kapcsolatot jegyzi fel az Atyával a halál utáni életben a Jób 14:14-15; és a 19:25-27.

SZÖVEG: 2:29-36

29Atyámfiai, férfiak! Nyíltan megmondhatom nektek ősatyánkról, Dávidról, hogy meghalt,
és eltemették, sírja is nálunk van mindmáig. 30De próféta volt, és tudta, hogy az Isten esküvel
fogadta neki, hogy véréből valót ültet a trónjára; 31ezért előretekintve, a Krisztus
feltámadásáról mondta azt, hogy nem marad a halottak birodalmában, és teste sem lát
elmúlást. 32Ezt a Jézust támasztotta fel az Isten, aminek mi valamennyien tanúi vagyunk.
33Miután tehát felemeltetett az Isten jobbjára, és megkapta az Atyától a megígért

Szentlelket, kitöltötte ezt, amint látjátok is, halljátok is. 34Mert nem Dávid ment fel a mennyekbe, hiszen ő maga mondja: Így szólt az Úr az én uramhoz: Ülj az én jobbomra, 35amíg ellenségeidet lábad zsámolyává teszem. 36Tudja meg tehát Izráel egész háza teljes bizonyossággal, hogy Úrrá és Krisztussá tette őt az Isten: azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek."

2:29-31 Nem könnyű követni a modern kori nyugati olvasó számára Péter analízisét erről a zsoltárról, mert rabbinikus hermeneutikai folyamatokat használ (a Zsidókhoz írt levélre is igaz ez). Lehetséges, hogy Péter hallotta ezt az érvelést a zsinagógában az eljövendő Messiással kapcsolatban, ami most már a Názáreti Jézusra utal.

2:29 Péter megmutatja, hogy a 16. zsoltár, bár bizonyos értelemben Dávidra utal (főleg a 16:10b), nem utalhat teljes mértékben csak rá.

2:30 „de próféta volt" A zsidók hitték, hogy Isten próféták által szólt. Mózest is prófétának hívják (vö. V. Mózes 18:18). A zsidó kánonban a következő könyveket a "korábbi próféták" könyveinek hívták: Józsué, Bírák, I. és II. Sámuel és az I. és II. Királyok. Az utolsó próféta, Malakiás halála után a rabbik a kijelentéseket megszűntnek gondolták. A szó zsidó értelmében (azaz az Írások szerzője) Dávidot is prófétának tartották. Az ÓSZ-ben korábban Isten megjelentette Mózesnek (vö. I. Mózes 49), hogy a Messiás Júda törzséből fog származni. A II. Sámuel 7-ben Isten megjelentette, hogy Dávid királyi ágából fog születni. A 110. zsoltárban Isten tovább ment, és kijelentette, hogy Melkisédek papi vonalából fog születni (vö. 34-35-ös versek).

■ **„az Isten esküvéssel fogadta neki, hogy véréből valót ültet a trónjára"** Ez az összegzése vagy egy összetett utalás a II. Sám. 7:11-16-ra, a Zsolt. 89:3-4-ra vagy a 132:11-re. Ez megmutatja, hogy Isten régi szándéka teljesedik be a Názáreti Jézusban. Az Ő halála és feltámadása nem egy B terv volt, hanem Isten előre eltervezett, teremtés előtti terve a megváltásra (vö. Ef. 2:11-3:13).

2:31 „a Krisztus" Ez a görög fordítása a "Messiásnak", vagy szó szerint a "Felkentnek". Jézus nem csak Dávidnak, Izrael Királyának folt a fia, hanem Isten Fia is volt, aki a mennyei trónon ült (vö. Zsolt. 110).

■ **„nem marad a halottak hazájában, és teste sem lát elmúlást"** Ezt az 1995-ös NASB (javított) fordítású angol nyelvű bibliában ÓSZ-i idézetként jelölték meg. Nyilvánvaló, hogy a 16. zsoltárra utal.

2:32-33 „Jézus … Isten … Szentlélek" Bár a "szentháromság" szót soha nem használja a Bibliai, a Háromegy Isten fogalmát követeli (1) Jézus Istensége és (2) a Szentlélek személyessége. A Biblia ezt a fogalmat az által kommunikálja felénk, hogy egyetlen szövegrészben megemlíti mind a három személyét a Szentháromságnak (vö. Apcsel 2:32-33; Máté 28:19; I. Kor. 12:4-6; II. Kor. 1:"1-22; 13:14; Ef. 4:4-6 és I. Péter 1:2).

KÜLÖNLEGES TÉMA: A SZENTHÁROMSÁG

Figyeljük meg a Szentháromság mind három személyének munkálkodását. A "szentháromság" kifejezés, amit először Tertullianus használt, nem egy bibliai kifejezés, de maga a szentháromság fogalma átjárja a bibliát.

1. az Evangéliumokban
   a. Máté 3:16-17; 28:19 (és ezek párhuzamos referenciái)
   b. János 14:26

2. Apostolok Cselekedetei – Apcsel 2:32-33, 38-39
3. Pál
   a. Róma 1:4-5; 5:1,5; 8:1-4,8-10
   b. I. Korinthus 2:8-10; 12:4-6
   c. II. Korinthus 1:21; 13:14
   d. Galata 4:4-6
   e. Efezus 1:3-14,17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
   f. I. Thesszalonika 1:2-5
   g. II. Thesszalonika 2:13
   h. Titusz 3:4-6
4. Péter – I. Péter 1:2
5. Júdás – 20-21-es versek

Az ÓSZ-ben is vannak rá utalások

1. Többesszámban utal Istenre
   a. Az *Elohim* név többesszámú, de amikor Istenre használják, akkor AZ IGE mindig EGYESSZÁMÚ
   b. Az I. Mózes 1:26-27-ben, 3:22-ben és a 11:7-ben a személyes névmás ragja többesszámú
   c. Az V. Mózes 6:4-ben a *Shemá*ban az "egy" szó is többesszámú (mint ahogy az I. Mózes 2:24; Ez. 37:17)
2. Az Úr angyala, mint az istenség látható képviselője
   a. I. Mózes 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16
   b. II. Mózes 3:2,4; 13:21; 14:19
   c. Bírák 2:1; 6:22-23; 13:3-22
   d. Zakariás 3:1-2
3. Isten és a Szellem/Lélek különálló, I. Mózes 1:1-2; Zsolt 104:30; Ézs. 63:9-11; Ezék. 37:13-14
4. Isten (YHWH) és a Messiás (*Adon*) különállóak, Zsolt 45:6-7; 110:1; Zakariás 2:8-11; 10:9-12
5. A Messiás és a Szellem/Lélek különállóak, Zakariás 12:10
6. Az Ézs. 48:16-ban és a 61:1-ben mind a három megemlítésre kerül

Jézus istensége, és a Szellem/Lélek megszemélyesítése problémákat okozott a szigorú, egyistenhitű korai hívőknek:

1. Tertullianus – a Fiút alárendelte az Atyának
2. Origenész – alárendelte a Fiú és a Lélek isteni mivoltát
3. Arius – tagadta, hogy a Fiú és Lélek isten
4. Monarchianizmus – Isten folyamatos önkijelentésében hittek

A Szentháromság egy történelmileg kialakult formáció, amit a bibliai anyag látott el információkkal

1. Jézus teljes istensége, egyenlő az Atyával, 325-ben lett megerősítve a níceai zsinat által
2. A Lélek személye és istensége, ami egyenlő a Fiúéval és az Atyáéval, 381-ben lett megerősítve a konstantinápolyi zsinat által
3. A Szentháromság tana teljes mértékben kifejezésre jutott Ágoston *De Trinitate* művében

Valóban titok ez. De úgy tűnik, hogy az ÚSZ megerősíti az egy isteni lény három különálló örökkévaló személyben való kifejeződését.

2:32 „Ezt a Jézust támasztotta fel az Isten” Lásd a teljes jegyzetet a 2:24-ben.

■ **„aminek mi valamennyien tanúi vagyunk”** Ez azokra utal, akik látták a feltámadott Krisztust. Lásd a Feltámadás utáni megjelenéseiről szóló táblázatot Paul Barnettől a *Jesus and the Rise of Early Christianity* (Jézus és a Kereszténység Korai Felemelkedése), 185. oldalán az 1:3-ban.

2:33 „az Isten jobbjára" Ez egy antropomorf metafora a hatalom, erő és a közbenjárás helyére (vö. I. János 2:1), ami a Zsolt. 110:1-ből származik (amit többször idéznek az ÚSZ-ben, mint bármelyik másik Zsoltárt) vagy a Zsolt. 118:16-ból. Isten örökkévaló Lélek, jelenvaló a fizikai és a szellemi teremtésben is. Az embereknek földhöz ragadt nyelvet és fogalmakat kell használniuk, hogy beszéljenek Róla, de mindegyik (1) tagadás, (2) analógia, vagy (3) metafora. Még az "Atya" szavunk is, amivel Istent írjuk le, vagy a "Fiú", amivel Jézust írjuk le, mind metaforikus. Minden metafora elmúlik, elromlik egy idő múlva. Arra hivatottak, hogy az istenségről egy központi igazságot vagy fogalmat közvetítsenek. Vigyázz a szószerintiséggel! Minden bizonnyal nem azt várod, hogy egy öregembert, egy fiatalembert és egy fehér madarat fogsz látni, amikor a mennybe jutsz.

■ **„a megígért Szentlelket"** Az ÓSZ megígért egy Új korszakot, ami a Lélek irányította igazságosság kora lesz, amit a Messiás elvégzett munkája fog működtetni.

1. János 7:39, az új nap elérkezett
2. Gal. 3:24, Ábrahám ígérete (vö. I. Mózes 12:3) most már mindenki számára elérhető az egész világon
3. Ef. 1:13, a hívők ebben az új korszakban elpecsételtettek a Lélek által

■ **„amint látjátok is, halljátok is"** Ezt folyamatosan hangsúlyozza ebben a prédikációban a hallgatók szemtanú volta miatt (vö. 14, 22, 32, 33, 36). Tudták, hogy amit Péter mond az igaz, mert ott voltak. Az ügyvédek ezt elsődleges forrású bizonyítéknak hívják (az amerikai terminológiában).

2:34 „így szólt az Úr az én uramhoz" Ez egy idézet a 110 zsoltár 1. verséből. Jézus a Máté 22:41-46-ban is használja. Az ÚSZ-ben ez megmutatja a királyság kettős aspektusát; Jézus már Isten jobbján van, de az ellenségei nem nem lettek a lába zsámolyává. Lásd a Különleges Téma: Isten Királysága az 1:3-ban.

■

NASB	**„teljes bizonyossággal"**
NKJV	**„bizonyossággal tudni"**
NRSV	**„biztosan tudni"**
TEV	**„biztosra tudni"**
NJB	**„biztosak lehetünk"**

Ez két görög szóra utal, az *aphalós* HATÁROZÓSZÓ, ami azt jelenti, hogy "biztosan rögzíteni" (metaforikusan bizonyossággal, vö. 16:23) és a *ginóskó* szó JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÓ módja, ami azt jelenti, hogy tudni. Jézus utolsó hetének, halálának és feltámadásának szemtanúinak semmi kétségük nem lehetett abban, hogy Péter szavai igazak voltak.

■ **„Úrrá és Krisztussá"** Az "úr" (*kurios*) kifejezést lehet általános értelemben használni, vagy valamilyen különleges, specifikus teológiai jelentéssel. A következőket jelentheti: "úr" (mint a férfi hivatalos megszólítása), "mester", "tulajdonos", "férj", vagy "a teljes Isten-ember". Ennek a kifejezésnek (*adon*) az ÓSZ-i használata abból származik, hogy a zsidók nem voltak hajlandóak kiejteni Isten szövetséges nevét, a YHWH-t, ami a héber létigének a MŰVELTETŐ FORMÁJA (vö. II. Mózes 3:14). Attól féltek, hogy megszegik azt a parancsolatot, hogy "Ne mondd ki hiába Istenednek, az Úrnak nevét" (vö. II. Mózes 20:7; V. Mózes 5:11). Azt gondolták, hogy ha nem ejtik ki, akkor nem vehetik szájukra hiába való módon. Így aztán a héber *adonai* szóval helyettesítették, aminek hasonló volt a jelentése, mint a görög *Kurios* (Úr) szónak. Az ÚSZ-i szerzők ezt a kifejezést arra használták, hogy leírják vele Krisztus teljes Istenségét. Az a kifejezés, hogy "Jézus Úr" volt a nyilvános hitvallási formulája a korai egyháznak (vö. Róma 10:9-13; I. Kor. 12:3; Fil. 2:11).

A "Krisztus" volt a héber *messiah* kifejezés görög megfelelője, ami azt jelentette, hogy "a felkent" (vö. 2:31,36; 3:18,20; 4:26; 5:42; 8:5; 9:22; 17:3; 18:5,28; 26:23). Az jelentette, hogy

valaki aki "Isten által elhívott és felkészített egy bizonyos feladatra". Az ÓSZ-ben három vezetői csoport volt felkenve: a papok, a királyok és a próféták. Jézus mind három felkent tisztséget betöltötte (vö. Zsid. 1:2-3).

Az által, hogy mind két ÓSZ-i titulust használja a Názáreti Jézusra, Lukács mind az Ő istenségét (vö. Fil. 2:6-11) mind az Ő Messiási voltát (vö. Lukács 2:11) megerősíti. Ez minden bizonnyal megteremti a színteret az Apcselben található többi prédikáció hirdetéséhez (*kerygma*).

■ **„azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek”** Péter ezeket a jeruzsálemi lakosokat vádolta a Jézus halálában való kétszínűség miatt. Minden bukott ember egyenrangúan bűnrészes ebben. Lásd a 2:23 jegyzetét.

■ **„azt a Jézust”** Az a megnevezés, hogy "azt a Jézust" (vö. 2:23,32,36) összeköti Péter a történelmi Jézusról szóló prédikációit a feltámadt, felmagasztalt Krisztussal. Mind két fogalom valós és igaz. Nincsen semmilyen bibliai különbségtétel a korai Jézus és a hit Jézusa között!

SZÖVEG: 2:37-42
37Amikor ezt hallották, mintha szíven találták volna őket, ezt kérdezték Pétertől és a többi apostoltól: "Mit tegyünk, atyámfiai, férfiak?" 38Péter így válaszolt: "Térjetek meg, és keresztelkedjetek meg valamennyien Jézus Krisztus nevében, bűneitek bocsánatára, és megkapjátok a Szentlélek ajándékát. 39Mert tiétek ez az ígéret és gyermekeiteké, sőt mindazoké is, akik távol vannak, akiket csak elhív magának az Úr, a mi Istenünk." 40Még más szavakkal is lelkükre beszélt, és így kérlelte őket: "Szabaduljatok meg végre ettől az elfajult nemzedéktől!" 41Akik pedig hittek a beszédének, megkeresztelkedtek, és azon a napon mintegy háromezer lélek csatlakozott hozzájuk. 42Ezek pedig kitartóan részt vettek az apostoli tanításban, a közösségben, a kenyér megtörésében és az imádkozásban.

2:37 „mintha szíven találták volna őket” Ez a görög *kata* plusz *nussó* kifejezés. A szó gyökere a János 19:34-ben fordult elő, ahol arra használták, hogy Jézust a kereszthez szegezték. Péter prédikációja az evangélium igazságához szegezte ezeket a hallgatókat. Ez nyilvánvalóan utal arra a szükséges meggyőzésre a Szentlélektől, ami megelőzi a megtérést (vö. János 16:8-11).

2:38 „Térjetek meg” Ez egy AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÁS, ami azt jelentette, hogy hozzanak egy meghatározó döntést. A héber kifejezés, amit a megtérésre használtak azt jelentette, hogy a cselekedetek megváltozása. A görög kifejezés a gondolkodás megváltozását jelentette. A megtérés a változásra való hajlandóság. Nem jelenti a bűn totális megszűnését, hanem egy vágyat arra nézve, hogy Istennek akar valaki tetszeni, és nem saját vágyait kielégíteni. Mint bukott emberiség, mi saját magunkért élünk, de hívőként Istenért élünk! A megtérés és a hit Isten követelményei az üdvösségre nézve (vö. Márk 1:15; Apcsel 3:16,19; 20:21). Jézus azt mondta: "ha meg nem tértek, mindnyájan elvesztek" (vö. Lukács 13:3,5). A megtérés Isten akarata a bukott ember számára (vö. II. Péter 3:9; Ezék. 18:23,30,32). Isten szuverenitásának és az ember szabad akaratának rejtélyét világosan be lehet mutatni azzal, hogy a megtérés az üdvösség követelménye. Mindazonáltal a paradoxon ebben, vagy ennek a kettősségnek a párja az, hogy ez ugyanakkor Isten ajándéka (vö. 5:31; 11:18; és II. Tim. 2:25). Mindig van egy bizonyos mértékű feszültség Isten kezdeményező kegyelme és az emberiség szükségszerű szövetséges válasza között, amikor a bibliában megjelenítik azt. Az új szövetségnek is, ugyanúgy, mint a réginek van egy "ha-akkor" feltételes szerkezete. Számos olyan kifejezést használnak az ÚSZ-ben, amik a megtérés fogalmához kapcsolódnak.

A szövegkörnyezet, ami ezt illusztrálja az a II. Kor. 7:8-11. a kifejezések: (1) "szomorúság" (*lupé*, 8,9,10,11), ami erkölcsileg semleges; (2) "megbánás" (*metamelomai*, 8,10), ami azt jelentette, hogy "múltbeli cselekedetek miatti szomorúság". Júdásra használták (vö. Máté 27:3) és Ézsaura is (vö. Zsid. 12:16-17); és (3) "megtérés" (metanoneó, 9,10,11), ami azt jelentette, hogy a gondolkodás megváltozása, egy új jellem, az élet egy új iránya. Nem a szomorúság jellemezte a megtérést,

hanem a változásra való hajlandóság, és az Isten akaratához való igazodás. Itt a II. Korinthus 7-ről szóló kommentáromban található Különleges Téma a "megtérés"-ről.

KÜLÖNLEGES TÉMA: MEGTÉRÉS

A megtérés (hittel társulva) egy szövetséges feltétel volt mind az Ószövetségben (*Nacham*, I. Kir. 8:47; *Shuv*, I. Kir. 8:48; Ezék. 14:6; 18:30; Jóel 1:12-13; Zak. 1:3-4) mind az Újszövetségben.

1. Keresztelő János (Máté 3:2; Márk 1:4; Lukács 3:3,8)
2. Jézus (Máté 4:17; Márk 1:15; Lukács 5:32; 13:3,5; 15:7; 17:3)
3. Péter (Apcsel 2:38; 3:19; 8:22; 11:18; II. Péter 3:9)
4. Pál (Apcsel 13:24; 17:30; 20:21; 26:20; Róma 2:4; II. Kor. 2:9-10)

De mi is a megtérés? Szomorúság? A bűnök beszüntetése? Az ÚSZ-ben található legjobb fejezet ahhoz, hogy megértsük ennek a fogalomnak az összes különböző mellékjelentését az a II. Korinthus 7:8-11, ahol három kapcsolódó, de különböző görög kifejezést használ.

1. "megszomorodás" (*lupé*, vö. 8. vers [kétszer], 9. vers [háromszor], 10. vers [kétszer], 11. vers). Ez gyászt vagy mély bánatot jelent, és teológiailag semleges mellékjelentéssel bír.
2. "megtérés" (*metanoeó*, vö. 9. és 10. vers). Ez egy szóösszetétel az "utána" és az "értelem" szavakból, ami egy megújult értelmet, egy újfajta gondolkodásmódot, egy újfajta hozzáállást sejtet az élet és Isten felé. Ez a valódi megtérés.
3. "megbánni" (metamelomai, vö. 8. vers [kétszer], 10. vers). Ez egy szóösszetétel az "utána" és az "aggodalom" szavakból. Júdásra használja a Máté 27:3 és Ézsaura a Zsidók 12:16-17. Azt a bánatot fejezi ki, amit a következmények miatt érez, nem pedig a cselekedet miatt.

A megtérés és a hit megkövetelt szövetséges cselekedetek voltak (vö. Márk 1:15; Apcsel 2:38,41; 3:16,19; 20:21). Vannak olyan szövegrészek, amik azt feltételezik, hogy Isten adja a megtérést (vö. Apcsel 5:31; 11:18; II. Tim. 2:25). De a legtöbb szöveg ezt úgy látja, mint egy szükségszerű, emberi szövetséges válaszreakció Isten ajánlatára, ami az ingyen üdvösség.

Mind a héber mind a Görög kifejezések definíciója szükséges ahhoz, hogy megérthessük a megtérés teljes értelmét. A héber a "cselekedet megváltozását" követeli meg, míg a görög az "értelem megváltozását" követeli. A megtért ember új értelmet és új szívet kap. Másképp gondolkodik és másképp él. Ahelyett, hogy azt kérdezné, "Mi a hasznom ebből?" most már az a kérdés, hogy "Mi az Isten akarata?" A megtérés nem egy érzelem, ami lassan elhalványul, vagy egy teljes bűnnélküliség, hanem egy új kapcsolat az Szenttel, ami átformálja a hívőt fokozatosan egy szent emberré.

■ **„keresztelkedjetek meg”** Ez egy AORISZT PASSZÍV FELSZÓLÍTÁS (vö. NASB, NKJV angol fordítások). Curtis Vaughan, *Acts* (Apostolok Cselekedei) c. könyvében van egy érdekes lábjegyzet a 28. oldalon.

> „A "megkeresztelkedésre" használt görög kifejezés harmadik személyű felszólítás; a "megtérésre" használt pedig második személyű felszólítás. Ez a váltás a sokkal közvetlenebb második személyről a kevésbé közvetlen harmadik személyre a "megkeresztelkedés" szóban azt sejteti, hogy Péter alapvető kérése, követelése az volt, hogy megtérjenek.”

Ez Keresztelő János prédikálásának hangsúlyát követte (vö. Máté 3:2), valamint Jézusét is (vö. Máté 4:17). A megtérés tűnik a szellemi kulcsnak, a keresztség pedig a külső kifejezése a szellemi változásnak. Az Újszövetségben nincs egyetlen meg nem keresztelkedett hívő sem! A korai egyház számára a keresztség volt a hit nyilvános megvallása. Ez a hit nyilvános megvallásának alkalma volt, nem pedig az üdvösségre jutás mechanizmusa! Nem szabad elfelejtenünk, hogy a keresztség nem lett megemlítve Péter második prédikációjában, miközben a megtérés igen (vö. 3:19; Lukács 24:17). A keresztség egy Jézus által felállított példa volt (vö. Máté 3:13-18). A keresztséget Jézus parancsolatba adta (vö. Máté 28:19). Az a modern kori kérdés, hogy a keresztség (bemerítés) szükséges-e az üdvösséghez nincs az Újszövetségben tárgyalva; minden hívőtől

elvárják, hogy megkeresztelkednek. Mindazonáltal vigyázni kell a gépies szakramentalizmussal! Az üdvösség hit kérdése, nem pedig annak a kérdése, hogy jó helyen volt az illető, a megfelelő szavakat mondta a megfelelő rituálé közben!

■ **„Jézus Krisztus nevében”** Ez egy héber idióma (ami a Jóel 2:32-re utal [a magyar Károli fordításban ugyanez a referencia, de az újfordításban 3:5-a ford. megjegy.]) ami Jézus jellemére vagy személyére utal. Lehetséges, hogy a korai egyház bemerítési, keresztségi formulája az volt, hogy a jelölt megismételte keresztsége közben, hogy "hiszem, hogy Jézus Úr" (vö. Róma 10:9-13). Ez mind teológiai megerősítés mind a személyes bizalom megerősítése volt. A Máté 28:19-20-ban található Nagy Parancsolatban a háromegy név volt a keresztségi formula. Újra csak mondom, vigyázzunk a gépies szakramentalizmussal! Nem a titulus vagy a formula a kulcs, hanem annak a személynek a szíve, aki meg akart keresztelkedni.

■

NASB, NJB, NIV **„bűneitek bocsánatára”**
NKJV **„bűneitek elengedésére”**
NRSV **„hogy bűneitek megbocsáttassanak”**
TEV **„hogy bűneiteket megbocsássák”**

A teológiai kérdés az, hogy hogyan működik a részes eset, azaz a "-ra" (*eis*)? A megbocsátás a "megtéréshez" vagy a "megkeresztelkedéshez" kapcsolódik? A bűnbocsánat a megtérésen és/vagy a keresztségen múlik?

Az *eis* lehetséges használataiból több is van. A legáltalánosabb használata a következő: "valami felé való tekintettel" vagy "valami céljából". A legtöbb baptista tudós az "azért hogy", vagy az "azért mert" kifejezést választja teológiai oknak, de ez kevésbé lehetőség. Gyakran az előfeltételezéseink még ezen a nyelvtani analizáló szinten is működnek. Hagynunk kell, hogy a Biblia annak szövegkörnyezetében szóljon; aztán ellenőrizzük le a párhuzamos igerészeket; majd formáljuk meg a rendszerezett teológiánkat. Minden értelmező történelmileg, felekezetileg és tapasztalatai miatt feltételek közé van szorítva.

A Krisztusban való hit általi megbocsátás visszatérő téma az Apcselben előforduló prédikációknak (azaz Péter: 2:38; 3:19; 5:31; 10:43; és Pál: 13:38).

■ **„és megkapjátok a Szentlélek ajándékát”** Ez JÖVŐIDEJŰ KIJELENTŐ KÖZÉPIGE (deponens). A Szentlélek ajándéka (1) bizonyos üdvösség volt; (2) egy benne lakozó jelenlét; (3) a szolgálatra való felkészítés; és (4) a Krisztushoz való hasonlatosság kimunkálása. Nem szabad erőltetnünk az üdvösség elemeit vagy annak eseményeit, mert gyakran azok nagyon is eltérőek az Apcselben. Az Apcsel nem arra szolgált, nem azért íródott, hogy egy standard formulát vagy teológiai sorrendiséget tanítson (vö, *How To Read the Bible for All Its Worth* [Hogyan Olvassuk a Bibliát Annak Teljes Értékéért] 94-112. oldal), hanem hogy feljegyezze, hogy mi történt.

Megteheti-e az értelmező, hogy ezt a szöveget használva bizonyítsa be az üdvösséghez vezető lépések sorrendjét: megtérés, keresztség, megbocsátás majd az Lélek ajándéka? Az én teológiai felfogásom azt igényli, hogy a Lélek már az elejétől fogva legyen aktív a folyamatban (vö. János 6:44.65) és életbevágóan lényeges a folyamat végéig a meggyőzésben (vö. János 16:8-12), a megtérésben (vö. 5:31; 11:18; II. Tim. 2:25) és a hitben. A Lélek elsődleges és szükségszerű (vö. Róma 8:9) a folyamat elejétől a végéig. Teljesen bizonyos, hogy nem állhat a felsorolás utolsó helyén!

2:39 „mert tiétek ez az ígéret és gyermekeiteké” Ez egy ÓSZ-i közösségi, többgenerációs, családi fogalom volt (vö. II. Mózes 20:5-6 és V. Mózes 5:9-10; 7:9). A gyermekek hitét befolyásolta a szülők hite, és a szülők felelősek voltak gyermekeik hitéért (vö. V. Mózes 4:9; 6:6; 20-25; 11:15; 32-46). Ennek a közösségi befolyásnak a Máté 27:25 fényében félelmetes aspektusa is van ("szálljon ránk és gyermekeinkre az ő vére").

Ennek a többgenerációs hit-befolyásnak az ígérete segít, hogy bízzak abban, hogy Isten használni fogja a hitemet, hogy hatással legyen, hogy megáldja és hogy megvédje a leszármazottaimat. Ez nem tagadja a személyes felelősséget, hanem inkább hozzáadja a közösségi befolyás elemét. Az én hitem és Krisztus felé való hűséges szolgálatom igenis hatással van a családomra, és az ő családjukra, és így tovább (vö. V. Mózes 7:9). Micsoda vigasztaló reménység ez és motivációs ígéret. A hit vonala végig fut a családban!

■ **„sőt mindazoké is, akik távol vannak"** Péter zsidókhoz beszél. Ez a kifejezés eredetileg száműzött zsidókra utalt, akiket majd visszahoznak az Ígéret Földjére (vö. Ézs. 57:19). Mindazonáltal néhány igerészben úgy tűnt, hogy a pogányokra utalt, akik olyan távol voltak attól, hogy ismerjék YHWH-t (vö. Ézs. 49:1; Zak. 6:15). Az evangélium jó híre az, hogy az egy igaz Isten (azaz az egyistenhit) aki minden egyes embert a saját képmására teremtett (vö. I. Mózes 1:26-27) arra vágyik, hogy mindannyiukkal kapcsolatban legyen (vö. I. Tim. 2:4; II. Péter 3:9). Ez az emberek Krisztusban való egységének reménye. Benne nincs többé zsidó-pogány, rabszolga-szabad, férfi-nő, hanem mindenki egy (vö. Ef. 2:11-3:13). A Lélek új korszaka váratlan egységet hozott!

■ **„akiket csak elhív magának az Úr, a mi Istenünk"** Ez egy AORISZT KÖZÉPIGEI KÖTŐMÓD. Eredetileg ez a szétszóródott Judaizmusra utalt. Mindig Isten kezdeményez (KÖZPONTI IGEALAK, vö. János 6:44,65). A következő igehelyekből tudjuk, hogy Ő minden embert Magához hív egy bizonyos szinten: Ezék. 18:32; J. 3:16; I. Tim. 2:4; II. Péter 3:9.

A "sok" és "minden", ami az eredeti angol szövegben szerepel, bibliailag párhuzamosak (hasonlítsd össze az Ézs. 53:6-ot, "mindenki", az Ézs. 53:11-12-vel, "sokakat", vagy a Róma 5:18-at, "minden", a Róma 5:19-el, "sokan"). Isten szíve az Ő képmására teremtett elveszett világért dobog, ami az Ővele való kapcsolatra lett megteremtve!

2:40 „még más szavakkal is" Ez egy szövegi bizonyíték arra, hogy az Apcselben feljegyzett prédikációk összegzések voltak. Ez Jézus tanításaira és prédikációira is igaz az Evangéliumokban. Előfeltételezhetően megerősítjük ezeknek az összegzéseknek az ihletettségét és helyességét. Az első századi világ hozzá volt szokva a szóbeli beszámolókhoz, és azok visszatartásához.

■ **„lelkükre beszélt"** Ez a görög kifejezés (*dia* plusz *marturomai*) nagyon gyakori a Lukácsban (vö. 2:40; 8:25; 10:42; 18:5; 20:21,23,24; 23:00; 28:23; Lukács 16:28). Az evangéliumnak van egy bizonyos fokú sürgetése és ultimátuma is, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni sem a hirdetésben, sem a hallgatásban.

■ **„így kérlelte őket"** Az embernek válaszolnia kell Isten Krisztusban nyújtott felajánlására (vö. János 1:12; 3:16; Róma 10:9-13). Ez az Isten szuverenitásának és az emberi szabad akaratnak a paradoxona (vö. Fil. 1:12-13).

■

NASB, NKJV **„legyetek szabadok"**
NRSV, TEV,
NJB **„szabaduljatok meg"**

Ennek a kifejezésnek a ragozott formája AORISZT PASSZÍV FELSZÓLÍTÁS, de könnyen megállapítható, hogy az NRSV, a TEV és az NJB angol fordítások KÖZPONTI IGEALAKBAN fordítja. Az üdvösséggel kapcsolatban ez a teológiai feszültség. Teljesen Istentől függ, vagy a hallgatónak meg kell engednie, hogy Isten munkálkodjon az életében?

A görög "megszabadulva" kifejezés (*sósó*) a héber fogalmat adja vissza (*yasha*), ami a fizikai megszabadulást jelentette (vö. Jakab 5:15,20), míg az ÚSZ-i használatban felveszi a szellemi mellékjelentését a megmenekülésnek (vö. Jakab 1:21; 2:14; 4:12).

KÜLÖNLEGES TÉMA: GÖRÖG IGEIDŐK HASZNÁLATA AZ ÜDVÖSSÉGRE

Az üdvösség nem egy termék, hanem egy kapcsolat. Nincs befejezve akkor, amikor valaki Krisztusba helyezi a bizalmát, csak akkor kezdődik! Nem egy tűzkár biztosítás, nem egy mennybe szóló jegy, hanem egy személyes kapcsolat Jézussal, ami a mindennapi Krisztushoz való hasonlatosságban mutatkozik meg.

AZ ÜDVÖSSÉG, MINT BEFEJEZETT CSELEKMÉNY (AORISZT)

-- Apcsel 15:11
-- Róma 8:24
-- II. Timóteus 1:9
-- Titusz 3:5
-- Róma 13:11 (együtt használja az AORISZT és a JÖVŐ időt)

AZ ÜDVÖSSÉG, MINT ÁLLAPOT

-- Efézus 2:5,8

AZ ÜDVÖSSÉG, MINT FOLYAMATOS FOLYAMAT (JELENIDŐ)

-- I. Korinthus 1:18; 15:2
-- II. Korinthus 2:15
-- I. Péter 3:21

AZ ÜDVÖSSÉG, MINT JÖVŐBELI BETELJESÜLÉS (JŐVŐIDEJŰ IGEIDŐ vagy szövegkörnyezet)

-- (utal rá a következő helyeken is: Máté 10:22; 24:13; Márk 13:13)
-- Róma 5:9,10; 10:9,13
-- I. Korinthus 3:15; 5:5
-- Filippi 1:28
-- I. Thesszalonika 5:8-9
-- I. Timóteus 4:16
-- Zsidók 1:14; 9:28
-- I. Péter 1:5,9

Tehát az üdvösség egy kezdeti hit döntéssel kezdődik (vö. János 1:12; 3:16; Róma 10:9-13), de ennek egy életstílus-szerű hitet kell eredményeznie (vö. Róma 8:29; Gal. 4:19; Ef. 1:4; 2:10) ami egy nap majd látásban teljesedik ki (vö. I. János 3:2). Ezt a végső állapotot hívjuk megdicsőülésnek. Ezt a következő módon illusztrálhatjuk:

1. kezdeti üdvösség – megigazítás (megmenekülés a bűn büntetésétől)
2. folyamatos üdvösség – megszentelődés (megmenekülés a bűn hatalmától)
3. végső üdvösség – megdicsőülés (megmenekülés a bűn jelenlététől)

■ **„ettől az elfajult nemzedéktől”** Ez bizonyára utalás az V. Mózes 32:5-re és a Zsolt. 78:8-ra. Az ÓSZ-i gyökere a következő szavaknak a "mérőnád" volt: "helyes", "igazságos", "igaz", "igazság". Építkezésben használt metafora lett, egy mérőnád, vagy egyenes sztenderd. Isten ezt a metaforát választotta ki, hogy leírja vele Saját jellemét. Isten a sztenderd! A héber és a görög nyelvben a bűnre használt szavak mind mind ettől a mércétől való eltérésre utalnak (azaz elhajolt, elfajult). Minden embernek meg kell térnie és helyre kell állíttatnia.

2:41
NASB „elfogadták”

NKJV **„örömmel fogadták”**
NRSV **„üdvözülték”**
TEV **„hittek”**
NJB **„elfogadták”**

Ez az apodechomai szó AORISZT KÖZÉPIGEI IGENÉV alakja. Louw és Nida, a *Greek-English Lexicon* (Görög-Angol Lexikon) -ban három használatát sorolják fel ennek a kifejezésnek (vö. 2. kötet 28. oldal).

1. üdvözölni egy személyt
2. elfogadni valamit, vagy valakit igaznak, és megfelelően válaszolni, reagálni arra
3. elfogadni valaminek vagy valakinek az igazságát vagy értékét

Lukács gyakran használja ezt a kifejezést (vö. Lukács 8:40; 9:11; Apcsel 2:41; 18:27; 24:3; 28:30). Az evangélium egy személy, akit üdvözölni kell, igazság arról a személyről, amit el kell hinni, és egy élet, ami olyan, mit azé a személyé, és aszerint kell nekünk is élnünk. Mind a három nagyon lényeges.

■ **„megkeresztelkedtek”** A keresztség nem volt elvárva a zsidóktól a vallásuk szerint. A prozeliták merítkeztek be (saját maguk) nem pedig a zsidók. Ez egy új, vallásos esemény volt a hallgatóság számára. Jézus is megkeresztelkedett; Jézus parancsolta nekünk, hogy kereszteljünk – a kérdés el van döntve! Az Újszövetségben nincs szó meg nem keresztelt hívőkről. Számomra ez úgy tűnik, hogy ez egy világos szakítás volt a Judaizmussal, és Isten új népeként kezdtek élni.

■ **„háromezer lélek”** Ez egy kerek szám, de elég nagy. Péter üzenete jól betalált ezeknek a szemtanúknak. Készek voltak megtenni azt a hit-lépést, ami a hit eléréséhez szükséges volt:

1. Jézus volt a Messiás
2. a Messiásnak szenvednie kellett
3. a Benne való hit volt az egyetlen mód a megbocsátáshoz
4. a keresztség helyénvaló volt

Ez egy meghatározó, azonnali életet megváltoztató döntést követelt (úgy, ahogy ma is teszi)! Lásd a Különleges Témát: *Kerygma* a 2:14-ben.

2:42 „ezek pedig kitartóan részt vettek” Lukács gyakran használja ezt a fogalmat (vö. 1:14; 2:42,46; 6:4; 8:13; 10:7). Figyeld meg, mi mindent tettek együtt: (1) tanítás (vö. 2:42; 4:2,18; 5:21,25,28,42); (2) közösség; (3) a kenyér megtörése (ez valószínűleg az Úrvacsorára utal); és (4) imádság (vö. 43-47). Ezek azok a dolgok, amiket meg kell tanítanunk az új hívőknek! Ezek az új hívők éheztek az igazságra és a közösségre.

SZÖVEG: 2:43-47

43 Félelem támadt minden lélekben, és az apostolok által sok csoda és jel történt.
44 Mindazok pedig, akik hittek, együtt voltak, és mindenük közös volt. 45 Vagyonukat és
javaikat eladták, szétosztották mindenkinek: ahogyan éppen szükség volt rá. 46 Napról napra
állhatatosan, egy szívvel, egy lélekkel voltak a templomban, és amikor házanként megtörték a kenyeret, örömmel és tiszta szívvel részesültek az ételben; 47 dicsérték az Istent, és kedvelte őket az egész nép. Az Úr pedig napról napra növelte a gyülekezetet az üdvözülőkkel.

2:43 „Félelem támadt minden lélekben” Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS (deponens). A "fóbia" szó ebből a kifejezésből származik, ami "csodálatot" vagy "félelmet" jelent. Isten jelenléte és hatalma egy szent légkört teremtett, még a meg nem tért bűnösök is tudatában voltak annak a szentségnek, ami akkor és ott jelen volt!

2:44 „Mindazok pedig, akik hittek” Lásd a 3:16 jegyzetét.

■ **„együtt voltak, és mindenük közös volt”** Ez a korai kísérletezés a "közösséggel" kapcsolatban nem volt sikeres (vö. 4:32-5:11). Ezt nem szándékoztak egyetemes alapelvvé tenni, hanem arra volt egy kísérlet, hogy egy szerető, kölcsönösen támogató hit-közösséget hozzanak létre. Ez egy jó példa arra, hogy nem kell mindent, ami a Bibliában van feljegyezve, egyetemesen véghezvinni! Ezek a korai hívők nagyon szerették egymást. Bárcsak mi is újra magunkévá tennénk ezt a szeretetet és azt, hogy érezzük Isten közöttünk való jelenlétét és hatalmát (vö. János 17:11,21,22,23)!!!

2:46 „egy szívvel, egy lélekkel” A korai egyházra jellemző volt a célok egysége (vö. 1:14; 2:46; 4:24; 5:12). Ez nem jelenti azt, hogy mindenben egyet értettek, hanem hogy a szívük és az értelmük egybeforrt Isten királyságának prioritást élvező dolgaival kapcsolatban, a személyes érdekek vagy tervek helyett.

■ **„a templomban”** Valószínűleg Salamon udvarában találkoztak (vö. 3:11; 5:12). Jézus tanított ott (vö. János 10:23). Salamon udvara egy fedett oszlopos folyosó volt Heródes Templomában a pogányok külső udvarának északi oldalán (Josephus, *Antiq*. 15:11:3). Rabbik is tanítottak itt. Az emberek rendszeresen gyűltek itt össze, hogy tanításokat hallgassanak.

Figyeld meg, hogy a korai egyház eljárt a templomba, és valószínűleg a helyi zsinagógákba is, amíg a rabbik be nem vezették a kiátkozási formulát (körülbelül Kr. u. 70-ben), ami arra kötelezte a zsinagógák tagjait, hogy átkozzák Jézust. Ez okozta a Judaizmus és az egyház közötti szakadást. A korai hívők megtartották a heti Istent imádó alkalmakat, de vasárnaponként találkoztak, hogy megemlékezzenek Jézus feltámadásáról.

■ **„házanként megtörték a kenyeret”** Ha a "kenyér megtörése" volt a technikai kifejezés az Úrvacsorára (vö. Lukács 22:19 és leginkább a korai egyház agapé vacsorái szövegkörnyezetében [I. Kor. 11:17-22; II. Péter 2:13-14; Júdás 12], kivéve az Apcsel 20:7-et), akkor ez arra utal, hogy naponként úrvacsoráztak otthonaikban (bár azt is meg kell hagynunk, hogy átlagos, hagyományos étkezésekre is használták a Lukács 24:30,35-ben). Légy óvatos, ami az Úrvacsora tanát illeti azzal kapcsolatban, hogy a felekezeti hagyományaid szerint mikor, hol, milyen gyakran és hogy hogyan gyakorlod azt.

2:47
NASB „örömmel és tiszta szívvel”
NKJV „örömmel és egyszerű szívvel”
NRSV „örömteli és nagylelkű szívek”
TEV „örömteli és alázatos szívek”
NJB „örömmel és nagylelkűen”

A fordítási eltérések, ami a második kifejezésnél felmerülnek, megmutatja, hogy milyen nehéz lefordítani az *aphelotés* kifejezést. Szó szerint azt jelentette, hogy egyenletes vagy lapos, de metaforikusan az "egyszerű", "őszinte" vagy "alázatos" kifejezésésre is használták (Louw és Nida). Lásd Különleges Téma: A Szív az 1:24-ben.

■
NASB, NKJV „kedvelte őket az egész nép”
NRSV „bírták az egész nép jóindulatát”
TEV „élvezték az egész nép jóindulatát”
NJB „mindenki felnézett rájuk”

Ez a kifejezés arra utal, hogy Jeruzsálem lakói elfogadták a korai keresztényeket. A társadalom minden rétege és típusa jól vélekedett ezekről az első hívőkről. A keresztények nem jelentettek veszélyt a Római hatalomra (ennek bemutatása az egyik célja az Apcselnek). Az egyház kezdetekor nem volt semmi törés köztük és a rabbinikus Judaizmus között.

■ **„Az Úr pedig napról napra növelte"** Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS. A Biblia Isten szuverenitását tükrözi vissza. Semmi sem történik Isten akaratán kívül. Istent semmi sem lepi meg. Mindazonáltal az egyistenhit ezen ÓSZ-i megerősítési formáját (azaz egyetlen okviszony) félreértették. Szeretnék két Különleges Témát beilleszteni ide, az egyik az egyensúly szükségességéről, a másik a szövetségről szól. Remélem, hogy ez majd felgyújtja a fényt, és nem olaj a tűzre!

KÜLÖNLEGES TÉMA: KIVÁLASZTÁS/PREDESTINÁCIÓ (eleve elrendelés) ÉS A TEOLÓGIAI EGYENSÚLY SZÜKSÉGESSÉGE

A kiválasztás egy csodálatos tan. Mindazonáltal nem felhívás a személyválogatásra, hanem egy elhívás arra, hogy csatorna, eszköz legyél, vagy mások megtérésének eszköze! Az ÓSZ-ben ezt a kifejezést elsődlegesen szolgálatra használták; az ÚSZ-ben elsődlegesen az üdvösségre használják, ami a szolgálatban mutatkozik meg. A Biblia soha sem oldja fel a látszólagos ellentétet Isten szuverenitása és az emberek szabad akarata között, hanem mind a kettőt megerősíti! A bibliai feszültségre egy jó példa a Róma 9 lenne, ami Isten szuverén választásáról szól, és a Róma 10 pedig az emberiség szükségszerű válaszreakciójáról (vö. 10:11,13).

Ennek a teológiai feszültségnek a kulcsa az Efézus 1:4-ben lehet megtalálni. Jézus Isten kiválasztottja, és potenciálisan Benne mi is mindannyian ki lettünk választva (Karl Barth). Jézus Isten "igen" válasza az emberiség szükségére (Karl Barth). Az Efézus 1:4 szintén segít abban, hogy letisztázzuk ezt a témát, mivel azt erősíti meg, hogy a predestináció célja nem a menny, hanem a szentség (Krisztushoz hasonlatosság). Nagyon gyakran az evangélium haszna az, ami vonz minket, és elhanyagoljuk a felelősségeinket! Isten hívása (kiválasztása) egy bizonyos időre szól, valamint az örökkévalóságra is!

A tanok más igazságokkal is kapcsolatban állnak, nem csak egyetlen, máshoz nem kapcsolódó igazsággal. Erre egy jó példa a csillagkép szemben egyetlen csillaggal. Isten az igazságokat keleti, nem pedig nyugati műfajban tárja elénk. Nem szabad ezt a feszültséget eltávolítanunk, amit az ellentét (paradox) párok okoznak egy egy tanított igazságban (Isten transzcendens volta szemben a bennünk rejlő voltával; biztonság szemben a megőrzéssel; Jézus az Atyával való egyenlősége szemben Jézus az Atyának való alávetettsége; keresztény szabadság szemben a keresztény kötelességével, amivel a szövetséges partnerének tartozik; stb.).

Az a teológiai fogalom, hogy "szövetség", egyesíti Isten szuverenitását (aki mindig kezdeményez és felállítja a tennivalók sorrendjét) a kötelező kezdeti és folyamatos bűnbánó, hittel teli válaszát az embernek. Légy óvatos a szövegkiragadással, nehogy az ellentét egyik oldalát bizonyítsd vele, a másikat meg lebecsmérled! Vigyázz, hogy ne csak a te kedvenc tanodat vagy teológiai rendszeredet hangsúlyozd!

KÜLÖNLEGES TÉMA: SZÖVETSÉG

Az ÓSZ-i *berith*, szövetség, kifejezést nem könnyű definiálni. A héberben nincs egy ezzel megegyező IGE sem. Minden próbálkozás arra nézve, hogy etimológiai definíciót származtassanak, nem bizonyult meggyőzőnek. Bár a fogalom nyilvánvaló központúsága arra kényszerítette a tudósokat, hogy vizsgálják meg a szó használatát ahhoz, hogy megpróbálják meghatározni annak funkcionális jelentését.

A szövetség az az eszköz, ami által az egy igaz Isten az Ő teremtett emberiségével foglalkozzon. A szövetség, a megállapodás vagy megegyezés fogalma elengedhetetlen a bibliai kijelentés megértésében. Az Isten szuverenitása és az emberi szabadakarat közti feszültséget tisztán lehet látni a szövetség fogalmában. Néhány szövetség Isten jellemén, cselekedetein és céljain alapszik.

1. a teremtés maga (vö. I. Mózes 1-2)
2. Ábrahám elhívása (vö. I. Mózes 12)
3. az Ábrahámmal kötött szövetség (vö. I. Mózes 15)
4. Nóé megőrzése és a neki adott ígéret (vö. Mózes 6-9)

Mindazonáltal a szövetség természete megköveteli a válaszreakciót

1. Ádámnak hit által engedelmeskednie kellett és nem volt szabad ennie az Édenkert közepén álló fáról (vö. I. Mózes 2)
2. hit által Ábrahámnak el kellett hagynia a családját, és követnie kellett Istent, és hinni abban, hogy lesznek leszármazottai (vö. I. Mózes 12,15)
3. hit által Noénak egy hatalmas hajót kellett építenie, ami távol volt minden víztől, és össze kellett gyűjtenie az állatokat (vö. I. Mózes 6-9)
4. hit által Mózes kihozta az Izraelitákat Egyiptomból, és pontos útmutatásokat kapott a vallási és a társadalmi életre nézve, áldások és átkok ígéretével (vö. V. Mózes 27-28)

Ugyanerről a feszültségről van szó az "új szövetségben", ami magában foglalja Isten kapcsolatát az emberiséggel. A feszültséget nyilvánvalóan látni lehet, amikor összehasonlítjuk az Ezékiel 18-at az Ezékiel 36:27-37-tel. A szövetség Isten kegyelmes cselekedetein alapszik, vagy szükségszerű hozzá az emberi válasz is? Ez a régi és az új szövetség égető kérdése. A célja mind a kettőnek ugyanaz: (1) az I. Mózes 3-ban elvesztett kapcsolat helyreállítása, és (2) az igaz nép megalapozása, akik visszatükrözik Isten jellemét.

A Jer. 31:31-34-ben szereplő új szövetség megoldja ezt a feszültséget azzal, hogy elveszi az emberi teljesítményt, mint az elfogadás elnyerésének eszközét. Isten törvénye belső vággyá válik, ahelyett, hogy külső teljesítmény lenne. Az istenfélő, igaz embereknek a célja ugyanaz marad, de a metódus megváltozik. A bukott emberiségről bebizonyosodott, hogy nem megfelelő arra, hogy Isten képének visszatükröződése legyen (vö. Róma 3:9-18). Nem a szövetséggel volt probléma, hanem az emberi bűnösséggel és gyengeséggel (vö. Róma 7; Gal. 3).

Az ÓSZ-i feszültség, ami a feltétel nélküli és a feltételekhez kötődő szövetségek között van megmarad az ÚSZ-ben is. Az Üdvösség teljes mértékben ingyenes Jézus Krisztus befejezett munkájában, de megköveteli a megbánást és a hitet is (kezdeti és folyamatos). Ugyanúgy jogi kijelentése a Krisztushoz való hasonlatosságnak, mint ahogy az erre való elhívás is, továbbá kijelentőmódú elfogadás és felszólítás a szentségre! A hívők nem a teljesítményük *által* üdvözülnek, hanem az engedelmessé*gre* (vö. Ef. 2:8-10). Az istenfélő élet az üdvösség *bizonyítékává* válik, nem pedig az üdvösség *eszközévé*.

NASB, NRSV	**„a számukat"**
NKJV	**„a gyülekezetet"**
TEV	**„csoportjukat"**
NJB	**„közösségüket"**

Azt a kifejezést, hogy *epi to auto* a klasszikus görög és a koiné görög is használta (Szeptuaginta és Apcsel 1:15; 2:1,47; I. Kor. 11:20; 14:23), ami azt jelentette, hogy "egybegyűlni". Itt az ÚSZ-ben gyülekezeti alkalomra utal. Ezért aztán az Úr növelte a gyülekezetet (azaz az összegyülekezőket) naponként.

■ **„az üdvözülőkkel"** Az a kifejezés, hogy az "Úr (Isten vagy Krisztus) növelte" BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTŐ módban van, de ez a kifejezés JELENIDEJŰ PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A SZENVEDŐ SZERKEZET kijelentett okozója az Úr. Az "üdvözülők" még folyamatban vannak. Az üdvösség naponkénti hittel/bizalommal/hűséggel kezdődik. Az üdvösség egy olyan kapcsolat, amit Isten/a Lélek kezdeményezett (vö. János 6:44,65), de ennek egy folyamatos megtapasztalásnak kell lennie. Ez nem jelent belépőjegyet a mennybe, sem nem egy életbiztosítást; ez egy naponkénti, növekvő, hűséges kapcsolat. Lásd Különleges Téma: Görög Igeidők Használata az Üdvösségre a 2:40-ben.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Vázold Péter prédikációját
2. Mi volt Pünkösd célja?
3. Jóel próféciája hogyan kapcsolódik ehhez a szövegkörnyezethez?
4. Írd le, hogy Péter hogyan használja az ÓSZ-i igerészeket.

APCSEL 3

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
A Sánta Ember Meggyógyítása a Templom Kapujában	A Sánta Meggyógyul	Gyógyítás az Ékes Kapunál	A Sánta Koldus Meggyógyul	A Sánta Ember Meggyógyítása
3:1-10	3:1-10	3:1-10	3:1-10	3:1-10
Péter Prédikációja Salamon Udvarában	Prédikáció Salamon Udvarában	Péter Prédikációja	Péter Üzenete a Templomban	Péter Megszólítja az Embereket
3:11-26	3:11-26	3:11-16	3:11-16	3:11-16
		3:17-26	3:17-26	3:17-24
				3:25-26

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK

A 3-5 fejezetekben feszültséget láthatunk Jeruzsálemben Jézus tanítása és az Apostolok csodái miatt. Ennek az öt fejezetnek az időbeli terjedelme körülbelül egy év.

A. Péter és János meggyógyítják a bénát, Apcsel 3:1-4:31 (egy példa az Apcsel 2:43-ra)
   1. a gyógyítás maga
   2. Péter második prédikációja, ami megmagyarázza a gyógyítást
   3. a reakció és a kihallgatás (Péter harmadik prédikációja, amit a Szanhedrin előtt mond)
   4. elkezdődik az üldözés

B. Megpróbálnak kommunális/közösségi életet élni, Apcsel 4:32-5:11
   1. a hívők korai egysége

2. problémák Anániással és Szafirával

C. A korai egyház viszonya a rabbinikus Judaizmussal, 5.12-42
   1. az egyház élete
   2. a Szanhedrin féltékenysége
   3. egy angyal közbenjárása
   4. Péter negyedik prédikációja
   5. a válaszreakció és a büntetés

JÉZUS A 3-4 FEJEZETBEN TALÁLHAÓ NEVEI

A. a názáreti Jézus, 3:6; 4:10
B. az Ő Szolgája, 3:13, 26; 4:27
C. a Szent és Igaz, 3:13
D. az élet fejedelme, 3.15
E. a Krisztus, 3:18,20; 4:10
F. Próféta, 3:22
G. valószínűleg párhuzamban áll azzal a címmel, hogy "Ábrahám magja", 3:26-26
H. a sarokkő, 4:11

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 3:1-10
1 Péter és János felment a templomba, a délutáni imádkozás idejére, délután három órára.
2 Arra vittek egy születése óta sánta férfit, akit napról napra letettek a templomnak abba a kapujába, amelyet Ékes-kapunak hívtak, hogy alamizsnát kérjen a templomba menőktől.
3 Amikor meglátta, hogy Péter és János be akar menni a templomba, alamizsnát kért tőlük.
4 Péter pedig Jánossal együtt rátekintett, és azt mondta: "Nézz ránk!"
5 Ő felnézett rájuk, remélve, hogy kap tőlük valamit.
6 Péter ekkor így szólt hozzá: "Ezüstöm és aranyam nincsen, de amim van, azt adom neked: a názáreti Jézus Krisztus nevében, kelj fel, és járj!"
7 És jobb kezénél fogva felemelte, annak pedig azonnal megerősödött a lába és a bokája,
8 felugrott, talpra állt, és járt. Bement velük a templomba is, járkált, ugrándozott, és dicsérte az Istent.
9 Látta őt az egész nép, amint járkál, és dicséri az Istent.
10 Felismerték, hogy ő az, aki alamizsnáért szokott ülni a templom Ékes-kapujában. És félelemmel telve csodálkoztak azon, ami vele történt.

3:1 „Péter és János felment a templomba" Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS. Minden korai tanítványnak meg volt ez a szokása, hogy naponként felmentek a templomba (vö. Lukács 24:53; Apcsel 2:46). Jézus eredeti követői Palesztinában a következő helyeken tartottak Istenimádó alkalmakat: (1) a Templomban (ha nem is naponként, de ünnepnapokon mindenképpen); (2) a helyi zsinagógákban (minden Sabbath alkalmával); (3) a hívőkkel vasárnaponként. Ez volt a dolgok menete elég sokáig. Ezek a hívők nem láttak semmi megoszlást a Jézusban való hitük és a Judaizmus Megígért Messiása között. Úgy látták saját magukat, mint "Izrael népe vagy közössége". Épp ezért választották az "*ekklesia*" szót közösségük leírására. A Szeptuagintában így fordították le a héber szövetséges kifejezést, "Izrael közössége (*qahal*)".

A zsidók Jeruzsálem elesése után hivatalosan is felléptek és egy eskü formát használva (hogy elutasítsák Jézust és a Messiást) leszabályozták a helyi zsinagógák tagságát. Ekkor történt, hogy az egyház megszilárdította, hogy a vasárnap az a nap, amikor istentiszteleteiket tartják (azon a napon, amikor összegyűltek megemlékezni Jézus feltámadásáról; s ez volt az a nap is, amikor Jézus megjelent három alkalommal a tanítványoknak a Felső Szobában).

Jánost az Apcselben sokszor azonosítja Péterrel (vö. 1:13; 3:1,3,4,11; 4:13,19; 8:14). bizonyára lehetséges, hogy a Jeruzsálemben lévő gyülekezetben voltak olyan vezetői csoportok, amik az evangélium különböző nézőpontjait és hangsúlyos részeit képviselték. Valószínűleg Péter és János nyitottabbak voltak a pogányok evangelizálására (vö. 8,10), míg Jakab (Jézus féltestvére) jobban azonosult a konzervatív zsidó elemekkel. Mindezek bizonyos mértékben megváltoztak az Apcsel 15-ben történt Jeruzsálemi Zsinat/Gyűlés után.

■ **„a délutáni imádkozás idejére, délután három órára”** (Az eredeti angol szövegben a kilencedik óra megjelölés szerepel, ezért a magyarázat – a ford. megjegy.) Ez a napkelte óta eltelt kilenc órát jelöli. A zsidók (azaz a Farizeusok) hagyományosan reggel 9-kor, 12-kor és du. 3-kor imádkoztak minden nap (valószínűleg a Zsolt. 55:17-re alapozva). Ez a szöveg az esti áldozat idejére utal, ami du. 3-kor volt (a reggeli áldozat reggel 9-kor volt). Nagyon sok ember lehetett ekkor a templomban (vö. 10:30).

3:2 „születése óta sánta férfit” Az összes rendszeres Templomba járó tudott ennek az embernek az állapotáról ("arra vittek", ami BEFEJEZETLEN PASSZÍV időben volt); így aztán nem lehetett semmi trükk abban, hogy ez az ember meggyógyult (vö. 3:10; 4:22). Ez egy ÓSZ-i Messiási prófécia beteljesülése volt (vö. Ézs. 35:6). A zsidók jelet akartak; Jézus sokat is adott nekik, ha lett volna szemük, hogy meglássák azokat.

Itt van egy sokkoló paradoxon, ahogy a beteg naponként ott ül Isten házában. Okának okáért ráadásul még volt egy tiltó rendelkezés is az ilyen emberek az istentiszteleten való részvételéről is (azaz papként szolgálva, vö. III. Mózes 21:16-24). Az Evangélium egy új napot ajánl. Még egy etiópiai (nincs faji korlát) eunuchot (herélt, kasztrált) (nincs fizikai korlát) is örömmel fogadnak az új királyságban (vö. 8:26-40).

■ **„templomnak abba a kapujába, amelyet Ékes-kapunak hívtak”** Nem tudjuk biztosan, hogy hol is volt ez a kapu. Valószínűleg a Nicanor Kapu volt, amit korinthusi rézből építettek (Josephus, *Antiq*. 15:11:3; *Wars* 5.5.3). A Pogányok Udvarából az Asszonyok Udvarába vezetett. A Templom északi oldalán volt, az Olajfák Hegyével szemközt, közel Salamon Udvarához.

■ **„hogy alamizsnát kérjen a templomba menőktől”** Az alamizsnaadás, vagy a szegények részére való adakozás kötelező része volt a zsidó hitnek (vö. Máté 6:1-4; Lukács 11:41; 12:33; Apcsel 10:2,4,31; 24:17). Általában hetente összegyűjtötték az adományba érkező pénzt, aztán ételt osztottak szét, de nyilvánvalóan némelyek naponta koldultak a Templom területén.

KÜLÖNLEGES TÉMA: ALAMIZSNAOSZTÁS

I. Maga a kifejezés
   A. A kifejezés a Judaizmuson belül alakult ki (azaz a Szeptuaginta korában)
   B. A szegények és/vagy a szükségben lévők számára való adakozás
   C. Az "alamizsnaosztás" szó a görög *eleémosuné* szó rövidítéséből származik.

II. Ószövetségi fogalom
   A. A szegények megsegítése már korán kifejezésre jutott a Tórában (Mózeis írásai, az I. Mózestől az V. Mózesig).
      1. a legáltalánosabb igerész erre vonatkozóan az V. Mózes 15:7-11
      2. a "böngészés", amikor az aratáskor direkt hagynak ott a terményből a szegények számára, III. Mózes 19:9; 23:22; V. Mózes 24:20
      3. a "nyugalom esztendeje", ez lehetővé teszi a szegények számára, hogy betakarítsák a parlagon hagyott föld termését, II. Mózes 23:10-11; III. Mózes 25:2-7
   B. A fogalmat a Bölcsesség Irodalomban formálták meg (válogatott példák)
      1. Jób 5:8-16; 29:12-17 (a gonoszt a 24:1-12-ben írja le)

2. Zsoltárok 11:7
3. Példabeszédek 11:4; 14:21,31; 16:6; 21:3,13

III. A Judaizmusban való fejlődése

A. A Misna első felosztása arról szól, hogy hogyan bánjunk a szegényekkel, a szükségben lévőkkel, és a helyi lévitákkal.

B. Válogatott idézetek

1. „Vízzel oltják el a lobogó tűzlángot, az irgalmas szeretet bűnöket engesztel." (Ecclesiasticus – amit úgy is ismernek, mint Ben Sirák Bölcsességei 3:30, magyar katolikus fordítás)
2. „Jótéteményeket gyűjts a kincsesházba, azok majd kimentenek a bajból téged" (Sirák 29:12, magyar katolikus fordítás)
3. „[6]Mert ha az igaz úton jársz, minden vállalkozásod sikerrel jár, mint a többieknek is, akik az igazságot szolgálják. [7]Adj alamizsnát a vagyonodból. Ne fordítsd el arcodat a szegénytől soha, s akkor Isten sem fordítja el arcát tőled. [8]Amennyi vagyonod lesz, aszerint segíts másokon: ha sok lesz, adj többet, ha kevés lesz, adj kevesebbet, de ne feledkezzél meg a jótékonykodásról. [9]Így szép kincset gyűjtesz magadnak az ínséges napokra. [10]Az alamizsna ugyanis megment a haláltól és attól, hogy a sötétségre kerülj. [11]A Magasságbeli ugyanis úgy tekinti az alamizsnát, mintha neki adnánk értékes áldozati adományt." (Tóbiás 4:6-11, magyar katolikus fordítás)
4. „[8]Többet ér a böjt imádsággal meg az alamizsna igazságossággal párosulva, mint a nagy vagyon, ha jogtalansággal jár együtt. Jobb alamizsnát adni, mint aranyat gyűjteni. [9]Mert az alamizsna megment a haláltól, és megtisztít minden bűntől. Akik jótékonykodnak, azok sokáig élnek." (Tóbiás 12:8-9, magyar katolikus fordítás)

C. Az utóbbi idézet a Tóbiás 12:8-9-ből megmutatja azt a problémát, ami kialakulóban volt. Az emberi cselekedetekre/emberi érdemekre úgy néztek, mint a megbocsátáshoz és a bővölködéshez vezető mechanizmust.

Ez a fogalom tovább fejlődött a Szeptuagintában, ahol az alamizsnaosztásra használt görög kifejezés (*eleémosuné*) az igazságosság szinonimájává (*dikaiosuné*) vált. Ezeket fel lehet egymással cserélni a héber *hesed* kifejezések fordításával (Isten szövetséges szeretete és hűsége, vö. V. Mózes 6:25; 24:13; Ézs. 1:27; 28:17; 59:16; Dán. 4:27).

D. Az emberi könyörület cselekedetei önmagukban egy elérendő céllá váltak, hogy valaki elérhesse személyes bővölködését itt és a halálban az üdvözülést. Maga a cselekedet vált teológiailag kiemelkedővé a cselekedet mögötti motiváció helyett. Isten a szívet nézi, majd megítéli a kéz munkálkodásait. Ez volt a rabbik tanítása, de valahogy elveszett útközben a személyes önigazultság keresése közben (vö. Mikeás 6:8).

IV. Újszövetségi reakció

A. A kifejezést a következő helyeken találhatjuk meg:

1. Máté 6:1-4
2. Lukács 11:41; 12:33
3. Apcsel 3:2-3,10; 10:2,4,31; 24:17

B. Jézus szólt a hagyományos zsidó elgondolásról az igazságossággal kapcsolatban (vö. II. Kelemen 16:4) a Hegyibeszéd alkalmával (vö. Máté 5-7) mikor a következőkre utalt:

1. alamizsnaosztás
2. böjtölés
3. imádság

Voltak zsidók, akik saját cselekedeteikben bíztak. Ezeknek a cselekedeteknek az Isten iránti, az Ő igéje iránti, és a szövetséges testvérek iránti szeretetből kellett

volna fakadniuk, s nem pedig önös érdekből, vagy önigazultságból! Az alázatosság és a titkolás váltak a helyes cselekedetek iránymutatóivá. A szív nagyon lényeges része ennek. A szív menthetetlenül gonosz. Istennek meg kell változtatnia a szívünket. Az új szív igyekszik felülmúlni Istent!

3:3 A férfi motivációja eredetileg csak a pénz volt (vö. 5. vers).

3:4 „rátekintett” Lásd az 1:10 jegyzetét.

■ **„"Nézz ránk!"”** A férfitől osztatlan figyelmet vártak (a *blepó* AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÓ formában van).

3:5 Az Apostolok anyagilag nem voltak túlságosan gazdagok, de Isten szellemi forrásaihoz hozzá tudtak jutni (vö. 6. vers).

3:6 „Jézus Krisztus nevében” A "név" egy héber idióma, ami valaki jelleméről szól (vö. Lukács 9:48.49; 10:17; 21:12,17; 24:47). Ez minden bizonnyal sokkoló volt a férfi számára. Jézust nemrég elítélték és keresztrefeszítették, mint egy bűnözőt, akit ez az idegen (azaz Péter) a "Messiás"-nak hívott (azaz "a Krisztus", ami a görög fordítása volt).

■ **„a názáreti”** Lásd a Különleges Témát a 2:22-ben.

■ **„járj”** Ez JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. Péter és János ugyanúgy, mint Jézus egy találkozást lehetőségként használták arra, hogy Isten szeretetét és hatalmát bemutassák, továbbá hogy megerősítsék az evangélium üzenetét (vö. 9. vers). Ez a gyógyítás felhívta azon zsidó emberek figyelmét magára, akik akkor résztvettek az istentiszteleten.

3:7 Ez számos egymáshoz kapcsolódó esemény szemtanúi feljegyzése volt. Valaki, aki ott volt, egy nagyon valós és részletes képet festett erről az eseményről Lukácsnak.

■ **„azonnal”** Ez a görög *parachréma* kifejezés. Lukács ezt a kifejezést tíz alkalommal használja az evangéliumában és hatszor itt az Apcselben (vö. 3:7; 5:10; 12:23; 13:11; 16:26,33). Máténál csak kétszer fordul elő és sehol máshol az ÚSZ-ben. A Szeptuagintában számos alkalommal előfordul. Lukács gyakran használ idiómákat az ÓSZ ezen görög fordításából. Bizonyára jól ismerte az ÓSZ-et, valószínűleg a Pál Apostollal való ismeretsége miatt, vagy mert részt vett az új hívőknek való hitoktatásban.

3:8 „felugrott, talpra állt” Ez JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI MELLÉKNÉVI IGENÉV (vö. 9. vers). Ez a férfi a Templom ezen területén keresztül-kasul elkezdett járkálni. Micsoda nagyszerű lehetőség az Evangélium megosztására!

3:10 Ismerték ezt a férfit (BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS, felismerték). Nem ismeretlen vagy látogató volt. Látták ott a kapunál minden nap, és elmentek mellette! Azonban Jézus képviselői nem mentek el mellette, hanem inkább Pünkösdi hatalommal cselekedtek!

■ **„telve”** Lukács gyakran használja ezt a kifejezést. Az emberek sok dologgal lehetnek "megtelve" (azaz sok dolog jellemezheti őket).

1. harag, Lukács 4:28; 6:11
2. félelem, Lukács 5:26
3. irigység, Apcsel 5:17; 13:45

4. zűrzavar, Apcsel 19:29
5. félelem és csodálat, Apcsel 3:10
6. a Szentlélek, Lukács 1:15,41,67; Apcsel 3:4; 4:8,31; 9:17; 13:9

Péter és János azt szerette volna, hogy ezek, akik most csodálkoztak (akiknek ez a dolog felkeltette a figyelmét) legyenek betelve az evangéliummal!

■ **„félelemmel … csodálkoztak”** Ezek a dolgok Lukács írásaiban közösek
1. félelem, *thambos*, Lukács 3:6; 5:9; Apcsel 3:10 és *ekthambos* a 3:11-ben
2. csodálat
3. *ekstasis*, Lukács 5:26; Apcsel 3:10; 10:10; 11:5; 22:17
4. *existémi*, Lukács 2:47; 8:56; 24:22; Apcsel 2:7,12; 8:9,11; 9:21; 10:45; 12:16

Isten szeretete és cselekedetei mindig csodálatot váltanak ki (ezeket a görög szavakat a Szeptuaginta használta az Istenfélelemre, vö. I. Mózes 15:12; II. Mózes 23:27; V. Mózes 28:28).

SZÖVEG: 3:11-16
11Mivel ez az ember feltartóztatta Pétert és Jánost, az egész nép megdöbbenve futott össze hozzájuk a Salamon csarnokába. 12Amikor Péter ezt látta, így szólt a néphez: "Izráelita férfiak, mit csodálkoztok ezen? Mit néztek úgy ránk, mintha saját erőnkkel vagy kegyességünkkel értük volna el, hogy ő járjon? 13Ábrahám, Izsák és Jákób Istene, a mi atyáink Istene megdicsőítette Fiát, Jézust, akit ti kiszolgáltattatok, és megtagadtatok Pilátus színe előtt, pedig az úgy döntött, hogy elbocsátja őt. 14De ti a Szentet és Igazat megtagadtátok, és azt kértétek, hogy egy gyilkost bocsásson szabadon a kedvetekért, 15az élet fejedelmét pedig megöltétek. Az Isten azonban feltámasztotta őt a halálból, aminek mi tanúi vagyunk. 16Az ő nevébe vetett hitért erősítette meg az ő neve ezt az embert, akit itt láttok és ismertek, és a tőle való hit adta vissza neki a teljes egészségét mindnyájatok szeme láttára.

3:11 „ez az ember feltartóztatta Pétert” Ez egy JELENIDEJŰ AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. Úgy tudom elképzelni, hogy ez a férfi úgy kapaszkodott Péterbe, mint ahogy Mária kapaszkodott Jézusba a kertben (vö. János 20:16-17).

■ **„Salamon csarnokába”** Ez egy hosszú, fedett terület volt a Pogányok udvarának északi oldala mellett (vö. Josephus *Antiq*. 20.9.7). A tetőt sok-sok oszlop tartotta. Amiatt kapta ezt a nevet, hogy Salamon templomának régi alapjai ugyanazon a helyen voltak megtalálhatóak. Jézus gyakran tanított itt (vö. János 10:23).

3:12 „Amikor Péter ezt látta” Látták a tömeg csodálkozását és kíváncsiságát és megragadták a lehetőséget arra, hogy megosszák az evangéliumot (azaz az új egyház második prédikációja).

■ **„Izráelita férfiak”** Péter a 2:22-ben is így hívta őket. Péter még mindig a zsidókhoz szól.

■ **„mit csodálkoztok … mit néztek”** Péter azt kérdezte, hogy miért csodálkoztak ezen a csodás gyógyuláson. Hát Jézus nem tett ilyen fajta csodákat életének utolsó hetében?

Továbbá, miért néztek Péterre és Jánosra annyira csodálkozva, mintha ők tették volna ezt a csodát? Ez az evangélium megbízhatósága mellett szóló jel volt, és a feltámadt Messiás nevének hatalma.

A Lélek számos ok miatt tette ezt a csodát.
1. hogy megerősítse Péter és János vezetői szerepét
2. hogy segítsen egy szükségben lévő emberen
3. hogy a Templomban bizonyságot tegyen a zsidóknak

3:13 „Ábrahám, Izsák és Jákób Istene" Ez megmutatja, hogy Jézus szolgálata és az evangélium mennyire alapvetően összefonódott az Ószövetség Szövetséges Istenével és a Szövetség népével (vö. II. Mózes 3:6,15; Lukács 20:37).

A kereszténységet az kellene, hogy jellemezze, hogy az egy bizonyos értelemben a Judaizmus kiterjesztése vagy abból fejlődött ki. A modern kori zsidók úgy néznének erre, mint valami elhajlásra, de az ÚSZ-i írók ezt beteljesülésként látták. Jézus követői az "új szövetség" megígért gyümölcstermése, ami a Jer. 31:31-34-ben van megírva. Izrael nem vitte véghez azt a missziós munkát, ami rá lett bízva, hogy a világ felé legyenek ők a papok királysága (vö. II. Mózes 19:5-6). Ezt a megbízatást az egyházra bízták (vö. Máté 28:18.20). Isten célja az, hogy az Ő képe helyre legyen állítva az emberiségben, hogy a vele való kapcsolat, amit eredetileg eltervezett megvalósulhasson. Ha valóban csak egy Isten van (azaz monoteizmus), akkor nem lehetnek különleges emberek, csak olyan szolgák, akik a teljes emberiséggel együtt szolgálják Isten egyetemes terveit.

■ **„megdicsőítette"** Ezt a kifejezést számos különböző módon lehet érteni.

1. a közvetlen szövegkörnyezet a béna ember meggyógyítására utal az Ő nevében
2. a tágabb értelemben vett szövegkörnyezet, Péter prédikációja arra utal, hogy Jézus feltámadt és ezáltal megdicsőült
3. az ÓSZ-i szövegkörnyezet Jézusra utal, mint az eljövendő Messiásra
4. János evangéliumában ezt a kifejezést mindig maga Jézus használja keresztrefeszítésére (vö. 7:39; 12:10,23; 13:31-32; 16:14; 17:1).

KÜLÖNLEGES TÉMA: DICSŐSÉG

A "dicsőség" bibliai fogalmát nehéz definiálni. A hívők dicsősége az, hogy megértik az evangéliumot és Istenben dicsekszenek, nem magukban (vö. 1:29-31; Jer. 9:23-24).

Az ÓSZ-ben a leggyakrabban használt szó a "dicsőségre" (*kbd*) eredetileg kereskedelmi kifejezés volt, ami egy pár mérlegre utalt ("nehéznek lenni"). Ami nehéz volt, az értékes volt vagy valódi értéke volt. Gyakran hozzáadták a fényesség fogalmát is ehhez a szóhoz, hogy kifejezzék Isten fenségét (vö. II. Mózes 19:16-18; 24:17; Ézs. 60:1-2). Ő egyedül méltó a tisztességre. Túlságosan is briliáns ahhoz, hogy a bukott emberiség azt befogadhatná (vö. II. Mózes 33:17-23; Ézs. 6:5). YHWH-t csak Krisztus által ismerhetjük meg igazán (vö. Jer. 1:14; Máté 17:2; Zsid. 1:3; Jakab 2:1).

A "dicsőség" kifejezés kissé félreérthető: (1) lehet párhuzamos az "Isten Igazsága" kifejezéssel; (2) utalhat Isten "szentségére" vagy "tökéletességére"; (3) vagy utalhat Istennek arra a képmására, amire az emberiséget teremtette (vö. I. Mózes 1:26-27; 5:1; 9:6), de ami később megromlott az emberiség lázadása által (vö. I. Mózes 3:1-22). Először arra kezdték el használni, hogy kifejezzék vele YHWH jelenlétét az Ő népe között a pusztai vándorlás időszakában a következő igehelyeken: II. Mózes 16:7,10; III. Mózes 9:23; és IV. Mózes 14:10.

■ **„az Ő szolgáját" (a magyar fordításban itt a Fiát szó szerepel – a ford. megjegy)** Az a kifejezés, hogy "szolga" (*pais* az LXX-ben) egy megtisztelő cím volt az ÓSZ-ben, amit Jákóbra, Mózesre, Józsuéra és Dávidra használtak (vö. Zsolt. 105; Lukács 1:69). Ezt a kifejezést használta Ézsaiás is a Szolga Énekekben (azaz 42:1-5; 49:1-7; 50:4-11; 52:13-53:12) (1) Izrael nemzetére (vö. 41:8-9; 42:19; 43:10; 44:1,21; továbbá az LXX-ben Lukács 1:54) és (2) Isten Messiására is (vö. 42?1; 52:13; 53:11). Teljesen nyilvánvalóan elkülönül a közösségi aspektus és a személyes aspektus, főleg az utolsó énekben (azaz Ézs. 52:13-53:12). A szövegkörnyezetben ez nem utalhat Izraelre.

1. a nemzet nem lehet az az ártatlan személy, aki megváltást hoz, mert a nemzet ítéletet érdemel (vö. Ézs. 53:8d)

2. a Szeptuagintában a "te" kifejezés az Ézs. 52:14-ben "himnemű ő" személyes névmásra vált (a 15. versben szintén). A zsidó fordítók Jézus születése előtt (valószínűleg Kr. e. 250-150 körül) ezt a szöveget Messiási szövegnek és személyes utalásnak látták.
   A következő helyeken: Apcsel 3:13,26; 4:27,30 a *Pais* szót Jézusra mint a Szolga/Messiásra használja.

■ **„Jézust”** Amikor a Jézus nevet minden jelző nélkül egyedül használják, akkor általában az Ő emberségét hangsúlyozzák (vö. 6. vers).

■ **„akit ti kiszolgáltattatok és megtagadtatok”** A "ti" személyes névmás nyomatékos/hangsúlyos! Nem csak a zsidó vezetők voltak felelősek Jézus haláláért (vö. 17. vers; 2:23). Péter egyértelműen rámutat, hogy a tömeg hogyan reagált Pilátus előtt (vö. Lukács 23:18-25). Lehetséges, hogy néhányan ott voltak akkor, de Péter ennek a tömegnek úgy beszél, mintha ők, mint csoport lennének felelősek (vö. 15. vers). Isten választott népe (a zsidók) "kiszolgáltatta" és "megtagadta" Isten Messiását.

■ **„Pilátus”** Lásd a Különleges Témát alul.

KÜLÖNLEGES TÉMA: PONCIUS PILÁTUS

I. Az ember
   A. Születésének helye és ideje ismeretlen
   B. A római lovagrendből származik (a római társadalom felső középosztálya)
   C. Nős, gyerekekről nem tudni
   D. Korábbi közigazgatási kinevezései ismeretlenek (ebből lehetett néhány)

II. Személyisége
   A. Két különböző álláspont létezik
      1. Philón (*Legatio and Gaium*, 299-305) és Jozefusz (*Antiq*. 18.3.1 és *Jewish Wars* 2.9.2-4) úgy jellemzi, mint kegyetlen és fanyar/keserű diktátort.
      2. Az ÚSZ (Evangéliumok és Apcsel) gyenge, könnyen manipulálható római prokurátorként festik le.
   B. Paul Barnett, a *Jesus and the Rise of Early Christianity* (Jézus és a Kereszténység Korai Felemelkedése) című könyvében (143-148.oldal) elfogadható magyarázatot ad e két álláspontra.
      1. Pilátus nem volt kinevezett prokurátor Kr. u. 26-ban Tiberius alatt, a zsidó barát volt (vö. Philón, *Legatio and Gaium*, 160-161), hanem Seianus nevezte őt ki, aki Tiberius császár zsidó-ellenes főtanácsadója volt.
      2. Tiberius elvesztette politikai hatalmát, és L. Aelius Seianus, az ő praetoriánus prefektusa vált a trón mögötti igazi hatalommá, aki gyűlölte a zsidókat (Philón, *Legatio and Gaium*, 159-160).
      3. Pilátus Seianus pártfogoltja volt, és megpróbálta lenyűgözni, a következő módokon:
         a. római szobrokat hozott Jeruzsálembe (Kr. u. 26), amit előtte egy helytartó sem tett meg még. Ezek a római isteneket ábrázoló oszlopok feldühítették a zsidókat (vö. Jozefusz: *Antiq*. 18.3.1; *Jewish Wars* 2.9.2-3).
         b. pénzérméket veretett, amikben római istenek voltak rávésve. (Kr. u. 29-31). Jozefusz azt mondja, szándékosan fel akarta forgatni a zsidó törvényeket és szokásokat. (vö. Joz.: Antiq. 18.4.1-2).
         c. A Templom kincstárából vett ki pénzt egy vízvezeték megépítéséhez (vö. Jozefus. *Antiq*. 18.3.2.; *Jewish Wars* 2.9.3.

d. több galileait megöletett a Jeruzsálemi húsvéti áldozati ünnepek alatt (vö. Lk. 13:12)
e. római pajzsokat hozatott Jeruzsálembe Kr. u. 31-ben. Nagy Heródes fia fellebbezett, hogy távolítsák azokat el, de nem tette. Így Tiberiusnak írtak, aki követelte, hogy ezeket visszavigyék Cezáreába a tenger mellé. (vö. Philón, *Legatio and Gaium*, 299-305).
f. Samaritánusokat öletett meg a Gerizim Hegyen (Kr. u. 36/37), amikor azok a vallásukhoz tartozó elveszett ereklyéket kerestek. Emiatt Pilátus helyi felettese (Vitelliusz, Szíria prefektusa) el kellett, hogy távolítsa őt hivatalából, és Rómába küldte (vö. Jozefus. *Antiq*. 18.4.1-2).
g. Seianuszt Kr. u. 31-ben kivégezték, Tiberiust pedig visszaállították teljes politikai hatalmába; így az 1-4. pontokban leírtakat Pilátus valószínűleg Seiánusz bizalmának megnyeréséért tehette. Az 5. és 6. pontban leírtak lehet, hogy Tiberius bizalmának megnyeréséért történhettek, amik visszafelé sülhettek el.
h. Nyilvánvaló, hogy egy zsidó-párti uralkodóval, akinek hatalmát helyreállították, és egy helytartókhoz intézett hivatalos irattal, ami azt tartalmazta, hogy legyenek kedvesek a zsidókhoz (vö. Philón, *Legatio and Gaium*, 160-160), a zsidó vezetők Jeruzsálemben kihasználták Pilátus politikai sebezhetőségét Tiberiussal kapcsolatban, és úgy manipulálták, hogy Jézust megfeszíttesse. Barnettnek ez az elmélete Pilátus két fajta megítélését kézenfekvő/elfogadható módon hozza össze.

III. Sorsa
A. Röviddel Tiberius halála után rendelték vissza és érkezett meg Rómába (Kr. u. 37).
B. Nem nevezték ki újra.
C. Ezután az életéről nem tudunk semmit. Vannak különböző feltevések, de biztosat nem tudunk.

■ **„pedig az úgy döntött, hogy elbocsájtja őt”** Ez a Lukács 23:4,14,22-ra utal, ahol Pilátus három alkalommal is azt mondja, hogy "semmi bűnt nem találok benne", s ugyanúgy három alkalommal próbálja meg elbocsátani (vö. Lukács 23:16,20,22). Nagyon sok tudós hiszi azt, hogy az Apcsel azért íródott, hogy megmutassa, hogy a római tisztviselők nem találták Jézust hazaárulónak. Pilátust a zsidó vezetőség erőszakolta rá arra, hogy ezt tegye, amit ő maga nem akart megtenni.

3:14 „a Szentet és Igazat” Ez világosan kijelenti, hogy Jézus ártatlan és bűntelen volt. E kihallgatás egy komédia volt. Ez egy újabb ÓSZ-i Messiási cím volt (vö. Ézs. 53:11; Apcsel 7:52; 22:14; János 6:69). A démonok Jézust Isten Szentjének nevezték a Márk 1:24-ben és a Lukács 4:34-ben.

KÜLÖNLEGES TÉMA: IGAZNAK LENNI (TISZTESSÉG, BECSÜLETESSÉG)

Az "igaznak lenni" fogalma annyira meghatározó téma, hogy a Bibliát tanulmányozó embernek muszáj egy alapos, átfogó személyes tanulmányt végeznie erről a fogalomról.

Az ÓSZ-ben Isten jellemét "igaznak", "igazságosnak" fogalmazták meg. Maga a mezopotámiai kifejezés a nádból származik, amit arra használtak, hogy az építkezések során a falak vagy a kerítések vízszintességét ítéljék meg vele. Isten választotta ki ezt a fogalmat, hogy metaforikusan a természetére használják ezt a kifejezést. Ő az az egyenes (vonalzó), ami által mindent megítélnek. Ez a fogalom megerősíti Isten igazságát/igazságosságát ugyanúgy mint

ahogy az ítélkezéshez való jogát is.

Az ember az Isten képmására teremtetett (vö. I. Mózes 1:26-27; 5:1,3; 9:6). Az emberiség az Istennel való kapcsolatra teremtetett. A teljes teremtés a színpada vagy a háttere az Isten és az ember kapcsolatának. Isten azt szerette volna, ha az Ő legnagyszerűbb teremtése, az emberiség, ismerné Őt, szeretné Őt, szolgálná Őt és olyan lenne, mint Ő! Az ember hűsége meg lett próbálva (vö. I. Mózes 3) és az első pár megbukott ezen a teszten. Ennek az lett az eredménye, hogy az Isten és az emberek közti kapcsolat megszakadt (vö. I. Mózes 3; Róma 5:12-21).

Isten megígérte, hogy helyrehozza és helyreállítja ezt a kapcsolatot (vö. I. Mózes 3:15). Ezt Saját akaratából és a Saját Fia által teszi. Az emberek képtelenek voltak ezt a törést helyreállítani (vö. Róma 1:18-3:20).

A Bűneset után Isten első lépése a helyreállítás felé annak a szövetségnek a fogalma volt, ami az Ő elhívásán és az emberiség bűnbánó, hittel teli, engedelmes válaszán alapszik. A bűneset miatt az emberiség képtelen volt helyesen cselekedni (vö. Róma 3:21-31; Gal. 3). Istennek magának kellett kezdeményeznie, hogy helyreállítsa a szövetséget megszegő embereket. Mindezt a következők által tette:

1. <u>kijelentette</u>, hogy a bűnös emberiség igazzá lett Krisztus munkája által (törvényszéki igazság)
2. <u>ingyen adja</u> az emberiségnek Krisztus munkája által az igazságot (tulajdonított igazság)
3. <u>biztosította</u> a Lélek bennük való lakozását, aki kimunkálja az igazságot bennük (erkölcsi igazság)
4. <u>helyreállítja</u> az édenkerti kapcsolatot azáltal, hogy Krisztus helyreállítja Isten képmását (vö. I. Mózes 1:26-27) a hívőkben (kapcsolati igazság)

Mindazonáltal Isten elvárja, hogy a szövetségre választ adjanak. Isten elhatároz (azaz ingyen ad) és gondoskodik, de az embereknek <u>muszáj</u> válaszolniuk és folyamatosan válaszolniuk kell

1. bűnbánásban
2. hitben
3. életstílusban megnyilvánuló engedelmességben
4. kitartásban

Az igazság tehát egy szövetségi, kölcsönös cselekmény Isten és az Ő legmagasabb rangú teremtése között. Isten jellemén, Krisztus munkáján és a Lélek alkalmassá tételén alapszik, amire minden egyes személynek személyesen és folyamatosan válaszolnia kell a megfelelő módon. Ezt a fogalmat úgy nevezik, hogy "hit általi megigazulás". Ezt a fogalmat az evangéliumok mutatják be, de nem ezekkel a kifejezésekkel. Elsősorban Pál definiálta, aki a görög "igazságosság" szónak számos formáját használja több mint 100 alkalommal.

Pál, mivel tanult rabbi volt, a *dikaiosuné* kifejezést használja annak héber értelmében, amit a Septuagintában is használnak, nem pedig a görög irodalomban. A görög írásokban ez a kifejezés egy olyan valakihez kapcsolódik, aki az istenség és a társadalom elvárásaihoz igazodott. A héber értelmezés szerint viszont ez mindig szövetségi kifejezésekhez kapcsolódik. YHWH egy igaz, etikus, erkölcsös Isten. Azt szeretné, ha a népe visszatükrözné az Ő jellemét. A megváltott emberiség új teremtménnyé válik. Ez az megújulás az istenfélelem új életstílusában jelenik meg (a Római Katolikus nézőpont a megigazulással kapcsolatban). Mivel Izrael teokráciában élt, nem volt világosan körvonalazódva, hogy mi a világi (a társadalmi norma) és mi a szent (Isten akarata). Ezt a héber és görög kifejezések közti különbséget úgy jelenítették meg, hogy az angolban két szót használtak a fordításkor a "justice – igazság" szót (ami a társadalomhoz kötődik) és a "righteousness – igazság, becsületesség" szót (ami a valláshoz kötődik).

Jézus evangéliuma (jó hír) az, hogy a bukott emberiség helyre lett állítva arra, hogy kapcsolata lehessen Istennel. Pál ellentmondásos állítása az, hogy Isten Krisztuson keresztül torolja meg a bűnösöket. Ezt az Atya szeretetén, irgalmán és kegyelmén keresztül; a Fiú életén, halálán és feltámadásán keresztül; és azon keresztül, hogy a Lélek csábít és vonz az

evangéliumhoz. A megigazítás Isten ingyen cselekedete, de az istenfélelemben kell megmutatkoznia (Ágoston álláspontja, ami visszatükrözi mind a reformáció hangsúlyát, ami az evangélium szabadsága, és a Római Katolicizmus hangsúlyát is, ami a megváltozott élet, amit a szeretet és a hűség tükröz). A reformátusok számára abban a kifejezésben, hogy "Isten igazsága" a NEMET MEGHATÁROZÓ NÉVMÁS TÁRGYESETBEN van (azaz az a cselekedet, hogy a bűnös emberiséget Isten számára elfogadhatóvá teszi [helyzeti megigazulás]), míg a katolikusok számára a NEMET MEGHATÁROZÓ NÉVMÁS ALANYESETBEN van, ami annak a folyamata, hogy egyre inkább Istenhez hasonlókká válunk (megtapasztalási folyamatos megigazulás). A valóságban azonban minden bizonnyal mind a kettő egyszerre!!

Az én szemszögemből, nézőpontomból, az egész Biblia, az I. Mózes 4-től a Jel. 20-ig annak a feljegyzése, hogy Isten helyreállítja az édenkerti kapcsolatot. A Biblia azzal kezdődik, hogy Isten és az emberiség egy földi kapcsolatban van egymással (vö. I. Mózes 1-2), és a Biblia ugyanezzel a színtérrel zárul (vö. Jel. 21-22). Isten képmása és célja helyre lesz állítva!

Hogy dokumentáljuk a fentebbi eszmefuttatást, nézd meg a válogatott ÚSZ-i igerészeket, amit a görög szócsoportot illusztrálják.

1. Isten igaz (gyakran úgy kapcsolódik Istenhez, mint Bíróhoz)
    a. Róma 3:26
    b. II. Thesszalonika 1:5-6
    c. II. Timóteus 4:8
    d. Jelenések 16:5
2. Jézus igaz
    a. Apcsel 3:14; 7:52; 22:14 (a Messiás címe)
    b. Máté 27:19
    c. I. János 2:1,29; 3:7
3. Isten akarata a teremtése számára az igazságosság
    a. III. Mózes 19:2
    b. Máté 5:48 (vö. 5:17-20)
4. Isten eszközei hogy biztosítsa és kimunkálja az igazságosságot
    a. Róma 3:21-31
    b. Róma 4
    c. Róma 5:6-11
    d. Galata 3:6-14
    e. Isten adta
        (1) Róma 3:23; 6:23
        (2) I. Korinthus 1:30
        (3) Efézus 2:8-9
    f. Hittel fogadva
        (1) Róma 1:17; 3:22,26; 4:3,5,13; 9:30; 10:4,6,10
        (2) I. Korinthus 5:21
    g. A Fiú cselekedetei által
        (1) Róma 5:21-31
        (2) II. Korinthus 5:21
        (3) Filippi 2:6-11
5. Isten akarata az, hogy a követői igazak legyenek
    a. Máté 5:3-48; 7:24-27
    b. Róma 2:13; 5:1-5; 6:1-23
    c. II. Korithus 6:14
    d. I. Timóteus 6:11
    e. II. Timóteus 2:22; 3:16
    f. I. János 3:7

g. I. Péter 2:24
6. Isten igazságosan fogja megítélni a földet
   a. Apcsel 17:31
   b. II. Timóteus 4:8

Az igazságosság Isten jellemvonása, amit Krisztuson keresztül ingyen odaadott a bűnös emberiségnek. Ez nem más, mint

1. Isten határozata
2. Isten ajándéka
3. Krisztus cselekedete

Ugyanakkor ez egy folyamat is, hogy igazzá leszünk, amire szorgalmasan és rendületlenül törekednünk kell; ami egy napon majd a Második Eljövetelkor teljesedik be. Az Istennel való kapcsolat a megtéréskor állítódik helyre, de egész életen keresztül folyamatban van, és egy szemtől szembe való találkozássá válik a halálkor vagy a Parousiakor (második eljövetelkor)!

Itt egy nagyon jó idézet amit a *Dictionary of Paul and His Letters* (Pál és Leveleinek Szótára):

> „Kálvin, sokkal inkább mint Luther, kihangsúlyozza Isten igazságának kapcsolati aspektusát. Luther nézőpontja Isten igazságáról úgy tűnik, hogy magában foglalja a felmentő ítéletet is. Kálvin kihangsúlyozza annak a bámulatos természetét, ahogyan Isten az Ő igazságát kommunikálja felénk és nekünk tulajdonítja" (834. oldal).

Számomra a hívő Istennel való kapcsolatának három aspektusa létezik:

1. az evangélium egy személy (ezt hangsúlyozta ki a keleti Egyház és Kálvin is)
2. az evangélium igazság (ezt hangsúlyozta ki Ágoston és Luther)
3. az evangélium egy megváltozott élet (ezt hangsúlyozta ki a Katolikus Egyház)

Mindegyik igaz, és együtt kell ezeket megtartani, hogy a kereszténység egészséges, józan, biblikus legyen. Ha bármelyik is túl van hangsúlyozva vagy el van hanyagolva, problémák lépnek fel.
Örömmel kell fogadnunk Jézust!
Hinnünk kell az evangéliumot!
Törekednünk kell a Krisztusi életre!

■ **„és kérték, hogy egy gyilkost bocsásson szabadon"** Ironikus, hogy Barabás pontosan azokban a bűnökben volt bűnös, amikkel Jézust vádolták – zendülés/rendszerellenesség (vö. Lukács 23:18-19,23-25).

3:15

NASB, NKJV	**„az élet Fejedelme"**
NRSV, NIV	**„az élet szerzője"**
TEV	**„az, aki életre vezet"**
NJB	**„az élet fejedelme"**
Mofatt	**„az élet úttörője"**

Ez a cím az *archégos* kifejezés három lehetséges jelentéséből egyet tükröz vissza: (1) szerző, vagy akitől valami származik (vö. NRSV angol bibliafordítás, Zsid. 2:10; 12:2); (2) a teremtés elvégzője (vö. János 1:3; I. Kor. 8:6; Kol. 1:16; Zsid. 1:2); vagy (3) az, aki előre megy, az úttörő (vö. TEV, NEB, Mofatt angol bibliafordítás, Apcsel 5:31). A kifejezés nyilvánvalóan a "gyilkos" ellentéte (14. vers).

■ **„Isten azonban feltámasztotta őt a halálból"** Az ÚSZ-ben általában az Atya az, aki feltámasztja a Fiút a halálból, jeleként annak, hogy elfogadja Jézus életét, tanítását, és helyettesítő halálát. Az ÚSZ azt is megerősíti, hogy a Szentháromság mind három személye aktívan részt vett

Jézus feltámadásában: (1) a Lélek (vö. Róma 8:11); (2) a Fiú (vö. János 2:19-22;10:17-18); és (3) az Atya (vö. Apcsel 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Róma 6:4.9). Ez egy nagyon lényeges teológiai aspektusa a *Kerygmának*. Ha ez nem igaz, akkor semmi más nem igaz (vö. I. Kor. 15:12-19).

■ **„aminek mi tanúi vagyunk”** Ez vagy arra utalás, hogy (1) kihangsúlyozza az elsődleges forrású anyagot; tehát a hallgatóság szemtanúja volt ennek (vö. 2:22), vagy (2) arra való utalás, hogy az Apostolok és a tanítványok ott voltak a Felső Szobában (vö. 1:22; 2:32). A szövegkörnyezet miatt a 2. lehetőség tűnik inkább valószínűnek.

3:16 „az ő nevébe vetett hitért” A görög "hit" kifejezést (*pistis*) a következő szavakkal lehet fordítani: "hit", "bizalom", vagy "elhinni". Ez az emberiség feltételes válasza Isten feltétel nélküli kegyelmére (vö. Ef. 2:8-9). Ez lényegében azt jelenti, hogy a hívő bízik Isten megbízhatóságában (azaz az Ő jellemében, az Ő ígéreteiben, az Ő Messiásában) vagy hisz Isten hűségében! Nehéz az Evangéliumok és az Apcsel gyógyításokról szóló feljegyzéseiben az esemény szellemi (azaz szövetségi) oldalát dokumentálni. Azok, akik meggyógyultak, nem mindig voltak "megtérve", vagy nem mindig "tértek meg" (vö. János 5).

KÜLÖNLEGES TÉMA: HIT (*PISTIS* [főnév], *PISTEUÓ* [ige], *PISTOS* [melléknév])

A. Ez egy nagyon fontos kifejezés a Bibliában (vö. Zsid. 11:1,6). Jézus korai tanításainak is ez a témája (vö. Márk 1:15). Legalább két újszövetségi követelmény van: megtérés és hit (vö. 1:15; Apcsel 3:16,19; 20:21).
B. Szótana
   1. Az ÓSZ-ben a hit szó lojalitást, hűséget, megbízhatóságot jelentett, és Isten természetének leírása volt, nem a mienk.
   2. Héber kifejezésből származik, (*emun*, *emunah*), ami azt jelentette, hogy "hogy biztosnak vagy szilárdnak lenni". A megmentő hit a következő: értelmi beleegyezés (igazságok sorába), erkölcsös élet (életstílus), és elsődlegesen egy kapcsolati (egy személy befogadása) és akarati odaszántság(egy döntés) ennek a személynek.
C. Az ÓSZ-i használata
   Ki kell hangsúlyoznunk, hogy Ábrahám hite nem az eljövendő Messiásban volt, hanem Isten azon ígéretében, hogy lesz egy gyermeke és leszármazottjai (I. Mózes 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Ábrahám azzal válaszolt erre az ígéretre, hogy hitt Istennek. Így is voltak kétségei és problémái ezzel az ígérettel kapcsolatban, aminek a beteljesüléséhez tizenhárom év kellett. Az ő tökéletlen hite viszont elfogadásra talált Istennél. Isten kész arra, hogy olyan tökéletlen emberekkel munkálkodjon együtt, akik hitben válaszolnak Neki és az Ő ígéreteire, még akkor is, ha a hitük mérete csak akkora, mint egy mustármag (vö. Máté 17:20).
D. Az ÚSZ-i használata
   A "hitt" szó a görög kifejezésből származik (*pisteuó*) amit úgy is lehet fordítani, hogy "hisz", "hit", vagy "bízni". Például a főnév nem fordul elő még János evangéliumában, de az ige formát gyakran használja. A János 2:23-25-ös igerészben nem tudjuk biztosan, hogy mennyire volt valódi a tömeg odaszántsága a Názáreti Jézus, mint Messiás felé. Ennek a "hinni" igének a felszínes használatára további példa a János 8:31-59 és az Apcsel 8:13,18-24. Az igaz biblikus hit több, mint egy kezdeti válaszreakció. A tanítványság folyamatának kell ezt követnie (vö. Máté 13:20-22,31-32).
E. ELÖLJÁRÓSZÓKKAL való használata
   1. *eis* azt jelenti "-ba, -be, -ban, ben". Ez az egyedi szerkezet azt hangsúlyozza, hogy a hívők bizalmukat/hitüket Jézusba helyezik.

a. az Ő nevébe(n) (János 1:12; 2:23; 3:18; I. János 5:13)
b. Őbelé (János 2:11; 3:15,18; 4:39; 6:40; 7:5,31,39,48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45,48; 12:37,42; Máté 18:6; Apcsel 10:43; Fil. 1:29; I. Pét. 1:8)
c. Bennem (János 6:35; 7:38; 11:25,26; 12:44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20)
d. a Fiúba(n) (János 3:36; 9:35; I. János 5:10)
e. Jézusba(n) (János 12:11; Apcsel 19:4; Gal. 2:16)
f. a Világosságba(n) (János 12:36)
g. Istenbe(n) (János 14:1)

2. *en* azt jelenti "-ban, ben" ugyanúgy, mint a János 3:15-ben; a Márk 1:15-ben és az Apcsel 5:14-ben
3. *epi* az jelenti "-ban, -ben", vagy -on, rajta, mint a következő helyeken: Máté 27:42; Apcsel 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Róma 4:5,24; 9:33; 10:11; I. Tim. 1:16; I. Pét. 2:6
4. az ELÖLJÁRÓSZÓ nélküli RÉSZES ESET mint a következő helyeken: Gal. 3:6; Apcsel 18:8; 27:25; I. János 3:23; 5:10
5. *hoti*, ami azt jelnti, hogy "hinni, hogy", megadja, hogy mi az, amit hinni kell
   a. Jézus az Isten Szentje (János 6:69)
   b. Jézus a Vagyok (János 8:24)
   c. Jézus az Atyában van, és az Atya Őbenne (János 10:38)
   d. Jézus a Messiás (János 11:27; 20:31)
   e. Jézus az Isten Fia (János 11:27; 20:31)
   f. Jézust az Atya küldte el (János 11:42; 17:8,21)
   g. Jézus egy az Atyával (János 14:10-11)
   h. Jézus az Atyától jött (János 16:27,30)
   i. Jézus az Atya "Vagyok" szövetségi nevével azonosította saját magát (János 8:24; 13:19)
   j. Vele fogunk élni (Róma 6:8)
   k. JÉZUS MEGHALT ÉS FELTÁMADT (I. Thessz. 4:14)

■ A 16. vers második része párhuzamos szinonimákban íródott, ami annyira jellemző a héber bölcsességi irodalomra.

1. a. "az Ő neve Jézus"
   b. "erősítette meg ezt az embert"
   c. "akit itt láttok és ismertek"
2. a. "a tőle való hit"
   b. "adta vissza neki a teljes egészségét"
   c. "mindnyájatok szeme láttára"

SZÖVEG: 3:17-26

17Most már tudom, atyámfiai, hogy tudatlanságból cselekedtetek, mint a ti elöljáróitok is.
18De amit az Isten előre megmondott minden prófétája által, hogy az ő Krisztusa szenvedni
fog, azt teljesítette be így. 19Tartsatok tehát bűnbánatot, és térjetek meg, hogy eltöröltessenek
a ti bűneitek; 20hogy eljöjjön az Úrtól a felüdülés ideje, és elküldje Jézust, akit Messiásul
rendelt nektek. 21Őt azonban az égnek kell befogadnia addig, amíg a mindenség
újjáteremtése meg nem történik. Erről az Isten öröktől fogva szólt szent prófétái szája által.
22Maga Mózes mondta: Prófétát támaszt nektek testvéreitek közül az Úr, a ti Istenetek,
olyat, mint én: őt hallgassátok mindenben, amit csak mond nektek. 23És aki nem hallgat erre
a prófétára, azt ki kell irtani a nép közül. 24A próféták is - Sámueltől és az utána
következőktől fogva -, akik csak szóltak, mind ezekről a napokról jövendöltek. 25Ti vagytok
a fiai ezeknek a prófétáknak és annak a szövetségnek, amelyet Isten atyáinkkal kötött,

amikor így szólt Ábrahámhoz: És a te magodban áldatik meg a föld minden nemzetsége. [26]Isten elsősorban nektek támasztotta fel és küldte el Szolgáját, aki megáld titeket azzal, hogy mindenkit megtérít a maga gonoszságából."

3:17 „Most már tudom, atyámfiai, hogy tudatlanságból cselekedtetek" Ez Jézus a kereszten elhangzott szavait tükrözi vissza (vö. Lukács 23:34). Mindazonáltal még a tudatlanságukban is az emberek akkor is felelősek voltak! Bizonyos módon ez a kifogás egy módja volt annak, hogy az emberek elfogadják saját felelősségüket (vö. 13:27; 17:30; 26:9; I. Kor. 2:8). Erről a fogalomról bővebben egy jó értekezést találhatsz a következő könyvben: Millard Erickson, *Christian Theology* (Keresztény Teológia), 2. kiadás, 583-585. oldal.

■ **„mint a ti elöljáróitok is"** Lukács gyakran különbözteti meg az embereket a vezetőiktől (vö. Lukács 7:29-30; 23:35; Apcsel 13:27; 14:5). A lényeg ebben, hogy ezt próbálja megtenni az lehet, hogy mind a két csoport ugyanúgy felelősségre vonható. Gyakran azt bizonygatják, hogy Jézus nem ítélte el a zsidókat, mint népet, hanem az ő illegális (tehát nem ároni származású) vezetőiket ítélte el. Valóban nehéz megmondani, hogy a fügefa megátkozása (vö. Márk 11:12-14,20-24) és a gonosz szőlőművesek (vö. Lukács 20:9-18) példabeszéde az első századi Judaizmus elítélése vagy csak annak vezetőié. Úgy tűnik, hogy Lukács mind a kettőt bemutatja!

3:18 „előre megmondott" Az evangélium nem egy elkésett gondolat volt Istentől, hanem az Ő örökkévaló, szándékos, eltervezett terve (vö. I. Mózes 3:15; Márk 10:45; Róma 1:2; Thessz. 2:22; Apcsel 2:23; 3:18; 4:28). Az Apcselben elhangzott korai prédikációk (a *kerygma*) úgy mutatják be Jézust, mint az ÓSZ-i ígéretek és próféciák beteljesülését.

A *Kerygmának* számos aspektusa van (pl. az Apcselben megtalálható prédikációk legfőbb teológiai aspektusai) amik ezekben a versekben lettek kifejezésre juttatva.

1. a Jézusban való hit alapvető
2. Jézus személyéről és munkájáról ÓSZ-i próféták már előre szóltak
3. a Messiásnak szenvednie kell
4. meg kell térniük
5. Jézus újra vissza fog jönni

■ **„de amit az Isten előre megmondott minden prófétája által"** Jézus ÓSZ-i próféciát teljesített be (vö. 34. vers; Máté 5:17-48). Azt hiszem, hogy maga Jézus mutatta meg az emmausi úton a két férfinak (vö. Lukács 24:13-35) azokat az ÓSZ-i próféciákat, amik az Ő szenvedésére, halálara és feltámadására vonatkoztak. Ők elmondták ezt az Apostoloknak, akik a prédikációik részévé tették ezt az üzenetet. Lásd Különleges Téma: ÚSZ-i Prófécia a 11:27-ben.

■ **„Krisztus"** Ez a héber "Messiah" szó görög fordítása, ami azt jelenti, hogy a Felkent. Ez Isten különleges képviselőjére utal, akinek az élete és halála be fogja vezetni az igazságosság új korszakát, a Lélek új korszakát.

■ **„szenvedni"** Erre számos ÓSZ-i szöveg utalt már (vö. I. Mózes 3:15; Zsolt. 22; Ézs. 53). Ez az aspektus, a szenvedő Messiás volt az, ami meglepte a zsidókat (vö. I. Kor. 1:23). Egy győzelmes hadvezért vártak (vö. Jel. 20:11-16). Ez egy Páli hangsúly (vö. Apcsel 17:3; 26:23), de ugyanakkor Péteri is (vö. I. Péter 1:10-12; 2:21; 3:18).

3:19 „tartsatok tehát bűnbánatot és térjetek meg" A görög "megtérni" kifejezés a gondolkozás megváltozását jelenti. Ez AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÓ módja a *metanoeó* szónak. A héber kifejezés a megtérésre "a cselekedetek megváltozását" jelenti (a "visszatérni" [*emistrephó*] utalhat a héber "fordulni" kifejezést, vö. IV. Mózes 30:36; V. Mózes 30:2,10) a Szeptuagintában. A megtérés egy szükséges szövetséges eleme az üdvösségnek, ugyanúgy, mint a hit (vö. Márk 1:15 és Apcsel

3:16,19; 20:21). A megtérés elengedhetetlen (vö. Lukács 13:3 és II. Péter 3:9). Ez lényegében nem más, mint a változásra való hajlandóság. Ez mind emberi akarati tett, mind pedig Isten ajándéka (vö. Apcsel 5:31; 11:18; II. Tim. 2:25). Lásd Különleges Téma a 2:38-ban.

■ **„hogy eltöröltessenek a ti bűneitek”** Ez a kifejezés azt jelenti, hogy "eltörölni", "kitörölni" vagy "letörölni" (vö. Kol. 2:14; Jel. 3:5; 7:17; 21:4). Micsoda ígéret! Az akkori ősi világban a tinta savas volt, tehát nem lehetett kitörölni. Ez Isten kegyelmének igazi csodája (vö. Zsolt. 51:1; 103:11-13; Ézs. 1:18; 38:17; 43:25; 44:22; Jer. 31:34; Mikeás 7:19). Amikor Isten megbocsát, akkor Isten el is felejti (kitörli)!

3:20 „a felüdülés ideje” A görög kifejezés (*anapsuchó*, *anapsuxis*) lényegében azt jelenti, hogy "lélegzetvételi hely, relaxáció, megkönnyebbülés" (Baker, Arndt, Gingtich és Danker: *A Greek-English Lexicon* [Görög-Angol Lexikon], 63. oldal), "levegővel felfrissít", vagy "a sebet szellőztetéssel kezeli" (Kittle: *Theological Dictionary of the New Testament* [Az Újszövetség Teológiai Szótára], 9. kötet, 663. oldala). Ennek a metaforikus továbbvitele az, hogy fizikailag vagy lelkileg felfrissít, helyreállít.

A Szeptuagintában arra használták, hogy csata után visszanyerni a fizikai erőt (vö. II. Mózes 23:12; Bírák 15:19; II. Sám. 16:14) vagy az érzelmi felfrissülésre, mint az I. Sám. 16:23-ban.

Péter utalása úgy tűnik, mintha egy ÓSZ-i ígéret lenne, de ezt a kifejezést nem használja az ÓSZ. A sivatagi népek számára a nyílt terület a szabadsággal és az örömmel való azonosulást jelentette, míg a zárt helyek csüggedést és problémát jelentettek. Isten egy kiterjedt, felfrissítő időszakot hoz el a szellemi tevékenységekben. Ez a Messiási tevékenység az evangéliumban jött el. A "felüdülés ideje" a Názáreti Jézusban jött el. Mindazonáltal ennek az eljövendő beteljesítése el fogja hozni a Lélek új korszakát. Ebben a bizonyos szövegkörnyezetben Péter a Második Eljövetelre utal. A kifejezés úgy tűnik, hogy párhuzamos az "újjáteremtés időszakával" (21. vers). Lásd Különleges Téma: Kerygma a 2:14-ben.

■ **„és elküldje Jézust”** Ez egy AORISZT AKTÍV KÖTŐMÓD, ami az eshetőség elemét jelöli. Péter hallgatóságának cselekedetei bizonyos értelemben meghatározták a szellemi bevezetés idejét (vö. F. F. Bruce, *Answers to Questions* [Válaszok a Kérdésekre], amiben az Apcsel 3:19-21-et a Róma 11:25-27-tel köti össze, 201. oldal). Az, hogy egymás mellé helyezi "Jézust" és a "Krisztust/a Messiást", úgy tűnik arra utal, hogy Péter kifejezetten azt erősíti meg, hogy a Názáreti Jézus volt a Messiás. Később az ÚSZ-ben az "Úr", "Jézus" és a "Krisztus" gyakran fordul elő, leginkább oly módon, hogy az együttesen utal Jézusra (azaz az Úr Jézus Krisztus), s nem a Messiási cím hangsúlyozása céljából. Ez kifejezetten igaz a túlnyomótöbbségben pogányok alkotta gyülekezetekben.

■ **„akit Messiásul rendelt nektek”** Ez egy BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A Következő helyeken ugyanez a kifejezés fordul elő Isten előre meghozott választására: 10:41; 22:14; 26:16; Jézus eljövetele és halála mindig is Isten örökkévaló megváltó tervének része volt (vö. 2:23; 3:18; 4:28; 13:29).

A Szeptuagintában ez a kifejezés egy választ tükröz vissza, de az előre tudás nélkül (azaz Lukács számára a "pro" azt jelenti, előtte, korábban, vö. II. Mózes 4:13; és Józs. 3:12), ami nyilvánvaló ennek a szónak a használatában itt az Apcselben. És valóban azt üzeni, hogy Jézus elküldése Isten döntése volt, hogy megáldjon és megváltson!

3:21
NASB, NKJV „az égnek kell befogadnia”
NRSV „akinek az égben kell maradnia”
TEV, NIV „az égben kell maradnia”
NJB „akit az égnek meg kell tartania”

Ennek a kifejezésnek az alanya az "ég"; a tárgya pedig az "akit" (azaz Jézus). Két IGENÉV

van ebben a kifejezésben. Az első a *dei*, a *deó*-ból, ami azt jelenti, hogy "szükséges" vagy "helyénvaló".

A második egy AORISZT KÖZÉPIGEI FŐNÉVI IGENÉV, a *dechomai*. Harold K. Moulton, a *The Analytical Greek Lexicon Revised* (Az Újraszerkesztett Analitikus Görög Lexikon) c. könyvében azt mondja, hogy ez a szövegkörnyezet azt jelenti, hogy "befogadni és megtartani" (88. oldal). Láthatjuk, hogy az angol fordítások hogyan harapnak rá a szövegkörnyezeti aspektusra. Lukács sokkal többször használja ezt a kifejezést, mint bármelyik másik ÚSZ-i szerző (13 alkalommal a Lukács evangéliumában és 8-szor itt az Apcselben). A szavakat a szövegkörnyezeti használatuk szerint és annak közvetett használata szerint kellene definiálnunk, és nem az etimológia szerint. A lexikonok (szótárak) csak megjelölik azok használatát. De nem definiálnak!

■
NASB ***„amíg"***
NKJV, NRSV
TEV **„amíg"**
NJB **„míg"**

Ez a szó szerepel a görög UBS[4] szöveg fordításában. Nem tudom, hogy az NASB angol fordítás miért szedte dőlt betűkkel, ami annak a jelzése, hogy nem szerepel a görög szövegben, hanem az angol olvasóknak tették hozzá, hogy értelmesebb legyen.

Az NASB angol fordítás 1970-es kiadásában az "az" szó szerepel dőlt betűkkel, nem pedig az "amíg" szó, ami helyes.

■ „a mindenség újjáteremtése" Ez az újjáteremtésre utal (Máté 17:11; és leginkább a Róma 8:13-23). Az emberi lázadás gonoszsága az I. Mózes 3-ban meg lett semmisítve és a teremtés helyre lett állítva; az Istennel való kapcsolat újra fel lett állítva. A teremtés kezdeti célja, oka végre beteljesült.

■ **„erről az Isten öröktől fogva szólt szent prófétái szája által"** Márk evangéliuma a Malakiás 3:1-ből való idézettel kezdődik. A Máté 1:22-23 az Ézs. 7:14 próféciájára utal. Lukács ugyanezt a kifejezést használta a Lukács 1:70-ben. A *Kerygma* egyik aspektusa (azaz az Apcsel prédikációiban újra és újra felbukkanó teológiai igazság, lásd Különleges Téma a 2:14-ben) az, hogy Jézus születése, élete, halála és feltámadása ÓSZ-i próféciákat teljesített be. Jézus szolgálata nem egy elkésett gondolat vagy egy B terv volt. Ez volt Isten előre elhatározott terve (vö. 2:23; 3:18; 4:28; 13:29). Minden esemény arra irányul, hogy Isten akarata szerint a teremtés teljes mértékben helyre legyen állítva.

3:22 „Mózes mondta" A "Próféta" megnevezést használták a Messiásra (vö. V. Mózes 18:14-22; leginkább 15,18; János 1:21,25). A Mózesi Törvényből származó dokumentációja Jézusnak (azaz az ÓSZ-i kánon a zsidók, mind a Sadduceusok, mind a Farizeusok számára a leginkább tekintéllyel bíró része) nagyon fontos lett volna ennek a zsidó hallgatóságnak. Mindig is Jézus volt Isten megváltói terve. Azért jött, hogy meghaljon (vö. Márk 10:45; II. Kor. 5:21).

3:23 Ez komoly figyelmeztetés volt. Az V. Mózes 18:19-re való utalás ez. Jézus elutasítása komoly, örökkévaló hatással bíró téma volt, és ma is az.

Az V. Mózes 18:14-22-re való utalásnak más jelentőségteljes teológiai nézete is van.

1. Figyeld meg mind a személyes mind a közösségi aspektusait. Minden külön léleknek személyesen kellett a Messiásra reagálnia. Nem elég, hogy Izrael közösségének mint testnek a része valaki.
2. Az a kifejezés, hogy "ki kell írtani" a "szent háborúval" való párhuzam. Isten megmetszi saját szöllejét (Izrael, vö. Róma 9-11). Azok, akik elutasítják a "Prófétát", azokat Isten is elutasítja. Az üdvösség lényege a személy hittel teljes reakciója Isten Messiására. Család, rassz, etika, a szabályok aprólékos betartása nem tartoznak az új szövetség üdvösségének birtoklásának feltételei közé, hanem csakis a Krisztusban való hit.

3:24 „Sámuel” A zsidó kánonban ő a "Korábbi Próféták" egyike volt, ami a héber kánon második felosztása volt. Sámuelt az I. Sám. 3:20-ban prófétának hívják, de látónak is (azaz a prófétának egy másik megnevezése) az I. Sám. 9:9-ben és az I. Krón. 29:29-ben.

■ **„ezekről a napokról”** A "felüdülés napja" (20. vers) és az "újjáteremtés" (21. vers) Isten Királyságának Krisztus visszatérésekor történő beteljesítésére utal, de ez a kifejezés a Messiási Királyság bevezetésére utal, ami Jézus Betlehemben történt testet öltésekor történt meg, vagy legalábbis az utóbbi napok teljes periódusára, ami a Krisztus ezen a földön történő két megjelenése közötti időszak. Az ÓSZ elsősorban csak egy eljövetelt várt a Messiástól. Az első eljövetele, amit mint a "Szenvedő Szolga" tett (18. vers) meglepetés volt; s az Ő dicsőséges eljövetele, mint katonai hadvezér és bíró, ez az, amit elvártak.

3:25 Péter úgy szólítja meg ezeket a zsidókat, mint Ábrahám gyermekeit, a szövetség népét. Ennek ellenére, ezeknek az embereknek, akik a szövetség népébe tartoznak, hittel és megtéréssel kell reagálniuk Jézusra és az evangéliumra, vagy el lesznek utasítva (23. vers)!

Az ÚSZ (az új szövetség) a személyre összpontosít, nem pedig a faji csoportra. Ábrahám elhívásában is ott volt az egyetemesség részlete (vö. I. Mózes 12:3). Az egyetemes felajánlás Krisztusban történt meg és mindenki számára elérhető (azaz Lukács elsősorban a pogányoknak írt. Az ő evangéliuma és az Apcsel újra meg újra és elég nyilvánvalóan közölte ezt a felhívást).

■ **„szövetségnek”** Lásd Különleges Téma: Szövetség a 2:47-ben.

■ **„áldatik meg a föld minden nemzettsége”** Ez utalás Isten Ábrahámnak tett ígéretére az I. Mózes 12:1-3-ban. Figyeld meg az egyetemesség részletét az I. Mózes 22:18-ban is. Isten Ábrahámot választotta, hogy válasszon egy népet, hogy kiválassza a világot (vö. II. Mózes 19:5-6; Ef. 2:11-3:13).

3:26 „elsősorban nektek” A zsidóknak, a szövetséges örökségük miatt, meg volt a lehetőségük, hogy először hallják és értsék meg az evangélium üzenetét (vö. Róma 1:16; 9:5). Ennek ellenére ugyanúgy kell válaszolniuk erre, mint mindenki másnak: megtéréssel, hittel, keresztséggel, engedelmességgel és kitartással.

■ **„támasztotta fel és küldte el Szolgáját”** Lásd a 2:24 jegyzetét.

■ **„aki megáld titeket”** Ez az, amit Isten az egész emberiségnek szeretne megadni (vö. I. Mózes 12:3). Mindazonáltal először Izrael elveszett bárányaihoz küldte el Jézust!

■ **„azzal, hogy mindenkit megtérít a maga gonoszságából”** Az üdvösség magában foglalja a bűnről való gondolkozásmód megváltozását, ami a cselekedetek és a prioritások megváltozását eredményezi. Ez a változás a bizonyíték a valódi megtérésre! Az örök életnek látható jellemvonásai vannak!

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Mi az a "folyamatos"?
2. Miért volt a gyógyítás annyira erőteljes?
3. Miért volt a Szenvedő Messiás annyira sokkoló a zsidók számára?
4. Miért idézi Lukács az I. Mózes 12:3-at?
5. A zsidók másképp üdvözülnek, mint a pogányok?

APCSEL 4

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Péter és János a Tanács Előtt	Pétert és Jánost Letartóztatják	Péter és János Letartóztatása és Elengedése	Péter és János a Tanács Előtt	Péter és János a Szanhedrin Előtt
4:1-4	4:1-4	4:1-4	4:1-4	4:1-4
	A Szanhedrin Megszólítása			
4:5-22	4:5-12	4:5-12	4:5-7	04:05:12
	Megtiltják Jézus Nevének Kiejtését		4:8-12	
	4:13-22	4:13-22	4:13-17	4:13-17
			4:18-22	4:16-22
A Hívők Bátorságért Imádkoznak	Imádság Bátorságért		A Hívők Bátorságért Imádkoznak	Az Apostolok Imádsága az Üldöztetés Alatt
4:23-31	4:23-31	4:23-31	4:23-30	4:23-26
				4:27-31
			4:31.	
Mindenük Közös	Mindenük Megosztása	Vagyonuk Megosztása (4:32-5:6)	A Hívők Megosztják Vagyonukat	A Korai Keresztény Közösség
4:32-37	4:32-37	4:32-5:11	4:32-35	4:32.
				4:33.
				4:34-35
				Barnabás Nagylelkűsége
			4:36-37	4:36-37

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK

A. Elég nyilvánvaló, hogy a fejezetfelosztások nem helyénvalóak az Apcselben.

B. Az 1-31-es versek a béna meggyógyításáról és annak következményeiről szólnak a 3. fejezetben.

C. A 32-37 verseknek az 5:1-11-es résznél lenne a helyük.

D. A problémák folytatódnak és megtöbbszöröződnek, de ugyanígy a Szentlélek kegyelme és ereje is. A gyülekezet növekszik!

E. Mikor azzal foglalkozunk, hogy Lukács kihangsúlyozza a Jeruzsálemben lévő korai gyülekezet szeretetteljes és adakozó természetét, a modern kori nyugati értelmezőnek vigyáznia kell a kapitalista előfeltételek miatt. Lukács önkéntes kölcsönösséget erősít meg ezzel kapcsolatban. Az Apcsel nem támogathatja sem a kommunizmust sem a kapitalizmust, mert abban az időben még egyiket sem ismerték. A szöveget annak saját korában kell értelmeznünk, annak fényében, hogy mi volt a szerző szándéka és milyen volt a hallgatóság világa.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 4:1-4
1 Amíg beszéltek a néphez, eléjük álltak a papok, a templomőrség parancsnoka és a szadduceusok; 2 bosszankodtak ugyanis azon, hogy tanítják a népet, és azt hirdetik, hogy Jézus által van feltámadás a halálból. 3 Ezek elfogták őket, és mivel már este volt, őrizetbe vették őket másnapig. 4 De azok közül, akik hallgatták az igét, sokan hittek, és a hívő férfiak száma mintegy ötezerre emelkedett.

4:1 „a papok" Ezt a szót használták az ősi unciális görög kéziratokban is: א, A, D, és E, de a C-ben "főpapok" (*archiereis*) áll. Az UBS[4] a "papok"-nak B osztályzást ad, ami azt jelenti, hogy majdnem biztos. A 4. fejezet szövegkörnyezete megmutatja, hogy az ellenállás nem a főpapoktól származott.

Az ÓSZ-ben Lévi törzse volt kiválasztva (azaz Mózes és Áron törzse), hogy YHWH-t szolgálják az "elsőszülöttek" helyett (vö. II. Mózes 13). Ezen a törzsön belül voltak bizonyos családok, akik a következő módokon szolgáltak: (1) a Törvény tanítói voltak; (2) templomi szolgák voltak; és (3) olyan papok, akik a Templomban tevékenykedtek, s leginkább az áldozati procedúrákban vettek részt (vö. III. Mózes 1-7). Az a különleges család, ahonnan a főpapnak származnia kellett, Mózes és Áron családja volt. Ez az egész törzs nem kapott illetményt a földből, mint Jákób/Izrael többi törzse. Voltak bizonyos városok, amik részben tulajdonaik között voltak (azaz a 48 Lévita város, vö. Józs. 20). Ezek a lévita családok a többi törzstől függtek, mivel ők látták el őket a templomi tizeden és a háromévenkénti helyi tizeden keresztül.

Mindez megváltozott, mikor Róma elfoglalta Palesztinát. A Főpapi tisztséget Rómától lehetett megvásárolni. Ez többé már nem az az ÓSZ-i szellemi tisztség volt, hanem egy kereskedelmi, politikai, hatalmi tisztség.

A jelenlegi főpap Kajafás volt (vö. Máté 26:3; Lukács 3:2; János 18), de a tisztsége mögötti valódi hatalom a korábbi főpap, Annás kezében volt (vö. Lukács 3:2; János 18:13,24; Apcsel 4:6). Ez a család a Judaizmuson belüli Szadduceus szektához tartozott.

■ **„templomőrség parancsnoka"** Ez egy különleges Lévita tisztség volt, ami a Főpap után

következett a hatalmi ranglétrán (vö. Josephus, *Wars* 6:5:3). Ő irányította a templomi őrséget (vö. I. Krón. 9:11; Neh. 11:11; Luk. 22:4,52; Apcsel 5:24,26). Héberül úgy hívták, hogy "a hegyi ház embere".

■ **„szadduceusok”** Ezek voltak a Szanhedrin gazdag, politikai vezetői.

KÜLÖNLEGES TÉMA: SZADDUCEUSOK

I. A Csoport Eredete
   A. A legtöbb tudós úgy gondolja, hogy a név Cádóktól, Dávid egyik főpapjától származik (vö. II. Sám. 8:17; 15:24). Később Salamon száműzi Ebjátárt, mivel Adónijjá lázadását támogatta (vö. I. Kir. 2:26-27) és Cádókot egyedüli Főpapnak ismerte el (vö. I. Kir. 2:35). A babilóniai fogság után ezt a papi vonalat újra helyreállították Jósuában vagy Jesuában (vö. Hag. 1:1). Ezt a lévita családot arra választották ki, hogy igazgassák, kormányozzák a templomot. Később, azokat, akik ebből a papi hagyományból származtak és ezek támogatói voltak hívták Szadduceusoknak.
   B. Egy Kr. u.-i kilencedik századi rabbinikus hagyomány (Aboth Nathan Rabbi) azt mondja, hogy Cádók a Sokho-i Antigonus tanítványa volt (Kr. e. 2. század). Cádók félreértette mentorának egyik híres mondását, amiben "a halál utáni jutalmak"-ról volt szó, és kialakította a teológiáját, ami tagadta a halál utáni életet, így aztán tagadta a test feltámadását is.
   C. Később a Judaizmuson belül a Szadduceusokat a Boethusiakkal azonosították. Boethus szintén a Sokho-i Antigonus tanítványa volt. Cádókhoz hasonló teológiát dolgozott ki magának, ami szintén tagadta a halál utáni életet.
   D. A Szadduceus kifejezés nem is fordul elő John Hyrcanus-ig (Kr. e. 135-104), amit Josephus idézett (vö. *Antiquities* 13:10:5-6). Az *Antiquities* 13:5:9-ben azt mondja Josephus, hogy "három gondolkodási irányzat" létezett: a Farizeusok, a Szadduceuseok és az Esszénusok.
   E. Van egy ezzel szemben álló teória is, miszerint abból az időből származnak, amikor a Szeleukida vezetők megpróbálták a hellenizálni a papságot IV. Antiokhosz Epiphanész alatt (Kr. e. 175-163). A Makkabeus lázadás alatt egy új papságot alapítottak Simon Makkabeus (Kr. e. 142-135) és az ő leszármazottjai által (vö. I. Makk. 14:41). Lehetséges, hogy ezekkel az új Hasmonean főpapokkal kezdődött el az arisztokrata Szadduceusok ága. Ugyanez alatt az idő alatt fejlődött ki a Farizeusok csoportja is a Hasidim csoportból (azaz a "különállókból", vö. I. Makk. 2:42; 7:5-23).
   F. Van egy modern feltételezés (T. W. Manson), hogy a Szadduceus szó a görög *sundikoi* kifejezés átírása volt. Ez a kifejezés azokra a helyi hatalmon lévőkre utalt, akik érintkeztek a Római hatalommal. Ez megmagyarázhatja, hogy miért voltak olyan szadduceusok, akik nem arisztokrata papok voltak, de mégis tagjai voltak a Szanhedrinnek.
II. Megkülönböztető Hitelemek
   A. A Hasmonean és a Római időszakban ők voltak a zsidó élet szektái közöl a konzervatív papi frakció
   B. Kifejezetten a templomi procedúrák, a protokoll, a rituálék és a liturgia érdekelte őket.
   C. Az írott Tórához ragaszkodtak (azaz I.-V. Mózes), mint tekintély, de a Szájhagyományokat elutasították (azaz a Talmudot).
   D. Így aztán nagyon sok olyan kialakult tant utasítottak el, amit a Farizeusok nagyon is szerettek.
      1. a test feltámadása (vö. Máté 22:23; Márk 12:18; Lukács 20:27; Apcsel 4:1-2; 23:8)
      2. a lélek halhatatlansága (Antiquities18:1:3-4; Wars 2:8:14)
      3. az angyalok bonyolult hierarchiájának létezése (vö. Apcsel 23:8)

4. a "szememet-szemért" elvet (*lex talionis*) szó szerint vették, és a fizikai, valamint a halálbüntetést támogatták (a pénzbüntetés helyett)

E. Egy másik terület, ami teológiai vitát szított, az a predestináció szemben a szabad akarattal témája volt. A Josephus által említett három csoportból:

1. az Esszénusok a determinizmus bizonyos formáját bizonygatják
2. a Szadduceusok az emberi szabad akaratra helyezték a hangsúlyt (vö. *Antiquities* 13:5:9; *Wars* 2:8:14)
3. a Farizeusok e kettő között egy egyensúlyt próbáltak tartani

F. Bizonyos értelemben a két csoport közötti konfliktus (azaz a Szadduceusok és a Farizeusok között) visszatükrözte a papok és a próféták között lévő ÓSZ-i feszültséget.

Egy másik feszültségforrás keletkezett abból a puszta tényből, hogy a Szadduceusok a földdel rendelkező köznemesi osztályt képviselték. Ők voltak az arisztokraták (vö. Josephus Antiquities 13:10:6; 18:1:4-5; 20:9:1), míg a Farizeusok és az írástudók voltak a tudósok és a kegyesek az országban élő emberek között. Ezt a feszültséget úgy is jellemezhetjük, mint a jeruzsálemi templom és az országban lévő többi helyi zsinagógák közti feszültség.

Egy másik feszültséget képviselhetett az a tény, hogy a Szadduceusok elutasították a Zoroasztrizmus Farizeusi teológiára való befolyását. Például: jól kifejlett angeológia, YHWH és a Sátán közti dualizmus, és a halál utáni élet bonyolult nézete, ragyogó fizikai kifejezésekkel leírva. Ezek a végletek, amikbe az Esszénusok és a Farizeusok bocsátkoztak, bizonyos reakciókat váltott ki a Szadduceusokban. Visszatértek a kizárólag Mózes elfogadásának konzervatív teológiai álláspontjára, hogy megpróbálják megakadályozni a többi zsidó csoport különböző spekulációit.

III. Információforrások

A. A Szadduceusokról Josephus a legfontosabb információforrás. Viszont az előítéleteit befolyásolta, hogy elkötelezte magát a Farizeusok mellett, továbbá hogy az volt az érdeke, hogy a zsidó életről pozitív képet fessen a rómaiak számára.

B. Egy másik információforrás a rabbinikus irodalom. Mindazonáltal itt is észrevehető egy elég erős előítélet. A Szadduceusok tagadták a Szájhagyomány (azaz a Talmud) jelentőségét és tekintélyét. Ezek a Farizeusi írások nyilvánvalóan negatív, valószínűleg eltúlzott színben tüntetik fel ellenségeiket (szalmabáb érvelés).

C. A Szedduceusok egyetlen saját írása sem maradt fenn. Jeruzsálem és a Templom Kr. u. 70-ben történt elpusztításával minden dokumentum és a papi elit befolyása megsemmisült.

A területi békét szerették volna fenntartani, és az egyetlen mód, ahogy ezt el tudták érni az első században az volt, hogy együttműködtek Rómával (vö. János 11:48-50).

4:2

NASB, NKJV	**„bosszankodtak”**
NRSV	**„nagyon zavarta őket”**
TEV	**„zavarta őket”**
NJB	**„borzasztóan zavarta őket”**

Ez a ritka Görög kifejezés (itt JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI MELLÉKNÉVI IGENÉV) azt jelenti, hogy "valamin keményen dolgozni". Az Apcselben ezen kívül csak még egy helyen található meg (16:18). Sem a Szeptuagintában sem pedig az Egyiptomi Koiné papiruszokban nem található.

A Szadduceus vezetőséget bosszantotta, hogy a keresztény vezetők Jézus nevében tanították a tömegeket a Templomban, és hogy a feltámadását hirdették (amit ugye a Szadduceusok tagadtak, ugyanúgy, mint a feltámadás teológiai fogalmát úgy általában). A 2. vers megfogalmazása miatt az is lehetséges, hogy az Apostolok nem csak Jézus feltámadását bizonygatták, hanem teljes egészében az összes hívő feltámadását (vö. I. Kor. 15). A halál nem csak egy hívőt vesztett el, hanem minden

hívőt!

4:3 „ezek” A 2. versben akikre utal az a szó az Péter, János és lehet, hogy a meggyógyult béna is beletartozik. A 3. versen ez a szó a papokra és a templomi őrségre utal.

■ **„elfogták őket”** Ennek a görög IGÉNEK széleskörű jelentéstani területe van, de Lukács gyakran használja ebben az értelemben a letartóztatásra (vö. Lukács 20:19; 21:12; Apcsel 5:18; 12:1; 21:27).

■ **„másnapig”** A zsidó törvény megtiltotta, hogy alkonyat után kihallgatást tartsanak. A vezetők azt akarták, hogy a prédikálás/tanítás véget érjen, még pedig azonnal. Így aztán bebörtönözték őket valamikor éjszaka a templom területén, ellentétben a nyilvános börtönnel (vö. 5:18).

4:4 „de azok közül akik hallgatták … sokan hittek” Mind két IGENÉV AORISZT idejű. A hit a hallással kezdődik (vö. Róma 10:17). Az evangélium hallása a Lélek segítségével, (János 6:44,65; 16:8-11) az evangéliumban való hitet eredményez. Lásd Különleges Téma: Görög Igeidők Használata az Üdvösségre a 2:40-ben.

■ **„a hívő férfiak száma mintegy ötezerre emelkedett”** Figyeld meg, hogy ez a szám nem foglalja magában a nőket és a gyerekeket. Az ÚSZ-ben gyakran van utalás arra, hogy az apa hite kiterjedt és magában foglalta az egész családot (vö. 11.14; 16:15,31,33). A felső szobában lévő csoport körülbelül 120 emberből állt. Pünkösdkor 3000-rel nőtt a létszámuk (vö. 2:41); most a hívők száma elérte az 5000-t! A jeruzsálemi gyülekezet elég gyorsan növekedett!

SZÖVEG: 4:5-12

5 Másnap összegyűltek Jeruzsálemben a vezetők, a vének és az írástudók; 6 Annás a főpap, Kajafás, János, Sándor és a főpapi család valamennyi tagja. 7 Középre állították és vallatták őket: "Milyen hatalommal, vagy kinek a nevében tettétek ti ezt?" 8 Ekkor Péter, megtelve Szentlélekkel, így szólt hozzájuk: "Népünk vezetői, Izráel vénei! 9 Ha minket ma egy beteg emberen gyakorolt jótett felől vallattok, hogy mitől gyógyult meg, 10 vegyétek tudomásul valamennyien, Izráel egész népével együtt, hogy a názáreti Jézus Krisztus neve által, akit ti megfeszítettetek, akit Isten feltámasztott a halálból: őáltala áll ez előttetek egészségesen. 11 Ez lett a sarokkő, amelyet ti, az építők, megvetettetek, 12 és nincsen üdvösség senki másban, mert nem is adatott az embereknek az ég alatt más név, amely által üdvözülhetnénk."

4:5 „a vezetők, a vének és az írástudók” A Szanhedrin (azaz a Tanács, 5:21, Jeruzsálem környékén; a vének Tanácsa, 22.5) hetven zsidó vezetőből állt. Ez volt a legmagasabb rangú politikai/vallásos testület (amit Róma engedélyezett) Jézus idejének Judaizmusán belül. Ezsdrással és a "Nagy Zsinagóga férfiai"-val indult el ez a folyamat (mármint a zsidó hagyomány). Az ÚSZ-ben általában ezzel a kifejezéssel azonosítják őket, hogy "az írástudók, a vének és a főpapok" (vö. Lukács 23:13; Apcsel 3:17; 4:5,8; 13:27).

KÜLÖNLEGES TÉMA: A SZANHEDRIN

I. Információforrások
   A. Az Újszövetség maga
   B. Josephus Flavius: *Antiquities of the Jews* (A Zsidók Története)
   C. A Talmud Misna része (azaz a Tractate Szanhedrin)
   Sajnálatos módon az ÚSZ és Josephus nem ért egyet a rabbinikus írásokkal kapcsolatban, ami úgy tűnik, hogy azt támasztja alá, hogy két Szanhedrin volt

Jeruzsálemben, egy papi (azaz a Szadduceusi), amit a főpap irányított és a civil és bűnügyi igazságszolgáltatással foglalkozott, a másikat pedig a Farizeusok irányították, ami a vallás és a hagyományok dolgával foglalkozott. Mindazonáltal a rabbinikus írások Kr. u. 200-ból származnak, és Jeruzsálem Titusz, a római hadvezér miatt bekövetkezett bukása utáni kulturális helyzetet tükrözik vissza, ami Kr. u. 70-ben történt. A zsidók újraélesztették a vallásos életet egy Jamnia nevű városban, és később (Kr. u. 118) átköltöztették Galileába.

II. Fogalom-meghatározások

Ennek az igazságszolgáltatási csoportnak az azonosításában az okoz problémát, hogy számos néven ismerik. A Jeruzsálemben lévő zsidó közösségben lévő igazságszolgáltatási csoportok leírására számos kifejezést használtak.

A. *Gerousia* – "szenátus" vagy "tanács". Ez a legrégebbi kifejezés, amit a Perzsa időszak vége felé használtak (vö. Josephus *Antiquities* 12:3:3 és *II. Makkabeus* 11:27). Az Apcsel 5:21-ben Lukács a "Szanhedrinnel" együtt használja. Lehetséges, hogy ez volt az egyik módja annak, hogy a görögül beszélő olvasónak elmagyarázza a kifejezést.

B. *Synedrion* – "Szanhedrin". Ez egy szóösszetétel a következő szavakból: *syn* (együtt valakivel) és a *hedra* (ülni). Meglepő módon ez a kifejezés arámul fordult elő, de görög szót tükröz vissza. A Makkabeus időszak végére ez vált elfogadott kifejezéssé a zsidók Jeruzsálemben lévő legfelsőbb bíróságának megkülönböztetésére (vö. Máté 26:59; Márk 15:1; Lukács 22:66; János 11:47; Apcsel 6:27). Akkor van probléma, amikor a helyi igazságszolgáltatási tanácsokra is ugyanazt a terminológiát használják (helyi zsinagógai tanácsok), olyanokra, amik Jeruzsálemen kívül voltak (vö. Máté 5:22; 10:17).

C. *Presbyterion* – "vének tanácsa" (vö. Lukács 22:66). Ez egy ÓSZ-i megkülönböztetés a törzsi vezetőkre. Mindazonáltal a jeruzsálemi legfelsőbb bíróságra való utalássá vált (vö. Apcsel 22:5).

D. *Boulé* – Ezt a fogalmat, "tanács", Josephus használta (*Wars* 2.16.2; 5.4.2), nem úgy, mint az ÚSZ, ami számos igazságszolgáltatási testületet nevez meg: (1) a Római Szenátus; (2) helyi Római bíróságok; (3) a Jeruzsálemben lévő zsidó legfelsőbb bíróság; és (4) helyi zsidó bíróságok. Arimátiai Józsefet is ily módon, ennek a kifejezésnek az egyik formájával írja le, hogy tagja volt a Szanhedrinnek (a nagytanácsnak) (azaz *bouleutés*, ami azt jelenti, hogy "tanácsos", vö. Márk 15:43; Luk. 23:50).

III. Történelmi Fejlődés

Eredetileg Ezsdrás azt mondta, hogy állítsák fel a Nagy Zsinagógát (vö. Targum Énekek Éneke 6:1) a száműzetési időszak után, ami úgy tűnik, hogy Jézus idejének Szanhedrinjévé vált.

A. A Misna (azaz a Talmud) feljegyzi, hogy két fő bíróság volt Jeruzsálemben (vö. Sanh. 7:1).
   1. Az egyik 70 (vagy 71) tagból állt (*Sand* 1:6 még azt is állítja, hogy Mózes állította fel az első Szanhedrint a IV. Mózes 11-ben, vö. IV. Mózes 11:16:25).
   2. Egy másik 23 tagból állt (de ez utalhat helyi zsinagógai bíróságra is).
   3. Néhány zsidó tudós úgy gondolja, hogy három 23 tagú Szanhedrin volt Jeruzsálemben. Amikor a három összeült, akkor a két vezetővel együtt alkották a "Nagy Szanhedrint", aminek 71 tagja volt (*Nasi* és *Av Bet Din*).
      a. egy papi (azaz a Szadduceusok)
      b. egy jogi (azaz a Ferizeusok)
      c. egy arisztokrata (azaz a vének)

B. A száműzetés utáni időszakban a visszatérő dávidi mag Zerubbábel volt és a visszatérő ároni mag pedig Józsué (*Jeshua*). Zerubbábel halála után a dávidi vonal nem folytatódott, így tehát a jogi palást kizárólagosan a papokra (vö. I. Makk. 12:6) és a

helyi vénekre szállt (vö. Neh. 2:16; 5:7).

C. Diodórosz feljegyzi (40:3:4-5) a hellenisztikus időszakban ezt a papi feladatkört az igazságszolgáltatási döntésekben.

D. A Szeleukida időszakban is tovább folytatódik a papok részvétele a kormányzásban. Josephus a "nagy" III. Antiokhoszt (Kr. e. 223-187) idézi az *Antiquities* 12:138-142-ben.

E. Josephus *Antiquities* 13:10:5-6; 13:15:5 szerint a papi hatalom tovább folytatódott a Makkabeusi időszak alatt is.

F. A római időszak alatt Szíria kormányzója (azaz Gabinius, Kr. e. 57-55) öt regionális "Szanhedrint" állított fel (vö. Josephus *Antiquities* 14:5:4; és Wars 1:8:5), de ezt Róma később (azaz Kr. e. 47-ben) eltörölte.

G. A Szanhedrinnek politikai konfrontációja volt Heródessel (*Antiquities* 14.9.3-5) aki Kr. e. 37-ben megtorolta ezt, és a legtöbb tagját a legfelsőbb bíróságnak megölette (vö. Josephus *Antiquities* 14.9.4; 15.1.2).

H. A római prokurátorok alatt (Kr. u. 6-66) Josephus elmondása szerint (*Antiquities* 20.200,251) a Szanhedrin újra számottevő hatalommal és befolyással bírt (vö. Márk 14:55). Három olyan kihallgatás is van az ÚSZ-ben, ahol a Szanhedrin a főpap családja vezetésével szolgáltat igazságot.
   1. Jézus kihallgatása (vö. Márk 14:53-15:1; János 18:12-23,28-32).
   2. Péter és János (vö. Pcsel 4:3-6).
   3. Pál (vö. Apcsel 22:25-30).

I. Amikor a zsidók Kr. u. 66-ban fellázadtak, a rómaiak következésképpen elpusztították a zsidó társadalmat és Jeruzsálemet Kr. u. 70-ben. A Szanhedrin végleg felbomlott, bár a Farizeusok Jamniában megpróbálták visszahozni a legfelsőbb bíróságot (*Beth Din*) a zsidó vallásos életbe (de a polgári vagy politikai életbe nem).

IV. Tagság

A. Az első megemlítése a jeruzsálemi felső bíróságnak a Bibliában a II. Krón. 19:8-11-ben van. A következő tagokból állt: (1) Léviták; (2) papok; és (3) a családfők (azaz a vének, vö. I. Makk. 14:20; II. Makk. 4:44).

B. A Makkabeusi időszak alatt (1) a Szadduceusi papi családok és (2) helyi arisztokraták domináltak benne (vö. I. Makk. 7:33; 11:23; 14:28). Később ebben az időszakban az "írástudók" (Mózesi törvénytudók, általában Farizeusok) is csatlakoztak hozzájuk, valószínűleg Alexander Jannaeus felesége, Salomé által (Kr. e. 76-67). Azt is mondják róla, hogy a Farizeusokat tette túlnyomó többségben uralkodó csoporttá (vö. Josephus *Wars of the Jews* 1:5:2).

C. Jézus korára a bíróság a következőkből állt:
   1. a főpap családjából
   2. helyi gazdag családok férfi tagjaiból
   3. és írástudókból (vö. 11:27; Lukács 19:47)

V. Igénybe vett Források

A. *Dictionary of Jesus and the Gospels* (Jézus és az Evangéliumok Szótára), IVP, 728-732 oldalak

B. *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible* (Zondervan Képes Enciklopédia a Bibliáról) 5. kötet 268-273 oldalak

C. *The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge* (Az Új Schaff-Herzog Enciklopédia a Vallásos Ismeretről) 10. kötet 203-204 oldalak

D. *The Interpreter's Dictionary of the Bible* (Az Értelmező Szótára A Bibliáról) 4. kötet 214-218 oldalak

E. *Encyclopedia Judaica* (Zsidó Lexikon) 14. kötet 836-839 oldalak

4:6 „Annás” Görögül a neve Hannas; Josephus Hannanos-nak hívja. Úgy tűnik, hogy a név a héber

"irgalmas" vagy "kegyelmes" szóból származik (*hánán*).

Az ÓSZ-ben a főpapság egy életre szólt és az Áron vérvonalában kellett maradnia. A rómaiak azonban egy politikai pozícióvá tették, amit egy lévita család vásárolt meg. A főpap irányította és tartotta kézben az Asszonyok udvarában az árusításokat. Az, hogy Jézus megtisztította a Templomot, nagyon felmérgelte ezt a családot.

Josephus Flavius szerint Annás Kr. u. 6-14-ig volt főpap. Quirinius, Szíria kormányzója nevezte őt ki, és Valerius Gratus fosztotta meg címétől. Saját rokonai követték pozíciójában (5 fia és egy unokája). Kajafás (Kr. u. 18:36), a veje (vö. János 18:13) követte közvetlenül. Annás volt a valódi hatalom a tisztség mögött. János úgy festi le őt, mint az első ember, akihez Jézus odavitték (vö. 18:13, 19-22).

■ **„Kajafás”** Valerius Gratus, aki Judea helytartója volt (Kr. u. 18-36), nevezte ki főpapnak (vö. MS D, "*Iónathas*", Vö. NEB, NJB angol biblia fordítások).

■ **„János”** Ez lehet, hogy "Jonatánra" utal, akiről Josephus azt mondja, hogy Annás egyik fia volt, aki Kr. u. 36-ban, Kajafás után lett főpap. Mindazonáltal a UBS4 "Ióannés" nevet említ (azaz János), A jelzéssel (ami szinte teljesen biztos valós forrás); Még a REB is "Jánosig" meg vissza.

■ **„Sándor”** Semmit nem tudunk erről a férfiról, de ugyanúgy, mint János lehetséges, hogy Annás családjának volt a tagja, vagy a Szadduceusi vezető párt egyik vezető tagja volt.

4:7 „Középre állították” A Szanhedrin tagja egy félkör alakú emelvényen ültek.

■ **„vallatták őket”** Ez egy BEFEJEZETTLEN IGEIDŐ, ami vagy azt jelenti, hogy (1) a múltban lezajlott folyamatos cselekmény, vagy (2) egy cselekmény kezdete.

■ **„Milyen hatalommal, vagy kinek a nevében”** Burkoltan arra célozgattak, hogy a gyógyítást mágikus erő által tették (vö. 19:13). Ugyanezt a trükköt próbálták meg használni Jézussal kapcsolatban is (vö. Lukács 11:14-26; Márk 3:20-30). Nem tagadhatták le a csodákat, így megpróbálták megtámadni, kétségbe vonni a módszert, vagy a hatalmat, ami által tették azokat.

4:8 „megtelve Szentlélekkel” A Szentlélek volt az Apostolok számára a bölcsesség és a bátorság forrása (vö. Lukács 12:11-12; 21:12-15). Ne feledd el, hogy ez ugyanaz az ember volt, aki egy pár nappal ezelőtt megtagadta az Urat puszta félelemből (vö. 4:13). Figyeld meg, hogy Péter "megtelve" volt (vö. 2:4; 4:8,31). Ez azt mutatja, hogy ez egy újra meg újra előforduló megtapasztalás lehetett (vö. Ef. 5:18). Teljesebb jegyzetét lásd a 2:4-et és a 3:10-et.

4:9 „Ha” Ez ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, ami a szerző céljai miatt igaznak tűnik.

■ **„ha … felől vallattok”** Ez a görög fogalom szó szerint azt jelenti, hogy "bíróság által megvizsgálva" (vö. 12:19; 24:8; 28:18; Lukács 23:14). Béreai zsidók használták ezt a kifejezést, akik azért tanulmányozták az Írásokat, hogy meglássák, hogy Pál helyesen értelmezte-e azokat (vö. 17:11).

■ **„egy beteg emberen gyakorolt jótett”** Péter megerősítette ennek a hivatalos eljárásnak a helytelenségét, ami ilyen borzalmas keretek között zajlott egy csodálatos gyógyulás és irgalom miatt. Inkább Istent kellene dicsérniük!

■ **„hogy mitől gyógyult meg”** Ez BEFEJEZETT PASSZÍV KIJELENTÉS, ami teljes egészséget és lábainak helyreállítását jelentette.

4:10 „vegyétek tudomásul valamennyien, Izrael egész népével együtt” Ez BEFEJEZETT

AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. A Lélek felbátorította Pétert. Nem félemlítette meg az igazságszolgáltatási rendszer. Ezek a vezetők nem tudták Krisztust a sírban tartani, és nem tagadhatták meg azt a férfit, aki előttük állt!

■ **„a názáreti Jézus Krisztus neve által”** Péter ráharap a kérdésükre, és specifikusan megválaszolja, hogy hogyan is történt a csoda. Lásd Különleges Téma: Jézus a názáreti a 2:22-ben.

■ **„akit ti megfeszítettetek”** Ez volt a nyilvánvaló igazság. Kikövetelték a halálát. Figyeld meg a "ti" névmást a 11. versben is, ami szintén a bűnösségüket erősíti meg.

■ **„akit Isten feltámasztott”** Az ÚSZ megerősíti, hogy a Szentháromság mind három személye aktívan részt vett Jézus feltámadásában: (1) Lélek, Róma 8:11; (2) Jézus, János 2:19-22; 10:17-18; és (3) Atya, Apcsel 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Róma 6:4,9. Ez annak a megerősítése, hogy Jézus élete és Istenről szóló tanításai igazak voltak, továbbá megerősítette az Atya teljes elfogadását Jézus helyettesítő áldozatával kapcsolatban. Ez volt a Kerygma (azaz az Apcselben lévő prédikációk) legfőbb aspektusa.

■ **„őáltala áll ez előttetek”** Ez egy szójáték az "áll" szóval. A sánta feláll, és ott áll előttük.

4:11 Ez egy idézet a Zsoltárok 118:22-ből, de nem a Maszoréta szövegből, sem nem a Szeptuagintából (vö. Ef. 2:20; I. Péter 2:4). Jézus magára használja ezt a Márk 12:10-ben és a Lukács 20:17-ben, a Szeptuagintából idézve. Jelentőségteljessé teszi az elutasított Messiásról szóló beteljesült ÓSZ-i próféciát, aki Isten Izraelre és az egész világra vonatkozó, örökkévaló megváltási tervének szíve közepévé válik. Ez egy sokkoló kijelentés volt ezek számára a zsidó vezetők számára (vö. I. Tim. 2:5).

■

NASB	**„a legfőbb sarok *kő*”**
NKJV	**„a legfőbb sarokkő”**
NRSV, NJB	**„a sarokkő”**
TEV	**„a kő … minden között a legfontosabb”**

KÜLÖNLEGES TÉMA: SAROKKŐ

I. ÓSZ-i Használata
   A. Az olyan kő, ami egy tartós darab volt, s ami jó alapot jelentett, YHWH-t írta le (vö. Zsolt. 18:1).
   B. Majd Messiási címmé fejlődött (vö. I. Mózes 49:24; Zsolt. 118:22; Ézs. 28:16).
   C. YHWH-től származó, a Messiás által kijelentett ítéletet jelentett (vö. Ézs. 8:14; Dán. 2:34-35, 44:45).
   D. Majd később építési metaforává vált.
      1. alapkő, amit először fektetnek le, ami biztos helyen állt, és meghatározta az épület további részének irányát, amit sarokkőnek is hívtak.
      2. utalhat az utolsó kőre is, amit utoljára tesznek le, ami a falakat tartja egybe (vö. Zak. 4:7; Ef. 2:20,21), amit "sisakkőnek" hívtak ami a héber *rush* (azaz fej) szóból származik.
      3. Továbbá "alappillérnek", vagy "a boltozat záró kövének" is nevezték, ami az ajtó feletti boltozat középső köve volt, és az egész fal súlya rajta nyugodott.
II. ÚSZ-i Használata
   A. Jézus számos alkalommal idézi a 118. Zsoltárt magára utalva vele (vö. Máté 21:41-46; Márk 12:10-11; Lukács 20:17).
   B. Pál a 118. Zsoltárt azzal kapcsolatban használja, hogy a hitetlen, lázadó Izrael

elutasítja YHWH-t (vö. Róma 9:33).

C. Pál is használja a "sisakkő" kifejezést az Ef. 2:20-22-ben Krisztusra utalva vele.

D. Péter is használja ezt a fogalmat Jézusra az I. Péter 2:1-10-ben. Jézus a sarokkő, és a hívők az élő kövek (azaz a hívők, mint templomok, vö. I. Kor. 6:19), rá épültek (Jézus az új Templom, (vö. Márk 14:58; Máté 12:6; János 2:19-20).

A zsidók elutasították reménységük alapját, mikor elutasították Jézust, mint Messiást.

III. Teológiai Megállapítások

A. YHWH megengedte Dávidnak/Salamonnak hogy templomot építsen. Azt mondta nekik, hogy ha megtartják a szövetséget, akkor megáldja őket és velük lesz, de ha nem, akkor a templom leromboltatik (vö. I. Kir. 9:1-9)!

B. A rabbinikus judaizmus a formaságokra és a rituálékra összpontosított, és a hit személyes aspektusát elvetették (ez nem egy általánosító kijelentés, voltak istenfélő rabbik). Isten egy naponkénti, személyes, istenfélő kapcsolatot szeretne azokkal, akiket Ő megteremtett a Saját képmására (vö. I. Mózes 1:26-27). A Lukács 20:17-18 rémisztő szavakat tartalmaz az ítéletről.

C. Jézus a templom fogalmát használta, hogy képviselje az Ő fizikai testét. Ez folytatódik, és a személyes fogalmát kiterjeszti. A YHWH-val való kapcsolathoz kulcsfontosságú a Jézusba, mint Messiásba vetett hit.

D. Az üdvösség célja, hogy hogy helyreállítsa Isten képét az emberekben, hogy az Istennel való kapcsolat lehetséges legyen. A kereszténység célja a Krisztushoz való hasonlatosság a jelenben. A hívőknek élő kövekké kell lenniük amik Krisztusra épültek, és amiket Róla mintáztak (az új templom).

E. Jézus a hitünk alapja, és hitünk sisakköve (azaz az Alfa és az Omega). Másrészről viszont a botránkozás köve is. Ha Őt kihagyod, mindent elmulasztasz. Itt nincs aranyközépút!

4:12 „nincsen üdvösség senki másban” Elég erős DUPLA TAGADÁS található itt. Nincs üdvösség Ábrahámban vagy Mózesben (vö. János 14:6; I. Tim. 2:5). Micsoda sokkoló állítás! Eléggé korlátozó, de ugyanakkor nagyon is nyilvánvaló, hogy Jézus hitte azt, hogy csak is egy Vele való személyes kapcsolat által ismerheti valaki Istent. Péter ezt bátran hirdeti ennek az elit zsidó vezetőségnek. Ezt gyakran hívták a kereszténység kizárólagosságának botrányának. Itt nincs aranyközépút. Vagy ez az állítás igaz, vagy a kereszténység hamis!

■ **„mert nem is adatott az embereknek az ég alatt más név”** A MELLÉKNÉVI IGENÉV "adatott" BEFEJEZETT PASSZÍV időben van. Isten rendelte ezt el! Jézus az Ő válasza az emberiség szellemi szükségletére. Nincs B terv! A kereszténység kizárólagosságáról egy nagyon jó könyv: H. A. Netland, *Dissonant Vioces: Religious Pluralism and the Question of Truth* (Disszonáns Hangok: Vallásos Pluralizmus és az Igazság Kérdése).

■ **„az embereknek”** Figyeld meg az egyetemesség elemét (vö. János 3:16; I. Tim. 2:5; II. Péter 3:9).

■ **„mely által üdvözülhetnénk”** Ebben a kifejezésben két IGENÉV van.

1. *dei*, JELENIDEJŰ AKTÍ KIJELENTŐ, "üdvözülhetnénk" (az angolban "üdvözülnünk kell", a ford. megjegy.)
2. *sóthénai*, AORISZT PASSZÍV FŐNÉVI IGENEVE a *sózó* kifejezésnek
   A "megment" szónak két használata van az ÚSZ-ben.
1. fizikai megmenekülés (ÓSZ-i értelemben, vö. Máté 9:22; Márk 6:56; Lukács 1:71; 6:9; 7:50; Apcsel 27:20,31; Jakab 1:21; 2:14; 4:12; 5:20).
2. szellemi megmenekülés (ÚSZ-i használata, vö. Lukács 19:10; Apcsel 2:21,40,47; 11:14;

15:11; 16:30-31).

A béna mind a kettőt megtapasztalta. A vallási vezetőknek Jézusba kellett volna vetniük a bizalmukat, mint egyetlen reménységükbe, hogy elfogadást és bocsánatot nyerjenek! Az embereknek üdvözülniük kell, és Jézus az egyetlen út hogy ez megtörténhessen. A 12. versben található ÓSZ-i idézet megmutatja, hogy mindig is ez volt Isten terve (vö. Ézs. 8:14-15; 28:14-19; 52:13-53:12).

SZÖVEG: 4:13-22

**13Amikor látták, hogy milyen bátran beszél Péter és János, és felfogták, hogy ők
írástudatlan és iskolázatlan emberek, elcsodálkoztak. Fel is ismerték őket, hogy Jézussal
voltak, 14de mivel látták, hogy velük együtt ott áll a meggyógyult ember is, semmit sem
szólhattak ellenük. 15Felszólították tehát őket, hogy menjenek ki a nagytanács elől, és így
tanakodtak egymás között: 16"Mit tegyünk ezekkel az emberekkel? Mert hogy nyilvánvaló
csoda történt általuk, azt tudja Jeruzsálem minden lakosa, és nem is tagadhatjuk. 17De hogy
tovább ne terjedjen a nép között, fenyegessük meg őket, hogy többé ne szóljanak az ő
nevében egyetlen embernek se." 18Miután tehát behívták őket, megparancsolták, hogy
egyáltalán ne beszéljenek és ne tanítsanak Jézus nevében. 19Péter és János azonban így
válaszolt nekik: "Igaz dolog-e az Isten szemében, hogy inkább rátok hallgassunk, mint
Istenre: ítéljétek meg magatok; 20mert nem tehetjük, hogy ne mondjuk el azt, amit láttunk
és hallottunk." 21Azok pedig, miután megfenyegették, elbocsátották őket, mivel semmi
lehetőséget nem találtak arra, hogy megbüntessék őket, a nép miatt, mivel mindenki
dicsőítette az Istent a történtekért, 22ugyanis több mint negyven éves volt az az ember, akin a
gyógyításnak ez a csodája történt.**

4:13 „írástudatlan” Az *agrammatos* kifejezés, ami az "írni" szó az ALPHA PRIVATIVE-val. Ez jelentheti, hogy (1) tudatlanok vagy iskolázatlanok voltak (vö. Moulton, Milligan, *Vocabulary* [Szótár], 6. oldal) vagy (2) azt, hogy nem tanultak rabbinikus iskolákban (vö. A. T. Robertson, *Word Pictures in the Greek New Testament* [Szóképek a Görög Újszövetségben], 3. kötet, 52. oldal, és Louw és Nida, Lexicon, 1. kötet, 328. oldal).

■ **„iskolázatlan”** Ez az *idiótés* kifejezés, amit általában "laikusként" vagy "bizonyos területen iskolázatlanként" fordítanak. Eredetileg egy normál személyre utalt, aki egy vezetővel vagy szószólóval szemben állt. Majd később egy kívülállót jellemeztek ezzel a szóval, aki szemben állt egy csoport tagjával (vö. I. Kor. 14:16,23-24; II. Kor. 11:6).

Figyeld meg, hogy a különböző angol fordítások hogyan bánnak ezzel a kifejezéssel.

NASB, NKJV	„írástudatlan és iskolázatlan emberek”
NRSV	„írástudatlan és hétköznapi emberek”
TEV	„hétköznapi emberek, iskolázottság nélkül”
NJB	„írástudatlan laikusok”

■ **„elcsodálkoztak”** Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS (mint ahogy a következő két ige is). Vagy a cselekedet kezdetét jelzi, vagy egy ismétlődő, múltbeli cselekedetet (KIJELENTŐ MÓD). Lukács gyakran használja ezt szót (18 alkalommal a Lukács evangéliumában és Apcselben); általában, de nem mindig pozitív mellékjelentése van (vö. Lukács 11:38; 20:26; Apcsel 4:13; 13:41).

■ **„fel is ismerték őket, hogy Jézussal voltak”** Ez valójában bóknak számított. Jézus maga is iskolázatlan volt, ami a rabbinikus iskolákat illeti, mégis jól ismerte az Ószövetséget. Járt a zsinagóga iskolájába, mint ahogy az zsidó gyermek (ugyanúgy, mint Péter és János is) számára kötelező volt.

Ezek a vezetők felismerték Péter és János bátorságát és hatalmát. Ugyanezt látták Jézusban is.

4:14 Mindenki ismerte ezt a bénát, mert rendszeresen, minden nap ott ült a Templom ajtajánál. De nem ült már többet! A Templomban lévő tömeg nem tagadhatta ezt (vö. 16,22 versek).

4:15 Megkérték hármójukat, hogy menjenek el, miközben lehetőségeiket latolgatták, és a stratégiájukat tervezgették, hogy hogyan fogják tagadni ezt és fortélyaikat tervezgették (vö. 17-18 versek).

4:17-18 Ez volt a tervük! Ne beszéljetek Jézusról többet, és ne segítsetek többet az Ő nevében az embereknek! S mi van azokkal az emberekkel, akik Istent dicsérték ezért a gyógyulásért (vö. 3:8-9; 4:16)?

4:19 „inkább” Ez egy ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, amit nem a valóságra használtak, hanem az érvelés miatt. Péter és János nem gondolták, hogy a parancsuk valós érvényű volt (vö. 5:28).

■ **„igaz”** Lásd Különleges Téma: Igazságosság a 3:14-ben.

■ **„ítéljétek meg magatok”** Ez egy AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. Saját szavaikkal, motivációikkal és cselekedeteikkel ítélték el magukat.

4:20 Péter és János megerősíti, hogy nem tagadhatják meg, amit megtapasztaltak és nem fogják abbahagyni ennek hirdetését!

4:21 „azok pedig, miután megfenyegették” Azon gondolkoztam, hogy mivel fenyegették meg őket, hogy mit fognak csinálni. Jézust feltámadt a halálól. Ezt a férfit felállították az ágyából; mit akartak a vezetők Péterrel és Jánossal tenni?

■ **„mivel semmi lehetőséget nem találtak arra, hogy megbüntessék őket”** Lehetséges, hogy ez Lukács egyik célját jelezné, hogy miért írta ezt a könyvet. A kereszténység nem jelentett veszélyt Rómára, vagy Jeruzsálem békéjére. Még a Szanhedrin sem talált semmilyen fogást rajtuk, hogy elítélhessék vezetőit.

■ **„a nép miatt”** A Jeruzsálemben lévő szemtanúk, akik látták ezeket az eseményeket, a korai egyházat nagyon nagyra becsülték (vö. 2:47). A zsidó vezetők fenyegetve érezték magukat ettől a népszerűségtől (vö. 5:13,26).

SZÖVEG: 4:23-31

**23Amint elbocsátották őket, elmentek övéikhez, és elbeszélték, miket mondtak nekik a
főpapok és a vének. 24Amikor ezt meghallották, egy szívvel és egy lélekkel felemelték
hangjukat az Istenhez, és így szóltak: "Urunk, te teremtetted az eget és a földet, a tengert és
mindent, ami bennük van, 25te mondtad atyánknak, a te szolgádnak, Dávidnak szájával a
Szentlélek által: Miért zúdultak fel a pogányok, és a nemzetek miért terveznek
hiábavalóságot? 26Felkeltek a föld királyai, és a fejedelmek megegyeztek az Úr ellen és az ő
Felkentje ellen. 27Mert a te szent Szolgád, Jézus ellen, akit felkentél, valóban megegyezett
Heródes és Poncius Pilátus ebben a városban a pogányokkal és Izráel népével, 28hogy
végrehajtsák mindazt, amiről kezed és akaratod előre elrendelte, hogy megtörténjék. 29Most
pedig, Urunk, tekints az ő fenyegetéseikre, és add meg szolgáidnak, hogy teljes bátorsággal
hirdessék igédet; 30te pedig nyújtsd ki a kezedet gyógyításra, hogy jelek és csodák**

történjenek a te szent Szolgád, Jézus neve által." [31]Amint könyörögtek, megrendült az a hely, ahol együtt voltak, megteltek mindnyájan Szentlélekkel, és bátran hirdették az Isten igéjét.

4:23 Visszamentek a Felső Szobába, hogy találkozzanak a tanítványokkal.

4:24 „egy szívvel és egy lélekkel" A szív és a lélek egysége jellemezte a korai egyházat (vö. 1:14; 2:46; 4:24; 5:12; 15:25). Ebben a légkörben, amikor a cél miatt egységben vannak, megtalálható a szellemi erő és az összpontosult cselekvés.

■ **„Urunk"** Ez a görög "*despota*" kifejezés, amiből az angol *despot* szó származik, ami magyarul azt jelenti, hogy kényúr, zsarnok. Olyan valakit jelölt, aki tökéletes hatalommal rendelkezett! Itt Istenre az Atyára utal (vö. Lukács 2:29 és Jel. 6:10). Jézusra is használják (vö. II. Péter 2:1 és Júdás 4).

■ **„te teremtetted az eget és a földet, a tengert és mindent, ami bennük van"** Lehetséges, hogy ez a II. Mózes 20:11-re való utalás. A 14:15 is idézve van ez és ennek igazsága megjelenik a 17:24-ben is.

4:25 Ennek a versnek az első felének több olvasata is létezik. A legrégebbi kéziratok, P^{74}, א, A, és B már magában foglalják a kétértelmű változatot. Bár a pontos szórend ismeretlen, a szövegrész hangsúlya nyilvánvaló. A problémáról szóló teljesebb feljegyzésért és a teóriákról, hogy mi is történt itt, lásd Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (Szövegi Kommentár a Görög Újszövetségről) 321-323 oldal.

■ **„Dávidnak szájával a Szentlélek által"** Ez az ÓSZ ihletettségét erősíti meg. Ez egy idézet a Szeptuagintából, a Zsolt. 2:1-2 idézve, ami királyi Messiási Zsoltár. A világi ellenállás várható, de ugyanúgy YHWH győzelme is.

Az Apcselben Lukács számos ÓSZ-i idézetet jegyez fel, hogy azok hogyan kapcsolódnak az evangéliumhoz.

1. Jóel 2:15 az Apcsel 2:16-ban
2. Zsolt. 16:8-11 az Apcsel 2:25-ben
3. Ézsaiás 52:12-53:13 az Apcsel 3:18-ban
4. V. Mózes 18:15-20 az Apcsel 3:22-ben
5. I. Mózes 12:3; 22:18 az Apcsel 3:25-ben
6. Zsolt. 118:22 az Apcsel 4:11-ben
7. Zsolt. 2:1-2 az Apcsel 4:25-26-ban

A kereszténység nem valami újdonság, hanem az Ószövetség beteljesülése (vö. Máté 5:17-48).

■ **„pogányok … nemzetek … királyai … fejedelmek"** Úgy tűnik, hogy a tanítványok rabbinikus szó asszociációt használtak a "fejedelmek" szóra. Bizonyos értelemben a Szanhedrint *Goyim*-nak (azaz pogányoknak) nevezte!

■ **„felkeltek"** Ez szó szerint az jelenti, hogy "valaki az orrán keresztül horkant". Ez dölyfös arroganciát jelöl.

■ **„az Úr … az Ő felkentje"** Figyeld meg, hogy mind YHWH-ról és a Messiásról is beszél. Meglepett, hogy nem idézték a Zsolt. 110:1-et!

Annyira nehéz monoteistának maradni és Krisztus teljes istenségét és a Lélek személyességét bizonygatni (vö. 25. vers). Mégis ez a három isteni, örökkévaló személy egymás utáni

szövegrészekben tűnnek fel az ÚSZ-ben. Ne feledd el, hogy az összes író, kivéve Lukácsot, monoteista zsidó Keresztény. Valami radikális dolognak kellett történnie, hogy ezek az emberek egy hármasságot erősítsenek meg (ez az evangélium volt). A Szentháromságról szóló Különleges Témát lásd a 2:32-ben.

4:27 „A szent szolgád, Jézus, akit felkentél. Figyeld meg a Messiási címeket.
1. Szent (vö. 3:14; 4:30)
2. szolga (*pais*, vö. 3:14,26; 4:25,27,30)
3. felkent (*chiró*, amiből a Krisztus származik, vö. Lukács 4:18; Apcsel 4:27; 10:38)

Ez a vers számos különböző módon megerősíti, hogy Jézust YHWH küldte el és hatalmazta fel. Jézus Isten eredeti terve, és a megváltásra és a helyreállításra kiválasztott módja (vö. 28. vers).

KÜLÖNLEGES TÉMA: A FELKENETÉS/MEGKENÉS A BIBLIÁBAN

A. Használták szépészetre (vö. V. Mózes 28:40; Ruth 3:3; II. Sám. 12:20; 14:2; II. Kor. 23:1-5; Dán. 10:3; Ámós 6:6; Mik. 6:15)
B. Használták vendégfogadásnál (vö. Zsolt. 23:5; Lukács 7:38, 46; János 11:2)
C. Használták gyógyításra (vö. Ézs. 6:1; Jer. 51:8; Márk 6:13; Lukács 10:34; Jakab 5:14) [az Ezék. 16:9-ben higiéniás eszközként használták]
D. Használták a temetésre való felkészülésnél (vö. I. Mózes 50:2; II. Krón. 16:14; Márk 16:1; János 12:3,7; 19:39-40)
E. Használták vallási értelemben is (tárgyként, vö. I. Mózes 28:18, 20; 31:13 [oszlop], II. Mózes 29:36 [az oltár]; II. Mózes 30:36; 40:9-16; III. Mózes 8:10-13; IV. Mózes 7:1) [a sátor])
F. Használták vezetők beiktatására
   1. Papoknál
      a. Áron (vö. II. Mózes 28:41; 29:7; 30:30)
      b. Áron fiai (vö. II. Mózes 40:15; III. Mózes 7:36)
      c. általános kifejezésként vagy címként (vö. Iv. Mózes 3:3; III. Mózes 16:32)
   2. Királyoknál
      a. Isten által (vö. I. Sám. 2:10; II. Sám. 12:7; II. Kir. 9:3,6,12; Zsolt. 45:7; 89:20)
      b. a próféták által (vö. I. Sám. 9:16; 10:1; 15:1,17; 16:3,12-13; I. Kir. 1:45; 19:15-16)
      c. a papok által (vö. I. Kir. 1:34,39; II. Kir. 11:12)
      d. a vének által (vö. Bírák 9:8,15; II. Sám. 2:7; 5:3; II. Kir. 23:30)
      e. Jézusra, mint Messiási királyra (vö. Zsolt. 2:2; Lukács 4:18 [Ézs. 61:1]; Apcsel. 4:27; 10:38; Zsid. 1:9 [Zsolt. 45:7])
      f. Jézus követőire (vö. II. Kor. 1:21; I. János 2:20, 27 [*chrisma*])
   3. valószínűleg prófétákra is (vö. Ézs. 61:1)
   4. az isteni szabadítás hitetlen eszközeinél
      a. Círus (vö. Ézs. 45:1)
      b. Tírusz Királya (vö. Ezék. 28:11)
   5. a "Messiás" kifejezés azt jelenti, hogy "a Felkent"

■ **„a te szent szolgád ellen … ebben a városban”** Itt van egy lista Jézus Jeruzsálemben való ellenségeiről.
1. Heródes, a kijelölt római uralkodója Palesztinának, aki idumeai volt
2. Poncius Pilátus, a római közigazgatási vezetője Palesztinának
3. a Pogányok, ami utalhat a római hadseregre, vagy a prozelita zsidókra
4. "Izrael népe", ami a zsidó hatóságokra és a zsidó tömegre utalhat, akik azt kérték, hogy Barabbást engedje el és Jézust feszítsék keresztre

4:28 „kezed és akaratod előre elrendelte, hogy megtörténjék” Még a teremtés előtt Isten már

eltervezte a megváltás tervét (vö. Máté 25:34; János 17:24; Ef. 1:4; I. Péter 1:20; Jel. 13:8; Apcsel 2:13; 3:18; 13:29). Krisztus ezen ellenségei csak azt hajtották végre, amit Isten szeretett volna, hogy végrehajtsanak. Jézus azért jött, hogy meghaljon (vö. Márk 10:45). Az a kifejezés, hogy "előre elrendelte" az "előtte" ELÖLJÁRÓSZÓ és a "korlátot szabni" szóösszetétele (vö. Róma 8:29,30; I. Kor. 2:7; Ef. 1:5,11).

Az ÚSZ-ben lévő igerészek, amik meghatározzák a predestinációt a következők: Róma 8:28-30; Róma 9; és Ef. 1:3-14. Ezek a szövegek nyilvánvalóan kifejezik, hogy Isten szuverén. Ő minden dolgot teljes mértékben az irányítása alatt tart, beleértve az emberi történelmet is. Van egy előre eltervezett megváltási terv, ami az idő folyásával kimunkálódik. Mindazonáltal ez a terv nem önkényes vagy szelektív. Nem csak Isten szuverenitásán vagy előre tudásán alapszik, hanem az Ő soha nem változó szerető természetén, kegyelmén, és a meg nem érdemelt kegyelmén.

Nagyon vigyáznunk kell a nyugati (amerikaias) induvidualizmusunkra, vagy az evangelizációs buzgalmunkra, hogy nehogy kiszínezze ezt a csodálatos igazságot. Az ellen is védekeznünk kell, hogy ne polarizálódjunk a történelmi, teológiai konfliktusokban, ami az Augusztinusz és Pelegius, vagy a Kálvinizmus és az Arminianizmus között húzódott.

A predestináció nem egy olyan tan, ami korlátozni akarná Isten szeretetét, kegyelmét és irgalmát, sem nem akar kizárni senkit sem az evangéliumból. Az lenne a célja, hogy megerősítse a hívőket azáltal, hogy formálja világnézetüket. Isten szeretete az egész emberiségnek szól (vö. I. Tim. 2:4; II. Péter 3:9). Isten minden dolog irányítását a kezében tartja. Ki vagy mi választhat el minket Tőle (vö. Róma 8:31.39)? A predestináció egy vagy két életszemléleti módot formál. Isten az egész emberi történelemre jelenidőben tekint. Az emberek időhöz vannak kötve. A mi perspektívánk és mentális képességeink korlátozottak. Nincs ellentmondás Isten szuverenitása és az emberiség szabad akarata között. Ez egy szövetséges szerkezet. Ez egy másik példa arra, hogy a bibliai igazságokat ellentmondó, feszültségekkel teli párokban jelenítették meg. A bibliai tanokat más perspektívából jelenítették meg. Elég gyakran ellentétesnek tűnnek. Az igazság az, hogy egyensúly van a látszólagosan ellentmondó párok között. Nem szabad eltávolítani a feszültséget az által, hogy az egyik igazságot eltávolítjuk a párokból. Nem szabad elválasztanunk egy bibliai igazságot sem és egyedül egy egységként kezelni.

Azt is fontos hozzátenni, hogy a kiválasztás célja nem az, hogy a mennybe kerüljünk, amikor meghalunk, hanem a jelenben való Krisztushoz való hasonlatosság (vö. Ef. 1:4; 2:10)! Arra lettünk kiválasztva, hogy "szentek és hibátlanok" legyünk. Isten úgy döntött, hogy megváltoztat minket, hogy mások láthassák a változást, és hogy hittel válaszoljanak Istenre Krisztusban. A predestináció nem egy személyes kiváltság, hanem egy szövetséges felelősség! Arra lettünk megmentve, hogy szolgáljunk!

4:29 „hirdessék igédet” Ez JELENIDEJŰ AKTÍV FŐNÉVI IGENÉV. Ez egy imádság a folyamatos bátorságért (vö. Ef. 6:19; Kol. 4:3) és az ihletettség megerősítéséért (vö. II. Tim. 3:15-17).

■
NASB **„teljes magabiztossággal”**
NKJV, NRSV
TEV **„teljes bátorsággal”**
NJB **„teljes félelem nélkül”**

Lásd a következő Különleges Témát.

KÜLÖNLEGES TÉMA: MERÉSZSÉG, BÁTORSÁG (*PARRÉSIA*)

Ez a görög kifejezés egy összetett szó, két szóból áll: "minden" (*pan*) és a "beszéd" (*rhésis*). A szólásnak ez a szabadsága vagy bátorsága gyakran társult azzal a mellékértelemmel, hogy az

elutasítás közepette is bátornak lenni (vö. János 7:13; I. Thessz. 2:2).

János írásaiban (13 alkalommal használta) gyakran jelzi a nyilvános felszólalást (vö. 7:4, ezenkívül Pál írásaiban is: Kol. 2:15). Bár néha egyszerűen csak annyit jelent, hogy "nyíltan" (vö. János 10:24; 11:14; 16:25, 29).

Az Apcselben az Apostolok ugyanolyan módon szólják Jézus üzenetét (bátorsággal), ahogyan Jézus is beszélt az Atyáról és az Ő terveiről és ígéretéről (vö. Apcsel. 2:29; 4:13,29,31, 9:27-28; 13:46; 14:3; 18:26; 19:8; 26:26; 28:31). Pál is azt kérte, hogy imádkozzanak érte, hogy bátran hirdesse az evangéliumot (vö. Ef. 6:19; I. Thessz. 2:2) és hogy megélje az evangéliumot (vö. Fil. 1:20).

Pál eszkatalogikus reménysége Krisztusban bátorságot és magabiztosságot adott neki, hogy ebben a jelenlegi gonosz világban hirdesse az evangéliumot (vö. II. Kor. 3:11-12). Abban is bizonyossága volt, hogy Jézus követői helyénvalóan fognak viselkedni (vö. II. Kor. 7:4).

Ennek a kifejezésnek vannak további aspektusai is. A Zsidók könyve nagyon egyedi módon arra használja, hogy legyen bátorságunk Krisztusban, hogy Isten elé járuljunk és beszéljünk is Hozzá (vö. Zsid. 3:6; 4:16; 10:19,35). A hívők tökéletesen elfogadottak és szívesen látottak az Atyával való bensőséges kapcsolatban a Fiún keresztül!

4:30 „te pedig nyújtsd ki a kezedet gyógyításra” Ez egy antropomorf kifejezés volt, amit arra használtak, hogy leírják vele azt, hogy Isten kijelentette együttérzését és hatalmát. A jelek azért voltak, hogy megerősítsék az evangélium üzenetét. Ez az üzenet radikálisan különbözött attól, amit egész életükben a zsinagógában hallottak.

4:31 „megrendült az a hely, ahol együtt voltak” Isten ezeket a szemtanúkat egy másik fizikai megjelenésű jellel bátorította, ugyanúgy, mint tette azt Pünkösdkor. Azt a szót, ami itt áll, arra a szélre használták, ami a hajókat fújta.

■ **„megteltek mindnyájan Szentlélekkel”** Figyeld meg, hogy itt újra mindannyian megteltek vele (vö. 2:4; 4:8,31; 9:17; 13:9,52). Ez a betöltekezés azért adatott, hogy bátran hirdessék az evangéliumot. Figyeld meg azt is, hogy a nyelvekenszólást nem említi itt meg. Az Apcselben, mikor a nyelvenszólást említik, akkor általában azt evangelizációs szövegkörnyezetben teszik, hogy kulturális-etnikai vagy/és földrajzi határokat léphessen át.

SZÖVEG: 4:32-35

32 A hívők egész gyülekezete pedig szívében és lelkében egy volt. Senki sem mondott vagyonából bármit is a magáénak, hanem mindenük közös volt. 33 Az apostolok pedig nagy erővel tettek bizonyságot az Úr Jézus feltámadásáról, és nagy kegyelem volt mindnyájukon. 34 Nem volt közöttük egyetlen szűkölködő sem, mert akiknek földjük vagy házuk volt, eladták azokat, az eladott javak árát pedig elhozták, 35 és letették az apostolok lába elé, azután szétosztották mindenkinek úgy, ahogyan szüksége volt rá.

4:32 „A hívők egész gyülekezete pedig szívében és lelkében egy volt” A hívők közti egység szelleme (vö. 1:14) azt az egységet tükrözte vissza, ami a Háromegy Isten között létezett (vö. Ef. 4:4-6). Ugyanezeket a szavakat használta Márk a 12:30-ban, hogy visszatükrözze az V. Mózes 6:4-5-ben lévő első parancsolatot.

■ **„mindenük közös volt”** Úgy éreztek egymás iránt, és úgy is viselkedtek, mintha egy család lennének. Ez volt az egyház első próbálkozása arra nézve, hogy anyagilag támogasson egy szolgálatot. Önkéntes alapon működött és kölcsönös volt, nem pedig kötelező. A motiváció a szeretet és a törődés volt, nem pedig a kormányzat vagy a társadalmi egyensúlyba hozás!

4:33 „tettek bizonyságot … feltámadásáról” Ez volt üzenetük központi igazsága (vö. I. Kor. 15). Jézus él!

■ **„és nagy kegyelem volt mindnyájukon”** Pál leveleiből tudjuk, hogy később ez a gyülekezet nagyon elszegényedett (vö. Róma 15:3; Gal. 2:10). A bővölködő kegyelemnek, ugyanúgy, mint a bővölködő életnek (vö. János 10:10) nem túl sok köze van az anyagi dolgokhoz. Figyeld meg, hogy ez a bővölködés mindannyiukon rajta volt, nem csak a vezetőkön, vagy azokon, akik valamilyen bizonyos ajándékot birtokoltak, vagy azokon, akik egy bizonyos társadalmi-gazdasági ranggal bírtak.

4:34 Az egyház felelősséget érzett egymás iránt. Azok, akinek volt, szabadon adakoztak azok felé, akik szükségben voltak (vö. 35. vers). Ez nem kommunizmus, hanem cselekedetben megnyilvánuló szeretet.

4:35 „letették az apostolok lába elé” Ez egy kulturális idióma ami azt jelenti, hogy valamit adsz a másiknak. Pénzüket és dolgaikat az Apostolok lábai elé helyezték, mert életüket Jézus lába elé helyezték.

■ **„azután szétosztották”** Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELETÉS, ami egy múltban történt folyamatos cselekedetre utal.

■ **„mindenkinek úgy, ahogyan szüksége volt rá”** Van egy érdekes megjegyzés a következő könyvben, Klein, Blomberg és Hubbard: *Introduction to Bibliacal Interpretation* (Bevezetés a Biblia Értelmezéséhez) 451-453. oldalon, hogy Marx nyilatkozatában van két idézet is az Apcselből:

1. „aszerint, amint kinek-kinek módjában állt” – 11:29
2. „mindenkinek úgy, ahogyan szüksége volt rá”

A hermeneutikai probléma az, hogy a modern kori emberek úgy próbálják használni a Bibliát, hogy az azt támassza alá, amit az soha nem mondott vagy jelentett. A Biblia nem jelenthet valami olyat a számunkra, amit az soha nem is jelentett az eredeti olvasónak/hallgatóságnak. A szöveget alkalmazhatjuk saját kulturális és anyagi helyzetünkre, de ez az alkalmazásunk elválaszthatatlanul kell hogy kapcsolódjon az eredeti szerző mondanivalójához. Minden bibliai szövegnek csak egyetlen egy jelentése van, de nagyon sok alkalmazása vagy jelentősége.

SZÖVEG: 4:36-37

36 József például, akinek az apostolok a Barnabás melléknevet adták, ami azt jelenti: Vigasztalás fia, egy ciprusi származású lévita, 37 mivel földje volt, szintén eladta, elhozta a pénzt, és letette az apostolok lába elé.

4:36 „József … ciprusi származású lévita” Az Ószövetség megtiltotta a papoknak, hogy földet birtokoljanak, de a római hatóságok nagyon sok dolgot megváltoztattak Palesztinában.

■ **„akinek az apostolok a Barnabás melléknevet adták, ami azt jelenti: Vigasztalás fia”** Ez a legnépszerűbb jelentése a "Barnabás"-nak. Arámul az jelenti "a prófécia fia". Pál barátja és missziós társa volt. Eusebiosz, egy korai egyháztörténész azt mondja, hogy a Lukács 10-ben előforduló hetven tanítvány egyike volt.

KÜLÖNLEGES TÉMA: BARNABÁS

I. Az Ember

A. Cipruson született (Apcsel 4:36)
B. Lévi törzséből született (Apcsel 4:36)
C. beceneve, mellékneve a "bátorítás fia" volt, (Apcsel 4:36; 11:23)
D. a jeruzsálemi gyülekezet tagja volt (Apcsel 11:22)
E. a prófétálás és a tanítás lelki ajándéka adatott neki (Apcsel 13:1)
F. apostolnak hívják (Apcsel 14:14)

II. Szolgálata
A. Jeruzsálemben
1. eladta földterületét, és az összes pénzt az Apostoloknak adta, hogy segítsenek a szegényeken (Apcsel 4:37)
2. vezető volt a jeruzsálemi gyülekezetben (Apcsel 11:22)

B. Pállal
1. Ő volt az egyike azoknak az embereknek, akik először elhitték, hogy Pál megtérése valódi volt (Apcsel 11:24)
2. Elment Tarzuszba, hogy megkeresse Pált, hogy elhívja, hogy segítsen az Antiókhiában lévő új gyülekezetben (Apcsel 11:24-26)
3. Az Antiókhiában lévő gyülekezet elküldte Barnabást és Sault a jeruzsálemi gyülekezetbe a szegényeknek szóló adományokkal (Apcsel 11:29-30).
4. Barnabás és Pál elindultak első missziós útjukra (Apcsel 13:1-3)
5. Barnabás volt a csapatvezető Cipruson (saját otthonában), de hamarosan Pál vezetőségét ismerték el (vö. Apcsel 13:13)
6. Beszámoltak a jeruzsálemi gyülekezetben, hogy megmagyarázzák és dokumentálják a pogányok közötti missziós munkájukat (vö. Apcsel 15, a jeruzsálemi gyűlésnek hívták)
7. Barnabás és Pál első alkalommal különböztek össze a zsidó étkezési szokások és a pogány közösséggel kapcsolatban, amit a Gal. 2:11-14-ben jegyeztek fel.
8. Barnabás és Pál egy második missziós utat tervezett, de vita tört ki közöttük Barnabás unokatestvére, János Márk miatt (vö. Kol. 4:10), aki az első missziós út során otthagyta szolgálatát (vö. Apcsel 13:13). Pál nem volt hajlandó a második missziós útra is elvinni, így a csapat megoszlott (vö. Apcsel 15:36:41). Ennek eredménye képen két csapat lett (azaz Barnabás/János Márk és Pál/Szilász).

III. Egyházi Hagyomány (Eusebiosz)
A. Barnabás egyike volt a Jézus által kiküldött hetven tanítványnak (vö. Lukács 10:1-20).
B. Saját otthonában, Cipruson halt meg keresztény mártírként.
C. Tertullianus azt mondja, hogy ő írta a Zsidókhoz írt levelet.
D. Alexandriai Kelemen azt mondja, hogy ő írta a nem kanonizált Barnabás levelét.

4:37 „mivel földje volt” Az eredeti nyelvezetben az szerepel, hogy földsáv, ami nem volt túl megszokott egy földdarab megnevezésére. Lehetséges, hogy temetkezési helyre utal. Az 5. fejezet azt mutatja, hogy ez a módszer lehetőséget adott arra, hogy a szolgálat ilyen módon történő anyagi támogatása ott rejtette magában a visszaélés lehetőségét.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Kik voltak a Szadduceusok? Miért voltak olyan mérgesek?
2. Mi volt a Szanhedrin?
3. Mi a jelentősége a Zsolt. 118-nak?
4. Miért olyan jelentőségteljes a 12. vers?
5. A 28. vers predestinációja személyekre utal, vagy pedig Isten megváltói tervére? Miért?
6. A 4:23-5:11-ben Lukács precedenst próbál felállítani a gyülekezet számára?

APCSEL 5

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Anániás és Szafira	A Szentléleknek Való Hazugság	A Javak Megosztása	Anániás és Szafira	Anániás és Szafira Csalása
		(4:32-5:11)		
		4:32-5:6		
5:1-11	5:1-11		5:1-6	5:1-6
		5:7-11	5:7-8	6:7-11
			5:9-11	
Sok Jel és Csoda Történik	Az Erő Továbbra is Megnyilvánul a Gyülekezetben	Az Apostolokat Másodjára is Letartóztatják	Csodák és Jelek	Az Általános Helyzet
5:12-16	5:12-16	5:12-21a	5:12-16	5:12-16
Az Apostolok Üldöztetése	A Bebörtönzött Apostolok Kiszabadulnak		Az Apostolokat Üldözik	Az Apostolok Letartóztatása és Megmenekülése
5:17-26	5:17-21		5:17-21a	5:17-18
				5:19-21a
				Parancsot Kapnak a Szanhedrin Előtti Megjelenésre
	Az Apostolokat Újra Kihallgatják	5:21b-26	5:21b-26	5:21b-26
	5:22-32			
5:27-32		5:27-32	5:27-28	5:27-33
	Gamáliel Tanácsa	Gamáliel	5:29-32	
5:33-42	5:33-42	5:33-39a	5:33-39a	Gamáliel Beavatkozik
				5:34-39a
		5:39b-42	5:39b-42	5:39b-41
				05:42:00

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 5:1-6

[1]Egy ember, név szerint Anániás, feleségével, Szafirával együtt eladott egy birtokot, [2]és árából feleségének tudtával félretett magának, egy részét pedig elvitte, és az apostolok lába elé tette. [3]Péter azonban így szólt: "Anániás, miért szállta meg a Sátán a szívedet, hogy hazudj a Szentléleknek, és félretegyél magadnak a föld árából? [4]Ha megmaradt volna, nem neked maradt volna-e meg, és miután eladtad, nem te rendelkeztél-e az árával? Mi indította szívedet ilyen cselekedetre? Nem embereknek hazudtál, hanem az Istennek." [5]Amint meghallotta Anániás ezeket a szavakat, összeesett, és meghalt. Erre nagy félelem szállta meg mindazokat, akik ezt hallották. [6]Az ifjak pedig felálltak és betakarták őt, majd kivitték és eltemették.

5:1 „Anániás” A teljes héber név a Hanániás volt, ami azt jelenti, hogy "YHWH kegyelmesen adott" vagy hogy "YHWH kegyelmes".

■ **„Szafira”** Ő Anániás felesége volt. Arámul a neve azt jelenti, hogy "gyönyörű". Mind a ketten keresztények voltak.

5:2 „félretett” Ugyanezt a szót (*nosphizomai*) használták a Szeptuagintában (LXX) a Józsué 7:1-ben, hogy leírják Ákán bűnét. F. F. Bruce azt mondta, hogy Anániás az volt a korai egyház számára, mint Ákán a hódítás kora számára. Ennek a bűnnek meg volt az a potenciális kihatása, hogy az egész gyülekezetet megsebezze. Ezt a kifejezést a Titusz 2:10-ben is használták arra, amikor a rabszolgák loptak a gazdáiktól.

■ **„egy részét pedig elvitte, és az apostolok lába elé tette”** Ez azt utánozza, amit Barnabás tett a 4:37-ben. Ennek a házaspárnak meg volt a szabadsága arra, hogy eladja, vagy hogy megtartsa saját személyes birtokukat (vö. 4. vers). Arra is meg volt a szabadságuk, hogy adnak belőle vagy akár az egész összeget az Úr munkájára adják. De arra nem volt meg a szabadságuk, hogy egy részét odaadják, és azt vallják, hogy az egészet odaadták. Motivációjuk és kétszínű cselekedeteik felfedte szívüket (vö. 4c. vers; Lukács 21:14). Isten a szívet nézi (vö. I. Sám. 16:7; I. Kir. 8:39; I. Krón. 28:9; Péld. 21:2; Jer. 17:10; Lukács 16:15; Apcsel 1:24; Róma 8:27).

5:3 „Sátán … Szentlélek” Ez megmutatja a két szellemi erő jelenlétét, amik aktívak a világunkban és az életünkben. Az Ef. 2:2-3-ban felsorolták az I. Mózes utáni emberiség három ellenségét: (1) a bukott világrendszer; (2) személyes temperamentum; (3) saját bukott természetünk.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A SZEMÉLYES GONOSZ

Ez egy nagyon bonyolult téma, több okból kifolyólag is

1. Az ÓSZ nem jelenti meg a jó főellenségét, hanem YHWH egyik szolgálóját, aki az emberiségnek egy másik választási lehetőséget kínál, és gonoszsággal vádolja.
2. Az Isten személyes főellenségének fogalma az interbiblikus (nem kanonizált) irodalomban alakult ki, a perzsiai vallás (*Zoroastrianizmus*) befolyása alatt. Ez aztán nagyban befolyásolta a rabbinikus Judaizmust.
3. Az ÚSZ az ÓSZ témáit meglepően merev, de szelektív módon kategóriákban fejti ki.

Ha valaki a bibliai teológia szemszögéből közelíti meg a gonosz tanulmányozását (minden

könyvet vagy szerzőt vagy műfajt külön tanulmányozva és vázlatolva), akkor a gonosz nagyon különböző nézőpontjai tárulnak fel.

Ha viszont valaki nem bibliai vagy extra-bibliai megközelítésből vizsgálja a világ vallásokat vagy a keleti vallásokat, akkor az ÚSZ fejlődését előrevetíti a Perzsa dualizmus és a Greco-Roman spiritizmus.

Ha valaki az előfeltételezett világnézete miatt elkötelezett abban, hogy az Írások isteni ihletettségűek, akkor az ÚSZ fejlődését úgy kell hogy lássa, mint egy progresszív kijelentést. A keresztényeknek vigyázniuk kell, hogy ne engedjék meg, hogy a zsidó folklór vagy a nyugati irodalom (pl. Dante, Milton) definiálja a bibliai fogalmakat. Minden bizonnyal a kijelentésnek ez a területe tartalmaz misztikumot és kétértelműségeket. Isten úgy döntött, hogy nem jelenti ki a gonosz minden aspektusát, ennek eredetét, célját, hanem kijelentette annak legyőzetését!

Az ÓSZ-i kifejezésekben – Sátán vagy vádló – úgy tűnik, hogy ehhez a három különálló csoporthoz kapcsolódik

1. emberi vádlók (I. Sám. 29:4; II. Sám. 19:22; I. Kir. 11:14,23,25; Zsolt. 109:6)
2. angyali vádlók (IV. Mózes 22:22-23; Zak. 3:1)
3. démoni vádlók (I. Krón. 21:1; I. Kir. 22:21; Zak. 13:2)

Csak később, az intertestamentális időszakban azonosították az I. Mózes 3 kígyóját a Sátánnal (vö. A Bölcsességek Könyve 2:23-24; II. Énók 31:3), és csak később válik ez a rabbik véleményévé (vö. *Sot* 9b és *Sanh*. 29a). Az I. Mózes 6-ban szereplő "istenfiak" az I. Énók 54:6-ban lettek először angyaloknak nevezve. Nem azért mondom ezt, hogy a teológiai pontosságát bizonygassam, hanem hogy bemutassam a fejlődését. Az ÚSZ-ben ezek az ÓSZ-i cselekményeket az angyali, személyes gonosznak (pl. a Sátánnak) tulajdonították a II. Kor. 11:3-ban és a Jel. 12:9-ben.

A személyes gonosznak az eredetét lehetetlenség az ÓSZ-ből meghatározni (bár ez a nézőpontodtól függ). Ennek az egyik oka az Izrael erős monoteizmusa (vö. I. Kir. 22:20-22; Préd. 7:14; Ézs. 45:7; Ámós 3:6). Minden okozatot YHWH-nak tulajdonítottak, hogy megmutassa az Ő egyedülállóságát és elsőbbrendűségét (vö. Ézs. 43:11; 44:6,8,24; 45:5-6,14,18,21,22).

Az információ lehetséges forrásai a következőkre fókuszálnak: (1) Jób 1-2, amikor is Sátán az "istenfiak" egyike (azaz angyalok), vagy (2) Ézs. 14; Ezék. 28, amikor a büszke keleti királyokat (Babilon és Tírusz) a Sátán büszkeségének illusztrálására használja (I. Tim. 3:6). Vegyes érzéseim vannak ezzel a megközelítéssel kapcsolatban. Ezékiel Éden Kerti metaforákat nem csak Tírusz királyára, mint Sátánra használ (vö. Ezék. 28:12-16), hanem Egyiptom királyára is, mint a Jó és Gonosz Tudásának Fája (Ezék. 31). Mindamellett az Ézs. 14, főleg a 12-14-es versek, mintha egy angyali lázadást írna le, amit a büszkeség váltott ki. Ha Isten ki szerette volna jelenteni számunkra a Sátán pontos természetét és származását, akkor erre ez egy nagyon is burkolt mód. Vigyáznunk kell amiatt a trend miatt, amit a szisztematikus teológia felvett, hogy veszi a különböző evangéliumok, szerzők, könyvek és műfajok kis darabkáit, és összekeveri azokat, mint az isteni kirakósjáték egy-egy darabját.

Alfred Edersheim (*The Life and Times of Jesus the Messiah*, [Jézus a Messiás Élete és Kora] második kiadás, függelék XIII [748-763 oldalak] és XVI [770-776 oldalak]) azt mondja, hogy a Rabbinikus Judaizmust túlságosan is befolyásolta a Perzsiai dualizmus és a démoni spekulációk. Ezen a területen a rabbik nem túl jó források az igazsággal kapcsolatban. Jézus radikálisan eltér a Zsinagógák technikájától. Azt gondolom, hogy az a rabbinikus fogalom, hogy angyali közbenjárás és ellenségeskedés történt a Sion Hegyen, amikor Mózes megkapta a törvényt, ajtót nyitott annak a fogalomnak, hogy YHWH-nak és az egész emberiségnek fő-angyali ellensége van. Az iráni dualizmus (Zoroastrian) két fő istene *Ahkiman* és *Ormaza*, a jó és a rossz, ez a kettősség egy Judaikus, korlátozott kettősséggé fejlődött: YHWH és Sátán kettőssége.

Minden bizonnyal van progresszív fejlődés az ÚSZ-ben, ami a gonosz fejlődését illeti, de nem annyira bonyolult, mint ahogy azt a rabbik mondják. Jó példa erre a különbségre a "mennyben

lévő harc". Sátán bukása egy logikus szükségszerűség, de pontosan nincs megadva, hogy hogyan. S még az is, ami adva van, apokaliptikus műfajban van elrejtve (vö. Jel. 12:4,7,12-13). Bár Sátánt száműzték a földre, még mindig YHWH szolgájaként funkcionál (vö. Máté 4:1; Lukács 22:31-32; I. kor. 5:5; I. Tim. 1:20).

Meg kell fékeznünk a kíváncsiságunkat ezen a területen. A kísértéseknek és a gonosznak van egy személyes hajtóereje, de mégis csak egyetlen Isten van és az emberiség még mindig felelős a saját választásaiért. Van egy szellemi harc, az üdvösség előtt és után is. A győzelem csakis a Háromegy Istenen keresztül jöhet és maradhat meg. A gonosz legyőzetett és el lesz távolítva!

■ **„szállta meg"** Ez ugyanaz a szó, amit a Lélekre használnak (vö. Ef. 5:18). A betöltekezés együttműködést követel! Valamivel vagyunk betöltekezve! A Sátánnak is van köze ehhez, de mi vagyok a felelősek (vö. Lukács 22:3-6). Ajánlom a következő könyvet: Clinton E. Arnold: *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare* (Három Lényegbevágó Kérdés a Szellemi Harccal Kapcsolatban). Ez is bizonyíték arra, hogy a sátáni befolyás jelen van a hívők életében (vö. I. János 5:18-19). Lásd a teljesebb jegyzetet a 2:4-ben és a 3:10-ben.

■ **„hogy hazudj a Szentléleknek"** Hazudtak Péternek és a gyülekezetnek, de valójában a Szentléleknek hazudtak. Teológiailag nagyon hasonló ahhoz, amikor Jézus megkérdezte Pált a damaszkuszi úton, "Miért kergetsz engem?" (vö. Apcsel 9:4). Pál személyesen a hívőket üldözte, de Jézus ezt személyesen magára vette, és teszi ugyanezt a Lélek is. Ennek figyelmeztetésnek kellene lennie a mai hívők számára is.

5:4 „nem embereknek hazudtál, hanem az Istennek" Nem arról volt szó, hogy megtartották a pénz egy részét, hanem az volt a baj, hogy hazudtak, hogy magukat szelleminek tüntessék fel. Figyeld meg, hogy még egy kedves, nagylelkű cselekedet is, amit rossz motivációval tettek, bűn az. Figyeld meg, hogy a Szentlelket, amikor a 3. versben megemlítik, Istennek hívják.

5:5 „összeesett és meghalt" A régi világban valaki utolsó lehelete annak volt a bizonyítéka, hogy az illető lelke elhagyta testét (vö. Bírák 4:2; Ezék. 21:7 az LXX-ben). Ezt a ritka kifejezést csak az Apcselben találjuk meg az ÚSZ-ben (vö. 5:4,10; 12:23). Ez egy földi, múlandó ítéletre vonatkozó példa. A III. Mózes 10-ben leírt történethez hasonló, amikor Isten Áron fiait ítélte meg. Isten komolyan veszi a bűnt. Életbe vágó volt (vö. II. Kir. 14:6; Ezék. 18:4,20).

■ **„nagy félelem szállta meg mindazokat, akik ezt hallották"** Valószínűleg ez volt ennek az ítéletnek a célja. Hasonló lehet ez a halál Nádáb és Abihu halálához a III. Mózes 10-ben, és Uzzá halálához a II. Sám. 6-ban. A következő igeversekre alapozva lehetséges azt feltételezni, hogy bizonyos bűnök a hívő korai halálát okozzák: I. Kor. 11:30;Jakab 5:20; és I. János 5:16-17. Nehéz megtartani az egyensúlyt Isten szentsége (transzcendens volta) és Isten Atyasága (közelisége) között.

5:6 „eltemették" Az első századi zsidók nem gyakorolták a balzsamozást (még most sem), valószínűleg az I. Mózes 3:19 miatt (vö. Zsolt 103:14; 104:29). A halottakat gyorsan el kellett temetni, általában egy napon belül.

A bűn miatt nem volt semmilyen megemlékezési szertartás, vagy más keresztény temetkezési rítus.

KÜLÖNLEGES TÉMA: TEMETKEZÉSI SZOKÁSOK

I. Mezopotámia

A. A helyes/megfelelő temetés nagyon fontos volt a boldog másvilági élethez.
B. Egy példa egy mezopotámiai átokra: "Ne fogadja be a föld a hulláitokat!"

II. Ószövetség
A. A helyes/megfelelő temetés nagyon fontos volt (vö. Préd. 6:3).
B. Nagyon gyorsan elvégezték (vö. Sára az I. Mózes 35:19-ben és figyeljük meg az V. Mózes 21:23-ban).
C. A helytelen/nem megfelelő temetés a megvetés és a bűn jele volt
1. V. Mózes 28:26
2. Ézsaiás 14:2
3. Jeremiás 8:2; 22:19
D. Ha lehetséges volt, akkor a temetést családi kriptákban vagy barlangokban végezték a lakóhelyük területén.
E. Nem volt balzsamozás, mint például Egyiptomban. Az emberiség a porból lett és vissza kell térnie a porba (pl. I. Mózes 3:19; Zsolt. 103:14; 104:29).
F. A rabbinikus Judaizmusban nehéz volt egyensúlyban tartani a test helyes tiszteletét és kezelését és a holttestekhez kötődő ceremoniális tisztátalanság elképzelését.

III. Újszövetség
A. A temetés gyorsan követte a halált, általában huszonnégy órán belül. A zsidók gyakran figyelték a sírt még három napig, mert úgy hitték, hogy a lélek vissza tud térni a testbe ezalatt az időkorlát alatt (vö. János 11:39).
B. A temetés magában foglalta a test megtisztítását és bepólyálását különböző fűszernövényekkel (vö. János 11:44; 19:39-40).
C. Nem voltak megkülönböztetett zsidó vagy keresztény temetkezési szokások az első századi Palesztinában, s különböző tárgyakat sem helyeztek a sírba.

SZÖVEG: 5:7-11

7Mintegy három óra múlva a felesége is bement, mit sem tudva a történtekről. 8Péter megkérdezte tőle: "Mondd meg nekem, ennyiért adtátok-e el a földet?" Ő így felelt: "Úgy van, ennyiért." 9Péter erre így szólt hozzá: "Miért egyeztetek meg abban, hogy megkísértitek az Úr Lelkét? Íme, azok, akik a férjedet eltemették, az ajtó előtt állnak, és kivisznek téged." 10Az asszony pedig azonnal összeesett a lába előtt, és meghalt. Amikor bejöttek az ifjak, halva találták, kivitték őt is, és eltemették a férje mellé. 11Erre nagy félelem szállta meg az egész gyülekezetet és mindazokat, akik hallották ezeket.

5:7 „mintegy három óra múlva” Ez megmutatja, hogy a szemtanú feljegyzése mennyire részletes. Lukács írását a részletekre való odafigyelés jellemzi. Mind az írásának stílusa mind a kutatási módszere visszatükrözi ezt.

5:8 A színlelés folytatódik!

5:9 „megkísértitek” Két görög kifejezést használnak itt a próba megjelölésére. Ennek itt az a mellékjelentése, hogy "azzal a szemponttal megvizsgálva, hogy elpusztítsa". Valószínűleg a II. Mózes 17:2-t tükrözi vissza és az V. Mózes 6:16-t, ahol ezek a szövegrészek YHWH megkísértése és próbatétele ellen figyelmeztet (vö. Zsolt. 78:18,41,56).

KÜLÖNLEGES TÉMA: GÖRÖG SZAVAK ÉS SZÓÖSSZETÉTELEK A

KÍSRTÉS/PRÓBA KIFEJEZÉSRE

Két görög kifejezés van, aminek a jelentése ugyanaz, megpróbálni valakit valamilyen célból.

1. *Dokimazó*, *dokimion*, *dokimasia*
   Ez egy kohászati kifejezés, ami azt jelenti, hogy megvizsgálni/kipróbálni valaminek a valódiságát (metaforikusan valakinek) tűz által. A tűz felfedi a valódi fémet azáltal, hogy leégeti róla a szennyeződéseket (megtisztítva azt). Ez a fizikai folyamat nagyon erőteljes idiómává vált arra, hogy Isten és/vagy az emberek megpróbálják egymást. Ezt a kifejezést csakis pozitív értelemben használták, hogy az elfogadásra való tekintettel lett valami vagy valaki megpróbálva. Az ÚSZ-ben a következőkre használták:
   a. ökrökre, Lukács 14:19
   b. saját magunkra, I. Kor. 11:28
   c. a hitünkre, Jakab 1:3
   d. a lelkekre (emberi tanítókra), I. János 4:1
   e. még Istenre is, Zsid. 3:9
   Ezeknek a próbáknak a végeredményéről azt feltételezték, hogy pozitív lesz (vö. Róma 1:28; 14:22; 16:10; II. Kor. 10:18; 13:3; Fil. 2:27; I. Péter 1:7). Így aztán a kifejezés azt az elképzelést vonzza maga után, hogy valaki meg lett próbálva, és
   a. érdemesnek
   b. jónak
   c. valódinak
   d. értékesnek
   e. megtiszteltnek
   bizonyult.
2. *Peirazó*, *peirasmos*
   Ennek a kifejezésnek az a mellékjelentése, hogy hogy azzal a céllal vizsgálják meg, hogy hibát találjanak benne, és hogy elutasítsák. Gyakran használják azt a szót a Jézus pusztai megkísértésével kapcsolatban.
   a. Azt a próbálkozást közvetíti, hogy megpróbálta csapdába csalni Jézust (vö. Máté 4:1; 16:1; 19:3; 22:18,35; Márk 1:13; Lukács 4:2; 10:25; Zsid. 2:18).
   b. Ezt a kifejezést (*peirazó*) a Sátán címeként használja a Máté 4:3 és az I. Thessz. 3:5.
   c. (Az összetett szó alakjában) arra használják, Amikor Jézus azt mondja, hogy ne kísértsd az Istent (vö. Máté 4:7; Lukács 4:12; továbbá lásd még az I. Kor. 10:9).
   d. A hívők kísértései és próbatételeivel kapcsolatosan is használják (vö. I. Kor. 7:5; 10:9,13; Gal. 6:1; I. Thessz. 3:5; Zsid. 2:18; Jakab 1:2,13,14; I: Pét. 4:12; II. Pét. 2:9).

5:10 Az a kifejezés, amit a 6. versben arra használnak, hogy leírják az "ifjakat" (*neóteroi*) különbözik attól a kifejezéstől, amit a 10. versben használnak, *neanikoi*. Nem tudjuk biztosan, hogy ez itt csak szerzői változtatás, vagy egy teljesen más csoportra utal a gyülekezeten belül. Mind a két görög szó ugyanabból a gyökérszóból származik (*neos*).

5:11 „nagy félelem … és mindazokat, kik hallották ezeket” Lukács a hétköznapi *phobos* szót számos alkalommal használja ugyanebben az általános értelemben (vö. Lukács 1:69; 3:37; Apcsel 19:17). A hívők számára ez a hódolat, tisztelet és a lenyűgöző félelem értelmében érvényes, de a hitetleneknek ez egy rossz előérzet, félelem és terror (vö. Lukács 12:4-5; Zsid. 10:31).

■ **„gyülekezetet”** Ez az első alkalom, hogy az Apcselben ezt a szót használja, bár a Textus Receptusban a 2:47-ben előfordul. Ez a görög *ekklesia* kifejezés. Két szóból áll, az egyik a "valamiből ki" a másik a "hívott"; így aztán a kifejezés az isteni módon ki-hívottakra utal. A korai egyház ezt a kifejezést a világi használatból vette (vö. Apcsel 19:32,39,41), s mert a Szeptuaginta is

használta ezt a kifejezést Izrael "gyülekezetére" (vö. IV. Mózes 16:3; 20:4). Ezt használták saját maguk megnevezésére, mintegy az ÓSZ-i Isten népének kiterjesztéseként. Ők voltak az új Izrael (vö. Róma 2:28-29; Gal. 6:16; I. Péter 2:5,9; Jel. 1:6), Isten világméretű missziójának beteljesedése (vö. I. Mózes 3:15; 12:3; II. Mózes 19:5-6).

SZÖVEG: 5: 12-16

[12]Az apostolok által sok jel és csoda történt a nép között. Mindnyájan a Salamon csarnokában tartózkodtak egy akarattal, [13]de mások közül senki sem mert hozzájuk csatlakozni. A nép azonban magasztalta őket. [14]Az Úrban hívők száma egyre növekedett, férfiak és nők tömegével. [15]A betegeket is kivitték az utcákra, ágyakra és fekvőhelyekre tették le őket, hogy ha arra jár Péter, legalább az árnyéka vetődjék rá valamelyikükre. [16]Összejött a Jeruzsálem körüli városok népe is, hoztak betegeket és tisztátalan lelkektől gyötörteket, s ezek mind meggyógyultak.

5:12-16 Ez egy tömör összegzés, ami annyira jellemző az Apcsel könyvére (vö. 2:43-47; és 4:32-35).

5:12 „sok jel és csoda” Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS. Ez a két kifejezés feltűnik akkor is, amikor Péter idézi a Joel 2-t az Apcsel 2:29-ben. Újra meg újra tettek csodákat (vö. 2:43; 4:30; 5:12; 6:8; 7:36; 14:3; 15:20). Ne feledd, hogy a csoda még nem automatikusan az istenségtől jött jel (vö. Máté 24:24; és II. Thessz. 2:9), hanem annak volt, és ma is annak a módja, hogy a keresztény üzenetet alátámassza.

■ **„mindnyájan … egy akarattal”** Lásd az 1:14 jegyzetét.

■ **„Salamon Csarnokában”** Ez egy nyitott oszlopos folyosó volt a Templom területén a Pogányok Udvarának keleti falánál. Jézus is gyakran tanított ott (vö. János 10:23). Ez volt az a hely, ahol Pétert és Jánost először letartóztatták.

5:13

NASB	**„de mások közül senki sem mert hozzájuk csatlakozni”**
NKJV, NRSV	**„a többiek nem mertek csatlakozni hozzájuk”**
TEV	**„a csoport tagjain kívül senki nem mert csatlakozni hozzájuk”**
NJB	**„senki más nem mert hozzájuk csatlakozni”**

Ez egy szokatlan kifejezés. Úgy tűnik, hogy a "félelem" negatív oldalát írja le. Számos csoport meg van itt nevezve ebben a szövegkörnyezetben (vö. 12-16). A legtöbbjük számára ezek az események a Krisztusban való hithez való közeledést jelentették (vö. 5. csoport, és valószínűleg a 6. és a 7. csoport számára is), vagy a Krisztusban való hit alátámasztását (azaz a 3. csoport).

1. az Apostolok, 12. vers
2. az emberek, 12, 13. vers
3. a hívők (azaz akik egy akarattal voltak Salamon Csarnokában), 12. vers
4. a többiek (azaz a zsidó vezetőség), 13.vers
5. az új hívők, 14. vers
6. Jeruzsálem betegei, 15. vers
7. a környező falvakban lakó betegek és megszállottak, 16. vers

A JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI FŐNÉVI IGENÉV, a "csatlakozni" szó szerint azt jelenti, hogy "hozzáragasztani". Lukács gyakran használja ezt a kifejezést, de széles körű jelentéstartalommal. Itt arra utal, hogy nem lettek az új csoport tagjai (azaz a Jézusban, mint a megígért Messiásban hívők).

5:14 „hívők” Ez JELENIDEJŰ AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, ami egy folyamatos cselekményt jelöl. Lásd a Különleges Témát a 2:40-ben.

NASB, TEV

NJB, NIV „az Úrban”

NKJV, NRSV „az Úrnak”

Ezt a nyelvtani formát (azaz a nyolc igeidős rendszer) úgy is lehet érteni, hogy RÉSZESHATÁRÓZÓ ESET ("nak") vagy HELYHATÁROZÓ ESET ("ban). Én az gondolom, hogy ez egy módja annak, hogy megmutassa, hogy a hívők az Úrhoz tartoznak. Mi az Ő tulajdona vagyunk, Ő pedig a miénk!

■ **„száma egyre növekedett”** Lukács gyakran használt összegző megállapításokat a gyülekezet számának növekedéséről (vö. 2:47; 5:14; 6:7; 9:31; 12:24; 16:5; 19:20).

5:15 „hogy ha arra jár Péter, legalább az árnyéka vetődjön rá” Ezen a szinten a csodák elég gyakoriak voltak, és arra szolgáltak, hogy az evangéliumot alátámasszák. Nyilvánvalóan Péter volt az Apostolok szószólója. Ugyanez a fajta megerősítés a gyógyításon keresztül Pál által is megjelent (vö. 19:12).

Mikor értelmezzük a Bibliát nem szabad elfelejtenünk, hogy ezek a csodák a következő célból adattak:

1. hogy megmutassák Isten könyörületét
2. hogy megmutassák az evangélium igazságát
3. hogy megmutassák, kik voltak az Isten által elhívott vezetők

Ezek a jelek egy bizonyos kultúrában, egy bizonyos céllal adattak. Csak azért, mert Isten megadta ezeket ott, nem jelenti automatikusan azt, hogy a történelem minden időszakában minden kultúrában meg fogja tenni ugyanazt. Nem azt jelenti, hogy Isten nem lenne aktív minden korszakban, vagy hogy kevésbé lenne könyörületes, hanem azt, hogy Isten népének hitben kell járnia, nem pedig látásban! A csodák folytatódnak, de a bűnösök üdvözülése kell hogy legyen a legnagyobb cél, s nem azok fizikai gyógyulása, akik így is úgy is meg fognak halni!

Nekem úgy tűnik, hogy Isten nem változott. Jelleme, hatalma, könyörülete, és azon vágya, hogy mindenki megtérjen ugyanaz maradt, de teológiailag megnézve a történelmet, két olyan nagyobb időszak van, amikor az Istentől és a Sátántól jövő természetfeletti csodák a legintenzívebbek.

1. a testetöltés és a korai egyház kialakulását körülövező időszak
2. azaz időszak, ami megelőzi a végidők eseményeit, amikor a hívők borzalmas üldöztetésben fognak részesülni

Szeretném A. T. Robertsont idézni a *Word Pictures in the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyvének harmadik kötetének 62. oldaláról:

> "Természetesen nem volt semmilyen erénye vagy hatalma Péter árnyékának. Ez babonával párosult hit volt természetesen, ugyanúgy, mit ahogy más, az evangéliumokban feltűnő hasonló esetekben is (Máté 9:20; Márk 6:56; János 9:5) és Pál kendőjének használatánál is (Apcsel 19:12). Isten még a babonával társult hitet is tiszteletben tartja, amennyiben az a hit valódi, Benne lévő hit. Csak nagyon kevés olyan ember van, aki teljesen mentes a babonától."

5:16 „s ezek mind meggyógyultak” Ez BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS, ami azt erősíti meg, hogy mindannyian meggyógyultak (a műveltető nincs kifejezve, de valószínűleg a Lélek volt az) egyesével, újra és újra és újra, míg egy sem maradt!

Ez összegző típusú kijelentés. Szó szerint vesszük-e (azaz minden egyes beteg meggyógyult)? Jézus hitet követelt, vagy a gyógyítást használta arra, hogy (1) tanítsa a tanítványokat, vagy (2) hogy elérje, hogy a tömeg figyeljen rá.

Számomra elég sokkoló, hogy azok közül, akik az ÚSZ-ben meggyógyultak, nem "tértek meg" ezzel párhuzamosan (úgy értem Krisztusban bízni és örök életet nyerni). A fizikai gyógyulás

elég szegényes helyettesítése a szellemi üdvösségnek. A csodák csak akkor hasznosak igazán, ha Istenhez visznek minket. Minden ember a bukott világban él. Történnek velünk rossz dolgok. Isten gyakran úgy dönt, hogy nem avatkozik közbe, de ennek semmi köze a szeretetéhez és a törődéséhez. Kezeld óvatosan azt az elvárást, hogy Isten minden egyes alkalommal csodásan munkálkodjon ebben a gonosz korban. Ő szuverén, és nem tudhatjuk minden egyes adott helyzet teljes vonatkozását.

Ezen a ponton szeretném itt idézni a II. Tim. 4:20-ról szóló kommentárom jegyzetét, ami Pálról és az ő fizikai gyógyításáról szól:

> „Olyan sok kérdés van, amit szeretnénk az ÚSZ-i íróktól megkérdezni. Az egyik téma, amiről minden hívő elgondolkozik, az a fizikai gyógyulás/gyógyítás. Az Apcselben (vö. 19:12; 28:7-9) Pál képes a gyógyításra, de itt és a II. Kor 12:7-10-ben és a Fil. 2:25-30-ban úgy tűnik, hogy nem képes rá. Miért van az, hogy némelyeket meggyógyított másokat meg nem, és hogy van-e időkorlát, ami a gyógyításhoz kapcsolódik, és hogy bezárult-e már?
>
> Teljes mértékben hiszek a természetfeletti, könyörületes Atyában, aki fizikailag is ugyanúgy, mint szellemileg gyógyított a múltban és most is, de miért van az, hogy úgy tűnik, volt idő, mikor jelen volt a gyógyítás eme aspektusa, és aztán észrevehetően megszűnik? Nem hiszem, hogy ez az emberi hithez kapcsolódik, Pálnak minden bizonnyal volt hite (vö. II. Kor. 12). Az az érzésem, hogy a gyógyítás és a hit csodái megerősítették az evangélium igazságát és valódiságát, ami a világ azon részein, ahol az evangéliumot úgy hirdetik, hogy eddig nem volt elérhető, még mindig ezt szolgálja. Továbbá hiszem, hogy Isten azt akarja, hogy hitben járjunk, ne látásban. Továbbá a fizikai betegséget Isten gyakran megengedi a hívők életében (1) mint a bűnökért járó időleges büntetés; (2) vagy a bukott világban való élet következményeként, vagy (3) hogy segítse a hívőket a szellemi érettségben. Személyesen az én problémám ezzel az, hogy soha nem tudom, hogy éppen melyikről van szó! Az az imám, hogy Isten akarata legyen meg minden esetben, s ez nem a hit hiányát jelenti, hanem azt az őszinte próbálkozást, hogy megengedjem a kegyelmes, könyörületes Istennek, hogy mindenki életében az Ő akaratát munkálja ki.”

■ **„tisztátalan lelkek”** Lásd a következő Különleges Témát.

KÜLÖNLEGES TÉMA: AZ ÖRDÖGI

A. Az ókori emberek animisták voltak. Személyiséget tulajdonítottak a természet erőinek, természeti tárgyaknak és az emberi személyiség jellemző vonásainak. Az életet ezeknek az entitásoknak a szellemi közbeavatkozásaival magyarázták.
B. Ez a megszemélyesítés politeizmussá vált (sok isten kép). Az ördögiek (*genii*) kisebb istenek voltak, vagy kettős istenek voltak (jók vagy rosszak), amik hatással voltak az emberi egyén életére.
   1. Mezopotámai, káosz és konfliktus
   2. Egyiptom, rend és funkcionalitás
   3. Kánaán, lásd W. F. Albright: *Archaelogy and the Religion of Israel* (A Régészet és Izrael Vallása) ötödik kiadás, 67-92. oldala.
C. Az ÓSZ nem foglalkozik vele, és nem is dolgozza ki a kisebb istenek, angyalok vagy az ördögi témáját, valószínűleg annak szigorú monoteizmusa miatt (vö. II. Mózes 8:10; 9:14; 15:11; V. Mózes 4:35,39; 6:4; 33:26; Zsolt. 35:10; 71:19; 86:6; Ézs. 46:9; Jer. 10:6-7; Mik. 7:18). Megemlíti viszont a pogány nemzetek hamis isteneit (*Shedim*, vö. V. Mózes 32:17; Zsolt. 106:37) és meg is nevek közülük párat.
   1. *Se'im* (szatírok, vagy ördögök, vö. III. Mózes 17:7; II. Krón. 11:15)
   2. *Lilith* (nőnemű, rontó démon, vö. Ézs. 34:14)

3. *Mavet* (egy héber kifejezés, amit halálra használtak, és az alvilág kánaáni istenét jelölték vele, vö. *Mot*, Ézs. 28:15,18; Jer. 9:21; és valószínűleg a V. Mózes 28:22)
4. *Resheph* (pestis, vö. V. Mózes 33:29; Zsolt. 78:48; Hab. 3:5)
5. *Dever* (dögvész, vö. Zsolt. 91:5-6; Hab. 3:5)
6. *Azázel* (nem tudjuk a nevét biztosan, de valószínűleg egy sivatagi démon vagy egy hely neve, vö. III. Mózes 16:8,10,26)

(Ezeket a példákat az *Encyclopaedia Judaica*-ból vettem, ötödik kötet, 1523. oldal.)

Mindazonáltal nincsen semmilyen dualizmus, vagy angyali függetlenség YHWH-tól az ÓSZ-ben. A Sátán YHWH egyik szolgája (vö. Jób 1-3; Zak. 3), nem pedig az ellensége (vö. A. B. Davidson. *A Theology of the Old Testament* [Az Ószövetség Teológiája] című könyvének 300-306. oldala).

D. A Judaizmus a babilóniai fogság alatt fejlődött ki (Kr. e. 586-538). És a perzsiai Zoroasztrianizmus megszemélyesített dualizmusa befolyással volt rá: a jó és magas isten, *Mazda* vagy *Ormazd* és ellensége, *Ahriman*. E miatt fordulhatott elő a száműzetés utáni Judaizmusban a megszemélyesített dualizmus YHWH és angyalai, valamit a Sátán és angyalai vagy démonjai között.

A Judaizmusban megjelenő megszemélyesített ördögi teológiája jól dokumentált és részletezett a következő könyvben: Alfred Edersheim: T*he Life and Times of Jesus the Messiah* (Jézus a Messiás Élete és Kora), második kötet, XIII. appendix (749-863. oldal) és XIV. appendix (770-776. oldal).

1. Sátán vagy Sammael
2. a gonosz szándék (yetzer hara) az emberiségen belül
3. a Halál Angyala

Edersheim a következőképpen jellemzi ezeket: (1) a Vádló; (2) a Kísértő; és (3) a Büntető (2. kötet, 756. oldal). Megjelölhető teológiai különbség van a száműzetés utáni Judaizmus és a gonosz ÚSZ-i bemutatása és magyarázata között.

E. Az ÚSZ, s legfőképpen az evangéliumok megerősítik a gonosz szellemi lények létezését és az emberiséggel és YHWH-val való szembenállását (a Judaizmusban a Sátán az emberiség ellensége volt, nem Istené). Szemben állnak Isten akaratával, uralkodásával és királyságával.

Jézus szembeszállt velük és kiűzte ezeket a démoni lényeket az emberekből, amiket a következő nevekkel is illettek, (1) tisztátalan lelkek (vö. Lukács 4:36; 6:18) vagy (2) gonosz lelkek (vö. Lukács 7:21; 8:2). Jézus világosan különbséget tett a betegség (fizikai vagy mentális) és a démoni hatás között. Hatalmát és szellemi belátását mutatta meg az által, hogy felismerte és kiűzte ezeket a gonosz lelkeket. Gyakran felismerték Őt és megpróbáltak szólni Hozzá, de Jézus elutasította bizonyságtételüket, csendre utasította őket, és kiűzte őket.

Ebben a témában meglepően kevés információ található az ÚSZ-i Apostoli levelekben. Az ördögűzés sehol nincs lelki ajándékként felsorolva, vagy nincs olyan metódus leírva, hogy a jövő nemzedékek szolgálói vagy hívői hogyan végezzék azt.

F. A gonosz valóságos; a gonosz személyes, a gonosz jelen van. Sem az eredete sem a célja nincs felfedve. A Biblia megerősíti ennek valóságosságát és agresszív módon ellenáll annak befolyása ellen. Nincsen végső dualizmus. Isten teljes mértékben irányítása alatt tart mindent; a gonosz legyőzetett és megítéltetett és el lesz távolítva a teremtésből.

G. Isten népének ellen kell állnia a gonosznak (vö. Jakab 4:7). Nem lehetnek annak irányítása alatt (vö. I. János 5:18), de megkísérthető általa, így bizonyságtételük és befolyásuk károsulhat (vö. Ef. 6:10-18). A gonosz a keresztény világnézet az írásokban felfedett része. A modern kori keresztényeknek semmi joguk nincs ahhoz, hogy újradefiniálják a gonoszt (Rudolf Baltmann demitologizálása); hogy személytelenné tegyék azt (Paul Tillich társadalmi szerkezete); sem arra sem, hogy megpróbálják teljes mértékben pszichológiai kifejezésekkel leírni azt (Sigmund Freud), mert annak befolyása

átható.

SZÖVEG: 5:17-26

[17]Ekkor megjelent a főpap és egész kísérete, a szadduceusok pártja, és irigység fogta el őket. [18]Elfogták az apostolokat, és hatósági őrizetbe vették őket. [19]De az Úr angyala éjszaka megnyitotta a börtön ajtaját, és kivezetve őket ezt mondta nekik: [20]"Menjetek, álljatok fel a templomban, és hirdessétek a népnek ennek az életnek minden beszédét." [21]Ők engedelmeskedtek, korán reggel bementek a templomba, és tanítottak. Amikor megérkezett a főpap és kísérete, összehívták a nagytanácsot, Izráel véneinek egész testületét, és elküldtek a börtönbe, hogy vezessék elő őket. [22]A szolgák elmentek, de nem találták őket a börtönben; ezért visszatérve jelentették: [23]"A börtönt ugyan gondosan bezárva találtuk, az őrök is az ajtó előtt álltak, de amikor kinyitottuk, bent senkit sem találtunk." [24]Amint a templomőrség parancsnoka és a főpapok meghallották ezeket a szavakat, zavarba jöttek: vajon mi lehet ez? [25]De valaki odament és jelentette nekik: "Íme, azok a férfiak, akiket börtönbe vetettetek, ott állnak a templomban, és tanítják a népet." [26]Ekkor elment a parancsnok a szolgákkal, és elővezették őket, de minden erőszak nélkül, mert féltek a néptől, hogy megkövezi őket.

5:17 „irigység fogta el őket” A görög szó egyszerűen annyit jelent, hogy "forrni". Így aztán a szövegkörnyezetnek kell elárulnia, hogy buzgóságról vagy irigységről van-e szó. Ez megmutatja a vallási vezetők valódi motivációját, ami az irigység volt! Az Evangéliumban Jézus legfőbb ellenségei a Farizeusok voltak, de az Apcselben követőinek legfőbb ellenségei a Szadduceusok voltak.

5:18 Az Apcsel első pár fejezete megmutatja azokat a problémákat, amikkel a korai egyháznak szembe kellett néznie. Ezek a problémák korról korra, kultúráról kultúrára különböznek és változnak, de Isten a javunkra van, velünk van, és megerősít minket, hogy felülkerekedjünk ezeken. Semmi – börtön, megkísérelt megalázás, fenyegetések, stb. – sem veheti el a hívőktől Krisztus jelenlétét és békességét (vö. Róma 8:31-39).

5:19 „az Úr angyala” Ezt a kifejezést kétféle módon használták az ÓSZ-ben.

1. egy angyal (vö. I. Mózes 24:7,40; II. Mózes 23:20-23; 32:34; IV. Mózes 22:22; Bír. 5:23; I. Sám. 24:16; I. Krón. 21:15; Zak. 1:28)
2. egy módja annak, hogy YHWH-ra utaljanak (vö. I. Mózes 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48: 15-16; II. Mózes 3:2,4; 13:21; 14:19; Bír. 2:1; 6:22-24; 13:3-23; Zak. 3:1-2

Lukács gyakran használja ezt a kifejezést (vö. Lukács 1:11,13; 2:9; Apcsel 5:19; 7:30; 8:26; 12:7,11,23; 10:3; 27:23), olyan értelemben is, ahogy a fenti 1. pont leírja. Az ÚSZ nem használja a fenti 2. pont alatti megjelölést, kivéve az Apcsel 8:26-bam és 29-ben, ahol "az Úr angyala" párhuzamos a Szentlélekkel.

■ **„megnyitotta a börtön ajtaját”** Hasonló ez az eset Pál és Szilász megtapasztalásához Filippiben (vö. Apcsel 16:26). Nagyon sok tekintetben Péter élete párhuzamos Pál életével. Lehetséges, hogy ez irodalmi szándékosság volt.

5:20 „Menjetek, álljatok fel … és hirdessétek” Ezek három FELSZÓLÍTÁSKÉNT szolgálnak.

1. Menjetek, JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS
2. Álljatok, AORISZT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV FELSZÓLÍTÁSKÉNT használva (Friberg: *Analytical Greek New Testament* [Analitikus Görög Újszövetség], 379. oldal)
3. Hirdessétek (vagy ahogy az angol fordítás hozza: beszéljetek) JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS

Az angyal evangelista missziót bízott az apostolokra!

■ **„hirdessétek a népnek”** Ez volt az Apostolok szolgálatának legfőbb tulajdonsága. A bátorság és nem a félelem jellemzi az új, Lélekkel betöltekezett életüket.

■
NASB „az életnek minden beszédét”
NKJV „az élet minden szavát”
NRSV „az életről szóló teljes üzenetet”
TEV „mindent erről az új életről”
NJB „mindent erről az új Életről”

Ez a kifejezés az új életről szól (*zoé*, örökkévaló élet), amit egyedül Jézus Krisztusban lehet megtalálni. Szabaddá lettek, szellemileg is (üdvösség) és fizikailag is (kiszabadultak a börtönből). Most pedig mindent el kellett mondaniuk mindenkinek!

5:21 Figyeld meg, hogy az a tény, hogy természetfeletti módon kiszabadultak, nem jelenti azt, hogy nem börtönözik be őket újra. Még Isten gondviselése sem jelenti azt, hogy minden nehézség megoldódik vagy elvétetik a szolgálatból (vö. Máté 5:10-12; Róma 8:17; I. Péter 4:12-16).

■ **„a nagytanácsot, Izrael véneinek egész testületét”** A Szanhedrinről szóló jegyzetet lásd a 4:15-ben. Kire utal a "szenátus" vagy a "testület"? Vaughan, az *Acts* (Apcsel) című könyvében a 39-40. oldalon azt mondja, hogy ez Jeruzsálem azon véneiből állt, akik nem voltak tagjai a Szanhedrinnek abban az időben (vö. M. R. Vincent, *Word Studies* [Szavak Tanulmánya] című könyvének 1. kötetében a 234. oldalán), de az NASB és az NIV angol fordítások azt feltételezik, hogy a Tanács és a Szenátus szavak egymás szinonimái.

5:23 „bezárva” Ez BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A lényeg az volt, hogy a börtönajtók biztonságosan be voltak zárva, az őrök vigyázzban álltak (BEFEJEZETT AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV), de a rabok nem voltak már ott.

5:24 „zavarba jöttek” Lukács számos alkalommal használja ezt a kifejezést. Ez az *aporeó* intenzív formája (vö. Lukács 24:4; Apcsel 25:20) a *dia* elöljárószóval (vö. Lukács 9:7; Apcsel 2:12; 5:24; 10:17). Alapvetően azt jelenti, hogy kételkedés, bizonytalanság, zavarodottság.

■ **„vajon mi lehet ez”** Ennek a kifejezésnek a nyelvtani formája egy befejezetlen NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat (*an* plusz AORISZT KÖZEPIGEI ÓHAJTÁS). Az ÓHAJTÓ MÓD zavarodottságot fejez ki (vö. Lukács 1:61-62; 3:15; 8:9; 15:26; 22:23; Apcsel 5:24; 8:31; 10:17; 21:33; lásd James Allen Hewett: *New Testament Greek* [Az Újszövetségi Görög nyelv], 195. oldal).

5:26 „féltek a néptől, hogy megkövezi őket” Ez jól mutatja a korai egyház népszerűségét (vö. 13. vers; 2:47; 4:21) és a zsidó vezetők folyamatos irigységének forrását.

SZÖVEG: 5:27-32

27Bevitték, és a nagytanács elé állították őket, a főpap pedig elkezdte kihallgatásukat:
28"Szigorúan megtiltottuk nektek, hogy tanítsatok annak nevében, és íme, betöltitek az egész
Jeruzsálemet tanításotokkal, és ránk akarjátok hárítani annak az embernek a vérét."
29Péter és az apostolok így válaszoltak: "Istennek kell inkább engedelmeskednünk, mint az
embereknek. 30A mi atyáink Istene feltámasztotta Jézust, akit ti fára függesztve kivégeztetek.
31Az Isten őt fejedelemmé és üdvözítővé emelte fel jobbjára, hogy megtérést és

bűnbocsánatot adjon Izráelnek. 32Mi pedig tanúi vagyunk ezeknek az eseményeknek, és tanúja a Szentlélek is, akit azoknak adott az Isten, akik engedelmeskednek neki."

5:28
NASB, NRSV,
TEV „szigorúan elrendeltük"
NKJV „szigorúan parancsoltuk"
NJB „erősen figyelmeztettünk"

Az angol KJV fordításban az szerepel, hogy "nem szigorúan megparancsoltuk?", ami egy görög kézirati változat, amit a következő görög nyelvű szövegekben találhatunk meg: [2] א, D és E, de nem található meg a következőkben: P[74], א*, A és B. A "nem" szócska minden bizonnyal későbbi írástudók által lett hozzátoldva.

A felépítés egy Sémita idióma (vö. Lukács 22:15) ami hasonló a ROKON TÁRGYESETTEL a koiné görögben, amikor az ige (*parangelló*) és a közvetlen tárgy (*parangelia*) ugyanabból a szótőből származik. Ez a szerkezet felerősíti a kifejezések alapjelentését. Nagyon sok tudós azt gondolja, hogy ez egy Sémita idióma. Érdekes, hogy ez a kifejezés a koiné papiruszban, amit Egyiptomban találtak meg, egy hivatalos bírósági idézést jelentett, vagy pedig egy bírósági parancsot (vö. Moulton és Milligan: *Vocabulary* [Szókincs] 481. oldal).

■ **„annak az embernek"** Ez megmutatja a zsidó vezetők megvetését. Soha nem említik meg Jézus nevét. Sőt, a Talmud úgy utal rá, mint "x y" (vö. M. R. Vincent: *Word Studies* [Szavak Tanulmánya], 1. kötet 234. oldal).

■ **„ránk hárítani … a vérét"** Péter és János továbbra is azt bizonygatták, hogy ezek a zsidó vezetők tervezték meg Jézus halálát (vö. 30. vers; 3:14-15). A 7:52-ben Péter is ugyanezzel vádolta őket.

5:29 „kell" Ez a szó, a *dei*, erkölcsi szükségszerűséget jelent. Ez megmutatja az Apostolok elkötelezettségét arra nézve, hogy hirdessék az igazságot, a következményektől függetlenül (vö. 4:19).

5:30 „a mi atyáink Istene" Ezek a korai keresztények hitték, hogy ők voltak az igazi szellemi örökösei és leszármazottai az ÓSZ-i Isten népének (vö. Róma 2:28-29; Gal. 6:16; I. Péter 3:5,9; Jel. 1:6).

■ **„feltámasztotta Jézust"** Az ÚSZ megerősíti, hogy az Atya támasztotta fel Jézust (vö. Apcsel 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 27:31; Róma 6:4,9), hogy megerősítse Jézus életének és tanításának igazságát. Ez a *Kerygma* egy fő aspektusa (vö. I. Kor. 15).

■ **„akit ti fára függesztve kivégeztetek"** Ez visszacsatol az V. Mózes 21:23 átkához. Ezek a vallási vezetők azt szerették volna, ha Jézus, a Messiás tettető YHWH átkát hordozza. Jézus elhordozta az ÓSZ-i törvény átkát (azaz a lélek, aki bűnt követ el, bizony meghal [vö. Ezék. 18:4,20] és minden ember vétkezett, vö. Róma; Kol. 1:15; II. Kor. 2:14) miértünk (vö. Gal. 3:13; Kol. 1:14). Jézus volt Isten ártatlan báránya (vö. János 1:29; II. Kor. 5:21).

5:31 „az Isten … emelte fel jobbjára" Az a kifejezés, ami az angol fordításban szerepel, "felmagasztalta" a János 3:14-ben úgy szerepel, hogy "felemelte" és a Fil. 2:9-ben úgy hogy "magasra felmagasztalta". A kereszt volt Krisztus eszköze a felmagasztaltatáshoz és a győzelemhez (vö. Kol. 1:15; II. Kor. 2:14). Az az antropomorf kifejezés, hogy, "jobb kéz" a hatalom és a tekintély helyének metaforája volt (vö. Máté 26:64). Isten egy örökkévaló lélek. Neki nincsen fizikai teste.

■ **„fejedelemmé”** Ez a vers tisztán és kifejezetten megerősíti Jézus Messiási voltát. Ugyanezt a kifejezést használták Jézusra a 3:15-ben, mint "a magasra felmagasztalt", ahol az "élet szerzőjére" a magyarban pedig az élet fejedelmére fordították. Jelenthet "főnök"-öt, "úttörőt" vagy "herceget". Arra is használták, amikor egy iskola vagy egy család alapítójáról beszéltek (vö. Zsid. 2:10; 12:2).

■ **„üdvözítővé”** Ezt a kifejezést az első századi görög-római világban a császárra (Cézárra) használták. Azt vallotta magáról, hogy ő a kultúra és a béke megmentője, üdvözítője. Egy másik kifejezés, amit a császárok magukévá sajátítottak ki, de a keresztények egyedülálló módon csakis Jézusra használtak az az Úr szó (*kurios*).

Az "üdvözítő" kifejezés másik aspektusa az, hogy ez egy ÓSZ-i kifejezés volt amit YHWH-ra használtak (vö. II. Sám. 22:3; Zsolt. 106:21; Ézs. 43:4,11; 45.15,21; 49:26; 60:16; 63:8). Az ÚSZ-i írók gyakran megerősítik Jézus istenségét azzal, hogy neki tulajdonítják YHWH ÓSZ-i címeit. Figyeld meg, hogy Pál a Tituszhoz írt levelében hogyan is teszi ezt:

1. 1:3, "a mi üdvözítő Istenünk"
2. 1:4, "Krisztus Jézustól, ami üdvözítőnktől"
3. 2:10, "a mi üdvözítő Istenünk"
4. 2:13, "a mi nagy Istenünk és üdvözítőnk, Jézus Krisztus"
5. 3:4, "a mi üdvözítő Istenünk"
6. 3:6, "Jézus Krisztus, a mi üdvözítőnk"

■ **„hogy megtérést és bűnbocsánatot adjon Izráelnek”** Ez megmutatja Jézus halálának célját (vö. Lukács 24:47 és Apcsel 2:38). Szokatlan dolog az ÚSZ-i szerzőktől, hogy a megtérésre Istentől való ajándékként utaljanak (vö. Apcsel 11:18; II. Tim. 2:25). Általában az Új Szövetséghez ez volt az egyik követelmény (vö. Márk 1:15; és Apcsel 3:16,19; 20:21).

Azok, akik az Új Szövetségben kizárólag Isten részére fókuszálnak, gyakran ezt az igeverset használják, hogy bebizonyítsák, hogy az üdvösség az teljes mértékben Isten dolga, és az emberiség oldaláról nem kíván ebben aktív részvételt. Mindazonáltal ez egy jó példa a szövegkiragadásra, és annak oly módon való magyarázatára, hogy az passzoljon az illető előre eldöntött teológiai rendszeréhez. A biblia tisztán és világosan megerősíti az elsőségét és a szükségességét Isten kezdeményezésének, de azt is felfedi, hogy a "szövetség" fogalma írja le a legjobban azt a modellt, ahogyan Ő a szükségben lévő emberiség felé fordul. A szabadság egy ajándék, amit Isten a teremtésben nekünk adott. Isten nem hágja át erőszakosan azt az ajándékot/felelősséget (vö. Róma 2:4; II. Kor. 7:10). Ő vonz minket, csábít minket, munkálkodik bennünk, és elkészíti a megváltáshoz vezető utat (vö. János 6:44,65). De a bukott embereknek megtérésben, hitben, engedelmességben és kitartásban kell válaszolniuk kezdetben, és aztán folyamatosan.

Itt egy érdekes idézet Frank Stagg, *New Testament Theology* (Újszövetségi Teológia) című könyvének 119. oldaláról:

> "Az ember nem érheti el a megtérést, csupán megkaphatja azt, mégis, el kell azt fogadnia. Hit által az ember befogadja Krisztust saját legbensőbb személyébe; és Krisztus mint egy átváltoztató jelenlét visszafordítja annak az életnek az útját a saját magába vetett bizalomból az Istenbe vetett bizalomhoz, önmegerősítésből az önmegtagadáshoz. Ez az átváltozás a Bukás visszafordítása, amiben is az ember arra törekedett, hogy önmagában találja meg létezésének teljes értelmét."

5:32 Az Apcselben számos alkalommal Péter utalt arra a tényre, hogy az Apostolok és a tanítványok Jézus életének, halálának és feltámadásának tanúi voltak. Ebben a szövegkörnyezetben hozzáadja azt is, hogy a "Szentlélek is " tanúja volt. Lehetséges, hogy ez volt annak az ÓSZ-i szükségszerűség betöltésének módja, hogy egy ügy alátámasztásához két személy volt szükséges (vö. IV. Mózes 35:30; V. Mózes 17:6).

■ **„akik engedelmeskednek neki”** Az engedelmesség egy életstílusszerű választás/döntés! Engedelmeskednünk kell azáltal, hogy elhisszük az evangéliumot. Folyamatosan

engedelmeskednünk kell, hogy élvezhessük annak gyümölcseit (vö. Lukács 6:46). Az a ritka kifejezés, hogy "engedelmesség" (*peithomai* plusz *arché*, vö. 27:21; Titusz 3:1), a 29. és a 32. versben szerepel, és az "uralkodó" (*arché*) és az engedelmeskedni szavak összetétele volt.

SZÖVEG: 5:33-39

**33Amikor ezt meghallották, dühükben a fogukat csikorgatták, és arról tanácskoztak, hogy
végeznek velük. 34De felállt a nagytanácsban egy farizeus, név szerint Gamáliél, az egész nép
előtt tiszteletben álló törvénytudó, és egy kis időre kivezettette az embereket. 35Azután így
szólt a nagytanácshoz: "Izráelita férfiak! Jól gondoljátok meg, hogy mit akartok tenni
ezekkel az emberekkel. 36Mert nem is olyan régen felkelt Teudás, és azt állította magáról,
hogy ő valaki, csatlakozott is hozzá mintegy négyszáz ember, de végeztek vele; akik pedig
bíztak benne, azok mind elszéledtek, és megsemmisültek. 37Azután az összeírás idején felkelt
a galileai Júdás is. Sok népet állított a maga pártjára, de elpusztult ő is; akik pedig bíztak
benne, azok is mind szétszóródtak. 38A mostani esetre is azt mondom: hagyjátok békén
ezeket az embereket, és bocsássátok el őket. Mert ha emberektől való ez a szándék vagy ez a
mozgalom, akkor megsemmisül; 39ha pedig Istentől való, akkor úgy sem tudjátok
megsemmisíteni őket, és még úgy tűnhettek fel, mint akik Isten ellen harcoltok." Azok
hallgattak rá,**

5:33
NASB „gyorsan eldöntötték”
NKJV „dühöngtek”
NRSV „forrongtak a dühtől”
TEV „annyira dühösek voltak”
NJB „annyira feldühítette őket”

Ez a kifejezés szó szerint az jelentette, hogy "fűrésszel vágni" vagy "a fogakat csikorgatni" (ahogy egyébként a magyar újfordítás hozza, a ford. megjegy.). A 7:54-ben is pontosan ugyanezt a kifejezést használja ugyanebben a formában, ahol hozzátoldta azt a kifejezést, hogy "szívükben", ami megmutatja a teljes metaforikus értelmét (lásd még a Lukács 2:35-öt). Ez az erőteljes kifejezés (azaz a *diaprió*) hasonló a 2:37a jelentéséhez.

■ **„arról tanácskoztak, hogy végeznek velük”** Ez egy BEFEJEZETLEN KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS, ami arra utal, hogy (1) ekkor kezdtek hozzá ahhoz, hogy megpróbálják őket megölni, vagy (2) ez egy visszatérő terv és vágy volt a részükről. Az Apcselben leírt korai egyház növekedésének ismeretében az 1. lehetőség tűnik a legjobbnak. Figyeld meg, hogy itt az Szadduceusok voltak azok, akik kifejezték dühüket és gyilkos szándékukat. Lehetséges, hogy a Farizeusok, (azaz Gamáliél) úgy tekintettek a korai egyházra, mint egy hasznos kis tüskére, amivel a Szadduceusok feltámadás tagadását szurkálhatják. A Farizeusok nem voltak hajlandóak Jézus feltámadását elismerni, de elismerték a feltámadás fogalmát, amit egy jövendőbeli, Istennel való élet követ majd.

A modern kori Bibliaolvasó számára meglepő lehet, hogy a vallási vezetők gyilkosságot terveztek. Ne feledd el, hogy ezek a Szadduceusok voltak, akik Mózes írásainak szentelték oda magukat, ami megparancsolta, hogy az istenkáromlót halálra kellett kövezni. Ezek a vezetők úgy gondolták, hogy Isten nevében cselekszenek, és az Ő igéjével összhangban (vö. III. Mózes 24:10-16).

5:34 „farizeus” Lásd a következő Különleges Témát.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A FARIZEUSOK

Ennek a kifejezésnek az eredete valamelyik a következők közül:

A. "Különállónak lenni." Ez a csoport a Makkabeusok idejében alakult ki. (Ez a legszélesebb körben elfogadott nézet)
B. "Felosztani." Ez egy másik jelentése ugyanannak a héber szógyökérnek. Néhányan azt mondják, hogy fordítót/értelmezőt jelent (vö. II. Tim. 2:15).
C. "Perzsa." Ez egy másik jelentése ugyanannak az arám szógyökérnek. A farizeusok tanainak némelyikének közös vonásai vannak a perzsai Zoroasztrián Dualizmussal.

A Makkabeusok idejében alakultak ki a "*Hasidim*" (a kegyesek közül). Számos más különböző csoport is megjelent, mint az Esszénusok is IV. Antiokhosz Epiphanész ellen megindult anti-hellenisztikus mozgalomból. A farizeusok először Josephus: *Antiquities of the Jews 8.5.1-3*-ban lettek megemlítve.

Főbb tanításaik

A. Hittek az eljövendő Messiásban, amit befolyásolt az interbiblikus zsidó apokaliptikus irodalom, mint pl. az I. Enók könyve.
B. Isten aktívan cselekszik a mindennapi életben. Ez teljesen ellentétes volt a Szadduceusok tanításával. Nagyon sok Farizeusi tan teológiai ellentéte volt a Szadduceusok tanának.
C. Fizikai irányultságú túlvilági élet, ami a földi életen alapszik, ami magában foglalja a jutalmazást és a büntetést (vö. Dániel 12:2).
D. Az ÓSZ és a Szájhagyományok (*Talmud*) tekintélye. Nagyon odafigyeltek arra, hogy engedelmeskedjenek Isten ÓSZ parancsainak, amiket rabbinikus tudósok iskolái értelmeztek és alkalmaztak (Shammai, a konzervatív, és Hillel, a liberális). A rabbinikus értelmezés azon a párbeszéden alapult, amit két különböző filozófiát valló rabbi folytatott, az egyik konzervatív a másik liberális volt. Ezek a beszélgetések/viták amik az Írások értelmezéséről szóltak, végül két formában lettek lejegyezve: a Babilóniai Talmud és a befejezetlen Palesztin Talmud. Azt hiszik, hogy Mózes ezeket a szájhagyomány útján terjesztett értelmezéseket a Sion Hegyén kapta. Ezeknek a beszélgetéseknek/vitáknak az eredete az a vita, amit Ezsdrás folytatott azzal a férfivel a "Nagy Zsinagógából" való (később a Szanhedrinnek hívták).
E. Magas fejlettségű angeológia (angyalokkal foglalkozó tanok). Ez magában foglalta a jó és a gonosz szellemi lényeket is. A Perzsa dualizmusból és az interbiblikus zsidó irodalomból alakult ki.

KÜLÖNLEGES TÉMA: GAMÁLIÉL

I. A Név
   A. A név azt jelenti, "Isten az én jutalmazóm".
   B. Az "idősebb" vagy I. Gamáliél néven ismert, hogy megkülönböztessék későbbi leszármazottjától, aki szintén egy nagyon aktív zsidó vezető volt.
II. A Férfi
   A. A hagyomány azt mondja, hogy Hillel unokája volt.
   B. Más hagyományok azt mondják, hogy Heródes uralkodói családjához is volt kötődése (azaz I. Agrippához).
   C. A hagyomány azt mondja, hogy ő volt a Szanhedrin elnöke, de ez valószínűleg II. Gamáliélre vonatkozik.
   D. Egyike volt azoknak a magas rangú tisztelt rabbiknak, akiknek a Rabban címet adták.
   E. Kr. u. 70 előtt halt meg.
III. Teológiája

A. Magas rangú tisztelt rabbi volt.
B. Arról volt ismert, hogy törődött a szétszóródott diaszpórában élő zsidókkal és folyamatosan irányítása alatt tartotta őket.
C. Arról is jól ismert volt, hogy törődött a társadalmilag jogfosztottakkal (rendeletei gyakran úgy kezdődtek, hogy "az emberiség javára").
   1. árvák
   2. özvegyek
   3. nők
D. Ő volt Pál apostol rabbinikus mentora Jeruzsálemben (vö. Apcsel 22:3).
E. Az Apcsel 5:33-39-ben józan, bölcs tanácsot ad, hogy hogyan kezeljék a korai egyházat Palesztinában.
F. Olyan nagyra tartották ezt a rabbit, hogy halálakor ezt mondták: "Amikor Gamáliél Rabban, a vén meghalt, a Tóra dicsősége megszűnt, a tisztaság és a szentség (szó szerint "elválasztódás") elveszett" (*Sot*. 9:15, Az *Encyclopedia Judaica*-ból idézve, 7. kötet, 296. oldal).
G. Meg kell állapítanunk, hogy Gamáliél motivációja ebben az esetben nem bizonyos. Lehetséges, hogy a Farizeusok bölcsességét bizonygatja a Szadduceusok lobbanékonyságával szemben. Ez a két zsidó szekta minden lehetséges alkalommal kihasználta egymást!

5:36-37 „Teudás … galileai Júdás” Josephus is megemlíti ugyanezt a két nevet (vö. *Antiq*. 20.5.1). Bár ő fordított sorrendben nevezte meg őket. További történelmi bizonyítékok azt mutatják, hogy volt két ilyen nevű férfi, akik zsidó, Róma ellenes zelóták voltak. Így aztán mind az ÚSZ, mind Josephus pontos és tárgyilagos. Az, akit Gamáliél említ Kr. u. 6-ban volt lázadó, míg akit Josephus említ Kr. u. 44-ben volt az.

5:37 „az összeírás idején” Josephus elmondja (vö. *Antiq*. 18:1:1; *Wars* 2:8:1), hogy Augustus elrendelt egy adót, amit a zsidókra kellett kivetni, nem sokkal azután, hogy Archelaust megfosztották a tróntól és Quiriniust tették meg Szíria helytartójának (azaz kb. Kr. u. 6-7-ben). Ezek az adózás céljából tartott népszámlálások tizennégy évenként ismétlődtek, de évekig tartott, míg elvégezték.

■ **„galileai Júdás”** Josephus számos alkalommal megemlíti (vö. *Antiq*. 18.1.1-6; 20:5:2 és a *Wars* 2:8:1; 2:17:8-9). Lázadása Kr. u. 6-7-ben történt. Ő volt a zelóta mozgalom megalapítója. A zelóták (Josephus a "negyedik filozófia"-ként nevezi őket) és a szikáriusok (sicarii, azaz (bér)gyilkosok) valószínűleg egy és ugyanazon politikai mozgalmi csoport.

5:38 „hagyjátok békén ezeket az embereket és bocsássátok el őket” Micsoda meglepő tanács! Ennek a kifejezésnek két AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÓ formája van.
1. *aphistémi*, elválasztani, félretenni
2. *apihiémi*, elküldeni, elengedni

■ **„ha”** Ez HARMADIK TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, ami lehetséges cselekményt jelent.

5:39 „ha” Ez ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, ami általában az igazság megerősítését jelöli, de itt ez nem lehet igaz. Ez az irodalmi használatát mutatja meg ennek a nyelvtani formának.

■ **„úgy tűnhettek fel mint akik Isten ellen harcolnak”** Nem szabad elfelejtenünk, hogy ezek a vallási vezetők valóban úgy gondolták, hogy Isten oldalán, Isten mellett cselekszenek. Maga az a tény, hogy Gamáliél annak a lehetőségéről beszél, hogy őszintén cselekszenek, de a rosszat teszik, már önmagában sokkoló kijelentés (vö. 11:17).

SZÖVEG: 5:40-42

[40]**előhívták az apostolokat, megverették őket, azután megparancsolták nekik, hogy ne szóljanak Jézus nevében, és azzal elbocsátották őket.** [41]**Ők pedig örömmel távoztak a nagytanács színe elől, mert méltónak bizonyultak arra, hogy gyalázatot szenvedjenek az ő nevéért;** [42]**és nem hagytak fel a naponkénti tanítással, és hirdették a Krisztus Jézust a templomban és házanként.**

5:39b „azok hallgattak rá" Némely fordításban (mint ahogy a magyarban is) ez a kifejezés a 39. versben található meg (vö. NRSV angol fordítás), míg másokban (vö. NASB, NKJV angol fordítások) a 40. versben található. A TEV és az NJB angol fordításokban a 39. vers végén található, de új bekezdést kezdenek.

■ **„megverették őket"** Ez nem ugyanaz a római megkorbácsolás vagy megvesszőzés volt (*mastix*, vö. Apcsel 22:24-25), mint amit Jézus is elszenvedett. Ez a zsidó botozásra utalt (vö. 25:3; azaz *deró*, Lukács 12:47-48; 20:10-11; 22:63). Nagyon fájdalmas volt, de nem volt életveszélyes.

A probléma ennek értelmezésében az, hogy ezt a két görög kifejezést gyakran egymással felcserélhető módon használták. Az V. Mózes 25:4-ban a Szeptuagintában a *mastix* kifejezést használták, de a zsidó büntetésre utal. Lukács általában a *deró* szót használja erre a zsidó zsinagógába történt botozásra (ami szó szerint azt jelenti, hogy "megnyúzni egy állatot").

■ **„azután megparancsolták nekik, hogy ne szóljanak Jézus nevében"** Ugyanez a nagytanács már megtette ezt korábban is (vö. 4:17,21). Ez alkalommal megverték őket és megismételték a figyelmeztetést.

5:41 Jézus előre megjósolta az effajta bánásmódot (vö. Máté 10:16-23; Márk 13:9-13; Lukács 12:1-12; 21:10-19; János 15:18-27; 16:2-4).

■ **„örömmel távoztak … mert méltónak bizonyultak arra, hogy gyalázatot szenvedjenek az ő nevéért"** Ma ez már meglepőnek tűnik a számunkra, mert mi olyan társadalomban élünk, ahol a fizikai üldöztetés nagyon ritka, de a századok során a hívők legnagyobb többsége számára ez nem így volt.

Jézus egyszerűen csak azt mondta, hogy követői szenvedni fognak. Kérlek olvasd el a következő igehelyeket: Máté 5:10-12; János 15:18-21; 16:1-2; 17:14; Apcsel 14:22; Róma 5:3-4; 8:17; II. Kor. 4:16-18; Fil. 1:29; I. Thessz. 3:3; II. Tim. 3:12; Jakab 1:2-4. Továbbá figyeld meg az I. Péterben, hogy hogyan szenved Jézus (vö. 1:11; 2:21,23; 3:18; 4:1,13; 5:1), hogy később követői felülmúlhassák őt (vö. 1:6-7; 2:19; 3:13-17; 4:1,12-19; 5:9-10).

5:42 „naponként … a templomban" Jézus ezen korai tanúi visszautasították az elhallgattatást, még a judaizmus szívében, a Templomban sem maradtak csendben.

■ **„házanként"** A korai egyház magánházaknál gyűlt össze, így tartották meg alkalmaikat az egész városban (vö. 2:46). Nem voltak egyházi épületek még pár száz évig.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért maradtak meg az Apostolok a judaizmusban olyan sokáig?
2. Sorold fel Jézus címeit, és azok jelentését, amiket a 3. fejezetben használtak.
3. Mi a két legalapvetőbb követelmény az üdvösséghez?
4. Miért idézik olyan gyakran Mózest az ÚSZ-ben?
5. Miért volt olyan jelentőségteljes az Ábrahámi szövetség az ÚSZ-i gyülekezet számára?
6. Miért tartóztatták le Pétert és Jánost?
7. Vázold Péter harmadik prédikációját.
8. Mi a jelentősége a 24-31. versben elhangzott imának?
9. Ahhoz, hogy valaki valóban ÚSZ-i legyen, kommunistának kell lennie?
10. Sorold fel azokat az okokat, amiért Lukács elmondta Anániás és Szafíra történetét.
11. Anániás felismerte, hogy a Sátánnal volt betöltekezve? Felismerte azt, hogy hazudott Istennek?
12. Miért volt Isten látszólag túlságosan is kemény?
13. Mi a helyzet a csodákkal (leginkább a gyógyítással) manapság?
14. Miért voltak olyan mérgesek a Szadduceusok?
15. Miért engedte ki az Apostolokat az angyal a börtönből?
16. Vázold Péter negyedik prédikációját. Sorold fel a közös elemeket a korábbi, az Apcselben feljegyzett prédikációi között.
17. Ki volt Gamáliél?
18. Miért kellene a keresztények örvendezniük a szenvedésben?

APCSEL 6

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
A Hét Kijelölt	A Hét Szolgáló Kijelölése	A Hét Kiválasztása	A Hét Segítő	Istvánt Tisztségébe Avatják
6:1-6	6:1-7	6:1-7	6:1-4	6:1-6
			6:5-6	
6:7.			6:7.	6:7.
István Letartóztatása	Istvánt Istenkáromlással Vádolják	István Prédikálása és Mártírsága	Isten Letartóztatása	István Letartóztatása
		(6:8-7:2a)		
6:8-15	6:8-15	6:8-7:2a	6:8-15	6:8-15

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÖVEGKÖRNYEZETI BETEKINTÉSEK

A. A 6. és 7. fejezetek Lukács irodalmi/történelmi módszere arra, hogy elkezdje a pogány misszió tárgyalását.

B. A Jeruzsálemben lévő gyülekezet ekkora már nagyon gyorsan növekedett (vö. 6:1).

C. Az Egyház arám ajkú palesztinai zsidók és görög ajkú zsidókból állt, akik diaszpórában éltek.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉS TANULMÁNY

SZÖVEG: 6:1-6
1 Azokban a napokban pedig, mivel nőtt a tanítványok száma, zúgolódás támadt a görögül

beszélő zsidók között a héberek ellen, hogy mellőzik a közülük való özvegyasszonyokat a mindennapi szolgálatban. [2]Ekkor összehívta a tizenkettő a tanítványok egész gyülekezetét, és ezt mondták nekik: "Nem helyes az, hogy az Isten igéjét elhanyagolva mi szolgáljunk az asztaloknál. [3]Hanem válasszatok ki magatok közül, atyámfiai, hét férfit, akikről jó bizonyságot tesznek, akik telve vannak Lélekkel és bölcsességgel, és őket állítsuk be ebbe a munkába; [4]mi pedig megmaradunk az imádkozás és az ige szolgálata mellett." [5]Tetszett ez a beszéd az egész gyülekezetnek, és kiválasztották Istvánt, aki hittel és Szentlélekkel teljes férfi volt, valamint Fülöpöt, Prokhoroszt, Nikánórt, Timónt, Parmenászt és Nikoláoszt, az antiókhiai prozelitát; [6]az apostolok elé állították őket, és miután imádkoztak, rájuk tették kezüket.

6:1 „tanítványok” Ez szó szerint "tanulókat" jelent a *manthanó* szóból. Fontos felismerni, hogy az ÚSZ az hangsúlyozza, hogy "tanítványokká legyenek" (vö. Máté 28:19), s nem pusztán csak a döntéshozatalt. A hívők effajta megnevezése egyedülálló az Evangéliumokra és az Apcselre. A Levelekben a "testvérek" és a "szentek" kifejezést használják arra, hogy megnevezzék Jézus követőit.

■ **„nőtt a … száma”** Ez JELENIDEJŰ AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A növekedés mindig feszültséget okoz.

■ **„zúgolódás”** (az angol fordításában panaszkodás szó szerepel) Ez a kifejezés azt jelenti, hogy "személyesen/bizalmasan/titkosan beszélni halk hangon" (Moulton: *Analytical Lexicon* [Analitikus Lexikon], 81. oldal). Számos alkalommal feltűnik a II. Mózesben is, amikor a pusztai vándorlás időszakát írja le (vö. II. Mózes 16:7,8; 17:3; továbbá a IV. Mózes 11:1; 14:27). Volt egy rejtett, a felszín alatt zajló elégedetlenkedés. Ugyanez a szó fordul elő a Lukács 5:30-ban és számos alkalommal a Jánosban is (vö. 6:41,43,61; 7:12,32).

■ **„a görögül beszélő zsidók között a héberek ellen”** Ez a hívő zsidókra utal, azokra, akik Palesztinában nőttek fel és elsősorban arám nyelvet beszéltek, és azokra, akik diaszpórában nőttek fel, és elsősorban koiné görög nyelvet beszéltek. Bizonyára voltak ennek a helyzetnek kulturális és faji felhangjai is.

■ **„a mindennapi szolgálatban”** (az angol fordításban a mindennapi ételkiosztás szerepel) A korai egyház követte a zsinagóga szokását. Hetente összegyűjtötték a pénzt (azaz az adományokat) és arra fordították, hogy megetessék a szegényeket. Ezt a pénzt arra használták, hogy ételt vásároljanak, amit hetente a zsinagóga kiosztott, a korai egyház pedig naponként tette mindezt. Lásd Különleges Téma: Alamizsnaosztás a 3:2-ben.

A történelemből azt látjuk, hogy a zsidó családok, akik más országokban éltek és dolgoztak visszatértek Palesztinába az apa késői éveiben, hogy az Ígéret Földjén temethessék el. Így aztán nagyon sok özvegy volt Palesztinában, főleg Jeruzsálem környékén.

A judaizmusban volt egy intézményesített törődés a szegények, idegenek és özvegyek felé (azaz a Mózesi Szövetségben, II. Mózes 22:21-24; V. Mózes 10:18; 24:17). Lukács írásai megmutatják, hogy Jézus maga is törődött az özvegyekkel (vö. Lukács 7:11-15; 18:7-8; 21:1-4). Így aztán természetes, hogy a korai egyház a zsinagóga szociális segélyszolgálatát és Jézus tanításait is követve nyíltan törődött a gyülekezet özvegyeivel.

6:2 „a tizenkettő” Az Apcselben ez volt az Apostolok gyűjtőneve. Ők voltak az első, különlegesen kiválasztott társai Jézusnak a földi szolgálata alatt, Galileából indulva.

■ **„összehívta a tizenkettő a tanítványok egész gyülekezetét”** Nem tudjuk biztosan, hogy itt ez mit jelent, mert a gyülekezet ekkorra már több ezer emberből állt, tehát egy olyan otthon vagy

üzlethelység sem volt elég nagy arra, hogy ennyi embert be tudjon fogadni. Minden bizonnyal a magában a Templomban kellett, hogy megtörténjen ez az eset, lehetséges, hogy Salamon Csarnokában (vö. 3:11, 5:12).

Ez az első példa arra, amit gyülekezeti közigazgatásnak neveztek (vö. 3,5; 15:22). Ez egyike azoknak a bibliai módoknak, ahogy a modern egyház szerveződik: (1) episzkopális (azaz van egy fő vezető); (2) presbiteriánus (azaz vezetőségi csoport van); kongregacionalista (azaz a hívők egész közössége dönt). Az Apcsel 15-ben mindegyik jelen van.

■ **„nem helyes az, hogy az Isten igéjét elhanyagolva mi szolgáljunk az asztaloknál”** Ez a szolgálatokra vonatkoztatva nem ledegradáló szavak, hanem annak a kezdete, hogy megérezték annak a szükségét, hogy Isten népe között megosszák a felelősséget. Ez nem tisztséget jelentett, hanem rábízott feladatokat. Az evangélium hirdetése elsőbbséget élvez még a szükséges szolgálatok előtt is. Az Apostolok egyedülálló módon voltak elhívva és felkészítve erre a feladatra. Ettől a feladattól nem vehet el semmi sem. Ez nem egy "vagy/vagy" hanem egy "mindkettő/és" kérdés volt.

A "szolgálni" kifejezés a gyakori *diakonia* szó, amit a szolgálatra használtak. Sajnálatos módon nagyon sok modern kommentátor a diakónus tisztségre keresve útmutatást (vö. Fil. 1:1; I. Tim. 3:8-10,12-13) ezt a szövegrészt használta arra, hogy ezt a szolgálati feladatot definiálja. Mindazonáltal ezek az emberek itt nem "diakónusok"; hanem foglalkozásuk volt a szolgálat/prédikáció. Csak félreértelmezéssel lehet az Apcsel 6-ban diakónust találni.

Nagyon érdekes a számomra, hogy a kora egyház hogyan szolgált anélkül, hogy épületeik lettek volna.

1. Amikor összegyűltek, minden bizonnyal a Templomban kellett találkozniuk.
2. Szombatnapokon bizonyára elmentek a helyi zsinagógáikba, és vasárnaponként valószínűleg a házicsoportokban találkoztak.
3. A hét folyamán (naponta) az Apostolok házról házra jártak (vö. 2:46).

6:3
NASB, NRSV „válasszatok”
NKJV „találjatok”
TEV „válasszatok ki”
NJB „ki kell választanotok”

Ez egy AORISZT KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS. Valamit tenni kellett, hogy helyreálljon az egység és az, hogy egy lelkülettel legyenek. Ez a kis dolog magában hordozta azt a potenciált, hogy az evangélium terjedését megakadályozza. Ma úgy mondanánk, hogy "csírájában elfojtani".

■ **„hét férfit”** Semmilyen különös oka nincs ennek a számnak, kivéve azt, hogy ez volt az ÓSZ-ben a tökéletesség szimbolikus száma, mivel ez a szám utal a teremtés hét napjára (vö. I. Mózes 1; Zsolt. 104). Van az ÓSZ-ben ugyanerre a folyamatra egy precedens, amikor a vezetők egy második szintjét alakították ki.

■
NASB, NJB „jó a hírneve”
NKJV „jó hírnévvel rendelkezik”
NRSV „megbecsülik”
TEV „akiről úgy tudják, hogy”

Az angol fordításokban megjelenő különbségek ennek a kifejezésnek a kétfajta használatát tükrözik vissza.

1. "tanúbizonyságot tenni valakiről" (vö. TEV, NIV)
2. "jó véleménnyel lenni valakiről" (vö. Lukács 4:22)

6:3 „telve vannak Lélekkel” A Lélekkel való betöltekezés számos alkalommal meg van említve itt az Apcselben, általában a Tizenkettővel és az ő prédikációjukkal/tanításukkal kapcsolatban. A

szolgálathoz való hatalmat/erőt jelöli. A Lélek jelenléte megállapítható az ember életében. A hozzáállásában, cselekedeteiben és hatékonyságában vannak ennek bizonyítékai. Azokat az embereket, akiket a gyülekezet kiválasztott, hogy segítsenek ezen a problémás területen, soha nem jellemzik úgy, mint akik ezen a területen munkálkodnak, hanem hogy az evangéliumot hirdetik. Az özvegyek fontosak, de az evangélium hirdetése az elsődleges (vö. 4. vers). A "Betöltekezésről" teljesebb jegyzetet találsz a 2:4-ben és a 3:10-ben.

■ **„és bölcsességgel”** Két fajta bölcsesség létezik.

1. a tudás/ismeret megértése
2. bölcs életmód

Ez a hét férfi birtokolta mind a kettőt!

■ **„őket állítsuk be ebbe a munkába”** Feladat orientált megbízatásuk volt. Ezt az igerészt nem lehet arra használni, hogy azt támasszuk alá, hogy a diakónusok kezelik a gyülekezet üzleti ügyeit (KJV angol fordítás: "ebbe az ügybe/ügyletbe)! A "munka" szó (*chraomai*) azt jelenti, hogy "szükség" nem pedig "tisztség" (Alfred Marshall, RSV Interlinear [RSV Sorközi Jegyzetek], 468. oldal).

6:4 „mi pedig megmaradunk” Ezt a görög kifejezést számos értelemben használják.

1. valakivel közeli kapcsolatban lenni, Apcsel 8:13
2. személyesen szolgálni valakit, Apcsel 10:7
3. állhatatosan odaszánni magunkat valamire vagy valakinek
   a. a korai tanítványok egymásnak és az imádságra, Apcsel 1:14
   b. a korai tanítványok az Apostolok tanításainak, Apcsel 2:42
   c. a korai tanítványok egymásnak, Apcsel 2:46
   d. az Apostolok az imádkozás szolgálatára és az igének, Apcsel 6:4 (Pál ugyanezt a szót használja, hogy a hívőket az imádságban való állhatatosságra buzdítsa, Róma 12:12; Kol. 4:2).

■ **„az imádkozás és az ige szolgálata”** A görög szövegben ez a kifejezés került a mondat elejére a hangsúlyozás miatt. Nem paradox, hogy ez "hét" férfi volt először az, akik először meglátták az evangélium világmissziós vonatkozását, és nem az Apostolok? Ennek a "hétnek" a prédikálása volt az, ami a judaizmustól való elszakadást kierőszakolta, s nem az Apostoloké.

6:5 „István” A neve azt jelenti, hogy "a győztes koronája". Mind a "hétnek" volt görög neve, de a diaszpórában élő legtöbb zsidónak volt mind héber mind görög neve is. A nevek önmagukban nem feltétlenül jelentik azt, hogy mindegyikük görög nyelvű zsidó lett volna. Az érvelés szerint mind a két csoport jelen volt itt.

■ **„hittel … teljes”** A hit kifejezés az ÓSZ-i szóból ered (azaz *emeth*) ami eredetileg azt jelentette, hogy az illető lábai stabil helyzetben álltak. Metaforikusan arra kezdték használni, amikor valaki megbízható volt, hűséges, lehetett számítani rá és lojális volt. Az ÚSZ-ben ezt a kifejezést arra használták, amikor a hívő válaszolt Isten Krisztus által adott ígéretére. Bízunk a megbízhatóságában! Hiszünk a hűségében. István bízott Isten megbízhatóságában; így aztán Isten jelleme jellemezte (azaz teljes volt a hittel, hűséggel).

■ **„Szentlélekkel teljes”** Számos különböző kifejezés van arra, hogy leírják a Lélek szolgálatát:

1. a Szentlélek csábítása (vö. János 6:44,65)
2. a Szentlélek keresztsége (vö. I. Kor. 12:13)
3. a Lélek gyümölcse (vö. Gal. 5:22-23)
4. a Lélek ajándékai (vö. I. Kor. 12)
5. a Lélek betöltése (vö. Ef. 5:18).

Teljesnek lenni a Lélekkel, ez két dolgot feltételez: (1) az illető meg van térve (vö. Róma 8:9) és (2) és hogy az illetőt a Lélek vezeti (vö. Róma 8:14). Úgy tűnik, hogy az, hogy valaki "teljes" a Lélekkel, kapcsolatban áll azzal, hogy folyamatosan betöltekezik vele (JELENIDEJŰ PASSZÍV FELSZÓLÍTÁS, Ef. 5:18).

■ **„Fülöp”** Számos Fülöp szerepel az ÚSZ-ben. Ez a Fülöp egyike volt a hétnek. Neve azt jelenti, hogy a "a lovak kedvelője". Az Apcsel 8-ban van szó a szolgálatáról. Eszköze volt a Samária-beli ébredésnek, és az etiópiai kormányzati tisztviselő felé személyesen tett bizonyságot. "Evangelistának" hívják az Apcsel 21:8-ban, és lányai is aktívak voltak a szolgálatban (azaz prófétanők voltak, vö. Apcsel 21:9).

■ **„Prokhorosz”** Keveset tudunk erről a személyről. A *The International Standard Bible Encyclopedia* (A Nemzetközi Standard Biblia Enciklopédia) 4. kötetében James Orr (szerkesztő) azt mondja, hogy Nicomedia püspöke lett és Antiókhiában mártírt halált halt (2457. oldal).

■ **„Nikánór”** Erről a személyről semmit nem tudunk az egyháztörténelemből. Neve görög, és azt jelenti, hogy a "hódító".

■ **„Timón”** Erről a személyről semmit nem tudunk az egyháztörténelemből. Neve görög és azt jelenti, hogy tiszteletreméltó.

■ **„Parmenász”** Ez a *Parmenides* rövidített formája. Az egyházi hagyomány szerint Filippiben halt mártír halált Trajanus uralkodása idején (vö. *The International Standard Bible Encyclopedia* [A Nemzetközi Standard Biblia Enciklopédia], 4. kötet, 2248. oldal).

■ **„Nikoláosz, az antiókhiai prozelita”** Lehetséges, hogy azért lett több információ megadva erről a férfiről, mert lehetséges, hogy a városa Lukács otthona is volt. Zsidó prozelita lévén három rituális cselekedetet kellett végrehajtania: (1) tanúk jelenlétében be kellett merítenie magát; (2) ha az illető férfi volt, körül kellett metélkednie; (3) az illetőnek, ha volt rá lehetősége, áldozatot kellett bemutatnia a templomban.

Volt némi zavar az egyháztörténelemben e körül az ember körül, mert volt egy hasonló nevű csoport, akiket a Jel. 2:14-15 említ meg. Néhány korai egyházatya (azaz Ireneus és Hippolütosz) azt gondolta, hogy ő volt ennek az eretnek csoportnak az alapítója. A legtöbb egyházatya, aki megemlíti a kettő közötti kapcsolatot mind azt gondolja, hogy ez a csoport megpróbálta az ő nevét felhasználni arra, hogy azt bizonygathassák, hogy alapítójuk a jeruzsálemi gyülekezet vezetője volt.

6:6 „rájuk tették a kezüket” A nyelvtani szerkezet azt sugallja, hogy az egész gyülekezet rájuk tette a kezét (vö. 13:1-3), bár a névmás megjelölése kétértelmű.

A Római Katolikus Egyház hasonló szövegrészeket használt fel arra, hogy alátámassza az Apostoli utódlást. A Baptista életben mi az ilyen szövegeket arra használjuk, hogy a felszentelést alátámasszuk (azaz hogy egy bizonyos szolgálatra felszenteljünk embereket). Ha ez igaz, akkor minden hívő elhívott és ajándékokkal rendelkező szolgáló (vö. Ef. 4:11-12), így azonban nincs semmilyen különbségtétel az ÚSZ-ben a papság és a laikusok között. A felállított elitizmus és a biblia által nem támogatott, propagált egyházi hagyományokat az ÚSZ-i igékben felül kell vizsgálnunk. A kézrátétel jelölhet funkciót, de semmiképen sem különleges helyzetet vagy hatalmat. Nagyon sok felekezeti hagyományunk történelmileg vagy felekezetileg van megalapozva, és nem egy világos bibliai tanításra alapszik, vagy egy biblikus feladatra. A hagyományok nem okoznak problémát mindaddig, amíg nem emeljük azt az Ige tekintélyével egyenrangúvá.

KÜLÖNLEGES TÉMA: KÉZRÁTÉTELEK A BIBLIÁBAN

A személyes részvételnek ezen gesztusa számos különböző módon volt használatos a Bibliában.

1. a családban a vezetőszerep továbbadása (vö. I. Mózes 48:18)
2. a helyettesítő áldozat halálával való azonosulás
   a. papok (vö. II. Mózes 29:10,15,19; III. Mózes 16:21; IV. Mózes 8:12)
   b. közemberek (nem papok) (vö. III. Mózes 1:4; 3:2,8; 4:4,15,24; II. Krón. 29:23)
3. elkülöníteni embereket Isten szolgálatára egy különleges feladatban vagy szolgálatban (vö. IV. Mózes 8:10; 27:18,23; V. Mózes 34:9; Apcsel 6:6; 13:3; I. Tim. 4:14; 5:22; II. Tim. 1:6)
4. egy bűnös bírósági döntés alapján való megkövezésénél (vö. III. Mózes 24:14)
5. egészségre, boldogságra és Istenfélő életre vonatkozó áldás fogadásakor (vö. Máté 19:13,15; Márk 10:16)
6. fizikai gyógyuláshoz kapcsolódva (vö. Máté 9:18; Márk 5:23; 6:5; 7:32; 8:23; 16:18; Lukács 4:!0; 13:13; Apcsel 9:17; 28:8)
7. a Szentlélek fogadásakor (vö. Apcsel 8:17-19; 9:17; 19:6)

Meglepő módon hiányzik az egyformaság azokban az igerészekben amiket történelmileg arra használtak, hogy a vezetők egyházi beiktatását támogassák (azaz felszentelését).

1. Az Apcsel 6:6-ban az Apostolok azok, akik kézrátétellel jelölik ki a helyi gyülekezetben szolgáló hét embert.
2. Az Apcsel 13:3-ban a próféták és a tanítók azok, akik kézrátétellel imádkoznak Barnabásért és Péterért és a misszionáriusi szolgálatukért.
3. Az I. Tim. 4:14-ben a helyi gyülekezet vezetői azok, akik részt vettek Timóteus elsődleges elhívásában és szolgálatra való felszentelésében
4. A II. Tim. 1:6-ban Pál az, aki kézrátételt használ Timóteussal.

Ez a változatosság és a meghatározatlanság az, ami jól illusztrálja az első századi gyülekezet megszervezettségének hiányát. A korai egyház sokkal dinamikusabb (rugalmasabb) volt és nagyobb rendszerességgel használta a hívők szellemi ajándékait (vö. I. Kor. 14). Az ÚSZ egyszerűen nem azért íródott, hogy lefektesse vagy támogassa a szolgálatra való felszentelés kormányzati példáját.

SZÖVEG 6:7

7 Az Isten igéje pedig terjedt, és nagyon megnövekedett a tanítványok száma Jeruzsálemben, sőt igen sok pap is engedelmeskedett a hitnek.

6:7 „Az Isten igéje” Ez Jézus Krisztus evangéliumára utal. Életére, halálára, feltámadására, és Istenről szóló tanítására, ami az Ószövetséget egy új szempontból nézte (vö. Máté 5:17-48). Jézus az ige (vö. János 1:1; 14:6). A kereszténység egy Személy!

■ **„terjedt”** A 7. versben lévő mind három IGE BEFEJEZETLEN IGEIDŐBEN van. Ez az Apcselben egy központi téma. Isten igéje folyamatosan terjed azáltal, hogy az újszövetség népe Krisztusban bízik, ezáltal Isten új népének tagjaivá válnak (vö. 6:7; 12:24; 19:20). Lehetséges, hogy ez párhuzamban volt azokkal az ígéretekkel, amiket Isten Ábrahámnak adott azzal kapcsolatban, hogy családja szám szerint meg fog sokasodni, akik Isten ószövetségi népévé lettek (vö. 7:17; I. Mózes 17:4-8; 18:18; 28:3; 35:11).

■ **„igen sok pap is engedelmeskedett a hitnek”** Ez volt az egyik oka, hogy a zsidó vezetőség (azaz a Szadduceusok) nyugtalanok voltak a kereszténység miatt. Azok, akik jól ismerték az ÓSZ-et, meggyőződtek afelől, hogy a Názáreti Jézus valóban a megígért Messiás volt. A judaizmus belső

köre már recsegett-ropogott! A könyv szerkezetéhez ezek a növekedést összegző megállapítások lehetnek a kulcs (vö. 9:31; 12:24; 16:5; 19:20; 28:31).

■ **„a hitnek”** Ennek a kifejezésnek számos különböző mellékjelentése lehet: (1) az Ósz-i háttere azt jelenti, hogy "hűséges" vagy "megbízható"; így aztán azt jelenti, hogy hiszünk Isten hűségében, vagy hogy bízunk Isten megbízhatóságában; (2) jelentheti azt, hogy elfogadjuk Isten Krisztusban felkínált ingyen bűnbocsánatát; (3) jelenthet hűséges, istenfélő életet; (4) jelentheti a keresztény hit közösségi értelmét vagy a Jézusról szóló dokrinális igazságokat (vö. Róma 1:55; Gal. 1:23; Júdás 3, 20). Számos igerészbe, mint pl. a II. Thessz. 3:2-ben elég nehéz eldönteni, hogy Pál pontosan melyik értelmére is gondolt.

SZÖVEG: 6:8-15
8 István pedig - kegyelemmel és erővel telve - nagy csodákat és jeleket tett a nép között.
9 Megjelentek azonban néhányan a szabadosok, a ciréneiek és az alexandriaiak zsinagógájából, valamint néhányan a ciliciaiak és ázsiaiak közül, és vitatkoztak Istvánnal;
10 de nem tudtak szembeszállni azzal a bölcsességgel és Lélekkel, amellyel beszélt. **11 Ekkor**
felbújtottak embereket, akik ezt mondták: "Hallottuk, amikor káromolta Mózest és az
Istent." **12 Ezzel fellázították a népet, a véneket és az írástudókat, rárohanva elfogták őt, és a**
nagytanács elé hurcolták. **13 Hamis tanúkat is állítottak, akik ezt mondták: "Ez az ember**
állandóan e szent hely és a törvény ellen beszél. **14 Hallottuk is, amikor azt mondta, hogy az a**
názáreti Jézus lerombolja ezt a helyet, és megváltoztatja azokat a szokásokat, amelyeket
Mózes hagyott ránk." **15 Ekkor a nagytanácsban ülők mind rátekintettek, és látták, hogy az**
arca olyan, mint egy angyalé.

6:8 „kegyelemmel és erővel telve” A "kegyelemmel telve" arra utal, hogy Isten áldása ott van az életén és a szolgálatán. Az "erővel" kifejezés a következő kifejezésekre utal, mégpedig hogy "nagy csodákat és jeleket tett".

■ **„nagy csodákat és jeleket tett”** Ez egy BEFEJEZETLEN IGEIDŐ (mint a 7. vers). Ez valószínűleg azelőtt történt meg, hogy kiválasztották volna, hogy egyike legyen a Hétnek. István evangéliumi üzenetét folyamatosan igazolta, alátámasztotta az ő személye (azaz kegyelemmel telve) és ereje (azaz a jelek és csodák).

6:9 „néhányan … valamint néhányan” Kérdéses, hogy ki hogyan értékeli azt, hogy István ellen hány csoport lépett fel.

1. egy zsinagóga (férfiak minden felsorolt országból)
2. két zsinagóga
3. cirénei és az alexandriai zsidók
4. ciliciai és ázsiai zsidók (Pál ciliciából való volt)
5. egy zsinagóga, de két csoport
6. öt különböző zsinagóga

A görög HÍMNEMŰ TÖBBESSZÁMÚ BIRTOKOSESETŰ NÉVELŐ (*tón*) kétszer meg lett ismételve.

■ **„a szabadosok, a ciréneiek és az alexandriaiak zsinagógájából”** (az angolban mielőtt felsorolná ezeket a csoportokat, van egy olyan kifejezés, hogy "név szerint a következők", ez a magyarból teljesen hiányzik. Ez a bekezdés és a magyarázat igazából ehhez a kifejezéshez tartozik. A ford. megjegy.) Ami miatt itt áll ez a kifejezés azaz, hogy a "szabados" vagyis felszabadított rabszolga kifejezés itt latin szó; így aztán tisztázásképp értelmezni kellett ezt. Nyilvánvalóan olyan zsidók voltak, akiket idegen országokba vittek el rabszolgaként (katonai vagy dolgozó

rabszolgának), most viszont visszatértek Palesztinába szabad emberként, de még mindig a Koiné görög volt az anyanyelvük.

6:10 István evangéliumi üzenete nem csak erővel és jelekkel volt alátámasztva, hanem nyilvánvalóan logikailag is meggyőző volt. A 7. fejezet jó példa arra, hogy hogyan prédikált.

■ **„és Lélekkel”** A görög szövegben semmilyen módon nem lehet megkülönböztetni a nagybetűket; így aztán az értelmező tudósok ezt így értelmezték. A nagy "L" betű a Szent Lélekre utalhat, a kis "l" betű az emberi lélekre (vö. 7:59; 17:16; 18:25; Róma 1:9; 8:16; I. Kor. 2:11; 5:4; 16:18; II. Kor. 2:13; 7:13; 12:18; Gal. 6:18; Fil. 4:23). Lehetséges hogy ez utalás a Péld. 20:27-re.

6:11 „felbújtottak embereket, akik ezt mondták” Az a kifejezés, hogy "felbújtottak" a következőket jelentheti: (1) megveszteget (vö. Louw és Nida, Lexicon [Lexikon], 1. kötet, 577-578. oldal) vagy (2) titokban szövetkezni (vö. Bauer, Arndt, Gingrich és Danker, *A Greek-English Lexicon* [Görög-Angol Lexikon] 843. oldala). Ugyanezt a technikát használták Jézus ellen is (vö. Máté 26:61) és Pál ellen (vö. Apcsel 21:28). A vád az volt, hogy megszegték a II. Mózes 20:7-ez, ami halálbüntetést vont maga után.

■ **„Hallottuk, amikor káromolta Mózest”** István prédikációja az Apcsel 7-en választ ad erre a vádra. Azt nem tudjuk biztosan, hogy az Apcsel 7 tipikus Istváni evangéliumhirdetés volt, vagy egy különleges igehirdetés, ami arra volt hivatott, hogy válaszoljon erre a bizonyos vádra, de István valószínűleg gyakran használta az ÓSZ-et, hogy megerősítse Jézus Messiási voltát.

■ **„és az Istent”** Ezek a zsidók Istent Mózes után rangsorolták! Saját mondatszerkezetük fedi fel a felfogásuk problémáját. Mózes törvényei váltak a legalapvetőbbé.

6:12 „a véneket és az írástudókat … a nagytanács” Az a kifejezés, hogy "vének és írástudók" gyakran a lerövidített megjelölése a Szanhedrin tagjainak megnevezésére, akikre ebben a szövegkörnyezetben a "nagytanács"-ként utalnak. Ez képviselte a zsidó nép vallási hatalmát és tekintélyét a Római időszakban Kr. u. 70 előtt. A következőkből állt: (1) a Főpap(ok) és családja; (2) helyi gazdag földbirtokosok és polgári vezetők; és (3) helyi írástudók. Összesen hetven vezetőt jelentett ez Jeruzsálem környékéről. Lásd Különleges Téma: a Szanhedrin a 4:5-ben.

6:13 „Ez az ember” Ez a megvetés kifejezésének sémita módja. Ezt a kifejezést gyakran használták Jézusra is.

■ **„e szent hely és a törvény ellen beszél”** Ez a kifejezés a 11. versben előforduló vád kiterjesztése volt. Lehetséges, hogy arra utal, hogy István megerősítette Jézus azon szavait, amit a Templomról mondott és a Lukács 19:44-48-ban van feljegyezve, de lehetséges, hogy a következőre utal: Máté26:61; 27:40; Márk 14:58; 15:29; János 2:19 (vö. 14. vers). Jézus úgy látta Magát mint az "új Templom", az istenimádat új központja, Isten és az emberiség új találkozó helye (vö. Márk 8:31; 9:31; 10:34).

Valószínűleg az volt annak a vádnak a forrása, hogy "a törvény ellen beszél", hogy István arról prédikál, hogy Jézusban teljes és ingyenes bűnbocsánatot lehet nyerni. Az evangélium üzenete a "Mózesi Szövetséget" egy történelmi tanúbizonysággá kicsinyíti, ahelyett, hogy az üdvösség eszköze lenne.

Az első századi zsidók számára ez elég radikális tanítás volt, egyenesen istenkáromlás! Ez valóban eltér a tipikus ÓSZ-i monoteizmus, üdvösség, és Izrael különleges helyzetének felfogásától.

6:14 Bizonyos értelemben a vádak igazak voltak! Ezt a két vádat arra tervezték, hogy a Szadduceusokat felbőszítsék (azaz "lerombolja ezt a helyet") és a Farizeusokat (azaz

"megváltoztatja azokat a szokásokat, amelyeket Mózes hagyott ránk").

■ **„az a názáreti Jézus”** Lásd Különleges Téma a 2:22-ben.

6:15 „mind rátekintettek” Ez egy irodalmi eszköz, amit Lukács gyakran használ. Ez szakadatlan figyelmet jelent (vö. Lukács 4:20; 22:56; Apcsel 1:10; 3:4,12; 6:15; 7:55; 10:4; 11:6; 13:9; 14:9; 23:1).

■ **„arca olyan, mint egy angyalé”** Lehetséges, hogy ez hasonló volt ahhoz (1) amikor Mózes arca ragyogott miután találkozott YHWH-val (vö. II. Mózes 34:29-35; II. Kor. 3:7); (2) amikor Jézus arca és teste ragyogott színeváltozása közben (vö. Máté 17:2; Lukács 9:29); vagy (3) a Dániel 10:5-6-ban a hírvivő angyal.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért a legjobb szellemi embereit választotta ki a korai egyház arra, hogy az asztalnál szolgáljanak?
2. Miért van a gyors növekedésben feszültség?
3. Mi a kézrátételek célja?
4. Miért támadták Istvánt?

APCSEL 7

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
István Beszédei	István Beszéde: Ábrahám Elhívása	István Prédikációja és Mártíromsága	István Beszéde	István Beszéde
		(6:8-8:1a)		
7:1-8	7:1-8		7:1.	7:1-8
			7:2-8	
	A Pátriárkák Egyiptomban	7:2b-8		
7:9-16	7:9-16	7:9-16	7:9-16	7:9-16
7:17-22	7:17-36	7:17-22	7:17-22	7:17-22
7:23-29		7:23-29	7:23-29	7:23-29
7:30-43		7:30-34	7:30-34	7:30-34
	Izrael Lázad Isten Ellen	7:35-43	7:35-38	7:35-38
	7:37-43			
	Isten Igazi Sátra		7:39-43	
7:44-50	7:44-50	7:44-50	7:44-47	7:44-50
	Izrael Ellenáll a Szentléleknek		7:48-50	
7:51-53	7:51-53	7:51-53	7:51-53	7:51-53
István Megkövezése	István a Mártír		István Megkövezése	István Megkövezése, Saul mint Felügyelő
7:54-8:1a	7:54-60	7:54-8:1a	7:54-8:1	7:54-8:1

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉS

A. István beszéde az Apcsel 7-ben a leghosszabb feljegyzett beszéd az Apcselben. Feltöri a teológiai talajt Pál számára, hogy megértse, hogy az evangélium hogyan kapcsolódik az Ószövetséghez. Választ ad arra a két vádra, amit ellene felhoztak, s megmutatja, hogy
   1. Isten a Templomon kívül beszélt
   2. a zsidók mindig elutasították Isten üzenetét, embereit, és most elutasították a Messiást!

B. István védekezése hatással volt a tarzusi Saul szívére és Pál teológiájára.

C. István felfedi a zsidók folyamatos szövetségi hűtlenségüket, Isten az Ígéret Földjén kívüli és a jeruzsálemi Templomtól független kijelentéseit, amik az első századi zsidó istentisztelet legfőbb fókuszává váltak.

D. A zsidók rendszeresen elutasították Isten szóvivőit és most újra ezt tették. Erőszakosan elutasították a názáreti Jézust, és most erőszakosan el akarják utasítani Istvánt is, az Ő tanúját.

E. Istvánt ugyanaz a csoport ugyanazokkal a vádakkal illeti, mint Jézust. István számos hasonló dolgot mondott, miközben megkövezték, amik utánozták azokat a szavakat, és azokat a cselekedeteket, amiket Jézus mondott és tett a kereszten. Ez szándékosan használt irodalmi eszköz volt Lukácstól? Nagyon úgy tűnik, hogy igen!

F. Az a nézőpont, ahogyan István tekintett a zsidók és a keresztények közötti kapcsolatra, meg fogja teremteni a színteret az üldözésre (vö. 8:1-3) és végső soron a szakadáshoz (azaz a Kr. u. 70 utáni átok formulák) e között a két csoport között.

G. István beszéde/védekezése/prédikációja számos olyan részletet tartalmaz, amik eltérnek a héber ÓSZ-től (a Szeptuagintából idéz). Meg kell a próbálniuk megvédeni a tudósoknak István szavait, vagy hagyják, hogy zsidó hagyománnyá váljanak, sőt, akár történelmi hibákká? Ez a kérdés felfedi az értelmezők érzelmi és intellektuális előítéleteit. Hiszem, hogy a Biblia igaz történet, s amin áll vagy bukik a kereszténység, azok a biblia eseményei. Mindazonáltal a Biblia kezdete (azaz I. Mózes 1-11) és a Biblia vége (azaz a Jelenések könyve) nem "tipikus történet"! A közbeeső feljegyzésekről pedig azt gondolom, hogy pontosak és igazak. Természetesen számításba veszi, hogy néha
   1. a számokban eltérések vannak
   2. a műfajokban eltérések vannak
   3. a részletekben eltérések vannak
   4. rabbinikus értelmezési technikák (pl. két vagy több szöveget ötvöz)

   Ezek nincsenek hatással a bibliai elbeszélések történelmi pontosságába vagy megbízhatóságába vetett meggyőződésemre. Lehet, hogy István felidézte azt, amit a zsinagóga iskolájában tanult, vagy szövegeket módosított, hogy azok illjenek a céljához, vagy összekeverte a részleteket! Az, hogy elmulasztjuk észrevenni valódi üzenetét azáltal, hogy egy vagy két részletre összpontosítunk, a mi modern kori történetírásunkat mutatja meg, nem pedig az első századi történelmi felfogást.

H. A 7. fejezetben található, István történelmi áttekintésének alapvázlata arról, hogy Isten hogyan foglalkozott Izraellel:
   1. a pátriárkák, 2-16. versek
   2. a kivonulás és a pusztai vándorlás, 17-43. versek
   3. a Szentsátor és a Templom, 44-50. versek
   4. az ÓSZ összegzésének alkalmazása a számukra, 51-53. versek

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 7:1-8
[1]A főpap megkérdezte: "Valóban így van ez?" [2]Ő erre így szólt: "Atyámfiai, férfiak és atyák, halljátok! A dicsőség Istene megjelent a mi atyánknak, Ábrahámnak, amikor Mezopotámiában volt, mielőtt letelepedett Háránban, [3]és ezt mondta neki: Menj ki földedről és rokonaid közül, és menj arra a földre, amelyet mutatok neked. [4]Ekkor kiment a káldeusok földjéről, és letelepedett Háránban. Miután pedig meghalt az apja, Isten áttelepítette őt onnan erre a földre, amelyen ti most laktok. [5]Nem adott neki ebből örökségül egy talpalatnyit sem, de megígérte, hogy neki adja azt birtokul és majd utódjának, pedig nem volt gyermeke. [6]Így mondta meg Isten, hogy utódja jövevény lesz idegen földön, és rabszolgává teszik, és nyomorgatják négyszáz esztendeig. [7]De ezt a népet, amelynek szolgálnak, ítélettel sújtom, így szólt az Isten, ők pedig ezek után kiszabadulnak, és szolgálni fognak nekem ezen a helyen. [8]A körülmetélés szövetségét is adta neki. Így nemzette Ábrahám Izsákot, és körülmetélte őt a nyolcadik napon, Izsák pedig Jákóbot, Jákób viszont a tizenkét ősatyát.

7:1 „a főpap" Ez Kajafás volt. Lásd a 4:6 jegyzetét.

7:2 „megkérdezte" István védőbeszéde nagyon hasonló a Zsidókhoz írt levélhez. Kétféle módon válaszolta meg az ellene felhozott vádakat: (1) a zsidók a múltban folyamatosan elutasították Mózest, és (2) a Templom csak az egyik módja volt annak, amit Isten eszközül arra használt, hogy szóljon népéhez. Ez közvetlenül válaszol azokra a vádakra, amiket a 6:13-ban felhoztak ellene.

■ **„halljátok"** Ez AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÁS, a görög *akouó* szóból. Ezt a Szeptuagintában arra használják, hogy a judaizmus híres imádságát, a *Shemá*t lefordítsa (vö. Vö. Mózes 6:4-5). A próféták is használták, hogy arra utaljanak, hogy "halljátok meg, hogy aztán cselekedhessétek" (vö. Mikeás 1:2; 6:1). Nehéz biztosra tudni, hogy mi a technikai mellékjelentés amikor ezek a zsidó férfiak a héber gondolataikat koiné görög nyelven fejezik ki, de néhány szövegben, mint ez is, lehetséges, hogy igaz.

■ **„a dicsőség Istene"** Ez a dicsőség Istene Ábrahám Pátriárkának is megjelent (vö. I. Mózes 12:1; 15:1,4; 17:1; 18:1; 22:1), azaz a zsidó nép kezdetének. Lásd Különleges Téma a 3:13-ban.

■ **„Ábrahám"** Ábrahámot a zsidók atyjának tartották. Ő volt az első pátriárka. Elhívása és azt követő Istennel való járása az I. Mózes 12:1-25:11-ben van feljegyezve. A Róma 4-ben Pál őt használja, mint a hitből való megigazulás mintáját.

■ **„amikor Mezopotámiában volt, mielőtt letelepedett Háránban"** Az I. Mózes 11:31 azt sugallja, hogy Ábrahám Hárán városában volt, amikor YHWH szólt hozzá. Mindazonáltal az, hogy Isten mikor lépett kapcsolatba Ábrahámmal, nem lett pontosan megadva. Ábrahám Ur földjéről származott (vö. I. Mózes 11:28,31), de később Háránba költözött (vö. I. Mózes 11:31,32; 29:4) követve Isten parancsát. A lényeg, hogy Isten Kánaánon kívüli területen szólt Ábrahámhoz. Ábrahámnak nem volt tulajdonában, vagy nem birtokolta a Szent Föld egyik részét sem (vö. 5. vers) egész élete alatt (kivéve egy barlangot, ahova eltemetheti családját).

A "Mezopotámia" kifejezés a különböző etnikai csoportokra utalhat: (1) a Tigris és az Eufrátesz folyók északi területén élő embercsoport (azaz "Szíria, a folyók között") vagy (2) a Tigris és az Eufrátesz torkolatánál élő embercsoport.

7:3 „Menj ki földedről és rokonaid közül, és menj arra a földre, amelyet mutatok neked" Ez

az I. Mózes 12:1-ből való idézet. A teológiai vita ezzel kapcsolatban az, hogy ebben az idézetben, amikor ezt mondja Isten Ábrahámnak: (1) akkor még mindig Urban volt-e, még mielőtt Tárét és unokaöccsét Lótot elvitte Háránba, vagy (2) már Háránbal volt, és ott várt, amíg az atyja meghalt, és csak ezután követte Istent délre Kánaánba?

7:4 „ekkor kiment a káldeusok földjéről" Káldea lehetséges, hogy egy a Tigris és az Eufrátesz folyó torkolatánál lévő terület egy része volt (lásd a 7:2 jegyzetét). Később arra a népre utaltak vele, ami ezen a területen alakult ki, amit Babilonként is ismerünk. Ez a nép szintén sok tudóst adott, akik matematikai formulákat fejlesztettek ki, amik az éjszaka fényeinek mozgásához kapcsolódtak (azaz a planéták, csillagok, üstökösök, stb.). Ezeket a bölcseket (azaz asztrológusokat) a Káldeusok néven is ismerték (vö. Dán. 2:2; 4:7; 5:7-11).

■ **„Hárán"** Hárán volt a város, ahová Táré, Ábrahám és Lót költözött (vö. I. Mózes 11:31-32). Ábrahám egyik testvére ott telepedett le, és a nevéről neveztél el a helyet (azaz Náhor városa, vö. I. Mózes 24:10; 27:43). Ez a város az Eufrátesz felső részénél helyezkedett el (azaz a Balikh nevű mellékfolyónál), és Kr. e. 3 ezer évvel alakult ki, és a mai napig így hívják. Érdekességként megjegyezném, hogy Ábrahám testvérét, Háránt, a héber nyelvben nem ugyanúgy írják, mint az ugyan azon nevű várost.

■ **„miután pedig meghalt az apja"** Nagyon sokan ellentmondást láttak itt az I. Mózes 11:26,32 és a 12:4-között. Legalább két valószínűsíthető megoldás létezik erre: (1) lehet, hogy nem Ábrahám volt a legidősebb fiú, hanem az, akit a leginkább ismertek (azaz a felsorolásban első) vagy (2) a Samáriai Pentateuchus Táré életkorát halálakor 145-nek mondja, nem pedig 205-nek, mint a héber szöveg. Lásd Gleason L. Archer, *Encyclopedia of Bible Difficulties* (A Biblia Nehézségek Enciklopédiája), 378. oldal.

7:5 „megígérte, hogy neki adja azt birtokul és majd utódjának" Ez az I. Mózes 12:7-re vagy a 17:8-ra való utalás. A teológiai kulcsfontosságú elem itt nem csak Isten ígérete volt, hanem Ábrahám hite abban, hogy Isten adni fog neki egy utódot is és majd a földet is. Ezt a hitet az I. Mózes 15:6 ki is emeli (vö. Róma 4).

7:6 Ezt az előre megjósoló próféciát az I. Mózes 15:13,14-ben látjuk, és a II. Mózes 3:12-ben újra meg lett erősítve. Bár a II. Mózes 12:40-ben 430 év szerepel, a 400 év helyett. A Szeptuaginta (LXX) úgy fordítja a II. Mózes 12:40-et, hogy "és Izrael gyermekeinek tartózkodása, amíg Egyiptom és Kánaán földjén laktak négyszáz harminc esztendő volt".

A rabbik azt mondták, hogy a 400 év Izsák feláldozásával kezdődik, I. Mózes 22. Kálvin János azt mondta, hogy a 400 év egy kerekített szám. Lehetséges, hogy négy, 100 évig tartó generáció megjelölése volt (vö. I. Mózes 15:6).

7:7 „de azt a népet" Ez az I. Mózes 15:14 a Szeptuagintából idézve. Nem lekicsinylő akart ez lenni, hanem egy általánosított kijelentés. Ez a nemzet nyilvánvalóan Egyiptom volt. Más nemzetek viszont (pl. Filisztea, Szíria, Asszíria, Babilon) Izrael elnyomójává váltak, és őket is megítéli majd Isten.

■ **„ezek után"** Ez a teljes kifejezés a II. Mózes 3:12-ből származik. István nagy vonalakban vázolja Izrael történelmét.

Ez a szövegrész megerősíti, hogy Kánaán és Jeruzsálem egyedülálló módon YHWH különleges földrajzi helyévé fog válni. Ez illik az V. Mózes hangsúlyozására.

■ **„ezen a helyen"** A szövegkörnyezetben, ismerve a II. Mózes 3:12-ből származó idézetet ez a Sínai hegyre utal, ami szintén az Ígéret földjén kívül található, és Izrael életének egyik legfontosabb eseményének helyszíne (a Törvény Mózesnek adatik).

7:8 „szövetség” Lásd Különleges Téma a 2:47-ben.

■ **„körülmetélés”** Ezt Izrael összes szomszéda gyakorolta, kivéve a Filiszteusokat (Görög-Égei tengeri népek). A legtöbb kultúra számára általában ez a férfivá válás rituáléja volt, de nem így Izrael számára, akiknek ez a szövetségbe való belépésnek volt a rituáléja. Ez a YHWH-val való különleges hit kapcsolat jele volt (vö. I. Mózes 17:9-14). Minden Pátriárka körülmetélte saját fiát (azaz saját családja felé papként viselkedett). Robert Girdlestone a *Synonyms of the Old Testaments* (az Ószövetség Szinonimái) című könyvének 214. oldalán azt mondja, hogy a körülmetélés rituáléja összekötötte a vérontás rituáléját a körülmetélés cselekedetével. A vért a szövetség szerzéssel kötötték össze (vö. I. Mózes 15:17), valamint a szövetség megtörésével (vö. I. Mózes 2:17) és a szövetséges megváltással (vö. Ézs. 53).

■ **„ezen a helyen”** A II. Mózes 3:12-ből való idézet szövegkörnyezetében ez a Sínai hegyre utal, ami szintén az Ígéret Földjén kívüli terület, és Izrael életének egyik legfontosabb eseményének helyszíne.

■ **„a tizenkét ősatyát”** Ez Általában Ábrahámra, Izsákra és Jákóbra volnatkozik, de itt Jákób tizenkét fiára utal, akik majd Izrael tizenkét törzsévé válnak.

SZÖVEG: 7:9-10
9Az ősatyák pedig féltékenykedtek Józsefre, és eladták Egyiptomba, de az Isten vele volt.
10Megszabadította őt minden nyomorúságából, kedvessé és bölccsé tette Egyiptom királya, a fáraó előtt, és kormányzóvá emelte Egyiptom és a fáraó egész háza fölé.

7:9 „József” Ezt a feljegyzést az I. Mózes 37:11,28-ban és a 45:4-ben. István megpróbálja megmutatni, hogy a zsidók és vezetőik gyakran elutasították Isten választott vezetőjét (vö. Mózes a 35. versben).

7:10 Ez a feljegyzés az I. Mózes 39:12-ben, és a 41:40-46-ban található.

SZÖVEG: 7:11-16
11Éhínség jött egész Egyiptomra és Kánaánra, és olyan nagy nyomorúság, hogy atyáink
sem találtak élelmet. 12Amikor azonban meghallotta Jákób, hogy van gabona Egyiptomban,
elküldte atyáinkat. Először csak ez történt, 13de József a második alkalommal megismertette
magát testvéreivel, és így a fáraó tudomására jutott József származása. 14József ekkor
magához hívatta atyját, Jákóbot és hetvenöt főből álló egész rokonságát. 15Lement tehát
Jákób Egyiptomba, aztán meghalt ő is, meghaltak atyáink is. 16Átvitték őket Sikembe, és
elhelyezték abban a sírban, amelyet Ábrahám ezüstpénzért vásárolt Emór fiaitól Sikemben.

7:11 Ezt a feljegyzést az I. Mózes 41:54-55-ben és a 42:5-ben találhatjuk.

7:12 Ezt a feljegyzést az I. Mózes 42:4-ben találhatjuk.

7:13 Ezt a feljegyzést az I. Mózes 45:1-4-ben találhatjuk.

7:14 „hetvenöt” Ez a Szeptuaginta és a Holt-tengeri Tekercsek szövegét követi, míg a Maszoréta Szövegben "hetven" szerepel (vö. I. Mózes 46:27; II. Mózes 1:5). Elsőzörre úgy tűnik, hogy kézirati eltéréses probléma van a LXX között, amit István idéz, és a II. Mózes 1:5 héber szövege között. További gondolatként viszont lehetséges, hogy ez csak kér számolási mód, ahogy Jákób

leszármazottjait tartották számon. A probléma az I. Mózes 46:26 és 27 között merül fel: (1) az MT (Maszoréta Szöveg) a 27-es versben azt írja, hogy Józsefnek Egyiptomban két fia született, míg a LXX (Szeptuaginta) azt mondja, hogy kilenc, ami azt jelenti, hogy Efraim és Manassé később több gyermeket nemzett, vagy (2) hogy a héber szövegben Jákób és a felesége is beleszámoltatik, de Efraim és Manassé további gyermekei nem. A görög szövegben (LXX) Jákób és a felesége nincs számításba véve, de Efraim és Manassé további gyermekei igen. Mind a kettő helyes, de a leszármazottakat különböző módokon, Jákób különböző életkoránál számolják össze. A héber szöveg, amit a Holt-tengeri Tekercsek néven ismerünk, szintén "hetvenöt személyt" tartalmaz az I. Mózes 46:27-ben és a II. Mózes 1:5-ben. Alexandriai Philón mind a két számolást ismerte.

A modern kori tudósok a javunkra van, amikor nehéz szövegrészekkel, vagy számokkal kapcsolatos problémákkal találkozunk, mint itt is. Van egy teljesen újfajta bibliai forrásanyag, ami ezeket a bonyolult szövegrészeket veszi célul. A következőket ajánlom:

1. *Hard Sayings of the Bible* (A Biblia Nehéz Mondásai), IVP
2. *More Hard Sayings of the Bible* (Mégtöbb Nehéz Mondás a Bibliából), IVP
3. Gleason Archer: *Encyclopedia of Bible Difficulties* (A Biblia Nehéz Részeinek Enciklopédiája)

Az Apcsel 7:14-15-ről szóló részt lásd az 1. 521-522. oldalán.

7:15 Ezt a feljegyzést az I. Mózes 46:5-ben, 49:33-ban és a II. Mózes 1:6-ban találhatjuk.

7:16 „Sikembe” Az I. Mózesi feljegyzésekből, (1) József temetése, ami a Józs. 24:32-ben van feljegyezve, és (2) Jákób temetése, ami az I. Mózes 50:13-ban van feljegyezve, úgy tűnik, hogy István beszédében ellentmondás található. A probléma a következő: (1) a város; Hebronnak kellene lennie, nem pedig Sikemnek, vagy (2) a pátriárka; Jákóbnak kellene lennie, nem pedig Ábrahámnak. Mindazonáltal mind Ábrahám, mind pedig Jákób vett egy földterületet 400 ezüstért (vö. I. Mózes 23:16; 33:19). Hebronban Sárát és Ábrahámot temették el (vö. I. Mózes 23:19; 24:9), ugyanúgy mint Izsákot és Rebekát (vö. I. Mózes 49:29-31) és Jákóbot (vö. I. Mózes 50:13). Bár nem tudunk biztosat a Sikemben lévő temetkezési helyről, lehetséges, hogy Ábrahám vette meg korábban, mikor az I. Mózes 12:6-7-ben arra járt. Később Jákób ugyanazt a földterületet váltotta meg (vö. I. Mózes 33:19; Józs. 24:32). Ez nyilvánvalóan spekuláció, de István úgy tűnik, hogy nagyon jól ismeri az ÓSZ-i történelmet, és ez lenne az egyetlen mód arra, hogy feloldjuk a különböző feljegyzések közti feszültséget.

SZÖVEG: 7:17-29

**[17]Amint közeledett az ígéret teljesülésének ideje, amelyet Isten kijelentett Ábrahámnak,
elszaporodott a nép, és megsokasodott Egyiptomban. [18]De akkor más lett a király
Egyiptomban, és ő nem tudott Józsefről. [19]Ez a király álnokul bánt népünkkel, és azzal
nyomorította meg atyáinkat, hogy kitétette csecsemőiket, hogy ne maradjanak életben.
[20]Ebben az időben született Mózes, aki kedves volt az Istennek. Három hónapig nevelték az
apja házában, [21]amikor pedig kitették, a fáraó leánya felvette, és saját fiaként neveltette.
[22]Megtanították Mózest az egyiptomiak minden bölcsességére, és kiváló volt mind szavaiban,
mind tetteiben. [23]Amikor pedig betöltötte a negyvenedik életévét, az a gondolat támadt
szívében, hogy meglátogatja testvéreit, Izráel fiait. [24]Amikor meglátta, hogy az egyiket
bántalmazzák, védelmére kelt, bosszút állt az elnyomottért, és leütötte az egyiptomit. [25]Azt
gondolta, megértik a testvérei, hogy Isten az ő keze által szabadítja meg őket. De nem
értették meg. [26]Másnap éppen veszekedtek, amikor megjelent közöttük, békességre intette
őket, és ezt mondta: Férfiak, testvérek vagytok, miért bántjátok egymást? [27]De aki
bántalmazta felebarátját, elutasította őt, és ezt mondta: Ki rendelt fölénk téged fejedelemmé
és bíróvá? [28]Talán meg akarsz ölni bennünket, mint ahogyan tegnap megölted az
egyiptomit? [29]Mózes ezt a beszédet meghallva elmenekült, és jövevény lett Midján földjén,**

ahol két fia született.

7:17 Ez az I. Mózes 15:12-16-ra utalna (az Ígéret) és a II. Mózes 1:7-re (nagy számuk).

7:18 „De akkor más lett a király” Ez a II. Mózes 1:8-ból való idézet. Mindig is volt, és folyamatosan vita van a tudósok között a Kivonulás időpontját illetőleg. Ennek az egyiptomi királynak a személye egyet nem értésbe keveredett. Egyesek úgy azonosítják, mint egy Egyiptomi királyt a XVIII dinasztiából (Kr. e. 1445) vagy egy király a XIX dinasztiából (Kr. e. 1290). Az egyik teória az, hogy ezt az egyiptomi királyt az első egyiptomi születésű dinasztiához kötik, akik legyőzték a Hükszoszokat (Sémita), Egyiptom akkori uralkodóit. Ez megmagyarázná a *heteros* szó használatát a 18. versben. Egy született egyiptomi nem akarta a sémitákat mint a hébereket sem nagy számban elszaporodni a saját területükön, attól félve, hogy a Hükszoszok újabb inváziót indítanak.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A KIVONULÁS IDŐPONTJA FELETTI VITA

Két vélemény létezik a tudósok között a kivonulás időpontját illetőleg.

A. Az I. Kir. 6:1-ből, ami azt mondja, hogy "négyszáznyolcvan évvel azután, hogy Izrael fiai kijöttek Egyiptomból … kezdték el építeni az Úr Templomát".
   1. Salamon Kr. e. 970-ben kezdett uralkodni. A *Karkar*-i csata (Kr. e. 853) időpontját használva kiszámítható bizonyos kezdeti időpont.
   2. A Templomot uralkodásának negyedik évében kezdték el építeni (Kr. e. 965), tehát a Kivonulás körülbelül Kr. e. 1445-ben történt.
   3. Ennek tehát a 18. Egyiptomi Dinasztia idején kellett történnie.
      a. Az elnyomás Fáraója így *III. Thotmesz* lenne (Kr. e. 1490-1436)
      b. A Kivonulás idején *II. Amenhotep* (Kr. e. 1436-1407) lett volna a Fáraó.
         (1) Néhányan a Jerikóból származó bizonyítéknak hisznek, ami azon a tényen alapul, hogy *III. Amenhotep* (Kr. e. 1413-1377) uralkodása idején semmilyen diplomatikus levelezés nem zajlott Jerikó és Egyiptom között.
         (2) Az *Amarna* szövegek feljegyeztek olyan diplomatikus levelezéseket, amiket kőtáblákra véstek a *Habiruk* Kánaán földjének elözönléséről *III. Amenhotep* uralkodása idején. Így aztán a Kivonulás *II. Amenhotep* uralkodása idején történt.
         (3) A Bírák időszaka nem elég hosszú, ha a Kivonulás idejét a 13. századra tesszük.
   4. Ezekkel az időpontokkal kapcsolatos problémák.
      a. A Szeptuginta (LXX) 440 évet ír le, nem 480-at.
      b. Lehetséges, hogy a 480 év tizenkét generációt képvisel, mindegyik generációra negyven év esne (így aztán csak egy jelképes szám).
      c. Árontól Salamonig tizenkét papi generáció van (vö. I. Krón. 6), és tizenkettő Salamontól a második templomig. A zsidók is, mint a görögök, egy generációt negyven évnek számoltak. Így aztán 480 éves periódus van visszafelé is meg előrefelé is (a számok szimbolikus használata, vö. Bimson: *Redating the Exodus and Conquest* [A Kivonulás és a Hódítás Újradátumozása]).
   5. Három olyan szövegrész található még, ami időpontokat említ.
      a. I. Mózes 15:13,16 (vö. Apcsel 7:6), 400 éves rabság)
      b. II. Mózes 12:40-41 (vö. Gal. 3:17)
         (1) MT – 430 évig lakoztak Egyiptomban
         (2) LXX- 215 évig lakoztak Egyiptomban
      c. Bírák 11:26 – 300 év Jefte ideje és a hódítás között (ami az 1445-ös dátumot támogatja)
      d. Apcsel 13:19 – kivonulás, vándorlás, és hódítás – 450 év

6. A Királyok könyvének írója bizonyos történelmi referenciákat használt, és nem kerekítette a számokat (Edwin Thiele, *A Chronology of the Hebrew Kings* [A Héber Királyok Kronológiája], 83-85. oldala).

B. Úgy tűnik, hogy a régészeti kísérleti bizonyítékok egy Kr. e. 1290-es dátumra vagy a 19. Egyiptomi dinasztiára utalnak.

1. József meg tudta látogatni édesapját és a Fáraót is egy ugyanazon napon belül. Az első olyan Fáraó, aki Egyiptomból származott, és aki elkezdte Egyiptom fővárosát Thébából vissza a Nílus Deltába visszaköltöztetni, arra a helyre, amit Avarisznak/Tanisznak hívtak, ami a régi Hükszosz főváros volt, I. Szethinek hívták (Kr. e. 1309-1290). Ő volna az elnyomás Fáraója.
   a. Úgy tűnik, hogy ez két információ töredékre is igaz az Egyiptomban lévő Hükszosz uralomról.
      (1) Találtak egy sztélét II. Ramszesz idejéből ami megemlékezik arról, hogy négyszáz évvel korábban (Kr. e. 1700 a Hükszoszok által) megtalálták Avariszt
      (2) Az I. Mózes 15:13 próféciája 400 éves elnyomásról szól.
   b. Ez arra utalhat, hogy József hatalomra emelkedése egy Hükszosz (Sémita) Fáraó alatt történt. Az új egyiptomi dinasztiára a II. Mózes 1:8 utal.
2. A Hükszosz, egy egyiptomi szó, ami azt jelenti, hogy "idegen föld urai", s ezek olyan népcsoport voltak, akik nem egyiptomiak voltak, hanem Sémita uralkodók, akik a 15. és 16. dinasztia alatt irányították Egyiptomot (Kr. e. 1720-1570). Néhányan kapcsolatba akarják hozni őket József hatalomra kerülésével. Ha kivonjuk a II. Mózes 12:40 430 évét Kr. e. 1720-ból, akkor egy Kr. e. 1290 körüli dátumot kapunk.
3. I. Szethi fia II. Ramszesz volt (Kr. e. 1290-1224). Ezt a nevet olyan raktárvárosként említi meg a II. Mózes 1:11, amit héber rabszolgák építettek. Továbbá Egyiptom ugyanezen területe, Gósenhez közel a Ramszesz nevet viselte, I. Mózes 47:11. Avariszt/Taniszt Kr. e. 1300-1100-tól "Ramszesz Háza"-ként volt ismert.
4. III. Thotmesz nagy építő volt, csak úgy, mint II. Ramszesz.
5. II. Ramszesznek negyvenhét lánya volt, akik különböző palotákban laktak.
6. A régészetből látjuk, hogy a legtöbb nagy falakkal rendelkező kánaáni város (Hácór, Debír, Lákis) el lett pusztítva, majd Kr. e. 1250-ben sietősen újra lettek építve. Ha harmincnyolc éves pusztai vándorlást számolunk, akkor ez beleillik a Kr. e. 1290-es dátumba.
7. A régészek találtak egy emlék-sztélét, ami Ramszesz utódáé, Merenptahé volt, amin utalásokat találtak arra, hogy az Izraeliek ott voltak Kánaán déli részén (Kr. e. 1224-1214; vö. Merenptah Sztélé, Kr. e. 1220-ból).
8. Úgy tűnik, hogy Edom és Moáb erős nemzeti identitást szerzett Kr. e. 1300 vége felé. Ezek az országok nem voltak szervezett formában a tizenötödik században (Glueck).
9. A *Redating the Exodus and Conquest* (A Kivonulás és a Hódítás Újradátumozása) című könyv, amit J. Bimson írt, és 1978-ban lett kiadva a University of Sheffield által, minden korai dátum ellen felhozott régészeti bizonyítékot vitat.

7:19 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 1:10-ben találhatjuk.

7:20 „született Mózes” Ezt a feljegyzést a II. Mózes 2-ben találhatjuk.

■ **„aki kedves volt az Istennek”** Ez egy héber idióma a szépség kifejezésére (vö. II. Mózes 2:2). Még Josephus is tett megjegyzést Mózes szépségére (vö. *Antiq*. 2:9:6).

7:21 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 2:5-6,10-ben találhatjuk.

■ **„kitették”** Ez egy görög kifejezés, az *ektithémi*, ami azt jelenti, hogy "kiállítani, kitenni

valaminek" (19. vers), vagy "kitenni kívülre". Az Egyiptomiak arra kényszerítették a hébereket, hogy hagyják magukra hímnemű gyermekeiket, hogy a természeti elemek és a vadállatok végezzenek velük, mindezt a célból, hogy kontrollálják népességük gyors növekedését.

■
NASB, NKJV „a Fáraó lánya elvitte"
NRSV, NJB „a Fáraó lánya örökbe fogadta"
TEV „a király lánya örökbe fogadta"

Az a kifejezés, hogy *anaireó* szó szerint azt jelenti, hogy "felemelni". Mózest szó szerint "felemelték" a folyóból, és ezzel a tettel a Fáraó lányának örökbefogadott fia lett.

7:22 Az abban az időben elérhető legjobb elméleti/tudományos és katonai képzést kapta meg Mózes a Fáraó házában.

■ **„kiváló volt mind szavaiban, mind tetteiben"** Ez minden bizonnyal Mózes későbbi életének összegzésére vonatkozik, mert amikor az égő csipkebokornál találkozik YHWH-val azt mondta, hogy nem tudott jól beszélni (vö. II. Mózes 4:10-17).

7:23-24 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 2:11-12-ben találjuk.

7:23 „amikor pedig betöltötte a negyvenedik életévét" Azt hiszem D. L. Moody volt, aki azt mondta, hogy Mózes életét három negyvenéves periódusra lehet bontani: (1) az első negyven év alatt azt gondolta, hogy volt valaki (azaz a Fáraó udvarában kapott oktatást); (2) a második negyven év alatt azt gondolta, hogy egy senkivé lett (azaz Midján földjére száműzték, és megtanulta a Sínai sivatag csínját-bínját); (3) a harmadik negyven év alatt pedig megtanulta, hogy Isten mi mindet tud egy senkivel elvégezni (azaz bevezetni Isten népét az Ígéret Földjére).

7:25 Ez a vers István feltételezése (valószínűleg zsidó hagyomány); nincsen a II. Mózesben feljegyezve.

7:26-29 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 2:13-14-ben találhatjuk.

7:29 „Mózes ezt a beszédet meghallva elmenekült" Ezt a feljegyzést a II. Mózes 2:15,22-ben találhatjuk. Mózes attól való félelme, hogy mi lesz vele az egyiptomi megölése után azt mutatja, hogy a Fáraó nem támogatta annyira azt az ötletet, hogy egyik lányának örökbefogadott fia volt. Sőt, a Zsidókhoz írt levél 11:27 még világosabb!

■ **„jövevény lett Midján földjén"** Isten Midiján földjén jelent meg Mózesnek az égő csipkebokorban (vö. II. Mózes 3-4) és a Sínai hegynél, szintén Midján földjén adta neki a törvényt (vö. II. Mózes 19-20), ami megmutatja, hogy Istent nem korlátozta le az, hogy hol mutassa meg Magát. Az Apcsel 7:36-ban, 44-ben, 48-ban és 53-ban ugyanezt a kihangsúlyozást láthatjuk, hogy Isten Önmagát a jeruzsálemi Templomon kívül mutatta meg.

■ **„ahol két fia született"** Ezt a feljegyzést a II. Mózes 18:3-4-ben találhatjuk.

SZÖVEG: 7:30-34

[30]Negyven esztendő elteltével a Sínai-hegy pusztájában megjelent neki egy angyal csipkebokor tüzének lángjában. [31]Amikor Mózes meglátta, csodálkozott a látomáson, de amint feléje tartott, hogy megnézze, megszólalt az Úr hangja: [32]Én vagyok a te atyáid Istene, Ábrahám, Izsák és Jákób Istene. Mózes megrémült és nem mert odanézni; [33]az Úr pedig ezt mondta: Oldd le a sarut a lábadról, mert ez a hely, amelyen állsz, szent föld. [34]Látván láttam

népem nyomorúságát Egyiptomban, és meghallottam sóhajtozását, le is szálltam, hogy megszabadítsam őket. És most jöjj, elküldelek Egyiptomba.

7:30 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 3. és 4. fejezetében találhatjuk.

■ **„egy angyal”** Az ÓSZ-i szövegben ez az angyal valójában YHWH. Lásd a teljes jegyzetet az 5:19-ben. Figyeld meg, hogy hogyan jellemzi ezt az angyalt.

1. II. Mózes 3:2, "megjelent neki az Úr angyali tűz lángjában"
2. II. Mózes 3:4, "amikor az Úr látta (azaz YHWH), hogy odamegy megnézni"
3. II. Mózes 3:4, "kiáltott neki Isten (azaz *Elohim*) a csipkebokor közepéből"

■ **„Sínai hegy”** Lásd a következő Különleges Témát.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A SÍNAI HEGY ELHELYEZKEDÉSE

A. Ha Mózes szó szerint beszélt a három napos útról, amit a Fáraótól kért (3:18; 5:3; 8:27), és nem jelképesen, akkor ez nem volt elég idő arra, hogy elérjenek annak hagyományos helyszínére a Sínai félszigeten. Így aztán néhány tudós a hegyet a Kádés-Barneai oázis közelébe teszi.

B. A hagyományos helyszínt "Jebel Musa"-nak hívják ("Mózes Hegye"), a Szín-pusztában található, és számos dolog szól mellette.
   1. A hegy előtt hatalmas pusztaság található.
   2. Az V. Mózes 1:2 azt mondja, hogy tizenegy napi járóföldre volt a Sínai-hegy Kádés-Barneától.
   3. A "Sínai" szó nem héber kifejezés. Lehetséges, hogy a Szín-pusztához kapcsolódik, ami egy kis sivatagi bokorra utal. A hegy héber neve a Hóreb volt (azaz pusztaság).
   4. A Kr. u. negyedik századtól kezdve volt a hagyományos színtér a Sínai-hegy. "Midján földjén" található, amibe beletartozott a Sínai félsziget nagy része és Arábia is.
   5. Úgy tűnik, hogy a régészet alátámasztja néhány, a II. Mózes feljegyzéseiben található város elhelyezkedését (*Élím, Dofka, Refídím*), azaz a Sínai feélsziget nyugati oldalán.

C. A zsidókat soha nem érdekelte a Sínai-hegy földrajzi elhelyezkedése. Hitték, hogy Isten nekik adta a Törvényt, és betöltötte az I. Mózes 15:12-21-ben adott ígéretét. Abból, hogy "hol", soha nem csináltak ügyet, és nem is volt szándékukban, hogy visszatérjenek erre a helyszínre (azaz semmilyen évenkénti zarándokútra nem gondoltak).

D. A Sínai-hegy hagyományos helyszíne nem volt véglegesen megállapítva amíg a *Pilgrimage of Silvia* meg nem lett írva, kb. Kr. u. 385-8-ban (vö. F. F. Bruce, *Commentary on the Book if Acts* [Az Apcsel Könyvének Kommentárja], 151. oldala).

E. Manapság sok a spekuláció egy új lehetséges helyszínről az Akabai-öböllel szemben. Azt vallják, hogy
   1. Midján földje mindig kizárólag Arábiában volt
   2. a Gal. 4:25-ben Pál azt állítja, hogy Arábiában volt
   3. a műholdas fotózás felfedett egy olyan ősi utat, ami Egyiptomból a Sínai félszigetre vezetett, aminek megemelt, kövekkel kirakott szegélye volt, ami keresztezi az Akabai-öblöt
   4. az ezen a területen lévő legmagasabb csúcs befeketedett (vö. II. Mózes 19:16,18)

Újra csak ki kell jelentenünk, hogy egyszerűen nem ismerjük a pontos helyszínt!

7:32 Ezt a felejgyzést a II. Mózes 3:6-ban találhatjuk.

■ **„atyáid”** A héber szövegben is és a görög fordításban is (azaz a Szeptuagintában) ez a szó

EGYESSZÁMBAN szerepel. Ennek a kifejezésnek minden más előfordulásában viszont TÖBBESSZÁMÚ. Isten ismerte Mózes rabszolga apját.

7:33 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 3:5-ben találhatjuk. Mózes puszta kíváncsiságból közelítette meg a bokrot, nem pedig vallásos odaszántságból.

A saru levételének pontos oka nem ismert.

1. A saruk koszosak lehetnek (azaz állati ürülék lehet rajtuk)
2. A saru levétele lehet a közelségnek, családiasságnak a kifejezése (azaz otthon)
3. A Pátriárkák kulturális gyakorlata, vagy egyiptomi rituálé

7:34 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 3:7-ben találhatjuk. Számomra ez a vers teológiailag a következők miatt nagy jelentőségű: YHWH hallotta imádságaikat, látta nyomorúságaikat, és válaszolt. Lejött, hogy megmentse őket, de figyeld meg, hogy a megmenekülés emberi eszközön keresztül lett véghezvíve. Isten a vonakodó Mózest küldte el. Isten úgy döntött, hogy az emberekkel embereken keresztül foglalkozik.

SZÖVEG: 7:35-43

**[35]Ezt a Mózest, akit megtagadtak, amikor ezt mondták: Ki tett téged fejedelemmé és
bíróvá? - ezt küldte el az Isten fejedelmül és szabadítóul az angyal által, aki megjelent neki a
csipkebokorban. [36]Ez hozta ki őket, ez tett csodákat és jeleket Egyiptom földjén, a Vörös-
tengeren és a pusztában negyven esztendeig. [37]Ez az a Mózes, aki azt mondta Izráel fiainak:
Prófétát támaszt nektek az Isten testvéreitek közül, hozzám hasonlót. [38]Ez az, aki ott volt a
gyülekezet előtt a pusztában atyáink és az angyal között, aki szólt hozzá a Sínai-hegyen: ő
vette át az élő igéket, hogy átadja nekünk. [39]Neki nem akartak engedelmeskedni atyáink,
hanem elutasították maguktól, és visszafordultak szívükben Egyiptom felé, [40]amikor ezt
mondták Áronnak: Készíts nekünk isteneket, hogy előttünk járjanak, mert ezzel a Mózessel,
aki minket kivezetett Egyiptom földjéről, nem tudjuk, mi történt. [41]Elkészítették a borjút
azokban a napokban, és áldozatot vittek a bálványnak, és gyönyörködtek kezük
munkájában. [42]Isten pedig elfordult tőlük, és kiszolgáltatta őket arra, hogy imádják az ég
csillagseregét, ahogyan meg van írva a próféták könyvében: Véres- és égőáldozatot hoztál-e
nekem negyven esztendeig a pusztában, Izráel háza? [43]Sőt inkább hordoztátok a Molok
sátorát és a Romfa isten csillagát, azokat a képeket, amelyeket készítettetek, hogy
leboruljatok előttük. Száműzlek ezért titeket Babilonon túlra."**

7:35 „Ezt a Mózest, akit megtagadtak” Isten népe rendszeresen elutasította Isten hírnökeit (vö. 51-52). Lehetséges, hogy pont ez a 27. vers célja.

■ **„az angyal által, aki megjelent neki a csipkebokorban”** Isten megint csak az ígéret földjén kívül jött el egy izraelitához. Isten cselekedeteit nem korlátozta le a földrajziság. Izrael történelmének nagy része Kánaánon kívül történt, még a jeruzsálemi Templom előtt. Izrael történelmén keresztül Isten vezetőit mindig elutasították a kortársai (vö. 9,27-28,35,39). Ez egy újra és újra visszatérő téma.

Ezt az angyalt istenségként festi le (vö. II. Mózes 3:2,4). Ezt az isteni fizikai megtestesülést a következő helyeken is látni lehet: I. Mózes 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16; II. Mózes 13:21; 14:19; Bír. 2:1; 6:22-23; 13:3-22; Zak. 3:1-2. Bár meg kell említeni, hogy "az Úr angyala" nem mindig isteni megtestesülés; néha csak valóban egy angyal, egy hírvivő (vö. I. Mózes 24:7,40; II. Mózes 23:20-23; 32:34; IV. Mózes 22:22; II. Sám. 24:16; János 5:23; I. Kor. 21:15; Zak. 1:11, 12-13).

7:36 Ez Isten csodás hatalmának összegzése (azaz Mózes botja) Mózes és Áron által.

7:37-38 Ez egy Messiási idézet az V. Mózes 18:15-ből. István úgy azonosítja Isten jelenlétét a Kivonulás és a Pusztai Vándorlás időszaka alatt, mint Isten angyala, és mint az Isten által küldött különleges Mózes utáni örökös (azaz a Messiás, a Próféta). István nem lebecsüli Mózest, hanem valójában hallgat Mózesre!

7:38 „gyülekezet" Ez a görög *ekklesia* kifejezés, de itt a gyűlés vagy összejövetel értelmében használják, nem pedig a gyülekezet értelmében.

■ **„és az angyal, aki szólt hozzá a Sínai-hegyen"** A Rabbinikus teológia azt bizonygatta, hogy az angyalok YHWH és a Törvény adása között közvetítők voltak (lásd a 7:53 jegyzetét). Az is lehetséges, hogy az angyal szó magára YHWH-ra utal (vö. II. Mózes 3:21 összehasonlítása a 14:19-el; továbbá II. Mózes 32:34; IV. Mózes 20:16; Bírák 2:1).

7:39 „neki nem akartak engedelmeskedni atyáink" István sz ÓSZ-i engedetlenség által rajzolt pontokat szépen összeköti. Arra utal, hogy a zsidók mindig is elutasították Isten vezetőit, és most a Messiást is elutasították.

■ **„elutasították"** Ezt a feljegyzést a IV. Mózes 14:3-4-ben találhatjuk.

7:40-41 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 32-ben találhatjuk. Ez nem bálványimádás volt, hanem Isten fizikai megjelenítésének megteremtése. Később termékenységi imádattá vált.

7:41 István az aranyborjút bálványként értelmezte, és ezt a történelmi eseményt használja, hogy bevezesse az Ámósz 5-ből való idézetet, ami arra utal, hogy Izrael már a Kivonulás és a Pusztai Vándorlás idejében is bálványimádó és lázadó nép volt.

7:42 „Isten pedig elfordult tőlük, és kiszolgáltatta őket" A 42-es és a 43-as versek az Ámósz 5:25-27-ből való idézetek, ahol Ámósz megerősíti, hogy Izrael mindig is idegen isteneknek áldozott. Ez állandó és korai mintája volt történelmüknek (vö. Józs. 24:20). Ez a Róma 1:24,26,28-ban található egyik legdrasztikusabb elutasítást tartalmazó kijelentésre emlékeztet.

■ **„az ég csillagseregét"** Ez az asszíriai és a babilóniai csillagimádatra utal (V. 17:3; II. Kir. 17:16; 27:3; II. Krón. 33:3,5; Jer. 8:2; 19:13). Számos szövegi probléma található az Ámósz 5:25-27 héber szövege (MT), a görög szövege (LXX) és István idézete között: (1) a csillag isten neve. Az MT szövegben *kywn* vagy *kaiwann* szerepel, ami a Szaturnusz Asszír neve. Az LXX szövegben a *rypn* vagy a *raiphan* szerepel, ami lehet hogy a *repa* szó, ami a Szaturnusz egyiptomi bolygó isten neve, és (2) a héber szövegben (MT) és a görög szövegnem (LXX) az szerepel, hogy "Damaszkuszon túl" még István azt mondja, hogy "Babilonon túl". Nincs olyan ismert kézirat, ami az Ámószt ekképp hozná. Lehetséges, hogy István összefésülte az Asszír fogságot amiről Ámósz beszél a későbbi Babilóni fogsággal, amibe Júda került, és a fogság helyét behelyettesíti.

A csillag istenségek imádása Mezopotámiában kezdődött, de átterjedt Szíriára és Kánaánra (vö. Jób 31:26,27). A Tell El-Amarna-i ásatáson talált leletek több száz levelet tartalmaztak Kánaánból Egyiptomba a Kr. e-i 14. századból, és azok is ezeket a csillag istenek neveit használja helységnevekként.

■ **„a próféták könyvében"** Ez arra a tekercsre utal, ami a tizenkettő kisprófétát tartalmazta (vö. 13:40). A 42-43-as versek az Amós könyvének 5:25-27-ből való idézetek a Szeptuagintából.

7:43 „Molok" A király szóra a megfelelő héber mássalhangzók a *mlk*. Több olyan kánaánita isten is volt, akiknek a nevei illik erre a három mássalhangzóra, *Milcom*, *Molech* vagy *Molok*. *Molok* volt az emóriak legfőbb termékenységi istene, akinek gyermekeket áldoztak, hogy biztosítsák a

közösség vagy a nemzet egészségét és gazdagságát (vö. 20:2-5; Péter 12:31; I. Kir. 11:5,7,33; II. Kir. 23:10,13,14; Jer. 32:35; 7:31). A. T. Robertson a *Word Pictures In the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyvének 3. kötetének 93. oldalán azt mondja, hogy "a *Molok* egy bikafejű lény volt, aminek a kinyújtott karjaiba helyezték a gyermekeket, ami alatt egy lyuk volt, hogy alul tűz éghessen". Mivel a *Molok* meg lett említve olyan szövegkörnyezetben a III. Mózes 18:21-ben, ami a helytelen szexuális szokásokról szól, néhány tudós azt feltételezte, hogy a gyermekeket nem feláldozták a *Moloknak*, hanem odaszentelték neki mint templomi prostituált, legyen az férfi, vagy nő. Ennek a fogalma illik az általános termékenységi imádat gyakorlatára.

SZÖVEG: 7:44-50

[45]Ezt átvették atyáink, és behozták Józsuéval, amikor elfoglalták a pogányok földjét, akiket kiűzött az Isten atyáink elől. Így volt ez egészen Dávid idejéig. [46]Dávid pedig kegyelmet talált az Isten színe előtt, és könyörgött, hogy hajlékot találhasson Jákób Istenének, [47]de Salamon épített neki házat. [48]A Magasságos azonban nem emberkéz alkotásaiban lakik, ahogyan a próféta mondja: [49]A menny az én királyi trónusom, a föld pedig lábam zsámolya. Miféle házat építhetnél nekem - mondja az Úr; vagy hol van az én nyugalmam helye? [50]Nem az én kezem alkotta-e mindezt?

7:44 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 25-31,36-40-ben találjuk. A Szentsátor ezen részletes terveit a Sínai hegyen kapta meg Mózes. Az ÚSZ-ben a Zsidókhoz írt levél beszél egy mennyei Szentsátorról vagy szentélyről (vö. 8:5-6; 9:11,23) aminek a földi csak a mása volt.

7:45 Ez az időszak a hódításoktól (Kr. e. 1400 vagy 1250) Dávid idejéig (± Kr. e. 1011-től Kr. e. 971/970-ig Harrison szerint; 973-ig Young szerint; 961-ig Bright szerint).

7:46 Ez a II. sám. 7-re utal, ami elég jelentőségteljes igerész. A Dávidi királyok isteni megalapításáról szól.

7:47 „de Salamon épített neki házat” Ezt a feljegyzést az I. Kir. 6-8-ban és a II. Krón. 1-6-ban találjuk.

7:48 Ez a kijelentés hasonló Salamon kijelentéséhez az I. Kir. 8:27-ben és a II. Krón. 6:18-ban találjuk.

7:49-50 Ezt az idézetet a Szeptuagintából, az Ézs. 66:1-2-ből idézi. A lényeg, hogy még Salamon is felismerte, hogy még egy épület sem tudja a teremtés istenét befogadni!

Utalnak ezek a versek arra az érvelésre, hogy a pogányok belefoglaltatnak mindebbe? Ha igen, akkor burkoltan. Mindazonáltal Salamon úgy látta a Templomot, mint egy olyan helyet, ahová a világ minden helyéről jöhetnek YHWH-hoz (vö. I. Kir. 8:41-43). A görögül beszélő zsidók voltak (azaz az Apcsel 6-ban szereplő hét) azok, akik még az Apostolok előtt felismerték és hirdették Jézus tanításainak az egész világra kiterjedő aspektusát (vö. Máté 28:18-20; Apcsel 1:8). Lehetséges, hogy István az 50. versben az erre való utalással erősíti ezt meg.

SZÖVEG: 7:51-53

[51]Ti kemény nyakú, körülmetéletlen szívű és fülű emberek, mindig ellene szegültök a Szentléleknek, atyáitokhoz hasonlóan ti is. [52]A próféták közül kit nem üldöztek a ti atyáitok? Meg is ölték azokat, akik megjövendölték az Igaznak eljövetelét. Most pedig az ő árulóivá és gyilkosaivá lettetek ti, [53]akik bár angyalok közvetítésével kaptátok a törvényt, mégsem tartottátok meg."

7:51 „kemény nyakú" István Mózes jellemzésére hivatkozik, ahogyan Mózes is jellemezte Jákób/Izrael népét (vö. II. Mózes 32:9; 33:3,5).

■ **„körülmetéletlen szívű"** Ez a héber idióma azt jelenti, hogy hűtlen, megbízhatatlan (vö. III. Mózes 26:41; Jer. 4:4; 9:25-26; Ezék. 44:7).

■ **„... és fülű"** Ez arra utal, hogy nem voltak hajlandóak meghallani Isten küldötteit és válaszolni nekik (vö. Jer. 6:10).

■ **„mindig ellene szegültök a Szentléleknek"** Ez nagyon hasonlít az Ézs. 63:10-re. Isten szeretete és hűsége az Ézs. 63:9, 11-14-ben fel lett magasztalva, de népének reakciója a hűtlenség volt!

7:51b-52 Ez elég erős elítélése az akkori jelen zsidó vezetőknek, pontosan úgy, mint ahogy a régi izraeli vezetőségé is! Isten régi népe megölte Isten küldötteit, most pedig megölték a Messiást (vö. 3:14; 5:28).

7:52 „az Igaznak" A 3:14-ben és a 22:14-ben ezt a kifejezést Jézus címeként használja. Lásd a teljes jegyzetet a 3:14-ben, és a Különleges Téma: Igazságosság a 3:14-ben.

7:53 „angyalok közvetítésével" Ez az V. Mózes 33:2 rabbinikus értelmezésére utal a Szeptuagintából, amikor Isten Mózesnek adta a törvényt angyali közbenjárással, ami a Gal. 3:19 és a Zsid. 2:2 alátámasztani látszik.

■ **„mégsem tartottátok meg"** István védőbeszédét a "halljátok" szóval nyitotta, ami lehetséges, hogy a héber *Shema* kifejezsre utal, ami a "halljátok és figyeljetek" kifejezés (vö. V. Mózes 6:4). István és később Jakab is (Jézus féltestvére) azt erősíti meg, hogy az "ige cselekvői nem pusztán hallgatói annak" (vö. Jakab 1:22-23; és Jézus: Máté 7:24-27; Luk. 11:48; János 13:17; és Pál: Róma 2:13).

SZÖVEG: 7:54-60

54 Amikor ezeket hallották, haragra gerjedtek szívükben, és fogukat csikorgatták ellene.
55 Ő azonban Szentlélekkel telve az égre függesztette a tekintetét, és látta Isten dicsőségét és Jézust, amint az Isten jobbja felől áll. 56 Ekkor így szólt: "Íme, látom az eget megnyílva, és az Emberfiát, amint az Isten jobbja felől áll." 57 Erre hangosan kiáltoztak, bedugták a fülüket, és egy akarattal rárohantak; 58 azután kiűzték a városon kívülre, és megkövezték. A tanúk pedig felsőruháikat egy Saul nevű ifjú lába elé tették le. 59 Amikor megkövezték Istvánt, az így imádkozott: "Úr Jézus, vedd magadhoz lelkemet!" 60 Azután térdre esett, és hangosan felkiáltott: "Uram, ne ródd fel nekik ezt a bűnt!" És amikor ezt mondta, meghalt.

7:54 „halloták ők" Ez minden bizonnyal a Szanhedrin tagjaira utalt (vö. 6:15).

■

NASB **„az elevenjére tapint"**
NKJV **„szívébe hasít"**
NRSV **„feldühödtek"**
TEV **„dühösek lettek"**
NJB **„feldühítették őket"**

Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS. Szó szerint azt jelenti, hogy "szíven ütni" (vö. 5:33). István üzenete valóban eljutott ezekhez a vezetőkhöz, de ahelyett, hogy megtértek volna, elfordultak, mint mindig, és az elutasítást és a gyilkosságot választották (vö. 5:33).

■ **„fogukat csikorgatták ellene”** Ez a haragnak a jele (vö. Jób 16:9; Zsolt. 35:16; 37:12; Jer. Sir. 2:16).

7:55 „Szentlélek … Isten … Jézus” Figyeld meg, hogy a Háromegy Istent említi. Lásd Különleges Téma a 2:32-22-ban.

■ **„Szentlélekkel telve”** Az a fogalom, hogy a Szentlélekkel telve lenni az evangélium hirdetéséhez, eléggé egyedülálló az Apcselben (azaz *plé roó*, vö. 2:4; 4:8,31; *plé rés*, 6:3,5,8; 7:55; 11:24).

A Lélekhez tartozó bibliai igazságokat a következőképpen lehet kategorizálni:

1. a Lélek személye (vö. János 14-16)
2. a Lélek keresztsége (vö. I. Kor. 12:13)
3. a Lélek gyümölcse (vö. Gal. 5:22-23)
4. a Lélek ajándékai (vö. I. Kor. 12)
5. a Lélekkel való betöltekezés (vö. Ef. 5:18)

Ezek közül az Apcsel az 5.-re teszi a hangsúlyt. A korai egyház vezetői meg lettek erősítve, erővel lettek ellátva elég nyilvánvalóan újra és újra arra, hogy bátran és hatalommal hirdessék Jézus Krisztus evangéliumát. István esetében igehirdetésének hatékonysága az életébe került. A "betöltekezés"-sel kapcsolatos teljes jegyzetért lásd a 2:4-et és a 3:10-et.

■ **„függesztette tekintetét”** Lukács nagyon szereti ezt a kifejezést (vö. Lukács 4:20; 22:56; Apcsel 1:10; 3:4,12; 6:15; 7:55; 10:4; 11:6; 13:9; 14:9; 23:1). István felnézett, ami a tipikus zsidó testhelyhez volt az imádkozás alkalmával, de ahelyett, hogy imádkozott volna, Isten megengedte neki, hogy betekinthessen magába a mennybe.

■ **„és látta Isten dicsőségét”** Figyeld meg, hogy nem azt mondja, hogy István látta Istent, hanem hogy látta az Ő dicsőségét. Élve senki nem láthatta Istent (vö. II. Mózes 33:20-23). Jób hitte, hogy látni fogja Istent (vö. Jób 19:25-27; 7:55). Jézus megígérte, hogy egy nap a tiszta szívűek meglátják az Istent (vö. Máté 5:8). Lásd Különleges Téma. Dicsőség a 3:13-ban.

■ **„és Jézust, amint az Isten jobbja felől áll”** Az, hogy Jézus Isten jobb keze felől áll egy antropomorf (megszemélyesítő) idióma volt az isteni erő és hatalom kifejezésére. Az a tény, hogy Jézus állt megmutatja, hogy érdekli Őt, és törődik az első keresztény mártír sorsa.

Isten oly módon jelentette ki magát Istvánnak, amit István be tudott fogadni. Ez nem azt hivatott jelenteni, hogy

1. a menny "fent" van
2. Isten egy trónon ül

Ez a kifejezés arra hivatott, hogy azt közvetítse, hogy Jézus törődik velünk. Vigyáznunk kell a kulturálisan feltételekhez kötött antropomorf nyelvezettel. Az, hogy a modern nyugati olvasók megpróbálnak minden igerészt szó szerint venni, hogy azzal a Bibliai iránti bizalmat és odaszánást mutogassák, eléggé egy szerencsétlen kulturális trend. Isten valóban kijelenti Magát az általa teremtetteknek, de ezt földi módon és földi formákban teszi, amiket meg tudnak érteni. Minden bizonnyal jelen van az egyfajta lakozás eleme is ebben. De a bukott, véges, emberi teremtmények nem képesek teljes mértékben felfogni a szellemi birodalmat. Isten olyan dolgokat választ, amik a mi kulturális és megtapasztalható környezetünkből származnak, és azokat használja analógiaként és metaforaként, hogy szót értsen velünk. Ezek valóban igazak, de nem kimerítőek.

7:56 „Emberfiát” István nyilvánvalóan Jézust az 5:52-ben szereplő, "az Igaz" személyével azonosítja. Hallgatói nem mulasztották volna el ezt a Messiási megerősítést. Annak a kifejezésnek, hogy az "ember fia", két ÓSZ-i használata is van: (1) megszokott kifejezés volt egy bizonyos személyre (vö. Ezék. 2:1; Zsolt. 8:4) és (2) isteni megszemélyesítésre is használták (azaz a

Messiásra) a Dániel 7:13-14-ben és a Zsolt. 110:1-ben. Így aztán ennek mellékjelentése mind az emberiségre mind pedig az istenségre is vonatkozott. Éppen ezért használta Jézus arra, hogy saját magára utaljon vele, és azért is, mert ezt nem használták a rabbik, akik inkább ÓSZ-i kizárólagos, nacionalista és milicista címeket használtak a Messiásra. Ez az utalás Istvántól egyike annak a két alkalommal előforduló használatnak, amikor nem Jézus saját szavait idézik (vö. János 12:34).

7:57-58 A hallgatóság azt hitte, hogy István istenkáromlást követett el azáltal, hogy azt bizonygatta, hogy Jézus volt az eljövendő Ember Fia (vö. Dán. 7:13). Ezek számára a monoteista zsidók számára ez már túl sok volt! Azt tették Istvánnal, amit Mózes rendelt az istenkáromlás esetére (vö. III. Mózes 24:14-16; V. Mózes 13:9; 17:7). István bizonyságtétele vagy igaz, vagy valóban istenkáromló és halált érdemel! A Jézussal kapcsolatos tényekben nincs középút (vö. János 14:6-9).

7:57 „egy akarattal rárohantak” Ez az a kifejezés, amit Lukács olyan gyakran használ arra, hogy leírja a korai tanítványok közti egységet (vö. 1:14; 2:46; 5:12; 15:25). A Szanhedrin egységben volt azzal kapcsolatban, hogy dühösek voltak Istvánra és abban is, hogy elutasították őt (lásd még 18:22, ahol Akhája zsidói elutasítják Pált és a 19:29-et, ahol Efezus pogányainak haragjáról ír a keresztények felé).

7:58 „kiűzték a városon kívülre” Jeruzsálemem belül senkit sem ölhettek meg, mert az "szent" hely volt!

■ **„megkövezték”** Gyakran mondták, hogy a zsidóknak a római megszállás alatt nem volt joguk halálos ítéletet hozni/végrehajtani. Ez megmutatja, hogy ez azért nem volt mindig igaz. A tömeges erőszakot nem lehetett azért olyan könnyen megállítani.

■ **„Saul nevű ifjú”** Zsidó körökben 40 éves korig számított valaki fiatalnak. Itt találkozunk először név szerint a tarzusi Saullal, aki később Pál Apostollá lett. Pál hallotta István ÓSZ-i áttekintését, és valószínűleg hallotta már korábban is a ciliciaiak zsinagógájában Jeruzsálemben (6:9). Eltűnődhetünk azon, hogy vajon ezzel kezdődött-e Saul kételkedése, amit azzal tett próbára, hogy elkezdte üldözni a keresztényeket.

7:59 „Úr Jézus vedd magadhoz lelkemet” Ez egy AORISZT FELSZÓLÍTÓ KÖZEÉPIGE. Figyeld meg, hogy István hitte, hogy Jézushoz megy a mennybe (vö. II. Kor. 5:6,8) és nem a hádészba (azaz az a hely, ahol a halottak tartózkodnak, olyan mint a héber *sheol*). Lehetséges, hogy István látta Jézus keresztrefeszítését, vagy legalábbis részletekbe menően hallott róla, mert két nagyon hasonló kifejezést használ (azaz az 59. és 60. vers, vö. Lukács 23:34,46).

Érdekes megfigyelni, hogy István Jézushoz imádkozik, mint ahogy azt a tanítványok tették az 1:24-ben. Mindazonáltal a többi ÚSZ-i imádság az Atyához szól a Fiú nevében.

7:60 „térdre esett” A megkövezés mindig nagyon gyorsan történt. A szöveg alapján úgy tűnik, hogy pár percig tartott.

■ **„hangosan felkiáltott”** Ez is Jézus megtapasztalását utánozza. Ezek a szavak ugyanannyira szóltak a tömeghez, mint amennyire YHWH-hoz. Ezek a szavak bizonyára ott visszhangzottak Saul fülében.

■ **„meghalt” (az angolban az szerepel, hogy elaludt)** Ez egy bibliai metafora a halálra (pl. 3:13; 14:12; Zsolt. 76:5; II. Sám. 7:12; I. Kir. 2:10; Jer. 51:39,57; Dán. 12:2; Máté 27:52; János 11:11; Apcsel 7:60; 13:36; I. Kor. 15:6,18,20; I. Thessz. 4:13; II. Péter 3:4).

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Mi a célja István kijelentésének?
   Mit mutatott meg ez a zsidókkal kapcsolatban?
   Miért voltak annyira feldühödve?
2. Miben volt Jézus olyan, mint Mózes, 37. vers?
3. Miért olyan fontos a 49-50. versben az Ézs. 66:1-2 idézete?
4. Miért volt olyan jelentőségteljes az, ahogyan István Jézust látta?

APCSEL 8

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Saul Üldözi az Egyházat	Saul Üldözi az Egyházat	Az Evangélium Elterjed Samáriában és a Tengerparton	Saul Üldözi az Egyházat	István Megkövezése, Saul az Üldöző
8:1b-3	8:1-3	8:1b-3	8:1b-2	(7:55-8:3)
				8:2.
			8:3.	8:3.
Samáriában Hirdetik az Evangéliumot	Samáriában Krisztust Prédikálják		Samáriában Hirdetik az Evangéliumot	Fülöp Samáriában
8:4-8	8:4-8	8:4-8	8:4-8	8:4-8
	A Mágus Hitvallása			Simon Mágus
8:9-13	8:9-13	8:9-13	8:9-13	8:9-13
	A Mágus Bűne			
8:14-24	8:14-24	8:14-24	8:14-17	8:14-17
			8:18-19	8:18-24
			8:20-24	
8:25.	8:25.	8:25.	8:25.	8:25.
Fülöp és az Etióp Kincstárnok	Egy Etiópiainak Krisztust Prédikálják		Fülöp és az Etióp Tisztviselő	Fülöp Bemeríti a Kincstárnokot
8:26-33	8:26-40	8:26-40	8:26-30	8:26-33
			8:31-33	
8:34-40			8:34-37	8:34-40
			8:38-40	

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 8:1a **[1]Saul pedig egyetértett István kivégzésével.**

8:1 „Saul pedig egyetértett István kivégzésével" Ez a kifejezés összefoglalja a 7. fejezetet. Ez KÖRÜLÍRÓ BEFEJEZETLEN AKTÍV módban van. Pál nagy nagy szégyennel emlékezett vissza erre a megtapasztalására (vö. Apcsel 22:20; I. Kor. 15:9; Gal. 1:13,23; Fil. 3:6; I. Tim. 1:13). Néhányan a 26:10-hez kapcsolják ezt az igerészt, ahol azt feltételezik, hogy Pál a Szanhedrinben arra szavazott, hogy öljék meg a keresztényeket.

SZÖVEG: 8:1b-3 **[1b]Azon a napon nagy üldözés kezdődött a jeruzsálemi gyülekezet ellen, és az apostolok kivételével mind szétszóródtak Júdea és Samária területén. [2]Kegyes férfiak azonban eltemették Istvánt, és nagy siratást tartottak felette. [3]Saul pedig pusztította az egyházat, házról házra járt, férfiakat és nőket hurcolt el, és börtönbe vetette őket.**

■ **„Azon a napon nagy üldözés kezdődött a jeruzsálemi gyülekezet ellen"** Lehetséges, hogy ez a zsidó vezetők (leginkább a Szadduceusok) tetteit tükrözi, a Jeruzsálemben lévő korai egyház hirtelen növekedése és kiugrása miatt. Mindazonáltal az is lehet, hogy ez volt Isten módszere arra, hogy az Apcsel 1:8-ban elhangzottakat véghezvigye! Ha nem működött az 1:8, akkor 8:1!

Nem véletlen, hogy Lukács az *ekklesia* kifejezést használja a hívők közösségére. Ezek a férfiak és nők nem úgy látták magukat, mint akik különállnak Isten ÓSZ-i ígéreteitől, hanem amint azok beteljesülését! Ezt a kifejezést a Szeptuagintában használták, hogy Izrael "gyülekezetének" (MT – qahal) kifejezését lefordítsák vele a 7:38-ban; most már a jeruzsálemi hívők közösségére használják.

Lukács nagyon szereti a "nagy" (*megas*) kifejezést. Az evangéliumában huszonöt alkalommal, az Apcselben pedig huszonkilenc alkalommal használja. A 8. fejezetben a következőkre használja:

1. nagy üldöztetés, 1. vers
2. nagy siratás, 2. vers
3. hangosan, 7. vers
4. igen nagynak állította, 9. vers
5. apraja-nagyja, 10. vers
6. nagy csodák, 13. vers

■ **„az apostolok kivételével mind szétszóródtak"** Nagyon érdekes, hogy az üldöztetés elkerülte az apostolokat és közvetlenül a görög zsidó keresztényekre csapott le. Úgy tűnik, hogy akkor még az apostolok teljesen megelégedtek azzal, hogy megmaradnak a Judaizmus keretei között. Ez az esemény valamivel Pünkösd után történt, és az apostoli vezetőség teljesen meg volt elégedve azzal, hogy megmaradjanak abban, hogy csak a zsidóknak vagy a prozelitáknak prédikáljanak és csak is Jeruzsálemen belül.

■ **„szétszóródtak Júdea és Samária területén"** Ez a betöltése a Lukács által feljegyzett nagy Missziós Parancsnak, ami az Apcsel 1:8-ban szerepel. Már egy jó ideje volt annak, hogy Jézus kimondta ezeket a szavakat, és nyilvánvalóan az üldöztetés volt az egyetlen eszköz arra, hogy a gyülekezetet rávegye, hogy az egész világba kimenjenek. Az egyház még mindig ellenáll.

8:2 „Kegyes férfiak azonban eltemették Istvánt" Az a kifejezés, hogy "kegyes férfiak", általában a szellemileg érzékeny zsidókra volt használatos (vö. Lukács 2:25). Lehetséges, hogy zsidó keresztényekre utal, vagy egyszerűen csak olyan zsidókra, akik nem értettek egyet az illegális

procedúrákkal (pl. a tömeg erőszakosságával) és István kivégzésével. A *Mishnah* megengedi az istenkáromlók eltemetését, de azt nem, hogy olyan nagyon sirassák, mint ahogy azok sírtak, akik eltemették őt. Ezek a kegyes férfiak nyíltan gyászoltak (1) vagy a történtekkel való ellenszegülésből, vagy (2) amiatt a tény miatt, hogy ami itt most történt, nem hivatalos szankció volt.

8:3 „Saul pedig pusztította az egyházat” Ez az IGE BEFEJEZETLEN KIJELENTŐ KÖZÉPIGE. Ez jelentheti a cselekmény múltidőben való elkezdését (vö. NASB, NJB angol fordítások) vagy egy visszatérő cselekményt (vö. NKJV, NRSV, TEV angol fordítások).

Az a kifejezés, hogy pusztít, vagy rombol azt jelentette, hogy "egy állat testét szétszakítani". A Szeptuagintában az állatokra használják a Zsolt. 79:13-ban és a katonai legyőzetésre a Jer. 28:2-ben és a 31:18-ban. Pál nyilván küzdött azzal az igazsággal, amit István kijelentései tartalmaztak, és lehetséges, hogy a belső feszültségét azzal próbálta meg elfedni, hogy agresszívan üldözte az egyházat (vö. Apcsel 9:1,13,21; 22:4,19; 26:10.11; I. Kor. 15:9; Gal. 1:13; Fil. 3:6; I. Tim. 1:13).

■ **„házról házra járt”** Ezt a kifejezést kétféle módon lehet érteni: (1) Pál rájött arra, hogy az Apostolok mely házakat látogattak (vö. 5:42) vagy (2) számos olyan házi gyülekezet volt, már ebben a korai időben is Jeruzsálemben, ahol a hívők összegyűltek.

A korai keresztények vagy (1) a helyi zsinagógákban találkoztak minden Sabbath alkalmával; (2) vagy a Templomban különleges ünnepnapokon, vagy akár a legtöbb napon; vagy (3) bizonyos helyeken vagy számos otthonban vasárnaponként.

■ **„férfiakat és nőket hurcolt el”** Ez az IGE, amit arra használtak, amikor a Sátán a menny csillagainak egyharmadát magával sodorta a Jel. 12:4-ben. Az Apcselben számos alkalommal fordul elő (vö. 8:3; 14:19; 17:6). Saul nagyon gonosz/erkölcstelen volt az üldözésben (vö. 26:10). Erre bizonyíték az a kifejezés, hogy "férfiakat és nőket". Őszinte hívő családokat szakított szét, bebörtönözte őket, némelyeket meg is ölt. Ezért hívja később magát "a szentek között a legkisebbnek" (vö. 9:1,13,21; 22:4,19; 26:10,11; I. Kor. 15:9; Gal. 1:13,23; I. Tim. 1:13).

SZÖVEG: 8:4-8

4 Akik pedig szétszóródtak, elmentek, és hirdették az igét. 5 Fülöp lement Samária városába, és ott hirdette nekik a Krisztust. 6 A sokaság egy szívvel és egy lélekkel figyelt arra, amit Fülöp mondott, mivel hallották és látták azokat a jeleket, amelyeket tett. 7 A tisztátalan lelkek ugyanis sok megszállottból hangosan kiáltozva kimentek, sok béna és sánta is meggyógyult, 8 és nagy öröm volt abban a városban.

8:4 „Akik pedig szétszóródtak, elmentek, és hirdették az igét” Figyeld meg, hogy nem az Apostolok voltak, mert ők ott maradtak Jeruzsálemben, hanem a görög zsidó keresztények voltak szétszóródva azon a területen, és ők lettek a korai evangelisták. Hihetetlen, hogy az egyház világméretű missziója beindult, de nem az Apostolok által, hanem István és Fülöp által.

Az "ige" itt minden bizonnyal az evangéliumot jelenti, de hozzátette István világméretű, nem zsidó fókuszát is (a Nagy Parancsolat, Máté 28:18-20).

8:5 „Fülöp” Ő egyike a "hétnek", akik a 6:5-ben lettek megemlítve (vö. 21:8-9). Három evangelizációs felállásban is láthatjuk: (1) Samáriában; (2) az etióp Kincstárnokkal; (3) és a palesztinai tengerparti területeken. Ennek a "hétnek" a szívén volt az evangelizáció.

■ **„lement Samária városába”** Kérdéses a kéziratokban, hogy a szövegben "Samária városa" vagy "Samária egy városa" szerepel-e. A kézirat hitelesítés a határozott névelőt támogatja (vö. MSS, P^{74}, א, A, B). Mindazonáltal ezt a várost nem Samária néven ismerték ebben az időben, hanem Sebaste néven. Ezalatt a római időszak alatt a Samária kifejezést az egész területre használták.

Samária legfőbb városa Sikem lett volna abban az időben. Az is feltételezték, hogy ez a város lehetett Gitta, mert a hagyományok szerint az volt Simon Mágus otthona. Azt is feltételezik, hogy Jusztinusz a mártír is erről a területről származott.

■ **„és ott hirdette nekik a Krisztust”** A samáriaiakat gyűlölték a zsidók, mert félvéreknek titulálták őket (vö. Ezsd. 4:1-3). Ez a Kr. e. 722-ben történt Asszír fogsággal van kapcsolatban, ami újra benépesítette az északi Tíz Törzs területét pogányokkal, akik házasodtak a kevés ott maradt zsidókkal (vö. II. Kir. 17:24-41).

Jézus is szolgált efelé a népcsoport felé (vö. János 4). Jézus kijelentette a Messiási voltát egy samáriai asszonynak és az ő falujának (vö. János 4). Az ÓSZ-i cím YHWH ígéretéhez kapcsolódik, ami arra tett, hogy elküldi Azt, Aki felállítja az új királyságát, és bevezeti a Lélek új korszakát. Ezt az eseményt Jézus szolgálata előrevetíti, és Jézus záró szavaival parancsba is adta (1:8).

8:6 „A sokaság egy szívvel és egy lélekkel” Az a kifejezés, hogy "egy szívvel egy lélekkel" nagyon népszerű kifejezés volt Lukács írásaiban. Lásd az 1:14 jegyzetét.

■ **„hallották és látták azokat a jeleket, amelyeket tett”** Ez azokra a csodákra utalt, amik Fülöp üzenetét támasztották alá (vö. 7. vers). A Lélek ugyanezen megnyilvánulásai követték Jézus, a Tizenkettő, és a Hetven tanítvány missziós megtapasztalásait is.

8:7 A Démon megszállottság igen is valóság a világunkban (vö. Merrill F. Unger két könyve: [1] *Biblical Demonology* [Bibliai Démonológia], és [2] *Demons in the World Today* [Démonok a Mai Világban]). Lásd Különleges Téma az 5:16-ban.

SZÖVEG: 8:9-13

9Már régebben élt abban a városban egy Simon nevű férfi, aki varázslással foglalkozott, és ámulatba ejtette Samária népét, mert valami igen nagynak állította magát. 10A város apraja-nagyja hallgatott rá, és azt mondták: "Ő az Isten Hatalmasnak nevezett ereje." 11Hallgattak rá, mert varázslásával már jó ideje ámulatban tartotta őket. 12De amikor hittek Fülöpnek, aki az Isten országáról és a Jézus Krisztus nevéről szóló evangéliumot hirdette, megkeresztelkedtek; férfiak és nők egyaránt. 13Simon maga is hívő lett, majd miután megkeresztelkedett, Fülöp mellé szegődött, és amikor látta, hogy jelek és nagy csodák történnek, egészen elámult.

8:9 „egy Simon nevű férfi” Azt, hogy ez a férfi valóban hitt-e (vö. 13, 18. vers) vagy egyszerűen csak egy sarlatán volt, aki hatalmat szeretett volna nyerni, nem tudjuk biztosan. A 24. vers alapján szeretném megadni neki a kételkedés biztosította előnyt. Hihetetlen hogy a korai egyház mennyi hagyományt kerített e köré az ember köré, de mindezek csak spekulációk voltak (vö. *The Zondervan Encyclopedia of the Bible* [A Biblai Zondervan Enciklopédiája], ötödik kötet, 442-444. oldal).

■

NASB, NRSV	**„mágia”**
NKJV, TEV	**„varázslás”**
NJB	**„mágikus tettek”**

KÜLÖNLEGES TÉMA: MÁGIA, VARÁZSLÁS

A régi időkben úgy tűnt, hogy számos ember és csoport típus volt, akik különbözőféle mágiákkal voltak kapcsolatban.

1. Van egy papi kaszt ami Médeából származik, és Káldeusoknak hívják őket, akik az asztrológiával foglalkoztak (vö. Dán. 1:20; 2:2,10,27; 4:7,9; 5:11; Máté 2:1,7,16). Hérodotosz "Médeai papoknak" nevezi őket. Azzal foglalkoztak, hogy megmondták és irányították a jövő eseményeit az égi istenek (azaz planéták, csillagok, konstellációk és üstökösök) mozgása és konfigurációjára alapozva.
2. Volt egy filozofikus, matematikai ellen csoport a görög közéletben, akiket Püthagoreusokként ismertek.
3. A legtöbb ilyen mágus csapat olyan személyekből állt, akik azt vallották, hogy képesek manipulálni a természetfeletti erőket, vagy a természet erőit (vö. I. Mózes 41:8,24; II. Mózes 7:11,22; 8:7,19; 9:11). Gyakran ezeket az erőket (vagy isteneket) úgy láttuk, mint akik konfliktusban állnak az emberiséggel, és az által, hogy ennek az erőnek az oldalára álltak, vagy annak az erőnek az oldalára, és ennek a tudásnak a birtoklója irányíthatta ezeket az erőket saját haszna szerint (vö. a mágikus papiruszokkal, amik a Kr. u. harmadik és negyedik századból származnak). Ezek a személyek
   a. meg tudták mondani a jövőbeli eseményeket
   b. irányítani tudták a jövőbeli eseményeket
   c. értelmezni tudták a jövőbeli eseményeket és álmokat
   d. meg tudtak átkozni vagy védeni más személyeket, városokat, népeket, hadsereget, stb.
4. Az Apcsel 8:9,11 Mágusai azt vallották, hogy képesek manipulálni a természet személytelen erőit, vagy a személyes (démoni) erőit úgy, hogy a saját akaratuk valósuljon meg. Ez gyakran tartalmazott mágikus rítusokat és varázsigéket.
5. Az "igazi" mágusok gyakran megtámadtak más mágusokat, akik helytelenül végezték el a rítusokat és a liturgiákat. Ezeket sarlatánoknak, vagy ámítóknak nevezték (vö. Apcsel 13:6,8, 19:13).
6. Az evangélium erejét látni lehet Pál szolgálatában, amit Efzusban végzett, ahol korábban a mágiával foglalkozók megtértek a Krisztusban való hitre, és elégették a drága mágus könyveiket (azaz amik arról szóltak, hogy hogyan kell helyesen varázsigéket használni, rítusokat és liturgiákat követni, vö. Apcsel 19:19).
7. További olvasmányok a témában:
   a. Susan Garrett, *The Demise of the Devil* (Az Ördög Öröksége), Fortress Press, 1989
   b. Merrill Unger, *Bibical Demonology* (Bibliai Démonológia), Scripture Press, 1967
   c. Hendrik Berkhof, *Christ and the Powers* (Krisztus és az Erők), Herald Press, 1977
   d. Waller Wink, *Naming the Powers* (Az Erők Megnevezése), Fortress Press, 1984
   e. Clinton Arnold, *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare* (Három Lényeges Kérdés a Szellemi Harcról), Baker, 1997

8:10 „Ő az Isten Hatalmasnak nevezett ereje” Ez a magas isten címe volt (azaz Zeusz). Arámul ez úgy hangzana, hogy "Ez annak az istenek az ereje, akit hatalmasnak hívnak". Ez az ember teljesen átvágta a helyieket. Lehet, hogy saját magát is becsapta (vö. 9-es, 13-as vers).

8:12 „hittek” Lásd Különleges Téma: Hit a 3:16-ban.

NASB „a jó hírt prédikálva”
NKJV „a dolgokat hirdette”
NRSV „a jó hírt hirdette”
NRSV „a jó hírről szóló üzenetet”

Ez a görög *evangelizó* szó, ami a következő szavakból álló szóösszetétel: jó (*eu*) és üzenet (*angelizó*). Az evangelizál szó ebből a görög kifejezésből származik. Fülöp elmondta ezeknek a Samáriaiaknak Jézus történetét, és ők hittel válaszoltak erre.

■ **„az Isten országáról”** Lásd két Különleges Témát ezzel kapcsolatban az 1:3-ban és a 2:35-ben.

■ **„Jézus Krisztus nevéről”** Lásd Különleges Téma a 2:21-ben.

■ **„megkeresztelkedtek”** Lásd a 2:38 jegyzetét.

■ **„férfiak és nők egyaránt”** A szövegkörnyezetben ennek a kifejezésnek két jelentősége is lehet:
1. Pál "férfiakat és nőket"üldözött (vö. 8:3), de az evangélium szintén "nőket és férfiakat" mentett meg
2. A Judaizmusban csak a férfiak vettek részt a körülmetélkedés kezdeti rítusában, de most az evangéliumban mind a két nem részt vett a keresztség kezdeti rítusában.

8:13 „Simon maga is hívő lett” A legtöbb evangéliumi egyház a "hitt" kifejezést nagyon definitív értelemben használja, de vannak olyan helyek az ÚSZ-ben (pl. János 8:31) ahol valami olyat jelöl, ami kevesebb, mint maga a megtérés (vö. János 8:59).

Nem a kezdeti hit az egyetlen kritérium (vö. Máté 13:1-9,10-23; 24:13). A folyamatosság és az engedelmesség is bizonyítja, hogy valódi-e a Krisztussal való kapcsolat.

■ **„Fülöp mellé szegődött”** Ez a kifejezés KÖRÜLÍRÓ BEFEJEZETLEN módban van. Figyeld meg az események sorrendjét:
1. hallotta, 6-7-es és a 12-es versek
2. látta, 6-7-es és a 13-as versek
3. hitt, 13-as vers
4. megkeresztelkedett, 13-as vers
5. elment Fülöppel, 13-as vers

SZÖVEG: 8:14-24

**14Amikor meghallották a Jeruzsálemben levő apostolok, hogy Samária befogadta az Isten
igéjét, elküldték hozzájuk Pétert és Jánost. 15Ők lementek, és imádkoztak értük, hogy
részesüljenek a Szentlélek ajándékában, 16mert még egyikükre sem szállt rá, csak meg
voltak keresztelve az Úr Jézus nevére. 17Akkor rájuk tették a kezüket, és részesültek a
Szentlélek ajándékában. 18Amikor látta Simon, hogy az apostolok kézrátételével adatik a
Lélek, pénzt ajánlott fel nekik, 19és így szólt: "Adjátok meg nekem is ezt a hatalmat, hogy
akire ráteszem a kezemet, az vegye a Szentlelket." 20Péter azonban ezt mondta neki:
"Vesszen el a pénzed veled együtt, amiért azt gondoltad, hogy pénzen megszerezheted az
Isten ajándékát! 21Nem részesülhetsz, és nem is örökölhetsz ebből, mert a szíved nem
egyenes az Isten előtt. 22Térj meg tehát e gazságodból, és könyörögj az Úrhoz, hátha
megbocsátja neked szíved szándékát. 23Mert látom, hogy a keserű irigység és a gonoszság
fogságába estél." 24Simon így válaszolt: "Könyörögjetek értem az Úrhoz, hogy semmi se
szálljon rám abból, amit mondtatok."**

8:14 „Amikor meghallották a Jeruzsálemben levő apostolok, hogy Samária befogadta az Isten igéjét, elküldték hozzájuk Pétert és Jánost” A samaritánusok felé való szolgálat Jézus élete alatt tiltott volt a tanítványok számára (vö. Máté 10:5). Úgy tűnik, hogy az Apostolok személyesen szerették volna a hivatalos beleegyezésüket adni a Szentlélek eme radikális és szokatlan megmozdulására, ami e között a hagyományosan gyűlölt nép között zajlott. Ezt a területet név szerint is megemlíti az Apcsel 1:8. Annyira tipikus, hogy (mint ahogy István is) Fülöp Jézus szavai mögött rejlő világméretű evangelizációt jelentő utalásait sokkal hamarabb felfogta, mint maga a Tizenkettő.

Figyeld meg, hogy az, hogy hinni Jézusban, párhuzamos azzal, hogy "elfogadni az Isten szavát". Az Isten szava számos dolgot jelenthet.

1. Isten összes, átfogó kinyilatkoztatása az emberek felé
2. Isten feljegyzett kinyilatkoztatása az emberek felé
3. Isten Fia (azaz az Ige, vö. János 1:1), aki Isten végső kinyilatkoztatása (vö. Zsid. 1:3)

Figyeld meg, hogy Péter és János ki lett küldve. Péter volt az elismert, elfogadott vezetője az apostoli csoportnak, továbbá János is, aki korábban tüzet szeretett volna a mennyből lehívni a samaritánusokra (vö. Lukács 9:54).

8:15 „Ők lementek, és imádkoztak értük, hogy részesüljenek a Szentlélek ajándékában” Nagyon nagy problémákba ütközik az, ha az Apcselre alapozva próbálunk meg teológiát építeni az üdvösség köré, a következők miatt: az események sorrendje, és maguk az események is, amik körül veszik az üdvösség kérdését igerészről igerészre változnak. Ebben az igerészben a Szentlélek a megerősítésre utal, mint Pünkösdkor, megmutatva, hogy Isten elfogadta és üdvözítette ezeket a Samaritánusokat. Először is nem üdvözülhettek volna igazából (azaz a részesülni ige BEFEJEZETT KIJELENTŐ KŐZÉPIGE) a Szentlélek munkája nélkül (vö. Róma 8:9).

Szerintem a Pünkösdi megtapasztalás felállított egyfajta mintát, amit Isten újra megvalósított a különböző nép és földrajzi csoportok megtapasztalásában, hogy megmutassa és megerősítse a hívő zsidó egyház számára, hogy Isten maga teljes mértékben és tökéletesen elfogadta az új csoportot. Az Apcselben tehát a Lélek megnyilvánulása (mint pl. Pünkösdkor) teológiailag különbözött a korinthusi nyelvekenszólástól.

Ezt a szövegrészt nem használhatják arra, hogy egy a korinthusihoz hasonlatos megtapasztalást támasszanak alá, mint az üdvösség bizonyítéka (vö. I. Kor. 12:29-30, amik sorozatok kérdések, amikre a várt válasz a "nem" lenne). Lukács azt jegyzi fel, mi történt, nem pedig azt, hogy minek kellene történnie minden egyes alkalommal.

8:16-17 Itt az események sorrendje más, mint az Apcsel 2:38-ban. A különbözőség amiatt van, hogy a Szentlélek egy bizonyos cselekményt hajt végre: (1) a 2:38-ban az üdvösséggel van kapcsolatban, és (2) a 8:16-ban pedig egy Pünkösdhöz hasonló megtapasztalásról van szó. Ugyanaz a "Szentlélek megtapasztalás", mint ami az Apcsel 2-ben történt, most megtörtént a Samaritánusokkal is. Ez nem csak az ő javukat szolgálta, hanem inkább a zsidó keresztény közösség javát. Azt mutatta meg a számukra, hogy Isten teljes mértékben elfogadta a samaritánusokat! Ez <u>nem</u> azt jelenti, hogy kétlépéses üdvösség megtapasztalásról lenne szó.

Kérlek figyeld meg, hogy Péter és János volt az, aki észrevette, hogy hiányzik a Lélek azon megnyilvánulása, amit ők maguk Pünkösdkor tapasztaltak meg. Ez nem azt jelenti, hogy azok a csodák és jelek, amik Fülöp igehirdetését követték nem valódi megnyilvánulások voltak a Lélek részéről (vö. 13. vers). Péter és János Samaritánus Pünkösdöt szeretett volna! Ez annyira fontos, mert amikor Kornéliusz ugyanezen a megtapasztaláson esik át, Péter tudja, hogy Isten teljes mértékben elfogadta a Római katonákat és családjukat. Az evangélium minden ember számára szól. Ez az a nagyszerű igazság, amit ez az Apcselben lévő megtapasztalás felfed!

8:16 Ezt hívhatnánk a Samaritánus Pünkösdnek.

8:17 Ezt nem szabad bizonyító szövegrészként kiemelni, hogy a kézrátételek szükségességét kijelentsük. Ez a procedúra erre a célra még egyszer nem tűnik fel az Apcselben. Ez az Apostolok hatalmát és tekintélyét fejezte ki. Lásd Különleges Téma: Kézrátételek a 6:6-ban.

8:20 A teológiai kérdés számunkra az Simon üdvözülésével kapcsolatos kérdés. Üdvözült-e vagy nem? Péter szavait átoknak is meg figyelmeztetésnek is vehetjük. Minden új hívőnek helytelen és gyenge információja van az evangéliumról, de Simon megjegyzése egoizmust tartalmaz-e? Üdvözülhetnek-e az emberek ha életük prioritásai konfliktusban állnak egymással?

■ **„az Isten ajándékát”** Itt a Lélek Isten mindennemű munkáját helyettesíti, amit a bűnös, lázadó emberiségért tett (vö. Ézs. 55:1-2; Jer. 31:31-34; Ezék. 36:22-38; Lukács 11:13; Apcsel 2:389.

8:21 „nem részesülhetsz és nem is örökölhetsz ebből” Az első kifejezés, "rész" (azaz *meris*) azt jelenti, hogy közös rész. Itt és a II. Kor. 6:15-ben negatív mellékjelentése van.

A második kifejezés, az "örököl" (azaz *kléros*) az ÓSZ-i szó a "sorsvetésre", amely módon megállapították, hogy mi Isten akarata (azaz az Urim és a Thummim). Hozzá voltak szokva, hogy az Ígéret földjét felosztották a törzsek között (vö. Józs. 12-19). Így aztán ezt a szót az örökség értelmében használják. Ebből a kifejezésből származik a klérus, vagy papság, de az ÚSZ-ben az összes hívőre utal.

■ **„a szíved nem egyenes az Isten előtt”** Lehetséges, hogy ez egy utalás a Zsolt. 78:37-re. Azok a kifejezések, hogy egyenes, vagy helyes, és azok különböző formái egy a Mezopotámiában talált folyami nádból származnak. 4,5-6 méter magas volt, és teljesen egyenes. Isten fogta ezt a szót, amit az építkezéseknél használtak (ezzel ellenőrizték a falak vízszintességét), és ezzel magyarázta meg Saját erkölcsi jellemét. Isten a sztenderd, a vonalzó, az egyenes oldal, ami alapján az embereket megítéli. Ennek fényében mindenki elbukik a teszten (vö. Róma 3:9-18,23).

8:22 „térj meg” Ez egy AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÁS, ami sürgősséget jelöl. Lásd Különleges Téma a 2:38-ban.

■ **„könyörögj”** Ez egy AORISZT PASSZÍV FELSZÓLÍTÁS. Az Istennel való beszélgetés bizonyítéka a vele való személyes kapcsolatnak, mint meggyőződés, ami megtéréshez vezet, ami a benne lakozó Lélek bizonyítéka!

■ **„hátha”** Ez ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami az író szemszögéből vagy az író irodalmi céljai miatt igaznak feltételezhető. Ebben a mondatban jelöl egyfajta eshetőséget, ami azon alapszik, hogy Simon hajlandó-e megtérni és bocsánatért imádkozni. Az ő gondolkozása és cselekedetei komolyan eltérnek a normális kereszténységtől.

■ **„szíved szándékát”** A bűn a gondolati szinten kezdődik. Azt mondják a rabbik, hogy az elme olyan, mint egy felszántott kert, ami készen áll a magok befogadására. Az, amit beengedünk a szemünkön és fülünkön keresztül, gyökeret ver. Ha sokat foglalkozunk velük, ezek a gondolatok cselekedetté válnak. Ezért mondja az ÚSZ, hogy "övezzük fel elménk derekát" (vö. I. Péter 1:13) vagy "újítsátok meg elméteket" (vö. Róma 12:2; Ef. 4:23).

8:23

NASB, NRSV	**„a keserű irigység”**
NKJV	**„irigységgel megmérgezve”**
TEV	**„telve keserű irigységgel”**
NJB	**„irigy keserűséggel”**

A keserűség (*cholé*) (az angolban az epe, epés szó szerepel, a ford. megjegyzése) és az irigység (*pikros*) szavak egy keserű lélekre utalnak, amit általában a haraggal és a hitehagyással azonosítottak (vö. V. Mózes 29:18; 32:28-33; Zsid. 12:15). Pál az "irigy" szót számos alkalommal használja, amikor azokat a dolgokat sorolja fel, amiket el kell kerülni (vö. Róma 3:14; Ef. 4:31).

■

NASB	**„a gonoszság fogságába”**
NKJV	**„gonoszság fogja”**
NRSV	**„a gonoszság láncai”**
TEV	**„a bűn fogja”**
NJB	**„a bűn láncai”**

Lehetséges, hogy ez a Messiás munkájára való utalás (vö. Ézs. 58:6). Jézus meg tudná szabadítani Simont a gonosz fogságából a személyes hatalomra, ahogyan megmentette a bűn büntetésétől is. A bűnnek két aspektusa van: (1) halál, fizikailag is és szellemileg is; (2) ki irányítja a bűnös életét (ez hatással lehet mind a megtértekre és az elveszettekre is, vö. I. Kor. 3:1-3). A bűnnel az idő és az örökkévalóság szempontjából is foglalkozni kell; foglalkozni kell a büntetésével és hatalmával, de csak Krisztus és a Lélek tudja ezt megtenni, de nekünk, mint hívőknek engednünk kell Nekik, hogy megtehessék!

8:24 „könyörögjetek értem az Úrhoz” Ez AORISZT PASSZÍV FELSZÓLÍTÁS (TÖBBESSZÁMÚ, ami utalhat a teljes missziós csoportra). Simon megismétli Péter szavait a 22. verstől. Péter szavai megrémítették. Hiszem, hogy itt Simon hívő, de egy új hívő, még bébi.

SZÖVEG: 8:25
[25]Ők pedig bizonyságot tettek, és hirdették az Úr igéjét, azután visszaindultak Jeruzsálem felé; és közben sok samáriai faluban hirdették az evangéliumot.

8:25 „bizonyságot tettek” Lásd a 2:40 jegyzetét.

■ **„sok samáriai faluban hirdették az evangéliumot”** Ez jól mutatja az Apostolok részéről a megváltozott hozzáállást a samaritánusok felé.

Úgy tűnik, hogy az "Úr szava" és az "evangélium" egymás szinonimái.

SZÖVEG: 8:26-40
**[26]Az Úr angyala pedig így szólt Fülöphöz: "Kelj fel, és menj Dél felé a Jeruzsálemből
Gázába vezető útra, amely néptelen." [27]Ő felkelt, és elindult. És íme, egy etióp férfi, a
kandakénak, az etiópok királynőjének udvari főembere, aki egész kincstára fölé volt
rendelve, és Jeruzsálemben járt az Istent imádni, [28]visszatérőben hintóján ülve olvasta
Ézsaiás prófétát. [29]Ezt mondta a Lélek Fülöpnek: "Menj oda, és csatlakozz ahhoz a
hintóhoz." [30]Amikor Fülöp odafutott, hallotta, hogy Ézsaiás prófétát olvassa, és megkérdezte
tőle: "Érted is, amit olvasol?" [31]Erre az így válaszolt: "Hogyan érthetném, míg valaki meg
nem magyarázza?" És megkérte Fülöpöt, hogy szálljon fel, és üljön mellé. [32]Az Írásnak az a
szakasza, amelyet olvasott, ez volt: "Amint a juhot levágni viszik, és amint a bárány néma a
nyírója előtt, úgy nem nyitja meg a száját. [33]A megaláztatásért elvétetett róla az ítélet,
nemzetségét ki sorolhatná fel? Mert élete felvitetik a földről." [34]Az udvari főember
megkérdezte Fülöptől: "Kérlek, kiről mondja ezt a próféta? Önmagáról vagy valaki
másról?" [35]Fülöp beszélni kezdett, és az Írásnak ebből a helyéből kiindulva hirdette neki
Jézust. [36]Amint tovább haladtak az úton, valami vízhez értek, és így szólt az udvari főember:
"Íme, itt a víz! Mi akadálya annak, hogy megkeresztelkedjem?" [37](Ezt mondta neki Fülöp:
"Ha teljes szívedből hiszel, akkor lehet." Ő pedig így válaszolt: "Hiszem, hogy Jézus
Krisztus az Isten Fia.") [38]Megparancsolta, hogy álljon meg a hintó, és leszálltak a vízbe
mind a ketten, Fülöp és az udvari főember, és megkeresztelte őt. [39]Amikor kijöttek a vízből,
az Úr Lelke elragadta Fülöpöt, és nem látta őt többé az udvari főember, de örvendezve
haladt tovább az útján. [40]Fülöp pedig Azótoszba került, és végigjárva valamennyi várost,
hirdette az evangéliumot, míg Cézáreába nem ért.**

8:26 „az Úr angyala pedig így szólt Fülöphöz” Itt az "Úr angyala" és a "Szentlélek" úgy tűnik, hogy egymás szinonimái (vö. 29. vers). Ez elég gyakori az Apcselben. Lásd az 5:19 jegyzetét.

■ **„kelj fel és menj dél fél”** Mind a két szó FELSZÓLÍTÁS. Az Egyiptom felé vezető két út egyikére utalhat. Lehetséges, hogy ez az üzenet hallható volt, mert ilyen pontosan lett lejegyezve. Nyilvánvalóan isteni módon elrendezett evangelizációs találkozás volt (mint Pálé).

■

NASB **„(elhagyatott út)”**
NKJV **„sivatagos”**
NRSV **„(pusztaságbanvezető út)”**
TEV **„(Ezt az utat ma már nem használják)”**
NJB **„az elhagyatott útra”**

Ez egy Lukács által hozzátett megjegyzés volt, vagy Lukács tisztázza forrásait, vagy Lukács forrásának megjegyzése volt (valószínűleg Fülöpé, vö. Apcsel 21:8)? Ezeket a kérdéseket nem tudjuk biztosan megválaszolni. Az ihletettség befedezi a Biblia kijelentéseit, attól függetlenül, hogy hány különböző ember volt ebbe bevonva.

8:27 „udvari főember” Az a szó, hogy "főember" szó szerint az "eunuch" kifejezés volt. Bár azt nem tudjuk biztosan, hogy fizikailag volt eunuch, vagy egyszerűen udvari főember volt (származtatott jelentés). Az ÓSZ-ben Potifárt is eunuchnak hívják, pedig házas ember volt (vö. I. Mózes 39:1). Az ÓSZ-ben, az V. Mózes 23:1 megtiltja, hogy az eunuch a zsidó közösség tagja legyen; mindazonáltal az Ézs. 5:3-ban ezt eltörölték. Ez tisztán megmutatja, hogy a Lélek új korszaka hajnalodik. Az, hogy ez az ember Istenfélő volt vagy egy prozelita, egyszerűen nem tudni. Az a kifejezés, hogy "az udvar főembere" azt jelenti, hogy magas pozícióban lehetett.

■ **„a kandakénak, az etiópok királynőjének”** A Kandaké egy titulus, mint a "Fáraó" vagy a "Császár". Az, hogy a királynő van megemlítve, azért volt, mert Etiópia királyát istenségnek tekintették, így aztán nem illett, hogy ő foglalkozzon az olyan egyszerű dolgokkal, mint az adminisztratív vagy politikai ügyek.

8:28 „olvasta Ézsaiás prófétát” Úgy tűnik, hogy ez az ember megvett egy nagyon drága bőr tekercset, ami Ézsaiás könyvét tartalmazta, ami több mint 8,8 méter hosszú volt (azaz az egyik, amit a Holt Tengeri tekercsek között találtak). A Lélek vezetése által a Messiási igerésznél nyitotta fel, az Ézsaiás 53:7-8-nál, és azt olvasta.

8:29 „ezt mondta a Lélek Fülöpnek, menj oda, és csatlakozz ahhoz a hintóhoz” Ez egy AORISZT PASSZÍV FELSZÓLÍTÁS. Szó szerint azt jelentette, hogy "ragadj rá". A Lélek adja Fülöpnek az összes és nagyon specifikus utasítást.

8:30 „Fülöp odafutott, hallotta, hogy Ézsaiás prófétát olvassa” Az akkori emberek hangosan olvastak, még akkor is, ha egyedül voltak.

■ **„Érted is, amit olvasol?”** Micsoda nagyszerű kérdés! Lehetséges úgy olvasni az Igét, hogy nem teljesen látják annak értelmét. A Lélek úgy vezeti Fülöpöt, hogy "isteni találkozás" történjen, ami

1. megmutatja, hogy az új korszak hajnala elérkezett
2. hatalmas bizonyságtétel a többi népcsoport felé

8:31 A. T. Robertson *Word Pictures in the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyve ezt a megjegyzést fűzi ehhez a vershez: „Ez egy vegyes feltétel, az a következtetés, ami először feltűnik a negyedik típushoz tartozik … az "az" szócskával és az óhajtó móddal, de a feltétel … nem első típusú … ami elég gyakori a koiné görögben (110. oldal). Ez az ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, mint a Lukács 19:40 az *ean*-t használja az *ei* helyett. A FELTÉTELT a mód határozza meg, nem pedig a szerkezet (vö. Lukács 19:40).

8:23-33 Ez az idézet a Szeptuagintából származik, az Ézs. 53:7-9-ből vett idézet, ami egy Messiási igerész. Meglepett az, hogy ezek a versek vannak kihangsúlyozva, és nem más Messiási igerészek, ebben az ÓSZ-i szövegkörnyezetben. Mindazonáltal Fülöp pontosan azzal kezdi, amit olvasott, és a teljese szöveget értelmezi a számára a Názáreti Jézus élete, szolgálata, halála és feltámadása fényében. Az ÓSZ- prófécia beteljesült és a Krisztus általi mindenkinek szóló megbocsátás elérhető!

8:35 „Fülöp beszélni kezdett" Ez jól mutatja az ÓSZ-i igerész központozását a "Szenvedő Szolgával" kapcsolatban az evangelizációban. Hiszem, hogy Jézus Maga mutatta meg a korai egyháznak hogy ezek a régi próféciák hogyan vonatkoznak Őrá (vö. Lukács 24:27).

8:36 „Íme, itt a víz! Mi akadálya annak, hogy megkeresztelkedjem?" Fülöp evangelizációja a keresztséget is magában foglalta (vö. Máté 3; 28:19; Apcsel 2:38; Róma 6:1-11; Kol. 2:12)! Figyeld meg, hogy nem kellett a jeruzsálemi Apostolok jóváhagyása, hogy megkereszteljen egy megtérőt. A keresztség nem felekezeti kérdés, hanem királysági. Nagyon vigyáznunk kell a felekezeti tradíciókkal, amik besarazták a bibliai vizet, már ami a mai napi procedúrákat illeti!

Aggódott-e az eunuch amiatt, hogy vajon elfogadják-e?

1. faji kérdés
2. fizikai kérdés
3. társadalmi-gazdasági kérdés
4. katekizmusbeli kérdés

Jézus Krisztusban minden akadály, válaszfal leomlott (vö. Ef. 2:11-3:13). Mindenki, aki jön!

8:37 Ez a vers, ami feljegyzi az eunuch vallomását a régi görög papirusz kéziratokban nincs benne, P^{45} (Chester Beatty Papyri), P^{74} (Bodmer Papyri), vagy a régi görög kéziratokban, mint az א, A, B, vagy a C. A régi Latin, Szír, Kopt vagy Etióp fordításban sincs benne. A 37. vers nincs benne eredetileg az Apcselben. A UBS4 fordítás az elhagyásnak "A" osztályzatot ad, ami azt jelenti, hogy bizonyos. Az NASB 1970-es kiadásában sincs benne (angol bibliafordítás), de az 1995-ös javított kiadásában már igen.

8:38-39 „leszálltak a vízbe … kijöttek a vízből" Ezt a részt nem szabad kiragadni hogy a teljes alámerülést bizonyítsuk vele. A szöveg pusztán azt jelenti, hogy bementek valamilyen vízbe, nem pedig a keresztség metódusának leírása. Légy óvatos az előfeltételezéseiddel!

8:39 „az Úr Lelke elragadta Fülöpöt" Az, hogy ez olyan csodás esemény volt-e, mint Illés esetében (vö. I. Kir. 18:12; II. Kir. 2:16) vagy Ezékiel esetében (vö. Ezék. 3:14; 8:3) vagy egyszerűen csak arra utalt, hogy azonnal odébbállt, nem tudjuk biztosan. A Lélek bensőséges módon része volt ennek a megtérésnek. Figyeld meg azt is, hogy nem volt alapos tanítványozás, és hitoktatás ezek után, hanem a megtértnek ott volt az Ézsaiás tekercse és a benne lakozó Lélek!

■ **„örvendezve haladt tovább"** A Jó Hírt mindig örvendezés követi (vö. 8:8). Ireneus feljegyzi azt a hagyományon alapuló szóbeszédet, hogy ez az eunuch az evangélium misszionáriusa lett saját népe felé. Maga a Lélek végezte el az utógondozás tanítványozását!

8:40 Fülöp folytatta (BEFEJEZETLEN KIJELENTŐ KÖZÉPIGE) evangelizációs szolgálatát a Filiszteusok városában, Ashdódban (azaz *Azótoszban*), miközben hazafelé utazott Cézáreába a tenger mentén. Elég nyilvánvaló, hogy Fülöp megértette a samáriai és az etióp esetből az evangelizáció egyetemes jelentését. Az evangélium még a Filiszteusokat is magában foglalta!

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért engedte Isten, hogy a korai egyházat elkezdjék üldözni?
2. Miért volt olyan jelentőségteljes, hogy az evangéliumot a samáriaiaknak is hirdették?
3. Simon hívő volt-e?
4. Miért nem kapták a samáriaiak a Szent Lelket, mikor megtértek?
5. Milyen típusú embereket képvisel az eunuch?
6. Miért nincs benne az összes Bibliában a 37. vers?

APCSEL 9

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Saul Megtérése	A Damaszkuszi Út: Saul Megtér	A Tarzusi Saul Megtérése	Saul Megtérése	Saul Megtérése
9:1-9	9:1-9	9:1-9	9:1-2	9:1-2
			9:3-4	9:3-9
			9:5a	
			9:5b-6	
	Ananiás Megkereszteli Sault		9:7-9	
9:10-19a	9:10-19	9:10-19a	9:10a	9:10-12
			9:10b	
			9:11-12	
			9:13-14	9:13-19a
			9:15-16	
			9:17-19a	
Saul Damaszkuszban Prédikál	Saul Krisztust Prédikálja		Saul Damaszkuszban Prédikál	Saul Damaszkuszban Prédikál
9:19b-22		9:19b-22	9:19b-20	9:19b-22
	9:20-22		9:21.	
			9:22.	
Saul Elmenekül a Zsidóktól	Saul Megmenekül a Haláltól	Saul Első Látogatása Jeruzsálemben		
9:23-25	9:23-25	9:23-25	9:23-25	9:23-25
Saul Jeruzsálemben	Saul Jeruzsálemben		Saul Jeruzsálemben	Saul Ellátogat Jeruzsálembe
9:26-30	9:26-30	9:26-30	9:26-30	9:26-30
	A Gyülekezet Növekszik			Szünet
9:31.	9:31.	9:31.	9:31.	9:31.
Éneász Meggyógyítása	Éneász Meggyógyult	Péter Elutazik Liddába és Joppéba	Péter Elmegy Liddába Joppéban	Péter Meggyógyít Egy Bénát Joppéban
9:32-35	9:32-35	9:32-35	9:32-35	9:32-35
Dorkász Életre Keltése	Dorkász Életre Keltése			Péter Feltámaszt Egy Nőt az Életre
9:36-43	9:36-43	9:36-43	9:36-43	9:36-38
				9:39-42
				9:43.

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden

bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK

A. Az Apcsel hangsúlya elkezd Péter Apostolról Pál Apostolra terelődni, Palesztináról a Földközi Tenger vidékére, a zsidókról a pogányokra.

B. Pál megtérése olyan fontos pont az egyháztörténelemben, hogy három alkalommal van feljegyezve az Apcselben.
   1. Lukács feljegyzése, 9:1-30
   2. Pál feljegyzése a jeruzsálemi tömeg előtt, 22:3-16
   3. Pál feljegyzése Cézáreában, Agrippa előtt, 26:4-18
   4. Pál röviden megemlíti ezt az időszakot a következőkben: Gal. 1:13-17; II. Kor. 11:32-33

C. István és Pál üzenete közti hasonlóság elég szembetűnő. Pál ugyanazon görög zsidók felé kezdett szolgálni, akiknek István prédikált. Pál hallotta István igehirdetését az Apcsel 7-ben (vö. 7:58; 8:1; 22:20). Az is lehetséges, hogy Pál egyike volt azoknak a görög zsinagógák vezetőjének Jeruzsálemben, akik Istvánnal vitatkoztak, és vesztettek!

D. Néhány lehetséges befolyásoló tényező Pál megtérésében
   1. a judaizmus elbukott abban, hogy belső békét és örömöt adjon
   2. Jézus élete és tanításai elterjedtek voltak és a rabbinikus körökben rendszeresen megvitatták azokat (leginkább Jeruzsálemben)
   3. hallotta István prédikációját és szemtanúja volt halálának (valószínűleg még vitatkozott is Istvánnal)
   4. látta a keresztények viselkedését és hitét az üldöztetések alatt
   5. személyes találkozása a feltámadt Úrral mindent megváltoztatott

SZÖVEG: 9:1-9
1 Saul pedig az Úr tanítványai elleni fenyegetéstől és öldökléstől lihegve elment a főpaphoz,
2 és leveleket kért tőle Damaszkuszba a zsinagógákhoz, hogy ha talál olyanokat, akik az Úr útjának hívei, akár férfiakat, akár nőket, megkötözve vihesse azokat Jeruzsálembe.
3 Útközben azonban, amikor éppen Damaszkuszhoz közeledett, hirtelen mennyei fény villant fel körülötte,
4 és amint a földre esett, hallotta, hogy egy hang így szólt hozzá: "Saul, Saul, miért üldözöl engem?"
5 Ő pedig megkérdezte: "Ki vagy, Uram?" Az így válaszolt: "Én vagyok Jézus, akit te üldözöl.
6 De kelj fel, menj be a városba, és ott megmondják neked, mit kell tenned."
7 A vele utazó férfiak pedig szótlanul álltak, mert hallották ugyan a hangot, de senkit sem láttak.
8 Saul pedig felkelt a földről, és kinyitotta szemét, de egyáltalán nem látott. Ezért kézen fogva vezették be Damaszkuszba,
9 és ott három napig nem látott, nem evett, és nem ivott.

9:1 „Saul pedig … fenyegetéstől és öldökléstől lihegve" Ez szó szerint azt jelenti, hogy "fújtat,

horkant". Az Apcsel 26:11-ben Pál magáról mondja, hogy féktelenül őrjöngött ellenük. Nyilvánvalóan Pál megölt néhány keresztényt (vö. 8:1).

■ **„az Úr tanítványai"** Ez a kifejezés azt jelenti, hogy tanulók. Csak az Evangéliumokban és az Apcselben tűnik fel ez a szó. Ezt a szót nagyon gyorsan a "szentek"-kel helyettesítették. Figyeld meg, hogy mennyi különböző kifejezést használ ebben a fejezetben arra, hogy Isten népét leírja:

1. tanítványok, 1.,10.,19.,25.,26.,36.,38. versek
2. az Út, 2. vers
3. szentek, 13.,32.,41. versek
4. atyámfia (testvér), 17. vers

■ **„elment a főpaphoz"** Ez nyilvánvalóan a Szanhedrinre való utalás (vö. Apcsel 26:10). Lásd a Szanhedrinről szóló jegyzetet a 4:5-ben.

9:2 „és leveleket kért tőle Damaszkuszba a zsinagógákhoz" A Római kormányzat korlátozott hatalmat biztosított a Szanhedrin számára, hogy vezesse és irányítsa a zsinagógák eseményeit vagy azokat, amik a zsidó élethez kapcsolódtak a Birodalmon belül (vö. I. Makk. 15:16-21 vagy Josephus, *Antiq*. 14:10:2). A judaizmus elismert, legális vallás volt a Görög-Római világban.

■ **„ha"** Ez HARMADIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami lehetséges cselekedetet jelent.

■ **„az Út"** Ez a hívők korai megjelölése volt (vö. 19:9,23; 22:4; 24:14,22 és lehetséges, hogy a 18:25,26-ban is). ÓSZ-i háttere van, ami az életstílus szerű hitről szólt (vö. Zsolt 1:1; 119:105; Péld. 4:10-09). Lehetséges, hogy erre a titulusra utal a János 14:6.

■ **„nőket"** Az, hogy megemlíti a nőket, háromszor is azok között a csoportok között, amiket Pál üldözött, annak az eszköze, hogy megmutassa Pál tetteinek intenzitását (vö. 8:3; 22:4).

9:3 „Damaszkusz" Ez egy ősi város volt, ami Szíria, a Római Provincia fővárosa volt Galileától északra/északkeletre. 240 km-re volt Jeruzsálemtől.

■ **„hirtelen"** Ennek a kifejezésnek olyan mellékjelentése is van, hogy "váratlanul".

■ **„mennyei fény"** Pál a megtapasztalását ezzel a fénnyel kapcsolatban különböző módokon jegyzi fel a három beszámolójában itt az Apcselben

1. "mennyei fény villant fel körülötte" (9:3)
2. "hirtelen vakító fényesség sugárzott le rám az égből" (22:6)
3. "a mennyből a nap fényénél is ragyogóbb világosság sugároz körül engem" (26:13)

Pál élénken emlékszik erre az eseményre! Egyszerűen lehetséges, hogy ez a fény teológiailag/fizikailag YHWH jelenlétének Shekinah dicsőségéhez kapcsolódik, ami jelen volt Izrael pusztai vándorlásának időszakában. A héber "dicsőség" fogalma ebből a történelmi eseményből veszi a fényesség fogalmát (lásd Különleges Téma: Dicsőség 3:13). Ez a fény megmutatta Saul rabbinak, hogy ez maga volt Isten személyes jelenléte.

9:4 „hallotta, hogy egy hang így szólt hozzá" Ez a mennyei hang olyan valami volt, ami a judaizmus számára nagyon is ismerős volt. Úgy ismerték azt, mint *bath kol*. Ez eszközül szolgált a zsidók számára, hogy információt és/vagy megerősítést kapjanak Istentől (a biblaiközi időszakban, Malakiás könyvének befejezése és Keresztelő János szolgálatának kezdete között). Ez a fajta kijelentés szükségszerű volt, mert ezalatt a periódus alatt nem volt ihletett próféta.

■ **„Saul, Saul"** A héberben a névismétlés az intenzitás kimutatásának módja volt.

■ **„miért üldözöl engem?”** Teológiailag ez hihetetlenül fontos, mert megmutatja Jézus és az egyháza közötti folyamatosságot és a bensőségességet (vö. Máté 10:40; 25:40.45). Pál az Egyházat üldözte, de Jézus ezt személyes ügynek tekintette. Az Apcsel 26:14-ből tudjuk, hogy Jézus Arámul szólt Pálhoz.

Teológiailag az is jelentőségteljes volt, hogy a kereszténység mind egy személy (Jézus) mind pedig egy csoport (az egyház). Az egyházra vonatkozó metaforák a következők:

1. test
2. család
3. épület
4. szentek

Mind a hit közösségi természetét hangsúlyozzák (vö. I. Kor. 12:7). Egyénileg indul, de a csoport felé mozdul el (lelkiismeretesség és törődés). A Róma 5:12-21-ben láthatjuk ezt az egyéni közösségiséget, amikor Pál Ádámról és Krisztusról beszél. Az Egyén része az egésznek; az Egyén hatással lehet az egészre (vö. Józs. 7).

9:5a „Ki vagy Uram?” Mire akart Pál utalni azzal, hogy az "Uram" kifejezést használta?

1. úr, mint a férfiak tiszteletteljes megszólítása (pl. János 4:11)
2. YHWH, amit ÚR-nak fordítottak az ÓSZ-ben (pl. I. Mózes 2:4)

Ha a meglepetés van a központban, akkor valószínűleg az első az igaz, de ha a mennyei fény Isten tettét jelöli, akkor a másodikról van szó. Ha a második az igaz, akkor Pál rabbinikus teológiája hirtelen megváltozott. Micsoda összezavaró és félelmetes időszak lehetett ez!

9:5b-6b Ezek a versek nem találhatóak meg a korai görög kéziratokban. Csak egy helyen találhatóak meg, a kéziratok egyik latin családjában. Erasmus a Vulgatát fordítva használta először 1516-ban készült Görög Újszövetségének első kiadásában. Ezeket a szavakat az Apcsel 26:14-ben találhatjuk meg. Az, hogy itt is előfordulnak, megmutatja azt a tendenciát, hogy az írástudók párhuzamokat egységesítenek és tele vannak minden részlettel.

9:5 „én vagyok Jézus, akit te üldözöl” Pál azt állítja, hogy látta a Megdicsőült Krisztust (vö. Apcsel 22:14; I. Kor. 9:1; 15:8-9). Pál később majd megérti, hogy ez a megtapasztalás lényeges, nélkülözhetetlen része volt annak az elhívásának, hogy a pogányok Apostola legyen.

9:6 Ezt a verset a 10-19-es versekben magyarázza meg részletesen.

9:7 „a vele utazó férfiak” Lehetséges, hogy a következőkre utal: (1) a templomi rendőrség, akik Pállal utaztak; (2) más buzgó zelóták, lehetséges, hogy a görög zsinagógákból; (3) vagy más, jeruzsálemi teológiai diákok.

■ **„hallották ugyan a hangot, de senkit sem láttak”** Úgy tűnik, hogy eltérés van a 9:7 és a 22:9 között az események részleteiben. Számos teória látott napvilágot azzal kapcsolatban, hogy hogyan lehet ezt megoldani:

1. az egész szintaktikai dolog. A "hallani" IGE lehet BIRTOKOS ESETBEN (9:7) vagy TÁRGY ESETBEN (22:9). Ezeknek a különböző formáknak különböző utalásaik vagy mellékjelentéseik vannak. Az NRSV angol bibliafordítás lábjegyzetben megjegyzi, hogy "a görög szöveg azt sugallja, hogy azok, akik vele utaztak, hallották a hangot, de nem értették a szavakat, amiket mondott".
2. mások azt mondják, hogy ez hasonló a János 12:29-30-hoz, amikor Jézus bevonult Jeruzsálembe, és hang hallatszott a mennyből.
3. megint mások azt mondják, hogy ez Pál hangjára utal, nem Jézuséra. Hallották, hogy Pál beszél, de azt nem hallották, hogy Jézus is beszélt.
4. megint mások azt mondják, hogy ez a probléma hasonló a Szinoptikusok problémájára.

Különböző Evangélium írók jegyzik fel ugyanazokat az eseményeket, prédikációkat és Jézus

cselekedeteit mind különböző módokon, amik eltérő szemtanúi feljegyzések.

9:8 „kinyitotta szemét, de egyáltalán nem látott” Úgy tűnik, hogy ettől kezdve lettek Pálnak szemproblémái (vö. Gal. 4-13-15; 6:11). Én személy szerint azt gondolom, hogy Pál "tövise a testében" (vö. II. Kor. 12:7-10) egy keleti gyulladásos szembetegség volt, amit valószínűleg ez a megtapasztalás okozott. Van ebben némi irónia; Pál itt egy új útbaigazítást kap. Azt gondolta hogy lát (fizikailag is és szellemileg is, vö. János 9), de rájött, hogy valójában vak. Miután találkozott Krisztussal fizikailag megvakult egy időre, de a szellemi szemei tágra nyíltak!

9:9 „három napig nem látott” Ez BEFEJEZETLEN KÖRÜLÍRÓ módban van. Néhányan azt gondolják, hogy ez volt az az alkalom, amikor Pál betekintett a mennybe, amit a II. Kor. 12:1-4-ben jegyez fel.

■ **„nem evett, nem ivott”** Pál böjtölt és imádkozott (vö. 11. vers). Milyen új irányt vehetett Pál elméje és gondolkodása (teológiája) és szíve (vágyai)! Elkezdődött az átformálódása az evangélium üldözőjéből az evangélium hirdetőjévé!

SZÖVEG: 9:10-19a

10 Volt Damaszkuszban egy tanítvány, név szerint Ananiás. Az Úr megszólította őt látomásban: "Anániás!" Ő így válaszolt: "Íme, itt vagyok, Uram." 11 Az Úr pedig így szólt hozzá: "Kelj fel, menj el abba az utcába, amelyet Egyenes utcának hívnak, és keresd meg Júdás házában Sault, akit Tarzuszinak neveznek: mert íme, imádkozik, 12 és látomásban látja, hogy egy Anániás nevű férfi jön be hozzá, és ráteszi a kezét, hogy lásson." 13 Anániás így válaszolt: "Uram, sokaktól hallottam erről a férfiról, mennyi rosszat tett a te szentjeid ellen Jeruzsálemben, 14 és ide is meghatalmazást kapott a főpapoktól, hogy elfogja mindazokat, akik segítségül hívják a te nevedet." 15 Ezt mondta neki az Úr: "Menj el, mert választott eszközöm ő, hogy elvigye a nevemet a pogányok, a királyok és Izráel fiai elé. 16 Én pedig meg fogom mutatni neki, mennyit kell szenvednie az én nevemért." 17 Anániás pedig elment, és bement abba a házba; rátette kezét, és ezt mondta: "Atyámfia, Saul, az Úr küldött engem, az a Jézus, aki megjelent neked az úton, amelyen jöttél, és azért küldött, hogy újra láss, és megtelj Szentlélekkel." 18 És egyszerre, mintha pikkelyek estek volna le a szeméről, újra látott; azután felkelt, és megkeresztelkedett, 19 majd miután evett, erőre kapott.

9:10 „Anániás” Ez a név azt jelenti, hogy "YHWH kegyelmes". Úgy tűnik, hogy egy hívő zsidó volt, akinek jó volt hírneve, és nem menekült volt (vö. 22:12).

■ **„Íme, itt vagyok, Uram”** Ez egy zsidó idióma az elérhetőség kifejezésére (vö. Ézs. 6:8). a 11. vers nyilvánvalóan szóban hangzott el, mert nagyon pontos utasításokat ad.

9:12 „és látomásban látja, hogy egy Anániás nevű férfi” Az a kifejezés, hogy "látomásban" nincs benne a régi görög kéziratokban: P^{74}, א, és A, benne van viszont a következőkben: MSS B és C. Ez az igevers megmutatja, hogy Anániás jötte, cselekedetei és üzenete megerősítette Jézus korábbi Pál felé intézett szavait (vö. 6. vers).

■ **„és ráteszi a kezét”** Lásd Különleges Téma a 6:6-ban.

9:13 „sokaktól hallottam” Anániás nyilvánvalóan hallotta azokat a negatív beszámolókat, amiket Pál a hívők elleni erőszakos üldözéséről mondtak a jeruzsálemi zsidó menekültek.

■ **„a te szentjeid”** Az a kifejezés, hogy *hagioi* a görög "szent" (*hagios*) kifejezéshez kapcsolódik.

Az ÓSZ-i háttér (*kadosh*) egy olyan dologhoz, személyhez vagy helyhez kapcsolódik, ami el lett különítve Isten számára valami különleges célra. Az a kifejezés, hogy "szentek" mindig többesszámú, kivéve egy alkalmat, a Fil. 4:21-ben, de még ott is többesszámú szövegkörnyezetben szerepel. Kereszténynek lenni azt jelenti, hogy tagja lenni egy családnak, egy közösségnek. A hitben nincsenek magányos emberek.

KÜLÖNLEGES TÉMA: SZENTEK

Ez a héber kadash görög nyelvű megfelelője, aminek alapvetően az volt a jelentése, hogy valakit, vagy valamit, vagy valamilyen helyet YHWH kizárólagos használatára elkülönítettek. Az angol "szentség" fogalmát jelöli ez a szó. YHWH a természete miatt is különáll az emberiségtől (örökkévaló, nem teremtett Lélek), és a jelleme miatt is (erkölcsi tökéletesség). Ő a mérce, amihez mindent mást mérnek, és ami alapján megítélik. Ő a transzcendens Szent.

Isten az embert a társasága miatt teremtette meg, de a bűneset (I. Mózes 3) kapcsolati és erkölcsi korlátot emelt a Szent Isten és a bűnös emberiség közé, majd Isten úgy döntött, hogy helyreállítja lelkiismerettel rendelkező teremtését; így aztán arra hívja népét, hogy legyenek "szentek" (vö. III. Mózes 11:44; 19:2; 20:7,26; 21:8). YHWH-val való hit-kapcsolat által népe szentté lett a Vele való szövetséges kapcsolatban, de minket is arra hívott el, hogy szentül éljünk (vö. Máté 5:48).

Ez a szent élet azért lehetséges, mert Jézus életén és munkáján keresztül a hívők teljes elfogadást és bűnbocsánatot nyertek, és a Szentlélek jelenléte ott van az elméjükben és a szívükben. Ez a következő paradox helyzetet idézi elő:

1. szentek vagyunk, mert Krisztus igazsága nekünk tulajdoníttatott
2. a Lélek jelenléte miatt a szent életre lettünk elhívva

A hívők "szentek" (*hagioi*) mert jelen van az életünkben: (1) a Szent (az Atya) akarata; (2) a Szent Fiú (Jézus) munkája; és a (3) Szentlélek jelenléte.

Az ÚSZ mindig úgy utal a szentekre, hogy TÖBBESSZÁMBAN mutat rájuk (kivéve a Filippi 4:12, de még itt is a szövegkörnyezet TÖBBESSZÁMba helyezi). Üdvösséget nyerni azt jelenti, hogy tagja vagy a családnak, a testnek, az épületnek! A biblikus hit a személyes befogadással indul, de társasági közösséggé fejlődik. Mindannyiunk rendelkezik ajándékkal (vö. I. Kor. 12:11) Krisztus testének – az egyháznak az egészsége, növekedése, jól-léte érdekében (vö. I. Kor. 12:7). A szolgálatra lettünk megváltva! A szentség egy családi jellemvonás!

9:14 „a főpapok” Az ÓSZ-ben a főpapság egy életre szólt, és a főpap fia vette át a tisztséget (vö. III. Mózes 8-10). Viszont a római időszak alatt ezt a tisztséget a római tiszttartóktól kellett megvenni. Így aztán számos főpap volt Annás Szadduceus családján belül.

■ **„akik segítségül hívják a te nevedet”** Ennek a kifejezésnek fontos teológiai célzásai vannak. Lukács számos alkalommal használja ezt az Apcselben

1. olyan személyre, aki Jézust szólítja meg (vö. 7:59)
2. olyan személyre, aki elfogadta Jézust, mint Megváltóját (vö. 9:14,21)
3. ÓSZ-i idézet Amós 9:12-ből, ahol valaki olyan személyre utal, akik YHWH nevét használják (pl. hívők, vö. 15:17)
4. ez egy módja lehetett annak, hogy valaki nyilvánosan megvallja Jézusba vetett hitét (vö. 22:16)

Ez a kifejezés is része Pál Izraelhez szóló könyörgésének a Jóel 3:32-ből idézve a Róma 10:9-13-ban vö. II. Tim. 2:22). Péter ugyanezt az igerészt használja (Jóel 2:28-32) a Pünkösdi beszédében, és felhívta a jelenlévőket, hogy "hívják segítségül az Úr nevét" a Jóel 2:32-ből.

A név az egész személyt képviseli. Segítségül hívva az Ő nevét a bűnösök könyörögnek Jézusnak, hogy javukra cselekedjen és vonja be őket a családjába.

9:15 „menj" Ez JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS. Jézus határozottan kiküldi az vonakodó Anániást Saulhoz.

■ **„mert választott eszközöm ő"** Oh, Isten kegyelmének nagysága és Isten kiválasztása! Pál nem illik bele az evangéliumi önkéntes, akarati megtérés modelljébe. Őt drámaian vonták bele!

■

NASB, NKJV „a pogányok előtt"
NRSV, NJB „hogy a pogányok elé vigye nevemet"
TEV „hogy megismertesse nevemet a pogányokkal"

Eléggé megdöbbentő kijelentés volt ez egy zsidó számára (vö. Ef. 3:7)! Mégis ez volt Isten terve a kezdetektől fogva (vö. I. Mózes 12:3; II. Mózes 19:5-6; Ef. 2:11-3:13). Izrael csak egy eszköz volt arra, hogy elérje a világot, ők Isten képmására teremtettek (vö. I. Mózes 1:26-27), de elbuktak (vö. I. Mózes 3:25).

■ **„királyok"** Pál kormányzati vezetők előtt is beszélt, kicsik és nagyon előtt, majd végül maga a császár előtt!

■ **„és Izrael fiai"** Pál rendszeres missziós módszere volt, hogy először a helyi zsinagógában prédikált (vö. Róma 1:16). Majd ezután fordult a pogányokhoz.

9:16 „én pedig meg fogom mutatni neki, mennyit kell szenvednie az én nevemért" Nem a szenvedés a kivételes eset, ez a normális a bukott világban élő keresztények számára (vö. Máté 5:10-02; János 15:18-21; 16:1-2; 17:14; Apcsel 14:22; Róma 5:3-4; 8:17-18; II. Kor. 4:7-12; 6:3-10; 11:24-33; Fil. 1:29; I. Thessz. 3:3; II. Tim. 3:12; Jakab 1:2-4; I. Péter 4:12-16).

Van egyfajta teológiai kapcsolat Krisztus szenvedései és követőinek szenvedései között ebben a bukott világban. Péter első levele megmutatja ezt a párhuzamot.

1. Jézus szenvedése, 1:11; 2:21,23; 3:18; 4:1,13; 5:1
2. Követői szenvedése, 1:6-7; 2:19; 3:13-17; 4:1,12-19; 5:9-10
   Ha a világ elutasította Őt, akkor azokat is el fogja utasítani, akik Hozzá tartoznak (vö. János 7:7; 15:18-19; 17:14)

9:17 „rátette kezét" Nincsen semmilyen bibliai alapja annak a fogalomnak, hogy "apostoli tekintély/hatalom" a szellemi ajándékok adományozásában. Anániás egy ismeretlen laikus hívő Damaszkuszban, aki (1) Isten szószólójává és eszközévé válik (2) abban, hogy Pál betöltekezik a Szentlélekkel (vö. 17. vers); (3) Pál fizikai gyógyulásában (vö. 18. vers); és (4) Pál keresztségében (vö. 18. vers).

■ **„Atyámfia Saul"** Micsoda nagyszerű példája ez az engedelmességnek és a szeretetnek!

9:18 „mintha pikkelyek estek volna le a szeméről" Ez egy orvosi technikai szakszó arra, amikor egy seb miatt hámlik a bőr, s Lukács ezt a szót használja arra, hogy leírja, mi történt Pál szemeivel gyógyulása pillanatában. Ezt a szót, hogy pikkelyek, a Szeptuagintában halpikkelyre használják (vö. III. Mózes 11:9,10,12; V. Mózes 14:9). A metaforikus kiterjesztését a IV. Mózes 16:38-ban láthatjuk, ahol kilapított fém lemezkékre utal. Ebben a szövegkörnyezetben valószínűleg a hámló bőr és a megszáradt váladék alkotta lerakódásra utalt, ami Pál szeméből váladékozott.

■ **„megkeresztelkedett"** Úgy tűnik, hogy Anániás meg is keresztelte Pált (8:36,38). Az ÚSZ-ben a keresztség Jézus példájának (Máté 3:12-17; Márk 1:9-11; Lukács 3:21-22) és parancsának (vö. Máté 28:19) való engedelmességet jelentett. Azt jelöli, hogy az illető más tulajdonába került és szövetségest váltott.

9:19a „majd miután evett, erőre kapott” Pál böjtölt és imádkozott, mióta a fényesség leterítette a földre (vö. 9. vers). Három nap teljes böjtölés után (semmi étel, semmi innivaló) minden bizonnyal elég gyenge lehetett.

SZÖVEG: 9:19b-22

[19b]Néhány napig együtt volt a damaszkuszi tanítványokkal, [20]és azonnal hirdetni kezdte a zsinagógákban Jézusról, hogy ő az Isten Fia. [21]Mindenki csodálkozott, aki hallotta, és így szóltak: "Hát nem ő az, aki üldözte Jeruzsálemben azokat, akik segítségül hívják ezt a nevet, és aki ide is azért jött, hogy megkötözve a főpapok elé vigye őket?" [22]De Saul egyre jobban felbátorodott, és zavarba hozta a damaszkuszi zsidókat, bebizonyítva nekik, hogy Jézus a Krisztus.

9:20 „azonnal hirdetni kezdte a zsinagógákban Jézusról” Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS. Jelentheti (1) egy cselekmény kezdetét, vagy (2) egy ismétlődő cselekményt. Micsoda irónia! Korábban a Főpaptól szóló levéllel érkezett Jeruzsálemből, hogy Damaszkusz zsinagógáiban üldözze Jézus követőit, és most eljött ugyanabba a zsinagógába, Jézust, mint Messiást prédikálva (vö. 21. vers).

■ **„hogy Ő az Isten Fia”** Ez az egyetlen előfordulása az "Isten Fia" titulusnak az Apcselben (kivéve a Zsolt. 2:7-ből való idézet az Apcsel 13:33-ban). Ennek a kifejezésnek az ÓSZ-i háttere mutatja meg jelentőségét: (1) Izrael népe (vö. Hós. 11:1); (2) Izrael Királya (vö. II. Sám. 7:14); és (3) a Messiás (vö. Máté 2:15). Pál erőteljes monoteizmusa újradefiniálódott!

KÜLÖNLEGES TÉMA: AZ ISTEN FIA

Ez Jézus egyik legfőbb ÚSZ-i címe. Mindenképp van isteni mellékjelentése. Jézust "a Fiú"-ként vagy az "én Fiam"-ként foglalja bele, Istent pedig "Atyaként" szólítja meg. Az ÚSZ-ben több, mint 124-szer fordul elő. Még amikor önmagát az "Ember Fiának" nevezi Jézus, annak is isteni mellékjelentése van a Dán. 7:13-14 alapján.

Az ÓSZ-ben a "fiú" megjelölés három specifikus csoportra utalhatott:

1. angyalok (általában TÖBBESSZÁMBAN, vö. I. Mózes 6:2; Jób 1:6; 2:1)
2. Izrael Királya (vö. II. Sám. 7:14; Zsolt. 2:7; 89:26-27)
3. Izrael nemzete, mint egész (vö. II. Mózes 4:22-23; V. Mózes 14:1; Hós. 11:1; Mal. 2:10)
4. Izrael bírái (vö. Zsolt. 82:6)

A második használata az, ami Jézushoz kapcsolódik. Ily módon az "Isten Fia" és a "Dávid Fia" mind a II. Sám. 7-hez; a 2. és a 89. Zsoltárhoz kötődik. Az ÓSZ-ben az "Isten Fia" megjelölés soha nem utal kifejezetten a Messiásra, kivéve, mint az eszkatológiai királyra, mint Izrael egyik felkent hivatalára. Mindemellett a Holt-tengeri tekercsekben ez a cím Messiási utalással gyakran előfordul (lásd a specifikus utalásokat a *Dictionary of Jesus and the Gospels* (Jézus és az Evangéliumok Szótára) című könyvben, 770.o). Továbbá az "Isten Fia" két, a Biblia ideje alatt íródott apokaliptikus zsidó írásban is Messiási címként fordul elő (vö. II. Ezsdrás 7:28; 13:32,37,52 és Énók 105:2).

Az ÚSZ-i hátterét, mint Jézusra való utalás, legjobb, ha úgy foglaljuk össze, hogy kategóriákba soroljuk őket:

1. Az Ő mindenek előtt való létezése (vö. János 1:1-18)
2. Egyedülálló (szűztől) születése (vö. Máté 1:23; Lukács 1:31-35)
3. Megkeresztelkedése (vö. Máté 3:17; Márk 1:11; Lukács 3:22) Isten mennyből szóló hangja egyesíti a 2. Zsoltár királyát az Ézs. 53 szenvedő szolgájával).

4. A Sátán általi megkísértetése (vö. Máté 4:1-11; Márk 1:12,13; Lukács 4:1-13). Megkísértetik abban, hogy kételkedjen a fiúságában, de legalábbis, hogy annak a célját más módon teljesítse be, ne a kereszttel).
5. Elfogadhatatlan megvallók általi megerősítések
   a. Démonok (vö. Márk 1:23-25; Lukács 4:31-37; Márk 3:11-12)
   b. Hitetlenek (vö. Máté 27:43; Márk 14:61; János 19:7)
6. Tanítványai általi megerősítés
   a. Máté 14:33; 16:16
   b. János 1:34, 49; 6:69; 11:27
7. Önmaga kijelentése
   a. Máté 11:25-27
   b. János 10:36
8. A családi metafora használata, amikor Istent az Atyjának nevezi
   a. Az "abba" szó használata Istenre
      1) Márk 14:36
      2) Róma 8:15
      3) Gal. 4:6
   b. Visszatérő szóhasználata, hogy Atyának (*patér*) szólítja Istent, amikor a saját, istenséghez való kapcsolatáról beszél

Összefoglalva, az "Isten Fia" cím nagy teológiai jelentéssel bírt azok számára, akik ismerték az ÓSZ-et, és annak ígéreteit és kategóriáit, az ÚSZ írói viszont idegenkedtek a használatától a pogányok miatt, akiknek a pogány hátterében szereplő "istenek" magukévá tették a nőket, és az ő leszármazottjaik voltak a "titánok" vagy az "óriások".

9:21 Ez a vers kérdés formában van, és "igen" választ vár.

■ **„üldözte”** Ez egy ritka és elég erőteljes szó, ami az jelenti, hogy elpusztítani, letarolni vagy teljesen megsemmisíteni. Csak itt és a Gal. 1:13,23-ban található meg az ÚSZ-ben, és a IV. Makkab. 4:23-ben. Pál elég vérszomjas üldöző volt!

9:22
NASB „Saul egyre erősebb lett”
NKJV „Saul egyre inkább erősebb lett”
NRSV „Saul növekvő mértékben egyre hatalmasabb lett”
TEV „Saul prédikálása egy inkább erőteljesebb lett”
NJB „Saul hatalma folyamatosan/szüntelen nőtt”

Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS. Kellett egy kis idő ahhoz, hogy Saul ajándékai és készségei kifejlődjenek. A szövegkörnyezetben ez Pál prédikálására és vita készségeire utal (vö. TEV angol fordítás).

■ **„zavarba hozta”** Ez BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS, ami múltban történt ismétlődő cselekedetet jelent. Ez egy összetett szó a következőkből: "együtt" (*sun*) és "önt/ömleszt" (*cheó*). Ezt a szót csak az Apcselben lehet megtalálni.
1. 2:6, összezavarodott
2. 9:22, zavarba hozta
3. 19:32, zűrzavarba torkollott
4. 21:27, fellázít
5. 21:31, lázong

A zsidók nem tudták megmagyarázni Pál megtérését vagy a Jézusról, mint megígért Messiásról szóló prédikálását.

■ **„bebizonyítva”** Ez a szó azt jelenti, hogy következtet (vö. Apcsel 16:10; 19:33) és ennek a kiterjesztése a bebizonyít. Pál módszere nagyon hasonlított Istvánéhoz. Mind a ketten ÓSZ-i igerészeket használtak, és azok beteljesülését a Názáreti Jézus életében, hogy bebizonyítsák, hogy Ő volt az ÓSZ megígért Messiása.

■ **„a Krisztus”** Ez a Messiásra való utalás egy módja (a Felkent, a Megígért Eljövendő). Nagyon sokszor az Apcselben a HATÁROZOTT NÉVELŐ megelőzi a FŐNEVET (vö. 2:31,36; 3:18,20). Saul hatalommal és meggyőződéssel állította, hogy a Názáreti Jézus, akit Jeruzsálemben öltek meg, valóban Isten Fia volt, a Messiás. Ha ez valóban igaz, akkor ez mindent megváltoztat a zsidók számára (és pogányok számára is)! Félreértették és elutasították Őt. Elmulasztották Isten ajándékát és szellemileg a sötétségben és szükségben maradtak.

SZÖVEG: 9:23-25

23Amikor pedig már jó néhány nap eltelt, a zsidók elhatározták, hogy végeznek vele. 24Saulnak azonban tudomására jutott a merénylet terve. Még a kapukat is éjjel-nappal őrizték, hogy megölhessék; 25de a tanítványok elvitték, és éjjel a városfalon lebocsátották egy kosárban.

9:23 „Amikor pedig már jó néhány nap eltelt” Figyelembe kell venni Pál személyes feljegyzését, amit a Galata 1:15-24-ben találunk, ahol is azt mondja, hogy hosszú időt töltött el Arábiában. Ebben a szövegkörnyezetben az Arábia szó a Nabateus királyságra utal (IV. Aretas király uralkodása alatt, aki Kr. e. 9-től Kr. u. 40-ig uralkodott), ami délkeletre van Damaszkusztól. A hároméves periódus valószínűleg inkább egy tizennyolc hónapos időszakra utalhat. A zsidók a nap egy részét is úgy vették, mintha egész nap lett volna (vö. Máté 26:61; 27:40,62); ez a számítási módszer az évekre is igaz volt.

■ **„a zsidók elhatározták, hogy végeznek vele”** A zsidók nyilvánvalóan felzavarták a polgári hatóságokat is (vö. II. Kor. 11:32-33). Ez minden bizonnyal megalázó volt Pál számára, mert minden egyes alkalommal, mikor a gyengeségeiről ír, ezt is megemlíti a II. Kor. 11-ben.

9:25 „a városfalon lebocsátották” Valószínűleg egy a városfalon épült ház egy ablakára utal, aminek a hátsó fala annak a városfalnak volt a része, ami körül vette a várost (vö. II. Kor. 11:33; Józs. 2:15; I. Sám. 19:12).

SZÖVEG: 9:26-30

26Amikor Saul megérkezett Jeruzsálembe, csatlakozni próbált a tanítványokhoz, de mindenki félt tőle, mert nem hitték, hogy tanítvány. 27Barnabás azonban maga mellé vette, elvitte az apostolokhoz, és elmondta nekik, hogyan látta az Urat az úton, és hogy beszélt vele, és milyen nyíltan szólt Damaszkuszban Jézus nevében. 28Ettől fogva velük együtt járt-kelt Jeruzsálemben, nyíltan szólt az Úr nevében. 29Beszélt és vitázott a görög nyelvűekkel, ezek pedig arra készülődtek, hogy végeznek vele. 30Amikor azonban megtudták ezt az atyafiak, levitték őt Cézáreába, és elküldték Tarzuszba.

9:26 „megérkezett Jeruzsálembe” Ez valószínűleg tizennyolc-harminchat hónappal később lehetett (vö. Gal. 1:15-24). Ez a vers megmutatja annak a szkepticizmusnak a mértékét, ami a jeruzsálemi hívőkben volt korábbi üldözőjük iránt. Nyilvánvaló, hogy az Apcsel számos alkalmat jegyez fel, amikor Pál drámai megtérése után ellátogat Jeruzsálembe.

1. 9:26, első látogatása
2. 11:30, segélyező látogatás
3. 12:25, utógondozás

4. 15:2, Jeruzsálemi Gyűlés
5. 18:22, rövid látogatás, köszönti a gyülekezetet
6. 21:17, Jakabbal és a vénekkel látogat el, ami nazír fogadalomban és letartóztatásában végződik

9:27 „Barnabás” A közkedvelt jelentése ennek a névnek, ami azonban nem az etimológiai jelentése: "a bátorítás fia". Ő volt az a nagy szent, aki még a 4:36-ban lett megemlítve, aki később Pál első missziós útitársa lett. Lásd a Különleges Témát a 4:36-ban.

■ **„elvitte az apostolokhoz”** A másik és egyetlen feljegyzés a Galata 1:18.

■ **„és elmondta nekik”** Barnabás ismerte és elmondta nekik Pál bizonyságtételét. Ez megnyitotta az ajtót az elfogadása felé (vö. 28. vers).

9:28
NASB „szabadon mozgott”
NKJV „jár kel”
NRSV „járt kelt”
TEV „bármerre járt”
NJB „mindenfelé járt”

Ez egy ÓSZ-i idióma az mindennapi életre és a cselekedetekre (vö. IV. Mózes 27:17; I. Kir. 3:7).

9:29 „beszélt és vitázott a görög nyelvűekkel” Ez ugyanarra a csoportra utal (a Jeruzsálemben lévő görög nyelvű zsidó zsinagógák) akik megölték Istvánt; most azt tervezik, hogy megölik Sault, aki szintén diaszpórából való zsidó volt. Azt gondolhatták, hogy István visszatért!

9:30 „amikor azonban megtudták ezt az atyafiak” A 22:17-21-ből megtudjuk, hogy Jézus megjelent Pálnak ebben az időben, hogy megmondja neki, hogy meneküljön el Jeruzsálemből. Jézus számos alkalommal jelent meg Pálnak szolgálata alatt hogy bátorítsa és hogy vezesse őt (18:9-11; 22:17-21; és az Úr angyala a 27:23-ban).

■ **„Cézárea”** Ez a Palesztinai Földközi tenger Római kikötőjére utal. Ez volt a hivatalos főhadiszállása a római kormányzatnak itt Palesztinában.

■ **„Tarzusz”** Pál most eltűnik a képből számos évre a hazájában. Tarzusz szabad város volt. A régi időkben ez volt a harmadik legnagyobb oktatási központ a világon Alexandria és Athén mellett. Tarzusz egyetemei a filozófiára, a retorikára és a törvényekre fektette a hangsúlyt. Pál nyilvánvalóan képzett volt mind a görög retorikában mind pedig a rabbinikus Judaizmusban.

SZÖVEG: 9:31
31 Az egyháznak tehát egész Júdeában, Galileában és Samáriában békessége volt: eközben épült, az Úr félelmében járt, és a Szentlélek segítségével számban is gyarapodott.

9:31 Ez egy összegző igevers, ami összefoglalja Pál megtérésének feljegyzését és bevezeti Péter utazásait. Lukács gyakran használja ezeket az összegző verseket az Apcselben.

■ **„az egyháznak”** Lásd az 5:11 jegyzetét, és figyeld meg, hogy az egyesszámban lévő "egyház" sok, egymástól különálló közösségre utal. Az "egyház" kifejezés jelölhet egy helyi gyülekezetet (pl. Kol. 1:18,24; 4:15,16), jelölheti az azon a bizonyos területen lévő összes gyülekezetet (pl. Ef. 1:22; 3:10,21; 5:23,24,25,27,29,32), és jelölheti az összes gyülekezetet egyetemesen is (pl. Máté 16:18).

■ Figyeld meg azokat a dolgokat, amiket Lukács megemlít.

1. békesség minden gyülekezetben
2. növekedés és gyarapodás
3. vigasztalás a Szentlélektől

A 8:1 üldöztetése óta micsoda változás ez! Továbbra is voltak problémák, de Isten minden szükséget betöltött!

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért volt Pál annyira vehemens mikor az egyházat üldözte?
2. Miért három helyen van feljegyezve Pál megtérése az Apcselben?
3. Mi a jelentősége annak, hogy Anániás kinevezte Pált, rá tette a kezét és megkeresztelte?
4. Mi a jelentősége annak, hogy Pál "az Isten Fia" megnevezést használta Jézusra?
5. Lukács miért nem jegyzi fel azt a három éves periódust, amikor Pál Arábiában volt?

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉS A 9:32-10:48

A. Bár az Apcsel elkezdi azt a folyamatot, hogy áttér Pálra Péterről, a 9:32-12:25 Péter utazó szolgálatát mutatja be.

B. Ez a rész a következőkkel foglalkozik: Péter Liddában, 9:32-35; Joppéban, 9:36-43, 10:9-23; Cézáreában, 10:1-8, 23-48; és Jeruzsálemben, 11:1-18; 12:1-17.

C. Ez a rész nagyon-nagyon fontosnak tűnik, mert azzal a folyamatos problémával foglalkozik, ami a pogányok felé való szolgálatról és ebben a küszködésben Péter részéről szól (mint aki az Apostoli csoport feje). Lukács annyira fontosnak ítélte meg a Kornéliuszról szóló feljegyzést, hogy ebben a részben háromszor is megismétli.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 9:32-35

32 Amikor Péter valamennyi gyülekezetet végigjárta, eljutott a Liddában lakó szentekhez is. 33 Talált ott egy Éneász nevű embert, aki nyolc éve feküdt az ágyban bénultan. 34 Péter így szólt hozzá: "Éneász, meggyógyít téged Jézus Krisztus. Kelj fel, és magad vesd be az ágyadat!" És azonnal felkelt. 35 Lidda és Sáron lakói mind látták őt, és megtértek az Úrhoz.

9:32 „Péter … végigjárta” Nyilvánvalóan az Apostolok egész Palesztinában és a szomszédos országokban is prédikáltak.

■ **„szentekhez”** Ezt a kifejezést az Apcselben arra használja, hogy az egyházat írja le vele. Lásd Különleges Téma: Szentek a 9:13-ban. Azt a kifejezést, hogy "tanítványok" lassan felváltja az a kifejezés, hogy "szentek". Ez a kifejezés az ÓSZ-i "szent" szóhoz kötődik, és azt jelenti, hogy "elkülönített" Isten szolgálatára. Soha nem használják egyesszámban, kivéve a Filippi 4:21-ben, ami egy egyesített szövegrész. Ez azt mutatja, hogy szentnek lenni azt jelenti, hogy "közösségben lenni". Lásd a 9:13 jegyzetét. Meg kell jegyeznünk azt a szerencsétlen használatát ennek a kifejezésnek, amivel a Római Katolikus egyház él, és különleges keresztényeket jelöl ezzel a kifejezéssel. Minden hívőt "szenteknek" hívnak az ÚSZ-ben! Ez a mi Krisztusban lévő helyzetünk, és ezt kihangsúlyozza.

KÜLÖNLEGES TÉMA: MEGSZENTELŐDÉS

Az ÚSZ megerősíti, hogy amikor a bűnösök megtérnek Jézushoz megbánással és hittel, azonnal megigazulnak és megszentelődnek. Ez lesz a Krisztusban lévő új helyzetük. Az Ő igazsága nekik tulajdoníttatott. Igaznak és szentnek lettek kijelentve (Isten törvényszéki cselekedete).

De az ÚSZ arra is biztatja a hívőket, hogy igyekezzenek szentek lenni vagy hogy megszentelődjenek. Ez egyszerre egy teológiai helyzet, a Jézus Krisztus elvégzett munkájában, mind pedig egy elhívás arra, hogy Krisztushoz hasonlóak legyenek mind hozzáállásban mind pedig a minden napi cselekedetekben. Ugyanúgy, ahogy az üdvösség egy ingyen ajándék és egy mindent megérő életstílus, ugyanúgy a megszentelődés is az.

Kezdeti Válaszreakció	**Folyamatos Krisztusiasság**
Apcsel 20:32; 26:18	Róma 6:19
Róma 15:16	II. Korinthus 7:14,18,27I.
I. Korinthus 1:2-3; 6:11	Thesszalonika 3:13; 4:3-4,7; 5:23
II. Thesszalonika 2:13	I. Timóteus 2:15
Zsidók 2:11; 10:10,14; 13:12	II. Timóteus 2:21
I. Péter 1:1	Zsidók 12:14
	I. Péter 1:15-16

■ **„Lidda”** Lidda városa a Babilonból Egyiptomba haladó kereskedelmi útvonalon feküdt. Az ÓSZ-ben "Lód" néven ismerték (vö. I. Krón. 8:12). Kb. 17-18 km-re volt a Földközi tenger partjától befelé, a szárazföld felé. Ez ugyanaz a terület, amit Fülöp látogatott meg a 8:40-ben,

9:33 „egy Éneász nevű embert” Ennek a férfinak a görög neve azt jelenti, "dicséret". Azt nem tudjuk biztosan, hogy ez az ember hívő volt-e vagy nem, de az nyilvánvaló, hogy Péter a Fülöp által megalapított gyülekezeteket látogatta meg.

■ **„aki nyolc éve feküdt az ágyban bénultan”** Ez a fordítás a legelterjedtebb fordítása ennek a görög kifejezésnek (NASB, NKJV, NRSV, TEV, NJB angol fordítások). Mindazonáltal a görög kifejezés jelentheti azt is, hogy "nyolc éves kora óta" (vö. Newman and Nida, *A Translator's Handbook on the Acts of the Apostles* [A Fordító Kézikönyve az Apostolok Cselekedeteinek Könyvéről], 199. oldal).

9:34 „meggyógyít téged Jézus Krisztus” Nincs itt semmilyen NÉVELŐ, ami azt azt feltételezi, hogy ez a két kifejezés egy megszokott megnevezéssé vált. Ez egy irodalmi forma, amit AORISZTIKUS JELENNEK mondanak, ami azt jelenti, hogy "ebben a pillanatban a Messiás

gyógyít téged".

■ **„kelj fel és magad vesd be az ágyad”** Ez mind a kettő AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÁS, ami intenzitást és sürgetést jelöl!

■ **„azonnal felkelt”** Ez megmutatja ennek a férfinak a hűséges engedelmeskedését Péter Jézusról szóló üzenetének.

9:35 „Lidda … lakói mind” Ez egy jó példa arra, amikor a "mind" szó a Bibliában nem foglal minden magában (vö. I. Mózes 41:37; V. Mózes 2:25; Lukács 2:1; Róma 11:26).

■ **„Sáron”** Ez a Palesztinai síkság északi tengerparti területére utal. Körülbelül 48 km-es hosszúságban nyúlik el Joppébtól Cézáreáig.

■ **„és megtértek az Úrhoz”** (Az angolban az a szó szerepel, hogy odafordultak, a ford. megjegy.) Az a kifejezés, hogy "odafordul" lehetséges, hogy az ÓSZ-i kifejezést tükrözi vissza, amit a megtérésre használtak (*shub*). Arra utal, hogy elfordul a bűntől és önmagától, (megtérés) és odafordul (hit) az Úrhoz (vö. 11:21).

Ez a rövid összegzés többször előfordul ebben a szövegrészben, megmutatva Isten Lelkének megmozdulását Péteren és később Pálon keresztül. Ez a csodás esemény ajtót nyitott az evangélium hirdetésére.

SZÖVEG: 9:36-43

36Joppéban volt egy nőtanítvány, név szerint Tábita, ami azt jelenti: Dorkász, vagyis Zerge. Ez a nő sok jót tett, és bőven osztott alamizsnát. 37Éppen azokban a napokban megbetegedett, és meghalt. Miután megmosták, kiterítették a felső szobában. 38Mivel Lidda közel volt Joppéhoz, a tanítványok, akik meghallották, hogy Péter ott van, elküldtek hozzá két férfit, és kérték: "Késedelem nélkül jöjj át hozzánk!" 39Péter felkelt, és velük ment. Amikor odaért, felvezették a felső szobába, az özvegyasszonyok pedig mind elébe álltak, sírtak és mutogatták azokat az ingeket és ruhákat, amelyeket Dorkász készített, amíg velük volt. 40Péter ekkor kiküldött mindenkit, letérdelt, és imádkozott; azután a holttest felé fordulva ezt mondta: "Tábita, kelj fel!" Ő kinyitotta a szemét, és amikor meglátta Pétert, felült. 41Péter odanyújtotta neki a kezét, és talpra állította; majd behívta a szenteket és az özvegyeket, s megmutatta nekik, hogy él. 42Elterjedt ennek a híre egész Joppéban, és sokan hittek az Úrban. 43Péter pedig több napig Joppéban maradt egy Simon nevű tímárnál.

9:36 „Joppé” Ma ezt a várost Jaffa néven ismerik (Yafo). Ez volt Jeruzsálem régi kikötővárosa. Ma része a modern Tel Aviv-Yafo városnak.

■ **„tanítvány”** Az Apcsel ezen részében elég gyakran használja azt a kifejezést, hogy "tanítvány". Ez szó szerint azt jelenti, hogy "tanuló", de a hívőkre értik.

■ **„Tábita … Dorkász … Zerge”** Ennek a hölgynek az arám neve volt a *Tábita*; a görög neve volt a *Dorkász*. A legtöbb zsidónak, aki társadalmi vagy kereskedelmi kapcsolatban volt nem zsidókkal, két neve volt, egy arám és egy görög. Mind a kettő azt jelenti, hogy "Zerge", ami a kegyelem és szépség jelképe volt (vö. Énekek Éneke 2:9,17; 4:5; 7:3).

■ **„sok jót tett és bőven osztott alamizsnát”** Ez a zsidó alamizsnaosztásra utal. Ez egy zsidó fogalom volt, hetente gyűjtöttek adományokat, ez a szokás a zsinagógákban alakult ki, hogy a közösség szükséget szenvedő zsidóiról gondoskodjanak. A Jézus napjaiban élő zsidók ez

szellemileg nagyon fontosnak tartották. A gyülekezet folytatta ezt a szokást (vö. Apcsel 6). Lásd Különleges Téma a 3:2-ben.

■ („amit folyamatosan végzett” [Ez a kifejezés a magyar nyelv sajátossága miatt nem szerepel, mert alapjában véve folyamatos cselekményre utal. Az angolban a folyamatos múltidőt külön jelölik, azért van ez a rész külön megmagyarázva. [A ford. megjegy.]] Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS. Azt jelenti, hogy a múltban ez a cselekedete szokás szerű volt.

9:37 „megmosták, kiterítették a felső szobában” A test megmosása tipikus/jellemző része a zsidó temetésre való felkészítésnek. Jeruzsálemben a testet még aznap, hogy meghalt el kellett temetni, de Jeruzsálemen kívül a temetést három napig el lehetett halasztani. Lásd a különleges Témát az 5:6-ban.

9:38 „elküldtek hozzá két férfit” Ezek a hívők hallottak azokról a nagy csodákról, amiket Isten Péteren keresztül tett, és hitték, hogy ezért a nagyszerű zsidó asszonyért is tud valamit tenni.

9:39 „az özvegyasszonyok pedig mind elébe álltak” Nyilvánvalóan azokat a ruhákat viselték, amiket Dorkász készített számukra két különböző fajtában: (1) az alsó öltözet és a (2) külső köpeny.

9:40 „Péter kiküldött mindenkit” Szó szerint azt jelenti, hogy "kidobta őket". Jézus is pontosan ezt tette a Máté 5:40-ben. Ami azt illeti nagyon sok hasonlóság van azok között a csodák között, amik ebben a részben történtek, és amiket Jézus tett élete alatt. Jézus szolgálata az egyetlen példa, ami az Apostolok előtt állt.

A kérdés a következő: "Miért akarta Péter, hogy mindannyian elhagyják a szobát?". Jézus azért tette ezt, mert nem akarta, hogy úgy ismerjék, mint csak egy gyógyítót, mikor az evangélium még nem volt teljes. De miért tette ezt Péter is? Úgy tűnik, hogy ezek a csodák ajtót nyitottak a hitnek, ezért azt akarhatná, hogy ahányan csak tudják, láthassák ezt a csodát.

■ **„letérdelt”** A zsidó imádságok általános pozitúrája az volt, hogy álltak, a szemeiket és a kezüket kitárták a menny felé. Mindazonáltal az Apcselben számos alkalommal fel van jegyezve, hogy a tanítványok letérdeltek imádkozni. Nyilvánvalóan a kihangsúlyozás miatt volt (vö. 7:60; 20:36; 21:5), mint ahogy Jézusnál is a Gecsemáné kertben (vö. Lukács 22:41).

■ **„Tábita, kelj fel!”** Nyilvánvalóan arám nyelven beszélt. Jézus és a palesztinai zsidók az első században arámul beszéltek, nem héberül. Ez igaz egészen Ezsdrásig, Nehémiásig visszamenőleg (vö. Neh. 8:4-8).

9:41 „szenteket” Lásd a Különleges Témát a 9:13-ban.

9:42 „és sokan hittek az Úrban” Ez egy újabb összefoglaló kijelentés, ami megmutatja Péter csodáinak és prédikáló szolgálatának nagyszerű eredményét.

9:43 „Péter pedig több napig Joppéban maradt egy Simon nevű tímárnál” Péter zsidó törvényeskedése úgy tűnik, hogy itt már elkezdett letöredezni, mert egy ceremoniálisan tisztátalan tímárnál tartózkodott (aki halott állatok bőrével foglalkozott), akit Simonnak hívtak.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért van Pál megtérése háromszor is feljegyezve az Apcselben?
2. Pál megtérésének három feljegyzése miért tartalmaz némi eltéréseket?
3. Mennyi választási lehetősége volt Pálnak saját megtérésében? Az ő megtapasztalásait normatívnak kell vennünk?
4. A görög ajkú zsidók miért akarták megölni Pált?
5. Ha Péter és Pál csodákat használtak arra, hogy ajtót nyissanak az evangélium számára, akkor Isten miért nem használja ma is ugyanezt a módszert?

APCSEL 10

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Péter és Kornéliusz	Kornéliusz Követeket Küld	Kornéliusz Megtérése	Péter és Kornéliusz	Péter Meglátogatja a Római Századost
10:1-8	10:1-8	10:1-8	10:1-3	10:1-2
				10:3-8
			10:4a	
	Péter Látomása		10:4b-8	
10:9-16	10:9-16	10:9-16	10:9-13	10:9-16
			10:14.	
	Felszólítás Cézárea Részére		10:15-16	
10:17-23a	10:17-23	10:17-23a	10:17-18	10:17-23a
			10:19-21	
			10:22-23a	
10:23b-33	Péter Találkozik Kornéliusszal	10:23b-29	10:23b-29	10:23b-33
	10:24-33			
		10:30-33	10:30-33	
Péter Szól Kornéliusz Házában	Kornéliusz Házanépének Szóló Prédikáció		Péter Beszéde	Péter Szól Kornéliusz Házanépéhez
10:34-43	10:34-43	10:34-43	10:34-43	10:34-35
				10:36-43
A Pogányok Veszik a Szentlelket	A Szentlélek Rászáll a Pogányokra		A Pogányok Fogadják a Szentlelket	Az Első Pogányok Megkeresztelése
10:44-48	10:44-48	10:44-48	10:44-48	10:44-48

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 10:1-8

[1]Élt Cézáreában egy Kornéliusz nevű férfi, az úgynevezett itáliai csapat századosa. [2]Egész házanépével együtt kegyes és istenfélő ember volt, aki sok alamizsnát osztogatott a népnek, és szüntelenül könyörgött Istenhez. [3]Ő egyik délután három óra tájban látomásban tisztán látta, hogy az Isten angyala bemegy hozzá, és megszólítja: "Kornéliusz!" [4]Ő pedig rátekintett, és megrémülve kérdezte: "Mi az, Uram?" Erre az angyal ezt mondta neki: "Imádságaid és alamizsnáid emlékeztetőül feljutottak az Isten elé. [5]Most azért küldj embereket Joppéba, és hívasd magadhoz azt a Simont, akit Péternek is hívnak. [6]Ő egy Simon nevű tímár vendége, akinek a háza a tengerparton van." [7]Miután az angyal, aki vele beszélt, eltűnt, előhívott két szolgát, és egy istenfélő katonát azok közül, akik állandóan mellette voltak. [8]Ezeknek mindent elmondva elküldte őket Joppéba.

10:1 „élt Cézáreában egy … férfi” Kornéliusz megtérése fontos esemény volt. Mindazonáltal nem szabad elfelejteni, hogy nem ő volt az első társadalmi akadály, amin az evangélium felülkerekedett. (1) az első a samáriaiak voltak; (2) aztán ott volt az etióp eunuch, aki valószínűleg szintén Istenfélő volt; (3) és aztán Kornéliusz, aki nemcsak hogy pogány volt, hanem egy római hadsereg tiszttartója, aki maga is része volt az Ígéret Földjének megszállóinak. Ennek a feljegyzésnek nem is igazán Kornéliusz megtérése volt a fő hangsúlya, mert már ő is Istenfélő volt, mint az etióp eunuch, hanem az a nagyszámú rokonság és baráti kör, akik a következő versekben vannak megemlítve: 1,24,27,44,48, akik szintén megtértek. Péter az Apcsel 15:7-9-ben, a Jeruzsálemi Nagytanácsban utal erre a feljegyzésre, és megteremti a színteret az Egyház a Pogányok felé való szolgálatára.

■ **„Kornéliusz”** F. F. Bruce, *Commentary on the Book of Acts* (Az Apostolok Cselekedteinek Kommentára) című könyvének 214. oldalán az első lábjegyzetben azt mondja, hogy "a Kornéliusz meglehetősen is népszerű név volt Rómában Publius Cornelius Sulla óta, aki Kr. e. 82-ben 10 000 rabszolgát szabadított fel, s aki tagja volt a "Cornelia gens-nek."

■ **„egy százados”** Az ÚSZ-ben számos alkalommal vannak különböző századosok megemlítve, és mindig pozitív értelemben (vö. Máté 8:5; Lukács 7:2; 23:47; Apcsel 10:1; 22:5; 27:3, stb). Ezek az emberek gyakorlatilag száz ember vezetői voltak; bár csak tiszthelyettesek voltak.

■ **„az úgynevezett itáliai csapat”** Egy római sereg általában 600 férfiból állt. Ez a bizonyos sereg ezer római önkéntesből állt, akik Szíriában állomásoztak. Történelmi bizonyítékokból tudjuk, hogy tartalékos csapatnak hívták őket. Lehetséges, hogy íjjászok voltak. A római csapatoknak a zsidók lázongásai miatt kellett Palesztinában állomásozniuk.

10:2 „kegyes istenfélő ember” Háromféle módon lehet leírni ennek a férfinak az odaszántságát:

1. egész háznépével tisztelte Istent (lásd a 22. vers jegyzetét)
2. az emberek felé mutatott jótékonyságában mindig is bőkezű volt
3. rendszeresen imádkozott Istenhez (vö. 22. vers; 13:16,26)

Ez a férfi vallásilag, érzelmileg és társadalmilag kötődött a zsinagógához, bár nem tért át teljes mértékben. Ahhoz, hogy teljes áttérjen:

1. körül kellett metélkednie, amennyiben férfi volt
2. tanúk jelenlétében meg kellett keresztelkednie
3. amennyiben lehetséges volt, áldozatot kellett bemutatnia a Templomban.

Ezek a követelmények nagyon sok érdeklődő pogányt tartottak távol attól, hogy teljes mértékben áttért prozeliták legyenek.

■ **„egész házanépével”** Ez az első alkalom, hogy a családot, mint vallási egységet említi meg, amit egyébként nagyon gyakran találunk meg az Apcselben (vö. Apcsel 10:2; 11:14; 16:15,31; 18:8). Ez jól bemutatja a kulturális szövegkörnyezetet, hogy az apa hite mindig a család többi tagjának hitévé lett, sőt még a szélesebb körben vett családé is, ami magában foglalta a szolgákat is.

■ **„sok alamizsnát”** Ez az alamizsnaosztásra utalt. A zsidók számára ez azt mutatta, hogy Kornéliusz aktívan részt vett a helyi zsinagóga életében, és nyilvánvalóan Istenfélő volt. Lásd Különleges Téma: Alamizsnaosztás a 3:2-ben.

■ **„szüntelenül könyörgött Istenhez”** Három JELENIDEJŰ MELLÉVI IGENÉV áll itt, amik folyamatos cselekvést jelölnek, amik megmutatják Kornéliusz kegyességét.

1. Istenfélő, JELENIDEJŰ KÖZÉPIGE
2. alamizsnát adó, JELENIDEJŰ AKTÍV
3. imádkozó, JELENIDEJŰ KÖZÉPIGE

Ennek az embernek az odaszántsága naponkénti volt és személyes. Azt a két dolgot tette, amit a rabbinikus judaizmus a legjobban tisztelt – alamizsnaosztás és imádság.

10:3 „délután három óra tájban” Ez a délutáni/esti áldozat idejére utalt (az angolban és a Károliban kilencedik óra található – a ford. megjegy.) (vö. II. Mózes 25:39,41; I. Kir. 18:29; Zsolt. 5:11, Dán. 6:10). Ez volt az imádság hagyományosan megszokott ideje.

■

NASB, NRSV, TEV	**„tisztán látta”**
NKJV	**„látta világosan”**
NJB, NIV	**„világosan látta”**

Az evangéliumokban a *phanerós* HATÁROZÓSZÓ azt jelenti, hogy nyíltan, vagy nyilvánosan megjelenni (vö. Márk 1:45; János 7:10). Az egyetlen másik hely, ahol előfordul ez a szó, az az Apcsel 10, ahol úgy tűnik, mintha azt jelentené, hogy "tisztán" vagy "világosan". A látomás nappali fénynél történt, és nagyon is valóságos és világos/tisztán kivehető volt.

■ **„látomásban … az Isten angyala”** Bizonyos értelemben ez a megtérés majdnem olyan, mint Saulé volt. Ez a személy egy őszinte vallásos ember volt. Isten egy természetfeletti küldöttet küld el hozzá, hogy vezesse őt a hitben. Ki tudna "nem"-et mondani? Ezek a megtérések Isten választásának jelei, nem pedig az emberi szabad akaratnak. Ezek az emberek reagáltak az evangélium lenyűgöző bizonyítékaira és annak valóságának megtapasztalásaira.

10:4 Az angyal üzenete két áldozati kifejezést is tartalmaz: "felszálltak" és "emlékeztetőül … az Isten elé". Nyilvánvalóan Isten elfogadta ennek az embernek az imádatát (azaz az imádságait és az alamizsnaosztását) még az előtt, hogy hallotta volna az evangéliumot.

■ **„rátekintett”** Lásd az 1:10 jegyzetét.

■ **„Mi az, Uram?”** Nagyon nehéz eldönteni, hogy hogyan is kell ezt a kifejezést fordítani, hogy "Uram". Jelentheti azt, hogy (1) "úr", "úriember" (azaz a férfiak tiszteletteljes megszólítása), vagy (2) jelentheti azt, hogy "ÚR", ami teológiai értelemben mestert/tulajdonost/szuverént jelent. Egy másik nagyon jó ÚSZ-i igerész ami megmutatja ennek a kétértelműségét az a János 4:1,11,15,19,49.

Sőt az Apcselben ennek van még egy lehetséges jelentése. Kornéliusz az angyalt Úrnak szólítja (vö. Jel. 7:14) és Péter a "hangot" (vö. 10:13,15) is Úrnak szólítja (vö. 10:14). Tehát ez a kifejezés utalhat bármilyen természetfeletti vagy személyes megjelenésre, ami kifejezetten Jézusra

vonatkozik. A 8:26-ban és 29-ben az Úr angyalát a Lélekkel azonosítja. Ugyanez a fluiditás/változékonyság, átruházhatóság figyelhető meg a "hang" és a Lélek között a következő helyeken: 10:13,14,15 és 19,20.

10:5 „Most azért küldj embereket Joppéba” Ez egy AORISZT KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS. Figyeld meg, hogy az angyal nem osztotta meg vele az evangéliumot, hanem elküldött Péterért. Isten emberi eszközöket használ (vö. II. Mózes 3:7-10). Ennek a férfinak bár őszinte, odaszánt vallásos volt (mint Saul), mégis hallania kellett Jézus Krisztus evangéliumát és reagálnia kellett rá.

10:7 „előhívott két szolgát, és egy istenfélő katonát” Ez egy háromfős csoport; mindazonáltal a 19. vers csak kettőt említ meg ezek közül. Lehetséges, hogy a katona őrködött és a két házi szolga pedig beszélt.

10:8 Kornéliusz bevonta a családját és a barátait is a hitéletébe. Ez az ember megélte azt, amiben hitt. Egy egész közösség jutott hitre Krisztusban a hite miatt.

Ez a három férfi valószínűleg egész éjszaka ment, és azon gondolkoztak, és azon beszélgettek, amit az angyal mondott, meg a mesterük és barátjuk hitén.

SZÖVEG: 10:9-16
9Másnap, amíg ők úton voltak, és a városhoz közeledtek, Péter déltájban felment a ház
tetejére imádkozni. 10Közben azonban megéhezett, és enni kívánt. Amíg az ételt készítették,
révületbe esett, 11és látta, hogy az ég megnyílik, és leszáll valami nagy lepedőhöz hasonló,
amely négy sarkánál fogva ereszkedett le a földre. 12Benne volt ebben a föld mindenféle
négylábú és csúszómászó állata, és az ég mindenféle madara. 13Ekkor hang hallatszott: "Kelj
fel, Péter, öld és egyél!" 14Péter azonban így szólt: "Semmiképpen nem, Uram, mert soha
nem ettem semmi közönségest vagy tisztátalant." 15De másodszor is szólt hozzá a hang:
"Amit az Isten megtisztított, azt te ne mondd tisztátalannak." 16Ez pedig három ízben is így
történt, és azután az egész azonnal felemelkedett az égbe.

10:9 „déltájban … imádkozni” Bár a rabbinikus judaizmus a reggel 9 órát és a du. 3 órát különítette el az imádkozásra (ami a Templomban történő napi áldozatok ideje volt), a farizeusok hozzátették ehhez a déli időpontot is, mint alkalmas időt. Nyilvánvaló, hogy Péter a régiek hagyományai szerint cselekedett azzal, hogy délben imádkozott, vagy az is lehet, hogy ebéd előtt szunyókálni készült egy kicsit.

10:10 „megéhezett” Az a színtér, ahol Péter ezt a látomást látta, a következő volt: éhes volt, és Simon háza tetejéről látta a Földközi tengert.

Az a szó, hogy "éhség" csak itt fordul elő a teljes ismert görög irodalomban. A pontos mellékjelentését lehetetlenség biztosan tudni, de a *pros* ELŐJÁRÓSZÓ hozzáadásával jelentheti azt, hogy "iszonyú éhes", de ez ebben a szövegkörnyezetben elég meglepő lenne. Ennek a *hapax legomenonnak* (amikor egy szót csak egyszer használnak az ÚSZ-ben) addig kell ebben a bizonytalanságban megmaradnia, amíg több lexikai információnk nem lesz erről a kifejezésről. Így kell annak is megmaradnia, hogy miért is használta Lukács ezt a ritka kifejezést, de a szövegkörnyezet általános értelme így is nyilvánvaló.

■ **„révületbe esett”** Ez szó szerint azt jelenti, hogy "magán kívül" van, de gyakran a megdöbbenésre is használják (vö. Márk 5:42; 16:8; Lukács 5:26; és az LXX-ben számos egyéb helyen is). Az "eksztázis" szó ebből a görög szóból származik az angol nyelvben is. Ebben az igeversben és a 11:5-ben és a 22:17-ben egy félig önkívületben lévő mentális állapotot jelent, ami révén Isten a tudat alattihoz tud szólni. Ez a kifejezés különbözik attól a szótól, amit a 3. vers

használ Kornéliusz látomásának leírására.

10:11
NASB „megnyílt az ég”
NKJV, TEV „megnyílt a menny”
NRSV „a menny megnyílt”
NJB „kitárult a menny”

Ez egy BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, ami szó szerint azt jelenti, hogy "a menny kinyílt, és folyamatosan tárva is maradt". Az ÓSZ-ben a menny TÖBBESSZÁMÚ. Az atmoszférának ez a fajta kinyílása egy idióma a szellemi, láthatatlan dimenzióknak, és annak a fizikai valóságba való betörésének (Ezék. 1:1; Máté 3:16; Márk 1:10; Lukács 3:21; János 1:51; Apcsel 7:56; 10:11; Jel. 4:1; 19:11).

■ **„valami nagy lepedőhöz hasonló”** Ez ugyanaz a kifejezés, amit a hajókon található vitorlákra használtak.

10:12 „a föld mindenféle négylábú és csúszómászó állata, és az ég mindenféle madara” Ez ugyanaz a három-rétű osztályozása az állatoknak, amit az I. Mózes 1-ben és a 6:20-ban találunk. Nyilvánvalóan a III. Mózes 11-ben található étkezési törvények szerinti tisztátalan állatokból állt.

10:13 „Ekkor hang hallatszott” Malakiás befejezése után az ÚSZ-i időszak eljöveteléig nem történt meg az a zsidók között, hogy Isten hatalommal bíró hangja hallható lett volna. Ezalatt az időszak alatt amikor a zsidók szerettek volna megerősíteni valamit, hogy az valóban Istentől jövő kinyilatkoztatás volt-e, akkor csak egy valamire hagyatkozhattak, amit úgy ismertek, mint a *bath kol*. Az ÚSZ-ben ezt a következő helyeken láthatjuk: Máté 3:17; 17:5; továbbá az Apcsel 9:7-ben és itt.

10:14 „Semmiképpen nem, Uram, mert soha nem ettem semmi közönségest vagy tisztátalant” A "semmiképpen sem Uram" egy nagyon erős görög kifejezés volt, amit számos alkalommal használtak a Szeptuagintában arra, hogy különböző héber idiómákat fordítsanak le vele. Péter még mindig küszködött ezzel a zsidó ortodoxiával. Cselekedeteit a III. Mózes 11-re alapozta. Jézus viszont úgy tűnik, hogy a Márk 7:14-ben már foglalkozott ezzel a témával, legfőképpen a 19. versben. Érdekes megfigyelni, hogy Márk evangéliuma egy későbbi gyűjteménye Péter Apostol római prédikációinak.

10:15 „Amit az Isten megtisztított, azt te ne mondd tisztátalannak” Ez egy JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS NEGATÍV ELŐSZÓCSKÁVAL, ami általában azt jelenti, hogy abba hagyni egy cselekedetet, ami már folyamatban volt.

10:16 „Ez pedig három ízben is így történt” Nem szokatlan a Bibliában, hogy fontos imádságok, dicséretek vagy cselekedetek három alkalommal megismétlődnek: (1) Jézus imádsága a Gecsemáné kertben (vö. Márk 14:36,39); (2) Jézus Péterrel való párbeszéde a feltámadás után (vö. János 21:17); (3) Pál "tövis a testben" imája (vö. II. Kor. 12:8). Ez egy sémita módszer volt a kihangsúlyozásra (vö. Ézs. 6:3 Jer. 7:4). Ebben az esetben pontosan megmutatja Péter ellenállását a mennyei hangnak való engedelmeskedéssel kapcsolatban!

A. T. Robertson a *Word Pictures In the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyvében találó kifejezést használ ezen a ponton.

> "Ez itt egy elég sokkoló illusztrációja annak a megrögzöttségnek/makacsságnak egy olyan ember részéről, aki elismeri, hogy Isten hangja szólt hozzá, ha az a parancs, amit az Úr ad neki keresztezi az illető személyes preferenciáit és előítéleteit. Nagyon sok példa van erre manapság. Valós értelmében ennek a kifejezésnek Péter a kegyesség látszatát akarta megtartani még az Úr elvárásain vagy akaratán túl is (137. oldal)".

SZÖVEG: 10:17-23a

[17]Amint pedig Péter azon tűnődött magában, hogy mi lehet az a látomás, amelyet látott, azok a férfiak, akiket Kornéliusz küldött, Simon háza után kérdezősködve megálltak a kapu előtt, [18]és bekiáltva érdeklődtek, hogy ott van-e szálláson Simon, akit Péternek is hívnak.
[19]Amíg Péter a látomásról elmélkedett, ezt mondta neki a Lélek: "Íme, három férfi keres téged: [20]kelj fel, menj le, és eredj el velük. Semmit ne tétovázz, mert én küldtem őket!"
[21]Péter tehát lement a férfiakhoz, és így szólt hozzájuk: "Íme, én vagyok az, akit kerestek. Milyen ügyben jártok itt?" [22]Azok így feleltek: "Kornéliusz százados, igaz és istenfélő ember, aki mellett bizonyságot tesz az egész zsidó nép, egy szent angyaltól azt az utasítást kapta, hogy hívasson téged a házába, és hallgassa meg, amit te mondasz." [23]Erre Péter behívta, és vendégül látta őket.

10:17 „Péter azon tűnődött” Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS, ami itt egy cselekvés múlt időben történt elkezdését jelöli.

Lukács számos alkalommal használja ezt a kifejezést, hogy megmutassa az értelmi összezavarodást (vö. Lukács 9:7; Apcsel 2:12; 5:24; 10:17). Péter nem értette meg azonnal ennek a látásnak a célját.

■ **„a látomás”** Az a szó, amit itt használt Péter megtapasztalásaira, a *horama*, az ugyanaz a szó amit Kornéliusz látomására használt a 3. versben (vö. 19. vers).

10:19 „ezt mondta neki a Lélek” A pontos kapcsolat aközött, hogy a "Lélek" szól (19. vers) és az "angyal" szól (3,22. versek) ebben a szövegegységben nem teljesen világos (vö. 20. vers, "én küldtem őket"). Úgy tűnik, hogy az angyal szólt a Szentlélek nevében, vagy mind a kettőt úgy azonosítják, mint egy ÓSZ-i theophaniát (vö. II. Mózes 3:2,4; Apcsel 8:26,29).

10:20 Ez a vers nagyon nyomatékos.

1. kelj fel, MELLÉKNÉVI IGENÉV FELSZÓLÍTÁSKÉNT használva
2. menj le, AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÁS
3. eredj el velük, JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS
4. semmit ne tétovázz, MELLÉKNÉVI IGENÉV FELSZÓLÍTÁSKÉNT használva
5. én küldtem őket, *ego* BEFEJEZETT AKTÍV KIJELENTÉSSEL

Nem volt más lehetősége Péternek, csak az, hogy elment! Ez egy Isteni találkozás volt. A Lélek volt Kornéliusz látomásának oka, annak is, hogy Kornéliusz elküldte a férfiakat, Péter látomásnak is, és most annak is, hogy Péter reagál az ő kérésükre.

10:22 Hűségesen és pontosan elbeszélik, hogy mi történt.

■

NASB	**„igaz”**
NKJV	**„igaz ember”**
NRSV, NJB	**„becsületes”**
TEV	**„jó ember”**

Ezt a kifejezést az ÓSZ-i értelmében kell használni, ami az volt, hogy "feddhetetlen". Nem a bűntelenségre utal (vö. I. Mózes 6:1; Jób 1:1; Lukács 1:6; 2:25), sem nem a Krisztus neki tulajdonított igazságára (vö. Róma 4). Ez az ember megélte mindazt, amit megértett Isten akaratából. Lásd Különleges Téma: Igazságosság a 3:14-ben.

NASB, NRSV,

NJB	**„istenfélő”**
NKJV	**„olyan, aki féli az Istent”**
TEV	**„aki imádja Istent”**

Ez a kifejezés (vagy az ehhez hasonlók) gyakran arra használatosak, hogy Kornéliuszt írják le vele (vö. 10:2,22,35). Az Apcsel 13:16,26,43,50-es versekben nem azokra használják, akik rassz szerint voltak zsidók, vagy teljes értékű prozeliták voltak, hanem azokra, akik rendszeresen jártak a zsinagógába. Ezeket "Istenfélőknek" hívták (vö. 16:14; 17:4,17; 18:7).

10:23 „Péter behívta, és vendégül látta őket” Ez egy újabb példa arra, hogy Péter folyamatosan levált a zsidó törvényeskedéséről. Teljesen biztos, hogy a velük tartó katona római volt, Péter mégis meghívta, hogy egyen vele és legyen vele közösségben. Figyeld meg, hogy a 48. versben Péter száll meg egy római házában egy pár napra.

SZÖVEG: 10:23b-29

[23b]Másnap aztán velük együtt útra kelt, és a joppéi testvérek közül is vele tartottak néhányan. [24]A következő napon megérkeztek Cézáreába, Kornéliusz pedig összegyűjtötte rokonait és legjobb barátait, és úgy várta őket. [25]Amint Péter be akart lépni, Kornéliusz eléje ment, lábához borult, és imádni akarta. [26]Péter azonban felemelte, és így szólt hozzá: "Állj fel, én is ember vagyok!" [27]Amikor beszélgetve bement vele, sok embert talált ott összegyűlve. [28]Ekkor így szólt hozzájuk: "Tudjátok, hogy tiltott dolog zsidó embernek idegennel kapcsolatot tartania, vagy hozzá bemenni. De nekem Isten megmutatta, hogy egyetlen embert se mondjak szentségtelennek vagy tisztátalannak. [29]Ezért el is jöttem vonakodás nélkül, amikor értem küldtetek. Most pedig hadd kérdezzem meg: miért küldtetek értem?"

10:24 „a joppéi testvérek közül is vele tartottak néhányan” A 11:12-ben azt látjuk, hogy hatan voltak. Péter tudta, hogy ez az eset problémákat fog okozni Jézus zsidó követői között. Így aztán számos tanút vitt magával (vö. 11:12).

■ **„Cézárea”** Cézárea gyönyörű tengerparti város volt. A római Cézár/Császár tiszteletére nevezték el így. A római megszálló csapatoknak ez volt a Palesztinai állomása. A rómaiak kis kikötővé változtatták ezt a várost.

■ **„összegyűjtötte rokonait és legjobb barátait”** Kornéliusz, mivel egy Istentől küldött prédikátort várt, összehívta közeli családtagjait, barátait, szolgáit és valószínűleg más katonákat is. Lehetséges, hogy már órák óta vártak. Az izgalommal teli várakozás és elvárások lelke töltötte meg ezt a házat! Mindenki a látomásról és annak üzenetéről beszélhetett.

Ez az, ami sokkolta az egyház zsidókból álló részének vezetőit, hogy egy nagyszámú pogány közösség, akik közül sokan nem is voltak Istenfélőek, részt vettek a Lélek betöltésében és keresztségében (vö. 27. vers).

10:25,27 „Amint Pál be akart lépni … bement vele” Nyilvánvaló eltérés van a görög szövegekben ezen a helyen. Mindazonáltal az első "bemenetel" a 25. versben utalhat a városkapura, ami a ház udvarában állt, a második "bemenetel" a 27. versben pedig utalhat Kornéliusz házára. Bármi legyen is itt a helyzet, Péter újra megszeg egy zsidó ceremóniális rituálét azzal, hogy bemegy egy pogány házába.

10:25 „lábához borult, és imádni akarta” A Szeptuagintában és az Evangéliumokban ez volt az általában használt szó az imádatra. De ebben a szövegkörnyezetben a "tiszteletet mutat" sokkal jobban illene (vö. NJB angol biblaifordítás). Egy angyal készítette elő ennek az embernek az érkezését; természetes, hogy Kornéliusz tiszteli ezt a hírnököt (vö. Jel. 19:10; 22:8-9).

10:28 „Tudjátok, hogy tiltott dolog zsidó embernek idegennel kapcsolatot tartania, vagy hozzá bemenni” Péter a rabbinikus taníttatásából vagy a zsinagógai tanításból idéz; mindazonáltal ezt nem találhatjuk meg az ÓSZ-ben, egyszerűen csak rabbinikus értelmezés volt ez a szabály.

■ **„idegennel”** Ez a kifejezés egy másik egyedülálló kifejezés, amit az ÚSZ-ben csak itt találhatunk meg. Lukács ebben a fejezetben számos nagyon ritka szót használ.

1. *eusebés*, 2,7 versek, kegyes (vö. II. péter 2:9)
2. *prospeinos*, 10. vers, éhes
3. *dienthumeomai*, 19. vers, tükrözni, visszaverni
4. *sunomileó*, 27. vers, beszélt
5. *athemiton*, 28. vers, törvénytelen
6. *allophuló*, 28. vers, idegen
7. *anantirrétos*, 29. vers, anélkül, hogy bármit felemelt volna (vö. Apcsel 19:36)
8. *prosópoléptés*, 34. vers, az emberek tisztelője (hasonló a Róma 2:11; Ef. 6:9, Jakab 2:19)
9. *katadunasteuó*, 38. vers, elnyomni (vö. Jakab 2:6)
10. *procheirotoneó*, 41. vers, előre kiválaszt

Nem tudjuk biztosan, hogy Lukács más feljegyzésekből vagy az azokkal készült szóbeli interjúkból, akik jelen voltak lemásolta ezeket a régi igehirdetéseket és eseményeket, amiket itt az Apcselben találunk

■ **„De nekem Isten megmutatta, hogy egyetlen embert se mondjak szentségtelennek vagy tisztátalannak”** Péter felfogta az üzenetet! A lepedőben lévő állatok az összes embert képviselték, akik Isten mására lettek teremtve (vö. I. Mózes 1:26-27). Isten Kornéliusz, a családja és a barátai felé mutatott szeretete megmutatta Péternek az evangélium egész világra kiterjedő érvényességét! Ez Fülöp és István bizonyságtételét is megerősíti.

SZÖVEG: 10:30-33

30 Ekkor Kornéliusz így szólt: "Négy nappal ezelőtt körülbelül ebben az órában, délután három órakor imádkoztam, és íme, egy férfi állt meg előttem fénylő ruhában; 31 és azt mondta: Kornéliusz, imádságod meghallgatásra talált, és alamizsnáidról megemlékeztek az Isten előtt. 32 Küldj el tehát Joppébа, és hívasd át Simont, akit Péternek is hívnak. Ő Simon tímár házában van megszállva a tengerparton. 33 Nyomban elküldtem tehát hozzád, és te jól tetted, hogy eljöttél. Most tehát mind itt vagyunk az Isten színe előtt, hogy meghallgassuk mindazt, amit rád bízott az Úr."

10:30 „fénylő ruhában” Az angyalok gyakran jelennek meg ebben a formában (vö. 1:10; Máté 28:3; Márk 16:5; János 20:12; Lukács 24:4).

10:31 Ez a harmadik alkalom ebben a fejezetben, hogy Kornéliusz kegyességét megerősítik (vö. 1,22-es versek). Nem Kornéliusz hite a meglepő; hanem az, hogy a barátai, szolgái és családja is Krisztusba teszi a bizalmát. Ez az egyik azok közül a példák közül, amik itt az Apcselben fordulnak elő a "családi megtérésre".

Mi, akik a nyugati evangéliumi típusú evangelizációval nőttünk fel, ami az egyén akaratlagos válaszát hangsúlyozza, meglepődünk ezeken a közösségi megtéréseken, miközben a világon többségében törzsi, családi, csoportos orientációt láthatunk. Isten nagyon sok fajta modellel tud dolgozni, csak hogy elérje azokat az embereket, akik az Ő képmására lettek teremtve. Az

evangelizációnak nincsen modellje!

10:33 Ezek az emberek készek voltak arra, hogy meghallják az üzenetet! Felismerték, hogy egy Isten által küldött hírnökkel vannak együtt egy isteni pillanatban.

SZÖVEG: 10:34-43
34Erre Péter beszélni kezdett, és ezt mondta: "Most kezdem igazán megérteni, hogy nem személyválogató az Isten, 35hanem minden nép között kedves előtte, aki féli őt, és igazságot cselekszik. 36Ezt az igét küldte Izráel fiainak, amikor békességet hirdetett Jézus Krisztus által. Ő a mindenség Ura! 37Ti tudjátok, mi történt, kezdve Galileától az egész Júdeában, az után a keresztség után, amelyet János hirdetett: 38A názáreti Jézust felkente az Isten Szentlélekkel és hatalommal, és ő szertejárt, jót tett, és meggyógyított mindenkit, akik az ördög igájában vergődtek, mert az Isten volt vele. 39Mi pedig tanúi vagyunk mindannak, amit ő tett a zsidók tartományában és Jeruzsálemben. Őt azonban fára feszítve megölték; 40de az Isten harmadnapon feltámasztotta őt, és megadta neki, hogy láthatóan megjelenjék; 41de nem az egész népnek, hanem csak azoknak a tanúknak, akiket előre kiválasztott erre az Isten: minekünk, akik együtt ettünk és ittunk vele, miután feltámadt a halálból. 42És ő megparancsolta nekünk, hogy hirdessük a népnek, és tegyünk bizonyságot arról, hogy ő Istentől rendelt bírája élőknek és holtaknak. 43Róla tesznek bizonyságot a próféták mind, hogy aki hisz őbenne, az ő neve által bűnbocsánatot nyer."

10:34 „nem személyválogató az Isten” Itt kezdődik Péter Kornéliusznak szóló prédikációja. Jó példa arra, hogy milyen volt a nem zsidóknak szóló prédikáció a korai egyházban. Az ÓSZ-ben ez a bírósági kifejezés jellemezte Istent (vö. V. Mózes 10:17; II. Kor. 19:7) amit népétől is megkövetelt (vö. V. Mózes 1:17; 16:19). Továbbá az ÚSZ-ben is elég gyakran jellemzik Istent ezzel (vö. Róma 2:11; Gal. 2:6; Ef. 6:9; Kol. 3:24-25; I. Péter 1:17). Az ÓSZ-ben ez a kifejezés szó szerint azt jelentette, hogy "felemelni az arcot". A héber bíróságokon a vádlottak lehajtva tartották a fejüket, hogy a bíró ne ismerje fel az illetőt, hogy ez által nehogy előítéletei legyenek.

Istennek nincsenek kedvencei (népek, rasszok, vagy személyek)! Ha ez igaz, akkor hogyan működik a predestináció? Vagy akkor Izrael miért különleges? Vigyázz a teológiák modern rendszerével!

10:35 „minden nép között kedves előtte, aki féli őt és igazságot cselekszik” Ez a leírás nem a szellemi üdvösség fogalmára utal, hanem nyilvánvalóan az alamizsnaosztás, az imádság és a kegyesség gyakorlására. Lásd a Különleges Témát a 3:2-ben. Ezt a kifejezést teológiailag ki kell egyensúlyoznunk azzal a paranccsal, hogy el kell fogadni az evangéliumot (vö. János 1:12; 3:16; Róma 10:9-13).

A legfőbb igazság itt az, hogy Isten elfogadja a pogányokat anélkül is, hogy prozelita zsidókká lennének. Ez megteremti a színteret az Apcsel 15-höz, a jeruzsálemi nagytanácsnak.

10:36 „ezt az igét küldte Izrael fiainak” Ez nem az ÓSZ-re utal, hanem Jézus és az Apostolok tanítására.

■ **„békességet hirdetett Jézus Krisztus által”** Lehetséges, hogy ezzel az Ézs. 52:7-re utal. A "békesség" kifejezést háromféle módon használja az ÚSZ: (1) Isten és az emberiség közötti békesség (vö. Kol. 1:20); (2) a hívő egyén személyes békéje (vö. János 14:27; 16:33; Fil. 4); (3) és azok között az embercsoportok közötti békesség, akik válaszoltak Krisztus hívására (vö. Ef. 2:14-3:6; Kol. 3:16). Minden emberi korlát ledőlt Krisztusban (vö. Gal. 3:28; Kol. 3:11)!

■ **„Ő a mindenség Ura”** Itt van az üzenet egyetemességének eleme, és Jézus Krisztus

evangéliumának meghívása, ami még mindig nagyon radikálisnak hangzott egy ortodox zsidó szájából (vö. Apcsel 2:36; Máté 28:18; Róma 10:12; Ef. 1:20-22; Kol. 2:10; I. Péter 3:22). Ő az Ura minden fajnak és minden dolognak (azaz kozmikus Úrság)!

10:37,39 „Ti tudjátok mi történt" Péter ugyanezt a formátumot használja a Pünkösdi beszédében is (vö. 2:22,33). Hallottak Jézusról és arról, hogy mi történt vele Jeruzsálemben.

Felmerülhet az a kérdés, hogy hogyan is tudhattak ezekről a dolgokról ezek az emberek. Péter itt a túlzás irodalmi eszközét használja? Valamilyen módon részesei lehettek ezek az emberek a Jeruzsálemben történteknek? Ezen háziszolgák némelyike lehetséges, hogy zsidó volt? A szövegrész túl rövid ehhez, így nem tudhatjuk biztosan.

Néhányan ezt a prédikációt használták arra, hogy bebizonyítsák, hogy:

1. Lukács írta az Apcselben található összes prédikációt (de Lukács nagyon jól ír Koiné nyelven és a 36-38-as versek nem jók, csak elfogadhatóak)
2. Lukács hűséges volt forrásaihoz, és pontosan idézte őket, anélkül, hogy kijavította volna szegényes nyelvtanukat.
3. Ezt az igerészt az Apcsel későbbi olvasóinak szánták (vö. *The Jerome Commentary* [A Jeromos Kommentár], II. kötet 189. oldal).

10:37 „az után a keresztség után, amelyet János hirdetett" Az, hogy Jézus miért keresztelkedett meg, mindig is foglalkoztatta a hívőket, mert János keresztsége a megtérés keresztsége volt. Jézusnak nem volt szüksége megtérésre vagy bűnbocsánatra, Ő bűntelen volt (vö. II. Kor. 5:21; Zsid. 4:15; 7:26; I. Péter 2:22; I. János 3:5). Az erről született teóriák a következőek voltak: (1) ez a hívők számára szólt mint követendő példa; (2) ezzel azonosította magát a hívők szükségeivel; (3) ez volt a szolgálatába való beiktatás és felkészítés; (4) ez a megváltói munkájának szimbóluma volt; (5) ezzel fejezte ki, hogy jóváhagyja Keresztelő János szolgálatát és üzenetét; (6) profetikusan előrevetítette halálát, eltemetést és feltámadását (vö. Róma 6:4; Kol. 2:12).

János keresztségét úgy látták, mint Jézus Lélekkel teljes szolgálatának kezdetét. Mind a három Együttlátó evangélium feljegyzi ezt a beiktatási eseményt. Márk ezzel az eseménnyel kezdi evangéliumát (Péter szemtanúi feljegyzései alapján). Ezt a korai egyház úgy látta, mint a Lélek új korszakának különleges kezdetét, ahogyan az Jézus nyilvános szolgálatához kapcsolódik.

10:38 „a názáreti Jézust felkente az Isten Szentlélekkel és hatalommal" Figyeld meg azokat a dolgokat, amiket Péter megerősít Jézusról.

1. Isten felkente (a felkenés a héber szótöve a Messiás szónak)
2. a Szentlélekkel (a Lélek új korszaka)
3. hatalommal (hatékony szolgálat)
   a. jót tesz
   b. meggyógyítja azokat, akiket az ördög elnyomott (a gonosz és a Sátán hatalma)
4. Isten vele volt (Ő YHWH nevében beszélt és cselekedett)

Nyilvánvaló, hogy Jézus keresztségére utal (vö. F. F. Bruce, *Answers to Questions* [Válaszok a Kérdésekre], 171-172. oldal).

Robert Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament* (az Ószövetség Szinonimái) a következő érdekes kijelentést teszi:

> "A *χρίειν* igét öt alkalommal használja az ÚSZ-ben. Ezekből négy alkalommal Krisztus az Atyja általi felkenetésére utal; azaz Lukács 4:18, amit az Ézs. 61:1-ből idéz; a Zsid. 1:9, amit a Zsolt. 45:7-ből idéz; az Apcsel 4:27, amit úgy használ itt, mint a második zsoltárból vett különleges utalásként használ, ami közvetlenül követi is; és az Apcsel 10:38, ahol azt mondja, hogy Isten felkente Jézust a Lélekkel (183. oldal)"

Lásd Különleges Téma: Kerygma a 2:14-ben.

10:39 „Őt azonban fára feszítve megölték" Az "ők" a zsidó vezetőségre utal, a tömegre és a római hatóságokra. Lásd a 2:23 jegyzetét. A fára való felfüggesztés fogalma meg lett említve az

5:30-ban és az V. Mózes 21:23-ra utal (ami eredetileg arra utalt, hogy valakit halála után karóba húztak, hogy megszégyenítsék, de Jézus idején a rabbik ezt a római keresztrefeszítésként értelmezték), ahol Jézus elhordozta az ÓSZ törvényének átkát (vö. Ézs. 53) helyettünk (vö. Gal. 3:13).

10:40 „Isten feltámasztotta” Az ÚSZ megerősíti, hogy a Szentháromság mindhárom személye aktívan részt vett Jézus feltámadásában: (1) a Lélek (Róma 8:11); (2) Jézus (János 2:19-22; 10:17-18); és (3) az Atya (Apcsel 2:24,32; 3:15,25; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 27:31; Róma 6:4,9). Ez volt Jézus életének, halálának és Istenről szóló tanításai igazságának megerősítése. Ez volt a *Kerygma* (azaz Apcselben található prédikációk) legalapvetőbb aspektusa.

■ **„harmadnapon”** Az I. Kor. 15:4 miatt néhányan ezt a Zsolt. 16:10-hez vagy a Hós. 6:2-höz kötik, de leginkább a Jónás 1:17-hez, a Máté 12:40 miatt.

■ **„és megadta neki, hogy láthatóan megjelenjék”** Jézus számos kiválasztott csoportnak megjelent (vö. János 14:19,24; 15:27; 16:16,22; I. Kor. 15:5-9).

10:41 „együtt ettünk és ittunk vele, miután feltámadt a halálból” Bár Jézus feltámadt testének nem volt szüksége fizikai táplálásra, evett és ivott, hogy megmutassa a különleges szemtanúinak, hogy valódi volt, és hogy kifejezze a velük való közösségét (vö. Lukács 24:35,41-43; János 21:9-13).

10:42 „és Ő megparancsolta nekünk, hogy hirdessük a népnek” A FŐNÉV Jézusra utal (vö. Máté 28:18-20; Lukács 24:47-48; Apcsel 1:8; János 15:27). Ennek a tanúságnak Jeruzsálemben kellett elkezdődnie de el kellett érnie az egész világot.

■ **„bírája élőknek és holtaknak”** Krisztus az Atya megbízottja az ítéletben (vö. Dán. 7:13-14; János 5:22,27; Apcsel 17:31; II. Kor. 5:10; II. Tim. 4:1; I. Péter 4:5) ugyanúgy, ahogyan az volt a teremtésben is (vö. János 1:3; Kol. 1:16; Zsid. 1:2). Jézus nem azért jött, hogy ítéljen, hanem hogy megmentsen (vö. János 3:17-19).

Az a kifejezés, hogy "eleveneket és holtakat" az eszkatalogikus ítéletre utal, a Második Eljövetelre (vö. I. Thessz. 4:13-18).

10:43 „Róla tesznek bizonyságot a próféták mind” Jézus megmutatta a két tanítványnak az emmausi úton (amit csak Lukács jegyez fel evangéliumában: 24:13-35), hogy hol és hogyan utalt az ÓSZ Magára. Ezek megmutatták a felső szobában lévő tanítványoknak ezeket az információkat, és ezek váltak a zsidók felé való szolgálat alapvető megközelítésévé (vö. 3:18).

■ **„az ő neve által”** (vö. Jóel 2:32 és Lk.24:47)

■ **„aki hisz őbenne … bűnbocsánatot nyer”** Ez az evangéliumi üzenet:
1. mindenki
2. az ő neve által
3. aki hisz Őbenne
4. bűnbocsánatot nyer

Ez Jézus-köpontú, nem pedig teljesítmény-kötpontú. Minden, ami valakiért, bárkiért, mindenkiért el kellett hogy végeztessen, hogy megmenekülhessen el lett végezve! Isten úgy döntött, hogy a bukott emberiséggel egy szövetségen keresztül fog foglalkozni. Ő kezdeményezi ezt, de azt is megkövetelte az emberektől, hogy hittel, engedelmeskedéssel és kitartással válaszoljanak. Az embereknek el kell fogadniuk Isten Krisztusban való ajándékát. Ez nem jelent automatikus átutalást.

Frank Stagg a *New Testament Theology* (Újszövetségi Teológia) című könyvében egy érdekes

dolgoz fűz a megbocsátás és annak a megtéréshez fűződő feltételezett kapcsolatához:

> "A bűnbocsánat a bűn jelenlétének újfajta felismerését kívánja meg, és az azoktól való elfordulást is. Megadatott az a bizonyosság, hogy a bűnbocsánat és a megtisztulás bizonyosan követni fogja a bűnvallást (I. János 1:9), de semmilyen ígéret nem adatott azok számára, akiknél a bűnvallás nem történik meg. Kornéliusz házában Péter a bűnbocsánatot a hithez kötötte, azt hirdetve, erről (Jézus) tesznek tanúbizonyságot a próféták mind; az ő neve által mindenki, aki hisz őbenne bűnbocsánatot nyer (Apcsel 10:43). Ebben a bizalomban, a megtérésben és a megvallásban az illető "birtokolja és megtagadja" bűneit. Ez nem azt jelenti, hogy a megtérés *megnyeri/elnyeri* a bűnbocsánatot, még a megtérés sem teszi az embert méltónak a bűnbocsánatra. Vagy ahogy más mondta, a bűnösnek el kell fogadnia elutasítását, és el kell fogadnia elfogadását, bár tudja, hogy ő maga elfogadhatatlan. A bűnösnek nem lehet megbocsátani addig, amíg nem hajlandó arra, hogy elfogadja Isten "*nem*" válaszát annak érdekében, hogy meghallhassa az ő "*igen*" válaszát" (94. oldal).

SZÖVEG: 10:44-48
44Míg ezeket a szavakat mondta Péter, leszállt a Szentlélek mindazokra, akik hallgatták az
igét. 45És elámultak a zsidó származású hívők, akik Péterrel együtt jöttek, hogy a pogányokra is kitöltetett a Szentlélek ajándéka. 46Hallották ugyanis, amint nyelveken szóltak, és magasztalták az Istent. Akkor megszólalt Péter: 47"Vajon megtagadhatja-e a vizet valaki ezektől, hogy megkeresztelkedjenek, akik ugyanúgy megkapták a Szentlelket, mint mi?" 48És úgy rendelkezett, hogy keresztelkedjenek meg a Jézus Krisztus nevében. Ők pedig megkérték, hogy maradjon náluk néhány napig.

10:44 Figyeld meg, hogy Péter még nem fejezte be a prédikációját, mikor a Lélek leszállt (vö. 8:16-17; 10:44; 11:15)

■ **„mindazokra, akik hallgatták az igét"** A valódi teológiai feszültséget nem Kornéliusz okozta. Őt teljes mértékben elfogadta a helyi zsinagóga. Ezek a barátai voltak! A többieknek nem volt semmilyen nyilvánvaló korábbi kapcsolata még a judaizmussal sem, most mégis Isten teljes mértékben elfogadta őket. Ez az elfogadás azzal lett megmutatva és megerősítve, hogy a szellemi erő és jelenlét ugyanolyan módon manifesztálódott, mint ahogy tette azt Pünkösdkor.

Azt is figyeld meg, hogy az események sorrendje változik. A lélek a vízkeresztség előtt jön, nem pedig azzal összeköttetésben (vö. 2:38) vagy pedig utána (vö. 8:17). Lukács azt jegyzi fel, hogy mi történt, nem pedig azt, hogy "minek kellett történnie". Légy óvatos azzal kapcsolatban, hogy az Apcselben lévő evangéliummal való találkozásokat ne tedd "AZ" evangéliummal való találkozássá (tehát ne tedd azt példaképpé)!

10:45 A Lélek természetfeletti manifesztációja (vö. 46. vers), ami Pünkösdkor történt, újra megtörtént a Rómaiak részvételével! Ez a különleges jel nem csak Kornéliusz és barátai számára történt, hanem elsősorban a körülmetélkedett hívők miatt (vö. 47. vers). Elég erőteljes és vitathatatlan módon mutatta meg, hogy Isten elfogadta a pogányokat (vö. 11:17), még a rómaiakat is!

Lukács itt az irodalmi szînteret teremti meg az Apcsel 15 számára, a jeruzsálemi Nagytanács számára. Mind Péter mind Pál meg lett győzve a hívő görög zsidókkal együtt, hogy Isten teljes mértékben elfogadta a pogányokat Krisztuson keresztül.

■ **„a Szentlélek ajándéka"** A János 16:8-14-ben világosan látni lehet a Lélek szolgálatát. Bizonyos értelemben a bűn felől való meggyőződés a Lélek ajándéka. Maga az üdvösség a Lélek ajándéka. A bennünk lakozó jelenlét a Lélek ajándéka. Ez a Lélek új korszaka. Semmi nem történik a Lélek jelenléte és hatalma nélkül, ami állandó és hatékony.

■ **„kitöltetett”** Ez BEFEJEZETT APSSZÍV KIJELENTÉS. A kitöltetés vagy kiöntés része volt az ÓSZ-i áldozati rendszernek. A Jóel 2:28-ban ezt megjósolták a Lélekről, és idézi is Péter a Pünkösdi prédikációjában (vö. 2:17,33). A Lélek teljes mértékben és maradandóan a hívőknek adatott Isten által.

10:47 Ez egy retorikus kérdés, ami "nemleges" választ vár. Ennek a kérdésnek az volt a célja, hogy megnyerje a zsidó hívőket, akik Péterhez csatlakoztak Joppéból.

10:48 „úgy rendelkezett, hogy keresztelkedjenek meg a Jézus Krisztus nevében” Figyeld meg, hogy a keresztség azonnali volt. Azt is figyeld meg, hogy Jézus nevében történt mint a 2:38-ban és a 19:5-ben. Az Apcselben található keresztségi formula Jézus nevében zajlott, míg a Máté 28:19-ben a Háromegy Isten nevében. Nem a formula a kulcs, hanem az illető szíve!

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért olyan jelentőségteljes Kornéliusz megtérése?
2. Miben egyezik Kornéliusz megtérésének megtapasztalása Páléval?
3. A lepedőben lévő állatok és Péter megjegyzései milyen teológiai jelentőséggel bírnak Kornéliusszal kapcsolatban?
4. Miért volt Kornéliusz "barátainak" megtérése olyan nagy probléma?
5. Vázold Péter prédikációját, és hasonlítsd össze az Apcselben található összes többi megtérés történettel. Mind különbözik egymástól, mégis ugyanolyanok.

APCSEL 11

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Péter Beszámol a Jeruzsálemi Tanácsnak	Péter Megvédi Isten Kegyelmét	Péter Védekezése	Péter Beszámol a Jeruzsálemi Tanácsnak	Jeruzsálem: Péter Megmagyarázza Viselkedését
11:1-18	11:1-18	11:1-18	11:1-4	11:1-10
			11:05:17	
				11:11-14
				11:15-17
			11:18.	11:18.
Az Antiókhiai Gyülekezet	Barnabás és Saul Antiókhiában	A Görögök Felé Való Szolgálat Antiókhiában	Az Antiókhiai Gyülekezet	Az Antiókhiai Gyülekezet Megalapítása
11:19-26	11:19-26	11:19-26	11:19-26	11:19-21
				11:22-24
				11:25-26
	Segély Júdeának	Az Éhínség Enyhítésére Jeruzsálembe Küldött Segély		Barnabást és Sault Kiküldik Jeruzsálembe, Mint Küldötteket
11:27-30	11:27-30	11:27-30	11:27-30	11:27-30

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 11:1-18
**1Meghallották azonban az apostolok és a Júdeában levő testvérek, hogy a pogányok is
befogadták az Isten igéjét. 2Amikor aztán felment Péter Jeruzsálembe, vitatkoztak vele a**

zsidó származású hívők, ezt mondva neki: [3]"Körülmetéletlen emberekhez mentél be, és együtt ettél velük." [4]Ekkor Péter sorjában beszámolt a történtekről, és ezt mondta: [5]"Én éppen Joppé városában tartózkodtam, és imádkoztam, amikor révületben látomást láttam: valami nagy lepedőhöz hasonló szállt le, amely négy sarkánál fogva ereszkedett le az égből, és lejött egészen énhozzám. [6]Közelebbről megnéztem, és láttam benne a föld négylábú állatait, a vadakat, a csúszómászókat és az ég madarait. [7]Hallottam egy hangot is, amely így szólt hozzám: Kelj fel, Péter, öld és egyél! [8]Én azonban így szóltam: Semmiképpen sem, Uram, mert szentségtelen vagy tisztátalan még soha nem volt a számban. [9]De másodszor is megszólalt a hang az égből: Amit az Isten megtisztított, azt te ne mondd tisztátalannak. [10]Ez pedig három ízben történt, azután az egész felemelkedett újra az égbe. [11]És íme, abban a pillanatban három férfi állt meg az előtt a ház előtt, amelyben voltam, akiket Cézáreából küldtek hozzám. [12]A Lélek pedig azt mondta nekem: menj velük, és ne tégy semmilyen különbséget. Eljött azonban velem ez a hat testvér is, akikkel bementünk annak a férfiúnak a házába. [13]Ő pedig elbeszélte nekünk, hogy látta, amint az angyal megállt a házában, és ezt mondja neki: Küldj el Joppéba, és hívd át Simont, akit Péternek is neveznek: [14]aki olyan igéket hirdet neked, amelyek által üdvözülsz mind te, mind egész házad népe. [15]Amikor pedig elkezdtem beszélni, leszállt rájuk a Szentlélek, ahogyan ránk is leszállt kezdetben. [16]Ekkor eszembe jutott az Úr szava, aki így szólt: János vízzel keresztelt, de ti Szentlélekkel fogtok megkereszteltetni. [17]Ha tehát ugyanazt az ajándékot adta nekik is az Isten, mint nekünk, akik hittünk az Úr Jézus Krisztusban, akkor ki vagyok én, hogy akadályozzam az Istent?" [18]Amikor mindezt hallották, megnyugodtak, dicsőítették Istent, és így szóltak: "Akkor tehát a pogányoknak is megadta Isten a megtérést az életre."

11:1 Ez a vers azt sugallja, hogy a gyülekezet vezetősége meglepődött, hogy az események ilyen fordulatot vettek. Sokkolta őket, és nem igazán támogatták! Nem értették meg a Nagy Missziós parancsot (vö. Máté 28:18-20; Lukács 24.47; Apcsel 1:8).

■ **„testvérek”** Ez a hívők egy korai megnevezése, ami a közösségi, családi identitásunkat hangsúlyozza (vö. 1:15; 6:3; 9:30; 10:23; 11:1,12,29; 12:17; 14:2; 15:1,3,22,23,32-33,40; 16:2,40; 17:7,10,14; 18:18,27; 21:7,17; 22:5; 28:14-15). Kereszténynek lenni azt jelenti, hogy egy család része lenni!

■ **„Júdeában”** Ez mutatja meg a gyülekezet földrajzi korlátait az akkori időben. Még sok év elteltével sem jutott túl a gyülekezet saját kulturális korlátain. Még nem engedelmeskedtek Jézus az 1:8-ban található parancsának!

■ **„a pogányok is befogadták az Isten igéjét”** Ez AORISZT KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS. Megmutatja, hogy szükségszerű az evangélium üzenetének személyes elfogadása (vö. János 1:12; 3:16; Róma 10:9-13; Ef. 2:8-9).

Az a kifejezés, hogy "az Isten igéje" párhuzamos azzal, hogy "az evangélium". Az ÓSZ egyetemes ígéretei/próféciái elkezdtek beteljesülni.

11:2 „Amikor aztán felment Péter Jeruzsálembe” Nyilvánvaló, hogy a pogány misszióval való probléma, ami a 15. fejezetben folytatódik, egy újra és újra visszatérő probléma volt a korai egyház jeruzsálemi vezetőségének. Nagyon sok, a kereszténységre áttért hívő még mindig nagyon nacionalista volt (vö. 15:5; 21:18-26).

■
NASB **„akik körül voltak metélve”**

NKJV **„a körülmetéltek"**
NRSV, NJB **„a körülmetélt hívők"**
TEV **„azok, akik támogatták a pogányok körülmetélését"**
Williams **„a körülmetélkedés bajnokai"**

(Ez a kifejezés a magyar bibliában nem található meg – a ford. megjegy.) Ezt a kifejezést számos különböző értelemben használják: (1) a 10:45-ben arra, hogy leírják Péter hat zsidó származású társát; (2) itt egy a jeruzsálemi gyülekezetben található hívők egy csoportjára utal (vö. 11:18); és (3) a Galata levélben a jeruzsálemi gyülekezetből való hívőkre utal (vö. 2:12), ugyanúgy, mint a nemhívő zsidókra is (vö. 1:17; 2:4; 5:10,12).

Nem kérdéses az őszintesége ezeknek a hívőknek, sőt az álláspontjuk logikája sem. Mindazonáltal az evangélium radikalizmusa minden ember számára kinyitotta az ajtót, azok felé is, akiknek semmi közük nem volt a Mózesi törvényekhez. Ez egy olyan üzenet (kegyelem az ami üdvösséget hoz, nem a teljesítmény), amit sok modern kori hívőnek hallania kellene és figyelni arra!

■
NASB **„vitába szálltak vele"**
NKJV **„vitatkoztak vele"**
NRSV, TEV **„kritizálták"**
NJB **„tiltakoztak ellene"**

Ez egy BEFEJEZETLEN KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS. Ez a nyelvtani forma jelölhet egy ismétlődő cselekményt a múltban, vagy a cselekmény kezdetét. Figyeld meg, hogy ezek a hívő tradicionalisták Péterrel vitatkoztak, nem pedig az evangéliummal. Nem úgy tekintették ezt az ügyet, mint evangéliumi kérdést.

11:3 „Körülmetéletlen emberekhez mentél be, és együtt ettél velük" Nyilvánvalóan Péter nem egy olyan vezető, aki nem nézett kihívásokkal szembe. Nyelvtanilag ez a vers lehet kijelentés de lehet kérdés is (NRSV).

A zsidó emberek számára ez a kérdés, az asztalközösség kérdése, nagyon fontos téma volt. Lehetséges, hogy a III. Mózes 11-ben található étkezési törvényeknek pontosan ez volt az alapja. A zsidók semmilyen társadalmi eseményben nem vehettek részt a kananeusokkal. Az étkezés az akkori közel-keleten egyfajta közösségi szövetségben való részvételt jelentett.

Jézust is hasonló hagyományszegéssel vádolták a Máté 9:11-ben; a 11:19-ben; a Lukács 5:30-ban és a 15:2-ben.

Péter sokat küszködött ezzel szolgálata során (vö. Gal. 2:12). Ez nagyon is érzékeny téma volt az első hívők számára. Olyan nehéz újragondolni a hagyományokat, a kultúrát, személyes preferenciákat, de az evangélium azt várja el, hogy megtegyük mindezt (vö. I. Kor. 12:13; Gal. 3:23-29; Kol. 3:11).

11:4-18 Péter elbeszéli a Simon és Kornéliusz házában tapasztaltakat (Apcsel 10) a jeruzsálemi zsidó vezetőknek. Ez az ismétlés (vö. a 15. fejezetben a jeruzsálemi nagytanáccsal) egy mód arra, hogy Lukács megmutassa, hogy mennyire fontos volt ez a téma (világmissziós evangelizálás) a korai egyház életében.

11:4
NASB **„sorjában"**
NKJV **„sorban az elejétől"**
NRSV **„lépésről lépésre"**
TEV **„teljes egészében"**
NJB **„a részletekről pontonként"**

Az a szó, hogy *kathexés* csak Lukács által használva látható az ÚSZ-ben (vö. Lukács 1:3; 8:1; Apcsel 3:24; 11:4; 18:23). Az a mellékjelentése, hogy elmagyarázni valamit logikus, időrendi vagy

egymásutáni sorrendben. Ez nagyon illik Lukács kutatási módszeréhez (vö. Lukács 1:1-4), személyéhez és foglalkozásának képzéséhez (orvos).

11:6 „megnéztem” Lásd az 1:10 jegyzetét.

11:12
NASB „kételkedés nélkül”
NKJV „semmit sem kételkedve”
NRSV „ne tégy különbséget”
TEV „tétovázás nélkül”
NJB „ne tétovázz”

Számos görög kézirati változat létezik ennek a MELLÉKNÉVI IGENÉVnek az IGEALAKJÁVAL kapcsolatban (AKTÍV vagy KÖZÉPIGEI). A P^{45} és D kéziratban egyenesen el is hagyták ezt. A probléma egy része abból áll, hogy a lehetséges válaszok egyike korábban, a 10:20-ban fordul elő, ami ennek az igerésznek a párhuzamos igerésze. Az írástudók hajlamosak voltak arra, hogy egyformává tették a párhuzamos igerészeket. Ugyanúgy, mint ahogyan a legtöbb az ÚSZ-ben előforduló szövegi variációk, ezek sem befolyásolják a kifejezés jelentését.

11:14 „üdvözülsz” Kornéliusz kegyessége és nagylelkűsége nem tette őt kereszténnyé!

11:15 Ez az igevers nagyon lényeges abban, hogy meglássuk az újra és újra megismételt Pünkösdi megtapasztalást az Apcselben. Isten a Jeruzsálemben történt bevezető megtapasztalást használta fel arra, hogy megmutassa, hogy Ő elfogadta a többi rasszot, földrajzi és kulturális csoportot is (vö. 17. vers). Ez a megtapasztalás nem csak Kornéliusz miatt volt, hanem (1) Péter miatt is; (2) a vele érkezett zsidó hívők miatt; és (3) a Jeruzsálemben lévő gyülekezet miatt is.

11:16 „ekkor eszembe jutott az Úr szava” Ez jól megmutatja a korai Apostolok teológiai megközelítésének módszerét: idézd Jézust, használd Jézus példáját, vagy idézd az ÓSZ-et (vö. Máté 3:11; Apcsel 1:5). Péter megalapozza azt, hogy az Úr Maga előre látta ezt a fejlődést (azaz jel).

11:17 „ha” Ez ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami a szerző szemszögéből vagy irodalmi céljait tekintve igaznak feltételezhető.

■ **„ugyanazt az ajándékot adta nekik az Isten”** Ez is, mint ahogy a 15. vers a Pünkösdre utal (vö. 2:1-4; 8:15; 10:46; 15:8). Az üdvösség, ugyanúgy, mint a Lélek is, Isten ajándéka (vö. Róma 3:24; 5:15-17; 6:23; Ef. 2:8).

■ **„akik hittünk az Úr Jézus Krisztusban”** (az angol szövegben, amit elemez, ez úgy szerepel, hogy miután hittünk – a ford. megjegy.) Ezt fogadni kell (vö. 11:1; János 1:12; Ef. 2:8-9). Számos ELÖLJÁRÓSZÓ van az ÚSZ-ben, hogy leírja a Jézusba vetett hitet:

1. *epi* = on, en, ön, rajta (itt)
2. *eis* = ba, be
3. *en* = ban, ben, benne
4. *hoti* = egy Jézusról szóló kijelentés
5. RÉSZESHATÁROZÓI ESET ELÖLJÁRÓSZÓ nélkül

Ez a változatosság úgy tűnik, hogy arra utal, hogy nem volt egy bizonyos nyelvtani forma sem, ami a "hinni" (*pisteuó*) szóhoz kapcsolódott volna. Általában a személyes, akarati aspektusát hangsúlyozták (kivéve a *hoti*-val, ami az evangélium tartalmát vagy tanításait jelenti). Jézus egy személy, akit be kell fogadni!

11:18 „megnyugodtak, dicsőítették Istent” Péter bizonyságtétele nemcsak hogy megállította a negatív légkört, hanem dicsőítést idézett elő! A korai hívők legtöbbje tanítható és rugalmas volt.

Hajlandóak voltak arra, hogy kiigazítsák teológiájukat és Isten vezetését kövessék.

■ **„akkor tehát a pogányoknak is megadta Isten a megtérést az életre"** Számos olyan igerész van az ÚSZ-ben, ami arra utal, hogy a szuverén Isten a megtérés forrása, ugyanúgy, mint ahogy a kegyelemé is (Apcsel 5:31; 8:22; II. Tim. 2:25).

Az ehhez a kifejezéshez kapcsolódó teológiai kérdés a következő: "Isten szuverenitása hogyan kapcsolódik az üdvösséghez az emberektől megkövetelt válasszal szemben?" A hit és a megtérés (vö. Márk 1:15; Apcsel 3:16,19; 20:21) pusztán emberi válaszok vagy Istentől való ajándékok? Vannak olyan szövegrészek, amik erőteljesen arra utalnak, hogy ezek Istentől való ajándékok (vö. Apcsel 5:31; 11:18; Róma 2:4; és II. Tim. 2:25). Mivel hiszem, hogy a teljes Írás Istentől ihletett (vö. II. Tim. 3:16), így az embernek minden szöveget, ami bármilyen teológiai témához is kapcsolódik, össze kell egymással hasonlítania, és nem szabad megadni magunkat a szövegkiragadás magyarázatainak vagy bármilyen felekezeti módszernek. Nyilvánvaló, hogy az egy igaz Isten irányítása alatt van minden! Az Apcsel újra és újra kihangsúlyozza ezt. Mindazonáltal Ő mégis úgy döntött, hogy az Ő legmagasabb rangú teremtményével szövetséges keretek között veszi fel a kapcsolatot. Mindig Isten az, aki kezdeményez, és Ő az, aki a menetrendet is felállítja, de az emberiségnek válaszolnia kell, és folyamatosan válaszolnia kell. Ez soha nem lehet egy vagy/vagy kérdés. Hanem minden esetben egy mindkettő/és kapcsolat. Lásd Különleges Téma: A Szövetség a 2:46-ban. A "megtérésért" lásd a Különleges Témát a 2:38-ban.

SZÖVEG: 11:19-26

**19 Azok, akik az István miatt támadt üldözés következtében szétszóródtak, eljutottak
Föníciáig, Ciprusig és Antiókhiáig, de senki másnak nem hirdették az igét, csak a zsidóknak.
20 Volt azonban közöttük néhány ciprusi és cirénei férfi. Mikor ők eljutottak Antiókhiába, a
görögökhöz is szóltak, és hirdették az Úr Jézust. 21 És az Úr keze velük volt, úgyhogy sokan
hittek, és tértek meg az Úrhoz. 22 Ennek a híre eljutott a jeruzsálemi gyülekezet fülébe, ezért
kiküldték Barnabást Antiókhiába. 23 Amikor megérkezett, és látta az Isten kegyelmét,
megörült, és bátorította mindnyájukat, hogy szívük szándéka szerint maradjanak meg az
Úrban; 24 mivel derék ember volt, telve Szentlélekkel és hittel. És igen nagy sokaság
csatlakozott az Úrhoz. 25 Barnabás azután elment Tarzuszba, hogy felkeresse Sault. Amikor
megtalálta, magával vitte Antiókhiába. 26 Így történt, hogy egy teljes esztendeig dolgoztak
együtt a gyülekezetben, és igen nagy sokaságot tanítottak. A tanítványokat pedig
Antiókhiában nevezték először keresztyéneknek.**

11:19-30 Úgy tűnik, hogy ezek az igeversek történelmi visszatekintések, és teológiai összegzések. A 8:4-hez kapcsolódnak.

11:19 „üldözés következtében szétszóródtak" Számos korai példánk van hasonló üldöztetésre az Apcselben (vö. 5:17; 6:8-15; 8:1-3, 9:1-2). Az ahogyan István megértette az evangélium radikális utalásait, minden Palesztinában élő zsidó keresztényt arra sarkallott, hogy újragondolja hitét és az evangélium célját.

■ **„Antiókhia"** Antiókha volt a Római Birodalom harmadik legnagyobb városa Róma és Alexandria után. Szíria fővárosa volt és elég nagyszámú zsidó lakossága volt. Ismert volt az egyetemi életéről és a szexuális erkölcstelenségéről. Továbbá világhíres volt a szekérversenyéről. Ez a város válik a kereszténység legfőbb központjává!

■ **„senki másnak nem hirdették az igét, csak zsidóknak"** Ez jól megmutatja, hogy a korai egyház nem volt biztos abban, hogy a pogányok felé való szolgálat vajon helyénvaló volt-e. A konzervatívok Jézus a Mt.10:5-ben lévő szavait idézték, míg a képzelgők vagy a látnokok a Máté

28:18-20-at vagy az Apcsel 1:8-at idézgették. Ez a teológiai kérdés az Apcsel 15-re a tetőfokára hág.

11:20 „néhány ciprusi és cirénei férfi” Ezek ugyanazok a görögül beszélő zsidó hívők, akik az Apcsel 6-8-ban is szerepeltek, akik a keresztény evangélium egyetemes vonatkozásait hirdették Jeruzsálemben. Barnabás erről a földrajzi környékről származott.

■ **„a görögökhöz”** Ez a szó (*Hellén*) általában a pogányokra utal (vö. 14:1; 16:1,3; 18:4; 19:10,17; 20:21; 21:28). Mindazonáltal a 17:4 a pogányokra utal, akik kapcsolatban álltak a zsinagógákkal, de nem nem voltak tagok (azaz Istenfélők).

A kérdés a következő, "Kire utal Lukács, kinek hirdették?" (1) görög ajkú zsidóknak, mint a 6:1-ben és a 9:29-ben (*Hellénists*), vagy (2) a görög ajkú pogányoknak? Mit jelöl ez a vers? (1) a zsidók egy új csoportját (vö. NKJV, NRSV); (2) pogányokat, akik kapcsolatban álltak a zsinagógákkal (*Hellén*); vagy (3) teljesen pogányokat (vö. TEV, NJB)? Az összes zavarral együtt, amit ez a téma okozott, valószínűleg azokra utal, akik görögül beszéltek; némelyek lehet, hogy zsidók voltak, akik diaszpórában éltek, mások meg teljesen pogányok lehettek ebben a csoportban.

■ **„hirdették az Úr Jézust”** Ez egy JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI MELLÉKNÉVI IGENEVE annak az IGÉNEK, amiből az "evangel" (evangélium) és az "evangelism" (evangelizáció) szavak származnak. Üzenetük nem az ÓSZ-i törvényekről és procedúrákról szólt, hanem a Názáreti Jézusról, aki a Messiás!

11:21 „És az Úr keze velük volt, úgyhogy sokan hittek, és tértek meg az Úrhoz” Ez egy újabb összegző megállapítás arról, hogy Isten mi mindent végzett el az evangélium hirdetésén keresztül. Végre beteljesítették az Apcsel 1:8-at (vö. 24b vers).

Érdekes megfigyelni, hogy az "Úr" kifejezést (*Kurios*) ebben a versben először arra használta, hogy YHWH-ra utaljon vele (vö. LXX II. Mózes 3:14; II. Sám. 3:12; Ézs. 59:1). Mindazonáltal a vers második felében arra használja, hogy Jézus Krisztusra utaljon vele. A titulusok ezen átruházása elég megszokott irodalmi technika az ÚSZ-i szerzők részéről, hogy megerősítsék vele Jézus Istenségét.

Az "Úr keze" egy ÓSZ-i antropomorf idióma. YHWH egy végtelen szellemi lény aki jelen van az időn és a teremtésen keresztül. Nincsen fizikai teste. Mindazonáltal az egyetlen használható szókincs amivel az emberek olyan valamiről tudnak beszélni, ami személyes, az fizikai, emberi kifejezések. Nem szabad elfelejteni a bukott, időleges, földhözragadt emberi nyelv korlátait. A szellemi birodalomról metaforákban analógiákban és tagadásokban beszél. Az igazságot fejezi ki, de kimeríthetetlen módokon, Isten sokkal hatalmasabb mint ahogy azt képességeink felfoghatnák vagy kifejezhetnék. Valóságosan szól hozzánk, de nem kimerítően. Bízhatunk a Bibliában, mint Isten önkijelentésében, de fel kell ismernünk, hogy Isten ennél is nagyobb! Az emberi nyelv felfed de korlátoz is!

11:22 „Barnabás” Barnabás egy nagyon fontos figura az Apcsel könyvében (vö. 4:36-37; 9:27). A nevét olyan értelemben használják, ami bátorítót jelent, ami a 23. versből elég nyilvánvaló. A Jeruzsálemben lévő gyülekezet még mindig nem volt teljesen biztos abban, hogy a pogányok bevonása helyes! Lásd Különleges Téma a 4:36-ban.

11:23 Érdekes megfigyelni, hogy amikor Barnabás látta Isten kegyelmének aktív jelenlétét a Lélek által, akkor arra bátorította mindannyiukat, hogy maradjanak meg a hitben. Ez tisztán és világosan megmutatja, hogy Isten népének szükséges a céltudatos kitartásra törekedni. A zsidók és az egyház félt a pogányság erkölcstelen kulturális összefüggésétől. Az evangélium nem csak hogy az üdvösség ingyen ajándéka volt, hanem az istenfélő életre való elhívás is (vö. Máté 5:48; Róma 8:28-29; II. Kor. 3:18; Gal. 4:19; Ef. 4:1; I. Thessz. 3:13; 4:3; I. Péter 1:15). Isten olyan embereket szeretne, akik az Ő jellemét tükrözik vissza az elveszett világ felé. A kereszténység célja nem csak a

mennybejutás, amikor meghalunk, hanem a Krisztushoz való hasonlatosság most és itt, hogy mások is a Krisztusban való hithez jöhessenek!

11:24 „mivel derék ember volt, telve Szentlélekkel és hittel" Ez a leírás nagyon hasonlít ahhoz, ahogyan a görög ajkú tanítványokat jellemezték (a hét szolgáló) az Apcsel 6:3,5-ben. A korai egyház tele volt ilyen emberekkel! Bárcsak igaz lenne ez napjainkra, kultúránkra, egyházunkra.

11:25 „elment Tarzuszba, hogy felkeresse Sault" Az egyiptomi papiruszban ez az ige (de az LXX-ben nem) arra utal, hogy Sault nem lehetett túl könnyen megtalálni. Csak Lukács használja ezt a kifejezést az ÚSZ-ben (vö. Lukács 2:44,45; Apcsel 11:25). Ezekre a hallgatásban eltöltött évekre a Gal. 1:21-ben utal. Nem tudjuk teljesen biztosan, hogy ez mennyi időt ölel fel, de körülbelül tíz év lehetett.

11:26 „magával vitte Antiókhiába. A tanítványokat pedig Antiókhiában nevezték először keresztyéneknek" A "keresztény" kifejezés először egy hátrányosan megkülönböztető, lekicsinylő utalás volt a hívőkre a pogányok által. Meglepő módon ez egy elég ritka kifejezés. A szó megalkotása (*ianos* végződésű) ugyanazt a mintát követi, amikor arra alkot szavakat, hogy valaki követ vagy támogat valamit; Heródest (és családját) "Herodiánusok"-nak nevezik (vö. Márk 3:6; 12:13; Máté 22:16). A hellenisztikus közegben ez jól megmutatja, hogy a Messiás cím (Kriszus – Christ angolul) a héber nyelvben Jézus követőire való utalássá vált (keresztények – Christians angolul – sajnos magyarul egy nem annyira nyilvánvaló – a ford. megjegy.).

Ebben a hellenisztikus közegben az is lehetséges, hogy ezt a megjegyzést a kormányzati tisztviselők adták, hogy a zsidókat a hívőktől megkülönböztessék.

SZÖVEG: 11:27-30

[27]Ezekben a napokban próféták jöttek le Jeruzsálemből Antiókhiába. [28]Előállt egyikük, név szerint Agabosz, és a Lélek által megjövendölte, hogy nagy éhínség lesz az egész földön. Ez be is következett Klaudiusz idejében. [29]A tanítványok pedig valamennyien elhatározták, hogy aszerint, amint kinek-kinek módjában áll, valami segítséget küldenek a Júdeában lakó testvéreknek. [30]Ezt meg is tették, és elküldték Barnabással és Saullal a gyülekezet elöljáróihoz.

11:27 „próféták" A próféták számos alkalommal meg vannak említve az ÚSZ-ben (vö. 13:1; 15:32; 21:10; I. Kor. 12:28; 14:1-5,29-33; Ef. 2:20; 4:10). Nem mindig tudjuk pontosan, hogy ezeknek a prófétáknak az elsődleges funkciójuk a jövendölés, a jövőbeli események kinyilatkoztatása, mint itt is, vagy pedig az, hogy kinyilatkoztassák Isten akaratát, mint az I. Kor. 14-ben és az Apcsel 2:17-ben (vö. 13:6; 15:32; I. Kor. 12:28; 14:1-5, 29-33; Ef. 2:20; 4:10).

Az ÓSZ-ben a prófétákat úgy látták, mint akik Isten szócsövei voltak, akik elmagyarázták az Ő kinyilatkoztatásait; azonban az ÚSZ-i próféták nem Isten kijelentéseinek közbenjárói. Ez csak az ÚSZ-i szerzőknek adatott meg, akik közül a legtöbben Apostolok voltak, vagy valamelyik Apostol rokonai. Az ÚSZ-i prófétálás ajándéka le kell hogy legyen korlátozva. Az ihletett kijelentés korszaka megszűnt (vö. Júdás 3 és 20).

KÜLÖNLEGES TÉMA: ÚJSZÖVETSÉGI PRÓFÉCIA

I. Nem ugyanaz, mint az ÓSZ-i prófécia, ami magában foglalja a rabbinikus mellékjelentését az ihletett kinyilatkoztatásnak, ami YHWH-tól származik (vö. Apcsel 3:18,21; Róma 16:26). Csak próféták írhatták meg az Írásokat.
   A. Mózest prófétának nevezték (vö. V. Mózes 18:15-21).
   B. Történeti könyvek (Józsué – Királyok [kivéve Ruth]), ezeket is "korábbi prófétáknak" hívták (vö. Apcsel 3:24).

C. A próféták a főpap helyét veszik át, mint az Istentől jövő információ forrásai (vö. Ézsaiás – Malakiás).

D. A Héber kánon második felosztását "a Próféták-nak" hívják (vö. Máté 5:17; 22:40; Lukács 16:16; 24:25,27; Róma 3:21).

II. Az ÚSZ-i értelmében számos különböző módon használták ezt a fogalmat.

A. ÓSZ-i prófétákra utalva, és az ő ihletett üzenetükre (vö. Máté 2:23; 5:12; 11:13; 13:14; Róma 1:2)

B. amikor egy bizonyos illetőnek szóló üzenetre utalnak, ahelyett, hogy egy csoportnak szóló üzenetre utalnának (az ÓSZ-i próféták elsősorban Izraelhez szóltak)

C. Keresztelő Jánosra (vö. Máté 11:9; 14:5; 21:26; Lukács 1:76) és Jézusra utalva, mint akik Isten Királyságának hirdetői voltak (vö. Máté 13:57; 21:11,46; Lukács 4:24; 7:16; 13:33; 24:19). Jézus azt vallotta magáról, hogy Ő nagyobb, mint a próféták (vö. Máté 11:9; 12:41; Lukács 7:26)

D. további ÚSZ-i próféták

1. a Lukács evangéliumában feljegyzettek szerint Jézus korai életszakaszában (azaz Máriai emlékei)
   a. Erzsébet (vö. Lukács 1:41-42)
   b. Zakariás (vö. Lukács 1:67-79)
   c. Simon (vö. Lukács 2:25-35)
   d. Anna (vö. Lukács 2:36)
2. ironikus jövendölések (vö. Kajafás, János 11:51)

E. olyasvalakire utalva, aki az evangéliumot hirdeti (a következő helyeken található listák az ige hirdetésének ajándékai között: I. Kor. 12:28-29; Ef. 4:11)

F. egy folyamatosan jelenlévő ajándékra utalva a gyülekezeten belül (vö. Máté 23:34; Apcsel 13:1; 15:32; Róma 12:6; I. Kor. 12:10,28-29; 13:2; Ef. 4:11). Néha utalhat nőre is (vö. Lukács 2:36; Apcsel 2:17; 21:9; I. Kor. 11:4-5).

G. az apokaliptikus Jelenések könyvére való utalásként (vö. Jel. 1:3; 22:7,10,18,19)

III. ÚSZ-i próféták

A. Nem olyan módon adnak ihletett kijelentést, mint ahogy tették azt az Ósz-i próféták (azaz az Írások). Ez a kijelentés azért lehetséges, mert a "hit" kifejezést használták (azaz a befejezett evangélium értelmében) a következő helyeken: Apcsel 6:7; 13:8; 14:22; Gal. 1:23; 3:23; 6:10; Fil. 1:27; Júdás 3,20).

Ennek a fogalomnak a jelentése elég világos a Júdás 3-ban használt teljes kifejezés által: "küzdjetek a hitért, amely egyszer s mindenkorra a szentekre bízatott". Az a hit, ami "egyszer s mindenkorra" kifejezéssel van megjelölve a kereszténység igazságaira, tanaira, fogalmaira és világnézetére utal. Ez a megadott hangsúly a bibliai alapja annak, hogy teológiailag az ÚSZ írásaira korlátozza le az ihletettséget, és hogy ne engedje meg későbbi írásoknak azt, hogy ihletettnek vagy relevánsnak titulálják azokat. Az ÚSZ-ben nagyon sok többértelmű, bizonytalan és szürke terület van, de a hívők hit által megerősítik, hogy minden, ami a hithez és annak gyakorlásához "szükséges" az megtalálható az ÚSZ-ben kellő mennyiségű tisztázottsággal. Ezt a fogalmat úgy körvonalazták, hogy "a kijelentések háromszöge".

1. Isten az időhöz-térhez kötött történelemben kijelentette Magát (KIJELENTÉS)
2. Kiválasztott bizonyos embereket, írókat, hogy dokumentálják és megmagyarázzák cselekedeteit (IHLETETTSÉG)
3. Adta a Szentlelket, hogy az emberek értelmét és szívét megnyissa, hogy megértsék ezeket az írásokat – nem definitív módon, hanem ahhoz elégséges módon, hogy üdvösséget nyerjenek és hatékony keresztény életet élhessenek (MEGVILÁGOSÍTÁS)

Ennek az a lényege, hogy az Írások íróira korlátozódik le az ihletettség. Nincsenek további hatalommal, tekintéllyel bíró írások, látások vagy kijelentések. A kánon

lezárult. Minden ahhoz szükséges igazság a rendelkezésünkre áll, hogy helyes módon tudjunk Istennek válaszolni.

Ezt az igazságot a legjobban abban látjuk, hogy a bibliai írók egyetértenek, míg az őszinte, istenfélő hívők nem értenek egyet. Egyetlen modernkori írónak vagy szónoknak sincs olyan mértékű isteni vezetése, mint az Írások íróinak volt.

B. Bizonyos módon az ÚSZ-i próféták mégis hasonlítanak az ÓSZ-i prófétákhoz
   1. jövőbeli események megjövendölése (vö. Pál, Apcsel 27:22; Agabosz, Apcsel 11:27-28; 21:10-11; más meg nem nevezett próféták, Apcsel 20:23)
   2. ítéletet hirdetnek ki (vö. Pál, Apcsel 13:11; 28:25-28)
   3. szimbolikus cselekedetek, amik szemléletesen festenek le egy eseményt (vö. Agabosz, Apcsel 21:11)

C. Az evangélium igazságait néha jövendölés útján hirdetik (vö. Apcsel 11:27-28; 20:23; 21:10-11), de nem ez az elsődleges szempont. Az I. Korinthusban a prófétálás gyakorlatilag az evangélium megosztása volt (vö. 14:24,39).

D. Ők a Lélek kortárs eszközei, hogy kijelentsék az aktuális korra jellemző gyakorlati alkalmazásait Isten igazságának minden új helyzetben, kultúrában vagy korszakban (vö. I. Kor. 14:3).

E. A korai páli gyülekezetekben aktívan jelen voltak (vö. I. Kor. 11:4-5; 12:28,29; 13:29; 14: 1,3,4,5,6,22,24,29,31,32,37,39; Ef. 2:20; 3:5; 4:11; I. Thessz. 5:20) és a *Didakhé*-ban is meg lettek említve (az első század végén vagy a második században íródott, a dátum nem bizonyos) és a Montanizmusban is, ami a második és harmadik században volt jelen észak Afrikában.

IV. Megszüntek-e az ÚSZ-i ajándékok?

A. Ezt a kérdést nehéz megválaszolni. Az, ha definiáljuk az ajándék célját, segít tisztázni ezt a kérdést. Arra való-e az adott ajándék, hogy az evangélium kezdeti hirdetését erősítse meg, vagy pedig egy folyamatosan működő mód a gyülekezetben arra, hogy a gyülekezet és az elveszett világ felé szolgáljon vele?

B. Az egyháztörténelmet kell megnéznünk ahhoz, hogy megválaszoljuk ezt a kérdést, vagy pedig magát az ÚSZ-et? Az ÚSZ-ben semmi nem utal arra, hogy a szellemi ajándékok időlegesen adattak volna. Azok, akik az I. Kor. 13:8-13-at próbálják meg arra használni, hogy megválaszolják ezt a kérdést, azok erőszakot követnek el azon, amit a szerző az igerésszel mondani akart, ami azt erősíti meg, hogy minden elmúlik, csak a szeretet marad meg.

C. Azt kell hogy mondjam, hogy mivel az ÚSZ a tekintély, nem az egyháztörténelem, a hívőknek azt kell megerősíteniük, hogy az ajándékok folytatódnak. Mindazonáltal hiszem, hogy a kultúra igen is befolyásolhatja az értelmezést. Van pár olyan világos igerész, ami már nem alkalmazandó (azaz szent csók, a nők fejkendő viselése, gyülekezetek otthonokban való összegyülekezése, stb.). Viszont ha a kultúra befolyásolhatja az adott szöveget, akkor az egyháztörténelem miért nem?

D. Ez egyszerűen egy olyan kérdés, amit nem lehet megválaszolni. Némely hívő a "megszűnés" mellett korteskedik, némelyek meg a "meg-nem-szűnés" mellett. Ebben a kérdésben, mint oly sok értelmezési kérdésben a hívő szíve a kulcs. Az ÚSZ félreértelmezhető és kulturális. A nehézsége az, hogy melyek azok a szövegek, amelyeket a kultúra/történelem befolyásol, s melyek az örök érvényűek (vö. Fee és Stuart: *How to Read the Bible for All Its Worth* [Hogyan Olvasd a Bibliát Annak Teljes Értékéért] című könyve, 14-19. oldal és 69-77. oldal). Ez az a terület, ahol a szabadságról és a felelősségről való értekezések olyan fontosak, amiket a következő helyeken találunk: Róma 14:1-15:13; I. Kor. 8-10. Az, hogy hogyan válaszoljuk meg ezt a kérdést, két dolog miatt fontos.
   1. Minden hívőnek aszerint kell a hitben járnia, amennyi fény neki adatott. Isten a szívünket és a motivációnkat nézi.

2. Minden hívőnek meg kell engednie a többi hívőnek, hogy saját hit meggyőződésük szerint járjanak a hitben. Szükséges a bibliai keretek közötti tolerancia. Isten azt szeretné, ha úgy szeretnénk egymást, ahogy Ő szeret minket.

E. Hogy összefoglaljam a témát, a kereszténység a hit és a szeretet élete, nem pedig a tökéletes teológiáé. Sokkal fontosabb a Vele való kapcsolat, ami kihatással van a másokkal való kapcsolatainkra, mint a definiáló információk vagy a tökéletes hitvallás leírása.

11:28 „nagy éhínség lesz az egész földön … Klaudiusz" Ez a földrajzi kifejezés a Római Birodalomra utalt (vö. 17:6,31; 19:27; 24:5). Klaudiusz Kr. u. 41-54-ig uralkodott. Caligulát követte és Nérót előzte meg a trónon. Számos súlyos éhínség volt uralkodása alatt (vö. Suetonius, *Life of Claudius* 18:2 [Klaudiusz Élete]). Josephus *Antiq*. 20:5:2 szerint a legsúlyosabb éhínség, ami Palesztinát súlytotta Kr. u. 44-48 között volt.

11:29 „A tanítványok pedig valamennyien elhatározták, hogy aszerint, amint kinek-kinek módjában áll, valami segítséget küldenek" Ez az egyik legfőbb stratégiája a pogány gyülekezeteknek, hogy a Jeruzsálemben lévő testvérgyülekezettel való közösségüket kifejezzék. Ez állította fel a példát Pál gyülekezetei számára is (vö. 24:17; Róma 15:2-28; I. Kor. 16:1-4; II. Kor. 8-9; Gal. 2:10).

11:30 „elküldték … a gyülekezet elöljáróihoz" Ez az első hely, ahol a gyülekezeti elöljárók meg vannak említve (vö. 14:23; 15:2,4,6,22,23; 16:4; 20:17; 21:18). Az a kifejezés, hogy "elöljárók" a "felülvigyázók", "püspökök" és a "pásztorok" szavak szinonimája (vö. Apcsel 20:17,28 és Titusz 1:5,7). Az elöljáró kifejezésnek (*presbuteros*) ÓSZ-i törzsi háttere van, míg a felülvigyázónak (*episkopos*) görög városállami kormányzati háttere van. Nyilvánvalóan egy különleges vezetői csoportra utal a jeruzsálemi gyülekezeten belül (vö. 15:2,6,22,23). Az ÚSZ többnyire zsidó vonatkozású részei, mint a Jakab és a Zsidókhoz írt levél továbbra is a zsidó értelmezését használja ennek a kifejezésnek, tehát egy idősebb, helyi vezetőt jelöl, de nem feltétlenül a pásztort.

■ **„Barnabással és Saullal"** Sokat vitatkoznak azon, hogy a Gal. 2:2,10-ben megemlített jeruzsálemi látogatás az erre a látogatásra utal-e, vagy az Apcsel 15-ben megemlített Jeruzsálemi Nagytanács-ra. Olyan keveset tudunk Pál korai életéről és szolgálatáról.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért volt az annyira hatalmas teológiai probléma, hogy a pogányok is befogadták Krisztust?
2. A megtérés Isten ajándéka (18. vers) vagy egy szövetségi követelmény (Márk 1:15; Apcsel 3:16,19; 20:21)?
3. Miért kutatta fel Barnabás Sault (Pált)?

APCSEL 12

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Jakabot Megölték, Pétert Bebörtönözték	Heródes Erőszakossága az Egyház Felé	Heródes Agrippa Általi Üldöztetés	Még Több Üldöztetés	Péter Letartóztatása és Csodás Megmenekülése
12:1-5	12:1-5	12:1-5	12:1-5	12:1-5
Péter Kiszabadul a Börtönből	Péter Kiszabadult a Börtönből		Péter Kiszabadul a Börtönből	
12:6-17	12:6-19	12:6-11	12:6-10	12:6-11
			12:11.	
		12:12-17	12:12-15	12:12-17
			12:16-17	
12:18-19		12:18-19	12:18-19a	12:18-19
			12:19b	
Heródes Halála	Heródes Erőszakos Halála	Heródes Agrippa Halála	Heródes Halála	Az Üldöztető Halála
12:20-23	12:20-24	12:20-23	12:20.	12:20-23
			12:21-23	
	Barnabást és Sault Kiválasztják	Barnabás és Saul Cipruson (12:24-13:12)		Barnabás és Saul Visszatér Antiókhiába
12:24-25		12:24-25	12:24.	12:24.
	12:25-13:3		12:25.	12:25.

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉS

Nagy Heródes családfája (még több információért nézd meg Josephus Flavius *Antiquities of the Jews* [A Zsidók Története] indexét).

I. Nagy Heródes
   A. Júdea Királya (Kr. e. 37-4)
   B. Máté 2:1-19; Lukács 1:5

II. Fiai
   A. Heródes Fülöp (Mariamne, Simon főpap lányának fia)
      1. Heródiás férje
      2. Iturea negyedes fejedelme (Kr. e. 4 – Kr. u. 34)
      3. Máté 14:3; Márk 6:17
   B. Heródes Fülöp (Kleopátra fia)
      1. A Galileai tengertől északra és nyugatra eső területek negyedes fejedelme (Kr. e. 4 – Kr. u. 34)
      2. Lukács 3:1
   C. Heródes Antipas
      1. Galilea és Pérea negyedes fejedelme (Kr. e. 4 – Kr. u. 39)
      2. Kivégezte Keresztelő Jánost
      3. Máté 14:1-12; Márk 6:14,29; Lukács 3:19; 9:7-9; 13:31; 23:6-12,15; Apcsel 4:27; 13:1
   D. Heródes Archelaos, a kormányzó
      1. Júdea, Samária és Idemea uralkodója (Kr. e. 4- Kr. u. 6)
      2. Máté 2:22
   E. Aristobulos (Mariamne fia)
      1. az ő fia volt I. Heródes Agrippa
      2. Egész Palesztinában ő uralkodott (Kr. u. 41-44)
      3. Megölte Jakabot és bebörtönözte Pétert
      4. Apcsel 12:1-24; 23:35
         (a) az ő fia volt II. Heródes Agrippa, az északi területek negyedes fejedelme (Kr. u. 50-70)
         (b) az ő lánya volt Berniké
            (1) bátyja felesége
            (2) Apcsel 25:13-26:32
         (c) az ő lánya volt Druszilla
            (1) Félix felesége
            (2) Apcsel 24:24

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 12:1-5

1Abban az időben Heródes király kegyetlenkedni kezdett a gyülekezet egyes tagjaival.
2Jakabot, János testvérét pedig karddal kivégeztette. 3Amikor látta, hogy ez tetszik a
zsidóknak, azzal folytatta, hogy elfogatta Pétert is. Akkor éppen a kovásztalan kenyerek
napjai voltak. 4Miután elfogatta Pétert, börtönbe vetette, és átadta négy, egyenként négy
tagból álló katonai őrségnek, hogy őrizzék, mert a páskaünnep után akarta őt a nép elé
vezettetni. 5Pétert tehát a börtönben őrizték, a gyülekezet pedig buzgón imádkozott érte
Istenhez.

12:1 „Heródes" Ez I. Heródes Agrippára utal. Palesztina különböző területein uralkodott Kr. u, 37-44 között. Rómában nőtt fel és Gaius barátja lett, aki Tiberius császárt követte a trónon, Caligula császár néven. A zsidók készségesen elfogadták Heródest, mint vezetőt, mert nagyanyja (Mariamne) Hasmonean/Makkabeus (azaz zsidó patrióta) hercegnő volt. Szigorúan követte a judaizmust (de valószínűleg csak politikai okok miatt). Erről a Heródesről lásd a teljes jegyzetet Josephus *Antiq*. 19:7:3; 19:8:2

■ **„gyülekezet"** A teljes jegyzetet lásd az 5:1-nél.

■ **„kegyetlenkedni kezdett"** Heródes ezt azért tette, hogy a zsidó vezetőség szemében elfogadást és támogatást nyerjen (vö. 3,11). A római vezetők is ugyanezt tették (vö. 24:27; 25:9).

Lukács számos alkalommal használja ezt a kifejezést (vö. 7:6,19; 12:1; 14:2; 18:10). A Szeptuagintában is elég gyakori kifejezés volt a helytelen bánásmódra. Lukács szókincsét nagymértékben befolyásolta a Szeptuaginta.

12:2 „Jakabot, János testvérét pedig karddal kivégeztette" Ez Jakab Apostolra utal, aki János testvére volt (vö. Lukács 5:10; 6:14; 8:51; 9:28,54). Tagja volt a tanítványok belső körének (vö. Máté 17:1; 26:37; Márk 5:37; 9:2; 14:33; Lukács 9:28). Az, hogy Jakabnak miért kellett meghalnia, és Péternek megmenekülnie, Isten titka marad. A karddal való lefejezés volt a normális módja a római polgárok halálos ítéletének végrehajtására, de a zsidók számára ez nyilvánvalóan gyűlöletes volt.

Érdekes, hogy ezen alkalommal a korai egyház nem érezte szükségét annak, hogy helyettesítsék Jakabot, mint ahogy azt tették Júdással (vö. 1:15-20). Nem tudjuk biztosan, hogy ennek mi volt az oka, de valószínűleg Júdás árulása volt a fő ok a helyettesítésére, nem pedig a halála (vö. 1:15-26).

Néhányan azt mondják, hogy az, hogy Pál Jakabot, Jézus féltestvérét, a jeruzsálemi gyülekezet vezetőjét apostolnak hívja (vö. Gal. 1:19) egyfajta helyettesítést képez. A kérdés az eredeti Tizenkettő tisztségi pozíciója szemben az apostolság folyamatos ajándékával szemben álló kérdéséhez kapcsolódik (vö. Ef. 4:11).

12:3 „elfogatta Pétert" Ez Péter harmadik letartóztatása (vö. 4:3; 5:18). A keresztények nem kerülik el az üldöztetést.

■ **„a kovásztalan kenyerek napjai voltak"** Ez a Páska Ünnepre utal (vö. 4. vers) amit a Kovásztalan Kenyerek Ünnepével együtt ültek meg (vö. II. Mózes 12:18; 23:15; Lukács 22:1). Mind a kettő Izrael Egyiptomból való szabadulását ünnepelte. A Nisszan hónap 14-21 napján tartották, ami a mi március vagy április hónapunk, a zsidó holdnaptártól függően.

12:4 „négy, egyenként négy tagból álló katonai őrségnek" Ez tehát négy négyes csapatot jelent, négyszer egy nap, vagyis tizenhat embert. A nagyszámú katonai jelenlét megmutatja, hogy Heródes mennyire aggódott Péter lehetséges kiszabadulását illetően (vö. 5:19).

12:5 „a gyülekezet pedig buzgón imádkozott érte Istenhez" A gyülekezet imádkozik (vö. 12. vers), de meg fognak lepődni, amikor Isten válaszol is rá! A "buzgón" kifejezés egy nagyon intenzív HATÁROZÓSZÓ (vö. Lukács 22:44). Csak háromszor fordul elő az ÚSZ-ben (vö. I. Péter 1:22).

KÜLÖNLEGES TÉMA: KÖZBENJÁRÓ IMÁDSÁG

I. Bevezetés
   A. Az ima Jézus példája miatt jelentőségteljes

1. személyes imádság, Márk 1:35; Lukács 3:21; 6:12; 9:29; 22:29-46
2. a templom megtisztítása, Máté 21:13; Márk 11:17; Lukács 19:46
3. Példa imádság, Máté 6:5-13; Lukács 11:2-4

B. Az imádság az, amikor azt a hitünket, amit egy személyes, törődő és jelenvaló Istenbe vetettünk, aki hajlandó és képes is arra, hogy értünk és másokért cselekedjen, kézzelfogható cselekedetté tesszük.
C. Isten személyesen korlátozta magát arra, hogy sok területen a gyermekeinek imádságai szerint cselekedjen (vö. Jakab 4:2)
D. Az imádság legfőbb célja a Háromegy Istennel való közösség és időtöltés.
E. Az imádság kiterjedhet bármire vagy bárkire, ami csak kapcsolódik a hívőkhöz. Lehet, hogy csak egyszer imádkozunk valamiért hittel, vagy újra és újra, ahogy a gondolatunk vagy az aggódásunk újra feléled.
F. Az imádság számos elemet tartalmazhat
   1. a Háromegy Isten dicsérete és imádata
   2. hálaadás Istennek az Ő jelenlétéért, közösségéért és gondoskodásáért
   3. bűnösségünk megvallása, múltbeli és jelenbeli
   4. szükségeink vagy vágyaink kérelme
   5. közbenjárás, amikor mások szükségeit visszük az Atya elé
G. A közbenjáró imádság egy rejtély. Isten sokkal jobban szereti azokat, akikért imádkozunk, mint ahogy mi szeretjük őket, mégis az imádságaink gyakran kihatással vannak a változásra, válaszreakcióra vagy egy szükségre nem csak bennünk, hanem bennük is.

II. Bibliai Anyagok
   A. Ószövetség
      1. Néhány példa a közbenjáró imádságra
         a. Ábrahám könyörög Szodomáért, I. Mózes 18:22
         b. Mózes imádságai Izraelért
            (1) II. Mózes 5:22-23
            (2) II. Mózes 32:31
            (3) V. Mózes 5:5
            (4) V. Mózes 9:18,25
         c. Sámuel imádkozik Izraelért
            (1) I. Sámuel 7:5-6,8-9
            (2) I. Sámuel 12:16-23
            (3) I. Sámuel 15:11
         d. Dávid imádkozott a gyermekéért, II. Sámuel 12:16-18
         e. Dániel imádkozott a babilóniai fogságban lévő Izraelért, Dániel 9:4-19
         f. Ezsdrás imádkozott a babilóniai fogság után lévő Izraelért, Ezsd. 9:5-15
         g. Nehémiás imádkozott a babilóniai fogság után lévő Izraelért, Neh. 1:4-11
      2. Isten közbenjárókat keres, Ézsaiás 59:16
      3. Ismert, meg nem vallott bűn, vagy egy hozzáállás, amiből nem tértünk meg kihatással van az imádságainkra
         a. Zsoltárok 66:1
         b. Példabeszédek 28:9
         c. Ézsaiás 59:1-2; 64:8
   B. Újszövetség
      1. A Fiú és a Lélek közbenjáró szolgálata
         a. Jézus
            (1) Róma 8:34
            (2) Zsidók 7:25
            (3) I. János 2:1

            b. Szentlélek, Róma 8:26-27
        2. Pál közbenjáró szolgálata
            a. Imádkozik a zsidókért
                (1) Róma 9:1
                (2) Róma 10:1
            b. Imádkozik a gyülekezetekért
                (1) Róma 1:9
                (2) Efézus 1:16
                (3) Filippi 1:3-4,9
                (4) Kolossé 1:3,9
                (5) I. Thesszalonika 1:2-3
                (6) II. Thesszalonika 1:11
                (7) II. Timóteus 1:3
                (8) Filemon 4. vers
            c. Pál kérte a gyülekezeteket, hogy imádkozzanak érte
                (1) Róma 15:30
                (2) II. Korinthus 1:11
                (3) Efézus 6:19
                (4) Kolossé 4:3
                (5) I. Thesszalonika 5:25
                (6) II. Thesszalonika 3:1
        3. Az egyház közbenjáró szolgálata
            a. Egymásért imádkozni
                (1) Efézus 6:18
                (2) I. Timóteus 2:1
                (3) Jakab 5:16
            b. Bizonyos csoportokért kért imádság
                (1) ellenségeinkért, Máté 5:44
                (2) keresztény szolgálókért, Zsidók 13:18
                (3) uralkodókért, I. Timóteus 2:2
                (4) a betegekért, Jakab 5:13-16
                (5) visszaesettekért, I. János 5:16
            c. Imádság minden emberért, I. Timóteus 2:1

III. Ami megakadályozhatja az imák megválaszolását
    A. Krisztussal és a Lélekkel való kapcsolatunk
        1. Maradj meg Benne, János 15:7
        2. Az Ő Nevében, János 14:13,14; 15:16; 16:23-24
        3. A Lélekben, Efézus 6:18; Júdás 20
        4. Isten akarata szerint, Máté 6:10; I. János 3:22; 5:14-15
    B. Motivációk
        1. Nem csüggedve, Máté 21:22; Jakab 1:6-7
        2. Alázat és megbánás, Lukács 18:9-14
        3. Helytelenül kérjük, Jakab 4:3
        4. Önzésből, Jakab, 4:2-3
    C. Más aspektusok
        1. Kitartás
            a. Lukács 18:1-8
            b. Kolossé 4:2
            c. Jakab 5:16
        2. Folyamatosan kért
            a. Máté, 7:7-8

b. Lukács 11:5-13
c. Jakab 1:5
3. Nincs harmónia a családban, I. Péter 3:7
4. Ismert bűntől szabadon
a. Zsoltárok 66:18
b. Példabeszédek 28:9
c. Ézsaiás 59:1-2
d. Ézsaiás 64:8
IV. Teológiai Konklúzió
A. Micsoda kiváltság! Micsoda lehetőség! Micsoda kötelesség és felelősség!
B. Jézus a példánk. A Lélek a vezetőnk. Az Atya buzgón várja.
C. Megváltoztathat téged, megváltoztathatja a családodat, a barátaidat, és a világot.

SZÖVEG: 12:6-17

**6 Azon az éjszakán, amikor másnap Heródes elő akarta vezettetni, Péter - két bilinccsel
megkötözve - két katona között aludt, az ajtó előtt pedig őrök őrizték a börtönt. 7 És íme, az
Úr angyala odalépett hozzá, és világosság támadt a cellában; oldalát meglökve felébresztette
Pétert, és így szólt hozzá: "Kelj fel gyorsan!" Erre lehulltak a bilincsek Péter kezéről. 8 Ezt
mondta neki az angyal: "Övezd fel magadat, és kösd fel sarudat!" Péter megtette. Az angyal
pedig ezt mondta neki: "Vedd fel a felsőruhádat, és kövess engem!" 9 Ekkor kiment, és
követte őt, de nem tudta, hogy valóság az, amit az angyal cselekszik, hanem azt hitte, hogy
látomást lát. 10 Amikor átmentek az első őrségen, majd a másodikon, eljutottak a
vaskapuhoz, amely a városba visz. Ez magától megnyílt előttük. Mikor kiment rajta,
végighaladtak egy utcán, aztán hirtelen eltávozott tőle az angyal. 11 Ekkor Péter magához
tért, és így szólt: "Most tudom igazán, hogy az Úr elküldte az ő angyalát, és kimentett engem
Heródes kezéből, és mindabból, amit a zsidó nép várt." 12 Amikor feleszmélt, elment Mária
házához. Ez anyja volt annak a Jánosnak, akit Márknak is neveztek. Itt sokan egybegyűlve
imádkoztak. 13 Amikor megzörgette a bejárati ajtót, odament egy Rodé nevű szolgálóleány,
hogy megtudja: Ki az? 14 Amikor megismerte Péter hangját, örömében nem nyitotta ki a
kaput, hanem beszaladt, és hírül adta, hogy Péter áll a kapu előtt. 15 De azok azt mondták:
"Elment az eszed!" Ő azonban bizonygatta, hogy úgy van. Azok erre így szóltak: "Az ő
angyala az!" 16 Péter azonban tovább zörgetett. Amikor pedig kaput nyitottak, és meglátták
őt, elámultak. 17 Akkor intett nekik a kezével, hogy hallgassanak, és elbeszélte nekik, hogyan
vezette ki az Úr a börtönből, és így szólt: "Mondjátok el ezeket Jakabnak és a testvéreknek!"
Azután kiment, és más helyre távozott.**

12:6 „Azon az éjszakán” Lukács írásaira nagyon jellemzőek az időindikátorok (vö. 3,4,5,6,7,8,10,18).

■ **„két katona között”** Ez az igevers Péter kiszabadulásának lehetetlenségét mutatja meg. Majdnem olyan, mintha várták volna, hogy majd megpróbálják kiszabadítani (vö. 5:19).

12:7 „az Úr angyala odalépett hozzá” Szokatlan, hogy az Úr angyalának természetfeletti beavatkozásai (vö. 5:19; 7:30,35,38,53; 8:26; 10:3,7,22) és a Szentléleké (vö. 8:29,39; 10:19) végig az Apcselben egymás között felcserélhetőek. Úgy tűnik, hogy a Lélek szól ösztönszerűen, de az angyal a külső fizikai manifesztációja. Érdekes látni a természeti és a természetfeletti kombinációját ebben a beszámolóban (hasonló a II. Mózes csapásaihoz).

■ **„Kelj fel gyorsan”** Ez egy AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÁS, ami sürgősséget jelöl. Miért siet az angyal? Hát nem ő tartja a kezében az eseményeket?

12:8 „Övezd fel magadat, és kösd fel sarudat” Ez mind a kettő AORISZT KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS.

■ **„Vedd fel a felsőruhádat, és kövess engem”** Ez egy AORISZT KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS, amit egy JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS követ. Az angyal nagyon sietett, hogy végrehajtsa ezt a feladatot! Elég ideges egy angyal lehetett!

12:9 Péter nem tudta biztosan, hogy ez egy látomás volt, álom, vagy maga a valóság (vö. 11:12; 10:17,19; 11:5).

12:11 „Ekkor Péter magához tért” Lukács egy hasonló kifejezést használ, mikor a tékozló fiút írja le (vö. Lukács 15:17). Hirtelen a megtapasztalásának a valósága és annak következményei kezdtek felsejleni Péternek (vö. 12).

12:12 „Mária házához” A Mária egy nagyon gyakori név volt. Az Evangéliumokban is számos Mária van megemlítve.

1. Jézus anyja (vö. Lukács 1:27)
2. magdalai Mária, egy galileai tanítvány (vö. Lukács 8:2; 24:10)
3. Jakab és János anyja (vö. Lukács 24:10)
4. Márta és Lázár testvére (vö. Lukács 10:39,42)
5. Kleofás felesége (vö. János 19:25)
6. János Márk anyja (itt)

■ **„Ez anyja volt annak a Jánosnak”** Ez János Márk anyjára utal. A korai gyülekezet az ő házában gyűlt össze Jeruzsálemben (vö. Apcsel 12:12). Továbbá itt történt az Úr három feltámadás utáni megjelenése is, és a Szentlélek eljövetele is.

János Márk elkísérte Pált és unokatestvérét, Barnabást (vö. Kol. 4:10) az első missziós útra (vö. Apcsel 12.25-13:13). Valamilyen okból kifolyólag otthagyta a csapatot és hazatért (vö. Apcsel 15:38). Barnabás szerette volna elvinni a második missziós útra is, de Pál ezt elutasította (vö. Apcsel 15:36-41). Ennek az lett a következménye, hogy Pál és Barnabás különvált. Barnabás elvitte Jánost Ciprusra (vö. Apcsel 15:39). Később, mikor Pál börtönben volt, János Márkot pozitív módon említi meg (vö. Kol. 4:10), majd újra, később, Pál második Római bebörtönzése alatt, halála előtt újra megemlíti János Márkot (vö. II. Tim. 4:11).

János Márk nyilvánvalóan Péter missziós csapatának tagja lett (vö. I. Péter 5:13). Euszebiosz *Eccl. His.* 3:39:12 írása érdekes feljegyzést ad számunkra János Márk Péterhez fűződő viszonyáról.

> "Saját könyvében Papiasz feljegyzi azokat, amiket az Úr mondott, ahogy azt Arisztiontól kapta vagy amiket közvetlenül János presbitertől tanult. Ezeket a dolgokat az írástudók figyelmébe ajánlva, most már csak követnem kell azokat a kijelentéseket, amiket már idéztek tőle, egy kis információval megtűzve, amit Márkkal, az evangélium szerzőjével kapcsolatban tesz:
>
> Ezt is a presbiter mondta. 'Márk, aki Péter tolmácsa volt, gondosan, de nem sorrendben írta le mindazt, amire abból emlékezett, amit az Úr mondott vagy tett. Mert hogy ő maga nem hallotta az Urat, és nem volt az Ő tanítványai között, csak később, ahogy mondtam, Péteré volt. Péter az alkalomhoz igazította tanításait, anélkül, hogy rendszerezte volna az Úr beszédeit, így aztán Márknak joga volt azokat a dolgokat úgy leírnia, ahogyan azt ő maga is hallotta. Mert neki egyetlen célja volt csupán – hogy ne hagyjon ki semmit abból, amiket hallott, és hogy azokról hibátlan feljegyzést biztosítson" (152. oldal).

Ebben az idézetben Papiasz "János elöljáróra" utal; az *Against Heresies* (Az Eretnekségek

Ellne) című írásban 5:33:4 Ireneus azt mondja, hogy "ezek a dolgok megfelelnek Papiasz írásban adott tanúságának, aki János hallgatója, és Polükarposz kortársa volt". Ez arra utalhat, hogy Papiasz ezeket János Apostoltól hallotta.

■ **„Itt sokan egybegyűlve imádkoztak"** Ezeknek a szavaknak a nyelvtani formái felfedik, hogy a gyülekezet összegyűlt, és azt tervezték, hogy folyamatosan megmaradnak az imádkozásban (BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, amit JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI MELLÉKNÉVI IGENÉV követ).

12:13 „a bejárati ajtót" Ez egy utcai kiskapu volt. Volt egy nagyobb bejártai ajtó fent az emeleten.

■ **„Rodé"** Neve azt jelenti, rózsa. Nem tudjuk biztosan, hogy a családnak dolgozott, vagy az imaalkalom résztvevője volt.

12:15 „Elment az eszed" A gyülekezet Istenhez imádkozott, hogy cselekedjen, mégis hihetetlenül meglepődtek (vö. 16. vers) amikor valóban cselekedett.

■ **„ő azonban bizonygatta"** Ebben a szövegkörnyezetben két BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS van, amik arra utalnak, hogy Rodé bizonygatása, és a felső szobában lévő imaalkalmon résztvevők válaszreakciója egynél többször ismétlődött.

■ **„Az ő angyala az"** Az angyalok kiemelkedő szerepet játszanak Lukács írásaiban. Úgy tűnik, hogy a zsidók hittek abban, hogy egy személy őrangyala fel tudja venni az illető fizikai megjelenését (az őrangyalokkal kapcsolatos zsidó források és hiedelmekkel kapcsolatban nagyszerű írást találhatsz az *Encyclopedia Judaica* [Zsidó Lexikon] 2. kötet 963. oldalán). Az írásokban nem lehet erre semmilyen alapot találni. Az angeológia ezen fejlődése lehetséges, hogy a Zoroasztrizmusban lévő faravahar fogalmából származik. A rabbinikus angeológia nagy része ehhez a perzsiai befolyáshoz köthető. Van némi bibliai bizonyíték az új hívők őrangyalaira (vö. Máté 18:10).

12:17 „Akkor intett nekik a kezével, hogy hallgassanak" Ez nyilvánvalóan szemtanúi részlet (vö. 13:16). Lukács ezt a gesztust számos alkalommal feljegyzi (vö. 13:16; 19:33; 21:40).

■ **„Mondjátok el ezeket Jakabnak és a testvéreknek"** Ez megmutatja, hogy Jakab, Jézus féltestvére ekkor már a jeruzsálemi gyülekezet vezetője volt (vö. 15:13-21).

KÜLÖNLEGES TÉMA: JAKAB, JÉZUS FÉLTESTVÉRE

A. "Igaz Jakabnak" hívták, majd később "teve térd"-nek mert állandóan a térdein imádkozott (Hegeszipposzt idézi Euszebiosz).
B. Jakab a feltámadás utánig nem lett hívővé (vö. Márk 3:21; János 7:5). Jézus személyesen jelent meg neki a feltámadás után (vö. I. Kor. 15:7).
C. Jelen volt a tanítványokkal a felső szobában (vö. Apcsel 1:14) és valószínűleg akkor is ott volt velük, amikor leszállt a Szentlélek Pünkösdkor.
D. Házas volt (vö. I. Kor. 9:5).
E. Pál úgy utal rá, mint egy oszlopra (lehetséges, hogy apostolként, vö. Gal. 1:19) de nem volt része a Tizenkettőnek (vö. Gal. 2:9; Apcsel 12:17; 15:13).
F. Az *Antiquities of the Jews* (A Zsidók Története) 20:9:1-ben azt mondja Josephus, hogy Kr. u. 62-ben követék meg a Szanhedrinben lévő Szadduceusok parancsára, míg egy másik hagyomány szerint (második századi írók, Alexandriai Kelemen és Hegeszipposz szerint) a Templom faláról lökték le.

G. Jézus halála után még számos generációig Jézus egyik rokonát, leszármazottját nevezték ki a jeruzsálemi gyülekezet vezetőjévé.
H. Ő írta az ÚSZ-i Jakab könyvét.

■ **„más helyre távozott”** Senki nem tudja, hogy hova ment Péter, de nyilvánvaló, hogy nem Rómába ment, ahogyan azt némelyek feltételezték, mert jelen van az Apcsel 15-ben feljegyzett Jeruzsálemi Tanácson.

Az, hogy Isten természetfeletti módon kiszabadította Pétert, nem utalt arra, hogy Péter vakmerő, nemtörődöm lehetne, vagy hogy ezt a csodás beavatkozást minden alkalommal elvárhatná. Ne feledd el, hogy Jakabot megölték! Továbbá Péter üzen a gyülekezetnek, hogy még több fizikai üldözést várhatnak kiszabadulása miatt.

SZÖVEG: 12:18-19

18 Amikor megvirradt, nem csekély riadalom támadt a katonák között, hogy vajon mi történt Péterrel. 19 Heródes pedig kerestette őt, és amikor nem találta, kivallatta az őrséget, és megparancsolta, hogy vessék börtönbe őket. Aztán lement Júdeából Cézáreába, és ott tartózkodott.

12:18 „nem csekély riadalom támadt” Ez a kifejezés nagyon jellemző Lukács írásaira (vö. 14:28; 15:2; 17:4,12; 19:23,24; 27:20). Az, hogy kisebb mértékűnek állítja be az eseményeket, valójában kiemelik azokat (*litotes*).

12:19 „kivallatta az őrséget, és megparancsolta, hogy vessék börtönbe őket” (az angol szövegben az szerepel, hogy elvezették őket a kivégzésre – a ford. megjegy.) a szöveg valóban erre utal, de nem lehet kétségkívül ezt megállapítani. Néhány fordítás dőlt betűket használt arra, hogy megjelölje azokat a szavakat, amik nem szerepelnek a görög szövegben. Ha egy őr elvesztette azt a személyt, akit a börtönben őrzött, akkor a rab büntetését kellett elszenvednie (vö. 16:27; 27:42).

SZÖVEG: 12:20-23

20 Heródes ellenséges indulattal volt a tírusziak és szidóniak iránt. De azok egy akarattal eljöttek hozzá, és miután megnyerték Blásztuszt, a király kamarását, békét kértek, mivel tartományukat a királyéból élelmezték. 21 Egy kitűzött napon Heródes felöltözött királyi ruhába, és a trónjára ülve beszédet intézett hozzájuk. 22 A nép pedig felkiáltott: "Isten hangja ez, és nem emberé!" 23 Az Úr angyala pedig azonnal lesújtott rá, amiért nem Istennek adta a dicsőséget. Férgek emésztették meg, így pusztult el.

12:20 „ellenséges indulattal volt a tírusziak és szidóniak iránt” Heródes nagyon dühös volt, és az is maradt (BEFEJEZETLEN KÖRÜLÍRÓ). Az a bizonyos történelmi esemény, amit itt megemlít ismeretlen, de Tírusz és Szidón környéke a galilea területén termett mezőgazdasági terményektől függött (vö. I. Kir. 5:11; Ezsd. 3:7; és valószínűleg Ezék. 27:17).

12:21 „Egy kitűzött napon Heródes felöltözött királyi ruhába” Ez Kr. u. 44-ben történt. Egy még pontosabb feljegyzésért ezzel kapcsolatban lásd Josephus Antiq. 19:8:2. (fordította Révay József)

> „Az ünnepségekre az egész tartományból rengeteg tekintélyes és magas rangú ember sereglett össze. Az ünnepség második napján Agrippa már korán reggel a színházba ment, csodálatos művészettel szőtt színezüst ruhában. A felkelő nap sugaraiban káprázatos fényben csillant meg az ezüst és úgy elvakított mindenkit, hogy kénytelenek voltak félelemtől borzongva elfordulni. A hízelgők hamarosan mindenfelől

lelkes kiáltásokkal köszöntötték, istennek nevezték, és kérték, árassza rájuk kegyeit, hiszen ha eddig embernek tisztelték, a jövőben embernél hatalmasabb lényként akarják imádni. A király ezt egészen természetesnek találta, és nem utasította vissza istenkáromló hízelkedéseiket. Mikor azonban kisvártatva felpillantott, látta, hogy a feje fölött valami kötélen bagoly ül, s rögtön felismerte, hogy ez rosszat jelent, mert a madár valamikor szerencséjének, most pedig közeli halálának hírnöke volt. Ezért igen nagy keserűség fogta el. Nyomban szörnyű fájdalom kezdte kínozni gyomrát és már kezdettől fogva irtózatosan meggyötörte. Ekkor felugrott és így szólt főembereihez: "íme én, a ti istenetek, most kénytelen-kelletlen meghalok és a végzet meghazudtolja a ti hízelkedő szavaitokat. Halhatatlannak neveztetek engem, pedig a halál máris elragad." (549–550. oldal a magyar fordításban).

Heródes temperamentuma és a fizikai állapota, ami ehhez társult hátborzongató részletességgel körül lett írva az Antiq. 17:6:5-ben.

12:23 „Az Úr angyala” Ez a Halál Angyalára utal (vö. II. Mózes 12:23; II. Sám. 24:16; II. Kir. 19:35). A halál Isten kezében van, nem a Sátánéban. Ez egy jó példa a múlandó ítéletre.

SZÖVEG: 12:24
24 Az Úr igéje pedig növekedett és terjedt.

12:24 Ez egy jellemző összegfoglaló állítás (vö. 6:7; 9:31; 12:24; 16:5; 19:20; 28:31).

SZÖVEG: 12:25
25 Barnabás és Saul, miután elvégezték szolgálatukat, visszatértek Jeruzsálemből, és magukkal vitték Jánost, akit Márknak is hívtak.

12:25 Ezzel kezdődik Pál missziós útjainak feljegyzései. Ehhez a vershez kapcsolódóan van egy szövegi változat, hogy Jeruzsálembe tértek vissza (vö. MSS א és B) vagy Jeruzsálemből tértek vissza (vö. *apo*, MS D, vagy *ek*, MSS P^{74}, A). A 13. fejezet azzal kezdődik, hogy Barnabás és Saul Antiókhiában vannak.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Isten miért kímélte meg Pétert és Jakabot pedig nem?
2. Az összegyűlt gyülekezet meglepődött-e azon, hogy imájuk meghallgatásra került? Magyarázd el a burkolt célzást.
3. Szükségük van-e a hívőknek angyalokra, ha már úgy is bennük lakik a Szentlélek?

APCSEL 13

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Barnabás és Saul Megbízása	Barnabást és Sault Kijelölik	Barnabás és Saul Cipruson	Barnabást és Sault Kiválasztják és Kiküldik	A Missziót Elindítják
	(12:25-13:3)	(12:23-13:12)		
13:1-3		13:1-3	13:1-2	13:1-3
			13:3.	
Az Apostolok Cipruson Prédikálnak	Prédikálás Cipruson		Cipruson	Ciprus: Elimás a Varázsló
13:4-12	13:4-12	13:4-12	13:4-5	13:4-5
			13:6-11a	13:06:12
			13:11b-12	
Pál és Barnabás a Pizidiai Antiókhiában	Pizidiai Antiókhia	A Pizidiai Antiókhiába és Ikóniumba Való Utazás	A Pizidiai Antiókhiában	Megérkeznek a Pizidiai Antiókhiába
13:13-16a	13:13-41	13:13-16a	13:13-16a	13:13-16a
13:16b-25		14:16b-25	13:16b-20a	13:16b-25
			13:20b-25	
13:26-41		13:26-41	13:26-41	13:26-31
				13:32-37
				13:38-39
	Áldás és Konfliktus Antiókhiában			13:40-41
13:42-43	13:42-52	13:42-43	13:42-43	13:42:43
				Pál és Barnabás a Pogányoknak Prédikál
13:44-52		13:44-47	13:44-47	13:44-47
		13:48-52	13:48.	13:48-49
			13:49-52	
				13:50-52

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK

A. Ez Pál és Barnabás első missziós útjának feljegyzése. Az Apcsel többi része innen Pál szolgálatáról fog szólni.

B. Nagy segítség lenne, ha a Bibliád hátuljában lévő térképekhez lapoznál, és követnéd azokat a földrajzi helyeket, amik a 13. és 14. fejezetben vannak megemlítve.

C. Van egy nyilvánvaló átmenet a 13. és a 14. fejezet között, amikor Barnabás vezető szerepét Pál vette át. Lehetséges, hogy János Márk ezért hagyta el őket?

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 13:1-3
[1]Antiókhiában, az ottani gyülekezetben volt néhány próféta és tanító: Barnabás és Simeon, akit Nigernek is hívtak, cirénei Lucius és Manaén, aki Heródes negyedes fejedelemmel együtt nevelkedett, valamint Saul. [2]Egyszer, amikor ezek az Úrnak szolgáltak és böjtöltek, ezt mondta a Szentlélek: "Válasszátok ki nekem Barnabást és Sault arra a munkára, amelyre elhívtam őket." [3]Akkor böjtölés, imádkozás és kézrátétel után elbocsátották őket.

13:1 „Antiókhia” Lásd a 11:19 jegyzetét.

■ **„a gyülekezet”** Lásd az 5:11 jegyzetét.

■ **„próféta és tanító”** Ez a két lelki ajándék fel van sorolva a következő helyeken: I. Kor. 12:28 és Ef. 4:11. A nyelvtani szerkezet olyan, hogy nem tudjuk biztosan, hogy az az öt férfi, akit felsorolnak itt mind próféták és tanítók is voltak egyszerre, vagy az első három próféta volt az utolsó kettő meg tanító.

Ezzel a kifejezéssel az a probléma, hogy "Az ÚSZ-i prófétálás ajándéka hogyan kapcsolódik az ÓSZ-i prófétákhoz?". Az ÓSZ-ben a próféták voltak az Írások szerzői. Az ÚSZ-ben ezt a feladatot az eredeti Tizenkettő és azok segítői kapták meg. Ugyanúgy, mint ahogy az "apostol" kifejezést folyamatosan létező ajándékként fogadták el (vö. Ef. 4:11) az eredeti Tizenkettő halála után megváltozott feladattal, úgy a próféta tisztségét is. Az Ihletettség megszűnt; nincs több ihletett Írás. Az ÚSZ-i próféták elsődleges feladata az, hogy az evangéliumot hirdessék, de egy megváltozott feladattal, valószínűleg úgy, hogy megmutatták, hogy az ÚSZ-i igazságokat hogyan kell a jelen helyzetre és szükségekre alkalmazni. Lásd a Különleges Témát a 3:18-ban.

Az Apcsel 13:1-ben a tanítói ajándék a prófétálással való kapcsolatban van megemlítve, de az Ef. 4:11-ben a pásztorokhoz köti. A II. Tim. 1:11-ben Pál azt mondja, hogy ő prédikátor (hírnök), apostol és tanító. Itt úgy tűnik, hogy függetlenül áll, mint ahogy a Róma 12:7-ben is. A Jakab 3:1-ben is külön tárgyalja. Ezt arra utal, hogy ezek a vezetői ajándékok különböző hívőkben különböző kombinációban jelenhetnek meg, ahogyan az abban az időben és az azon a területen lévő gyülekezet szükségeit be tudja tölteni. Ezek közül az ajándékokkal rendelkező vezetők közül mindegyik hirdette az evangéliumot, de különböző dolgokat hangsúlyoztak ki.

■ **„Simeon, akit Nigernek is hívtak”** A *niger* kifejezés egy latin szó a sötétre vagy a feketére.

Néhányan a Márk 15:21-ben megemlített Simonhoz kötik ezt a leírást.

■ **„cirénei Lucius”** Lehetséges, hogy ez egyike azoknak a görög zsidóknak, akik Antiókhiában a pogányoknak prédikáltak (vö. 11:20). Valószínűleg nem az a Lucius, aki a Róma 16:21-ben van megemlítve.

■ **„Manaén, aki Heródes negyedes fejedelemmel együtt nevelkedett”** A *Manaén* a görög formája a héber *Manahem*-nek, ami "vigasztalót" jelent. Ez a férfi vagy nevelt testvére volt Heródes Antipásnak (görög irodalom) (lásd a 12. fejezet bevezetését), vagy együtt nőttek fel (koiné papirusz). Lehetséges, hogy Lukács a Heródes Antipásról (a negyedes fejedelem) szerzett információit az ezzel az emberrel való beszélgetésekből vette.

13:2
NASB „szolgáltak” (folyamatos múlt időben)
NKJV „szolgáltak”
NRSV „istentiszteletet tartottak”
TEV „szolgáltak”
NJB „imádatukat ajánlották fel”

Ez a görög *leitourgia* szó (a "nyilvános" és a "munka" szavak összetételéből), amiből a liturgia szavunk származik. Eredetileg olyan személyre utalt, aki nyilvános Istentiszteletet tartott saját költségére. Ez utal arra, hogy az istentisztelet alatt volt egy időszak, amikor Isten akaratát keresték. Az IGE vajon az egész gyülekezetre utal vagy csak az öt férfira?

■ **„böjtöltek”** Az ÓSZ-ben csak egy böjt nap van az évben, az Engesztelés Napján, III. Mózes 16. Mindazonáltal az első századi rabbinikus judaizmus heti két böjt napot alakított ki. Bár a böjtölés nem kötelező a hívők számára, nagyon sokszor nagy segítség abban, hogy meg tudják ítélni, hogy mi Isten akarata (vö. 14:23).

KÖLÜNLEGES TÉMA: BÖJTÖLÉS

A böjtölés, bár soha nem lett megparancsolva az ÚSZ-ben, mégis elvárt dolog volt Jézus tanítványaitól a megfelelő időben (vö. 2:19; Máté 6:16,17; 9:15; Lukács 5:35). Az Ézs. 58 írja le a helyes böjtöt. Jézus maga állított precedens értékű példát (vö. Máté 4:2). A korai egyház gyakorolta a böjtöt (vö. Apcsel 13:2-3; 14:23; II. Kor. 6:5; 11:27). A motiváció és az, hogy milyen magatartással végezzük, nagyon lényeges; a hossza és a gyakorisága választható. Az ÓSZ-i böjtölés nem kötelező az ÚSZ-i hívők számára (vö. Apcsel 15). A böjt nem arra való, hogy bárki is dicsekedjen azzal, hogy mennyire szellemi, hanem hogy közelebb kerüljön Istenhez és az Ő irányítását keresse. Szellemileg nagyon hasznos lehet.

A korai egyház aszketizmus felé való tendálása miatt az írástudók számos igerészbe beszúrták a "böjtölés" szót (pl. Máté 17:21; Márk 9:29; Apcsel 10:30; I. Kor. 7:5). További információért lásd: Bruce Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (A Görög Újszövetség Szövegi Komentára) című könyvét, amit a United Bible Society adott ki ezekkel a megkérdőjelezhető szövegrészekkel kapcsolatban.

■ **„ezt mondta a Szentlélek”** Ez egy újabb bibliai bizonyíték a Szentlélek személyességére. Az, hogy hallható hang volt-e vagy csak intuitív, megérzésszerű, nem tudjuk (vö. 8:2910:19; 11:12; 20:23; 21:11). Elég nyilvánvaló, hogy ez egy jól meghatározott üzenet volt (vö. 16:6-7).

■ **„válasszátok ki”** Ez egy AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. Az *aphorizó* kifejezés ugyanazt a jelentést hordozza, mint a "szent" (*hagiazó*). Arra utal, hogy félretenni és felkészíteni egy kijelölt isteni feladatra (vö. Róma 1:1; Gal. 1:15).

■ A "válasszátok ki" után a görög szövegben ott van a *dé* ELÖLJÁRÓSZÓCSKA, ami az intenzitást jelöli (vö. Lukács 2:15; I. Kor. 6:20). Ez ad a Lélek hívásának egy komolyságot. A 15:36-ban Pál kijelentésében van egy párhuzam.

■ **„arra a munkára, amelyre elhívtam őket"** Ez egy BEFEJEZETT KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS. Isten az, aki elhív és felkészít a szolgálati feladatokra (vö. I. Kor. 12:7,11).

13:3 „kézrátétel után" Ez az a bizonyos vers egyike azoknak a kétértelmű igerészeknek, amire a beiktatási gyakorlatainkat alapoztuk. Mindazonáltal helytelen ezt bibliai alapként használni a mi modern felekezeti gyakorlatainkra. A Bibliában nagyon sok fizikai példa van a "kézrátételre".

1. Az ÓSZ-ben a következők céljából:
   a. áldozati azonosítás (vö. III. Mózes 1:4; 3:2; 4:4; 16:21).
   b. áldás (vö. I. Mózes 48:13; Máté 19:13,15)
   c. örökös megnevezése (vö. IV. Mózes 27:23; V. Mózes 34:9)
2. az ÚSZ-ben a háttér hasonlóképpen változatos
   a. gyógyítás (vö. Lukács 4:40; 13:13; Apcsel 9:17; 28:8)
   b. felszentelés vagy egy feladatra való kinevezés (vö. Apcsel 6:6; 13:3)
   c. kapcsolatban áll a Szentlélek fogadásával vagy a szellemi ajándékokkal (vö. Apcsel 8:17; 19:6; I. Tim. 4:14; II. Tim. 1:6)
   d. visszautal a judaizmus alapvető tanításaira vagy a gyülekezetre (vö. Zsid. 6:2)

Ez a kézrátétel nem egy beiktatási megtapasztalás volt. Ezek a férfiak már elhívott, ajándékokkal felruházott aktív vezetők voltak. Ez nem egy újfajta szolgálat volt, amire elhívattak, hanem annak a kiterjesztése, amit már eddig is tettek.

A felszentelés gyakorlata a hívők közötti különbségtételt hajlamos támogatni. Hitelt ad a papság-laikusok ellentétpárnak, amit a Római Katolicizmus kezdett el. A görög *cleros* kifejezés (sorsvetés által örökölni) és a *laos* (az emberekre használt görög kifejezés) amikor az ÚSZ-ben fordul elő mindig a hívők teljes csoportjára utal. Minden hívő elhívott, ajándékokkal felruházott, teljes idejű szolgálója az evangéliumnak (vö. Ef. 4:11-12). Semmilyen bibliai alapja nincs annak, hogy a hívőket hierarchikus csoportokra kell osztani. Minden hívő kapott ajándékokat a szolgálatra a Krisztus testének épülésére (vö. I. Kor. 12:7,11).

SZÖVEG: 13:4-12

**4Ők tehát a Szentlélektől kiküldve lementek Szeleukiába, onnan pedig elhajóztak
Ciprusba. 5Amikor Szalamiszba értek, hirdették az Isten igéjét a zsidók zsinagógáiban.
János is velük volt, mint segítőtárs. 6Miután bejárták az egész szigetet Páfoszig, találkoztak
egy zsidó mágussal és álprófétával, akinek Barjézus volt a neve. 7Ez közel állott Szergiusz
Paulusz helytartóhoz, aki értelmes ember volt. Ő magához hívatta Barnabást és Sault, mert
hallani kívánta az Isten igéjét. 8De Elimás, a varázsló - neve ugyanis ezt jelenti -,
szembeszállt velük, és igyekezett eltéríteni a helytartót a hittől. 9Saul pedig, akit Pálnak is
hívnak, megtelve Szentlélekkel erősen ránézett, 10és így szólt: "Te mindenféle csalással és
gonoszsággal tele ember, te ördögfajzat, te minden igazság ellensége, nem szűnsz meg
elferdíteni az ÚR egyenes újait? 11Most íme, az Úr keze rajtad van, és vak leszel, nem látod a
napot egy ideig!" Erre hirtelen homály és sötétség szállt rá, és botorkálva keresett vezetőket.
12Mikor a helytartó látta a történteket, hitt, elámulva az Úr tanításán.**

13:4 „a Szentlélektől kiküldve" Ez a szövegkörnyezet nem a helyi gyülekezet tekintélyét erősíti meg, hanem a Lélekét. Ő az a tagja a Szentháromságnak, akit az Apcsel kihangsúlyoz. Az új "Messiási korszakot" a "Lélek korszaka"-ként ismerték. Ő az, aki elhív, ajándékokkal ruház fel, vezet, meggyőz és erővel felruház. Az Ő jelenléte és áldása nélkül semmilyen tartós vagy hatékony

szolgálat nem történhet.

■ **„Szeleukiába”** Ez volt a szíriai Antiókhia kikötővárosa. Körülbelül 24 km-re délnyugatra volt. Neve Nagy Sándor hadvezérének nevéig vezethető vissza (Szeleukosz), aki ezen a területen uralkodott Nagy Sándor halála után.

■ **„Ciprusra”** Ez Barnabás otthona volt, s itt elég nagy volt a zsidó népesség. Az ÓSZ-ben *Kittim*-ként ismerték. Nem ez volt a keresztények első látogatása ezen a szigeten (vö. 11:19-20).

13:5 „Szalamiszba” Ez volt Ciprus szigetének északi tengerparti kikötővárosa. Ez volt a sziget kereskedelmi központja.

■ **„hirdették az Isten igéjét a zsidók zsinagógáiban”** Az, hogy mi volt ennek az oka, elég nyilvánvaló volt: (1) ezek a zsidók már eleve ismerték az ÓSZ-et; (2) a zsidók voltak a kiválasztottak (vö. I. Mózes 12:1-3) és nekik volt először lehetőségük arra, hogy válaszoljanak az evangéliumra (vö. 3:26; 13:46; 17:2; 18:4,19; 19:8; Róma 1:16); (3) a zsinagógákban voltak olyan pogányok, akik [a] már érdeklődtek az egy igaz Isten iránt és [b] ismerték az ÓSZ-et. Ez lett Pál megszokott missziós módszere, amikor olyan helyre ment, ahol volt zsinagóga.

■ **„János”** János Márkra utal, akinek a házában a tanítványok összegyűltek (vö. Apcsel 12:12). A hagyományok szerint ő az szerzője a Márk evangéliumának, ami úgy tűnik, hogy Péter Apostol szemtanúi feljegyzéseit örökíti meg. Ő volt az oka annak a nagy vitának, ami Pál és Barnabás között zajlott, ami miatt a missziós csapat ketté bomlott (vö. 15:36-41). Mindazonáltal Pál később pozitív módom említi meg János Márkot (vö. Kol. 4:10; II. Tim. 4:11; és Filemon 24. vers). Teljesebb jegyzetért lásd a 12:12-t.

13:6 „miután bejárták az egész szigetet” Ez valószínűleg azt jelenti, hogy a szigeten található összes zsinagógában megálltak és prédikáltak.

■ **„Páfoszig”** Ez új Páfoszra utal, nem pedig a régebbi föníciai városra, ami 11 km-re volt innen. Mind két város a föníciai *Paphian* istennőről kapta a nevét. Ő volt a szerelem istennője, akit *Aphrodité*, *Astarté*, *Vénusz*, stb. néven is ismertek. Ez a város volt Ciprusz hivatalos politikai fővárosa.

■ **„Bárjézus”** Ez a férfi zsidó hamis próféta volt. Nevének jelentése "Józsué (vagy Joshua) fia". A 8. versből azt látjuk, hogy Elimás a varázsló néven futott. Ez a kifejezés, hogy varázsló, a görög megfelelőjét tükrözi vissza annak az arám szótőnek, ami azt jelenti, hogy "varázsló" (vö. 10. vers). Lásd a Különleges Témát a 8:9-ben.

13:7 „Szergiusz Paulusz helytartó” Nagyon sokat vitatkoztak azon, hogy Lukács feljegyzései történelmileg hitelesek-e. Ez egy jó példa arra, hogy Lukács a történetíró mennyire volt pontos. Ezt a férfit "helytartónak" hívja, ami azt jelenti, hogy Ciprus római szenátusi provincia volt. Tudjuk, hogy ez Augustus parancsára történt Kr. u. 22-ben. Egy Soloi latin feliratból azt is tudjuk, hogy Szergiusz Paulusz Kr. u. 53-ban kezdte helytartóságát. Minél több információt talál a régészet az első századi földközi tengeri térségből, annál jobban alátámasztásra kerül Lukács történelmi hitelessége.

■ **„aki értelmes ember volt”** Ezt a kifejezést nagyon széleskörű mellékjelentésekkel használták. Ebben a szövegkörnyezetben olyan valakire utal, aki képes volt hatékonyan uralkodni. Továbbá azzal, hogy ily módon jellemezte, megmutatta, hogy az evangélium nem csak a szegényeket és az iskolázatlanokat érte el, és volt rájuk hatással, hanem a gazdagokra és a tanultakra is (vö. *Manaén*, 13:1). Az is lehetséges, hogy Lukács egyik szándéka azzal, hogy megírta az Apcselt az volt, hogy

megmutassa, hogy az evangélium nem fenyegette a római uralmat.

13:8 „Elimás” Úgy tűnik, hogy ez a görög név az arab bölcs ember kifejezés átírása (egy bölcs, egy jövendőmondó, aki meg tudja jövendölni és irányítani képes a jövőt azáltal, hogy a láthatatlan erőket manipulálja a láthatatlan világban).

■ **„varázsló”** Ez a "varázslás' kifejezéshez kapcsolódik, ami Káldeusi-Méd bölcs embert jelentett, mint például Dániel (vö. Dán. 2:2; 4:9; Máté 2:1). Mindazonáltal Pál idejében ezt a kifejezés utazó mágusokra használták és vándor kuruzslókra, sarlatánokra, akik a görög-római világban éltek. Teljesebb jegyzetért lásd a 8:9-et.

■ **„a hittől”** Ezt a kifejezést az ÚSZ-ben három különböző módon használták: (1) személyes bizalom Jézus Krisztusban, mint Megváltóban; (2) hűséges istenfélő élet; vagy (3) az evangélium teológiai tartalma (azaz a tanok, vö. Júdás 3,20). Ugyanezt a többértelműséget láthatjuk az Apcsel 6:7-ben is. Itt úgy tűnik, hogy a harmadik variációra utal a bekezdés tartalma miatt.

13:9 „Pál” Ez az első alkalom, hogy a római csúfnevét/gúnynevét használja az Apcselben. A Pál egy görög kifejezésből származik, ami azt jelenti, hogy "kicsi". Néhányan azt gondolják, hogy ez Pál fizikai méretére utalt, mások, hogy ez saját személyes önértékelésére, mint "az apostolok között a legkisebb", mert régebben üldözte az egyházat. Valószínűleg ez volt a második neve, amit a szülei adtak neki születésekor.

■ **„megtelve Szentlélekkel”** A Szentlélek erejét, ami a korai egyházat vezette a "betölt" kifejezéssel írták le (vö. 2:4; 4:8,31; 6:3; 7:55; 9:17; 13:9,52). A folyamatos, mindennapos Lélekkel való betöltekezés a normális helyzete, állapota minden hívőnek (vö. Ef. 5:18). Az Apcselben általában bátorsággal és az evangélium világos hirdetésével hozzák összefüggésbe.

■ **„erősen ránézett”** Teljesebb jegyzetért lásd az 1:10-et.

13:10 Pál ezt a zsidó hamis prófétát számos kifejezéssel jellemzi.

1. "csalással tele", azt jelenti, hogy ámítással becsapni (ez az egyetlen alkalom, hogy Lukács írásaiban ezt a kifejezést használja)
2. "gonoszsággal tele" (az angolban itt a fondorlat szó szerepel – a ford. megjegy.), ez abból a görög szóból származik, ami azt jelenti, hogy valamit könnyelműen, felületesen végezni, de később gonosz mellékjelentést kapott (vö. 18:14). Ezt a kifejezést csak az Apcselben lehet megtalálni (vö. 13:10; 18:14).
3. "ördögfajzat", ez egy sémita idióma (vö. 3:25; 4:36), amit olyan valakire használtak, akit az ördög cselekedetei jellemeztek (vö. Máté 13:38; János 8:38,41,44)
4. "<u>minden</u> igazság ellensége", ezt a kifejezést számos alkalommal használja Lukács az írásaiban, amikor ÓSZ-i idézeteket használ (vö. Lukács 1:71,74; 20:43; Apcsel 2:35). Minden, ami jellemző volt Istenre, ez a férfi annak az ellentéte volt. Lásd Különleges Téma: Igazságosság a 3:14-ben.
5. Pál a magában foglaló "minden" kifejezést három alkalommal használja, hogy megmutassa ennek az embernek a teljes, akaratlagos gonoszságát.

■ **„elferdíteni az Úr egyenes útját”** Ez a kérdés "igen" választ vár. Az ÚSZ-ben az "igaz" vagy "egyenes" szavak az igazság ÓSZ-i fogalmát tükrözik vissza, ami azt jelentette, hogy standard, vagy mérő-nád. Az ÚSZ-i "görbe" vagy "elferdült" kifejezések az ÓSZ-i kifejezést jelölik, amit a bűnre használtak, ami a standardtól való eltérést jelentette, ami maga Isten volt. Ez a férfi mindent elferdített (azaz az igaz ellentéte volt).

13:11 „az Úr keze” Ez sémita antropomorf kifejezés, ami YHWH erejére és jelenlétére utal (vö.

Lukács 1:66; Apcsel 11:21). Az ÓSZ-ben ez gyakran utal Isten ítéletére (vö. II. Mózes 9:3; I. Sám. 5:6; Jób 19:21; 23:2; Zsolt. 32:4; 38:2; 39:10), ugyanúgy, mint ahogy itt is.

■ **„vak leszel"** Ezek az erőteljes leíró kifejezések, amiket Pál arra használ, hogy leírja a gonoszságát és a lázadását ennek az embernek, és ez a fajta időszakos isteni büntetés, lehetséges, hogy Pál korábbi, saját életére utalnak. Most, hogy visszanéz, saját magát látja ebben a zsidó hamis tanítóban és a manipulációiban (vö. 9:8).

A vakságot gyakran használták példabeszédes értelemben a szellemi befogadóképesség hiányára (vö. János 9; Apcsel 9).

13:12 „látta a történteket, hitt" Ez ugyanaz a görög kifejezés (*pisteuó*, a FŐNÉV, amit úgy is lehet fordítani, hogy hinni, hit, vagy bizalom), amit a kezdeti, őszinte hitre használtak végig az ÚSZ-ben. Ez a helytartó válaszolt az evangéliumra. Az egyik férfi szemei bezárultak (szó szerint); egy másiké pedig megnyíltak (metaforikusan). Ez a hit titka (vö. János 9). Lásd Különleges Téma: Hit (FŐNÉV, IGE, MELLÉKNÉV) a 8:12-ben.

SZÖVEG: 13:13-16a

13 Aztán Pál és kísérői elhajóztak Páfoszból, és eljutottak a pamfiliai Pergébe; János azonban elvált tőlük, és visszatért Jeruzsálembe. 14 Ők pedig továbbmentek Pergéből, és megérkeztek a pizidiai Antiókhiába. Itt szombaton elmentek a zsinagógába és leültek. 15 A törvény és a próféták felolvasása után a zsinagóga elöljárói odaküldtek hozzájuk, és azt üzenték nekik: "Atyámfiai, férfiak, ha van valami buzdító szavatok a néphez, szóljatok." 16 Pál felállt, intett a kezével, és ezt mondta:

13:13 „Pál és kísérői" Nyilvánvalóan a vezetőség megváltozott. Innentől kezdve az Apcselben Pál neve szerepel elsőként.

■ **„a pamfiliai Pergébe"** Pergé volt a legnagyobb városa a kicsi, római, tengerparti provinciának, Pamfíliának (közép-dél Törökország). Több kilométer mélyen bent a szárazföldön helyezkedett el, hogy a tengerjáró fosztogatóktól megmenekülhessen.

Nyilvánvalóan Pál ez alkalommal nem prédikált itt, hanem csak később (vö. 14:25). Semmilyen történelmi bizonyíték nincs arra, hogy ezen a területen keresztények lettek volna több száz éven keresztül. Egyszerűen csal átkelt ezen a tengerparti szakaszon.

■ **„János azonban elvált tőlük, és visszatért Jeruzsálembe"** Lukács feljegyzi ezt az eseményt, de semmi fogódzót nem ad hozzá, hogy miért történt (és semelyik másik ÚSZ-i író sem teszi ezt).

13:14 „a pizidiai Antiókhiába" Ez valójában azt jelenti, hogy "Pizidia közelében lévő Antiókhia", mert Galácia római provinciájának, Frígiának az etnikai területén volt. Ez egy megkülönböztetett etnikai csoport volt, valószínűleg Európából.

■ **„szombaton"** Ez azt jelentette, hogy pénteken naplementétől szombat naplementéig. A zsidók estétől estig számították az időt, az I. Mózest követve.

■ **„leültek"** Lehetséges, hogy ez egy idióma volt, ami azt jelölte, hogy valaki beszélni fog a zsinagógában. A rabbik mindig ülve tanítottak (vö. Máté 5:1; Lukács 4:20). A zsinagógák nagyon előzékenyek voltak az utazó vendégekkel, megengedték nekik, hogy beszélhessenek, ha akartak (vö. 15. vers).

13:15 „a törvény és a próféták felolvasása után" Ez egy része volt Jézus idejében egy tipikus zsinagógai istentisztelet rendjének. Eredetileg csak a Mózesi Törvényeket olvasták fel, de IV.

Antiokhosz Epiphanész Kr. e. 163-ban megtiltotta ezt. Így a zsidók ezt a Próféták felolvasásával helyettesítették. A Makkabeus lázadás alatt a Judaizmust helyreállították, és mind a Törvényt, mind a Prófétákat felolvasták együtt a zsinagógai istentisztelet alapvető formájaként (vö. 27. vers).

A zsidó biblia három részre van felosztva (az angol biblia és a magyar is a Szeptuaginta felosztását követi).

1. A Tóra (Pentateukhosz), I. Mózes – V. Mózes
2. Próféták
   a. korábbi próféták, Józsué – Királyok (kivéve Ruth könyvét)
   b. későbbi próféták, Ézsaiás – Malakiás (kivéve Jeremiás siralmai és Dániel)
3. Az Írások
   a. Bölcsesség Irodalom (Jób – Példabeszédek)
   b. Fogság utáni Irodalom (Ezsdrás – Eszter)
   c. Megillot tekercsek (öt tekercs)
      (1) Ruth (Pünkösdkor olvasták fel)
      (2) Prédikátor könyve (a sátoros ünnepen olvasták fel)
      (3) Énekek Éneke (húsvétkor olvasták fel)
      (4) Jeremiás Siralmai (Jeruzsálem Kr. előtti 586-os elesésére emlékezve olvasták fel)
      (5) Eszter (a Purim alkalmával olvasták fel)
   d. I. és II. Krónikák
   e. Dániel

■ **„a zsinagóga elöljárói”** Ezek az emberek voltak felelősek az épület fenntartásáért és az istentiszteleti rendért (vö. Lukács 8:41,49). Gyakran hívtak meg vendégtanítókat.

■ **„ha van valami buzdító szavatok”** Ez ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami a szerző szemszögéből vagy írásának célja miatt igaznak volt feltételezhető. Gyakran ez volt a zsinagógai istentisztelet normális aspektusa. Pál ezt a lehetőséget teljes mértékben kihasználta.

13:16 „Pál felállt” A zsidó tanítók általában ültek, mikor tanítottak; mindazonáltal a görög-római szokás szerint felálltak tanítani. Pál viselkedését és mondanivalóját a hallgatósághoz igazította.

■ **„intett a kezével”** Pál csendre intette őket. Lukács ezt a szemtanúi részletet gyakran megemlíti (vö. 12:17; 13:16; 19:33; 21:40).

SZÖVEG: 13:16b-25

"Férfiak, izráeliták, akik az Istent félitek, halljátok! [17]Ennek a népnek, Izráelnek Istene kiválasztotta atyáinkat, és naggyá tette a népet, amikor jövevények voltak Egyiptom földjén, és hatalmas karjával kivezette őket onnan. [18]Aztán közel negyven esztendeig hordozta őket a pusztában. [19]És miután eltörölt hét népet Kánaán földjén, örökségül adta nekik azoknak a földjét. [20]Mindez mintegy négyszázötven évig tartott. Ezután bírákat adott nekik egészen Sámuel prófétáig. [21]Ekkor királyt kértek maguknak, az Isten pedig Sault, a Kís fiát, a Benjámin törzséből való férfit adta nekik negyven esztendőre. [22]Amikor őt elvetette, Dávidot emelte királyukká, akiről bizonyságot is tett, és ezt mondta: Megtaláltam Dávidot, Isai fiát, a szívem szerint való férfit, aki teljesíti minden akaratomat. [23]Az ő utódai közül támasztotta Isten ígéret szerint Izráelnek üdvözítőül Jézust, [24]miután János előre, még az ő eljövetele előtt hirdette Izráel egész népének, hogy térjenek meg és keresztelkedjenek meg. [25]Amikor pedig János bevégezte pályafutását, így szólt: Én nem az vagyok, akinek ti gondoltok engem. Hanem íme, utánam jön az, akinek a saruját sem vagyok méltó leoldani.

13:16b „Férfiak, izráeliták, akik az Istent félitek, halljátok” Két csoport volt itt jelen, a zsidó és a pogány istenfélők (vö. 26. vers; 10:2,22,35). Ez a prédikáció nagyon hasonlít az Apcsel 7-ben

található István prédikációjához. Nagyon sok értelemben Pálra mély benyomást tett az, ahogyan István gondolkodott az ÓSZ-ről és az evangéliumról.

13:17 Pál az ÓSZ áttekintését az Ősatyák (pátriárkák) elhívásával (Ábrahám, Izsák, Jákób) és az egyiptomi fogsággal és az abból való szabadulással kezdte (II. Mózes – V. Mózes).

■ **„hatalmas karjával kivezette őket onnan”** Ez a tipikus ÓSZ-i ábrázolása (vö. LXX II. Mózes 6:1,6) YHWH-nak fizikai értelemben. Hasonló ahhoz az antropomorf kifejezéshez, hogy "jobb karjával". A Biblia Istenről emberi szókincset használva beszél (azaz antropomorfizmus) annak ellenére, hogy Ő egy örökkévaló, nem fizikai, mindent átható Lélek. Ezek a bibliai analógiák nagyon sok félreértésnek és szó szerinti túlzásnak a forrásai. A Biblia Istenről analógiákban, metaforákban és tagadásban beszél. Isten sokkal hatalmasabb, mint ahogy azt a bukott, időhöz kötött, földhöz ragadt emberek fel tudnák fogni vagy ki tudnák fejezni!

13:18 „Aztán közel negyven esztendeig hordozta őket a pusztában” Ez az V. Mózes 1:31-re utal, és úgy is lehetne fordítani, hogy "úgy etette, mint egy ápoló" (vö. MSS A, C). Ez az ÓSZ-i II. Mózesre és a IV. Mózesre utal.

Az a kifejezés, hogy "negyven" gyakran egy kerek számot jelent. Szó szerint a Hórebtől Sittimig harmincnyolc év telt el, egy két éves periódussal a Hórebnél (Sinai).

13:19 „eltörölt hét népet” Palesztina népeit számos módon lehet jellemezni.

1. Gyűjtő kifejezésekkel, Kánaániták (azaz az alföldiek, vö. I. Mózes 10:18-29; Bír. 1:1) vagy az Emóriak (azaz a felvidékiek, vagy hegylakók, vö. I. Mózes 15:16)
2. két nép (a Kánaániak, a Perizziek, vö. I. Mózes 13:7; 34:30; Bír. 1:4-5)
3. három nép (a Hivviek, a Kánaániak, a Hettiták, vö. II. Mózes 23:28)
4. öt nép (a Kánaániak, a Hettiták, az Emóriak, a Perizziek, a Hivviek, a Jebúsziak, vö. II. Mózes 3:17; a IV. Mózes 13:29-ben Amálek veszi át a Hivviek helyét)
5. hat nép (a Kánaániak, a Hettiták, az Emóriak, a Perizziek, a Hivviek, a Jebúsziak, vö. II. Mózes 3:8,17; 33:2; 34:11; V. Mózes 20:17; Józs. 9:1; 12:8)
6. hét nép (a Hettiták, a Girgásiak, az Emóriak, a Kánaániak, a Perizziek, a Hivviek, a Jebúsziak, vö. V. Mózes 7:1; Józs. 3:10; 24:11)
7. tíz nép (a Kéniek, a Kenizziek, a Kadmóniak, a Hettiták, a Perizziek, a Refáiak, az Emóriak, a Kánaániak, a Girgásiak, a Jebúsziak, vö. I. Mózes 15:19-21)

■ **„örökségül”** A hármas szóösszetétel: *kata* + *kléros* + *nemó* egy elég gyakori kifejezés a Szeptuagintában, de az ÚSZ-ben csak itt fordul elő (más szövegekben a *kata* + *kléros* + *didómi* szóösszetétel fordul elő). A sorsvetésre utal, amit eszközként arra használtak, hogy az Ígéret Földjét felosszák a törzsek között (vö. Józs. 13-19).

■ **„négyszázötven évig tartott”** Úgy tűnik, hogy ezt számot a következők után érték el:

1. 400 év rabszolgaság Egyiptomban (vö. I. Mózes 15:13)
2. 40 év pusztai vándorlás (vö. II. Mózes 16:35; IV. Mózes 14:33-34; 32:13)
3. 7-10 év a hódítás, vagy az ígéret földjének elfoglalása (vö. Józs. 14:7,10)

A Textus Receptus (KJV angol bibliafordítás) az évszámot a 20. versbe helyezi, és úgy tűnik, hogy a Bírákat is bele veszi (követve Josephust, *Antiq*. 8:3:1), de ez a megfogalmazás nem szerepel a régebbi és jobb unciális görög kéziratokban (vö. א, A, B, C), ami sokkal jobban illik az I. Kir. 6:1 időszámításához. A gondolatjel, ami az NASB angol fordításban szerepel a szám helyes elhelyezését hangsúlyozza ki.

13:20 Ez a Bíráktól az I. Sám. 7-ig terjedő szakaszra utal.

13:21 Ez az I. Sám. 8-10-ig terjedő szakaszra utal.

■ **„negyven esztendőre”** Ezt az időhatározót nem találjuk az ÓSZ-ben, hacsak nem az ÓSZ-i kézirati probléma, ami az I. Sám. 13:1-hez kapcsolódik magában nem foglalja a "negyven" kifejzést (NIV angol bibliafordítás). Josephus írása, az *Antiq.* 6:14:9 szintén megemlíti a "negyven" évet. A Szeptuaginta egyszerűen csak elhagyja az egész mondatot, és az I. Sám. 3:2-vel kezdi. A "negyven" nyilvánvalóan egy rabbinikus hagyomány volt.

13:22 „Megtaláltam Dávidot, Isai fiát, a szívem szerint való férfit” Ez nem egy közvetlen idézet az ÓSZ-ből, hanem úgy tűnik, hogy a Zsolt. 89:20 és az I. Sámuel 13:14 kombinációja. Nem szabad elfelejteni, hogy Pál ezen prédikációja István történelmi interpretációját követi, amit az Apcsel 7-ben találunk. Az, hogy Dávidot az Isten szíve szerint való embernek hívja, amikor notórius bűnbeeső volt (vö. Zsolt. 32; 51; II. Sám. 11) egy hatalmas bátorítás minden hívőnek.

Ez az összetett idézet számos dologra utalhat:

1. Ez volt a rabbik normális gyakorlata, ami nagyon sok szokatlan ÓSZ-i idézetet magyaráz meg, amik az ÚSZ-ben találhatóak.
2. Ez már a Keresztény katekizmusnak a részévé vált. Pál gyakran idéz korai keresztény himnuszokból és valószínűleg más irodalomból is.
3. Ez az idézet egyedülálló Pálra nézve, és megmutatja, hogy Lukács minden valószínűséggel Pál az Apcselben első feljegyzett üzenetének az összegzését magától Páltól kapta.

■

NASB, NKJV „aki teljesíti minden akaratomat”
NRSV „aki véghez viszi minden kívánságomat”
TEV „aki mindent megtesz, amit kérek tőle”
NJB „aki teljes akaratomat véghezviszi”

Ez az igevers egy összetett ÓSZ-i utalás. A mondatnak ez a része nincs benne az ÓSZ-i igerészben. ÓSZ-i értelemben Saul engedetlen és elutasított volt. De Dávid életében is volt engedetlenség. Isten tökéletlen emberekkel munkálkodik, hogy elvégezze az Ő megváltási tervét.

13:23 Ez az Apcel 7:52-vel párhuzamos igerész. Az összes ÓSZ-i ígéretre visszamutat.

1. a nő magva által jön a megváltás, I. Mózes 3:15
2. Júda törzséből való uralkodó, I. Mózes 49:10
3. egy eljövendő vezető, a Próféta, aki olyan mint Mózes, V. Mózes 18:15,18
4. Dávidtól származó vezető, II. Sám. 7; Zsolt. 132:11; Ézs. 11:1,10; Máté 1:1
5. a szenvedő szolga, Ézs. 52:13-53:12
6. egy megváltó, Lukács 2:11; Máté 1:21; János 1:29; 4:42; Apcsel 5:31

Lukács számára a negyedik lehetőség elég kiemelkedő volt (vö. Lukács 1:32,69; 2:4; 3:31; Apcsel 2:29-31; 13:22-23). A Messiás Isai családjából fog származni (vö. Ézs. 9:7; 11:1,10; 16:5).

13:24 Keresztelő János szolgálata és üzenete a következő helyeken van leírva: Márk 1:1-8; Máté 3:1-11; Lukács 3:2-17; János 1:6-8,19-28. János betöltötte a Máté 3:1; 4:5-6 próféciáit. A megtérésről szóló prédikációi Jézus korai prédikációinak alapjául szolgáltak (vö. Máté 4:17; Márk 1:14-15).

János az Eljövendőről beszélt, aki nagyobb, mint ő (vö. Máté 3:11; Márk 1:7; Lukács 3:16; János 1:27,30; Apcsel 13:25).

13:25 „Amikor pedig János bevégezte pályafutását” Isten egy meghatározott feladatot bízott Jánosra. János nyilvános szolgálata mindössze tizennyolc hónapig tartott. De micsoda másfél év volt ez, a Lélek erejével teljes és a Messiás útját készítette elő.

Pál ifjúkorától fogva ismerte az ÓSZ-et a zsinagógai iskolázottság miatt, és mivel a jeruzsálemi Gamáliélnél tanult rabbinak. Először Istvántól hallotta az evangéliumot, aztán azoktól a hívőktől, akiket üldözött, aztán egy Jézustól való különleges látomásból, majd egy hívő zsidó

damaszkuszi laikustól, Jézustól Arábiában, aztán meglátogatta a többi Apostolt. Amikor csak lehet minden témával kapcsolatban megpróbálja Jézust idézni. Itt az Evangéliumi feljegyzéseket idézi az Ő életéről.

SZÖVEG: 13:26-41

**26Atyámfiai, férfiak, Ábrahám nemzetségének fiai, és a hozzátok csatlakozott istenfélők!
Ennek az üdvösségnek az igéje nekünk küldetett el. 27De Jeruzsálem lakói és vezetői nem
ismerték fel őt, és a próféták szavait, amelyeket minden szombaton felolvasnak, betöltötték
azáltal, hogy elítélték őt. 28Bár semmiféle halálos büntetésre méltó okot nem találtak benne,
mégis azt követelték Pilátustól, hogy ölesse meg. 29Amikor véghez vitték mindazt, ami meg
van írva róla, levették a fáról, és sírba tették. 30De az Isten feltámasztotta őt a halálból, 31és ő
több napon át megjelent azoknak, akik együtt mentek fel vele Galileából Jeruzsálembe, és
akik most az ő tanúi a nép előtt. 32Mi is hirdetjük nektek, hogy azt az ígéretet, amelyet az
atyáknak tett Isten, beteljesítette nekünk, az ő gyermekeiknek, amikor feltámasztotta Jézust.
33Ahogyan meg van írva a második zsoltárban is: Fiam vagy te, ma nemzettelek. 34Azt
pedig, hogy feltámasztotta őt a halálból, és többé nem fog visszatérni az elmúlásba, így
mondta meg: Nektek váltom be a Dávidnak tett biztos, szent ígéreteket. 35Ezért más helyen
is így szól: Nem engeded, hogy a te Szented elmúlást lásson. 36Mert miután Dávid a maga
nemzedékében, az Isten akarata szerint szolgált, meghalt, és eltemették atyái mellé, tehát
elmúlást látott. 37Akit azonban az Isten feltámasztott, az nem látott elmúlást. 38Vegyétek
tehát tudomásul, atyámfiai, férfiak, hogy őáltala hirdetjük nektek a bűnök bocsánatát, 39és
mindabból, amiből Mózes törvénye által nem igazulhattatok meg, őáltala mindenki
megigazul, aki hisz. 40Vigyázzatok tehát, hogy be ne következzék az, amit megmondott az Úr
a próféták által: 41Lássátok meg, ti gúnyolódók, és ámuljatok el, és semmisüljetek meg, mert
olyasmit viszek véghez napjaitokban, amelyet el sem hinnétek, ha valaki elbeszélné nektek."**

13:26 „Ábrahám nemzetségének fiai" Ez mind a zsidó hallgatóságra (vagy a prozelitákra) mind a pogányokra (az istenfélőkre) is utal, akik a judaizmus egyistenhitét és az erkölcsiségét is megtartották.

■ **„ennek az üdvösségnek"** Ez arra utal, hogy Isten megígérte, hogy a Messiás által megváltja a bukott emberiséget (vö. I. Mózes 3:15). Ez magában foglalja a pogányokat is (vö. I. Mózes 12:5; II. Mózes 19:5-6; és Apcsel 28:28; 13:46).

13:27 Ez egy nagyon tragikus igevers. Tömören összefoglalja a jeruzsálemi zsidók vakságát az Írásokkal kapcsolatban, annak ellenére, hogy folyton azokat olvasták. Az által, hogy nem vették észre a prófétai jeleket (vö. Zsolt. 22; Ézs. 53; Zak.; Mal.) és a próféciákat (vö. Ézsaiás, Jónás), ők maguk váltak a prófétai jellé! Sajátjaihoz jött, de a sajátjai nem fogadták be ŐT (vö. János 1.11-12).

13:28 Az Apcsel újra és újra feljegyzi a jeruzsálemi zsidók felelősségét (vö. 2:23,36; 3:13-15; 4:10; 5:30; 7:52; 10:39; 13:27-28).

13:29 „ők … ők" (az angolban a személyes névmások szerepelnek, míg a magyarban az igék ragozott formáját használja) Ezek bizonyára különböző csoportokra utalnak. Az első csoport azok voltak, akik keresték az Ő halálát (azaz a zsidó vezetőség, a Pilátus előtti tömeg). A második azokat az embereket jelöli, akik rendes temetést szerettek volna rendezni. Ezek odaszánt, őszinte zsidó embereket foglaltak magukba, akik látták az igazságtalanságokat (hasonló az Apcsel 8:2-höz, ami magában foglalja István eltemetését) vagy olyan tanítványokat, mint Arimátiai József és Nikodémus (vö. János 19:38-42).

■ **„mindazt, ami meg van írva róla"** Jézus élete egy ilyen beteljesült próféciai volt. A Biblia ihletettségére és a Názáreti Jézus Messiási voltára egy nagyon erős bizonyíték a jövendölő prófécia (vö. Lukács 22:22; Apcsel 2:23; 3:18; 4:28; 10:43; 13:29; 24:14; 26:22).

Minden bizonnyal igaz az, Jézus életének nagyon sok részlete, amit mi ma a gyülekezetben próféciának hívunk, bizonyos értelemben tipológia. Nagyon sok olyan esemény történt Izrael életében, ami később úgy tűnik, hogy Jézus életében is előfordult (egy példa: Hóseás 11:1). Gyakran kétértelmű, homályos igerészek, amiket a szövegkörnyezetben nem próféciaként értelmeztünk volna, úgy tűnhetnek, hogy életre kelnek, mint Jézus földi megtapasztalásának egy bizonyos nézete (pl. Zsolt. 22; Ézs. 53).

■ **„a fáról"** Lásd az 5:30 és a 10:29 jegyzeteit.

13:30,33,34,37 „De az Isten feltámasztotta őt a halálból" Az ÚSZ megerősíti, hogy a Szentháromság mind három személye aktívan részt vett Jézus feltámadásában:

1. a Lélek (vö. Róma 8:11)
2. a Fiú (vö. János 2:19-22; 10:17-18)
3. az Atya (vö. Apcsel 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Róma 6:4,9; 10:9; I. Kor. 6:14; II. Kor. 4:14; Gal. 1:1; Ef. 1:20; Kol. 2:12; I. Thessz. 1:10).

Ezzel erősítette meg az Atya Jézus életéről és tanításairól szóló igazságokat. Ez a *Kerygma* egy nagyon fontos aspektusa (azaz az Apcselben található prédikációk tartalmának). Lásd Különleges Téma a 2:14-ben.

13:31 „több napon át" Az Apcsel 1:3 azt mondja, hogy "negyven napig". A negyven azonban egy ÓSZ-i kerek szám.

■ **„megjelent"** Jézus számos embernek megmutatta magát, hogy megerősítse feltámadását.

1. az asszonyoknak a sírnál, Máté 28:9
2. a tizenegy tanítványnak, Máté 28:16
3. Simonnak, Lukács 24:34
4. két férfinek, Lukács 24:15
5. tanítványoknak, Lukács 24:36
6. magdalai Máriának, János 20:15
7. tíz tanítványnak, János 20:17
8. tizenegy tanítványnak, János 20:26
9. hét tanítványnak, János 21:1
10. Kéfásnak (Péternek), I. Kor. 15:5
11. a Tizenkettőnek (az Apostoloknak), I. Kor. 15:5
12. 500 testvérnek, I. Kor. 15:6 (Máté 28:16-17)
13. Jakabnak (földi családjának), I. Kor. 15:7
14. az összes apostolnak, I. Kor. 15:7
15. Pálnak, I. Kor. 15:8 (Apcsel 9)

Nyilvánvalóan ezek némelyike ugyanarra a megjelenésre utal. Jézus azt akarta, hogy biztosan tudják, hogy Ő él!

13:32 „azt az ígéretet, amelyet az atyáknak tett Isten" Ez az első ígéretre utal, amit YHWH tett Ábrahámnak a földdel és a maggal kapcsolatban (I. Mózes 12:1-3; Róma 4). Ugyanezt az ígéretet ismételte meg a Pátriárkáknak és gyermekeiknek is, ami Isten jelenlétéről és áldásáról szólt (vö. Ézs. 44:3; 54:13; Jóel 2:32). Az ÓSZ a földre koncentrál, míg az ÚSZ "a magra". Pál a Róma 1:2-3-ban erre a bizonyos ígéretre utal.

13:33 Ez egy idézet a Zsolt. 2:7-ből, ami egy királyi messiási zsoltár, ami Isten Megígért

Messiásának harcáról és győzelméről szól. Jézust gonosz erők ölték meg (emberi és démoni), de Isten győzelemre emelte fel, támasztotta fel Őt (vö. Róma 1:4).

Ezt a verset és a Róma 1:4-et korai eretnekek használták fel (adoptionisták), hogy azt bizonygassák vele, hogy Jézus a feltámadásban vált Messiássá. Kétségkívül igaz az, hogy az ÚSZ hangsúlyt fektet arra, hogy Jézust elfogadta és megdicsőítette az Atya az Ő engedelmességéért, de ezt nem szabad elkülöníteni az Ő mindenek előtt létezett dicsőségétől és istenségétől (vö. János 1:1-5,9-18; Fil. 2:6-11; Kol. 1:'3-18; Zsid. 1:2-3).

Ugyanez az IGE, "felemel/feltámaszt" (*anistémi*) szerepel az Apcsel 3:26-ban is, amikor azt mondja, hogy Isten feltámasztotta "az Ő Szolgáját"; az Apcsel 3:22-ben, amikor azt mondja, hogy Isten támasztotta a Prófétát (vö. 7:37; V. Mózes 18:19). Úgy tűnik, hogy ez egy megkülönböztetett használat a halálból való "feltámasztás"-tól (vö. 30,34,37). Jézust már azelőtt "fel lett támasztva", hogy meghalt volna!

13:34 „többé nem fog visszatérni az elmúlásba” Ez az állítás Jézus halálára és feltámadására utal. Ő volt az első, akit feltámasztottak (a halottak első zsengéje, vö. I. Kor. 15:20), ahelyett, hogy életre keltették volna. Nagyon sokakat hoztak vissza a fizikai életre a Bibliában, de nekik újra meg kellett halniuk. Énók és Illés azonnal a mennybe került halál nélkül, de ők nem lettek feltámasztva.

■ **„Nektek váltom be a Dávidnak tett biztos, szent ígéreteket”** Ez az idézet az Ézs. 55:3-ból való az LXX-ből. Az idézet magában foglalja a "biztos ígéreteket", de nem határozza meg, hogy pontosan mire is utal. Valami olyasmi, ami Istentől Dávidra szállt, majd Jézusra, majd az Ő követőire (az idézetben a többesszámú "nektek" személyes névmás áll). Az ÓSZ-i szöveg megmutatja a "nektek" személyes névmás jelentőségét (vö. Ézs. 55:4-5 LXX, "Tanúvá tettem őt a népek között, fejedelemmé és parancsolóvá a nemzetek fölött. Te pedig olyan népet hívsz, melyet nem is ismersz, és olyan népek futnak hozzád, amelyek nem ismertek: Istenedért, az Úrért, Izráel Szentjéért, aki dicsővé tesz téged.)

A Dávidnak (azaz a zsidóknak) adott áldások és ígéretek most már a pogányok áldásai és ígéretei (azaz az egész emberiségé).

13:35-37 Ez ugyanaz az érvelés, amit Péter a Pünkösdi beszédében már használt (vö. 2:24-32), amit szintén a 16. Zsoltárból vett. Ezek a korai prédikációk az Apcselben a korai keresztény katekizmust tükrözik vissza. Számos ÓSZ-i Messiási szöveget fűztek egybe. Így aztán a NÉVMÁSOK és más részletek gyakran nem tűnnek helyénvalónak az ÚSZ-i szerző központi céljához használva, ami az lett volna, hogy megerősítse Jézus fizikai feltámadását és Dávid testének elbomlását.

13:38 Pál egy ÓSZ-i kiterjesztett érvelést használ, és így tesz Péter is (Apcsel 2) és István is (Apcsel 7), hogy elérje ezt a zsinagógai hallgatóságot.

Pál a bűnök teljes bocsánatát ígéri, amit a judaizmus nem tudott megtenni (vö. 39. vers), mindazoknak, akik hisznek Jézusban, mint Krisztusban (azaz "Őáltala", 38,39 versek).

13:39 „őáltala mindenki” Figyeld meg az egyetemes elemet. Isten minden embert szeret, és minden embernek meg van az a lehetősége, hogy hittel válaszoljon Neki (vö. 10:43; Ézs. 42:1,4,6,10-12; Ezék. 18:32; Jóel. 2:28,32; János 3:16; Róma 3:22,29,31; 10:9-13; I. Tim. 2:4; II. Péter 3:9Ű).

■ **„aki hisz”** Lásd a 3:16 jegyzetét.

■

NASB, NKJV	**„mindenből megszabadul”**
NRSV	**„mindabból a bűnből szabaddá tétetik”**
TEV	**„minden bűntől megszabadul”**
NJB	**„megigazul minden bűnből”**

Ez szó szerint "megigazult" (kissé magyartalan, de az angol igeidőt jól visszaadó kifejezés a "meg van igazulva" – a ford. megjegy.) (JELENIDEJŰ PASSZÍV KIJELENTÉS). Ez egy jogi kifejezés, ami a Jézus Krisztus igazsága általi, Isten előtti állapotunkat írja le (vö. II. Kor. 5:21). A héberben eredetileg a "folyami nádat" jelölte. Ez egy ÓSZ-i építkezési kifejezést tükröz vissza, amit metaforikusan Istenre használtak, mint aki a standard vagy a vonalzó, mely alapján ítéletet hoznak.

■ **„amiből Mózes törvénye által nem igazulhattatok meg”** Ez volt Pál legfőbb teológiai mondanivalója (vö. Róma 3:21-30). A Mózesi törvény volt a tanítómester, aki felhívta a figyelmünket a saját bűneinkre, és arra indított, hogy vágyjuk Krisztust (vö. Gal. 3:23-29). Az ÓSZ-i törvény nem lehet az üdvösség eszköze, mert mindenki vétkezett (vö. Róma 3:9-18,23; Gal. 3:22). Halálos ítéletté lett, átokká vált (vö. Gal. 3:13; Kol. 2:14).

13:40-41 Pál felhívja hallgatóságának figyelmét (JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS), hogy válaszoljanak Istennek azzal, hogy hisznek Jézusban, mint a Megígért Messiásban, mint aki az egyetlen út ahhoz, hogy bűnbocsánatot kaphassanak (vö. János 14:6; Apcsel 4:12; I. Tim. 2:5).

Figyelmeztetésként a Habakuk 1:5-öt idézi a Szenptuagintából. Pál írásaiban máshol a Habakuk 2:4-et idézi, mint helyénvaló válaszreakciót (vö. Róma 1:17; Gal. 3:11). Pál a döntéshozatalra hegyezi ki üzenetét. Az intellektuális jóváhagyás nem elegendő; egy teljes, személyes, Jézusnak való alávetettségre van szükség, Jézusnak, aki az egyetlen remény, amire szükségünk van. Ezt a kezdeti hitet és a folyamatos választ kell a mindennapos Krisztusi élettel összepárosítani.

A 41. vers egy sokkolóan új üdvözülési módot ír le, ami a Krisztusban lévő újszövetség üdvössége.

SZÖVEG: 13:42-43

[42]Amikor pedig mentek kifelé, kérték őket, hogy a következő szombaton is hirdessék nekik ezeket a dolgokat. [43]Miután szétoszlott a gyülekezet, sokan követték a zsidók és az istenfélő prozeliták közül Pált és Barnabást, akik szóltak hozzájuk, és biztatták őket, hogy maradjanak meg Isten kegyelmében.

13:42 Ez megmutatja a Lélek erejét (1) ahogy Pál prédikációját használta és (2) a bűnbocsánat és az Istennel való kapcsolat helyreállítására való éhséget az emberek szívében, akik Isten képmására lettek teremtve.

13:43

NASB **„istenfélő prozeliták”**
NKJV **„kegyes prozeliták”**
NRSV **„kegyes judaizmusra áttérők”**
TEV **„pogányok, akik áttértek a judaizmusra”**
NJB **„kegyes áttértek”**

Ez a kifejezés szó szerint azt jelenti, hogy "az Istent imádó prozeliták". Ez a csoport egy másik csoport, nem azok, akik a 16,26-os versekben vannak megemlítve, mint "istenfélők" (vö. 10:2,22,35).

A 43-as vers azokra a pogányokra utal, akik hivatalosan is zsidókká lettek. Ennek a következők voltak a követelményei: (1) tanúk jelenlétében saját magát kellett bemerítenie az illetőnek; (2) a férfiak körülmetélése; (3) a jeruzsálemi templomban áldozatot kellett bemutatnia, amikor csak lehetséges volt. Az ÚSZ-ben van egy pár utalás a zsidó prozelitákra (vö. Máté 23:15; Apcsel 2:11; 6:5; 13:43).

■ **„és biztatták őket, hogy maradjanak meg Isten kegyelmében”** A szövegkörnyezet alapján elég nehéz ezt a kifejezést definiálni: (1) néhányan a hallgatóság közül már válaszoltak szívükben

az evangéliumra, vagy (2) azok, akik hűségesek voltak azokhoz a dolgokhoz, amiket Isten kegyelméről megértettek az ÓSZ-ből, azokat arra biztatták, hogy folyamatosan keressék Istent, és újra hallgassák meg Pált (vö. 44.vers)

SZÖVEG: 13:44-47
44 A következő szombaton azután majdnem az egész város összegyűlt, hogy hallgassa az Úr igéjét. 45 Amikor meglátták a zsidók a sokaságot, elteltek irigységgel, és káromolva ellene mondtak Pál beszédének. 46 Ekkor Pál és Barnabás bátran ezt mondta: "Először nektek kellett hirdetnünk az Isten igéjét, mivel azonban ti elutasítjátok, és nem tartjátok magatokat méltónak az örök életre, íme, a pogányokhoz fordulunk. 47 Mert így parancsolta meg nekünk az Úr: Pogányok világosságává teszlek, hogy üdvösségük légy a föld végső határáig.

13:44 Pál üzenetének nyilvánvaló eredménye volt. Ez is egy hiperbola. Nem volt mindenki jelen a városból.

13:45 „Amikor meglátták a zsidók a sokaságot” A szövegkörnyezetből nem derül ki, hogy mi okozta az irigységet, az, hogy ilyen sokan jelentek meg, vagy hogy ilyen nagy számban jelentek meg a pogányok a tömegben. Az irigységet a zsidó vezetésnek tulajdonítja mind Jeruzsálemben mind pedig a diaszpórán belül is (vö. Máté 27:18; Márk 15:10; Apcsel 17:5).

Később a Római levélben Pál kifejti a zsidó hitetlenség teológiai problémáját (vö. Róma 9-11). Azt bizonygatja, hogy Isten ideiglenesen megvakította Izraelt, hogy a pogányok is megtérhessenek. Mindazonáltal Isten a pogányok üdvösségét eszközként (azaz irigység) fogja használni, hogy Izrael válaszoljon Krisztusra, hogy minden hívő egyesülhessen az evangélium által (vö. Ef. 2:11-3:13).

A probléma viszont az, hogy mindez mikor fog megtörténni? Ugyanezt a kérdést lehet feltenni a Zak.12:10-zel kapcsolatban is. Ez a prófécia a korai egyházzal kapcsolatos, ami hívő zsidókból állt, vagy a jövőről szól? Az irigységet megváltó célokra használta (vö. Róma 10:19; 11:11,14), de az ebben a szövegrészben előforduló irigység hitetlenséget eredményezett!

■ **„elteltek irigységgel”** Lásd a 3:10 jegyzetét.

■ **„káromolva”** Miközben ezek a zsidók a hagyományaikat védték és Pál prédikálását támadták, ők maguk istenkáromlás bűnébe estek. Nem létezik aranyközépút. Vagy a judaizmus vagy a kereszténység Isten akaratának igaz visszatükröződése. Kizárólagosak!

13:46 „bátran ezt mondta” Az Apcselben ez az egyik jele a Lélekkel való betöltekezésnek.

■ **„Először nektek kellett hirdetnünk az Isten igéjét”** Ez volt a megszokott módja a korai missziós prédikálásnak. A zsidók elsőbbséget élveztek (vö. Róma 9-11), de Isten bevonta a pogányokat is. Akik a zsinagógába jártak ismerték az ÓSZ-et és leellenőrizhették a próféciákat. Az Apcselben az ezzel a fogalommal és mintával foglalkozó szövegek egész sora található (vö. 3:26; 9:20; 13:5,14; 16:13; 17:2,10,17).

■ **„ti elutasítjátok”** Ez egy erőteljes IGE (JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS), amit számos alkalommal használ a Szeptuaginta. Alapjelentése az, hogy "ellökni". István prédikációjában használta ezt a zsidókra (vö. 7:39). Pál is használja ezt a kifejezést a Róma 11:1-2-ben, hogy megerősítse, hogy Isten nem utasította el népét, de ők elutasították az Ő Fiát, aki az egyetlen eszköze az Ő megváltásának, az Ő tökéletes kijelentése.

■ **„nem tartjátok magatokat méltónak az örök életre”** Nagyon nehéz kitartani a predestináció elképzelése mellett, amit annyira gyakran hangsúlyoz az Apcsel, mikor folyamatosan beszél a

kötelező személyes válasz fogalmáról. Isten vonzása nélkül senki nem juthat hitre (vö. János 6:44,65), de az alapján ítéltetünk meg, hogy válaszolunk-e vagy nem. Az által, hogy elutasították Pál prédikációját az evangéliumról, felfedték valódi énjüket (vö. János 3:17-21). Nem lehet Istent vádolni azért, mert nem válaszolnak. Ő gondoskodott az útról, ami az Ő Fia, de Ő az egyetlen út!

■ **„a pogányokhoz fordulunk”** Ez válik az evangelizáció megszokott formájává (vö. 18:6; 22:21; 26:20; 28:28; Róma 1:16).

13:47 Ez az idézet az Ézs. 49:6-ból származik az Szeptuagintából. A Lukács 2:32-ben, mikor Simeon megáldja Jézust, ezt az idézetet használja, hogy megerősítse az egyetemes megváltásra vonatkozó Messiási voltát. Az is lehetséges, hogy a "fény" ebben a szövegkörnyezetben Pál és Barnabás a pogányoknak való evangelizálására utal (vö. Darell Boch: "Use of the Old Testament in the New" [Az Ószövetség használata az Újban] című bekezdése a 97. oldalon a *Foundations for Biblical Interpretation* [A Biblia Értelmezésének Alapjai] című könyvben, amit a Broadman & Holman Kiadó adott ki 1994-ben). Pál most arra használja, hogy az egyetemes evangélium egyetemes hirdetését mutassa meg!

SZÖVEG: 13:48-52

48Ennek hallatára örvendeztek a pogányok, és magasztalták az Úr igéjét, és akik az örök életre választattak, mindnyájan hívővé lettek. 49Az Úr igéje pedig elterjedt az egész tartományban. 50De a zsidók felingerelték ellenük a tekintélyes istenfélő asszonyokat és a város előkelőit, üldözést támasztottak Pál és Barnabás ellen, és kiűzték őket határukból. 51Ők pedig lerázták lábuk porát ellenük, és elmentek Ikóniumba. 52A tanítványok azonban megteltek örömmel és Szentlélekkel.

14:48 „Ennek hallatára örvendeztek a pogányok, és magasztalták az Úr igéjét” Ezek közül az emberek közül sokan már évek óta jártak a zsinagógába, de soha sem hallották Isten szeretetének és elfogadásának mindent magában foglaló, egyetemes üzenetét, ami a teljes emberiségre vonatkozik a Krisztusban való hitben. Amikor meghallották, izgatottan fogadták azt (vö. 28:28) és másoknak is elmondták (vö. 49. vers).

■ **„és akik az örök életre választattak, mindnyájan hívővé lettek”** Ez egy világos kijelentés a predestinációval kapcsolatban (ami nagyon gyakori a rabbinikus és az intertestamentális zsidó irodalomban), de ugyanaz a kétértelmű kapcsolat vonatkozik erre is, mint a többi ÚSZ-i igerészre, amik Isten választásának és az ember szabad akaratának paradoxonához kapcsolódnak (vö. Fil. 2:12,13). Ez RÉGMÚLT (igeidejű) PASSZÍV KÖRÜLÍRÁS, ami egy katonasági kifejezésből származik (*tassó*) ami azt jelenti, hogy "besorol" vagy "kijelöl". A besorolásnak ez a fogalma arra a két metaforikus könyvre utal, amiket Isten tart (vö. Dán. 7:10; Jel. 20:12). Az első az Emberek Cselekedeteinek Könyve (vö. Zsolt 56:8; 139:16; Ézs. 65:6 és Mal. 3:16). A másik az Élet Könyve (vö. II. Mózes 32:32; Zsolt 69:28; Ézs. 4:3; Dán. 12:1; Lukács 10:20; Fil. 4:3; Zsid. 12:23; Jel. 3:5; 13:8; 17:8; 20:12-15; 21:27). Lásd Különleges Téma: Kiválasztás/Predestináció és a Teológiai Egyensúly Szükségessége a 2:47-ben.

13:50 „De a zsidók felingerelték ellenük a tekintélyes istenfélő asszonyokat” Ez a szövegrész történelmi és kulturális hátteret biztosít ahhoz, hogy lássuk az első századi Kis-Ázsia asszonyainak felmagasztalt helyzetét (vö. 16:14; 17:4).

Ebben a szövegkörnyezetben ez a judaizmusra áttértekre utal, akik a társadalomban vezető szerepet töltöttek be és városi/polgári vezetőkhöz mentek feleségül. A. T. Robertson a *Word Pictures in the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyv 3. kötetének 201. oldalán arra mutat rá, hogy a pogány asszonyok nagyon vonzódtak a judaizmushoz (vö. *Strabo* 7:2 és *Juvenal* 6:542) annak erkölcsisége miatt.

■ **„üldözést támasztottak Pál ellen”** Pál a II. Tim. 3:11-ben utal erre.

13:51 „Ők pedig lerázták lábuk porát ellenük” Ez az elutasítás zsidó jele (vö. Máté 10:14; Lukács 9:5; 10:11). Nem tudjuk biztosan, hogy mire utal, lehet, hogy (1) a járástól a lábukra és a sarujukra rakódott porra, vagy (2) a köntösükre rakódott porra, ami akkor került oda, amikor dolgoztak.

■ **„Ikóniumba”** Ez Likaónia egyik fontos városa volt, ami a Római provincia, Galácia területén volt. Kb 129 km-re volt keletre, délkeletre a pizidiai Antiókhiától, Lisztrától pedig közvetlenül északra.

13:52 „megteltek örömmel” Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS volt, ami egy cselekvés kezdetét jelentheti, vagy egy a múltban történt ismétlődő cselekvést. Az 1995-ös kiadású NASB angol fordítású biblia a második lehetőséget használja. Csak a Szentlélek adhat örömöt az üldöztetés közepette (vö. Jak. 1:2; I. Péter 4:12).

Az a kifejezés, hogy "a tanítványok" kétértelmű. Az új hívőkre utal-e, vagy a missziós csapatra, vagy mindkettőre?

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. A 13:2-t miért nem lehet szövegkiragadásként és a kiválasztott csoport felszentelésére használni?
2. Miért prédikált Pál először a zsinagógában?
3. Miért hagyta ott János Márk a missziós csapatot?
4. A 39. vers hogyan kapcsolódik a Gal. 3-hoz?
5. Magyarázd meg a 48. verset a predestináció és az emberi szabad akarattal kapcsolatban.

APCSEL 14

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál és Barnabás Ikóniumban	Ikóniumban	Szolgálat Ikónium Környékén és a Visszatérés	Ikóniumban	Evangelizáció Ikóniumban
14:1-7	14:1-7	14:1-7	14:1-4	14:1.
				14:2.
				14:3.
				14:4-7
			14:5-7	
Pál és Barnabás Lisztrában	Bálványimádás Lisztrában		Lisztrában és Derbében	Egy Sánta meggyógyítása
14:8-18	14:8-18	14:8-18	14:8-13	14:8-10
				14:11:18
			14:14-18	
	Kövezés, Menekülés Derbébe			A Misszió Vége
14:19-20	14:19-20	14:19-20	14:19-20	14:19-20
Visszatérés a Szíriai Antiókhiába	A Megtérők Megerősítése		Visszatérés a Szíriai Antiókhiába	
14:21-28	14:21-28	14:21-13	14:21-23	14:21-23
		14:24-28	14:24-26	14:24-26
			14:27-28	14:27-28

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

Pál Missziója Hogyan Kapcsolódik a Galatákhoz?

A. A háttéranyagok két aspektusa miatt ezekkel egyszerre kell foglalkozni, mert a címzettek kilétéről szóló két ellentétes feltételezés hatással lehet a levél keletkezésének dátumozására. Mindkét feltételezésnek logikus súlya van, viszont kis mennyiségű bibliai bizonyítéka.
B. A két feltételezés
   1. A hagyományos feltételezés, ami a tizennyolcadik századig azonos nézetű / egyhangú volt.
      a. Az "Észak Galáciai Teória" névvel illették.
      b. Azt feltételezi, hogy a "Galácia" megnevezés a Törökország északi fennsíkján lévő Galaták etnikai csoportra utal (vö. I. Péter 1:1). Ezek az etnikailag Galaták Kelták voltak (görögül *Keltoi* vagy latinul *Gall*), akik a Kr. e. 3. században szállták meg ezt a területet. "Gallo-Graeciaiaknak" hívták őket, hogy megkülönböztessék őket az európai testvéreiktől. Kr. e. 230-ban I. Attalosz, Pergamon uralkodója legyőzte őket. Földrajzi befolyásuk közép-északi Kis-Ázsiára, azaz a mai Törökországra korlátozódott.
      c. Ha ezt az etnikai csoportot vesszük, akkor a dátum az 50-es évek közepe lenne, Pál második vagy harmadik missziós útja alatt. Pál útitársai pedig Szilász és Timóteus lennének.
      d. Egyesek Pál betegségét a Gal. 4:13-ban a maláriához kötötték. Azt bizonygatják, hogy Pál északra, a fennsíkra ment, hogy távol legyen a mocsaras/lápos, malária fertőzte tengerparti alföldtől.
   2. A második feltételezést Sir Wm. M. Ramsay pártfogolta, *St. Paul the Traveler and the Roman Citizen* (Szent Pál az Utazó és a Római Állampolgár), New York: G. P. Putnam's Sons, 1896.
      a. Amíg a hagyományos feltételezés "Galáciát" etnikaiként definiálta, addig ez a feltételezés adminisztratív módon teszi azt. Úgy tűnik, hogy Pál gyakran használt római provinciális neveket (vö. I. Kor. 16:19; II. Kor. 1:1; 8:1; stb.). A Római "Galácia" nevű provincia nagyobb területet foglalt magába, mint az etnikai "Galácia". Ezek az etnikailag Kelták elég korán elkezdték Rómát támogatni, egy nagyobb helyi autonómiával és kiterjesztett területi fennhatósággal jutalmazták őket. Ha ezt a nagy területet "Galácia" néven ismerték, akkor lehetséges, hogy Pál első missziós útja ezekbe a déli városokba, mint Pizidiai Antiókhia, Lisztra, Derbé és Ikónium, amit az Apcsel 13-14 jegyez fel, ezen a területen történt, és ezek a gyülekezetek is ezen a terülten voltak.
      b. Ha ezt a "Déli Feltételezést" valljuk, akkor a dátum nagyon korai lenne – időben nagyon közel, de inkább a "jeruzsálemi nagytanács" előtt, ami az Apcsel 15-ben található, ami ugyanazt a témájú problémát tárgyalja, mint a Galata levél. A nagytanács Kr. u. 48-49-ben lehetett, így a levelet valószínűleg ez alatt az idő alatt írhatta. Ha ez valóban igaz, akkor az Újszövetségben a Galata levél az első Páli levél.
      c. Néhány bizonyíték a dél Galáciai feltételezéshez
         (1) Név szerint nem említi meg Pál Útitársait, de Barnabást három alkalommal említi meg (vö. 2:1,9,13). Ez illik Pál első missziós útjára.
         (2) Megemlíti, hogy Tituszt nem metélték körül (vö. 2:1-5). Ez az Apcsel 15-ben megemlített jeruzsálemi nagytanács előtti időbe illik a legjobban bele.
         (3) Péter megemlítése (vö. 2:11-14) és a pogányokkal való közösség problémája a jeruzsálemi nagytanács előtti időbe illik a legjobban bele.
         (4) Amikor elviszik a pénzt Jeruzsálembe Pál számos területről származó útitársa van megemlítve (vö. Apcsel 20:4). Egy sem volt viszont az északi Galata városokból, bár tudjuk, hogy ezek az etnikailag galata gyülekezetek részt vettek a gyűjtésben (vö. I. Kor. 16:1).

Ezekkel a feltételezésekkel kapcsolatos részletes tanulmányért nézz át egy technikai kommentárt. Mindben vannak megalapozott tények. Jelenleg nincs megállapodás, hogy melyik a helyes, de úgy tűnik, hogy a "Déli Feltételezés" illik a legjobban a tényekhez.

C. A Galaták Apcselhez fűződő kapcsolata
   1. Pál öt alkalommal látogatott el Jeruzsálembe, Lukács szerint az Apcsel feljegyzéseiben
      a. 9:26-30, megtérése után
      b. 11:30;12:25, a pogány gyülekezetekből hozott adományokat az éhínség miatt
      c. 15:1-30, a Jeruzsálemi Nagytanács
      d. 18:22, rövid látogatás
      e. 21:15, újra megmagyarázza a pogányok között végzett munkát
   2. A Galata levélben két jeruzsálemi látogatás van feljegyezve:
      a. 1:18, három évvel később
      b. 2:1, tizennégy évvel később
   3. Az tűnik a leginkább lehetségesnek, hogy az Apcsel 9:26 a Gal. 1:18-hoz kapcsolódik. Az Apcsel 11:30 és 15:1 fel nem jegyzett találkozók háttere, amiket az Gal. 2:1 említ meg.
   4. Van némi eltérés az Apcsel 15 és a Gal. 2 feljegyzései között, de ezek valószínűleg a következők miatt vannak:
      a. eltérő nézőpontok
      b. eltérő célok Lukács és Pál részéről
      c. az a tény, hogy a Gal. 2 lehetséges, hogy az Apcsel 15 előtti időben történt, de azzal kapcsolatban.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 14:1-7
[1]Ikóniumban történt, hogy együtt mentek be a zsidók zsinagógájába, és úgy szóltak, hogy a zsidókból is, a görögökből is igen sokan lettek hívővé. [2]De azok a zsidók, akik nem hittek, felingerelték és megharagították a pogányokat a testvérek ellen. [3]Mégis elég sok időt töltöttek ott, és bátran szóltak az Úrban bízva, aki bizonyságot tett kegyelmének igéje mellett, és megadta, hogy jeleket és csodákat vigyenek véghez. [4]A város népe azonban meghasonlott, és némelyek a zsidókkal, mások meg az apostolokkal tartottak. [5]De a pogányok és zsidók vezetőikkel együtt összefogtak, hogy bántalmazzák és megkövezzék őket. [6]Ők azonban ezt megtudva elmenekültek Likaónia városaiba, Lisztrába, Derbébe és a környékre, [7]és ott hirdették az evangéliumot.

14:1 „Ikóniumban” Van egy második századi nem kanonikus könyv, címe: *The Acts of Paul and Thekla* (Pál és Tekla Cselekedetei), ami állítólag Pál Ikóniumban véghezvitt cselekedeteinek beszámolója. Úgy tűnik, hogy ez a könyv tartalmazza Pál valaha feljegyzett egyetlen fizikai leírását: alacsony, kopasz, ó lábú, bozontos szemöldökök, kidülledő szemek. Nem ihletett, mégis visszatükrözi azt a behatást, amellyel Pál Apostol volt Kis-Ázsia ezen területére. Ennek a területnek a nagy része a Római Galácia Provinciában volt.

■ **„együtt mentek be a zsidók zsinagógájába”** Ez Pál és Barnabás megszokott módszere volt. A hallgatóság, mind zsidók és görögök, jól ismerték az ÓSZ-i próféciákat és ígéreteket.

■ **„a zsidókból is, a görögökből is igen sokan lettek hívővé”** Ez a kifejezés megmutatja az Apcsel célját. Az evangélium rohamosan terjed a különböző embercsoportok között. Az ÓSZ minden embernek szóló ígéreteit (vö. I. Mózes 3:15; 12:3) most elkezdték felismerni.

Ezek a gyülekezet gyors növekedéséhez kapcsolódó összegző megállapítások nagyon

jellemzőek az Apcselre.

14:2 „de azok a zsidók, akik nem hittek” Az Üdvösséget úgy jellemzi, hogy "hittek" (vö. 1. vers), a szellemi vakságot és makacsságot pedig az "engedetlenséggel" és a "hitetlenséggel" jellemzi. Az evangéliumra való válasz visszautasítása vakságra és elveszettségre ítéli az embert!

Lukács dokumentálja a zsidó hitetlenség heveny ellenszegülését és aktív üldözését. Az ő elutasításuk az, ami megnyitja a hit ajtaját a pogányok számára (vö. Róma 9-11).

■ **„felingerelték”** Ez egy gyakori ige, amit a Szeptuagintában a lázadásra használtak (vö. I. Sám. 3:12; 22:8; II. sám. 18:31; 22:49; I. Krón. 5:26), de az ÚSZ-ben csak az Apcsel 13:50-ben és a 14:2-ben használják.

■ **„megharagították”** Ez egy másik elég gyakori kifejezés a Szeptuagintából, ami a gonosz, elnyomó embereket írja le, akik másokat bántalmaztak. Lukács gyakran használja ezt a kifejezést az Apcselben (vö. 7:6,19;12:1; 14:2; 18:10).

14:3 Isten a csodákat használta arra, hogy megerősítse az Ő kegyelmes jellemét és a Jézus Krisztus evangéliumának igaz voltát ezen az új földrajzi területen (vö. 4:29-30; Zsid. 2:4).

14:4 „A város népe azonban meghasonlott” Az igazság szava mindig megosztja az embereket (vö. 17:4-5; 19:9; 28:24; Máté 10:34-36). A zsinagógában lévő zsidók közül némelyek hittek, mások viszont az evangélium ellen harcoló aktivistákká lettek.

■ **„apostolokkal”** Ez mind Pálra mind Barnabásra utal. Ebben a fejezetben (azaz 14:4 és 14) ez az egyetlen alkalom, hogy Lukács ezt a kifejezést használja, hogy az eredeti Tizenkettőn kívül valaki másra utaljon vele. Barnabást is apostolnak nevezi (vö. 14. vers). Az I. Kor. 9:5-6 is erre utal. Nyilvánvalóan szélesebb körben használja az "apostol" kifejezést, mint az eredeti Tizenkettő. Jakab az Igaz (Jézus féltestvére) is apostolnak lett nevezve a Galata 1:19-ben; Szilvánusz és Timóteus is apostolnak neveztetett az I. Thessz. 1:1-ben a 2:6-tal együttvéve; Andronikoszt és Juniászt is apostolnak hívja a Róma 16:6-7; és Apollóst is apostolnak hívja az I. Kor. 4:6-9-ben.

A tizenkét Apostol egyedülálló volt. Amikor meghaltak, senki nem helyettesítette őket (kivéve Mátyást az Apcsel 1-ben). Mindazonáltal van egy folyamatosan működő apostoli ajándék, amit az I. Kor. 12:28 és az Ef. 4:11 említ meg. Az ÚSZ nem ad elég információt azzal kapcsolatban, hogy leírja ennek az ajándéknak a funkcióit.

14:5 „vezetőikkel együtt” Ez utalhat a város vezetőire, vagy a zsinagóga vezetőire is. Néhány korai írástudó és modernkori kommentátor író két üldöztetést bizonygat, (1) 2. vers, és (2) 5. vers, de maga a szövegkörnyezet csak egyet.

■
NASB, NRSV,
TEV **„bántalmazták”**
NKJV **„erőszakosak voltak”**
NJB **„megtámadták”**

A görög *hubrizó* kifejezés sokkal intenzívebb, mint a "bántalmaz/rosszul bánik vele", valószínűleg azt jelentette, hogy "felkelést vezetni" vagy "erőszakos cselekményeket elkövetni". A Szeptuagintában elég gyakori kifejezés. Lukács gyakran használja ezt a kifejezést három értelemben:

1. inzultálni, Lukács 11:45
2. erőszakos cselekmény, Lukács 18:32; Apcsel 14:5
3. fizikai tulajdon elvesztése, Apcsel 27:10,21

■ **„megkövezzék”** Ez a második leíró kifejezés megmutatja, hogy az ellenzék milyen erőszakosan akarta megtámadni a hívőket. Valószínűleg a zsidó résztvevők azért ezt a bizonyos eszközt választották, mert ez az ÓSZ-ben összekapcsolódott az istenkáromlással.

14:6 „elmenekültek Likaónia városaiba, Lisztrába, Derbébe” Ikónium Phrügiában volt. Közel volt egy radikális csoport határához. Ez a részlet megmutatja az Apcsel történelmiségét.

14:7 Az IGE KÖRÜLÍRÓ BEFEJEZETT KÖZÉPIGE, ami azt jelenti, hogy újra és újra prédikáltak. Ez Pál missziós útjainak témája (vö. 14:21; 16:10). Azok, akik az ő prédikációi alatt hittek Krisztusban, szintén érezték azt a sürgetést és megbízást, hogy ők is hirdessék az evangéliumot másoknak. Ez volt/most is ez a prioritás (vö. Máté 28:19-20; Lukács 24:47; Apcsel 1:8)!

SZÖVEG: 14:8-18
8 Lisztrában élt egy sánta lábú ember, aki születésétől fogva sánta volt, és sohasem tudott
járni. 9 Ő hallgatta Pál beszédét, aki rátekintett, és látta, hogy van hite ahhoz, hogy
meggyógyuljon. 10 Ezért hangosan így szólt hozzá: "Állj a lábaidra egyenesen!" Ekkor az
talpra ugrott, és járt. 11 Amikor a sokaság látta, amit Pál tett, likaóniai nyelven így kiáltottak:
"Az istenek jöttek le hozzánk emberi alakban!" 12 Barnabást Zeusznak mondták, Pált pedig
Hermésznek, mivel ő volt a szóvivő. 13 Zeusz papja pedig, akinek a temploma a város előtt
volt, bikákat és koszorúkat vitt a kapuk elé, és a sokasággal együtt áldozatot akart bemutatni
nekik. 14 Amikor meghallották ezt az apostolok, Barnabás és Pál, ruhájukat megszaggatva a
sokaság közé futottak, 15 és így kiáltottak: "Emberek, miért teszitek ezt? Mi is hozzátok
hasonló emberek vagyunk, és azt az evangéliumot hirdetjük nektek, hogy ezekből a
hiábavaló dolgokból térjetek meg az élő Istenhez, aki teremtette az eget és a földet, a tengert
és mindent, ami bennük van. 16 Ő az előző nemzedékek során megengedte, hogy minden nép
a maga útján járjon, 17 bár nem hagyta magát bizonyság nélkül, mert jótevőtök volt, a
mennyből esőt adott nektek és termést hozó időket; bőven adott nektek eledelt és szívbéli
örömet." 18 Így szóltak, és nagy nehezen lebeszélték a sokaságot arról, hogy áldozatot
mutasson be nekik.

14:8 „Lisztrában” Ez a város volt Timóteus otthona (vö. 16:1). Ez egy római kolónia, amit Augustus alapított Kr. u. 6-ban. Valószínűleg itt nem volt zsinagóga, így Pál és Barnabás utcai prédikációkat tartottak.

■ Semmilyen trükkre vagy ámításra nem volt lehetőség (vö. 3:2). Három meghatározott leíró kifejezés van itt, ami ennek az embernek az állandó, tartós állapotát írja le.

■ **„sánta lábú ember”** (az angol fordítás azt mondja, hogy "erőtlen lábú") Az *adunatos* kifejezés általában azt jelenti, hogy "lehetetlen" vagy szó szerint "képtelen" (vö. Lukács 18:27; Zsid. 6:4,18; 10:4; 11:6) de Lukács itt úgy használja ezt a kifejezést, mint az orvosi leírásokban, abban értelemben, hogy tehetetlen vagy gyenge (vö. Róma 8:3; 15:1).

Érdekes, hogy Lukács nagyon sok módon Péter és Pál szolgálatait párhuzamba állítja. Péter és János a 3:1-10-ben egy sánta embert gyógyít meg, ugyanúgy Pál és Barnabás is.

14:9 „rátekintett” Lukács gyakran használja ezt a kifejezést (vö. 3:4; 10:4). Lásd az 1:10 jegyzetét. Pál látta, hogy ez az ember feszülten figyel. Így aztán azt parancsolta neki, hogy álljon fel és járjon (vö. 10. vers) és ő pedig így is tett!

■ **„hogy van hite ahhoz, hogy meggyógyuljon”** Ezt a kifejezést az ÓSZ-i értelmében használja,

"megmeneküljön", ami fizikai megmenekülést jelentett. Figyeld meg, hogy az, hogy Pál meggyógyította az ember hitére alapult. Gyakran, de nem kizárólagosan ez a helyzet az ÚSZ-ben (vö. Lukács 5:20; János 5:5-9). A csodáknak számos funkciójuk volt: (1) hogy megmutassák Isten szeretetét; (2) hogy megmutassák az evangélium hatalmát és igazságát; (3) vagy hogy tanítsák és bátorítsák a többi jelenlévő hívőt.

14:11 „likaóniai nyelven” Pál és Barnabás nyilvánvalóan nem értette, hogy mit mondott a tömeg. Ez volt ennek a területnek a bennszülött nyelve.

14:11-12 „Barnabást Zeusznak mondták, Pált pedig Hermésznek, mivel ő volt a szóvivő” Egy helyi hagyomány szerint a görög istenek gyakran látogatták meg az embereket emberi formában (vö. Ovid, *Metamorphoses* 8:62). Helyi feljegyzésekből tudjuk, hogy ez az a terület volt, ahol Zeuszt és Hermészt imádták (vö. 13. vers).

Figyeld meg, hogy Barnabást nevezi meg először. Ez valószínűleg azért volt, mert Pálról, a szóvivőről azt gondolták ezek a pogányok, hogy Ő Hermész (Merkúr) megfelelője; a hallgató Barnabásnak pedig minden bizonnyal a magas istennek, Zeusznak (Jupiter) kell lennie.

14:13 „kapu” Ez utalhat a városkapura, vagy ami sokkal valószínűbb, hogy a Jupiter (Zeusz) templomának kapuja, ami éppen hogy a városkapun kívül, azzal szemben helyezkedett el. Nagy zavar és félreértés volt ez.

14:14 „apostolok” Lásd a 14:4 jegyzetét.

■ **„ruhájukat megszaggatva”** Ez egy zsidó szokás a gyász és az istenkáromlás kifejezésére (vö. Kt. 26:65; Márk 14:63). Ez még a pogányok számára is azt kellett volna jelentenie, hogy van itt valami probléma.

■ **„futottak”** Ez a Szeptuagintában egy elég gyakori kifejezés a "kiugrani" vagy "kifutni" kifejezésre, bár az ÚSZ-ben ez az egyetlen hely, ahol előfordul. Pál és Barnabás felugrottak és kirohantak a tömeg közé.

14:15-17 Pál a pogányokhoz szóló első prédikációjának összegzését láthatjuk itt. Nagyon hasonló az Areopágoszon elmondott beszédéhez (vö. 17:22-33).

14:15
NASB, NKJV „hozzátok hasonló emberek”
NRSV „mi is halandóak vagyunk, mint ti”
TEV „mi magunk is csak emberek vagyunk, mint ti is”
NJB „mi is csak emberek vagyunk, halandóak, mit ti is”

A *homoiopathés* kifejezés az "ugyanolyan" és a "szenvedélyek" szavak összetétele. A helyiek azt gondolták, hogy Pál és Barnabás istenek voltak (*homoióthentes*, vö. 11. vers), ami azt jelentette, hogy "olyanok mint" az ember. Pál ugyanazt a szótövet használja, hogy megmutassa a hétköznapi emberi mivoltát. Ez a kifejezés csak itt és a Jakab 5:17-ben fordul elő az ÚSZ-ben.

■ **„ezekből a hiábavaló dolgokból térjetek meg”** Lukács Pál és Barnabás alárendeltségi viszonyát Heródes Antipás összehasonlításával mutatja meg a 20:20-23-ban. A "hiábavaló" kifejezés azt jelenti, hogy üres, valamitől mentes, nem létező. Pál direkt módon konfrontálja babonásságukat.

■ **„az élő Istenhez”** Ez egy szójáték a YHWH kifejezéssel, ami a héber LÉTIGE egy alakja, annak is a MŰVELTETŐ szótöve (vö. II. Mózes 3:14). YHWH az egyetlen mindig létező, egyetlen élő Isten.

■ **„aki teremtette”** Ez vagy a II. Mózes 20:11-ből vagy a Zsolt. 146:6-ból származó idézet. A héber Elohim kifejezés (vö. I. Mózes 1:1) úgy írja le Istent, mint a teremtő és a gondviselő (vö. *The Expositor's Bible Commentary* [Az Értelmezők Bibliai Kommentárja], 1. kötet, 468-469. oldal), míg a YHWH úgy, mint Megváltót, Megmentőt (vö. *The Expositor's Bible Commentary* [Az Értelmezők Bibliai Kommentárja], 1. kötet, 471-472. oldal).

14:16 „Ő az előző nemzedékek során megengedte, hogy minden nép a maga útján járjon” Ez a kifejezés az V. Mózes 32:7-8-ra emlékeztet, amiben Mózes azt mondja, hogy YHWH szabja meg a nemzetek határait. Teológiailag ez megerősíti azt, hogy Isten törődik és figyel a nemzetekre (pogányokra, vö. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament* [Az Ószövetség Szinonimái], 258-259. oldal). Isten arra vágyik, hogy ők is ismerjék Őt, de az emberiség bukott volta babonaságot és bálványimádást eredményezett (vö. Róma 1:18-2:29). Mindazonáltal Isten továbbra is kereste őket (vö. 17. vers).

A pogányok Istennel kapcsolatos tudatlanságát a zsidók Istenről való tudásával állította szembe. Az irónia az, hogy a pogányok tömegesen válaszolnak hittel az evangéliumra, míg a zsidók tömegesen utasítják el azt, és üldözik az evangéliumot (vö. Róma 9-11).

14:17 „bár nem hagyta magát bizonyság nélkül” Ez a természetes kijelentés fogalma (vö. Zsolt 19:1-6; Róma 1:19-20; 2:14-15). Minden ember tud valamit Istenről a teremtésből és a belső erkölcsi tanú által.

■ **„esőt … termést”** A helyi pogány hagyomány szerint Zeusz adta az esőt és Hermész adta a termést. Pál az V. Mózes 27-29 alapján azt erősíti meg, hogy Isten irányítja a termést.

Ezek a pogányok nem ismerték Istent, tehát az V. Mózes szövetséges átkait Isten türelme váltotta fel (vö. Apcsel 17:30; Róma 3:25; 4:15; 5:13). Pál Isten egyedülálló választása volt (a pogányok apostola) arra nézve, hogy elérje a nemzeteket! Pál Isten teremtését és a természeten keresztüli gondviselését használja (vö. Zsolt. 145:15-16; 147:8; Jer. 5:24; Jónás 1:9), mint közös pontot.

Érdekes megjegyezni, hogy magából az evangéliumból semmi nem szerepel ebben a prédikáció összefoglalásban. Feltételezhetjük, hogy Pál ugyanúgy folytatta érvelését, ahogy tette azt a Athéni beszédében, Apcsel 17:16-34. Elgondolkozhatunk azon is, hogy Lukács vajon magától Páltól hallotta ezt az összegzést, vagy esetleg Timóteustól (mivel ez a város az ő otthona volt).

14:18 Ez egy szemtanúi részlet volt.

SZÖVEG: 14:19-23

[19]Antiókhiából és Ikóniumból azonban zsidók érkeztek oda, akik annyira felbujtották a tömeget, hogy megkövezték Pált, és kivonszolták a városon kívülre, mivel halottnak hitték. [20]De amikor körülvették a tanítványok, felkelt, és visszament a városba. Másnap pedig Barnabással együtt elment Derbébe. [21]Miután hirdették az evangéliumot ebben a városban, és sokakat tanítvánnyá tettek, visszatértek Lisztrába, Ikóniumba és Antiókhiába. [22]Erősítették a tanítványok lelkét, és bátorították őket, hogy maradjanak meg a hitben, mivel sok nyomorúságon át kell bemennünk az Isten országába. [23]Miután pedig gyülekezetenként elöljárókat választottak nekik, böjtölve és imádkozva az Úrnak ajánlották őket, akiben hittek.

14:19 A zsidó ellenállás azokban a városokban, hol Pál tanított vándor, újra és újra előforduló támadásokban egyesültek ellene. Figyeld meg, hogy a támadás Pálra irányult, nem Barnabásra. Továbbá figyeld meg a pogány tömeg szeszélyességét. Az egyik pillanatban még istenekként tisztelik Pált és Barnabást, a másikban meg megkövezik!

■ **„megkövezték Pált”** Ez nem egy olyan csoda volt, mint az életre keltés, hanem Pál fizikai állóképességének és bátorságának a feljegyzése (vö. 20-21. vers). II. Korinthus 11:25 és a Galata 6:17 is ugyanerre az eseményre utal. Az 5. versben eltervezett megkövezés most valósággá vált!

14:20 „amikor körülvették a tanítványok” Bár nincs konkrétan leírva, szerintem ez egy imaalkalom volt, amit Isten csodás módon válaszolt meg. Figyeld meg, hogy az üldöztetés továbbra is az evangélium terjesztésére szolgáló mechanizmus/motiváció maradt (azaz újabb városokban).

14:21 „Miután hirdették az evangéliumot ebben a városban” Ez Derbére utal (vö. 20. vers). Ez a város is római provincia, Galácia Likaóniai részén volt. Ez volt a legkeletibb rész, amerre Pál és Barnabás a missziós útjuk során elmentek.

Ez a város is csodásan reagált az evangéliumra, és sokan megtértek.

■ **„visszatértek Lisztrába, Ikóniumba és Antiókhiába”** Nyilvánvalóan nem prédikáltak nyilvánosan, mikor visszatértek, hanem titkosan szervezték meg a hívők közösségét és bátorították őket (vö. 22-23).

14:22 Ez a vers Pál tanítványozó üzenetének az összegzése. Figyeld meg, hogy a figyelme (1) a kitartásra, és a (2) megpróbáltatásokra összpontosul. A hívők a megpróbáltatások által lesznek éretté (vö. Róma 5:3-4; 8:17-18; I. Thessz. 3:3; II. Tim. 3:12; Jakab 1:2-4; I. Péter 4:12-16).

■ **„erősítették”** Ezt a kifejezést a Szeptuagintában számos alkalommal használták abban az értelemben, hogy "azt elérni, hogy megnyugodjon valamin" vagy hogy "megalapozott legyen". Lukács számos alkalommal használja ezt a kifejezést, hogy leírja vele Pál utógondozó, tanítványozó szolgálatát (vö. 14:22; 15:32,41; 18:23).

■ **„a tanítványok lelkét”** A lélek kifejezést abban az értelemben használta, hogy az emberre vagy a mentális tevékenységére utaljon vele. Nem a görög értelmében, hogy minden embernek halhatatlan lelke van, hanem a lélek szó héber értelmében, amivel egy emberre utaltak.

■ **„bátorították őket, hogy maradjanak meg a hitben”** Lásd Különleges Téma: A Kitartás a következőkben:

KÜLÖNLEGES TÉMA: A KITARTÁS SZÜKSÉGESSÉGE

A keresztény élethez kapcsolódó tanokat nehéz megmagyarázni, mert tipikusan keleti párbeszédes formában lettek előadva. Ezek a párbeszéd párok ellentmondásosnak tűnnek, s mégis mindkettő biblikus. A nyugati keresztények hajlamosak kiválasztani az egyik igazságot és tudomást sem venni a másikról vagy lebecsülni azt. Hadd illusztráljam.

1. Az üdvösség egy kezdeti/egyszeri döntés, hogy bízunk Krisztusban, vagy egy életre szóló odaszántság a tanítványságra?
2. Az üdvösség egy szuverén Istentől jövő kegyelem általi kiválasztás, vagy az emberiség hite és megtérése válaszként egy isteni ajánlatra?
3. Az üdvösséget, miután elnyertük, lehetetlenség elveszíteni, vagy továbbra is szükséges a buzgóság?

A kitartás témája folyamatosan téma volt az egyháztörténelem során. A probléma a látszólag ellentmondásosnak tűnő igékkel kezdődik az ÚSZ-ben:

1. az üdvbizonyosságról szóló szövegrészek
   a. Jézus kijelentései (János 6:37; 10:28-29)
   b. Pál kijelentései (Róma 8:35-39; Ef. 1:13; 2:5,8-9; Fil. 1:6; 2:13; II. Thessz. 3:3; II. Tim. 1:12; 4:18)
   c. Péter kijelentései (I. Péter 1:4-5)

2. a kitartásról szóló szövegrészek
   a. Jézus kijelentései (Máté 10:22; 13:1-9,24-30; 24:13; Márk 13:13; János 8:31; 15:4-10; Jel. 2:7,17,20; 3:5,12,21)
   b. Pál kijelentései (Róma 11:22; I. Kor. 15:2; II. Kor. 13:5; Gal. 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Fil. 2:12; 3:18-20; Kol. 1:23)
   c. A zsidókhoz írt levél írójának kijelentései (2:1; 3:6,14; 4:14; 6:11)
   d. János kijelentései (I. János 2:6; II. János 9)
   e. az Atya kijelentései (Jel. 21:7)

A bibliai üdvösség a szuverén Háromegy Isten szeretetéből, irgalmából és kegyelméből származik. Egy ember sem szerezhet üdvösséget a Lélek kezdeményezése nélkül (vö. János 6:44, 65). Az Istenség az első, és meghatározza a tennivalók sorrendjét, de kötelezi az embert, hogy hitben és megtérésben válaszoljon először és folyamatosan. Isten az emberiséggel egy szövetséges kapcsolatban működik együtt. Vannak kiváltságok, és felelősségek is!

Az üdvösség lehetősége minden embernek fel lett ajánlva. Jézus halála elintézte a bukott teremtés bűn-problémáját. Isten gondoskodott egy útról és azt szeretné, ha mindenki, aki az Ő képére teremtetett, válaszolna a szeretetére és a Jézusban való gondoskodására.

Ha szeretnél ebben a témában többet is olvasni nem Kálvinista szemszögből, akkor lásd:

1. Dale Moody, *The Word of Truth* (Az Igazság Szava), Eerdmans, 1981, (348-365 oldalak)
2. Howard Marshall, *Kept by the Power of God* (Isten Hatalma Által Megtartva), Bethany Fellowship, 1969
3. Robert Shank, *Life in the Son* (Élet a Fiúban), Westcott, 1961

A Biblia ezzel a témával kapcsolatban két különböző problémával foglalkozik: (1) az üdvbizonyosságot engedélyként használják arra, hogy gyümölcstelen, önző életet éljenek, és hogy (2) bátorítja azokat, akik küszködnek a szolgálattal és személyes bűnnel. Az a probléma, hogy rossz csoportok fogják a rossz üzenetet, és teológiai rendszert építenek fel korlátozott bibliai igerészekre alapozva. Néhány kereszténynek elkeseredetten szüksége lenne az üdvbizonyosság üzenetére, míg másoknak kemény figyelmeztetésekre! Te melyik csoportba tartozol?

■ **„az Isten országába”** Ezt a kifejezést elég nehéz értelmezni. Jézus elég gyakran használta a szolgálatával kapcsolatban. Mindazonáltal az Apostolok nyilvánvalóan félreértették ennek jelentőségét (vö. 1:3,6). Az Apcselben majdhogynem az evangélium szinonimája (vö. 8:12; 19:8; 20:25; 28:23,31). Mindazonáltal a 14:22-ben eszkatalogikus utalásokat ölt. Ez az a bizonyos "már" (vö. Máté 12:28; Lukács 16:16) "de még nem" (vö. Máté 24:14,30,36-37; 25:30,31; II. Péter 1:11) feszültsége, ami ezt a korszakot jellemzi. Lásd a Különleges Témát a 2:17-ben. A Királyság már eljött Jézus Krisztusban (azaz az Első Eljövetel), de annak beteljesítése jövőbeli (azaz a Második Eljövetel).

14:23 „elöljárókat választottak” Az a kifejezés, hogy "elöljárók" (*presbuteros*) szinonimája a "püspök" (*episkopos*) és a "pásztorok" ÚSZ-i kifejezéseknek (vö. Apcsel 20:17,28 és Titusz 1:5,7). Az "elöljáró" kifejezésnek zsidó háttere van (vö. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament* [Az Ószövetség Szinonimái], 244-246. oldal, és Frank Stagg, *New Testament Theology* [Újszövetségi Teológia], 262-264. oldal), míg a "püspök" vagy a "felülvigyázó" görög városállami háttérrel rendelkezik. Csak két gyülekezeti tisztség van: pásztorok és diakónusok (vö. Fil. 1:1).

Az a kifejezés, hogy "választ/kijelöl" azt is jelentheti, hogy "kéz rá/fel mutatásával kiválaszt" (vö. II. Kor. 8:19 és Louw és Nida, *Greek-English Lexicon* [Görög-Angol Lexikon], 363. és 484. oldal). Ezt a kifejezést később a korai egyházatyák a "felszentelésre" kezdték használni. A leglényegesebb az, hogy a "szavazat alapján kiválaszt" hogyan illik bele a szövegkörnyezetbe? Ezek által az új gyülekezetek általi szavazás kissé helytelennek tűnik (bár a jeruzsálemi gyülekezet is szavazott a Hét-re az Apcsel 6-ban, és a gyülekezet szavaz arról, hogy megerősítse/elfogadja Pál a pogányok felé való szolgálatát az Apcsel 15-ben).

F. F. Bruce, az *Answers to Questions* (Válaszok a Kérdésekre) című könyvében a 79. oldalon azt mondja, hogy "az eredetileg jelzett kijelölés vagy kiválasztás a kezek mutatásával (szó szerint a kéz kinyújtásával) elvesztette ezt a bizonyos erejét az Újszövetségi időkre, és egyszerűen csak azt jelentette már, hogy "kiválaszt", teljesen mindegy milyen procedúrával". Senki sem támogathat vagy vethet el egy egyházi közösségigazgatást az ÚSZ-ben használt ezen kifejezés miatt.

Figyeld meg, hogy Pál azt az utasítást adja Titusznak, hogy "válasszon/állítson" Krétán, de Timóteusnak Efezusban Pál azt mondja, hogy a gyülekezet válasszon magának olyan embereket, akik bizonyos követelményeknek megfelelnek (vö. I. Tim. 3). Az Új területeken a vezetőket kijelölték, de a már megalapozott gyülekezetekben a vezetői jellemvonásoknak volt lehetőségük megmutatkozni, amit a helyi gyülekezet is megerősíthetett.

Figyeld meg, hogy Pál missziós stratégiája az volt, hogy megalapozza a helyi gyülekezeteket, akik majd folytatják az evangelizálást és a tanítványozást azon a területen (vö. Máté 28:19-20). Ez volt Isten módszere arra, hogy elérje az egész világot (azaz a helyi gyülekezetek)!

■ **„böjtölve és imádkozva"** Lehetséges, hogy szándékosan párhuzamos a 13:2-3-mal. Pál már megtapasztalta a Lélek erejét és irányítását Antiókhiában. Ugyanezt a szellemi példát követte. Fel kellett készíteniük magukat arra, hogy Isten kinyilatkoztatja az Ő akaratát.

■ **„akiben hittek"** Ez RÉGMÚLT AKTÍV kijelentés, ami egy megállapodott cselekményt jelöl a múltban. Ezek az új elöljárók már egy bizonyos ideje hittek, és hűségesnek bizonyultak abban, hogy vezetőségi jellemvonásaikat használják.

Ez a nyelvtani szerkezet, hogy az *eis*-t kapcsolja a *pisteuó*-hoz (vö. Apcsel 10:43) János írásaira jellemző, de Páléiban is megjelenik (vö. Róma 10:14; Gal. 2:16; Fil 1:29) és Péternél is (vö. I. Péter 1:8).

■ **„az Úrnak ajánlották őket"** Ez nem valami felszentelés félére utal. A 26. versben ugyanezt az igét használja Pálra és Barnabásra, míg a 20:32-ban azokra, akik már eleve elöljárók voltak. A felszentelés abban hasznos, hogy kihangsúlyozza azt az igazságot, hogy Isten elhív embereket vezetői pozíciókba. Viszont negatív és nem biblikus, ha a hívők között különbséget tesz. Minden hívő el lett hívva a szolgálatra, és ajándékot is kapott hozzá (vö. Ef. 4:11-12). Az ÚSZ-ben nincs megkülönböztetés papság-laikusok között.

SZÖVEG: 14:24:28

24Azután Pizidián áthaladva eljutottak Pamfiliába, 25hirdették az igét Pergében, és lementek Attáliába. 26Innen Antiókhiába hajóztak, ahonnan az Isten kegyelmébe ajánlva indították el őket a most elvégzett munkára. 27Amikor megérkeztek, összehívták a gyülekezetet, és elbeszélték, milyen nagy dolgokat tett velük az Isten, és hogy kaput nyitott a pogányoknak a hitre. 28Aztán elég sok időt töltöttek ott a tanítványokkal.

14:24 A felföldi provincia, Pizídia a tengerparti, Pamfília nevű provinciától északra volt található. Pergé volt a régió legfőbb városa. Úgy tűnik, hogy Pál korábban csak átkelt ezen a városon (vö. 13:13), de most visszatért és az evangéliumot hirdette (vö. 25. vers).

14:25 „Attáliába" Ez Pergé kikötője volt.

14:26 „Antiókhiába hajóztak" Nem tértek vissza Ciprusra. Barnabás majd később visszatér a Pállal történt vitája után, ami János Márk miatt történt (vö. 15:36-39).

■ **„az Isten kegyelmébe ajánlva"** Az IGE KÖRÜLÍRÓ RÉGMÚLT PASSZÍV szerkezetben van. Ez az első missziós út hatalmas siker volt.

14:27 „összehívták a gyülekezetet, és elbeszélték, milyen nagy dolgokat tett velük az Isten” Figyeld meg, hogy a gyülekezet felé tartoztak elszámolással. Még a pogányok apostola is a helyi gyülekezetnek számolt be. Azt is elismerték, hogy ki vitte véghez ezt a hatalmas dolgot – Isten.

Nem a vezetőknek számoltak be (vö. 13:1), hanem a gyülekezetnek, majd később a missziós munkájukról a jeruzsálemi gyülekezetnek is beszámoltak (vö. 15:4) és ha már itt tartunk, akkor minden más útba eső gyülekezetben is (vö. 15:3). Úgy gondolom, hogy a gyülekezet volt az, aki kézrátétellel küldte ki őket a missziós útra.

■ **„és hogy kaput nyitott a pogányoknak a hitre”** Pál elég gyakran használja ezt a kifejezést "a hit kapuja" (vö. I. Kor. 16:9; II. Kor. 2:12; Kol. 4:3 és figyeld meg a Jel. 3:8-ban is). Isten kinyitotta az ajtót az egész emberiség előtt az evangéliumban, amit senki nem zárhat be. Amire Jézus szavai utalnak az 1:8-ban, most teljes mértékben beteljesültek.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Vázold Pál első missziós útját a földrajzi helyszínekkel.
2. Vázold Pál mindkét prédikációját; ami a zsidókhoz szólt, és ami a pogányoknak szólt.
3. Hogyan kapcsolódik a böjtölés a mai keresztényekhez?
4. János Márk miért hagyta ott a missziós csapatot?

APCSEL 15

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
A Jeruzsálemi Tanács	A Körülmetélés Miatti Konfliktus	A Pogányok Elfogadása Feletti Vita	A Jeruzsálemi Összejövetel	Vita Antiókhiában
15:1-5	15:1-5	15:1-5	15:1-2	15:1-2
			15:3-5	15:3-4
				Vita Jeruzsálemben
	A Jeruzsálemi Tanács			15:5-7a
15:6-11	15:6-21	15:6-21	15:6-11	Péter Beszéde
				16:7b-11
15:12-21			15:12-18	15:12.
				Jakab Beszéde
				15:13-18
			15:19-21	15:19-21
A Tanács Válasza	A Jeruzsálemi Határozat		A Pogány Hívőknek Szóló Levél	Az Apostoli Levél
15:22-29	15:22-29	15:22-29	15:22-29	15:22-29
	Folytatják a Szolgálatot Szíriában			Az Antiókhiába Kiküldöttek
15:30-35	15:30-35	15:30-35	15:30-34	15:30-35
			15:35.	
Pál és Barnabás Különválnak	Megoszlás János Márk Miatt	Elindulnak a Második Missziós Útra	Pál és Barnabás Különválnak	Pál Különválik Barnabástól és Szilást Szervezi be
15:36-41	15:36-41	15:36-41	15:36-41	15:36-38
				15:39-40

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltődben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉS

A. Ezt a fejezetet gyakran hívják úgy, hogy a "Jeruzsálemi Tanács".

B. Ez egy nagyon fontos fordulópont volt, teológiai vízválasztó, a korai egyház módszereiben és céljaiban. Bizonyos értelemben a kereszténység két központjának az összeolvadása ez, Jeruzsálemé és Antiókhiáé.

C. Az Apcsel 8-11-ben történt pogány megtérések úgy tűnik meg lettek engedve mint kivételes események (nem voltak teljesen mértékben vad pogányok), és nem pedig úgy, mint ami egy új vezérelv, amit nyomatékosan folytatni, követni kell (vö. 11:19).

D. Ennek a fejezetnek a kapcsolata a Gal. 2-höz vitatott. Az Apcsel 15 vagy az Apcsel 11:30 akár lehetne a Galata 2 háttere is. Lásd a 14. fejezet bevezetésénél a C. pontot.

E. Érdekes, hogy az újra és újra feltűnő Pünkösdi jel, a nyelveken szólás (2., 8., és 10. fejezet) egyáltalán nincs megemlítve, mint a pogányok megtérésének bizonyosságára szolgáló bizonyíték.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 15:1-5

1 Némelyek, akik Júdeából jöttek le, így tanították a testvéreket: "Ha nem metélkedtek
körül a mózesi szokás szerint, nem üdvözülhettek." 2 Mivel pedig Pálnak és Barnabásnak
nem kis viszálya és vitája támadt velük, úgy rendelkeztek, hogy ebben a vitás ügyben Pál,
Barnabás és néhányan mások is menjenek fel az apostolokhoz és a vénekhez Jeruzsálembe.
3 Miután a gyülekezet útnak indította őket, áthaladtak Fönícián és Samárián, elbeszélték a
pogányok megtérését, és nagy örömet szereztek minden testvérnek. 4 Amikor megérkeztek
Jeruzsálembe, örömmel fogadták őket az apostolok és a vének, ők pedig elbeszélték, mi
mindent tett velük Isten. 5 Előálltak azonban néhányan, akik a farizeusok pártjából lettek
hívőkké, és azt mondták, hogy körül kell metélni azokat, és meg kell parancsolni nekik, hogy
tartsák meg Mózes törvényét.

15:1 „Némelyek, akik Júdeából jöttek le” Ez arra a hívő zsidók csoportjára utal, akik odaszántak voltak a judaizmus és Jézus iránt is. Úgy látták Jézust, mint az ÓSZ-i hit beteljesülését, nem pedig úgy, mint aki lázadó vagy egy helyettesítő (vö. 11:2; 15:5; Gal. 2:12). Ezen személyek teológiája kapcsolódik a zsidó hamis tanítókhoz (júdaisták) akikre a Galata levélben utalnak. Ezek az emberek valamilyen módon kötődtek a jeruzsálemi gyülekezethez (vö. 24. vers), de nem voltak hivatalos képviselők.

Figyeld meg, hogy azt mondja "le". Ha megnézel egy térképet, akkor úgy tűnhet, hogy "fel", de a zsidók számára minden hely "le" irányban volt teológiailag Jeruzsálemtől (vö. 2. vers).

■ **„így tanították” (az angolban így szerepel: "elkezdték tanítani")** Ez BEFEJEZETLEN IGEIDŐBEN van, ami jelentheti azt, hogy (1) elkezdték tanítani, vagy (2) újra és újra tanították.

■ **„ha nem metélkedtek körül”** Ez egy HARMADIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami egy lehetséges cselekedetet jelöl. A körülmetélkedés az Ábrahámnak és leszármazottjainak adott szövetséges jel volt (vö. I. Mózes 17:10-11). Ez nem egy jelentéktelen téma volt a Judaizmuson belül, hanem magához az üdvösséghez kapcsolódott. Ezek az emberek úgy érezték, hogy az egyetlen út Istenhez a Judaizmuson keresztül vezetett (vö. 5. vers). Ezeket az embereket úgy

ismerték, mint a Júdaisták. Hittek Krisztusban plusz a Mózesi Törvényhez is alkalmazkodtak (vö. 5. vers). Az Igazságuk a teljesítményükre volt alapozva, nem pedig Isten ingyen ajándékára. Az illető Istennel való kapcsolata az illető személy vallásossága és teljesítménye alapján volt elérhető (vö. Róma 3:21-30).

15:2 „Pálnak és Barnabásnak nem kis viszálya és vitája támadt velük" (az angolban a nagy, hatalmas kifejezés szerepel a nem kis kifejezés helyett) Lukács azt a kifejezést használja, hogy "nagy vita", hogy kifejezze az extrém érzelmeket (vö. Lukács 23:19,25; Apcsel 15:2; 19:40; 23:7,10; 24:5). Ez a vita nagyon is lényeges volt! Az evangélium üzenetének szívére irányult: (1) hogyan kerülhet valaki Istennel rendezett kapcsolatba? És (2) az Új Szövetség elválaszthatatlanul kapcsolódik-e a Mózesi Szövetséghez?

■ **„úgy rendelkeztek"** (a testvérek – az angol fordítás ezt teszi hozzá) Ez a "gyülekezetre" utalt (vö. 3. vers). Számos olyan csoport van a 15. fejezetben, amik különböző vezető vagy közösségi modellhez kapcsolódnak. A 2., 3., 12. és 22. versben a közösségi hatalom van megemlítve. A 6. és 22. versben az apostoli vagy episzkopális hatalom (azaz Jakab) van megemlítve, ami Római Katolikus vagy Anglikán modell. A 6. és 22. versben az elöljárók hatalma van megemlítve. Úgy tűnik, hogy ez a Presbiteriánus modellel párhuzamos. Az Újszövetség az összes ilyen szerkezeti modellt feljegyzi. Van egy bizonyos fejlődés az Apostolok hatalmától (akik egy nap majd meghalnak) a gyülekezet hatalmáig, ahol a pásztorok voltak a vezetőség katalizátorai (vö. 19. vers).

Az én véleményem szerint a szerkezeti modell nem annyira lényeges mint a vezetők szellemisége. A Nagy Parancsolat, a Lélekkel teli vezetők nagyon fontosak az evangéliumhoz. A modellek különböző formái néha kedveltebbek, néha nem annyira, ez általában a kulturális és politikai modellre alapozódik.

■ **„és néhányan mások is"** A. T. Robertson, *Word Pictures in the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyvének 224. oldalán egy nagyon érdekes megjegyzés található ezzel az igeverssel kapcsolatban. "Minden bizonnyal Titusz (gal. 2:1,3), egy görög és valószínűleg Lukács egy testvére, aki nincs megemlítve az Apcselben." Ez minden bizonnyal egy lehetőség, de ezt számos feltételezésre alapozták. Vigyáznunk kell, mert egy szöveg (az előfeltételezéseinkkel együtt) jelenthet vagy utalhat valamire, de nem jelenti azt, hogy valóban így is tesz! Meg kell elégednünk az eredeti szerző szándékaival, és nem a mi kiterjesztett feltételezéseinkre kell hallgatni, annak ellenére, hogy lehet, hogy mégis helyénvalóak.

■ **„az apostolokhoz"** A jeruzsálemi gyülekezet vezetőségi szerkezete még nem állapodott meg. Számos szövegrészből úgy tűnik, hogy Jakab, Jézus féltestvére volt a vezető. Ez ebben a fejezetben igaznak látszik. Mégis voltak más vezetőségi csoportok is (4,22 versek):

1. a Tizenkettő
2. helyi vezetők
3. a gyülekezet, mint egész

Amint nem tudunk az az, hogy Jakab hogyan kapcsolódik ezekhez a csoportokhoz. A Gal. 1:19-ben apostolnak nevezik. Az is lehetséges, hogy ő volt az elöljárók csoportjának elismert vezetője (vö. Péter magát elöljárónak/presbiternek hívta az I. Péter 5:1-ben; János is elöljárónak/presbiternek hívja magát a II. János 1-ben és a III. János 1-ben).

■ **„vénekhez"** Ebben a szövegkörnyezetben a "vének" egy olyan elöljárói csoportra utalnak, ami a zsinagógai mintát modellezi. Lásd a 11:30 és a 14:23 jegyzetét.

15:3 „áthaladtak Fönícián és Samárián" Ez egy BEFEJEZETLEN KÖZÉPIGEI kijelentés. Fönícia lakossága leginkább pogány volt, míg Samária lakossága vegyes, zsidókból és pogányokból állt. Ezeken a területeken már evangelizáltak korábban (vö. 8:5; 11:19).

■ **„nagy örömet szereztek minden testvérnek"** Ez a terület pogány terület volt. A gyülekezetek is minden bizonnyal vegyes gyülekezetek voltak. Az ő válaszreakciójuk egy profetikus emlékeztető volt a jeruzsálemi gyülekezet számára. A világméretű misszió a görögökkel kezdődött és a görög gyülekezetek erősítik meg azt.

15:4 „az apostolok és a vének" (az angol fordításban az apostolok előtt a gyülekezet is szerepel) Itt is, mint a 22. versben is az összes modell csoport megemlítésre kerül.

■ **„elbeszélték, mi mindent tett velük Isten"** Ez rendszeres mintává vált!

15:5 „néhányan, akik a farizeusok pártjából lettek hívőkké" Pál is beleillik ebbe a definícióba. Mindazonáltal ő teljes mértékben szakított azzal, hogy az üdvösség a Mózesi törvény betartásának teljesítményéből jön. Ebben a korai időszakban a zsidók és a keresztények közötti különbség nagyon kicsi volt. A gyülekezet alapja a Jézusban, mint a megígért Messiásban való hit volt. De a gyülekezeten/egyházon belül voltak különbözőségek azt illetően, hogy ez a Krisztusban való hit hogyan kapcsolódott az Izraelnek adott szövetségekhez és ígéretekhez. A megtért farizeusok ezen szószóló csoportja (az "előálltak" kifejezés a görögben a mondat elején áll, hogy a hangsúlyt kifejezze) úgy érezte, hogy az ÓSZ ihletett és örökkévaló volt, így tehát továbbra is fenn kell azt tartani! Az embernek bíznia kell Jézusban és engedelmeskednie kell Mózesnek (azaz *dei*, szükséges [1] körül kell metélni; [2] meg kell nekik parancsolni; [3] meg kell tartani; mind a három JELENIDEJŰ FŐNÉVI IGENÉV). Pontosan ez az a kérdés, ami a Róma 1-8 és a Galata levél teológiai tartalmát alkotja! Lásd Különleges Téma: Farizeusok az 5:34-ben.

SZÖVEG: 15:6-11

[6]Összegyűltek tehát az apostolok és a vének, hogy tanácskozzanak ebben az ügyben. [7]Amikor nagy vita támadt, Péter felállt, és így beszélt hozzájuk: "Atyámfiai, férfiak, ti tudjátok, hogy régtől fogva engem választott ki Isten közületek, hogy az én számból hallják a pogányok az evangélium igéjét, és higgyenek. [8]A szíveket ismerő Isten pedig bizonyságot tett mellettük, amikor éppen úgy megadta nekik is a Szentlelket, mint ahogyan nekünk, [9]és nem tett semmi különbséget közöttünk és közöttük, mert hit által megtisztította szívüket. [10]Most tehát miért kísértitek azzal Istent, hogy olyan igát tegyetek a tanítványok nyakába, amelyet sem atyáink, sem mi nem tudtunk elhordozni? [11]Ellenben abban hiszünk, hogy mi is az Úr Jézus kegyelme által üdvözülünk. Éppen úgy, mint ők."

15:6 „Összegyűltek tehát az apostolok és a vének" Itt a vezetőség először külön találkozott. Ez a Presbiteriánus modell.

15:7 „Amikor nagy vita támadt" A vezetőség nem volt egyhangú. Némelyek egyetértenek az 5. versben lévő kijelentéssel. Ezek az emberek őszinte hívők voltak. De néhányan inkább az ismert dolgokhoz ragaszkodtak, miközben az evangélium radikális természetét nem látták meg. Még az Apostoloknak is nehezükre esett meglátni az teljes utalásokat (vö. 8:1). Figyeld meg az eljárás elemeit: (1) privát megbeszélés; (2) nyilvános megbeszélés; (3) szavazás a gyülekezet által.

■ **„Péter felállt"** Bizonyára ez volt a módja annak, hogy a gyűlésen valaki felkészüljön a szólásra (vö. 5. vers). Itt lett a neve utoljára megemlítve az Apcselben. A Kornéliusszal történt esetet eleveníti fel (vö. 10-11. fejezet).

■ **„hallják a pogányok az evangélium igéjét, és higgyenek"** Isten arra használta Pétert, hogy bizonyságot tegyen az Ő szeretetéről és a népek elfogadásáról! Isten megengedte, hogy ez a radikális értelmezés fázisokban haladjon előre.

1. Először a samáriaiak, 8. fejezet
2. az Etióp Kincstárnok, 8. fejezet
3. Kornéliusz, 10-11. fejezet

Ezek az emberek nem voltak teljes mértékben pogányok, hanem kötődtek a judaizmushoz. Azonban az első és a harmadik meg lett erősítve a Pünkösdi megtapasztalással, ami további bizonyíték volt a korai egyház számára arról, hogy Isten más csoportokat is elfogadott.

15:8 „A szíveket ismerő Isten” Ez egy módja volt annak, hogy megerősítsék, hogy Isten teljes mértékben ismeri (vö. I. Sám. 16:7; Péld. 24:12; Jer. 17:10; Acsel 1:24; Róma 8:27; Jel. 2:23) ezeknek a pogány megtérteknek a hitét.

■ **„megadta nekik is a Szentlelket”** Ez nyilvánvalóan ugyanarra a megtapasztalásra utal, ami Pünkösdkor történt ("mint ahogyan nekünk"). A Léleknek ugyanaz a megnyilvánulása történt meg Jeruzsálemben, Samáriában és Cézáreában. Ez annak volt a jele a zsidó hívők számára, hogy Isten más embercsoportokat is elfogadott (vö. 9. vers; 11:17).

15:9 „nem tett semmi különbséget közöttünk és közöttük” Ez volt az a teológiai következtetés, amire Péter jutott a 10:28,34-ben, a 11:12-ben. Isten nem tisztel egy bizonyos/megkülönböztetett személyeket. Minden ember Isten képmására teremtetett (vö. I. Mózes 1:26-27). Isten arra vágyik, hogy minden ember megtérjen (vö. I. Mózes 12:3; II. Mózes 19:5-6; I. Tim. 2:4; 4:10; Titusz 2:11; II. Péter 3:9)! Isten az egész világot szereti (vö. János 3:16-17).

■ **„hit által megtisztította szívüket”** Ezt a kifejezést a Szeptuaginta a Lévitai megtisztításra használja. Arra utal, hogy azt a dolgot, ami elválaszt minket Istentől, eltávolítja.

Ugyanez a szó fordul elő akkor is, amikor Péter megtapasztalását írja le a tiszta és tisztátalan állatokkal a 10:15-ben és a 11:9-ben (ami az LXX I. Mózes 7:2,8; 8:20 leírását követi).

A Lukács evangéliumában a leprából való megtisztulásra használja (vö. 4:27; 5:12,13; 7:22; 17:14,17). Elég erőteljes metaforává vált a bűntől való megtisztulásra használva (vö. Zsid. 9:22,23; I. János 1:7).

A szív az ÓSZ-i módja annak, hogy az egész emberre utaljunk vele. Lásd Különleges Téma a 2:47-ben. Ezek a pogányok teljes mértékben meg lettek tisztítva és el lettek fogadva Isten által Krisztuson keresztül. Ez azt jelenti, hogy megtisztulásuk az evangélium üzenetébe vetett hit által van. Hittek, elfogadták, teljes mértékben bíztak Jézus személyében és munkájában.

15:10 „Most tehát miért kísértitek azzal Istent” Ennek az állításnak az ÓSZ-i háttere a II. Mózes 17:2,7-ben és az V. Mózes 6:16-ban található. A "tesztelésre/kísértésre" használt görög szónak (*peirazó*) az a mellékjelentése, hogy "tesztelni valamit, hogy annak a megsemmisülését várjuk". Ez komoly vita volt! Lásd: Különleges Téma: Görög Szavak és Szóösszetételek a Kísértés/Próba Kifejezésére az 5:9-ben.

■ **„igát”** Ezt a rabbik használták, amikor a *Shema*-t szavalták, V. Mózes 6:4-5; így aztán a Törvényre utal, az írottra és a szájhagyományokra alapulóra egyaránt (vö. Máté 23:4; Lukács 11:46; Gal. 5:1).

15:10 „amelyet sem atyáink, sem mi nem tudtunk elhordozni” Ez Jézus tanításait tükrözi vissza (vö. Lukács 11:46). Ezt a témát Pál is megcélozza a Gal. 3-ban. De itt Péterről van szó, aki ugyanúgy, mint Jakab érzi a Judaizmus súlyát (vö. Gal. 2:11-21)

Ez a kifejezés elismeri azt a teológiai igazságot, hogy a Törvény képtelen volt elhozni az üdvösséget, mert a bukott emberiség nem tudta megtartani a szent törvényt (vö. Róma 7)! Az üdvösséget nem lehetett és most sem lehet az emberi teljesítménye alapozni. Mindazonáltal a megtért, ajándékokkal rendelkező hívőnek, akiben a Lélek lakozik istenfélő életet kell élnie (vö. Máté 11:30; Ef. 1:4; 2:10). A kereszténység célja mindig az istenfélelem (a Krisztushoz

hasonlatosság), a célból, hogy az evangelizálásra biztosítson lehetőséget, nem pedig a személyes büszkélkedésre vagy a bírálgató törvényeskedésre.

15:11 Ez egy összegzése annak, hogy az üdvösség kegyelemből hit által van (Péter, vö. Apcsel 2-3; Pál, vö. Róma 3-8; Gal. 3; Ef. 1-2). Figyeld meg, hogy az üdvösség ugyanolyan módon érhető el a zsidók és a pogányok számára is (vö. Róma 4; E. 2:1-10)

SZÖVEG: 15:12-21
12Ekkor elcsendesedett az egész gyűlés, és meghallgatták Pált és Barnabást, amint
elbeszélték, milyen sok jelt és csodát tett általuk Isten a pogányok között. 13Amikor
elhallgattak, megszólalt Jakab, és ezt mondta: "Atyámfiai, férfiak, hallgassatok meg!
14Simon elbeszélte, hogyan gondoskodott Isten először arról, hogy a pogányok közül népet
szerezzen az ő nevének. 15És ezzel egyeznek a próféták szavai, ahogyan meg van írva:
16Ezután visszatérek, és felépítem Dávid leomlott sátorát, romjait is felépítem, és
helyreállítom, 17hogy keresse az emberek maradéka az Urat, és mindazok a pogányok, akik
között elhangzik az én nevem. Így szól az Úr, aki ezt véghezviszi, 18és aki ezt öröktől fogva
tudja. 19Ezért én úgy gondolom: ne terheljük meg azokat a pogányokat, akik megtérnek
Istenhez, 20hanem rendeljük el nekik, hogy tartózkodjanak a bálvány okozta
tisztátalanságtól, a paráznaságtól, a megfulladt állattól és a vértől. 21Mert Mózesnek
ősidőktől fogva minden városban megvannak a hirdetői, hiszen a zsinagógákban minden szombaton olvassák őt."

15:12 „elcsendesedett az egész gyűlés, és meghallgatták" Péter szavai lecsendesítették a vezetők csoportját. A szövegkörnyezetből úgy tűnik, hogy ezen a ponton mind két misszionárius másodjára is elismételte missziós útjuk beszámolóját. Ez alkalommal a vezetőség is figyelt!

■ **„Barnabást és Pált" (az angolban és a magyar Károliban Barnabás elöl, a magyar újfordításban Pál)** Valószínűleg azért van Barnabás először a felsorolásban, mert ez volt az anyagyülekezete.

■ **„milyen sok jelt és csodát"** A Pünkösdi nyelveken szólásnak az Apcselben az volt a célja, hogy Isten elfogadásának legyen a jele, így aztán elgondolkozhatunk azon, hogy ez a bizonyos jel nem ismétlődött-e meg mint a megerősítés jele.

Jeleket mutatott be Jézus is (vö. 2:22), az Apostolok is (2:43; 3:7; 4:16,30; 5:12), a Hét is (vö. 6:8; 8:6,13) és Pál és Barnabás is (vö. 14:3;15:12). Isten az evangélium általi jelenlétét és hatalmát bizonyította ezek által a jelek és csodák által. Ezek további bizonyítékot szolgáltattak a júdaisták csoportjának, hogy Isten teljes mértékben elfogadta a pogányokat is csakis a kegyelemre alapozva, hit által.

15:13 „Jakab" Ez nem Jakab apostol, mert őt az Apcsel 12:1-2-ben megölték. Ez a Jakab Jézus féltestvére volt, aki a jeruzsálemi gyülekezet vezetője lett, és ő volt az ÚSZ-i Jakab könyvének a szerzője is. Úgy ismerték mint "Jakab az Igaz". Néha "tevetérdűnek" is hívták, mert olyan gyakran és térden állva imádkozott. A két legfőbb jeruzsálemi vezető szólal fel ebben a témában (Péter és Jakab). Lásd Különleges Téma a 12:17-ben.

15:14 „Simon" Az angolban "Symeon" szerepel, ami a Simon név Arám formája, ami nem más, mint Péter (vö. Péter 1:1).

■ **„hogy a pogányok közül népet szerezzen az ő nevének"** Ez az ÓSZ-i próféták egyetemes kihangsúlyozása (pl. Ézs. 45:20-23; 49:6; 52:10). Isten népe mindig is magába akarta foglalni a

zsidókat és a pogányokat is (vö. I. Mózes 3:15; 12:3; II. Mózes 9:16; Ef. 2:11-3:13). Az a kifejezés, hogy "az Ő nevének" lehetséges, hogy a Jer. 13:11 és 32:20, vagy az Ézs. 63:12,14-re való utalás.

15:15-18 „meg van írva” Ez egy szabad igézet az Amósz 9:11-12-ből, a Szeptuagintából. Az a kifejezés, hogy "emberek" a 17. versben *Edom*ra utal (a népre) a Maszoréta szövegben, de a Szeptuagintában az *anthropos* (emberiség) kifejezés szerepel. Jakab a Szeptuagintát idézi, mert ebben az esetben különösen is illik a céljához, ami az, hogy kifejezze Isten ígéretének és megváltásának egyetemes természetét.

15:16 Nyilvánvaló a szövegkörnyezetből, hogy Jakab ezt az idézetet a Szeptuagintából választja ki és módosítja, hogy megerősítse, hogy a népek is beletartoznak ebbe. S azért is ezt a szöveget választotta, mert ez megerősíti az ÓSZ-i Mózesi vallást? Az Új Szövetség radikálisan más.

1. kegyelem-alapú, nem pedig teljesítmény-alapú (ajándék, nem érdem)
2. a Messiásra fókuszál, nem a templomra (Jézus az új Templom)
3. világméretű a nézőpontja, nem csak a zsidó fajra fókuszál

Ezek a változások elsöpörnék a "körülmetélés párti" hívőket. Nos, a legfőbb Apostol (Péter), a megtért rabbi Apostol (Pál), és a jeruzsálemi gyülekezet vezetője (Jakab) mind egyetértenek velük szemben, csak úgy, mint a közgyűlése (szavazatok) az anyagyülekezetnek és a missziós gyülekezeteknek!

15:18 A Pogányok bevonása mindig is Isten terve volt (vö. Gal. 3:26-29; Ef. 3:3-6). Az üdvösség útja Dávid Király vonalából fog származni (vö. 16. vers).

15:19 Ez Jakab következtetése, megállapítása.

15:20 Ezeknek az irányelveknek az volt a célja, hogy (1) bátorítsa a vegyes gyülekezetekben az egymással való asztalközösséget és (2) erősítse a helyi zsidó evangelizálás lehetőségét. Ezeknek a dolgoknak semmi köze a pogányok személyes üdvösségéhez! Ezek az irányelvek megcélozták mind a zsidók érzékenységét mind a pogány imádat kicsapongásait (vö. 29. vers; 21:25).

A Léviták törvényei azért adattak, hogy kihangsúlyozzák a zsidók és a kánaániták közötti különbségeket (szociális és vallási). Az volt a lényegük, hogy ne legyenek velük közösségben, de itt pont az ellentéte a célja. Itt az "alapelvek" azt a célt szolgálják, hogy fenntartsák a közösséget két különböző kultúrából való hívők között!

Nagyon sok görög kézirati változat van ehhez az Apostoli Határozathoz kapcsolódóan. Némelyikben két dolog szerepel, némelyikben három vagy négy. Kimerítően tárgyalja a lehetőségeket Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (A Görög Újszövetség Szövegi Kommentára) című könyve (429-434. oldal). A legtöbb angol fordításban négyes lista szerepel.

■ **„a megfulladt állattól és a vértől”** A legtöbb kommentátor mindkettőt a Mózesi étkezési törvényekhez kapcsolja (vö. III. Mózes 17:8-16). Mindazonáltal lehetséges, hogy a "vértől" kifejezés utalhat a gyilkosságra, ami szintén nagy jelentőségű téma a Mózesi írásokban.

15:21 Ez a vers (1) be szeretné bizonyítani a törvényeskedőknek, hogy a Tórát minden helységben tanították a pogányoknak, vagy (2) azt akarná jelenteni, hogy mivel minden helységben voltak zsidók, tisztelni kellene az aggályaikat, hogy hatékonyan lehessen feléjük evangelizálni (vö. II. Kor. 3:14-15).

SZÖVEG: 15:22-29

22Akkor az apostolok és a vének, az egész gyülekezettel együtt, jónak látták; hogy férfiakat válasszanak ki maguk közül és elküldjék őket Pállal és Barnabással Antiókhiába:

mégpedig Júdást, akit Barsabbásnak hívtak, és Szilászt, akik vezető emberek voltak a testvérek között. 23Ezt a levelet küldték velük: "Mi, az apostolok és a vének, a ti testvéreitek, az antiókhiai, szíriai és ciliciai pogány származású testvéreknek üdvözletünket küldjük!
24Mivel meghallottuk, hogy közülünk egyesek megzavartak titeket, és szavaikkal feldúlták lelketeket - pedig mi nem adtunk nekik megbízást -, 25egymás között egyetértésre jutva, jónak láttuk, hogy férfiakat válasszunk és küldjünk hozzátok a mi szeretett Barnabásunkkal és Pálunkkal, 26olyan emberekkel, akik életüket tették kockára a mi Urunk Jézus Krisztus nevéért. 27Elküldtük tehát Júdást és Szilászt, hogy ők tudtotokra adják ugyanazt élőszóval.
28Mert a Szentlélek jónak látta, és vele együtt mi is úgy láttuk jónak, hogy ne tegyünk több terhet rátok annál, ami föltétlenül szükséges: 29hogy tartózkodjatok a bálványáldozati hústól, a vértől, a megfulladt állattól és a paráznaságtól. Ha ezektől őrizkedtek, jól teszitek. Legyetek egészségben!"

15:22 Ennek a delegációnak az egység volt a célja (vö. 23. vers), nem pedig az, hogy az egyetértést megerősítse.

■ **„Júdást, akit Barsabbásnak hívtak"** Ez a hűséges vezető, mint ahogy még sokan mások, számunkra teljesen ismeretlen. Semmi mást nem tudunk meg róla az ÚSZ-ből. De Isten jól ismeri őt!

Lehetséges, hogy József Barsabbásnak volt a testvére, aki egyike volt a jelölteknek Iskáriótes Júdás helyettesítésekor az 1:23-ban. Ha így van, akkor mind a ketten egy Barsabbás nevű férfinak voltak a fiai.

■ **„Szilászt"** Ő is, úgy mint Barnabás a jeruzsálemi gyülekezet egy vezetője volt. Pál Szilvánusznak hívja, és Pál második missziós útján ő helyettesíti Barnabást. Lehetséges, hogy Pál azért választotta őt, hogy amikor azzal vádolják, hogy (1) más evangéliumot hirdet, mint a Tizenkettő, vagy hogy (2) nincs közösségben az anyagyülekezettel, akkor Szilász válasszal tud szolgálni az aggodalmaikra vagy a vádjaikra.

KÜLÖNLEGES TÉMA: SZILÁSZ/SZILVÁNUSZ

Szilász vagy Szilvánusz volt az a férfi, akit Pál kiválasztott, hogy elmenjen vele a második missziós útjára, miután Barnabás és János Márk visszamentek Ciprusra.

A. Először az Apcsel 15:22-ben említi meg a Biblia, ahol is a jeruzsálemi gyülekezet vezető testvérei között említi meg.
B. Ő is próféta volt (vö. Apcsel 15:32).
C. Ő is római állampolgár volt, mint Pál (vö. Apcsel 16:37).
D. Őt és Júdás Barsabbást küldte ki Anthiókiába a jeruzsálemi gyülekezet, hogy nézzék mi a helyzet (vö. Apcsel 15:22,30-35).
E. Pál a II. Kor. 1:19-ben megemlíti, mint társa az evangelizálásban.
F. Később Péterrel együtt úgy azonosítja, mint az I. Péter levél íróját (vö. I. Péter 5:12).
G. Péter is és Pál is Szilvánuszként hívja, míg Lukács Szilásznak (a Saul arám formája). Lehetséges, hogy Szilász volt a zsidó neve, és a Szilvánusz volt a latin neve (vö. F. F. Bruce, *Paul: Apostle of the Heart Set Free* [Pál: A Szabaddá Lett Szív Apostola] című könyvének 213. oldala).

15:23 „Cilicia" Ez volt Pál otthonának a környéke (vö. 22:3).

15:24 Ez a vers megmutatja, hogy a jeruzsálemi gyülekezet felismerte, hogy néhányan tagjai közül,

akiknek semmilyen hatalmuk vagy hivatalos címük nem volt (vö. 1. vers) (1) ellátogattak ezekbe a missziós út során megalapított gyülekezetekbe, és (2) azt követelték, hogy alkalmazkodjanak a Mózesi törvényhez (vö. 1.vers). Az IGE (*anaskeuazó*), amit itt használ egy elég erőteljes katonai kifejezés, amit az ÚSZ-ben csak itt használ egy város kifosztására.

15:25

NASB	**„egyetértésre jutva”**
NKJV	**„egyetértésben gyűltünk össze”**
NRSV, NJB	**„egyhangúan úgy határoztunk”**
TEV	**„összegyűltünk és mindannyian megegyeztünk”**

A hívők közötti egység a Lélek jelenlétére volt jellemző (vö. 28. vers). Figyeld meg viszont, hogy ez nem jelentette azt, hogy az erőteljes véleményeiket nem vitatták volna meg, de miután a témát kellőképpen kitárgyalták, a hívők egy egységes napirendre tértek felette.

Ezt az egységesített teológiai megegyezést "külföldön" is nyilvánosságra kellett hozni, hogy ugyanaz a feszültség és vita ne forduljon elő újra meg újra. A jeruzsálemi gyülekezet most már egy hitelesített álláspontra jutott az evangélium tartalmát illetőleg.

15:26 Pál és Barnabás nem csak a győzelmekben osztoztak, hanem a missziós munka nehézségeiben is. Ez a fajta sebezhetőség nem egy múló érzés volt, hanem egy maradandó odaszánás (BEFEJEZETT AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV).

15:28 „Mert a Szentlélek jónak látta, és vele együtt mi is” Isten jelen volt ezen a nagyon fontos találkozón. Isten az akaratát ezen a megbeszélésen keresztül fejezte ki! A Szentlélek volt az, aki az egységet kimunkálta. Itt a bibliai szövetség mind két aspektusa ki lett emelve – Isten cselekedetei és a megfelelő emberi válaszreakció. Figyeld meg, hogy ez egy kompromisszum volt; mind két fél kapott valamit. Az egyedül a kegyelem, egyedül a hit evangélium lett megerősítve, de a zsidó érzékenységet tisztelték.

■ **„szükséges”** Ezek nem a személyes, egyéni üdvösségre utalnak, hanem a hívő zsidók és a hívő pogányok közötti közösségre a helyi gyülekezeteken belül.

15:29 A pogányok számára ez azt jelentette, hogy a korábbi bálványimádó múltjukkal teljesen szakítaniuk kell. A keresztény szabadságot és felelősséget nehéz egyensúlyba hozni, de abban kell lenniük (vö. Róma 14:1-5:13; I. Kor. 8:1-13; 10:23-28). Ezeknek a pogányoknak a korábbi imádata magába foglalta mind a három kizárt dolgot, ami itt meg lett említve!

Ezek a "szükséges, alapvető" dolgok különböző módokon lettek felsorolva a különböző görög kéziratokban. A valódi kérdés az, hogy mihez is kapcsolódnak ezek?

1. Bálványoknak áldozott dolgok a húsra utalnak (az angol fordításban "dolgok" szerepel, csakúgy mint a magyar Károli fordításban, míg a magyar újfordításban "hús" szerepel a dolgok helyett), (vö. I. Kor. 8; 10:23-33)
2. a vér utalhat
   a. vagy a nem kóser húsra
   b. vagy az előre eltervezett gyilkosságra
3. a megfulladt állatok minden bizonnyal a nem kóser módon megölt állatokra utal, ami arra utalhat, hogy az előző két dolog is a zsidók ételekkel kapcsolatos érzékenységével kapcsolatos
4. a paráznaság utalhat
   a. pogány imádati alkalmakon való részvételre (ugyanúgy, mint az ételre)
   b. ÓSZ-i lévitai törvényekre, amik a vérfertőzés ellen szólnak (vö. III. Mózes 17:10-14)

Mindezek a "szükséges, alapvető" dolgok nem az üdvösségre utalnak, hanem a vegyes gyülekezeteken belüli közösségre, és a zsidó evangelizálásra nyíló lehetőségek kiterjesztésére.

KÜLÖNLEGES TÉMA: KERESZTÉNY SZABADSÁG szemben a KERESZTÉNY FELELŐSÉGGEL (a Római levélről [5. kötet] szóló kommentáromból kivett idézet)

A. Ez a fejezet megpróbálja a keresztény szabadság és felelősség paradoxonát egyensúlyba hozni. Az irodalmi egység a 15:13-ig tart.
B. Az a probléma, ami miatt ez a fejezet megíródott, valószínűleg a római gyülekezeten belüli pogány és zsidó hívők közötti feszültség volt. Megtérés előtt a zsidók hajlamosan voltak arra, hogy törvénykezők legyenek, a pogányok meg hajlamosak voltak arra, hogy erkölcstelenek legyenek. Ne feledd el, hogy ez a fejezet Jézus őszinte követőinek lett címezve. Ez a fejezet nem testies hívőknek szól (vö. I. Kor. 3:1). Mind két csoportnak a legmagasabb motivációkat tulajdonítja. A veszély az a bármelyik oldalon lévő túlzásba esés. Nem arról szól ez, hogy engedélyt kapjunk a kákán is csomót kereső törvényeskedésre vagy hogy a szabadságunkat fitogtassuk.
C. A hívőknek nagyon vigyázniuk kell azzal, hogy saját teológiájukat vagy etikájukat más hívők számára is standarddá tegyék (vö. II. Kor. 10:12). A hívőknek abban a fényben kell járniuk, amennyit kaptak, de értsék meg, hogy az ő teológiájuk nem automatikusan egyezik Isten teológiájával. A hívőkre még mindig kihatással van a bűn. Bátorítani, buzdítani és tanítani kell egymást az Igéből, megvitatni dolgokat és megtapasztalni, de mindig szeretetben. Minél többet tud az ember, annál inkább tudja, hogy mennyire nem tud semmit (vö. I. Kor. 13:12)!
D. Az illető Isten előtti hozzáállása és motivációja a valódi kulcs ahhoz, hogy meg lehessen ítélni cselekedeteit. A keresztények meg fognak állni Krisztus előtt, és meg lesznek ítélve az alapján, hogy hogyan bántak egymással (vö. 10. és 12. vers; II. Kor. 5:10).
E. Luther Márton mondta: "Egy keresztény férfi a legszabadabb Úr minden felett, senkinek nincs alávetve; a keresztény férfi a legengedelmesebb szolga mindenek felett, mindennek alávetve." A bibliai igazságok gyakran feszültséggel teli ellentétpárokban vannak kifejezve.
F. Ezt a nehéz de lényegbe vágó témát a Róma 14:1-15-13-ig tartó irodalmi egység tárgyalja, ugyanúgy, mint az I. Korinthus 8-10 és a Kolossé 2:8-23.
G. Mindazonáltal azt is ki kell jelentenünk, hogy az őszinte hívők közötti vélemény eltérés nem rossz dolog. Minden hívőnek vannak erősségei és gyengéi. Mindenkinek aszerint a fény szerint kell járnia, amennyi adatott neki, legyen mindig nyitott a Lélekre és a Bibliára még több fényért. Ebben az időszakban viszont, amikor mindent egy piszkos üvegen keresztül látunk (I. Kor. 13:8-13) mindenkinek szeretetben (15. vers), békességben (17. és 19. vers) kell járnia, egymást építve.
H. Azok a címkék, amiket Pál használt ezekre a csoportokra, "erősek", "gyengébbek", csak számunka jelentenek előítéletet. Az előítélet semmiképpen nem lehetett Pál szándéka. Mind két csoport őszinte hívő volt. Nem szabad megpróbálnunk más keresztényeket a mi képünkre formálni! Krisztusban elfogadjuk egymást!
I. Az egész érvelést a következő módon lehetne vázlatolni:
   1. fogadjátok el egymást, mert Isten is elfogad minket Krisztusban (vö. 14:1,3; 15:7)
   2. ne ítéljétek meg egymást, mert Krisztus a mi egyetlen Mesterünk és Bíránk (vö. 14:3-12)
   3. a szeretet sokkal fontosabb, mint a személyes szabadság (vö. 14:13-23)
   4. kövesd Krisztus példáját és add fel jogaidat mások épülésére és javára (vö. 15:1-13)

■ **„ha”** Ez nem FELTÉTELES mondat. Az NJB angol fordítás a következőt mondja, "őrizkedjetek ezektől, és jól teszitek"

■ **„legyetek egészségben”** Ez egy BEFEJEZETT PASSZÍV FELSZÓLÍTÁS, ami egy megszokott záró köszöntés volt erőt és egészséget kívánva.

SZÖVEG: 15:30-35

[30]Ők tehát, miután útnak indították őket, le is mentek Antiókhiába, összehívták az egész gyülekezetet, és átadták a levelet. [31]Amikor felolvasták, megörültek a bátorításnak. [32]Júdás és Szilász, akik maguk is próféták voltak, sok beszéddel buzdították és erősítették a testvéreket. [33]Azután ott időztek még egy darabig, majd békességgel elbocsátották őket a testvérek azokhoz, akik küldték őket. [34](De Szilász jónak látta, hogy ott maradjon.) [35]Pál és Barnabás pedig Antiókhiában tartózkodott többekkel együtt, tanítva és hirdetve az Úr igéjét.

15:30 Ez egy újabb gyülekezeti gyűlés. Megmutatja, hogy mennyire fontos volt az összegyűlt helyi gyülekezet.

15:31 Ez a második közösség (Antiókhia) nem látta ezeket a szükséges dolgokat annyira negatívnak vagy korlátozónak.

15:32 Ez a vers definiálja az ÚSZ-i prófécia jelentőségét. Elsősorban az evangélium hirdetését jelenti és annak alkalmazásait; ki tudja, lehet, hogy ez egy ÚSZ-i bizonyíték a hosszú prédikációkra! Lásd Különleges Téma: ÚSZ-i Prófécia a 3:18-ban.

15:33 „békességgel” Lehetséges, hogy ez a héber elköszönést, a *Shalom*-ot jelenti. Ez egy újabb mód arra, hogy megmutassa a jeruzsálemi gyülekezet és vezetőség teljes támogatását.

15:34 Ez az igevers nem szerepel a következő görög kéziratokban: P^{74}, א, A, B, E, sem a Vulgata latin fordításban. Továbbá a következő angol fordításokban sem szerepel: NRSV, TEV, NJB, NIV. A többi unciális görög kéziratban (C és D) egy módosított változat szerepel. Valószínűleg eredetileg nem volt az Apcsel része.

15:35 Ez a vers jól mutatja, hogy mennyi olyan prédikátor és tanító van, akiről nem is tudunk semmit. Az ÚSZ nagyon szelektív azzal kapcsolatban, hogy más Apostolok, misszionáriusok és prédikátorok életéről beszámoljon. De Isten ismeri őket!

SZÖVEG: 15:36-41

[36]Néhány nap múlva pedig ezt mondta Pál Barnabásnak: "Térjünk vissza, látogassuk meg a testvéreket valamennyi városban, ahol hirdettük az Úr igéjét, és lássuk: hogy megy a soruk?" [37]Barnabás azt akarta, hogy vigyék magukkal Jánost is, akit Márknak hívtak. [38]Pál azonban úgy tartotta helyesnek, hogy ne vigyék magukkal azt, aki elvált tőlük Pamfiliánál, és nem ment velük együtt a munkába. [39]Emiatt meghasonlás támadt köztük, és ezért különváltak egymástól: Barnabás magával vitte Márkot, és elhajózott Ciprusba. [40]Pál pedig Szilászt választotta társul, és miután az Úr kegyelmébe ajánlották őt a testvérek, útnak indult; [41]bejárta Szíriát és Ciliciát, és erősítette a gyülekezeteket.

15:36 „térjünk vissza” Az volt Pál és Barnabás célja, hogy visszatérjenek és megerősítsék az új gyülekezeteket, amiket az első missziós útjuk során indítottak. Figyeld meg, hogy ezzel a misszióval kapcsolatban nem volt ott az az isteni kinyilatkoztatás, mint az elsővel kapcsolatban (vö. 13:2).

15:38 „Pál azonban” (az angol fordításban az szerepel, hogy Pál ahhoz ragaszkodott vagy kitartott valami mellett) Ez BEFEJEZETLEN AKTÍV kijelentés. Nyilvánvalóan Pál folyamatosan kifejezte ellenállását.

■ **„aki elvált tőlük”** Azt, hogy János Márk miért hagyta ott az első missziós utat, nem tudjuk biztosan (vö. 13:13).

15:39 „meghasonlás támadt köztük, és ezért különváltak egymástól” Az angolban az a kifejezés szerepel, hogy olyan éles vita támadt közöttük, s annak a kifejezésnek, hogy éles a jelentése az, hogy "kiélezni, mint egy pengét". A Zsid. 10:24-ben ezt a kifejezést pozitív értelemben használja. Az IGE az Apcsel 17:6-ban és az I. Kor. 13:5-ben is használva volt. Valóban jó kis vitájuk lehetett!

■ **„Barnabás magával vitte Márkot, és elhajózott Ciprusba”** Most már kér missziós csapat volt.

15:40 „Pál pedig Szilászt választotta társul” Pál egy másik vezetőt választott a jeruzsálemi gyülekezetből.

■ **„miután az Úr kegyelmébe ajánlották őt a testvérek”** Ez valószínűleg egy odaszánó imaalkalmat foglalt magában (vö. 6:6; 13:3; 14:26; 20:32). Ez az egész gyülekezetre utal, nem csak egy kiválasztott csoportra.

15:41 „Cilicia” Az, hogy miért és hogyan alapították meg ezeket a gyülekezeteket, nem tudjuk. Lehetséges, hogy Pál maga alapította őket a tarzusi néma időszaka alatt. Pál Cilicia provinciából származott.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért annyira fontos ez a fejezet?
2. Kik voltak a Júdaista-keresztények?
3. Miért nyomott Jakab véleménye olyan nagy súlyt a latban?
4. Kik az elöljárók?
5. A 28-29-es versekben található korlátozások az üdvösségre utalnak vagy a közösségre?

APCSEL 16

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Timóteus Csatlakozik Pálhoz és Szilászhoz	Timóteus Csatlakozik Pálhoz és Szilászhoz	Timóteus Csatlakozik Pálhoz	Timóteus Elmegy Pállal és Szilásszal	Likaónia: Pál Beszervezi Timóteust
				15:41-16:3
16:1-5	16:1-5	16:1-5	16:1-5	
				16:4.
				16:5.
Pál Látomása a Macedón Férfiről	A Macedón Elhívás	Kis-Ázsián Keresztül Tróászba	Tróászban: Pál Látomása	Átkelés Kis-Ázsiába
16:6-10	16:6-10	16:6-10	16:6-10	16:6-8
				16:9-10
Lídia Megtérése	Lídiát Megkeresztelik Filippiben	Pál és Szilász Filippiben	Filippiben: Lídia Megtérése	Megérkeznek Filippibe
16:11-15	16:11-15	16:11-15	16:11-15	16:11-15
A Fillipi Bebörtönzés	Pált és Szilászt Bebörtönzik		A Filippi Börtönben	Pál és Szilászt Bebörtönzik
16:16-24	16:16-24	16:16-18	16:16-22a	16:16-18
		16:19-24		16:19-24
			16:22b-24	
	A Filippi Börtönőr Megtér			Pál és Szilász Csodás Megmenekülése
16:25-34	16:25-34	16:25-34	16:25-28	16:25-28
			16:29-30	16:29-34
	Pál Nem Akar Titokban Elmenni		16:31-34	
16:35-40	16:35-40	16:35-40	16:35.	16:35-37
			16:36.	
			16:37.	
			16:38-40	16:38-40

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉS AZ APCSEL 15:36-16:40 RÉSZÉBE

I. A MÁSODIK MISSZÓS ÚT

A. Ez a misszió sokkal tovább tartott, mint az első út, valószínűleg 3-4 évig.

B. Elsősorban Macedóniára és Akhájára fókuszál, ami a modern Görögország területén volt.

C. Tömör vázlat:
1. Barnabás és Pál különválnak, 15:36-40 (vita János Márk miatt)
2. Szíria és Cilicia, 15:41 (mikor és hogyan alaputak ezek a gyülekezetek, nem tudjuk)
3. Lisztra és Derbé, 16:1-6 (Timóteus csatlakozik a csapathoz)
4. Troász (Trója), 16:6-10 (Pál látomást kap, hogy menjenek nyugatra)
5. Filippi, 16:11-40
6. Thesszalonika, 17:1-9
7. Bérea, 17:10-14
8. Athén, 17:15-34
9. Korinthus, 18:1.17
10. Visszatérnek a Szíriai Antiókhiába, 18:18-22

A MEGEMLÍTETT SZEMÉLYEK

A. János Márk (a János egy zsidó név, a Márk egy római név, Apcsel 12:25).
1. Jeruzsálemben nőtt fel. Édesanyja házát megemlíti az Apcsel 12:12, mint azt a házat, ahol a korai egyház Jeruzsálemben imaórákat tartott.
2. Nagyon sokan azt állítják, hogy az ő háza volt a helyszíne az Úrvacsorának és, hogy a Márk 14:51-52-ben megemlített meztelen férfi János Márk volt. Mind a kettő lehetséges, de csak puszta találgatások.
3. Barnabás volt az unokatestvére (vö. Kol. 4:10).
4. Útitársa volt Pálnak és Barnabásnak (vö. Apcsel 13:5).
5. Korán otthagyta a csapatot, és visszatért Jeruzsálembe (vö. Apcsel 13:13).
6. Barnabás el akarta őt vinni a második útra is, de Pál elutasította (vö. Apcsel 15:36-41).
7. Később Pál és János Márk nyilvánvalóan kibékült (vö. II. Tim. 4:11; Filemon 24).
8. Nyilvánvalóan közeli barátja lett Péternek (vö. I. Péter 5:13).
9. A hagyomány úgy tartja, hogy ő írta azt az Evangéliumot, ami az ő nevét viseli, és Péter Rómában elhangzott prédikációit jegyzi fel. A Márk evangéliumában sokkal több latin szó van, mint bármelyik másik ÚSZ-i könyvben, valószínűleg azért, mert a rómaiaknak íródott. Ezt a Hierapoliszi Papiasztól tudjuk, ahogyan azt Eusebiosz feljegyezte: *Eccl. His*. 3:39.15.
10. A hagyományok szerint az Alexandriai Gyülekezet megalapításával hozzák összefüggésbe.

B. Szilász
1. Az Apcselben Szilásznak hívják míg a Levelekben Szilvánusznak.
2. Ő is, csakúgy mint Barnabás, a jeruzsálemi gyülekezet vezetője volt (vö. Apcsel 15:22-23).

3. Pállal nagyon szorosan kapcsolatban volt (vö. Apcsel 15:40; 16:19; 17:1-15; I. Thessz. 1:1).
4. Ő is, csakúgy, mint Barnabás és Pál, próféta volt (vö. Apcsel 15:32).
5. Apostolnak is nevezik (vö. I. Thessz. 2:6).
6. Ő is, csakúgy, mint Pál, Római állampolgár volt (vö. Apcsel 16:37-38).
7. Őt is, csakúgy, mint János Márkot összefüggésbe hozzák Péterrel, sőt az is lehetséges, hogy az neki diktált (vö. I. Péter 5:12).

C. Timóteus
1. Nevének jelentése, "az, aki tiszteli Istent".
2. Zsidó anya és görög apa gyermeke volt, és Lisztrában lakott. Origenész a Róma 16:21-ről szóló kommentárjának latin fordítása azt mondja, hogy Timóteus Derbé lakosa volt. Ez valószínűleg az Apcsel 20:4-ből vette. Zsidó hitben nevelte az édesanyja és a nagyanyja (vö. II. Tim. 1:5; 3:14-15).
3. A második missziós út során felkérték, hogy csatlakozzon Pálhoz és Szilászhoz (vö. Apcsel 16:1-5). Prófécia által erősítették ezt meg (vö. I. Tim. 1:18; 4:14).
4. Pál metélte körül, hogy mind a zsidók, mind a görögök felé is szolgálhasson.
5. Odaszánt útitársa és munkatársa volt Pálnak. Sokkal többször van név szerint megemlítve, mint Pál bármelyik másik segítője (17 alkalommal 10 levélben, vö. I. Kor. 4:17; 16:10; Fil. 1:1; 2:19; Kol. 1:5; I. Thessz. 1:1; 2:6; 3:2; I. Tim. 1:2,18; 4:14; II. Tim. 1:2; 3:14-15).
6. Őt is "apostolnak" nevezi (vö. I. Thessz. 2:6).
7. A három Pásztori Levélből kettő neki lett címezve.
8. Legutoljára a Zsid. 13:23-ban van megemlítve.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 16:1-5

1 Így jutott el Derbébe, majd Lisztrába is. Volt ott egy Timóteus nevű tanítvány, egy hívő zsidó asszonynak és egy görög apának a fia, 2 akiről dicsérőleg szóltak a lisztrai és ikóniumi testvérek. 3 Pál őt magával akarta vinni, ezért az ott lakó zsidókra tekintettel körülmetélte őt. Mert mindenki tudta, hogy az apja görög volt. 4 Amikor végigjárták a városokat, átadták nekik azokat a határozatokat, amelyeket a jeruzsálemi apostolok és vének hoztak, hogy tartsák meg azokat. 5 A gyülekezetek pedig erősödtek a hitben, és naponként gyarapodtak lélekszámban.

16:1 „Derbébe, majd Lisztrába is” Ezek a városok a Római Provincia, Galácia déli területén találhatóak (a mai Törökország területén). Pál az első missziós útja során látogatta meg ezt a területet (vö. 14. vers).

■ **„volt ott egy … tanítvány”** Lukács az *idou* kifejezést használja, hogy bevezesse ezt a fogalmat. Ez a hangsúly kimutatásának egy módja volt. Timóteus nagyon fontos részévé fog válni Pál szolgálatának.

■ **„egy hívő zsidó asszonynak és egy görög apának a fia”** A II. Tim. 1:5-ből azt megtudjuk, hogy a nagyanyja szintén hívő zsidó volt. Nagyanyját Lóisznak, édesanyját Eunikének hívták. Édesanyja és nagyanyja valószínűleg Pál első missziós útján tért meg.

16:2 „akiről dicsérőleg szóltak” Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV kijelentés. Az emberek jókat mondtak Timóteusról, újra meg újra. A gyülekezeti vezető egyik kritériuma az volt, hogy "ne adjon okot a kritikára", mind a hívő, mind a hitetlen társadalmon belül (vö. I. Tim. 3:2,7,10).

■ **„Lisztrában”** Timóteus otthona Litszra volt. Mindazonáltal néhány görög kézirata az Apcsel 20:4-nek (és Origenész írásai is) arra utalnak, hogy Derbében lakott.

16:3 „Pál őt magával akarta vinni” Figyeld meg, hogy Pál hívja Timóteust. Ez nem csak egyedül Timóteus döntése volt (vö. I. Tim. 3:1). Bizonyos értelemben Timóteus Pál apostoli kiküldöttjévé vagy képviselőjévé válik.

■ **„körülmetélte őt”** Pál szerette volna, ha Timóteus tudott volna szolgálni a zsidók felé is (vö. I. Kor. 9:20; Apcsel 15:27-29). Ez nem kompromisszum kötés volt a júdaistákkal, (1) a jeruzsálemi nagytanács döntése miatt (vö. 15. vers) és (2) mert Tituszt pedig nem volt hajlandó körülmetélni (vö. Gal. 2:3). Mindazonáltal Pál tette biztos, hogy zavart okozhatott a témában! Pálnak az a módszere, hogy mindenné lett mindenki számára, hogy némelyeket megnyerjen (vö. I. Kor. 9:23-33) az embereket és az üdvösségüket teszi prioritássá!

■ **„az apja görög volt”** A BEFEJEZETLEN IGEIDŐ arra utal, hogy halott volt.

16:4 Pál és Szilász beszámolt (azaz BEFEJEZETLEN AKTÍV kijelentés) a jeruzsálemi tanács eredményéről (vö. 15:22-29). Ne feledd, hogy ezek a szükséges dolgok két célt szolgáltak: (1) a gyülekezeten belüli közösség, és (2) evangelizálás a zsidók felé (mint ahogy Timóteus körülmetélése is erre szolgált).

16:5 Ez egy újabb összegző állítás Lukács részéről (vö. 6:7; 9:31; 12:24; 16:5; 19:20; 28:31). Pál szíve a tanítványozásért égett (vö. 14:22; 15:36; 15:5).

SZÖVEG: 16:6-10

**6Azután átmentek Frígia és Galácia földjén, mivel a Szentlélek nem engedte nekik, hogy
hirdessék az igét Ázsiában. 7Amikor Mízia felé mentek, Bitíniába próbáltak eljutni, de Jézus
Lelke nem engedte őket. 8Erre Mízián áthaladva lementek Tróászba. 9Egy éjjel látomás
jelent meg Pálnak: egy macedón férfi állt előtte, és ezekkel a szavakkal kérlelte őt: "Jöjj át
Macedóniába, légy segítségünkre!" 10A látomás után nyomban igyekeztünk elmenni
Macedóniába, mert megértettük: oda hívott minket az Isten, hogy hirdessük nekik az
evangéliumot.**

16:6 „Azután átmentek Frígia és Galácia földjén” Ebben a szövegben Lukács egy inkább faji, nyelvi csoportosításról beszél, a Római politikai kerületek vagy provinciák helyett. Ez az idióma az ezek között az etnikai csoportok közötti nem hivatalos határokra utal.

■ **„nem engedte nekik”** Ez egy AORISZT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A Szeptuagintában nagyon gyakori kifejezés az ÚSZ-ben. A korai egyház cselekedeteiben és döntéseiben nagyon bensőséges módon vett részt a Szentlélek (vö. 2:4; 8:29,39; 10:19; 11:12,28; 15:28; 16:6,7; 21:4; Róma 1:13).

■ **„Ázsiában”** Ez a római provinciára, Kis-Ázsiára utal, ami a mai Törökország nyugati vége volt.

16:6,7 „a Lélek” Lásd a Különleges Témát alul.

KÜLÖNLEGES TÉMA: JÉZUS ÉS A LÉLEK

Van egy bizonyos fajta képlékenység a Lélek és a Fiú munkája között. G. Campbell Morgan

mondta, hogy a legjobb név a Lélekre az a "másik Jézus". A következőkben egy vázlatos összehasonlítást láthatunk a Fiú és a Lélek munkája és nevei között.

1. A Lelket "Jézus Lelkének" hívja, vagy ehhez hasonló kifejezésekkel illeti (vö. Róm. 8:9; II. Kor. 3:17; Gal. 4:6; I. Pét. 1:11).
2. Mind a kettőjüket ugyanazon kifejezéssel illeti
   a. "igazság"
      1) Jézus (János 14:6)
      2) Lélek (János 14:17; 16:13)
   b. "pártfogó"
      1) Jézus (I. János 2:1)
      2) Lélek (János 14:16,26; 15:26; 16:7)
   c. "Szent"
      1) Jézus (Lukács 1:35; 14:26)
      2) Lélek (Lukács 1:35)
3. Mind a ketten lakoznak a hívőkben
   a. Jézus (Máté 28:20; János 14:20,23; 15:4-5; Róma 8:10; II. Kor. 13:5; Gal. 2:20; Ef. 3:17; Kol. 1:27)
   b. Lélek (János 14:16-17; Róma 8:9,11; I. Kor. 3:16; 6:19; II. Tim. 1:14)
   c. Sőt még az Atya is (János 14:23; II. Kor 6:16)

16:7 „Mízián” Ez egy etnikai terület volt a Kis-Ázsiai római provincia északnyugati területén. Hegyes vidék volt számos római úttal. Legfőbb városai Tóász, Asszosz és Pergamun voltak.

■ **„Bitínia”** Ez a terület is északnyugaton volt Kis-Ázsiában, északkeletre Míziától. Lukács idejében még nem volt római provincia ez a terület, de Pontuszhoz tartozott, mint egy politikai egység. Később Péter evangelizált ezen a területen (vö. I. Péter 1:1). Philóntól tudjuk, hogy ezen a területen sok zsidó kolónia volt.

16:8 „Mízián áthaladva” A szövegkörnyezetben ez minden bizonnyal azt jelentette, hogy "áthaladni" vagy "a környékén".

■ **„Tróászba”** Ez a város hat és fél km-re volt a régi Trója városától. Körülbelül 400 évvel korábban alapították és szabad görög város maradt mindaddig, amíg Római kolóniává nem lettek. Ez volt a hagyományos kikötő, ha Míziából Macedóniába akartak menni.

16:9 „látomás jelent meg Pálnak” Isten számos alkalommal vezette Pált természetfeletti módon.

1. vakító fény és Jézus hangja, 9:3-4
2. látomás, 9:10
3. látomás, 16:9,10
4. látomás, 18:9
5. transz (elragadtatott), 22:17
6. Isten angyala, 27:23

■ **„egy macedón férfi”** Hogy honnan tudta Pál, hogy a férfi macedón volt, nem tudjuk. Lehetséges, hogy az akcentusa miatt, vagy a ruháiból, ékszereiből, vagy egyszerűen csak kijelentette maga a látomás. Néhány kommentár azt gondolja, hogy ez maga Lukács volt (vö. 10. vers). Ez egy nagyon fontos földrajzi döntés volt. Az evangélium Európa felé fordul!

■ **„Jöjj át … légy segítségünkre”** Az első egy AORISZT AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, amit FELSZÓLÍTÁSként használ, a második egy AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. A látomás nagyon specifikus és erőteljes volt.

16:10 „-tünk" (tehát mi) Ezen a helyen fordul elő először a "mi" feljegyzés. Ez arra utal, hogy Lukács is csatlakozott Pál, Szilász és Timóteus missziós csapatához (vö. 16:10-17; 20:5-15; 21:1-18; 27:1-:28-16). Néhányan azt gondolták, hogy az a férfi, akit Pál a 9. versben látott az Lukács volt, a pogány orvos és az Evangélium valamit az Apcsel írója.

■ **„Macedónai"** A modernkori Görögország két római provinciára oszlott.
1. Akhája délen (Athén, Korinthus, Spárta)
2. Macedónai északon (Filippi, Thesszalonika, Bérea)

■ **„megértettük"** Ez a *sumbibazó* kifejezés, ami szó szerint azt jelenti, hogy összehozni vagy egyesíteni. Itt arra utal, hogy minden ami történt (azaz, hogy a Lélek nem engedte nekik, hogy Ázsiában prédikáljanak, vö. 6. vers; a Lélek elzárta tőlük Bitíniát, vö. 7. vers; és a 9. vers látomása) az Isten vezetése volt, hogy Macedóniába menjenek.

■ **„oda hívott minket az Isten"** Ez BEFEJEZETT PASSZÍV kijelentés. A Lélek vezetése nem a biztonságról szólt, hanem az evangelizálásról. Mindig ez Isten akarata.

SZÖVEG: 16:11-15

11 Elhajóztunk tehát Tróászból; egyenesen Szamotrákéba mentünk, másnap meg Neápoliszba, 12 onnan pedig Filippibe, amely Macedónia vidékének első városa, római település volt. Néhány napot ebben a városban töltöttünk. 13 Szombaton kimentünk a városkapun kívülre, egy folyó mellé, ahol tudomásunk szerint imádkozni szoktak. Leültünk, és szóltunk az egybegyűlt asszonyokhoz. 14 Hallgatott minket egy Lídia nevű istenfélő asszony, egy Thiatírából való bíborárus is, akinek az Úr megnyitotta a szívét, hogy figyeljen arra, amit Pál mond. 15 Amikor pedig házanépével együtt megkeresztelkedett, azt kérte: "Ha úgy látjátok, hogy az Úr híve vagyok, jöjjetek, szálljatok meg a házamban!" És kérlelt bennünket.

16:11 „egyenesen … mentünk" Ez egyike azoknak a hajózási kifejezéseknek, amiket Lukács használt (vö. 27. fejezet). Közvetlen tengeri közlekedéssel mentek, nem száraz parton.

■ **„Szamotrákéba"** Ez egy kicsi sziklás sziget volt, ami az Égei-tengerből emelkedett ki kb. 1524 méterre. Körülbelül félúton volt Tróász és Filippi között.

■ **„Neápoliszba"** Ez szó szerint azt jelenti, hogy "új város". A Földközi tenger vidékén számos hasonló nevű város volt. Ez a város Filippi kikötője volt, ami kb. 16 km-re volt innen. Ennél a kikötőnél haladt a Via Egnatia, ami a legfőbb római út volt, ami keletről nyugatra futott, itt végződött a keleti része.

■ **„Filippibe"** A görögben ez többesszámú, valószínűleg arra utal, hogy számos települést egységesítettek egy egységes várossá. A Via Egnatia út mellett volt található. Ezt a várost eredetileg Kreinidésznek (kutak) hívták. II. Philipposz, Makedón király zsákmányolta ki az arany tartalékai miatt, és saját magáról nevezte el.

■

NASB, NRSV	**„Macedónia vidékének vezető városa"**
NKJV	**„Macedónia azon vidékének legelső városa"**
TEV	**„Macedónia első kerületének városa"**
NJB	**„annak a vidéknek a vezető városa"**

Ennek a kifejezésnek a jelentését nem tudjuk biztosan. Amfipolisz volt "Macedónia vezető városa". Hogy Lukács mit értett ez alatt, azt nagyon sokan vitatják. Lehetséges, hogy a jelentősége miatt tisztelték meg ezzel a címmel.

■ **„római település"** Kr. e. 42-ben Octavianus és Marcus Antonius legyőzte Cassiust és Brutust ennek a városnak a közelében. Ennek a győzelemnek az emlékére Octavianus római kolóniává tette Filippit, és ide vonultatta vissza seregeit. Kr. e. 31-ben, miután legyőzte Antoniust és Kleopátrát Actiumnál, Octavianus még több csapatot telepített ide. További római kolóniák, amik meg vannak említve az ÚSZ-ben, a következők: Pizídiai Antiókhia, Lisztra, Tróász, Korinthus, és Ptolema. Minden olyan kiváltságuk megvolt, mint az Itáliai városoknak: (1) saját kormányzás; (2) adómentesség; és (3) különleges legális mellékjövedelem. Pál gyakran tanított római kolóniákban és alapított ott gyülekezeteket.

16:13 „Szombaton" Úgy tűnik, hogy Filippiben nem volt zsinagóga. Mivel római kolónia volt, valószínűleg nem volt 10 zsidó férfi a városban, ami a minimum követelmény volt ahhoz, hogy zsinagógát alapítsanak. De nyilvánvalóan volt néhány istenfélő ember vagy prozelita (vö. 14. vers; 13:43; 17:4,17; 18:7). Nagyon sok nőt vonzott a judaizmus erkölcsisége és etikája.

■ **„egy folyó mellé"** Úgy tűnik, hogy ez gyakori helye volt a vallásos istentiszteleteknek (vö. Josephus, *Antiq*. 14:10:23).

■ **„leültünk"** Ez volt a hagyományos rabbinikus tanítói testhelyzet, de ez egy római város, így valószínűleg itt nincs semmi jelentősége. Ez csak egy újabb kis részlet Lukácstól.

16:14 „Lídia nevű istenfélő asszony, Thiatírából" Macedónia római provincia sokkal több lehetőséget tartogatott a nőknek, mint bármely más hely az első századi Földközi-tenger vidékén. Lídia egy Kis-Ázsiai városból való volt (vö. Jel. 2:17). Lila festékéről volt ismert, amit puhatestűek héjából nyertek, ami nagyon népszerű volt a rómaiak között. Ennek a nőnek a városában volt zsinagóga. Neve a régi provincia nevéből, Lídiából származik, ahol ez a város is volt. Pál későbbi leveleiben nem szerepel, lehetséges, hogy akkora már meghalt.

■ **„istenfélő"** Ez azokra az Istenfélőkre utal, akiket vonzott ugyan a judaizmus, de nem lettek még teljesen prozelitává.

■ **„az Úr megnyitotta a szívét"** A Bibliai úgy írja le az Isten és az emberiség közötti kapcsolatot, mint egy szövetséget. Mindig Isten kezdeményez és meglapozza a kapcsolatot és megszabja a szövetség feltételeit. Az üdvösség egy szövetséges kapcsolat. Senki sem üdvözülhet addig, amíg Isten nem kezdeményez (vö. János 6:44;65). Mindazonáltal Isten szeretné, ha minden ember üdvözülne (vö. János 3:16; I. Tim. 2:4; II. Péter 3:9), mindenkit szembesít a bűnével (vö. Róma 1-2) és az Ő jellemével.

A nagy rejtély az, hogy miért van az, hogy valaki válaszol erre és van, aki nem! Én személyesen nem tudom elfogadni azt, hogy a válasz az, hogy egyeseket Isten kiválaszt erre, de másokat meg nem. Minden ember Isten képmására teremtetett (vö. I. Mózes 1:26-27) és Isten megígéri, hogy mindannyiukat üdvözíti is az I. Mózes 3:15-ben.

Lehet, hogy nem is annyira fontos, hogy megértsük miért, hanem inkább az, hogy hűségesen osszuk meg az evangéliumot mindenkivel, és hagyjuk, hogy az maga elvégezze a maga munkáját azoknak a szívében és értelmében, akik hallják azt (vö. Máté 13:1-23). Pál prédikált Lídiának és ő és háza népe válaszolt arra.

■ **„házanépével együtt megkeresztelkedett"** Ez nyilvánvalóan a családjára, szolgáira és munkásaira vonatkozott (vö. Kornéliusz, Apcsel 10:2; 11:14; és a Filippibeli börtönőr, Apcsel 16:33). Továbbá figyeld meg azt is, hogy ő is, mint sokan mások az ÚSZ-ben azonnal

bemerítkeztek.

Az a teológiai kérdés, amit ez a vers kelt az a következő:"Az Apcselben lévő feljegyzések, amikor egy egész háztartás tért meg, magában foglalta-e a gyermekeket is?" Ha igen, akkor ez a gyermekkeresztségre utaló bibliai precedens. Azok, akik ezt bizonyítékként erősítik meg, azok arra az ÓSZ-i gyakorlatra is utalnak, hogy Izrael nemzetébe az újszülötteket is belefoglalták (azaz nyolc naposan metélték körül a fiúkat).

Bár minden bizonnyal lehetséges, hogy a Krisztusban való hit azonnal kihatással volt az egész családra ebben a társadalmi felállásban, a kérdés akkor is ott van, "Ez egy egyetemes igazság, amit minden kultúrában gyakorolni kellene?" Én azt mondanám, hogy az ÚSZ egy kijelentés a személyes, akarati döntésről, ami a bűntudat érzésének felébredéséhez kapcsolódik. Az embernek fel kell ismernie, hogy szüksége van egy megváltóra. Ez egy további kérdéshez vezet: "Az emberek Ádámban bűnösen születnek, vagy akkor válnak bűnössé, amikor úgy döntenek, hogy nem engedelmeskednek Istennek?" A judaizmus fenntart egy időszakot az egyfajta gyermeki ártatlanságnak, ami fiúknak 13 év a lányoknak 12, amíg a Törvényről szóló tudásuk és az annak megtartására való odaszántság ki nem fejlődik. A rabbik nem hangsúlyozzák az I. Mózes 3-at annyira a gyülekezetben.

Az ÚSZ egy felnőtteknek szóló könyv. Isten a gyermekei felé való szeretetét hangsúlyozza, de üzenete a felnőttek felé irányul!

■ **„ha”** Ez egy ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, amit igaznak feltételezünk az író szemszögéből vagy irodalmi céljait tekintve.

■ **„úgy látjátok, hogy az Úr híve vagyok”** Az első igenév BEFEJEZETT AKTÍV kijelentés. Lídia meghívta ezeket a misszionáriusokat, hogy házát és forrásait az evangélium javára használják. Ez Jézus üzenetével volt összhangban, amit a hetven tanítványnak adott, amikor kiküldte őket a misszióba (vö. Lukács 10:5-7).

■ **„jöjjetek, szálljatok meg a házamban”** Lídia ellentmondást nem tűrő volt. Az első IGE AORISZT AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, amit FELSZÓLÍTÁSként használ; a második egy JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS.

SZÖVEG: 16:16-18

16Történt pedig egyszer, hogy amikor az imádkozás helyére mentünk, egy szolgálóleány jött velünk szembe, akiben jövendőmondó lélek volt, és jóslásával nagy hasznot hajtott gazdáinak. 17Követte Pált és minket, és így kiáltozott: "Ezek az emberek a Magasságos Isten szolgái, akik az üdvösség útját hirdetik nektek!" 18Ezt több napon át is művelte. Pált azonban bosszantotta ez. Ezért megfordult, és ezt mondta a léleknek: "Parancsolom neked Jézus Krisztus nevében, hogy menj ki belőle!" És az még abban az órában kiment belőle.

16:16 „Történt egyszer” Nyilvánvalóan ez egy másik nap történt, valószínűleg a következő szombaton. Ez egy véletlenszerű találkozás volt, de Isten teljes mértékben felhasználta ezt a céljaira, mint ahogy teszi azt a mindennapjainkban.

■ **„jövendőmondó lélek”** Két kifejezés van ebben a mondatban, amivel leírja ezt a szolgálólányt. Az első a "jóslás, jövendőmondás", aminek ÓSZ-i háttere van, de a Szeptuaginta különböző görög kifejezéseket használ (vö. III. Mózes 19:31; 20:6,27; V. Mózes 18:11; I. Sám. 28:3,7; II. Kir. 21:6; I. Krón. 10:13). Ez egy démonmegszállott személy volt, aki zsolozsmákkal, kántálásokkal és különböző természeti jelenségek magyarázatával (azaz a madarak repülése, felhők, a pohár alján lévő maradék, állati máj, stb.) meg tudta jósolni és bizonyos mértékig befolyásolni tudta a jövőt.

Ebben a görög kulturális felállásban az a kifejezés, hogy *puthón*, ami a görög mitológiából származik, amikor is az óriás kígyót megöli Apolló. Ez egy jóslási rítus vagy szertartás lett (pl.

Delphi), ahol az emberek az istenektől kértek tanácsot. Ezt a szertartást a kígyóikról ismerték (azaz Pythons) amik rámásztak az emberekre, akik azért jöttek, hogy megismerjék jövőjüket vagy hogy befolyásolják azt.

■ **„jóslásával"** Ezt a kifejezést csak itt használja az ÚSZ. Ennek a szótöve elég gyakori a Szeptuagintában a "jósra, látóra, prófétára", általában negatív értelemben. Ez azt jelenti, hogy valaki extázisban van, ezáltal utalva az érzelmi transzra, ami a jövendölésükhöz társult. Itt olyan személyre utal, aki profit fejében jövendölt. A szövegi és lexikális utalások azt mutatják, hogy a lányban tisztátalan lélek lakozott.

16:17 „Követte Pált … és így kiáltozott" Ez egy JELENIDEJŰ AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV és egy BEFEJEZETLEN AKTÍV kijelentés. Folyamatosan követte őt és folyamatosan kiáltozott (vö. 18. vers).

■ **„Ezek az emberek a Magasságos Isten szolgái"** Jézus nem fogadna el démoni bizonyságtételt (vö. Lukács 8:28, Márk 1:24; 3:11; Máté 8:29) és Pál sem tenné. Azt a kifejezést, hogy a "Magasságos" az I. Mózes 14:18-19-ben YHWH-ra használták, de ebben a kultúrában Zeuszra is használták. Ez a lélek nem Isten dicsőítése céljából tett tanúbizonyságot, hanem hogy az evangéliumot a démoni hatalmakkal hozza összefüggésbe.

■ **„akik az üdvösség útját hirdetik nektek!"** Az "út" szó előtt nincs ELÖLJÁRÓSZÓ. Valószínűleg azt mondhatta, hogy a Magasságos Istenhez vezető egyik utat hirdetik. Ez a démon nem segíteni próbálja Pál szolgálatát. Ennek a kijelentésnek a célja (1) hogy Pált a jövendöléssel azonosítsa, vagy (2) hogy az üdvösséghez vezető egyik lehetséges utat bemutassa, nem pedig az utat, amely az üdvösségre vezet.

16:18 „Pált azonban bosszantotta ez" Ebben a pillanatban Pál azonnal cselekedett, nem szeretetből, hanem mert bosszantotta. Pál is ember volt! A Szeptuagintában a Préd. 10:9-ben is ugyanez az erőteljes IGE szerepel, ahol kemény munkát jelent. Az ÚSZ-ben csak itt és a 4:2-ben szerepel. Olyasvalakit jelöl, aki teljes mértékben kimerült vagy kifáradt.

■ **„a léleknek"** Figyeld meg, hogy Pál nem a szolgálóleányhoz beszél, hanem ahhoz a démonhoz, aki benne lakozott és irányította őt. Pál ördögűzése ugyanolyan módon lett végrehajtva, mint bármelyik másik ÚSZ-i ördögűzés (azaz Jézus nevében). Lásd Különleges Téma: Az Ördögi az 5:16-ban.

SZÖVEG: 16:19-24

19Amikor látták urai, hogy odalett az, amiből hasznot reméltek, megragadva Pált és Szilászt, a hatóság elé, a főtérre hurcolták őket. 20Azután az elöljárók elé vezették őket, és ezt mondták: "Ezek az emberek felforgatták városunkat. 21Zsidók lévén, olyan szokásokat hirdetnek, amelyeket nekünk nem szabad sem átvennünk, sem követnünk, mert rómaiak vagyunk." 22Velük együtt a sokaság is rájuk támadt, az elöljárók pedig letépették ruhájukat, és megbotoztatták őket. 23Sok ütést mértek rájuk, majd börtönbe vetették őket, és megparancsolták a börtönőrnek, hogy gondosan őrizze őket. 24Az pedig, mivel ilyen parancsot kapott, a belső börtönbe vetette őket, és a lábukat kalodába zárta.

16:19 „látták, hogy odalett az, amiből hasznot reméltek" Ezek az "urak" egyáltalán nem törődtek azzal, hogy egy ember megszabadult a gonosz rabságából. A pénzügyi veszteségük miatt aggodalmaskodtak (vö. 16. vers).

■ **„megragadva Pált és Szilászt”** Azt, hogy Timóteust és Lukácsot miért nem vitték el, nem tudjuk.

16:20 „elöljárók” Ez a szó a *Praetors*. Hivatalosan a címük *duumvirs* volt, de Cicerótól megtudjuk, hogy nagyon sokan sokkal jobban szerették a *Praetors* megnevezést. Lukács nagyon pontosan használja a római kormányzati hivatalnoki megnevezéseket. Ez egyike azoknak a bizonyítékoknak, amik a történelmi helyessége mellett szólnak.

16:20,21 „zsidók lévén … rómaiak vagyunk” Ez megmutatja faji büszkeségeiket és előítéleteiket. Pál Filippiben töltött ideje közel lehetett ahhoz, amikor Claudius rendeletben kizárta a zsidókat Rómából, Kr. u. 49-50-ben (valójában mindenféle zsidó istentiszteleti formát betiltott). A római antiszemitizmust jól lehet látni Ciceró *Pro Fiasco* és *Javenal* 14:96-106 műveiben.

■ **„olyan szokásokat hirdetnek, amelyeket nekünk nem szabad sem átvennünk, sem követnünk”** Figyeld meg, hogy ennek a vádnak semmi köze a szolgálóleányból való ördögűzéshez. Nyilvánvalóan arra utal, hogy Jézus Krisztus evangéliumát hirdették. A judaizmus egy legális vallás volt a római birodalomban, de amint nyilvánvalóvá vált, hogy a kereszténységet végül egy ettől különálló egységként kell kezelni, így következésképpen illegális vallásként. Illegális volt a zsidók számára, hogy a rómaiakat prozelitává tegyék, ugyanígy Pálnak is illegális volt ezt tennie.

16:22 „letépették ruhájukat, és megbotoztatták őket” Ez a fajta büntetés (azaz a *verberatio*, amit a városi bíróság hatalma rendelt el) nem volt annyira súlyos, mint a római ostorozás. Nem volt megszabva az ütések száma. Pált háromszor verték meg így (vö. II. Kor. 11:25). Ez az egyetlen feljegyzett ilyen eset (vö. I. Thessz. 2:2).

16:24 „a belső börtönbe” Ez a maximális biztonságot jelenti. Ebben az esetben érezhető volt rajtuk a félelem (vö. 29. vers). Pál ördögűzése felkeltette a figyelmüket.

■ **„a lábukat kalodába zárta”** Abban sz időben a legtöbb börtönben láncok voltak a falhoz rögzítve, amihez a rabot hozzábilincselték. Így aztán az ajtókat csak becsukták, nem volt kulcsra zárva. Ezek a béklyók a lábakat terpeszbe kényszerítették, nagyon kényelmetlen volt és sokkal biztonságosabb.

SZÖVEG: 16:25-34
**25Éjféltájban Pál és Szilász imádkozott, és énekkel magasztalta az Istent. A foglyok pedig
hallgatták őket. 26Ekkor hirtelen nagy földrengés támadt, úgyhogy megrendültek a börtön
alapjai, hirtelen kinyílt minden ajtó, és mindegyikükről lehulltak a bilincsek. 27Amikor a
börtönőr felriadt álmából, és meglátta, hogy nyitva vannak a börtönajtók, kivonta a kardját,
és végezni akart magával, mert azt hitte, hogy megszöktek a foglyok. 28Pál azonban
hangosan rákiáltott: "Ne tégy kárt magadban, mert valamennyien itt vagyunk!" 29Erre az
világosságot kért, berohant, és remegve borult Pál és Szilász elé; 30majd kivezette őket, és ezt
kérdezte: "Uraim, mit kell cselekednem, hogy üdvözüljek?" 31Ők pedig így válaszoltak:
"Higgy az Úr Jézusban, és üdvözülsz mind te, mind a te házad népe!" 32Ekkor hirdették az
Isten igéjét neki és mindazoknak, akik a házában voltak. 33Ő pedig magához fogadta őket az
éjszakának még abban az órájában, kimosta sebeiket, és azonnal megkeresztelkedett egész
háza népével együtt. 34Azután házába vitte őket, asztalt terített nekik, és örvendezett, hogy
egész háza népével együtt hisz az Istenben.**

16:25 „éjféltájban” valószínűleg nem tudtak aludni a botozás okozta fájdalom és a kaloda miatt.

■ **„imádkozott, és énekkel magasztalta az Istent”** Lehetséges, hogy ezeknek az imádságoknak és énekeknek a teológiai tartalma volt az, ami miatt ezek a rabok hitre jutottak Krisztusban (azaz "a foglyok pedig hallgatták őket"), mert a foglyok közül senki nem menekült el, amikor a földrengés kinyitotta az ajtókat (vö. 26,28. vers, "valamennyien itt vagyunk").

■ **„a foglyok pedig hallgatták őket”** Ez egy BEFEJEZETLEN KÖZÉPIGEI kijelentés, ami arra utal, hogy folyamatosan figyeltek Pálra és Szilászra. Az *epakroaomai* ige elég ritka az ÚSZ-ben és a Szeptuagintában. Az I. Sám. 15:22-ben való előfordulása egy intenzív, örömmel való figyelésre utal. Ezek a lecsúszott foglyok buzgón hallgatták és válaszoltak is Isten szeretetéről, velük való törődéséről és elfogadásáról szóló üzenetre.

16:26 „földrengés” Ez egy természeti esemény volt, de természetfeletti céllal, időzítéssel és hatással (vö. Máté 27:51,54; 28:2). Isten Pétert egy angyal segítségével szabadította ki (vö. 4:31), de itt egy eseményt választott, ami Pálnak lehetőséget biztosított arra, hogy az evangéliumot hirdesse mind a foglyoknak mind az őröknek.

16:27 „kardját” Ez a kicsi, két élű kard volt, amit az övben viseltek, aminek nyelv alakja volt. Ezzel az eszközzel végezték ki a halálraítélt római polgárokat. Ha egy börtönőr elveszítette foglyát, az ő büntetését kellett elszenvednie (vö. 12:19).

16:28 Pál minden bizonnyal nagy hatással volt a többi fogolyra is!

16:29 „világosságot kért” Az angolban a világosság TÖBBES SZÁMBAN van, ami azt mutatja, hogy több börtönőr is volt ott.

16:30 „Uraim, mit kell cselekednem, hogy üdvözüljek?” Ez megmutatja az emberiség (1) félelmét a természetfelettitől, és azt, hogy (2) keresték az Istennel való békességet! Azt a békességet és örömet szerette volna magáénak tudni, amit Pál és Szilász bemutatott, még ebben az igazságtalan és fájdalmas helyzetben is. Figyeld meg, hogy ez az ember is, mint még olyan sokan, teljesítmény alapon értelmezte a vallást.

16:31 „Higgy az Úr Jézusban” Azt az IGÉT, hogy *pisteuó* úgy lehetne fordítani, hogy "hinni", "hit" vagy "bízni". Ez elsősorban egy tudatos, akarati bizalmi választ jelent (vö. 10:43). Azt is figyeld meg, hogy ez egy személyben való bizalom, nem pedig egy tanban vagy egy teológiai rendszerben. Ennek az embernek nem volt semmilyen zsidó háttere (vö. a Jónás könyvében a niniveiek). Mégis a teljes üdvösséghez való követelmények nagyon egyszerűek és ugyanazok! Az ÚSZ-ben ez a legtömörebb összefoglalása az evangéliumnak. Megtérését cselekedetei mutatják.

■ **„üdvözülsz mind te, mind a te házad népe”** A régi világban a háztartás fejének vallása volt az egész háza népének vallása is (vö. 10:2; 11:14; 16:15; 18:8). Az, hogy a személyek szintjén ez hogyan működött, azt nem tudjuk, de mindenképpen kellett hogy valamilyen szintű személyes hitet követeljen minden egyes személy részéről. Pál következésképpen a teljes evangéliumot megosztotta a börtönőrrel és egész háza népével (vö. 32. vers).

16:33 „azonnal megkeresztelkedett egész háza népével együtt” Ez megmutatja a keresztség fontosságát. Az Apcsel újra és újra megemlíti. Jézus is megtette (vö. Lukács 3:21) és megparancsolta (vö. Máté 28:19) és ez meg is alapozta (vö. Apcsel 2:38). További példákban abban is következetes maradt, hogy a keresztség mindig rögtön azután következett, hogy megvallották hitüket (vö. Apcsel 10:47-48). Bizonyos értelemben ez volt az ő nyilvános, Krisztusban való hitük megvallása.

16:34 „örvendezett, hogy egész háza népével együtt hisz az Istenben” A két IGE egyesszámban van, és a börtönőrre utal. Mindazonáltal a HATÁROZÓS SZERKEZET arra utalhat, hogy ez magában foglalja ennek az embernek a tágabb értelemben vett családját és szolgáit is.

Az az IGE, hogy "hisz" BEFEJEZETT AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, ami egy állandósult állapotra utal.

SZÖVEG: 16:35-40

[35]Amikor megvirradt, elküldték az elöljárók a törvényszolgákat, és azt üzenték: "Bocsásd
szabadon azokat az embereket!" [36]A börtönőr nyomban tudtára adta Pálnak ezt az üzenetet:
"Az elöljárók ide küldtek, hogy bocsássalak szabadon titeket: most tehát távozzatok,
menjetek el békességgel!" [37]Pál azonban így szólt hozzájuk: "Megvertek minket
nyilvánosan, ítélet nélkül, és börtönbe vetettek, holott római polgárok vagyunk; most pedig
titokban akarnak elküldeni minket? Azt nem, hanem jöjjenek ide, és ők maguk vezessenek
ki bennünket!" [38]A törvényszolgák pedig jelentették ezt a dolgot az elöljáróknak. Amikor
ezek meghallották, hogy rómaiakról van szó, megijedtek, [39]elmentek, és bocsánatot kértek
tőlük, majd kivezették őket, és kérték, hogy távozzanak a városból. [40]Amint kijöttek a
börtönből, elmentek Lídiához, és látva a testvéreket, bátorították őket, majd eltávoztak.

16:35 „törvényszolgákat” Ez szó szerint azt jelenti, hogy "a vessző hordozó" (*hrabdouchosta lictor*). Ez azokra a személyekre utalt, akik a hivatalos büntetésekben részt vettek. Az olasz "fasiszta" párt ebből a kifejezésből vette a nevét. Ezekből a vesszőkből álló csokor szimbolizálta a politikai hatalmat.

16:37 „holott római polgárok vagyunk” Filippi egy római kolónia volt, aminek sok jogi kiváltsága volt, amit veszélybe sodorhattak volna, ha erről az esetről, hogy jogtalanul bántak római állampolgárokkal, valaki beszámolt volna. Római polgárok megverése nagyon súlyos áthágása volt a kolóniai jogi státuszuknak (vö. 39. vers)

16:39 Pál tiltakozásának oka valószínűleg az volt, hogy megvédje a Filippiben lévő új gyülekezetet, és hogy bizonyos mértékű elismerést szerezzen nekik. A vezetők a cselekedeteik által arra utalnak, hogy az evangélium hirdetése nem volt illegális! Az ajtó nyitva állt, hogy majd a jövőben lehet még filippiben evangelizációs törekvéseket folytatni.

16:40 „majd eltávoztak” Lukács nyilvánvalóan ott maradt. A 20:5-6-ban még mindig itt találjuk Filippiben.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. A Szentlelket miért hívja Jézus Lelkének?
2. Miért engedte meg Isten, hogy a misszionáriusok olyan sok ellenségeskedéssel és megpróbáltatással találják szembe magukat?
3. Miért nem fogadta el Pál a szolgálóleány bizonyságtételét?
4. Sorold fel a Filippiben megtért embereket.
5. Miért csak Pált és Szilászt vetették börtönbe?
6. Miért nem menekült el a többi fogoly?
7. Sorold fel azokat az elemeit az üdvösségnek, amik ebben a fejezetben megtalálhatóak. Különböznek azoktól, amik más fejezetekben találhatóak?
8. Ennek a börtönőrnek volt valamilyen háttere a judaizmusban vagy a kereszténységben?
9. Mit jelent az, hogy "az ő háza népe is megtért"?
10. Miért vette rá a városi vezetőket arra, hogy személyesen kérjenek bocsánatot?

APCSEL 17

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Zavargások Thesszalonikában	Krisztus Hirdetése Thesszalonikában	Thesszalonikából Athénba	Thesszalonikában	Thesszalonika: Nehézségek a Zsidókkal
17:1-9	17:1-4	17:1-9	17:1-4	17:1-4
	Támadás Jázon Háza Ellen			
	17:5-9		17:5-9	17:5-9
Az Apostolok Béreaában	Szolgálat Béreában		Béreában	Újabb Nehézségek Béreában
17:10-15	17:10-15	17:10-15	17:10-15	17:10-12
				17:13-15
Pál Athénban	Az Athéni Filozófusok	Pál Athénban	Athénban	Pál Athénban
17:16:21	17:22-21	17:16-21	17:16-21	17:16-18
	Beszéd az Aeropágoszon			17:19-21
17:22-28a	17:22-34	17:33-31	17:22-31	17:22a
				Pál Beszéde az Aeropágoszi Nagytanács Előtt
				17:22b-23
				17:24-28
17:28b-31				
				17:29.
				17:30-31
17:32-34		17:32-34	17:32-34	17:32-34

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltődben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉS
Pál Üzenetének Tömör Vázlata, amit az Athéni Intellektuális Görögöknek Mondott (17:15-34). Nagyon hasonlít az Apcsel 14:15-18-ra.

A. Egy Isten van, a menny (szellemi) és a föld (anyagi) teremtője
   1. akivel kapcsolatban tudatlanok
   2. aki nem emberi templomokban vagy bálványokban lakozik
   3. akinek semmire sincs szüksége az emberiségtől
   4. aki a valódi élet egyetlen forrása

B. Ő irányítja a teljes emberi történelmet
   1. egy emberből alkotta meg az összes népet
   2. megszabja a népek határait

C. Belehelyezte az emberekbe azt a vágyat, hogy ismerni akarják Őt, Őt pedig nem nehéz megtalálni.

D. A bűn elválasztott minket Tőle
   1. a tudatlanság korában elnézte a bűnt
   2. meg kell térnünk

E. Meg fogja ítélni teremtményét
   1. az ítéletnek van egy kijelölt napja
   2. a Messiáson keresztül fog megtörténni az ítélet
   3. ez a Messiás a halottak közül lett feltámasztva, hogy személye és munkája bizonyságot nyerjen

Thesszalonika Városa

A. Thesszalonika Rövid Történelme
   1. Thesszalonika a Thermai Öböl fejénél helyezkedett el. Thesszalonika a Via Ignatia (a népek útja) mentén, elhelyezkedő tengerparti város volt, s ez az út egy nagyon fontos római útvonal volt, Rómától kelet felé tartott. Kikötőváros, továbbá nagyon közel volt egy gazdag, kutak öntözte tengerparti síksághoz. Ez a három előnyös tulajdonság Thesszalonikát a legnagyobb, legfontosabb kereskedelmi és politikai központtá tette Macedóniában.
   2. Thesszalonikát eredetileg Thermának hívták, ami a környéken fakadó hőforrásokról kapta a nevét. Idősebb Plinius, egy korai történész arra utal, hogy Therma és Thesszalonika együtt léteztek. Ha valóban ez volt a helyzet, akkor Thesszalonika egyszerűen körülvette Thermát és bekebelezte azt (Leon Morris, *The First and Second Epistles to the Thessalonians* [A Thesszalonikaiakhoz Írott Első és Második Levél], Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1991, 11. oldal). Mégis a legtöbb történész azt gondolja, hogy Kasszandrosz, Nagy Sándor egyik hadvezére Kr. e. 315-ben átnevezte Thermát II. Philipposz Makedón király lánya, Nagy Sándor féltestvére, Thesszalonika után, aki a felesége lett (Strabo, VII Töredék 21). Valamikor az első századokban, a kereszténység terjedésekor Thesszalonika az "ortodox város" gúnynevet kapta keresztény jelleme miatt (Dean Farrar, *The Life and Work of St. Paul* [Szent Pál Élete és Munkája], New York: Cassel and Company, Limited, 1904, 364. oldal). Ma Thesszalonikát Szalonikinek hívják, és még mindig fontos város Görögországban.
   3. Thesszalonika egy kozmopolita város volt, hasonló Korinthushoz, amit az akkori ismert világ minden tájáról érkező emberek laktak.

a. Barbár Germán emberek északról, akik itt élve hozták magukkal a pogány vallásukat és kultúrájukat.
b. Görögök is laktak itt, akik Akhájából jöttek le délre és az Égei Tenger szigeteiről, cserébe hozták a kifinomultságukat és a filozófiájukat.
c. Továbbá rómaiak is letelepedtek itt, nyugatról érkezve. Ők leginkább nyugdíjazott katonák voltak, hozva magukkal akaraterejüket, gazdagságukat és politikai hatalmukat.
d. Legvégül zsidók is jöttek elég nagy számban keletről; végül is a lakosság egy harmada zsidó volt. Magukkal hozták az erkölcsös egyistenhitű vallásukat és nemzeti előítéleteiket.

4. Thesszalonika a maga 200,000 lakosával valóban egy igazi kozmopolita város volt. Üdülő és gyógyászati központ is volt a hőforrások miatt. Kereskedelmi központ is volt kikötője, termékeny földjei és a Via Ignatia közelsége miatt.
5. Fővárosként és legnagyobb városként Thesszalonika volt Macedónia politikai központi hadiszállása is. Mivel római provinciai főváros volt, és sok római polgár otthona (akik valószínűleg nyugalmazott katonák voltak) szabad várossá vált. Thesszalonika nem fizetett sarcot/adót és a római törvények által irányították, mivel a legtöbb thesszalonikai római polgár volt. Így aztán a Thesszalonikai kormányzókat "politarch"-nak hívták. Ez a titulus sehol máshol nem tűnik fel az irodalomban, de egy véset megőrizte, amit a Thesszalonikai Vadar Kapun találtak, ami egy győzelmi diadalív (Farrar, 371. oldal).

B. Az események, Amik Oda Vezettek, Hogy Pál Thesszalonikába Ment
1. Nagyon sok esemény eredménye volt annak, hogy Pál Thesszalonikába ment, mégis az összes fizikai körülmény mögött ott van Isten direkt, határozott elhívása. Pál eredetileg nem tervezte, hogy az Európai térségre is elmegy. Az volt a vágya a második missziós út során, hogy meglátogassa az összes Kis-Ázsiában alapított gyülekezetet, amiket az első útja során alapított, majd kelet felé induljon. Mégis, ahogy elérkezett a pillanat, hogy északkelet felé vegye az irányt, Isten elkezdte bezárni az ajtókat. Ennek az volt a csúcspontja, amikor Pál a macedón férfi látomását látta (vö. Apcsel 16:6-10). Emiatt két dolog történt: először is Európa kontinensén is elterjedt az evangélium, másodszor pedig Pál a Macedóniai körülmények miatt elkezdte a leveleit írni (Thomas Carter, *Life and Letters of Paul* [Pál Élete és Levelei], Nashville: Cokesbury Press, 1921, 112. oldal).
2. Fizikai körülmények, amelyek Pált Thesszalonikába vezették
   a. Pál elment Filippibe, egy kis városba, ahol nem volt zsinagóga. Ottani munkáját akadályozták a "prófétai" démonnal megszállott lány tulajdonosai és a városi tanács is. Pált megverték és megalázták, mégis alapult ott egy gyülekezet. Az ellenállás és a fizikai büntetés miatt Pálnak el kellett mennie, valószínűleg sokkal hamarabb mint ahogy szerette volna.
   b. Hová ment onnan? Átkelt Amfipoliszon és Apollónián, ahol szintén nem volt zsinagóga.
   c. Elment a környék legnagyobb városába, Thesszalonikába, ahol viszont volt zsinagóga. Pál szokásává tette, hogy először a helyi zsidókhoz megy el. Ezt azért tette, mert
      (1) ők ismerték az Ószövetséget;
      (2) a zsinagóga lehetőséget nyújtott arra, hogy tanítson és prédikáljon;
      (3) ők voltak Isten szövetséges, kiválasztott népe (vö. Máté 10:6; 15:24; Róma 1:16-17; 9-11);
      (4) Jézus is először nekik ajánlotta fel magát, utána a világnak – így tehát Pál is Krisztus példáját követte.

Pál Útitársai

A. Pállal Szilász és Timótheus ment el Thesszalonikába. Lukács Filippiben volt Pállal és ott is

maradt. Ezt az Apcsel 16. és 17. fejezetében lévő többesszámú ragozásokból tudjuk. Lukács azt mondja, hogy Filippiben "voltunk", és hogy "eltávoztak", tehát ők, Thesszalonikába.

B. Szilász vagy Szilvánusz volt az, akit Pál kiválasztott, hogy menjen el vele a második missziós útjára, miután Barnabás és János Márk visszament Ciprusra.
   1. Az Apcsel 15:22-ben említi meg először a Biblia, ahol a Jeruzsálemi Gyülekezetben a testvérek között vezetőként van megemlítve.
   2. Ő is próféta volt (vö. Apcsel 15:32).
   3. Ő is római polgár volt, mint Pál (vö. Apcsel 16:37).
   4. Őt és Júdás Barsabbást küldte ki a jeruzsálemi gyülekezet Antiókhiába, hogy vizsgálják ki a helyzetet (vö. Apcsel 15:22,30-35).
   5. Pál a II. Kor. 1:19-ben megdicséri, és számos más levélben is megemlíti.
   6. Később az I. Péter írójaként Péterrel hozzák összefüggésbe (vö. I. Péter 5:12).
   7. Pál és Péter is Szilvánusznak hívja miközben Lukács Szilásznak.

C. Timótheus is útitársa és munkatársa volt Pálnak
   1. Pál Lisztrában találkozott vele, ahol az első missziós út során tért meg.
   2. Timótheus félig görög volt (apja révén) és félig zsidó (anyja révén). Pál szerette volna a pogányok felé való evangelizálásban használni.
   3. Pál körülmetélte, hogy a zsidók felé is szolgálhasson.
   4. Timótheust az üdvözlésekben a következő levelekben említi meg: II. Korinthus, Kolossé, I. és II. Thesszalonika, és Filemon.
   5. Pál úgy beszél róla, hogy "fiam a hitben/szolgálatban" (vö. I. Tim. 1:2; II. Tim. 1:2; Titusz 1:4).
   6. Pál hangneme leveleiben azt sejteti, hogy Timótheus fiatalabb volt és félénk/szégyenlős. Pál mégis nagyon bízik benne (vö. Apcsel 19:27; I. kor. 4:17; Fil. 2:19).

D. Meg kell hogy említsük Pál útitársai között azokat a férfiakat is, akik eljöttek Thesszalonikába és csatlakoztak Pálhoz a későbbi missziói során. Ezek a férfiak a következők: Arisztarkhosz (Apcsel 19:29; 20:4; 27:2) és Szekundusz (Apcsel 20:4). Továbbá Démász is, aki lehet hogy Thesszalonikából való volt (Filemon 24; II. Tim. 4:10).

Pál Szolgálata a Városban

A. Pál szolgálata Thesszalonikában a szokásos mintát követte, először a zsidókhoz ment, majd a pogányokhoz fordult. Pál három szombaton is prédikált a zsinagógában. Az üzenete az volt, hogy "Jézus a Messiás". Ószövetségi igerészeket használt, hogy megmutassa nekik, hogy a Messiásnak egy szenvedő Messiásnak kellett lennie (vö. I. Mózes 3:15; Ézs. 53), nem pedig egy politikai, ideiglenes Messiásnak. Pál a feltámadást is kihangsúlyozta, és mindenkinek felkínálta az üdvösséget. Jézust világosan a régen megígért Messiásként prezentálta, aki minden embert meg tud menteni.

B. Az erre az üzenetre érkezett válaszreakciók eredménye az volt, hogy néhány zsidó, sok istenfélő Pogány, és nagyon sok fontos nő fogadta el Jézust, mint Megváltót és Urat. A megtérők ezen csoportjának analízise nagy jelentőséggel bír abban, hogy megérthessük Pál későbbi leveleit, amit ennek a gyülekezetnek írt.

C. A gyülekezet legnagyobb részét a pogányok tették ki, amit abból lehet látni, hogy az ÓSZ-i utalások szinte teljesen hiányoznak ebből a két levélből. A pogányok nagyon készségesen fogadták el Jézust, mint Megváltójukat és Urukat számos okból kifolyólag.
   1. Hagyományos vallásaik erőtlen babonák voltak. Thesszalonika az Olimposz hegy lábánál feküdt, és mindenki tudta, hogy annak teteje üres volt.

2. Az evangélium mindenki számára ingyenes volt.
3. A kereszténység semmilyen zsidó kizárólagos nacionalizmust nem tartalmazott. A zsidó vallás sokakat vonzott annak monoteizmusa és magas morálja miatt, de ugyanakkor sokakat vissza is taszított annak ellenszenves ceremóniái miatt (például a körülmetélés), és annak örökletes faji és nemzeti előítéletei miatt.

D. Sok "fontos asszony" is elfogadta a kereszténységet, mert ezek az asszonyok dönthettek saját vallási dolgaikban. A nők szabadabbak voltak Macedóniában és Kis-Ázsiában, mint bárhol máshol a Görög-Római világban (Sir W. M. Ramsay, *St. Paul the Traveller and Roman Citizen* [Szent Pál, az Utazó és a Római Polgár], New York: G. P. Putnam's Sons, 1896, 227. oldal). A szegényebb nők viszont, bár szabadok voltak, még mindig a babonák és a politeizmus befolyása alatt voltak (Ramsay, 229. oldal).

E. Nagyon sokan problémát találtak abban, hogy Pál meddig maradt Thesszalonikában:
1. Az Apcsel 17:2 azt mondja, hogy Pál három szombaton vitatkozott a zsinagógában Thesszalonikában.
2. Az I. Thessz. 2:7-11 elmondja, hogy Pál a vállalkozásában dolgozott. Ez sátorkészítés volt, vagy ahogy mások gondolják, valamilyen bőrrel kapcsolatos munka.
3. A Fil. 4:16 azt támogatja, hogy hosszabb ideig tartózkodott ott, amikor Pál legalább két alkalommal kapott pénzbeli ajándékot a Filippi gyülekezettől, míg Thesszalonikában tartózkodott. A két város közötti távolság körülbelül 16 km volt. Egyesek azt mondják, hogy Pál körülbelül két vagy három hónapot tartózkodott ott, és hogy a három szombat csak a zsidók felé szolgálatára utal (Shepard, 165. oldal).
4. Az Apcsel 17:4 és az I. Thessz. 1:9; 2:4 feljegyzéseiben található eltérés a megtérőkről ezt a nézőpontot támasztja alá, a kulcs eltérés azonban a feljegyzések között az az, hogy a pogányok elutasítják a bálványokat. Az Apcselben lévő pogányok zsidó prozeliták voltak, és már elfordultak a bálványoktól. A szövegkörnyezet arra utal, hogy Pálnak lehet hogy sokkal szélesebb körű szolgálata volt az istentelen pogányok között, mint a zsidók között.
5. Az, hogy mikor történt ez a szélesebb körű szolgálat, nem tudjuk, mert Pál először mindig a zsidókhoz ment. Miután ők elutasították az üzenetét, akkor fordult a pogányokhoz. Amikor azok nagy számban reagáltak az evangéliumra, a zsidók féltékenykedni kezdtek, és lázadást szítottak a városokban a csőcselék között.

F. A lázadás miatt Pál elhagyta Jázon házát és elrejtőzött Timótheussal és Szilással, vagy legalábbis nem voltak jelen, amikor a csőcselék megérkezett Jázon házához, őket keresve. A Politarch-ok arra kényszerítették Jázont, hogy vállaljon kezességet a béke megtartására. Emiatt Pálnak éjszaka el kellett hagynia a várost és elmenni Béreába. Ennek ellenére a gyülekezett folytatta a Krisztusról szóló bizonyságtételt a sok-sok ellenállás ellenére is.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 17:1-9

1 Miután áthaladtak Amfipoliszon és Apollónián, Thesszalonikába értek, ahol zsinagógájuk volt a zsidóknak. 2 Pál pedig szokása szerint bement hozzájuk, és három szombaton is vitába szállt velük az Írások alapján. 3 Megmagyarázta és bizonyította nekik, hogy Krisztusnak szenvednie kellett, és fel kellett támadnia a halálból; és hogy ez a Jézus a Krisztus, akit én hirdetek nektek. 4 Néhányan hívőkké lettek közülük, csatlakoztak Pálhoz és Szilászhoz, ugyanúgy igen sok istenfélő görög is, valamint sok előkelő asszony. 5 Ez irigységgel töltötte el a zsidókat, ezért maguk mellé vettek a piaci csavargók közül néhány hitvány embert, csődületet támasztottak, és fellármázták a várost; felvonultak Jázon házához, és ki akarták

vezetni Pálékat a népgyűlés elé. [6]Amikor nem találták ott őket, Jázont néhány testvérrel együtt a város elöljárói elé hurcolták, és így kiáltoztak: "Ezek, akik az egész világot felforgatták, itt is megjelentek. [7]Jázon befogadta őket, holott ezek mind a császár parancsai ellen cselekszenek, mivel mást tartanak királynak: Jézust." [8]Ezzel fel is izgatták a sokaságot és a város elöljáróit, akik ezt hallották. [9]Amikor azonban kezességet kaptak Jázontól és a többiektől, elbocsátották őket.

17:1 „áthaladtak Amfipoliszon és Apollónián” Ez a két város a Via Ignatia út mentén helyezkedett el, ami az egyik legfontosabb kelet-nyugat irányú római útvonal volt, ami több mint 800 km hosszú volt, ez kötötte össze a birodalom keleti és a nyugati partját, továbbá ez az út alkotta Thesszalonika főutcáját.

■ **„Thesszalonikába”** Lásd a fejezet Bevezetőjét.

■ **„ahol zsinagógájuk volt a zsidóknak”** Ez volt Pál megszokott menete arra, hogy hirdesse az evangéliumot (vö. 2.vers; 3:26; 13:46; Róm a 1:16; 2:9,10; Apcsel 9:20; 13:5,14; 14:1; 17:2,10,17; 18:4,19; 19:8), lehet, hogy azért, mert úgy érezte, hogy az evangélium először a zsidóknak szól az ÓSZ-i próféciák miatt. Továbbá nagyon sok istenfélő ismerte és tisztelte az Ószövetséget.

17:2 „Három szombaton is” Ez azt jelenti, hogy csak három szombat alkalmával beszélt ebben a zsinagógában. Valószínűleg tovább tartózkodott a városban, mint három hét (vö. Fil. 4:16), de nem túl sokáig.

■ **„vitába szállt velük az Írások alapján”** Pál a Messiási próféciákat Jézus életével, tanításával, halálával és feltámadásával kapcsolta össze. Istvántól vette át ezt a módszert és a rabbinukus taníttatása is hozzájárult.

17:3
NASB „magyarázta és bizonyította”
NKJV „magyarázta és bemutatta”
NKJV, NJB „magyarázta és bebizonyította”
TEV „magyarázta az Írásokat és bizonyította azokból”

Az első szó az, hogy *dianoigó*, amit Jézusra használtak, amikor kinyitotta az Írásokat az Emmausi úton a két tanítványnak (vö. Lukács 24:32,45). Továbbá abban az esetben is Jézusra használták, amikor megnyitotta a szemüket, hogy felismerjék Őt (vö. Lukács 24:31). Ugyanezt a szót használja a 16:14-ben Istenre, amikor megnyitotta Lídia szívét, hogy megértse az evangéliumot.

A második kifejezés a *paratithémi*, amit Lukács az írásaiban nagyon gyakran használ arra, amikor valaki elé ételt tesznek, de itt arra utal, hogy "elébe helyezi az igazságot", vagy "megparancsolja" (vö. 14:23; 20:32). A Lukácsban kétszer is (vö. 12:48; 23:46) arra használta, hogy leírja azt, amikor valamit valakire rábíznak. Pál gondosan és aprólékosan prezentálta hallgatóinak az evangéliumot (azaz zálog, *parathéké*, I. Tim. 6:20; II. Tim. 1:12,14). Néhányan válaszoltak rá (néhány zsidó, néhány istenfélő, és számos tehetős nő).

■ **„Krisztusnak szenvednie kellett”** Az a kifejezés, hogy "kellett" (*dei*) egy BEFEJEZETLEN AKTÍV kijelentés, ami a szükségességet jelenti. Az ÓSZ-ben is megjósolták a szenvedő Messiást (vö. I. Mózes 3:15; Zsolt. 22; Ézs. 52:13-53:12), de ezt a rabbik soha nem látták igazán tisztán. Az Apostoli prédikátorok kezdték el szemléletesen bizonygatni (vö. Apcsel 3:18; 26:23; I. Péter 1:10-12). Ez az igazság volt a legfőbb botránkozás köve a zsidók számára (vö. I. Kor. 1:22-23). Lásd a 3:18 jegyzetét.

■ **„és fel kellett támadnia a halából”** Ez egy közös eleme (része a *kerygma*-nak, lásd Különleges Téma a 2:14-ben) Péter, István és Pál összes tanításának az Apcselben. Ez az evangélium központi oszlopa (vö. I. Kor. 15).

■ **„ez a Jézus Krisztus, akit én hirdetek nektek”** A görög kéziratokban nagyon sok változat van ennek a mondatnak az utolsó szavaira.

1. "a Krisztus, a Jézus" – MS B
2. "a Krisztus, Jézus" – némely Vulgata és Kopt fordítás
3. "Krisztus Jézus" – MSS P^{74}, A, D
4. "Jézus Krisztus" – MS א
5. "Jézus a Krisztus" – MS E és a Bohairi Kopt változat
6. "a Krisztus" – a régi grúz (?) kézirat

Sok tudós az első variáció megfogalmazását választotta (vatikáni), mert annyira szokatlan.

Ebben a zsinagógai felállásban "a Krisztus" az ÓSZ megígért Felkentjét jelentette, a Messiást. Az ÓSZ-ben három felkent tisztség volt: királyok, próféták, papok. Jézus mind három funkcióját betölti ezeknek (vö. Zsid. 1:1-3). Ez a felkenés Isten kiválasztásának és a szolgálati feladatra való felkészítésének volt a szimbóluma. Lásd Különleges Téma a 4:27-ben.

17:4
NASB, NKJV,
NRSV, TEV,
NJB „meggyőződtek”

Ezt a görög kifejezést, csak itt találjuk meg az ÚSZ-ben. Szó szerint azt jelenti, hogy "sorsvetés által kijelölni". Ebben a szövegkörnyezetben azt jelenti, hogy "követni" vagy "csatlakozni". A "sors" egy ÓSZ-i mód volt arra, hogy megtudjuk Isten akaratát. Az utalás (1) az ELÖLJÁRÓSZÓ (*pros*); (2) a szótő (*klépoó*); és (3) a SZENVEDŐ SZERKEZET mind isteni cselekményre utal. Isten megnyitotta a szívüket, úgy, ahogy tette azt Lídiával is (vö. 16:24).

■ **„istenfélő görög”** Ezek a judaizmus követői voltak, akik még nem tértek át teljes mértékben, ami magában foglalta a (1) körülmetélkedést; (2) önbemerítkezést, és (3) a jeruzsálemi templomban áldozat bemutatása, amikor lehetőség van rá.

■ **„előkelő asszony”** A nőknek Macedóniában nagy szabadságuk volt (Lídia). Az a metódus, amit a Pizidiai Antiókhiában felállítottak megismételte önmagát (vö. 13:43,45,50). A görög kéziratok nyugati családja hozzáad a 4. versben egy kifejezést, ami arra utal, hogy ezek az asszonyok vezető férfiaknak voltak a feleségei. Számos modernkori tudós úgy hiszi, hogy az írástudók javítása a nyugati család kéziratai mögött gyakran megváltoztatta a szöveget oly módon, hogy az asszonyokat becsmérelje (vö. 12. vers).

17:5 „irigységgel töltötte el a zsidókat” A zsidók hitetlensége számomra elég szomorú (vö. 14:2), de az irigység (vö. 5:17), az tragikus! Ezeket a zsidókat nem a vallásos buzgóságuk motiválta, mint Sault, hanem az irigység! A megtérők száma (vö. 13:45), nem pedig a prédikáció tartalma volt az, ami zavarta őket.

Lukács azt a kifejezést, hogy "zsidók" gyakran pejoratív, negatív értelemben használta, mint ahogy Pál is (vö. I. Thessz. 2:15-16). Majd azok szinonimájává válik, akik ellenállnak az evangéliumnak és elutasítják azt.

■ **„a piaci csavargók közül néhányat”** Ez a kifejezés olyan személyt ír le, aki a piacon lézeng munka nélkül, egy léha, semmire sem jó alak.

17:6 „Jázont … hurcolták” Néhányan azt gondolják, hogy az a Jázon, akit a Róma 16:21 említ meg az ugyanez a személy, de ezt nem tudjuk biztosan.

■ **„néhány testvérrel”** Ez a szerkezet azt sejteti, hogy Jázon még nem volt hívő. Azt, hogy Jázon pontosan hogyan is fogadta a missziós csapatot, nem tudjuk. Lehetséges, hogy (1) Pál vagy Szilász neki dolgozott; (2) valamilyen helységet béreltek tőle; vagy (3) nála laktak. Az IGE a 7. versben, befogadta, azt jelenti, hogy "vendégként fogadni" (vö. Lukács 10:38; 19:6; Jakab 2:25).

■ **„a város elöljárói”** Ez a kifejezés, hogy "politarch" azt jelenti, hogy városi vezető. Ez volt az a bizonyos megnevezés, amit a macedóniai helyi kormányzati vezetőkre használtak. Elég ritka szó, csak itt és a 8. versben található meg, aminek a használata megmutatja, hogy Lukács mennyire jól ismerte a területet és alátámasztja az Apcsel történelmiségét. Lukács egy alapos történész volt egy olyan korban, amikor ez elég ritka volt. Van egy hitbeli sorrendje is, amit a hívők inspirációként neveznek.

■

NASB	**„felmérgelték a világot”**
NKJV, NRSV, NJB	**„az egész világot felforgatták”**
TEV	**„mindenhol bajt kevertek”**

Ez a lázítás, zendülés vádjára utal (vö. 21:38). Ez egy elég erőteljes kifejezés. Figyeld meg, hogy Pál hogyan használja a Gal. 5:12-ben. Az I. Thessz. 2:14-16-ból tudjuk, hogy ez a gyülekezet nagy üldöztetéssel nézett szembe.

17:7 „a császár parancsa” Néhányan azt gondolják, hogy ez Claudius (Kr. u. 41-54) rendeletére utal, Kr. u. 49-50, ami betiltotta a zsidó szertartásokat Rómában. Ez a rendelet azt érte el, hogy a zsidó népesség elhagyta Rómát. Mindazonáltal én azt gondolom, hogy a szövegkörnyezet világosan arra utal, hogy megtiltották nekik az evangélium hirdetését. Mindenki számára illegális volt, hogy római polgárt áttérítsen.

■ **„mást tartanak királynak: Jézust”** Ez a vád azért érte őket, mert (1) lehet, hogy Pál nagyon erős hangsúlyt helyezett az eszkatalógiára ebben a prédikációban itt Thesszalonikában, vagy (2) azok miatt a kifejezések miatt, amiket a keresztények Jézusra használtak, mert hogy azok ugyanazok voltak, amiket a rómaiak használtak a császárukra (király, úr, és megváltó).

17:9 „kezességet” Lehetséges, hogy ez egy nagy összegű anyagi biztosítás volt, amit az új megtérők adtak össze (vö. 4. vers, 6. vers és 10. vers), hogy bizonyságot adjanak arról, hogy Pál többé nem prédikál a városban. Néhányan az I. Thessz. 2:18-hoz kötik ezt a részt.

SZÖVEG: 17:10-15

10A testvérek pedig még akkor éjjel elküldték Pált Szilásszal együtt Béreába. Amikor megérkeztek, bementek a zsidók zsinagógájába. 11Ezek nemesebb lelkűek voltak, mint a thesszalonikaiak, teljes készséggel fogadták az igét, és napról napra kutatták az Írásokat, hogy valóban így vannak-e ezek a dolgok. 12Sokan hittek tehát közülük, sőt még a tekintélyes görög asszonyok és férfiak közül sem kevesen. 13De amint megtudták a thesszalonikai zsidók, hogy Pál Béreában is hirdeti az Isten igéjét, odajöttek és ott is fellázították és felizgatták a sokaságot. 14Ám akkor a testvérek azonnal továbbküldték Pált, hogy menjen a tengerig. Szilász és Timóteus azonban ott maradt. 15Pált pedig elvitték kísérői egészen Athénig, majd visszatértek azzal az utasítással, hogy Szilász és Timóteus minél hamarabb menjen hozzá.

17:10 „Béreába” Ez egy nagyváros volt Pál idejében, körülbelül 96 km-re nyugatra, nagyon közel

a Via Ignatia-hoz. Itt is volt zsidó lakosság, olyan, ami nyitott volt arra, hogy meghallgassák Pált és leellenőrizzék teológiáját azokból a szövegrészekből, amiket az ÓSZ-ből idézett.

■ **„bementek a zsidók zsinagógájába”** A szöveg azt sugallja, hogy mihelyt megérkeztek, még egy egész éjszakás út után is, azonnal bementek a zsinagógába. Lehet, hogy pont szombat volt, vagy lehet, hogy tudták, hogy a lázítók követnék őket. Az idő nagyon lényeges volt. A mai nyugati hívők elveszítették az evangelizálás sürgető és elsődleges voltát!

17:11 „Ezek nemesebb lelkűek voltak” Ezt a kifejezést gazdag, művelt, felsőbb osztályú emberekre használták (vö. LXX Jób 1:3; Lukács 19:12). Ez a szó szerinti definíció nem illik a béreai zsidókra; így tehát metaforikusan olyan személyre értették, aki hajlandóbb új ideákat hallani és kiértékelni azokat. Lehet, hogy ez a nyitott hozzáállás a városi vezetőket jellemezte, akik a zsinagógába jártak istentiszteletre (vö. 12. vers).

■ **„napról napra kutatták az Írásokat, hogy valóban így vannak-e ezek a dolgok”** Ez az a mód, hogy meghatározzuk az igazságot. Pál prédikálási módszere az volt, hogy az ÓSZ-ből idézett, majd lassan Jézusra alkalmazta azt.

Az a kifejezés, hogy "valóban így vannak-e ezek a dolgok" egy NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDATOT tartalmaz (azaz *ei* ÓHAJTÓ MÓDBAN, vö. 17:27; 20:16; 24:19; 27:12), ami azt jelöli, ami a leginkább eltávolodott az valóságtól (tehát a legvalószínűtlenebb). Némelyek válaszoltak, némelyek nem (az evangélium titka).

17:12 „Sokan hittek tehát közülük” Ez arra utal, hogy sok zsidó a zsinagógából és sokan az "istenfélők" közül válaszoltak az evangéliumra. Lásd Különleges Témák a 8:12-ben és a 4:4-ben.

■ **„tekintélyes”** Ez egy összetett szó a következő szavakból: "jó" és "ból-ből" vagy "megjelenés". Tiszteletreméltó, jó hírű, és befolyásos emberekre használták (vö. 13:50 és Arimáthiai József, Márk 15:43).

17:13 Ez jól mutatja Pál zsidó ellenségeinek szándékos, tervszerű ellenállását. Sokan ezek közül őszinte zsidók voltak és vallási motivációik miatt cselekedtek így (mint ahogy Saul is tette egykor). Mindazonáltal módszereik felfedik szellemi állapotukat.

SZÖVEG: 17:16-21

[16]Miközben Pál Athénben várta őket, háborgott a lelke, mert látta, hogy a város tele van bálványokkal. [17]Nap mint nap vitázott a zsinagógában a zsidókkal és a hozzájuk csatlakozott istenfélőkkel; a főtéren pedig azokkal, akiket éppen ott talált. [18]Néhány epikureus és sztoikus filozófus is vitázott vele, akik közül egyesek ezt kérdezték: "Mit akarhat ez a fecsegő mondani?" Mások ezt mondták: "Úgy látszik, hogy idegen istenségek hirdetője", mivel Jézust és a feltámadást hirdette. [19]Ekkor megfogták, az Areopágoszra vitték, és megkérdezték tőle: "Megtudhatjuk-e, mi az az új tanítás, amelyet hirdetsz? [20]Mert, amint halljuk, idegenszerű dolgokkal hozakodsz elő; szeretnénk tehát megérteni, hogy miről is van szó." [21]Az athéniek és a bevándorolt idegenek ugyanis egyébbel sem töltötték az idejüket, mint azzal, hogy valami újdonságot mondjanak vagy halljanak.

17:16 „Athénban” Ez a város volt Görögország múltjának, kulturális örökségének legnagyobb városa, mégis ez volt a Római világ intellektuális központja.

■ **„a lelke”** A görög unciális ÚSZ-i kéziratokban nem volt (1) szóköz a szavak között; (2) írásjel; (3) nagybetű a szavak elején (minden betű nagybetű volt); (4) vers vagy fejezet felosztás. Így aztán

csak a szövegkörnyezet tudja meghatározni, hogy mikor kell nagybetűt használni. A nagybetűket általában (1) istenségek neveihez; (2) helységnevekhez; (3) és személynevekhez használták. Az a szó, hogy "lélek" utalhat (1) a Szentlélekre (vö. Márk 1:5); (2) az emberiség tudatos személyes aspektusára (vö. Márk 8:12; 14:38); vagy (3) valamilyen lényre a szellemi birodalomból (pl. tisztátalan lelkek, vö. Márk 1:23). Ebben a szövegkörnyezetben Pál személyére utal.

Számos helyen szerepel Pál írásaiban, amikor ezt a nyelvtani szerkezetet arra használja, hogy leírja azt, amit a Szentlélek eredményez a hívőben

1. itt "nem a szolgaság lelkét" "a fiúság lelkét", Róma 8:15
2. "a szelídség lelke", I. Kor. 4:21
3. "a hitnek (hűség) lelke", II. Kor. 4: 13
4. "a bölcsesség és a kinyilatkoztatás lelke", Ef. 1:17

A szövegkörnyezetből nyilvánvaló, hogy Pál a "lélek" szót magára való utalásként használja (vö. 2:11; 5:4; II. Kor. 2:13; 7:13; Róma 1:9; 8:16; Fil. 4:23).

■

NASB, NKJV „háborgott magában”
NRSV „mélyen megszomorodott”
TEV „nagyon feldühödött”
NJB „felháborodott”

Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTŐ módja a *paroxunó* szónak, ami alapvetően azt jelenti, hogy "élesíteni", de itt figuratív módon arra használja, hogy "felbolygatni". Ez az a szó (annak FŐNÉV alakjában) amit arra használtak, hogy leírják vele Pál és Barnabás János Márk miatti vitáját a 15:39-ben. A Zsid. 10:24-ben pozitív értelemben használja.

17:17 Pált mind a zsidók ("vitázott a zsinagógában") mind a pogányok foglalkoztatták, mind azok, akiket vonzott a judaizmus (istenfélők), és azok is, akik bálványimádó pogányok voltak ("a főtéren pedig azokkal, akiket éppen ott talált"). Pál ezeket a különböző csoportokat különböző módokon szólította meg: a zsidók és az istenfélők felé az ÓSZ-et használta, de a teljesen pogányokkal kapcsolatban megpróbált valamilyen közös nevezőt keresni (vö. 22-31. vers).

17:18 „epikureus” Ez a csoport azt hitte, hogy az élvezetek és a boldogság az élet legmagasztosabb célja és értelme. Nem hittek a személyes, fizikai halál utáni életben. "Élvezd az életet", ez volt a mottójuk (a hedonizmus egy formája). Azt tartották, hogy az istenek nem foglalkoztak az emberekkel. Nevüket Epikuroszról kapták, aki egy athéni filozófus volt, Kr. e. 341-270, de alapvető állítását kissé eltúlozták. Epikurosz az élvezeteket szélesebb körben értette, mint a személyes, fizikai élvezetek (azaz egészséges test és nyugodt lélek). "Azt mondták Epikuroszról, hogy 'Ha szeretnéd az embereket boldoggá tenni, akkor ne a gazdaságához adj, hanem a vágyaiból vegyél el' " (*The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge* [Az Új Shaff-Herzog Enciklopédia a Vallásos Ismeretekről], IV. kötet, 153. oldal).

■ **„sztoikus”** Ez a csoport azt hitte, hogy isten (1) a világ-lélek volt, vagy (2) hogy az egész teremtésben benne lakozik (panteizmus). Azt mondták, hogy az embereknek harmóniában kell élniük a természettel (azaz istennel). Az ok erre a legfőbb jó volt. Céljuk az önuralom, az önellátás és az érzelmi stabilitás volt minden helyzetben. Nem hittek a személyes halál utáni életben. Ennek a csoportnak a megalapítója Zénón volt, a ciprusi filozófus, aki kb. Kr. e. 300-ban költözött Athénba. Nevüket onnan kapták, hogy Zénón Athén festett fedett oszlopcsarnokában (stoa) tanított.

■ **„fecsegő”** Ezt a szót arra használták, hogy a mezőkön lévő magokat csipegető verebeket jellemezzék. Metaforikusan az utazó tanítókra kezdték használni, akik információ darabkákat gyűjtöttek itt is ott is, és megpróbálták azokat eladni. Az *R.S.V Interlinear* fordítás Alfred Marshall-tól úgy fordítja, hogy "tudatlan plagizátor". Az NJB fordítás pedig "papagáj"-nak fordítja.

■ **„idegen istenségek hirdetője"** Ez szó szerint az "idegen *daimón*", amit szellemi erők vagy istenek értelmében használnak (vö. I. Kor. 10:20-21). Ezek az athéni filozófusok vallásos többistenhívők voltak (olimposzi panteon).

Az is lehetséges, hogy ezek az athéni filozófusok Pál szavait úgy vették, hogy két istenre utal:

1. az egészség istennőjére
2. a feltámadás istennőjére

Az is lehetséges, hogy az egyiket hímneműnek látták (Jézus), a másikat nőneműnek (a feltámadás NŐNEMŰ FŐNÉV). Ez megmagyarázná az ebben a versben szereplő vádjaikat, amik nem a császár rendeletére utalnak, amit Kr. u. 49-50-ben hozott, hanem arra a zűrzavarra, amit Pál evangéliumi terminológiája okozott.

■ **„mivel Jézust és a feltámadást hirdette"** Az evangélium botránkozás köve a zsidók számára a "szenvedő Messiás" volt, a görögök számára pedig a "feltámadás" (vö. vö. I. Kor. 1:18-25). Egy személyes, testben való halál utáni élet nem illett bele a görög felfogásba, amit az istenekről és az emberiségről alkottak. Azt mondták, hogy ott az isteni szikra mindenkiben, amit a fizikai test csapdába ejtett vagy börtönbe zárt. Az üdvösség a fizikai testtől való megmenekülés és a személytelen vagy félig személyes istenivel való újraegyesülés volt.

17:19 „megfogták, az Areopágoszra vitték" Az a kifejezés, hogy *areopages* azt jelentette, hogy Árész (a háború istene) dombja. Athén aranykorában ez volt a filozófusok fóruma ennek a híres intellektuális városnak. Nem igazságszolgáltatási kihallgatás volt itt, hanem egy nyílt városi fórum. Ez egy példája annak, ahogyan Pál a pogányoknak prédikált, mint a 13:16-ban is az istenfélő pogányoknak. Hála Istennek ezekért az összegzésekért Pál üzeneteiről.

■ **„Megtudhatjuk-e, mi az az új tanítás, amelyet hirdetsz"** Itt látható az intellektuális kíváncsiság (vö. 20-21. vers) és a kinyilatkoztatás közti különbség. Isten kíváncsivá tett minket (vö. Préd. 1:8-9,18; 3:10-11), de az emberi intellektus nem hozhat békességet és örömet. Ezt csak az evangélium teheti meg! Pál megtárgyalja az emberi bölcsesség és Isten kinyilatkoztatása közötti különbséget az I. Kor. 1-4-ben.

17:19-20 Ezek a szavak társadalmilag nagyon udvariasak voltak. Bizonyos értelemben ez egy egyetemi felállás volt.

17:21 Ez a vers megmutatja, hogy udvariasságuk (19-20-as versek) nem igazi intellektuális érdeklődés volt, hanem egy aktuális kulturális hóbort. Egyszerűen csak szerettek másokat hallgatni és vitatkozni. Megpróbálták újraélni Athén múltbeli dicsőségét. A tragédia az, hogy nem tudtak különbséget tenni az emberi bölcsesség és az isteni kinyilatkoztatás között (és ez ma is így van egyetemeinken)!

SZÖVEG: 17:22-31

**22Pál ekkor kiállt az Areopágosz közepére, és így szólt: "Athéni férfiak, minden
tekintetben nagyon vallásos embereknek látlak titeket, 23mert amikor bejártam és
megtekintettem szentélyeiteket, találtam olyan oltárt is, amelyre ez volt felírva: AZ
ISMERETLEN ISTENNEK. Akit tehát ti ismeretlenül tiszteltek, én azt hirdetem nektek.
24Az Isten, aki teremtette a világot és mindazt, ami benne van, aki mennynek és földnek Ura,
nem lakik emberkéz alkotta templomokban, 25nem szorul emberi kéz szolgálatára, mintha
hiányt szenvedne valamiből; hiszen ő ad mindenkinek életet, leheletet és mindent. 26Az egész
emberi nemzetséget is egy vérből teremtette, hogy lakjon a föld egész felszínén;
meghatározta elrendelt idejüket és lakóhelyük határait, 27hogy keressék az Istent, hátha
kitapinthatják és megtalálhatják, hiszen nincs is messzire egyikünktől sem; 28mert őbenne**

élünk, mozgunk és vagyunk. Ahogy a ti költőitek közül is mondták némelyek: Bizony, az ő nemzetsége vagyunk. 29Mivel tehát az Isten nemzetsége vagyunk, nem szabad azt hinnünk, hogy aranyhoz vagy ezüsthöz vagy kőhöz, művészi alkotáshoz vagy emberi elképzeléshez hasonló az istenség. 30A tudatlanság időszakait ugyan elnézte Isten, de most azt hirdeti az embereknek, hogy mindenki mindenütt térjen meg. 31Azért rendelt egy napot, amelyen igazságos ítéletet mond majd az egész földkerekség fölött egy férfi által, akit erre kiválasztott, akiről bizonyságot adott mindenki előtt azáltal, hogy feltámasztotta a halálból."

17:22 „nagyon vallásos" Ez szó szerint azt jelenti, hogy "félni az isteneket" (*daimón)*". Ez a következőket jelentheti: (1) negatív értelemben "babonás", mint ahogy a King James angol fordítás hozza, vagy (2) pozitív értelemben "nagyon precízek a vallásos gyakorlatok részleteiben" (NKJV angol fordítás, vö. 25:19). Ezeknek az embereknek intellektuális kíváncsiságuk volt a vallásos dolgokat illetőleg, de csakis bizonyos paramétereken belül (pl. a hagyományaik).

■ **„minden"** Figyeld meg, hogy hányszor használja Pál a prédikációjában a mindent belefoglaló "minden" kifejezéseket, amik párhuzamosak ezzel.

1. "minden tekintetben", 22. vers
2. "mindazt", 24. vers
3. "életet, leheletet és mindent", 25. vers
4. "mindent", 25. vers
5. "egész nemzetséget", 26. vers
6. "a föld egész felszínén", 26. vers
7. "egyikünktől sem", 27. vers
8. "mi", (azaz mi élünk, mi mozgunk, kétszer is 28. versben)
9. "mindenki, mindenütt", 30. vers
10. "az egész földkerekség" (szó szerint "a lakott földkerekség"), 31. vers
11. "mindenki előtt", 31. vers

Pál jó híre az volt, hogy Isten minden embert szeretett és készített számukra egy utat, hogy megismerhessék Őt és hogy megbocsáttasson nekik.

17:23 „ez volt felírva: AZ ISMERETLEN ISTENNEK" A görögök attól tartottak, hogy imádatukból kihagytak vagy elfeledkeztek megemlíteni egy fontos istenséget, aki esetleg gondot okozhat, ha mellőzik, így aztán rendszeresen állítottak ehhez hasonló szobrokat (vö. Pauszaniasz, *Description of Greece* [Hellász leírása] 1:1:4 és Philosztratosz, *Life of Apollonius* [A tüanai Apollónisz története] 6:3:5). Ez jól megmutatja azt, hogy féltek a szellemi birodalomtól és jól bemutatja több-isten hitüket is.

■ **„Akit tehát ti ismeretlenül tiszteltek"** Az "ismeretlen" és az "ismeretlenül" (vagy ahogy az angol mondja, tudatlanul) szavak között van itt egy szójáték. Ebből a görög szóból származik az "agnosztikus" szó. Pál a pogánynak megfelelő módon alkalmazta az evangélium megosztásának módját, akik egy személytelen világi szellemben/lélekben hittek.

■ **„én azt hirdetem nektek"** Pál világosan és érthetően tisztázza, hogy ő nem volt "fecsegő" (18. vers) és hogy ő ismeri azt a magasságos Istent, aki felől ők tudatlanok voltak.

17:24 „Az Isten, aki teremtette a világot és mindazt, ami benne van" Pál első teológiai pontja az, hogy Isten a teremtő (vö. I. Mózes 1-2; Zsolt. 104; 146:6; Ézs. 42:5). A görögök azt hitték, hogy a lélek (Isten) és az anyag (az atomok) egyaránt egyképpen örökkévaló. Pál megerősíti az I. Mózes 1 fogalmát a teremtésről, ahol a személyes, céltudatos Isten megteremti mind a mennyet, mind a földet (ezt a planétát és a világegyetemet).

■ **„nem lakik emberkéz alkotta templomokban”** Ez egy idézet (1) az ÓSZ-ből (I. Kir. 8:27; Ézs. 66:1-2) vagy (2) egy görög filozófustól, Euripidésztől, Fragment 968. Számos idézet található ebben a szövegkörnyezetben a görög íróktól (vö. 25 és 28. vers). Pál továbbá képzett volt a görög tudományokban.

17:25 „mintha hiányt szenvedne valamiből” Ezt a hasonló gondolatot találjuk meg (1) Euripidész, *Heracles* 1345 részében is; (2) Platón *Euthyphro* 14c részletében; (3) Aristobulos, Fragment 4; vagy a (4) Zsoltárok 50:9-12-ben is. A görög templomokat gyakran úgy látták, mint olyan helyeket, ahol az isteneket etetik és gondoskodnak róluk.

■ **„hiszen ő ad mindenkinek életet, leheletet és mindent”** Lehetséges, hogy ez az Ézs. 42:5-re való utalás. Ez Pál teológiai módszere arra, hogy megerősítse (1) Isten az emberek iránti szeretetét (irgalom, kegyelem) és (2) Isten az emberiségről való kegyelmes gondviselését. Hasonló igazságot állított Zénón is, a sztoikus iskola alapítója, amit Alexandriai Kelemen jegyzett fel: Stromateis 5:76:1. Figyeld meg, hogy milyen szót használ: "*autos*", Ő Maga!

Milyen csodálatos igazság ez a pogányok számára, ezt hallani és ezt elfogadni.

17:26 „egy vérből teremtette” A görög kéziratok nyugati családja hozzátoldja azt a kifejezést, hogy "egy vérből", ugyanúgy, mint a magyar fordítás is. Mindazonáltal a görög P^{74}, א, A és B jelű kéziratok kihagyják ezt a kifejezést. Ha eredeti, akkor Ádámra utal. Ha ez egy hivatkozás a görög filozófiára, akkor arra utal, hogy az emberiség egy anyagból készült. Ez a kifejezés világosan az emberiség szolidaritását bizonygatja és teológiailag megerősíti, hogy az emberek Isten képére teremtettek (vö. I. Mózes 1:26-27). Ennek az igeversnek a további része az I. Mózesi feljegyzésekre utalhat. Az emberiségnek az a parancs adatott, hogy szaporodjanak és népesítsék be a földet (vö. 1:28; 9:1,7). Az emberek nem akartak szétválni és betölteni a földet. Bábel tornya (vö. I. Mózes 10-11) Isten módszerét mutatja meg, amit arra használt, hogy ezt a tervet véghezvigye.

■ **„meghatározta elrendelt idejüket és lakóhelyük határait”** Pál azt mondja, hogy Isten nem csak hogy megteremtett mindent, hanem mindent igazgat is. Lehetséges, hogy ez az V. Mózes 32:8-ra való utalás. Mindazonáltal ezt az igazságot az ÓSZ-ben máshol is megerősíti (vö. Jób 12:23; Zsolt. 47:7-9; 66:7).

17:27 Lehetséges, hogy ez egy újabb idézet a görög költőtől, Aratosztól.

■ **„ha”** Ez egy NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami azt jelenti, ez áll a legtávolabb a valóságtól. Az embereknek fel kell ismerniük szükségeiket. Mind két IGE AORISZT AKTÍV ÓHAJTÓ MÓD-ban van.

■

NASB, KNJV,
NRSV **„hátha kitapinthatják”**
TEV **„ahogy tapogatóztak érte”**
NJB **„kitapogatni az utat hozzá”**

A szó azt jelenti, hogy "megérinteni" vagy "érezni" (vö. Lukács 24:39). Ez a szövegkörnyezet arra utal, hogy tapogatóznak a sötétség vagy a zavarodottság miatt. Megpróbálják megtalálni Istent, de ez nem túl könnyű. A pogányság egy megvakító erő, ami a bukást jellemzi, úgy ahogy a bálványimádás és a babonaság is (vö. Róma 1-2), de Isten jelen van!

■ **„hiszen nincs is messzire egyikünktől sem”** Milyen csodás igazság. Isten teremtett minket, Isten ott van nekünk, Isten velünk van (vö. Zsolt. 139)! Pál elég erőteljesen bizonygatja Isten szeretetét, törődését és jelenlétét az emberek felé. Ez az evangélium igazsága (vö. Ef. 2:11-3:13).

Lehet, hogy Pál itt az V. Mózes 4:7-re utal, de az egész emberiségre kivetíti azt. Ez az Új

Szövetség rejtett titka.

17:28 „Ahogy a ti költőitek közül is mondták némelyek” Az ezt megelőző kifejezés, "mert őbenne élünk, mozgunk és vagyunk" egy idézet

1. Kleanthész Zeusz-himnusza. Ő volt a sztoikus iskola feje Kr. e. 263-232 között, vagy
2. Aratosz (Szoliból, egy Tarzuszhoz közeli városból való) Tünemények, 5. sor. Aratosz Kilikiából való volt, és Kr. e. 315-240 élt. Ez az idézet a következőket hangsúlyozhatja:
   a. Isten immanens volta (vö. 27. sor, vagy hogy
   b. Isten teremtett minden embert (vö. 26. vers).

Pál az I. Kor. 15:32-ben szintén idéz az epikureusoktól és Menandrosztól (*Thais*) az I. Kor. 15:33-ban. Pál tanult görög irodalmat és retorikát, valószínűleg Tarzuszban, ami egy fontos egyetemi város volt.

■ **„Bizony, az ő nemzetsége vagyunk”** Ez egy újabb idézet, valószínűleg Epimenidésztől, amit Diogenész Laertiosztól idéz a *Filozófusok Életéből* 1:112.

17:29 Ez Pál konklúziója és cáfolata a bálványimádással kapcsolatban (vö. Zsolt. 115:1-18; Ézs. 40:18-20; 44:9-20; 46:1-7; Jer. 10:6-11; Hab. 2:18-19). A bukott emberiség tragédiája az, hogy ember alkotta dolgoknál keresnek szellemi igazságot és közösséget, amik nem tudnak beszélni vagy segíteni!

17:30 „A tudatlanság időszakait ugyan elnézte Isten” Ez egy meglepő aspektusa Isten kegyelmének (vö. Róma 3:20,25; 4:15; 5:13,20; 7:5,7-8; I. Kor. 15:56). De most már hallották az evangéliumot és így szellemileg már van felelősségük!

■ **„de most azt hirdeti az embereknek, hogy mindenki mindenütt”** Ez a kijelentés megerősíti, hogy Isten azt szeretné ha minden ember mindenhol megtérne. Megmutatja Isten kegyelmének és szeretetének egyetemességét (vö. János 3:16; I. Tim. 2:4; II. Péter 3:9). Ez nem abban az értelemben egyetemesség, hogy mindenki meg fog térni (vö. 32-33 versek), hanem abban az értelemben, hogy Isten azt kívánja, hogy minden ember megtérjen és bízzon Jézusban az üdvösségével kapcsolatban. Jézus mindenkiért meghalt! Mindenki megtérhet! A gonosz rejtélye az, hogy nem fog mindenki megtérni.

■ **„térjen meg”** A héber kifejezés azt jelenti, hogy "a cselekedtek megváltozása", míg a görög kifejezés a "gondolkozás megváltozására" utal. Mind a kettő nagyon fontos. A 18. versben megemlített két gondolkodásmód elutasította volna ezt, de különböző okok miatt. Lásd Különleges Téma: A Megtérés a 2:38-ban.

17:31 „azért rendelt egy napot amelyen igazságos ítéletet mond majd az egész földkerekség fölött” Pál üzenete világosan és ismétlődően megerősítette Isten kegyelmét és gondviselését. De ez csak a fele az üzenetnek. A szeretet és az együttérzés Istene az igazság Istene is, aki igazságot vár. Az emberek, akik az Ő képmására lettek teremtve számot fognak adni sáfárságukról, hogy hogy bántak az élet ajándékával. Az ÚSZ témája, hogy Isten meg fogja ítélni a világot, ismétlődik (pl. Máté 10:15; 11:22,24; 16:27; 22:36; 25:31-46; Jel. 20:11-15).

■ **„egy férfi által, akit erre kiválasztott”** Egy Ítélet Napról szóló fogalom, ami azon alapszik, hogy milyen volt a kapcsolatunk egy feltámadt emberrel, a Názáreti Jézussal, hallatlan és hihetetlen volt ezek számára a görög intellektuális emberek számára (vö. I. Kor. 1:23), de az evangélium szíve erről tesz bizonyságot (vö. 10:42; Máté 25:31-33).

SZÖVEG: 17:32-34

[32]Amikor a halottak feltámadásáról hallottak, egyesek gúnyolódtak, mások pedig azt mondták: "Majd meghallgatunk erről máskor is." [33]Pál ezután eltávozott közülük. [34]Néhány férfi azonban csatlakozott hozzá, és hívővé lett: közöttük az areopágita Dioniziosz is, egy Damarisz nevű asszony, és velük együtt mások.

17:32 „amikor a halottak feltámadásáról hallottak” A görögök, kivéve az Epikureusokat, hittek a lélek halhatatlanságában, de a test halhatatlanságában nem. A görögök számára a feltámadás volt a legnagyobb botránkozás köve (vö. 18. vers; I. Kor. 1:23).

■ **„gúnyolódtak”** Ezt a kifejezést csak itt használja az ÚSZ, de ennek az intenzívebb formája feltűnik az Apcsel 5:30-ban és a 26:21-ben. A szótövét (*chleusma* vagy *chleusmos*) számos alkalommal használja a Szeptuaginta "kigúnyolásra" vagy "csúfolódásra" (vö. Jób. 12:4; Zsolt. 79:4; Jer. 20:8).

■ **„mások pedig azt mondták: majd meghallgatunk erről máskor is”** Pál Isten minden ember felé való szeretetéről és törődéséről szóló üzenete olyan radikálisan új volt, hogy a hallgatókat nagyon vonzotta, de nem voltak teljes mértékben meggyőződve felőle. Isten segítsen nekünk, akik hirdetjük Őt, hogy érzékenyek legyünk ezekre!

17:34 „néhány férfi azonban csatlakozott hozzá, és hívővé lett: közöttük Dioniziosz” Három lehetséges válasz létezik az evangéliumra: (1) elutasítás, "egyesek gúnyolódtak" (32. vers); (2) elhúzódó döntés, "majd meghallgatunk erről máskor is" (32. vers); és (3) hit, "néhányan azonban csatlakoztak hozzá, és hívővé lettek" (34. vers; I. Thessz. 1:9-10). Ez párhuzamos a magvető példázatával (vö. Máté 13).

■ **„az areopágita Dioniziosz”** Ez a férfi valószínűleg rendszeres résztvevője volt ezeknek a vitáknak a Mars Hegyen. Legalább egy intellektuális hívővé lett.

Eusebiosz, *Eccl. His*. 3:4:6-7 és 4:23:6 azt mondja, hogy ő volt Athén első püspöke. Ha ez valóban igaz, akkor micsoda átformálódáson ment át!

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért ment el Pál olyan nagyobb városok mellett, mint Amfipolisz vagy Apollónia?
2. Miért volt Krisztus szenvedése annyira felháborító a zsidók számára?
3. Bérea válasza az evangéliumra miért volt méltó arra, hogy felfigyeljünk rá és miért volt annyira bátorító?
4. Miért háborodott fel Pál annyira Athén szellemi állapotát látva?
5. Miért olyan fontos Pál a Mars Hegyen mondott prédikációja? (22-24. versek)

APCSEL 18

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál Korinthusban	Szolgálat Korinthusban	A Korinthusi Gyülekezet Megalapítása	Korinthusban	A Korinthusi Gyülekezet Megalapítása
18:1-4	18:1-17	18:1-4	18:1-4	18:1-4
18:5-11		18:5-11	18:5-8	18:5-11
			18:9-11	A Zsidók Elviszik Pált a Bíróságra
18:12-17		18:12-17	18:12-13	18:12-17
			18:14-17	
Pál Visszatér Antiókhiába	Pál Visszatér Antiókhiába	A Második Missziós Út Vége és a Harmadik Kezdete	Visszatérés Antiókhiába	Visszatérés Antiókhiába és a Harmadik Missziós Út Kezdete
18:18-23	18:18-23	18:18-21	18:18-21	18:18.
				18:19-21
		18:22-23	18:22-23	18:22-23
Apollós Efézusban Prédikál	Apollós Szolgálata	Apollós Efezusban	Apollós Efezusban és Korinthusban	Apollós
18:24-28	18:24-28	18:24-28	18:24-28	18:24-26
				18:27-28

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 18:1-4

1Ezek után Pál eltávozott Athénből, és Korinthusba ment. 2Ott találkozott egy Akvila nevű pontuszi származású zsidóval, aki nemrég jött Itáliából, feleségével, Priszcillával, mivel Klaudiusz elrendelte, hogy minden zsidó távozzék Rómából. Pál csatlakozott hozzájuk, 3és mivel ugyanaz volt a mestersége, náluk lakott, együtt is dolgozott velük; ők ugyanis sátorkészítő mesterek voltak. 4Szombatonként azonban a zsinagógában vitázott, és igyekezett meggyőzni zsidókat és görögöket.

18:1 „eltávozott Athénből és Korinthusba ment" Korinthus körülbelül 80 km-re volt Athéntől nyugati irányban egy keskeny földnyelven. Pál egyedül volt Athénben, sőt egy rövid ideig Korinthusban is (vö. 5. vers). Pálnak szemproblémái voltak (tövis a testben, vö. II. Kor. 12). Nagyon nehéz volt neki egyedül.

KÜLÖNLEGES TÉMA: KORINTHUS VÁROSA

A. A téli hajózási útvonalak Görögország legdélibb csücske körül (Epidavros) nagyon veszélyesek voltak. Így aztán egy lehető legrövidebb szárazföldi útvonal nagyon fontos volt. Korinthus földrajzi elhelyezkedése a kb. 6 km hosszú földnyelven a Korinthusi Öböl (azaz az Adriai tenger) és a Szaroniki Öböl (azaz az Égei tenger) között egy fontos kereskedelmi (azaz hajózási és cserekereskedelmi központ, ami különböző típusú fazekasárukra és bronzárukra specializálódott) és katonai központtá tette a várost. Pál idejében szó szerint ez volt az a hely, ahol a Kelet és a Nyugat kultúrája találkozott.

B. Korinthus a Görög-Római világ nagyon fontos kulturális központja is volt a kétévenkénti Iszthmoszi Játékok megrendezése miatt, amik Kr. e. 581-ben kezdődtek (Poszeidón Templomában). Csak az Athéni Olimpiai Játékok, amit négyévente rendeztek meg, szállhatott vele versenybe méretben és fontosságban is (Thuküdidész, *Hist*. 1:13:5).

C. Kr. e. 146-ban Korinthus részt vett egy Róma elleni lázadásban (azaz az Achaiai Szövetség), ami miatt a Római hadvezér, Lucius Mummius leromboltatta, a lakosság pedig szétszóródott. Gazdasági és katonai fontossága miatt azonban vagy Kr. e. 46-ban vagy Kr. e. 48-ban Julius Cézár újraépíttette. Római kolónia lett, ahol a nyugalomba vonult római katonák letelepedtek. Róma utánzata volt mind építészetben mind kultúrában, és Kr. e. 27-ben Akhája római (azaz Szenátusi) provincia adminisztratív központja lett. Birodalmi Provinciává tették Kr. e. 15-ben.

D. A régi Korinthus akropolisza, ami több mint 573 m magasan emelkedett a föld fölé, volt a helye Aphrodité templomának. Ehhez a templomhoz 1000 prostituált tartozott (Sztrabón, *Gegographika*, 8:6:20-22). Az, hogy valakit "Korinthusi"-nak hívtak (azaz Korintusiaskodni, ahogy Arisztophanész [Kr. e. 450-385] mondta) a léha, kicsapongó élet szinonimája volt. Ez a templom, ahogy a város legnagyobb része is egy földrengésben elpusztult 150 évvel Pál érkezése előtt, ugyanúgy, mint ahogy Kr. u. 77-ben is. Nem tudjuk biztosan, hogy a termékenységi kultusz Pál idejében is folytatódott-e még. Mivel a rómaiak Kr. e. 146-ban elpusztították a várost és megölték vagy rabszolgává tették a lakosait, a város görög sajátosságát a római kolóniai státusza helyettesítette (Pauszaniasz, II.3.7).

18:2 „egy Akvila nevű … zsidóval, … Priszcillával" Priszcillát Priszkának is nevezték, és általában őt említik meg először (vö. 18:18,26; I. Kor. 16:19; II. Tim. 4:19), ami nagyon szokatlan volt ebben a bizonyos kultúrában. Neve megegyezik egy gazdag római család nevével (gens Priszka). Róla soha nem mondják, hogy zsidó volt. Micsoda hatalmas szerelmi történet lenne, ha kiderülne, hogy ő egy gazdag római hölgy volt, aki szerelmes lett egy utazó zsidó sátorkészítőbe

vagy egy bőrdíszművesbe! Összebarátkoztak és együtt dolgoztak Pállal.

■ **„nemrég”** Newman és Nida az *A Translator's Handbook on the Acts of the Apostles* (A Fordítók Kézikönyve az Apostolok Cselekedeteiről) című könyv 347. oldalán nagyon érdekes dolgot mond erről a HATÁROZÓSZÓRÓL, a *prosphatós*-ról. Eredetileg ez azt jelentette, hogy "frissel leölt", de metaforikusan arra kezdték el használni, hogy "nemrég". Ez egy jó példa arra, hogy az etimológia nem mindig jó indikáció egy szó jelentésére. A szavakat azok saját idejében és szövegkörnyezeti hátterükben kell értelmezni. A Biblia nagyon sok félreértelmezése abból származik, hogy a modernkori értelmező nem ismeri fel a régi metaforikus vagy idiómai használatát az adott szónak.

■ **„jött Itáliából, feleségével, Priszcillával, mivel Klaudiusz elrendelte, hogy minden zsidó távozzék Rómából”** A *Történelem a pogányok ellen* 7.6.15 című írásában Orosius azt mondja, hogy a rendelet dátuma Kr. u. 49 volt. Suetonius a *Claudius Élete* 25.4-ben azt mondja, hogy ez a zsidó gettóban lévő lázadás miatt történt, amit *Chrestus* szított. A rómaiak összekeverték Christust Chrestusszal (vö. Tacitus, *Annais* 25:44:3). Cassius Dio *Histories* 60:6 azt mondja, hogy a zsidók nem lettek kitiltva, hanem azt lett nekik megtiltva, hogy az ősi hagyományaikat gyakorolják.

A MELLÉKNÉVI IGENÉV "jött" BEFEJEZETT AKTÍV SZÓCSKA, ami arra utal, hogy a költözést tartósnak vagy hosszú idejűnek gondolták, tervezték. Claudius rendelete (parancsa) BEFEJEZETT PASSZÍV FŐNÉVI IGENÉV.

18:3 „mivel ugyanaz volt a mestersége” Ezt általában sátorkészítésnek gondolják, de maga a szó utalhat bőrdíszművesre is. Pál rabbinikus háttere azt követelte meg, hogy legyen egy világi munkája vagy mestersége. Egy rabbi sem fogadhatott el pénzt a tanításért. Cilicia, Pál otthona, kecskeszőréről és kecskebőréről volt ismert.

18:4 „Szombatonként azonban a zsinagógában vitázott” Pál minden szombaton aktívan "vitázott" és "megpróbálta meggyőzni őket" (mind a kettő BEFEJEZETLEN IGEIDŐben van). Pál először a zsidókhoz ment, mert (1) ezt a példát adta Jézus (vö. Máté 10:5-6); (2) ismerték az ÓSZ-et; (3) az istenfélő görögök általában ott jól reagáltak az üzenetére (vö. Róma 1:16). A babilóniai fogság idején a zsinagóga az istenimádat, az oktatás és az imádság helyévé vált. Arra tervezték, hogy táplálja és fenntartsa a zsidó kultúrát.

SZÖVEG: 18:5-11

5 Amikor pedig Szilász és Timóteus megérkezett Macedóniából, Pál teljesen az ige hirdetésének szentelte magát, és bizonyságot tett a zsidók előtt, hogy Jézus a Krisztus.
6 Amikor azonban ellene szegültek és szidalmazták, lerázta ruhájáról a port, és ezt mondta nekik: "Véretek a ti fejetekre szálljon: Én tiszta vagyok! Mostantól fogva a pogányokhoz
megyek." 7 Ekkor eltávozott onnan, és egy Titiusz Jusztusz nevű istenfélő ember házába
költözött, akinek a háza szomszédos volt a zsinagógával. 8 Kriszpusz, a zsinagógai elöljáró pedig hitt az Úrban egész háza népével együtt; és a korinthusiak közül, akik hallgatták őt,
szintén sokan hittek és megkeresztelkedtek. 9 Az Úr egy éjjel látomásban ezt mondta Pálnak:
"Ne félj, hanem szólj, és ne hallgass: 10 mert én veled vagyok, és senki sem fog rád támadni és
ártani neked, mert nekem sok népem van ebben a városban." 11 Erre ott maradt egy évig és hat hónapig, és tanította közöttük az Isten igéjét.

18:5 „Szilász és Timóteus megérkezett Macedóniából” Minden bizonnyal hoztak magukkal adományt a Filippiben való hívőktől, ami lehetővé tette Pál számára, hogy teljes időben prédikáljon (vö. II. Kor. 11:9; Fil. 4:15). Timótheus is hozott híreket a Thesszalonikai gyülekezetből, amire válaszul Pál megírta az I. és II. Thesszalonikai levelet (vö. 17:14). Úgy tűnik, hogy ahogyan Lukácsot otthagyta Filippiben, hogy tanítványozza az új hívőket, úgy Timótheust is otthagyta

Thesszalonikában Szilászt meg Béreában. Pál nagyon sokat foglalkozott az új hívők tanításával. Egy aktív, növekvő, reproduktív gyülekezetet szeretett volna hátrahagyni minden városban, ahol megfordult.

■
NASB „Pál teljesen az ige hirdetésének szentelte magát"
NKJV „Pált a Lélek kényszerítette"
NRSV „Pált lefoglalta az ige hirdetése"
TEV „Pál teljes idejét az üzenet hirdetésére szentelte"
NJB „Pál teljes idejét a prédikálásnak szentelte"

Ezzel a kifejezéssel kapcsolatban van egy görög kézirati változat. A legrégebbi és legjobb szövegekben a *Logos* szónak a RÉSZESHATÁROZÓI formája szerepel (vö. MSS P74, א, A, B, D, a Vulgatában is ez szerepel és a Peshitta és a Kopt fordításokban is). A Textus Receptusban a "Lélek" szó szerepel (*pneumati*), amit csak későbbi görög minusculus kéziratokban találhatunk meg.

■ **„bizonyságot tett a zsidók előtt, hogy Jézus a Krisztus"** Hasonlítsd össze a 9:22-t a 17:3-mal, azzal kapcsolatban, hogy Pál milyen módszert használ a meggyőzésre (BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTŐ módja a *sunechó* szónak, ami azt jelenti, hogy összeszorítani vagy nyomni), ami nagyon is hasonlított István módszeréhez és lelkesedéséhez (vö. Apcsel 7). Lásd a 2:40 jegyzetét. Ez a teológiai megerősítés a kulcs az összes többihez!

18:6 „ellene szegültek és szidalmazták" Ez mind a kettő JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI MELLÉKNÉVI IGENÉV, ami a folyamatos személyes részvételt hangsúlyozza. Sajnálatos módon egy elég gyakori válaszreakcióvá vált a diaszpórában élő zsidók részéről.

■ **„lerázta ruhájáról a port"** Ez egy zsidó szimbólum volt az elutasításra (vö. Neh. 5:13; Apcsel 13:51; Lukács 9:5; 10:11). A teljes jegyzetet lásd a 13:51-ben.

■ **„véretek a ti fejetekre szálljon"** Ennek az ÓSZ-i idiómának több mellékjelentése is van:
1. az őrszem felelőssége, személyesen is és közösségi szinten is, Ezék. 3:16; 33:1-6
2. személyes felelősség, Józs. 2:19; II. Sám. 1:16; Ezek. 18:13; Apcsel 18:6; 20:26
3. az ősök vagy nemzetek közösségi felelőssége, II. Sám. 3:28-29; II. Kir. 2:33
4. a 2. és 3. lehetőség ÚSZ-i egyesítése, Máté 27:25

Az élet a vérben volt (vö. III. Mózes 17:11,14). A vér kiontása miatt Isten előtt valakinek felelnie kellett azért a halálért (vö. I. Mózes 4:10; 9:4-6).

■ **„én tiszta vagyok"** Ez egy ÓSZ-i áldozati metafora a személyes felelősségre. Pál szellemileg nem volt többé felelős (vö. Ezék. 33) azért, hogy a zsidók hallják az evangéliumot ebben a városban. Ő megosztotta velük az üzenetet, de ők nem akartak válaszolni rá. Mi tiszták vagyunk?

■ **„Mostantól fogva a pogányokhoz megyek"** Ez az evangelizálási módszer és átok Pál irányadó módszerévé vált (vö. 13:46; 18:6; 26:20; 28:28). Pál úgy érezte, hogy felelős azért, hogy Izrael házának prédikáljon először, Jézust követve (vö. Máté 10:6; 15:24; Márk 7:27). A Róma 1:3,5,9-11-ben teológiailag magyarázza ezt meg, és az Apcsel 9:15; 22:21; 26:17-ben pedig érzelmileg (vö. Róma 11:13; 15:16; Gal. 1:16; 2:7-9; Ef. 3:2,8; I. Tim. 2:7; II. Tim. 4:17).

18:7 „Titiusz Jusztusz" Számos opció adott arra, hogy ezt az "istenfélő embert" azonosíthassuk, aki a korinthusi zsinagóga mellett lakott.
1. Teljes neve Gájusz Titiusz Jusztusz, és a korinthusi gyülekezet az ő otthonában gyűlt össze (vö. Róma 16:23)
2. Lehet, hogy ő az a Gájusz, akit az I. Kor. 1:14 említ, akit Pál keresztelt meg

3. Van egy görög kézirati változat ezzel a névvel kapcsolatban
   a. *Titiou Ioustou*, MSS B, D^2
   b. *Titou Ioustou*, MSS א, E, P
   c. *Ioustou*, MSS A, B^2, D*
   d. *Titou*, Pershitta és Kopt fordíások

■ **„istenfélő ember”** (az angolban istenimádó szerepel) Egy felirat, ami Aphrodisziásztól származik (3. század), az "istenimádó ember" kifejezést használja azokra a pogányokra, akik kötődtek egy zsinagógához és rendszeresen jártak is oda. Tehát az "Istenfélő" (10:1-2,22; 13:16,26) szinonimája az "istenimádó"-nak (vö. 13:50; 16:14: 18:6-7) (a magyar fordítás nem tesz a két kifejezés között különbséget).

Ezt a kifejezést nehéz definiálni. A 16:14-ben ugyanezt a kifejezést használta Lídiára is és a 17:5-ben számos thesszalonikai görögre is, és a 17:17-ben a béreaiakra is. Úgy tűnik, hogy görögök voltak, akiket vonzott a judaizmus, jártak a zsinagógába, amikor csak lehetséges volt, de nem voltak teljes mértékben prozeliták. Mindazonáltal az a kifejezés, hogy "istenfélő prozelita" arra volt használatos, hogy a teljes mértékben prozelitává lett embereket írja le, akik a pamfiliai Pergében lévő zsinagógában voltak.

18:8 „Kriszpusz” Ez a férfi volt a helyi zsinagóga rendezője és felügyelője (vö. I. Kor. 1:14).

■ **„hitt az Úrban egész háza népével együtt”** Az Apcsel számos olyan esetet jegyez fel, amikor a ház feje megtér, és az egész család bemerítkezik (vö. 11:14, 16:15,31-34; 18:8). A nyugatiak elfelejtik a szélesebb körben vett család helyét a régi Földközi tengeri világban. A család prioritást élvezett. Az egyéniséget nem hangsúlyozták. Bár ez különbözik a mi individualista evangélium értelmezésünktől, ez még nem teszi helytelenné vagy kevésbé valóságossá.

Mindazonáltal azt is meg kell jegyeznünk, hogy azoknak a családoknak, akik megtértek és gyülekezetbe jártak, nem minden tagja volt valóban megtérve. Onézimosz Filemon házában volt rabszolga, ahol a gyülekezet összegyűlt, de mégsem tért meg addig, amíg nem találkozott Pállal a börtönben.

■ **„a korinthusiak közül, akik hallgatták őt, szintén sokan hittek és megkeresztelkedtek”** Korinthusban sokan fogadták készségesen Pál üzenetét, de Pál mégis elcsüggedt és egy különleges isteni látomásnak kellett őt energiával feltöltenie (vö. 10b vers). Ez a gyülekezet (házi gyülekezet) volt Pál legnehezebb, legproblémásabb közössége. Szerette őket, de nagymértékű személyes fájdalmat okoztak neki (vö. I. és II. Kor.).

Az I. Kor. 1:14-17-ben van egy ehhez kapcsolódó párhuzamos szövegrész. Beillesztem ide az egyik megjegyzésemet az I. Korinthusi levélről szóló kommentátoromból.

> **"1:17 „Mert nem azért küldött engem Krisztus, hogy kereszteljek, hanem hogy az evangéliumot hirdessem”** Ez nem a keresztség lealacsonyítását jelentené, hanem a korinthusi gyülekezetben lévő pártoskodás szellemére reagál, ami bizonyos vezetőket felmagasztalt. Mindazonáltal ez az állítás nem azt jelzi, hogy a keresztséget nem úgy látták, mint a kegyelem "sákramentális" közreműködését. Meglepő, hogy néhányan Pál írásait sákramentalista módon értelmezik, amikor az írásaiban az Úrvacsorát specifikusan csak egyszer említi meg az I. Kor. 11-ben, a keresztséget pedig kétszer, a Róma 6:1-11-ben és a Kol. 2:12-ben. Mindazonáltal a keresztség Isten akarata minden hívő számára.
> 1. ezt mutatja Jézus példája
> 2. ez volt Jézus parancsa
> 3. ez minden hívőre nézve az elvárt, normál procedúra
>
> Nem hiszem, hogy ez lenne az a csatorna, ami által megkapjuk Isten kegyelmét vagy a Lelket. Ez volt az a nyilvános lehetőség az új hívők számára, hogy hitüket nyilvános, elhatározott módon kinyilváníthassák. Egy ÚSZ-i hívő sem kérdezné meg, hogy "meg

kell-e keresztelkedjem ahhoz, hogy üdvösségem legyen?" Jézus is megtette! Jézus megparancsolta a gyülekezetnek, hogy ezt tegyék! Tedd meg! A keresztség még mindig a legmeghatározóbb nyilvános megvallása az illető személyes hitének, főleg a nem keresztény kultúrákban.

18:9 „Ne félj” Ez JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS, NEGATÍV ELŐSZÓCSKÁVAL, ami általában egy olyan cselekedet befejezésére szólít fel, ami már folyamatban volt. Pál félt, és szüksége volt Krisztus bátorítására. Lukács feljegyzi ezeket a különleges bátorító látomásokat: 22:17-18; 23:11; 27:23-24. Ha egy olyan ember, mint Pál elbizonytalanodott abban, hogy jól cselekszik, akkor miért lep meg az, hogy te is elbizonytalanodsz? Jézus velünk is velünk van! A Nagy Parancsolat még mindig a vezércél, a legfőbb dolog.

■ **„hanem szólj, és ne hallgass”** Mind a kettő FELSZÓLÍTÁS (JELENIDEJŰ AKTÍV és AORISZT AKTÍV). A félelemnek nem szabadna elhallgattatnia az evangélium hirdetőjét! Az értelmeink hullámzanak, de az Apcsel 1:8 megmarad irány jelző fénynek (vö. II. Tim. 4:2-5).

18:10 „mert én veled vagyok” Nincs ennél nagyobb ígéret (vö. I. Mózes 26:24; II. Mózes 3:12; 33:4; Zsolt. 23:4; Máté 28:20; Zsid. 13:5). Figyeld meg, hogy nem a mi személyes komfortérzetünk vagy biztonságunk miatt van velünk, hanem az evangelizálásra való bátorságért (ugyanígy, ebből a célból adatott a Lélekkel való betöltekezés is az Apcselben). A Lélek jelenléte a hirdetésre van, nem csak a személyes béke céljából.

■ **„mert nekem sok népem van ebben a városban”** Ez Isten predestinációjának és előre tudásának kihangsúlyozása (vö. Róma 9; Ef. 1). Ó, ha csak láthatnánk az Élet könyvét <u>most, a jelenben</u>! A gyülekezet bizonyságtétele hatékony (vö. Jel. 13:8). Az üdvbizonyosság az evangelizálásra való bátorságra adatott, nem pedig a mennybe való belépőjegy megerősítése, amikor majd meghalnak a hívők!

18:11 Ez a vers segít abban, hogy Pál missziós útjainak kronológiáját felállítsuk. Bár a kifejezés kétértelmű, arra utal, hogy a Korinthusban való prédikálás időszaka tizennyolc hónap volt.

SZÖVEG: 18:12-17

12Amikor pedig Gallió volt Akhája helytartója, a zsidók egy akarattal Pálra támadtak, a törvényszék elé vitték, 13és így szóltak: "Ez az ember arra csábítja az embereket, hogy törvényellenes módra tiszteljék az Istent." 14Amikor azonban Pál szólásra akarta nyitni a száját, Gallió ezt mondta a zsidóknak: "Ha valami törvénytelenségről vagy súlyos bűntettről volna szó, ti zsidók, a törvény értelmében meghallgatnálak benneteket. 15Ha viszont rátok tartozó ügyekről, nevekről és a ti törvényetekről van közöttetek vita, azt intézzétek el magatok, mert én ilyenekben nem kívánok bíró lenni." 16Aztán kiutasította őket a törvényszék elől. 17Ekkor valamennyien megragadták Szósztheneszt, a zsinagógai elöljárót, és ütlegelték a törvényszék előtt; de Gallió mit sem törődött ezzel.

18:12 „Gallió” Bibliai és Biblián kívüli forrásokból megtudhatjuk, hogy ez egy fair és értelmes, hozzáértő politikai vezető volt. Testvére, Seneca, ezt mondja róla: "Még azok is, akik testvéremet, Galliót, a tőlük telhető legnagyobb mértékben szeretik, nem szeretik eléggé", és hogy "nem volt még ember olyan kedves a másikhoz, mint amilyen kedves Gallió mindenkihez". Ez a politikai kijelölt személy segít nekünk abban, hogy Pál utazásait időrendbe helyezzük. Kr. u. 51-től két és fél évig volt prokonzul (helytartó).

■ **„Gallió volt Akhája helytartója”** Lukács egy pontos történész. A római tiszttartók nevei ezen a

területen Kr. u. 44-ben megváltoztak; a "prokonzul", helytartó volt a helyes (vö. 13:7; 19:38), mert Claudius az uralkodó ezt a provinciát a Szenátusnak adta.

■ **„a zsidók egy akarattal"** Lukács sokszor használja ezt a kifejezést, hogy kifejezze a hívők közti egységet (vö. 1:14; 2:1, 46; 4:24; 5:12; 8:6; 15:25), de itt a korinthusi zsidók irigységben és az evangélium ellenes lázadásában való egységére utal (vö. 6. vers). További példák ennek a kifejezésnek a negatív értelemben való használatára: 7:57; 12:20; és 19:29. Lukács írásaiban a "zsidók" kifejezésnek gyakran van pejoratív értelme.

■ **„a törvényszék elé vitték"** Ez szó szerint a *béma* (azaz "lépcső"). Ez a római bíróság ítélőszéke vagy megmagasított dobogója volt (vö. Máté 27:19; János 19:13; Apcsel 25:6,10,17; II. Kor. 5:10).

18:13 „törvényellenes módra tiszteljék az Istent" A zsidók ezen vallomása, hogy a kereszténység törvényeik megszegése volt, így tehát nem része a judaizmusnak, egy elég fontos jogi ügy volt. Ha Gallió ítéletet hozott volna ez alapján a vád alapján, akkor a kereszténység illegális vallássá vált volna. De a kereszténység politikai védelmet élvezett (úgy látták, mint egy judaizmuson belüli szektát, ami pedig legális vallás volt) a római törvények alapján Néró üldözéséig, ami 10-12 évvel ezután kezdődött.

Az is lehetséges, hogy Lukács egyik célja azzal kapcsolatban, hogy megírta az Apcselt az volt, hogy dokumentálja, hogy a kereszténység nem fenyegette a római hatalmat. Minden római tisztviselő feljegyeztetett, aki felismerte ezt a tényt.

18:14 „ha" Ez egy MÁSODIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT. Elég ritka szerkezeti felépítés ez, hogy mond egy hamis állítást, hogy valamire rámutathasson vagy hogy folytathassa a tárgyalást. Ezt a "ténnyel ellentétes" feltételnek hívjuk. Ezt így kellene fordítani: "Ha valami törvénytelenségről vagy súlyos bűntettről volna szó, amiről egyébként nincs, akkor ti a törvény értelmében meghallgatnálak benneteket, amit nem teszek meg".

18:15 „ha" Ez ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT. Ez a jogi ügy valójában vallási ügy volt. Gallió nagyon bölcsen felismerte a zsidók valódi motivációját. Nem tehette volna és nem is tette volna, hogy ilyen ügyekben döntést hozzon.

18:16 „kiutasította" Ennek az IGÉNEK ez az egyetlen előfordulása az ÚSZ-ben, de a Szeptuagintában számos alkalommal előfordul (vö. I. Sám. 6:8; Ez. 34:12). Ez az *elaunó* egy intenzívebb formája volt, ami erőteljességet akar kifejezni.

18:17 „valamennyien megragadták Szószthenészt" Az a kifejezés, hogy "valamennyien" a zsidókra utal, akik a 12. versben szerepeltek, vagy lehetséges, hogy a görögökre, ami azt mutatja, hogy görög városokban jelen volt egy lappangó antiszemitizmus. Az I. Kor. 1:1 megemlít egy Szószthenészt, azt, hogy ez az illető ugyanaz a személy-e, nem tudjuk, de ez egy elég ritka név volt. Ez a Szószthenész vette át a zsinagógában Kriszpusz vezető helyét. Azt, hogy a zsidók miért verték meg, nem tudjuk. Lehet, hogy azért, mert hagyta Pált beszélni a zsinagógában.

■ **„de Gallió mit sem törődött ezzel"** Ez a római politikai vezető, nem úgy mint Pilátus, nem akart behódolni a tömegnek.

SZÖVEG: 18:18-21

18Pál pedig még jó néhány napig ott maradt, azután elbúcsúzott a testvérektől, és Szíriába hajózott Priszcillával és Akvilával együtt, előbb azonban megnyíratta a fejét Kenkreában, mert fogadalma volt. 19Efezusba érve elvált tőlük, maga pedig bement a zsinagógába, és vitázott a zsidókkal. 20Amikor arra kérték, hogy hosszabb ideig maradjon náluk, nem volt rá

hajlandó, [21]hanem búcsút vett tőlük, és ezt mondta: "Ismét visszatérek hozzátok, ha az Isten úgy akarja." Aztán elhajózott Efezusból.

18:18 „Kenkrea” Ez volt Korinthus két kikötője közül az egyik. Az Égei tenger partján volt, a keleti oldalán annak a keskeny földnyelvnek, ahol Korinthus elhelyezkedett. A Róma 16:1-ben újra megemlítik, mint ahol egy gyülekezet volt található.

■ **„mert fogadalma volt”** Ez egy kronológiailag limitált Nazarénusi fogadalomra utal, amit a IV. Mózes 6:1-21 ír le (vö. F. F. Bruce, *Answers to Questions* [Válaszok Kérdésekre], 52. oldal). Pál az Apcsel 21:24-ben újra megteszi ezt (lásd a jegyzetét). A haj levágása vagy leborotválása jelezte a fogadalom végét.

Mind A. T. Robertson és M. R. Vincent is azt gondolja, hogy ez nem egy Nazarénusi fogadalom volt, mert azt csak Jeruzsálemben lehetett megszakítani, befejezni, a zsidó hagyományok szerint. Pál valóban mindenkinek mindenné lett, hogy némelyeket megnyerjen (vö. I. Kor. 9:19-23). Abban biztosak lehetünk, hogy ez a fogadalom az evangelizálás miatt volt, nem pedig a törvényeskedésért! És természetesen ott van az a lehetőség is, hogy Akvilla volt az, aki leborotválta a fejét.

18:19 „Efezusba” Ez egy nagy kereskedelmi város volt Kis-Ázsiában. Miután Milétosz kikötőjét a Maeander folyóból származó iszap és hordalék tönkretette, a kereskedelmi üzletek fentebb költöztek a parton Efezusba, aminek szintén természetes kikötője volt. Az ÚSZ-i időkre viszont Efezus legszebb napjainak már vége volt. Még mindig nagy és befolyásos város volt, de nem is hasonlított régi pompájához.

1. Kis-Ázsia római tartományának legnagyobb városa volt. Nem ez volt a főváros, bár a római kormányzó itt élt. Kereskedelmi központ volt nagyszerű természetes kikötője miatt.
2. Szabad város volt, ami megengedte, hogy helyi kormányzata legyen és sok szabadsága, például nem volt római helyőrség a városban.
3. Ez volt az egyetlen város, aminek megengedték, hogy megtarthassa a kétévenkénti Ázsiai játékokat.
4. Itt volt Artemisz (vagy latinul Diána) temploma, ami az akkori világ hét csodái közé tartozott. 130 m x 67 m volt 127 oszloppal, amik egyenként 18 m magasak voltak; ebből 86 arannyal volt beborítva (lásd Plinius *Nat. Hist.* 36:95). Artemisz képét egy meteornak gondolták, ami egy több mellű női alakra hasonlított. Ez azt jelentette, hogy a városban sok kultikus prostituált volt jelen (vö. Apcsel 19). Ez egy nagyon erkölcstelen, multi-kulturális város volt.
5. Pál több mint három évig maradt ebben a városban (vö. Apcsel 18:18, 20:13).
6. A hagyomány szerint Mária palesztinai halála után ez a város lett János otthona.

■ **„maga pedig bement a zsinagógába, és vitázott a zsidókkal”** Pál nagyon szerette népét (vö. Róma 9:1-5). Megpróbálta őket minden áron elérni az evangéliummal az evangéliumért.

18:20 Ezek a zsidók olyanok voltak, mint a Béreaiak. Hajlandóak voltak hallgatni. Azt, hogy Pál miért nem akart maradni, a szöveg nem árulja el, de a 21. versben azt látjuk, hogy hajlandó később Isten útmutatása szerint visszatérni.

18:21 „Ismét visszatérek hozzátok, ha az Isten úgy akarja” Pál hitte, hogy élete Isten kezeiben van, és nem a sajátjában (vö. Róma 1:10; 15:32; I. Kor. 4:19; 16:7). Ez a biblikus világnézet (vö. Zsid. 6:3; Jakab 4:15; I. Péter 3:17). Pál vissza fog térni és Efezusra fókuszál leginkább harmadik missziós útja során.

SZÖVEG: 18:22-23

[22]Miután Cézáreába érkezett, felment, köszöntötte a gyülekezetet, azután lement Antiókhiába. [23]Ott időzött egy darabig, majd útra kelt, sorra végigjárta Galácia vidékét és Frígiát, erősítve valamennyi tanítványt.

18:22 A 21. vers azzal ér véget, hogy Pál Efezusba hajózik. A 22. versben partot ér Palesztinában (Cézáreában), meglátogatta a jeruzsálemi gyülekezetet ("felment", teológiailag szólva), aztán pedig (lement) a szíriai Antiókhiába ment. Nem szabad elfelejtenünk, hogy Lukács nem egy naponkénti, mindent kimerítő utazási naplót ír, hanem az egyik fontos teológiai eseményről ugrál a következőre. Az Apcsel nem modernkori történelem, de egy jó és pontos történelem! A 22. verssel befejeződik a második missziós út és a 23. verssel kezdődik a harmadik missziós út.

18:23 „erősítve valamennyi tanítványt” Pál a Máté 28:19-20 Nagy Parancsolatát komolyan vette. Szolgálata magában foglalta mind az evangelizálást (vö. Máté 28:19 és a tanítványozást is (vö. 15:36; Máté 28:20).

■ **„Galácia vidékét és Frígiát”** Ez a kifejezés, hogy "Galácia vidékét" még mindig ellentéteket szül a tudósok között azzal kapcsolatban, hogy ez a faji vagy a politikai területre utal a mai Törökország közepén.

A frígiai területet először a 2:10-ben említi meg. Némelyek, akik ott voltak a pünkösdi megtapasztaláson, erről a vidékről származott. A 16:6-ban Pálnak megtiltják, hogy ezen a területen tanítson.

El lehet gondolkozni azon, az a kifejezés, hogy "erősítve minden tanítványt", amit a 23. vers végén láthatunk, nem a Pünkösdkor megtértekre utal-e, akik Frígiából származtak, vagy a Pál által Derbében, Lisztrában és Ikóniumban megrtértekre utal-e, amik Galácia római provinciájának déli részén voltak.

Ez Pál harmadik missziós útjának kezdete (vö. 18:23-21:16).

SZÖVEG: 18:24-28

[24]Eközben Efezusba érkezett egy Apollós nevű alexandriai származású zsidó férfi, aki ékesen szóló és az Írásokban jártas ember volt. [25]Ő már tanítást kapott az Úr útjáról, és buzgó lélekkel hirdette, és helyesen tanította a Jézusról szóló igéket, de csak János keresztségét ismerte. [26]Igen bátran kezdett beszélni a zsinagógában is. Amikor meghallgatta őt Akvila és Priszcilla, maguk mellé vették, és még alaposabban megmagyarázták neki az Isten útját. [27]Amikor pedig át akart menni Akhájába, a testvérek biztatták, és írtak a tanítványoknak, hogy fogadják be őt. Amikor megérkezett, nagy segítségükre volt azoknak, akik a kegyelem által hívőkké lettek. [28]Mert erélyesen cáfolta a zsidókat, és a nyilvánosság előtt bizonyította az Írások alapján, hogy Jézus a Krisztus.

18:24 „egy Apollós nevű … zsidó férfi” Nagyon-nagyon szokatlan, hogy egy zsidó férfit egy görög isten után nevezzenek el. Nagyon magas iskolázottsággal rendelkezik és ékesszóló férfi volt (vö. 18:24-19:1). A Korinthusban való szolgálata nagy segítség volt, de kissé problémássá vált, amikor a három csoport egyike (Pál, Péter és Apollós támogatói, vö. I. Kor. 1-4) őt tette meg bajnokának. Nem volt hajlandó visszatérni Korinhtusba (vö. I. Kor. 16:12).

■ **„alexandriai származású”** Ez volt a római birodalom második legnagyobb városa, ami a nagy könyvtáráról és akadémiai sajátosságairól volt ismert. Nagy zsidó lakossággal rendelkezett (akiknek a héber bibliát lefordították görög nyelvre, ez volt a Szeptuaginta), továbbá ez volt Philón otthona is, aki egy híres zsidó, neo-Platonista allegorikus tudós volt.

■ **„Efezusba érkezett”** Az Apcsel nem egy részletes, kronológiai írás. Pál épp most ment el (vö. 23. vers).

■ **„ékesen szóló … ember volt”** Ez a kifejezés koiné görög nyelven jelenthet ékest vagy tanultat is. A Szeptuagintában a *logios* szót Isten jóslataira használták. Apollós nyilvánvalóan tehetségesebb nyilvános szónok volt (görög retorika), mint Pál (hasonlítsd össze: I. Kor. 1:17; 2:1; II. Kor. 10:10 és 11:6). Hathatós szónok volt!

■ **„és az Írásokban jártas”** Az Írások szó az ÓSZ-re utal. Az ÚSZ-ben az összes ihletett írásra való utalás az ÓSZ-re utal (vö. I. Thessz. 2:13; II. Tim. 3:16; I. Péter 1:23-25; II. Péter 1:20-21), azzal a kivétellel, amikor a II. Péter 3:15-16 Pál írásaira utal (analógia használatával) és ihletettnek mondja azt. Apollós jól ismerte az ÓSZ-et.

Az a kifejezés, hogy "jártas" (az angolban "nagy, hatalmas" szó szerepel) az a *dunatos* szó, amit Jézus igében és cselekedetben megjelenő hatalmára használt a Lukács 24:19; Mózesre pedig az Apcsel 7:22.

18:25 „ő már tanítást kapott” Ez egy KÖRÜLÍRÓ RÉGMÚLT PASSZÍV kifejezés (vö. Lukács 1:4). Már kapott tanítást Jézus tanításaiból, de csak egy bizonyos szintig vagy időszakkal bezárólag. Vurtis Vaughan, *Acts* (Apcsel) című könyvében a 118. oldalon lévő lábjegyzet 2. pontja felsorolja azokat a dolgokat, amiket Apollós tudhatott és taníthatott.

1. János volt a Messiás előfutára.
2. Rámutatott a Messiásra, aki az Isten Báránya volt, aki elveszi a világ bűneit.
3. A Názáreti Jézus volt a Messiás.

Én is azt gondolom, hogy valószínűleg a megtérés volt kihangsúlyozva a prédikációiban, mert ez mind János mind Jézus tanításaiban ott volt.

■ **„az Úr útjáról”** "Az út" volt az a kifejezés, amit először használtak Jézus követőinek megnevezésére (vö. 9:2; 19:9,23; 22:4; 24:14,22; János 14:6). Az ÓSZ-ben gyakran használták (vö. V. Mózes 5:32-33; 31:29; Zsolt 27:11; Ézs. 35:8), ahol a hit életstílusáról beszél. Nem tudjuk, hogy ebben a szövegben is ez az értelme szerepel-e (vö. 18:26).

Apollós Jézusról is tudott bizonyos dolgokat, de nyilvánvalóan csak a korai földi szolgálatáról, és a Golgota utáni, feltámadás utáni evangéliumról már nem. A "történet többi részét" is hallania kellett (Paul Harvey).

■ **„buzgó lélekkel”** Szó szerint ez azt jelenti, hogy "égő lélekkel". Ez a kifejezés Apollós lelkesedését hivatott leírni, ami azzal kapcsolatban volt benne, amit tudott és megértett Jézus életéből és tanításaiból.

■ **„de csak János keresztségét ismerte”** Ez a kifejezés Apollóssal kapcsolatban lehet, hogy Lukács irodalmi technikája volt arra, hogy a 19:1-7-ben bevezesse János követőit. Számos eretnekség alakult ki az első századi Palesztinában, amik Keresztelő János tanításával és prédikációival álltak kapcsolatban.

Valóban János volt az utolsó ÓSZ-i próféta, aki elkészítette az eljövendő Messiás útját (vö. Ézs. 40:3; Máté 3:3), de nem ő volt az első evangéliumot hirdető. Ha Apollós tanítása túlságosan is Jánosra fókuszált, akkor teljes mértékben elsiklott Jézus teljes jelentőségteljessége mellett. János és Jézus is kihangsúlyozta a "megtérést", "hitet" és az "istenfélő életet". Mind a ketten elsősorban a zsidókat hívták egy új szövetségre a hittel és a gyakorlattal (szövetséges hűség és YHWH-ban való személyes hit). Mindazonáltal Jézus üzenete az Ő saját központi helyének megerősítő bátor üzenetté fejlődött (pl. János 10 és 14), és valószínűleg ez volt az, amiben Apollós hiányt szenvedett.

18:26 „Igen bátran kezdett beszélni a zsinagógában is” Ezt az IGÉT Pálra használja, hogy a zsinagógában szólt a zsidókhoz a következő helyeken: 13:46; 14:3; 19:8 és Fesztusz előtt a 26:26-

ban. Apollós erőteljes és hatékony prédikátor volt.

■ **„a zsinagógában is"** Figyeld meg, hogy Priszcilla és Akvila is ott voltak. Ez volt Pál hagyományos szokása is.

■ **„Akvila és Priszcilla"** (abban az angol fordításban, amit a kommentár író használ, itt Priszcilla szerepel először, a ford. megjegy.). Nagyon sokszor Priszcilla szerepel elöl, 18:18,26 (a 26. versben magyarul nem); Róma 16:3; II. Tim. 4:19. Ez nagyon szokatlan volt. Lehetséges, hogy ő volt az erősebb személyiség, vagy hogy római nemes volt. Az Apcsel 18:2-ben Akviláról azt mondja, hogy zsidó volt, de Priszcilláról soha nem mondja ezt. El kellett hagyniuk Rómát Claudius Uralkodó rendelete értelmében Kr. u. 49-ben. Korinthusban találkoztak és barátkoztak össze Pállal, és követték őt Efezusba. Mindhárman sátorkészítők voltak.

■ **„maguk mellé vették"** Ezt a kifejezést arra használták, amikor valakit barátként elfogadtak vagy befogadtak. Azt nem tudjuk, hogy hogyan és hol tette ezt Priszcilla és Akvila Apollóssal. Lehet, hogy négyszemközt beszéltek vele, vagy meghívták magukhoz. Figyeld meg, hogy nem hozták kényelmetlen helyzetbe vagy nem intéztek nyilvánosan kihívást ellene!

■ **„és még alaposabban megmagyarázták neki az Isten útját"** Tanítható volt, ami elég ritka a tehetséges, jól iskolázott emberek körében! Nyilvánvaló, hogy reagált a Jézussal kapcsolatos teljesebb információkra.

18:27 „át akart menni Akhájába" A görög D kézirat hozzáteszi, hogy "a korinthusi keresztények sürgetésére". Ő a nekik való prédikátor fajta volt (görög retorikus stílusa miatt).

■ **„a testvérek … írtak"** A Róma 16:1; II. Kor. 3:1, és a II. János utal az egyik gyülekezettől származó más gyülekezeteknek szóló ajánló levelekre. Ez volt a korai egyház módszere arra, hogy elkerüljék a hamis, romboló utazó prédikátorokat.

■ **„nagy segítségükre volt azoknak, akik a kegyelem által hívőkké lettek"** Kétféle módon lehet ezt a kifejezést értelmezni

1. ez azokra a hívőkre utal, akik már megtértek a kegyelem által (NASB, NKJV, NRSV és TEV angol fordítások)
2. ez arra utal, hogy Isten kegyelmesen betöltötte erővel Apollóst (NJB angol fordítás)

A fő IGE, segített (hozzájárult), AORISZT KÖZÉPIGEI KIJELENTŐ módban van. Apollós áldás volt!

A MELLÉKNÉVI IGENÉV "hittek" BEFEJEZETT AKTÍV, ami arra utal, hogy már hívők voltak. Apollós tanítványozóként működött Korinthusban, nem pedig evangélistaként.

18:28 Apollós az ÓSZ-t ugyanúgy használta, mint Péter, István és Pál. Az ÓSZ-ből mutatta be, hogy Jézus volt a Messiás, és ez az Apcselben a zsidóknak szóló prédikációk visszatérő mintája volt.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért szerepel olyan sokszor Priszcilla először a felsorolásban az ÚSZ-ben?
2. Hogyan ismerte meg Pál Priszcillát és Akvillát? Miért?
3. Priszcilla és Akvilla vissza tért-e valaha is Rómába? Honnan tudjuk?
4. Hasonlítsd össze Pál és Apollós prédikációinak stílusát.
5. Apollós már keresztény volt, mikor találkozott Akvillával és Priszillával?

APCSEL 19

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál Efezusban	Pál Efezusban	Pál Hosszú Szolgálata Efezusban	Pál Efezusban	János Tanítványai Efezusban
19:1-7	19:1-10	19:1-7	19:1-2a	19:1-7
			19:2b	
			19:3a	
			19:3b	
			19:4.	Az Efezusi Gyülekezet Megalapítása
			19:5-7	
19:8-10		19:8-10	19:8-10	19:8-10
Szkéva Fiai	A Csodák Krisztust Dicsőítik		Szkéva Fiai	A Zsidó Ördögűzők
19:11-20	19:11-20	19:11-20	19:11-14	19:11-12
				19:13-17
			19:15.	
			19:16-20	
				19:18-19
				19:20.
Lázadás Efezusban	Lázadás Efezusban		Lázadás Efezusban	Pál Tervei
19:21-27	19:21-40	19:21-22	19:21-22	19:21-22
				Efezus: Az Ezüstművesek Lázadása
		19:23-27	19:23-27	19:23-31
19:28-40		19:28-40	19:28-34	
				19:32-40
			19:35-40	

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 19:1-7

[1]Amíg Apollós Korinthusban volt, Pál végigjárva a felső vidékeket, elérkezett Efezusba. Mikor ott néhány tanítványra talált, [2]így szólt hozzájuk: "Kaptatok-e Szentlelket, amikor hívőkké lettetek?" Ők így feleltek: "Hiszen még azt sem hallottuk, hogy van Szentlélek." [3]Ezután megkérdezte tőlük: "Akkor hogyan keresztelkedtetek meg?" "A János keresztségével" - válaszolták ezek. [4]Pál ekkor így szólt: "János, amikor keresztelt, megtérést követelt, de azt mondta a népnek, hogy abban higgyenek, aki utána jön, azaz Jézusban." [5]Amikor ezt meghallották, megkeresztelkedtek az Úr Jézus nevére. [6]És amikor Pál rájuk tette a kezét, leszállt rájuk a Szentlélek, úgyhogy különböző nyelveken szóltak, és prófétáltak. [7]Ezek a férfiak pedig összesen mintegy tizenketten voltak.

19:1 „felső vidékeket” Ez egy másik útvonalra utal, ami a magasabban fekvő területeken vezet át, ahol Pál az előző missziós útja során gyülekezeteket alapított dél Galáciában.

19:2 „Kaptatok-e Szentlelket, amikor hívőkké lettetek?” Az a tény, hogy őket is "tanítványoknak" szólítja (1. vers) és az a kijelentés, hogy "amikor hívőkké lettetek" arra utal, hogy ezek az emberek hívők voltak. Ez a kérdés összekapcsolja (1) a Lélek személyes elfogadását akkor, amikor az illető hitt (AORISZT AKTÍV KIJELENTŐ és AORISZT AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV) és (2) a Lélek felkészítő munkáját, ami nélkül senki sem hihetne (vö. János 6:44,65; Róma 8:9). A Lélek munkájában különböző szintek és fokozatok vannak (vö. János 8:11-15). Az Apcsel könyvének magának kellene figyelmeztetnie a modernkori értelmezőt arra, hogy ne legyen "dogmatikus" az üdvösség "szükségszerű" elemeivel és sorrendjével kapcsolatban. Az Apcsel azt jegyzi fel, hogy mi történt, nem pedig azt, aminek minden alkalommal meg kell történnie. Az üdvösség egy személyes kapcsolat, ami magában foglalja a teljes személyt, de gyakran ez egy progresszív megtapasztalás, ahogy a kapcsolat egyre mélyül és ahogy egyre több és több információt ért meg az Írásokról.

■ **„Hiszen még azt sem hallottuk, hogy van Szentlélek.”** János prédikációja nem eredményezhetett volna szellemi hatást a Lélek nélkül (vö. Róma 8:6-11; I. Kor. 12:3; I. János 4:2). János megemlítette a Szentlelket prédikációiban (vö. Máté 3:11; Márk 1:8; Lukács 3:16; János 1:32-33), de nem szabad elfelejtenünk, hogy ez a felkészítés üzenete volt, nem pedig a beteljesítésé (vö. Ézs. 40:3; Máté 3:3). János volt az utolsó ÓSZ-i próféta, átmeneti prédikátor és az eljövendő Messiás útkészítője. Ő Jézusra irányította az emberek figyelmét (vö. János 1:19-42).

19:3 „Akkor hogyan keresztelkedtetek meg?” Ők Keresztelő János követői voltak. Nyilvánvalóan hűségesek voltak ahhoz a mennyiségű megvilágosodáshoz, amennyit kaptak, de további információkra volt szükségük Jézus életével, halálával, feltámadásával és mennybemenetelével (tehát az evangéliummal) kapcsolatban, pontosan úgy, ahogyan Apollósnak (vö. 18:19-42).

19:3-4 „A János keresztségével” János keresztsége magában foglalta a megtérést és az elvárást (vö. Máté 3:11; Márk 1:15). Mindazonáltal a Jézusban való hittel kell azt beteljesíteni. A történelemből tudjuk, hogy számos olyan eretnek csoport volt, akik az első században alakultak, és azt vallották, hogy ők Keresztelő János követői (*Recognitions of Clement* [Kelemen Felismerései] 60. fejezet). Azzal hogy ezeket a feljegyzéseket leírta, lehet, hogy az volt Lukács célja, hogy

ezeknek a csoportoknak a hatását megsemmisítse. János szolgálata saját maga helyett Jézusra mutatott (vö. János 1:19-42).

19:5 „az Úr Jézus nevére” Lukács leírja, hogy milyen a "Jézus nevére való " keresztség (vö. 2:38; 8:12,16; 10:48). Lásd Különleges Téma: Az Úr Neve a 2:22-ben. Máté leírja az "Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében" való keresztséget (vö. Máté 28:19). Nem a keresztség formája az üdvösség kérdése, hanem a keresztségben résztvevő szíve állapota az, ami fontos. A keresztség formáját kulcskérdéssé tenni olyan, mintha a hangsúlyt rossz helyre tennénk. Az üdvösség nem azt jelenti, hogy egy rítus szentségét helyesen végeztük-e el, hanem az, hogy megtérő/hit kapcsolatba lépünk Jézussal. Lásd a 2:38 jegyzetét.

Amennyire Apollóst ismerjük, aki szintén ismerte János keresztségét, ő nem volt megkeresztelve! A Lélek nyilvánvalóan ott volt erővel szóló prédikációiban és tanításában.

19:6 „Pál rájuk tette a kezét, leszállt rájuk a Szentlélek” A kézrátételt gyakran említi meg a Szentlélekkel kapcsolatosan (vö. 8:16-17; 9:17), de nem mindig (vö. 10:44). Lásd a Különleges Témát a 6:6-ban. A Biblia a Lelket 3 különböző módon köti a hívőhöz: (1) mikor először hisz; (2) a keresztségnél; és (3) a kézrátételkor. Ennek a változatosságnak figyelmeztetnie kellene minket arra, hogy ebben ne legyünk dogmatikusak. Az Apcselnek nem az a célja, hogy egy állandósult mintát tanítson, hanem hogy leírja a Lélek dinamikus megmozdulásait.

Be kell hogy valljam, hogy az, hogy János ezen tizenkét tanítványa nyelveken szólt, meglepett engem. Az Apcselben a nyelveken szólás általában annak a hívő zsidó igehirdető számára egy bizonyíték, hogy Isten elfogadott egy új csoportot, vagy hogy ledöntött egy újabb földrajzi akadályt (a teljes jegyzetért lásd a 2:4b-t). Ezek a férfiak milyen új csoportot képviseltek? Már tanítványok voltak (vö. 1. vers). Miért döntött úgy Lukács, hogy lejegyzi ezt az eseményt? Úgy döntött, hogy a 18. fejezetben Apollóssal bevezeti. Ez egyszerűen csak nem illik bele a mintába, ami valószínűleg azt jelenti, hogy a modernkori értelmezők próbálnak egy sémát vagy egy értelmezési keretet ráhúzni Lukács írásaira, ami egyszerűen nem működik! Lehetséges, hogy ez az alkalom, amikor nyelveken szóltak sokkal inkább a korinthusi eseményre hasonlít!

■ **„prófétáltak”** Ennek a kifejezésnek ÓSZ-i jelentése van, ami eksztázisos viselkedésre utal (vö. I. Sám. 10:10-12; 19:23-24). A szövegkörnyezet lehetséges, hogy ezt az értelmezést támasztja alá. Mindazonáltal az I. és II. Korinthusban (11:4,5,9; 14:1,3,4,5,24,31,39) ez a kifejezés az evangélium bátor hirdetését jelenti. Nehéz az ÚSZ-i prófétálást definiálni. Mivel a Lélekkel való betöltekezés gyakran kapcsolódik az evangélium bátor hirdetéséhez, az is lehetséges, hogy ennek a szövegnek is ez a célja, hogy erre utaljon.

19:7 „összesen mintegy tizenketten voltak” A tizenkettő egy olyan szám, amit gyakran használnak szimbolikusan a Bibliában, de itt ebben az esetben úgy tűnik, hogy ez valós szám volt. Lásd: Különleges Téma: Tizenkettő az 1:22-ben.

SZÖVEG: 19:8-10

8Azután eljárt a zsinagógába, ahol három hónapon át bátran szólt, vitázott, és igyekezett meggyőzni őket az Isten országának dolgairól. 9Amikor pedig egyesek ellenálltak és nem hittek, sőt gyalázták az Úr útját az egész nép előtt, otthagyta őket, a tanítványokat is távol tartotta tőlük, és mindennap egy Tirannosz nevű ember iskolájában tanított. 10Ez két éven át tartott, úgyhogy mindazok, akik Ázsiában laktak, meghallották az Úr igéjét, mind a zsidók, mind a görögök.

19:8 „eljárt a zsinagógába” Ez volt a megszokott módszere (vö. 9:20; 13:5,14; 14:1; 17:2,10; 18:4,19,26).

■ **„bátran szólt”** Ez BEFEJEZETT KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS. Ez egyik eredménye volt a "Lélekkel teljes" állapotnak (vö. 4:13,29,31; 9:28,29; 14:3; 18:26). Pál az Ef. 6:19-ben pontosan ezért imádkozik

■ **„három hónapon át”** Ez a zsinagóga Efezusban nyilvánvalóan megengedte Pálnak, hogy prédikáljon, tanítson, és vitázzon velük sok Szombaton keresztül. Ez önmagában nagyfokú nyitottságot jelent az evangéliummal kapcsolatban, és elismerése Pál Isten-adta tehetségének.

■ **„Isten országának”** Ez Jézus prédikációinak központi témája. Arra utal, hogy Isten fog uralkodni az emberek életében a jelenben, és majd egy nap kiteljesedik az egész földre, úgy ahogyan a mennyben (vö. Máté 6:10). Lásd Különleges Téma a 8:12-ben.

19:9 „egyesek ellenálltak és nem hittek” Mindenkinek, aki hallja az evangéliumot, választási lehetősége van (vö. 17:32,34). Ez a magvető példázatára utal (vö. Máté 13; Márk 4). Ez a bűnösség titka (vö. II. Kor. 4:4).

Az a kifejezés, hogy "ellenálltak" (*sklérunó*) (az angolban a "megkeményedtek" kifejezést használja) egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS (az, hogy nem hittek – az angolban az "engedetlenek lettek" kifejezést használja – pedig BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS), ami a cselekvés kezdetére utal, vagy arra, hogy a cselekvés egy a múltban ismétlődő cselekvés volt. Ugyanezt a kifejezést használja a Róma 9:18 is, hogy leírja azt, hogy Isten hogyan keményítette meg Izrael szívét, továbbá a Zsidókhoz írt levél 3-4 fejezetében is egy ismétlődő kifejezés (vö. 3:8,13,15; 4:7), ami Izrael szívének keménységével foglalkozik a pusztai vándorlás időszaka alatt. Isten aktívan nem keményíti meg az emberek szívét, akiket szeret és a saját képmására alkotott, de megengedi az emberi lázadásnak, hogy megjelenítse magát (vö. Róma 1:24,26,28), és a személyes gonosznak, hogy befolyásolja az Ő általa teremtetteket (vö. Ef. 2:1-3; 4:14; 6:10.18).

■ **„sőt gyalázták az Úr útját az egész nép előtt”** Az evangélium olyan radikálisan különbözik a Judaizmus kizárólagos és teljesítmény orientált gondolkozástól, hogy nem volt semmi közös a kettő között, ha a lehetséges alap tanait az evangéliumnak elutasították. Lukács visszatérő mintája, amivel leírja az agresszív Zsidó ellenállást az evangéliummal szemben, folytatódik (vö. 13:46-48; 18:5-7; 19:8-10; 28:23-289.

■ **„az Úr útja”** Lásd a 18:25 jegyzetét.

■ **„Tirannosz nevű ember iskolájában”** A Bezae Kódex, D, az 5. századból, hozzáteszi, hogy Pál de. 11-től du. 4-ig tanított, amikor a város legnagyobb része pihent, és az épületek elérhetőek voltak. Lehetséges, hogy ez egy szájhagyományi elem. Az általános munkaidő alatt Pál saját munkáját végezte, majd a pihenő idő alatt tanított (vö. 20:34).

Számos feltételezés született Tirannosz beazonosításával kapcsolatban.

1. Ő egy ál-okoskodó volt, akit Szuda említ meg. Szuda a tizedik században írt, de híres/jó hírű forrásokat használt, egészen a klasszikus időkig. Irodalmi munkája olyan, mint egy politikai, irodalmi és egyházi személyekről szóló enciklopédia.
2. Ő egy zsidó rabbi volt (Meyer), aki magániskolát működtetett, hogy Mózes törvényét tanítsa, de erre az álláspontra nincs szövegi bizonyíték.
3. Ez egy épület volt, ami eredetileg egy tornacsarnok volt, de később tanteremmé alakították, amit egy Tirannosz nevű emberről neveztek el, vagy ő birtokolta. Pálnak el kellett hagyni a zsinagógát, és nyilvánvalóan túl sok megtérő volt ahhoz, hogy egy háznál gyűljenek egybe, így kibérelte ezt a tantermet. Ez lehetővé tette számára, hogy Efezus lakosságával kapcsolatban legyen.

19:10 „két éven át” A 20:31-ben Pál kijelenti ebben a provinciában töltött szolgálatának teljes idejét (három év).

■ **„mindazok, akik Ázsiában laktak, meghallották"** Ez egy nyilvánvaló hiperbola. Jézus gyakran beszélt túlzásokban. Ez egyszerűen része az idiomatikus keleti irodalom természetének.

SZÖVEG: 19: 11-20

[11]Isten pedig nem mindennapi csodákat tett Pál keze által; [12]úgyhogy még a testén levő kendőket vagy kötényeket is elvitték a betegekhez, és a betegségek eltávoztak tőlük, a gonosz lelkek pedig kimentek belőlük. [13]Erre a vándorló zsidó ördögűzők közül is megkísérelték néhányan, hogy a gonosz lelkektől megszállottak felett kimondják az Úr Jézus nevét. Így szóltak: "Kényszerítünk titeket arra a Jézusra, akit Pál hirdet!" [14]Egy Szkéva nevű zsidó főpap hét fia is ezt tette. [15]A gonosz lélek azonban visszafelelt, és azt mondta nekik: "Jézust ismerem, Pálról is tudok, de ti kik vagytok?" [16]Az az ember pedig, akiben a gonosz lélek volt, rájuk ugrott, legyűrte őket, és föléjük kerekedett, úgyhogy meztelenül és sebesülten futottak ki abból a házból. [17]Tudomására jutott ez minden Efezusban lakó zsidónak és görögnek, úgyhogy félelem szállta meg mindnyájukat, és magasztalták az Úr Jézus nevét. [18]A hívők közül is sokan eljöttek, megvallották és elbeszélték ilyenféle mesterkedéseiket. [19]Azok közül sokan, akik a varázslást űzték, összehordták könyveiket, és mindenki szeme láttára elégették. Mikor kiszámították a könyvek értékét, ötvenezer ezüstpénzre becsülték. [20]Így az Úr ereje által az ige hatalmasan terjedt és megerősödött.

19:11 Ez nem az első alkalom, hogy Isten rendkívüli csodákkal erősíti meg az igazát és azt, aki a nevében szól (vö. 3:1-10; 5:15; 8:6,13; 9:40-42; 13:11-12; 14:8-11). A babonaság és az okkult praktikák széles körben elterjedtek és meggyökereztek Efezusban. Isten, gazdag lévén irgalomban, megengedte természetfeletti erejének és hatalmának, ami az Ő Messiásában lakozott, hogy Pálon keresztül megnyilvánuljon és kifejezze azt ezek felé a Sátáni megkötözöttségekben lévő emberek felé. Ó, az Isten irgalma!

19:12 „kendőket" Ezek valószínűleg olyan kendők voltak, amiket munka közben a homlokára kötött, hogy az izzadságot felfogja.

■ **„kötényeket"** Ezek munkás kötényekre utalnak, olyasmire, amit az ácsok viselnek. Ezek a gyógyulások megmutatták Isten könyörületét és hatalmát, és alátámasztotta, megerősítette az evangéliumot és Pál szolgálatát.

■ **„a gonosz lelkek pedig kimentek belőlük"** Itt ezeket a démonokat (vö. Lukács 10:17; Apcsel 8:2) "gonosz lelkeknek" hívja (vö. Máté 12:45; Lukács 7:21; 8:2; 11:26; Apcsel 19:12,13,15,16). De Lukács "tisztátalan lelkeknek" is hívja őket (vö. 5:16; 8:7). Az Apcsel 16:16-ban a démont a "python (jövendőmondó) léleknek" mondja. Ezek a kifejezések úgy tűnik, hogy egymás szinonimái. Pál gyakran beszél a démoni kategóriákról, mint például: "feljebb minden méltóságnál és hatalmasságnál, minden erőnél és uralomnál, sőt minden névnél is" (Ef. 1:21), "a mennyei fejedelemségek és hatalmasságok" (Ef. 3:10), vagy "erők és hatalmak ellen, a sötétség világának urai és a gonoszság lelkei ellen, amelyek a mennyei magasságban vannak" (Ef. 6.12). Ezek versek a démoni lelkek szervezetében lévő szintekre kell hogy utaljanak. De az, hogy hogyan, miért, hol és ki, ezekre a válaszok mind csak spekulációk, mert a Biblia úgy döntött, hogy nem jelenti ki a szellemi birodalom részletes leírását. Tisztán és világosan kijelenti Krisztus hatalmát (és Apostolainak hatalmát) a Sátán és birodalma felett, ami a sötétség és a halál birodalma. Jézus "neve" minden név fölött való! Az Ő ismerete üdvösséget, békét, teljességet, helyreállítást és egészséget hoz.

19:13-16 „zsidó ördögűzők" A zsidó ördögűzők elég gyakoriak voltak (Lukács 11:19). Ez a

szövegkörnyezet világosan megmutatja, hogy az ördögűzés nem valami mágikus formulából áll (nevek), hanem a Jézussal való személyes kapcsolat által lehetséges. Ha ez a rész nem lenne szomorú, akkor vicces lenne! Josephus a zsidó ördögűzési rítusról az *Antiq*. 8:2:5-ben beszél, amit Eleázár végzett Salamon kántálásait használva.

19:13 „gonosz lelkek” Ez a démonokra utal. Az ÚSZ gyakran beszél a szellemi valóságról, de nem vitatja meg annak eredetét vagy szervezetük és működésük részleteit. A kíváncsiság, a félelem és a gyakorlati szolgálati szükségek nagyon sok spekulációt okoztak. Az ÚSZ-ben egyáltalán nem fordul elő az ördögűzés ajándéka, pedig a szükség nyilvánvaló. Néhány könyv, ami jó segítség lehet: (1) Kouch: *Christian Conseling and the Occult* (Keresztény Tanácsadás és az Okkultizmus); (2) Unger, *Biblical Demonology and Demons in the World Today* (Biblikus Démonológia és Démonok a Mai Világban); (3) Montgomery, *Principalities and Powers* (Fejedelemségek és Hatalmasságok); Hendrik Berkhof, *Christ and the Powers* (Krisztus és a Hatalmak); (5) Clinton E. Arnold, *Cricial Questions About Spiritual Warfare* (Fontos Kérdések a Szellemi Harcviselésről). Lásd: Különleges Téma: A Démoni, az 5:16-ban.

19:14 „Szkéva nevű zsidó főpap” A mai tudósok semmilyen más írásban nem találják ezt a nevet. Elég problémás lehetett egy zsidó főpapnak (archiereus) Efezusban lennie. Volt egy helyi zsinagóga ugyan, de az egyetlen zsidó templom Jeruzsálemben volt. Lukács ezt a szót számos alkalommal használja az Evangéliumban és az Apcselben is a jeruzsálemi Főpapra és a családjára utalva.

Némelyek azt gondolják, hogy ez az ember valamilyen módon a Főpap családjához tartozott, vagy lehet, hogy a feje volt a huszonnégy papi rend egyikének, amit Dávid állított fel (vö. I. Krón. 24:7-19).

Ha ez a férfi és a fiai papok voltak, akkor elég meglepő, hogy nem használták YHWH-t, mint a hatalommal bíró nevet a lelkek irányítására, mint ahogy a mágia vagy az okkultizmus teszi.

19:15 „Jézust ismerem, Pálról is tudok” Az első IGE a *ginóskó*; a második az *epistamai*. Bizonyos módon ezek egymás szinonimái. Mind a kettőt gyakran használja az Apcselben, de ebben a szövegkörnyezetben nyilvánvalóan különbséget tesz a között, hogy a démon Jézust mint Krisztust ismeri míg Pált mint az Ő szószólóját.

19:17 Lukács azért jegyzi fel ezt, hogy megmutassa hogy a Lélek megdicsőíti (BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS) Jézust.

19:18 „A hívők közül is” Ez BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A kérdés az, hogy az okkultizmusban hittek, vagy ez a kifejezés az evangéliumban való új hitükre utal? Az is lehetséges, hogy az evangéliumban való új hívők még mindig a régi babonaságuk befolyása alatt álltak. Lásd Különleges Téma: Görög Igeidők az Üdvösségre Használva a 2:40-ben.

Korábbi okkultisták lehetséges, hogy meg lettek győzve az által, hogy mi történt a zsidó ördögűzőkkel a 13-16. versben. Ennek az esetnek az üzenete, ami Jézus személyének/nevének hatalmát mutatta meg, gyorsan terjedt (vö. 17. vers). Ezek az emberek biztos nagyon tudatosak voltak a "név" hatalmával kapcsolatban.

■ **„sokan eljöttek”** Ez egy BEFEJeZETLEN KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS.

■ **„megvallották és elbeszélték ilyenféle mesterkedéseiket”** Az ókori Földközi tenger térségét nagyon befolyásolta az okkultizmus. Az élt a közhiedelemben, hogy ha felfednek egy mágikus formulát, akkor az hatástalanná vált. Ez volt a módja annak, hogy megtagadják a múltbeli okkult cselekedeteiket. Van egy típusú mágikus irodalom, ami az akkori világban nagyon híres volt, úgy hívták, hogy az "Efezusi írások"! Ez az eset megmutatja, hogy az evangélium az okkultizmus felett áll (vö. 20. vers).

KÜLÖNLGES TÉMA: HITVALLÁS

A. Ugyanannak a görög szótőnek két formája van, amit a hitvallásra és a nyilatkozatra használnak, a *homolegeó* és az *exomologeó*. Az összevont kifejezést, amit Jakab használ ebből ered: *homo* – ugyanaz, *legó*, mondani/beszélni és *ex*, kifelé. Az alap jelentése az, hogy ugyanazt mondani, vagy egyetérteni. Az *ex* szócska azért lett hozzákapcsolva, hogy nyilvános kijelentés értelmet kapjon.
B. Ennek a szócsoportnak az angol fordításai a következőek:
   1. dicsér
   2. egyetért
   3. kijelent/kimond
   4. kijelent/vall/állít
   5. bevall/megvall
C. Ennek a szócsoportnak látszólag két ellentétes használata volt
   1. dicsérni (Istent)
   2. bevallani a bűnt.

   Lehetséges, hogy ez az emberiség azon érzésből származik, hogy Isten szent, maguk pedig bűnösek. Ha az egyiket igaznak fogadják el, mind a kettő igaz.
D. Ennek a szócsoportnak az ÚSZ-i használatai a következők:
   1. megfogadni (vö. Máté 14:7; Apcsel 7:17)
   2. egyetérteni vagy beleegyezni valamibe (vö. János 1:20; Lukács 22:6; Apcsel. 24:14; Zsidók 11:13)
   3. dicsérni (vö. Máté 11:25; Lukács 10:21; Róma 14:11; 15:9)
   4. helyeselni/hozzájárulni/jóváhagyni/vallást tenni
      a. egy személyt/személyről (vö. Máté 10:32; Lukács 12:8; János 9:22; 12:42; Róma 10:9; Filippi 2:11; Jel. 3:5)
      b. igazságot/igazságról (vö. Apcsel. 23:8; II. Kor 11:13; I. János 4:2)
   5. nyilvánosan vallást tenni (a jogi értelem vallásos megerősítéssé fejlődött, vö. Apcsel 24:14; I. Tim. 6:13)
      a. a bűnök megvallása nélkül (vö. I. Tim. 6:12; Zsidók 10:23)
      b. bűnvallással együtt (vö. Máté 3:6; Apcsel. 19:18; Zsidók 4:14; Jakab 5:16; I. János 1:9)

19:19 „varázslást” Lásd Különleges Téma a 8:9-ben.

A "könyvek" (*biblous*) utalhat nagy könyvekre vagy kis papirusz tekercsekre, amiken eskük vagy átkok voltak felírva. Ezeket amulettekként hordták. A hatalmas ár azt mutatja, hogy (1) milyen babonásak voltak az emberek és hogy (2) az evangélium mennyire felszabadította őket!

■ **„mindenki szeme láttára elégették”** Ezek nagyon drága és keresett könyvek és pergamenek voltak. Az, hogy elégették ezeket, az ezeknek az új hívőknek a nyilvános megtérése és a Krisztusban való hitük megvallása volt, nem pedig a "hatalmakban"!

19:20 Az evangélium üzenete megszemélyesített és összegzett. Lukács összegzése segít nekünk abban, hogy felosszuk az Apcselt hat részre (vö. 6:7; 9:31; 12:24; 16:5; 19:20; 28:31).

SZÖVEG: 19:21-22

21 Amikor mindez megtörtént, Pál elhatározta a Lélek által, hogy Macedóniát és Akháját bejárva, Jeruzsálembe megy. Így szólt: "Miután ott már voltam, Rómát is meg kell látnom."
22 Elküldött Macedóniába kettőt azok közül, akik neki szolgáltak, Timóteust és Erásztoszt; ő pedig egy ideig Ázsiában maradt.

19:21

NASB	**„Pál elhatározta a lélekben”**
NKJV	**„Pál elhatározta a Lélekben”**
NRSV	**„Pál eldöntötte a Lélekben”**
TEV, NJB	**„Pál eldöntötte”**
TEV (lábjegyzet)	**„Pál, a Lélek által vezetve, döntést hozott”**

Itt Isten szuverenitásának és az emberiség szabad akaratának kombinációját láthatjuk. Nem tudjuk biztosan, hogy az a kifejezés, hogy "lélek" mire utal pontosan:

1. a Szentlélekre
2. az emberi lélekre (vö. 7:59; 17:16; 18:25; Róma 1:9; 8:16; I. Kor. 2:11; 5:4; 16:18; II. Kor. 2:11; 7:13; 12:18; Gal. 6:18; Fil. 4:23).

Ha itt Szentlélekről van szó, akkor ez egy újabb példája annak, hogy az isteni vezetés a megfelelő emberi válaszreakcióval párosult.

Lukács gyakran tömören kommentál, hogy bevezesse az eseményeket, amik később majd feltűnnek a feljegyzéseiben. Nagyon is lehetséges, hogy Lukács azért mondja azt, hogy Pál úgy döntött, hogy felmegy Jeruzsálembe, mert Isten vezette így (azaz *die*, a 21. versben), s nem a Demeter és az ötvösök szította lázadás miatt (vö. 23-41. versek).

■ **„Rómát is meg kell látnom”** Pálnak meg kellett (*dei*) látogatnia a Római gyülekezetet (vö. 9:15; Róma 1:10) Spanyolországba tartó útja során (vö. Róma 15:24,28). Szerette volna, hogy ismerik őt és támogatják a missziós munkáját. Továbbá áldását/ajándékát is szerette volna oda adni nekik az akkori helyzetükben.

19:22 „Erásztosz” Ez az a férfi, aki a Róma 16:23-ban név szerint is meg van említve. Korinthus számvevőjének mondják. Ez a név a II. Tim. 4:20-ban is feltűnik. Lehetséges, hogy ugyanarra a személyre utalnak, de nem tudjuk pontosan.

■ **„ő pedig egy ideig Ázsiában maradt”** Az evangélium dicsőséges gyorsasággal terjedt, ami hatással volt a provinciára és megtéréseket okozott (vö. I. Kor. 16:9).

SZÖVEG: 19:23-27

23Abban az időben nem csekély zavargás támadt az Úr útja miatt. 24Mert egy ötvös, név szerint Demeter, ezüstből kis Artemisz-templomokat készített, és ezáltal nem csekély keresethez juttatta a mestereket. 25Ez az ember összegyűjtötte a mestereket, valamint a hasonló foglalkozásúakat, és így szólt hozzájuk: "Férfiak, tudjátok, hogy ebből a keresetből származik a mi jólétünk. 26De látjátok, és halljátok, hogy nemcsak Efezusban, hanem szinte az egész Ázsiában nagy tömeget nyert meg és vezetett félre ez a Pál, aki azt mondja, hogy amiket emberkéz alkot, azok nem istenek. 27Nemcsak az a veszély fenyeget azonban, hogy ez a mesterség csődbe jut, hanem az is, hogy a nagy istennőnek, Artemisznek a templomát is semmibe veszik, és így ő, akit egész Ázsia és az egész földkerekség tisztel, el fogja veszteni dicsőségét."

19:23 „útja” Ez volt a kereszténység legkorábbi megkülönböztetése. Az ÓSZ-i fogalmáról szól (pl. Zsolt. 1:1,6; 5:8; 25:4,8,9,12; 27:11; 37:5,7,23,34), ami az életstílus szerű hit (vö. 9:2; 19:9,23; 22:4; 24:14,22; és lehet, hogy a 18:25-26 is).

19:24 „Artemisz-templomokat” Ez kicsi ezüst szobrocskákra utal (1) amik az Artemisz-templomot ábrázolták, vagy (2) arra a meteorit darabra, ami egy több mellű nőre hasonlított. A régészek nagyon sok ezüst szobrocskát találtak erről az istennőről, de egyik sem volt templom. A világ hét csodájának egyike volt. Az alapja 30 m x 103 m volt. 177 oszlopa volt, amik 16,7 m

magasak és 1,8 m vastagok voltak. Négyszer nagyobb volt, mint az athéni Pantheon (Plinius, Nat. Hist. 36:95-97, 179).

■ **„Artemisz”** Az az Artemisz, akit itt imádtak Efezusban, nem a Római Pentheonban lévő Dianával azonosítandó. Ez az istennő valószínűleg közelebb állt Cibelé-hez, az anyaistennőhöz. A vallási gyakorlatoknak nagyon sok közös tulajdonsága volt a kánaáni termékenységi kultuszhoz (lásd M. R. Vincent, Word Studies [Szó Tanulmányok], 1. kötet, 271. oldal).

■ **„nem csekély keresethez”** Ennek az üldözésnek gazdasági alapja volt (vö. 25. és 27. vers).

■ **„mesterek”** Ebből a görög szóból származik a "technikus" kifejezés. Az akkori Földközi tenger vidékén a céhek, vagy a különböző mesterek szakszervezeti tömörülése nagyon népszerű és hatalommal bíró volt. Pál a sátorkészítők céhébe tartozott volna.

19:26-27 Ez bepillantást ad arról, hogy Pál szolgálata milyen átható volt Ázsiában.

■ **„hogy amiket emberkéz alkot, azok nem istenek”** Ez megmutatja azt az ÓSZ-i fogalmat, hogy a bálványimás hiábavalóság (vö. V. Mózes 4:28; Zsolt. 115:4-8; 135: 15-18; Ézs. 44:9-17; Jer. 10:3-11).

19:27 Számos olyan írás van a görög irodalomban az első századból, ami megemlíti az efezusiak Artemiszét. Úgy tűnik, hogy harminckilenc különböző város volt az akkori Földközi tenger vidékén, amik részt vettek ennek az anyaistennő termékenységi imádatában.

SZÖVEG: 19:28-40

28Amikor ezeket hallották, haragra gerjedtek, és így kiáltoztak: "Nagy az efezusi Artemisz!" 29A zűrzavar kiterjedt az egész városra. Majd megragadva a macedón Gájuszt és Arisztarkhoszt, Pál útitársait, egy akarattal a színházba rohantak.30Pál is be akart menni a népgyűlésbe, de őt nem engedték a tanítványok. 31Néhány ázsiai főtisztviselő, aki barátja volt, szintén üzent neki, és kérte, hogy ne menjen el a színházba. 32Ott pedig az egyik ezt, a másik azt kiáltozta; a gyűlés ugyanis zűrzavarba torkolott, és a legtöbben azt sem tudták, miért jöttek össze. 33A tömegből a zsidók Sándort állították az emelvényre, őt előre küldve, aki azután kezével intve védőbeszédet akart mondani a népgyűlés előtt. 34De amikor felismerték, hogy zsidó, egyetlen kiáltás tört ki mindenkiből, és ezt lehetett hallani mintegy két órán át: "Nagy az efezusi Artemisz!" 35Végre a város jegyzője lecsendesítette a sokaságot, és így szólt: "Efezusi férfiak, van-e olyan ember, aki ne tudná, hogy Efezus városa a nagy istennő, Artemisz templomának, és az ő égből leszállt képének az őrizője? 36Mivel tehát ezt senki nem vitathatja, nyugodjatok meg, és ne kövessetek el semmiféle meggondolatlanságot. 37Mert idehoztátok ezeket az embereket, akik nem templomrablók, és nem is káromolják a mi istennőnket. 38Ha tehát Demeternek és a hozzá tartozó mestereknek panaszuk van valaki ellen, vannak törvénykezési napok, és vannak helytartók, pereljenek ott egymással. 39Ha pedig ezenkívül van valami kívánságotok, a törvényes népgyűlésen azt is el lehet intézni. 40Mert így is az a veszély fenyeget minket, hogy lázadással vádolnak a mai nap miatt; nincs ugyanis semmiféle oka, amellyel meg tudnánk magyarázni ezt a csődületet." Ezeket mondva feloszlatta a gyűlést.

19:28 Ez a vers megmutatja, hogy az akkori világban milyen közel tartották egymáshoz a vallást és a helyi hagyományokat. Nagyon sok ember a napi betevőjét a helyi pogány templomokkal kapcsolatosan kereste meg.

■ **„Nagy az efezusi Artemisz!”** Ezt a termékenységi istennőt gyakran hívták "a Nagy" istennőnek. Lehet, hogy ez volt a templom imádati szlogenje.

19:29 „a színházba rohantak” A romjai ennek a nagyon nagy amfiteátrumnak még ma is megvannak. Körülbelül 25-56 ezer ember befogadására volt képes (a becslések eltérőek).

■ **„egy akarattal”** Az Apcsel gyakran használja ezt a kifejezést, hogy "egy akarattal", hogy leírja a hívők egységét és közösségét (vö. 1:14; 2:1,46; 4:24; 5:12; 8:6; 15:25), de azt is, hogy a gonosz hogyan egyesül (vö. 7:57; 12:20; 18:12). Az egység maga nem cél. Az egység célja az, ami fontos!

■ **„Gájusz”** Derbéből való volt (vö. 20:4). Ez egy elég gyakori név volt, tehát elég nehéz pontosan azonosítani (vö. I. Kor. 1:14; III. János 3).

■ **„Arisztarkhosz”** Ő Thesszalonikából való volt (vö. 20:4; 27:2; Kol. 4:10-11; Fil. 2:4).

19:30 „nem engedték a tanítványok” Pál egy elég határozott, makacs ember volt! Mindazonáltal megengedte, hogy a többi hívő némely döntését befolyásolja (vö. 31. vers).

19:31 „néhány Ázsiai” Ez a kifejezés azt jelenti, hogy "helybéli kiválasztott tisztviselő", de ezt számos értelemben használta. Ez egy újabb technikai fogalom a helyi politikai tisztviselőkre, amiket Lukács olyan pontosan használ. Úgy tűnik, hogy ők is hívőkké lettek, vagy legalábbis Pál barátai lettek. Itt Lukács újra megmutatja, hogy a kereszténység nem jelentett veszélyt a helyi kormányzati hatóságokra. Ez és az ilyen versek miatt feltételezi némely kommentátor, hogy az Apcsel azért íródott, hogy Pál tárgyalásán felolvassák Rómában. A gyülekezet újra és újra konfliktusba keveredett a zsidókkal, de a kormánnyal nem!

19:32 „a gyűlés” Ez ugyanaz a görög szó (*ekklsia*) amit a gyülekezetre használ. Az Apcsel 19:32,39-ben és a 41. versben a városi emberek gyűlésére utalt.

A korai egyház azért választotta ezt a kifejezést, mert a Szeptuaginta ezt a szót használta "Izrael gyülekezetére".

■ **„a legtöbben azt sem tudták, miért jöttek össze”** Ez egy tipikus tömeg-jelenet volt.

19:33 „Sándor” A helybéli zsidók szerették volna megértetni, hogy ők egy teljesen különálló csoport ezektől az utazó keresztény misszionáriusoktól, de visszafelé sült el a dolog. Azt, hogy ez ugyanaz a férfi-e, akit a II. Tim. 4:14 említ meg, nem tudjuk biztosan, de az I. Tim. 1:20 kétségessé teszi ezt.

■ **„kezével intve”** Ez egy kulturális módja volt annak, hogy az illető csendre intse a hallgatóságot, hogy szólhasson (vö. 12:17; 13:16; 19:33; 21:40).

■ **„védőbeszédet”** Az "apológia" (mentegetőzés/védekezés) szó ebből a görög fogalomból származik, ami jogi védekezésre utalt. Lukács gyakran használta ezt az IGÉT (vö. Lukács 12:11; 21:14; Apcsel 19:32; 24:10; 25:8; 26:1,2,24) és a FŐNEVET is az Apcsel 22:1-ben és a 25:16-ban is.

19: 34 Ez vagy (1) a Görög-Római világ antiszemitizmusát mutatta meg, vagy (2) a tömeg Pál szolgálata miatti dühét.

19:35 „a város jegyzője” Ez volt a polgári tisztviselők főnöke, aki összekötőként szolgált a Római kormány és ezek között a városok között, ahol ezek a híres templomok voltak. A kifejezés, amit itt

használ az a *grammateus*. A leggyakrabban az Apcselben a zsidó írástudókra használták (vö. 4:5; 6:12; 23:9). A Szeptuagintában az egyiptomi vezetőre utalt, aki a magasabb vezetők számára nyújtott be feljegyzéseket (vö. II. Mózes 5:6) és a zsidó hatóságoknak (vö. V. Mózes 20:5).

■ **„Efezus városa … templomának őrzője"** Az "őrző" kifejezés szó szerint azt jelenti, hogy "templom söprő" (*neókos*, templom gondnok). Ez egy megtisztelő címmé vált, bár eredetileg a legalacsonyabb templomszolgára utalt.

■ **„égből leszállt képének"** Úgy tűnik, hogy ez egy lehullott meteor volt, ami egy sokmellű nőre hasonlított. Tökéletes bálvány volt ez a termékenységi kultuszhoz. Az "égből" (vagy mennyből) kifejezés azt jelenti, hogy "ami Zeusztól (*dios*) hullott le".

19:37 A lázadásnak nem volt valódi alapja, így római fegyelmezésre számíthattak (vö. 40. vers).

19:38-39 „pereljenek ott egymással" Hadd járják végig a megfelelő utat, amit a panaszok benyújtására adottak voltak. Ebben a két versben két ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat van.

19: 38 „helytartók" Kétfajta római provincia volt, azok, amiket az uralkodó irányított, és azok, amiket a szenátus (Augustus, Acts of Settlement, Kr. e. 27). A Római provinciákat a következők irányították:

1. a szenátori provinciákat prokonzulok vagy propraetorok irányították
2. a birodalmi provinciákat legatus vagy pro proetorok irányították
3. további kisebb vagy problémásabb provinciában prefektusok irányítottak
4. a szabad városokat helyi vezetők irányították, de római irányelvek alapján
5. védelem alatt lévő államokat, mint pl. Palesztinát, helyi vezetők irányították, de korlátozásokkal és megkötésekkel

Efezus egy szenátori provinciában volt, így prokonzulja volt. A prokonzulokat három alakalommal említik meg:

1. Szergiusz Paulusz, Cipruson, Apcsel 13:7-8,12
2. Gallió, Akhájában, Apcsel 18:12
3. nincs név megemlítve, de a kategória igen, Efezus, Apcsel 19:38

19: 39-40 „népgyűlésen" Ez az *ekklesia* szó, amit a görög város-államokban a városi gyűlésekre használtak. Az összegyűlt gyülekezetre kezdték el használni, mert a Szeptuagintában azt a héber kifejezést fordították le vele, hogy "gyűlés" (*Qahal*).

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást <u>elősegítő</u> kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. A 2-6-os verseket úgy kell tekintenünk, mint szövegi bizonyítékot
   a. némely hívők újrakeresztelésére
   b. a kézrátételre, mint annak eszközét, hogy a nyelveken szólás újabb áldását megkapják?
2. Definiáld a prófétálást (6. vers).
3. Miért jegyzi fel az Apcsel azt, hogy Pál találkozott Apollóssal és Keresztelő János tizenkét tanítványával is?

4. A 11. és 12. versek a norma minden korban és kultúrában lévő gyülekezet számára?
5. Az ördögűzés miért nem szerepel a szellemi ajándékok felsorolásában?
6. A hívőknek miért nem adatott több biblikus információ ebben a témában?
7. Mi volt a célja ezeknek a csodás eseményeknek? (vö. 17. vers)

APCSEL 20

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál Macedóniai Útja	Görögországi Utazások	Az Utolsó Látogatás Görögországban	Macedóniában és Akhájában	Pál Elhagyja Efezust
20:1-6	20:1-6	20:1-6	20:1-6	20:1-6
Pál Elbúcsúzik Tróásztól	Szolgálat Tróászban	Pál Visszatér Paleszinába (20:7-21:14)	Pál Utolsó Látogatása Tróászban	Tróász: Pál Feltámaszt egy Halott Embert az Életre
20:7-12	20:7-12	20:7-21	20:7-12	20:7-12
Utazás Tróászból Milétoszba	Tróászból Milétoszba		Tróászból Milétoszba	Tróászból Milétoszba
20:13-16	20:13-16	20:13-16	20:13-16	20:13-16
Pál az Efezusi Vénekhez Szól	Az Efezusi Véneket Bátorítja		Pál Elköszönő Beszéde az Efezusi Vénekhez	Búcsú az Efezusi Vénektől
20:17-24	20:17-38	20:17-18a	20:17-24	20:17-18a
		20:18b-24		20:18b-21
				20:22-24
20:25-35		20:25-35	20:25-31	20:25-27
				20:28.
				20:28-32
			20:32-35	
				20:33-35
20:36:38		20:36-38	20:36-38	20:36-38

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK AZ 1-6-OS VERSEKBE

A. Ez egy nagyon rövid, épp ezért némileg összezavaró összegzése Pál macedóniai és görögországi szolgálatának és harmadik missziós útjának.

B. A legjobb módja annak, hogy Pál szolgálatát rendszerezzük ezen a területen az az, hogy megnézzük a leveleit, legfőképp az I. és a II. Korinthust.

C. Lukács megpróbálja részletezni Pál megmozdulásait azáltal, hogy az idő határozóit és helységneveket használja, de rövidsége némi zavart okoz.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 20:1-6

[1]Miután megszűnt a zavargás, magához hívatta Pál a tanítványokat, bátorította őket, és elköszönve tőlük elindult Macedóniába. [2]Bejárta annak tartományait, számos beszédben intette őket, majd elment Görögországba. [3]Három hónapig tartózkodott ott, mivel azonban a zsidók merényletet terveztek ellene, amikor hajóra akart szállni Szíria felé, úgy döntött, hogy Macedónián át tér vissza. [4]Elkísérte őt a béreai Szópatér, Pirrosz fia, a thesszalonikaiak közül pedig Arisztarkhosz és Szekundusz, a derbéi Gájusz és Timóteus, valamint az ázsiai Tükhikosz és Trofimosz. [5]Ezek előre mentek, és Tróászban vártak ránk. [6]Mi pedig a kovásztalan kenyerek napjai után elhajóztunk Filippiből, és öt nap múlva érkeztünk hozzájuk Tróászba, ahol hét napot töltöttünk.

20:1 „Miután megszűnt a zavargás" Ez a kifejezés kétértelmű. Nem arra akar utalni, hogy Pál azonnal elhagyta Efezust a lázadás miatt, amit Demeter okozott. Pál nem a lázadás miatt ment el, hanem mert evangelista munkáját elvégezte, ahogy azt Demeter saját kijelentései is nyilvánvalóvá tették (vö. 19:26).

■ **„magához hívatta Pál a tanítványokat, bátorította őket"** Pált mind az evangelizálás mind a tanítványozás foglalkoztatta (vö. 2. vers; Máté 28:18-20). Az evangélium, bár személyesen fogadjuk, családdá válik, ami felé szolgálnunk kell (vö. I. Kor. 12:7). A helyi hívők célja a gyülekezet volt!

20:2 „bejárta annak tartományait" Ez valószínűleg a következőkre utal: (1) Illíria (vö. Róma 15:19 vagy (2) a macedóniai városok: Filippi, Thesszalonika és Bérea.

■ **„elment Görögországba"** Görögország (*Hellas*) Akhája Római Provinciáját jelenti (vö. 19:21). Ez leginkább Korinthus városára utal. Pálnak ezen a területen kiterjedt szolgálata volt. Ez idő alatt írta meg a Rómaiakhoz írott levelét. Aggódott a Korinthusban lévő gyülekezetért, ahogy azt az I. Kor. 16:-5-9 és a II. Kor. 2:12-13 nyilvánvalóan megmutatja.

20:3 Ez a vers Pál útiterveihez kapcsolódik. Elég gyakran meg kellett azokat változtatnia a körülmények miatt. Ebben az esetben Pál azt gondolta, hogy nem lenne bölcs zarándok hajóra szállni és így indulni Jeruzsálem felé, így szárazföldön utazott.

■ **„a zsidók merényletet terveztek ellene, amikor hajóra akart szállni"** Lehet, hogy egy zarándokhajón akart utazni, ami minden kikötőben megállt az út során, hogy zsidó zarándokokat vigyen a jeruzsálemi ünnepekre.

■ **„Szópatér, Arisztarkhosz és Szekundusz, Gájusz és Timóteus, Tükhikosz és Trofimosz”** Ezek valószínűleg olyan férfiak, akiket különböző gyülekezetekből küldtek, hogy kísérjék el Pál különleges anyagai támogatását a jeruzsálemi gyülekezethez (vö. I. Kor. 16:1-3; II. Kor. 8-9). Szópatér valószínűleg a Róma 16:21 Szószipatrosza. Arisztarkhoszt az Apcsel 19:29; 27:2 és a Kol. 4:10 említi meg. Tükhikoszt az Ef. 6:21-22; Kol. 4:7-8; II. Tim. 4:12 és a Titusz 3:12 említi meg. Gájusz az Apcsel 19:29-ben van megemlítve. Trofimosz az Apcsel 21:29-ben és a II. Tim. 4:20-ban van megemlítve. A következőket az I. Korinthusi levélről szóló kommentáromból idézem.

> **„gyűjtés”** A *Logia* kifejezést Egyiptomban talált görög papiruszokon a vallási célú pénzadományokra használták, és nem kapcsolódott a hagyományos adóhoz (vö. Mpulton, Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament* [A Görög Szövetség Szókincse], 377. oldal). Nem tudjuk pontosan, hogy ebben a szövegkörnyezetben egy általános ajándékról van-e szó, vagy egy külön ajándékról a gyülekezet számára. Pál a júdeai szegényekkel egy beszélgetés után kezdett törődni, amit Jakabbal, Jánossal és Barnabással folytatott a Gal. 2:10-ben és a 6:10-ben. Ezt a bizonyos felajánlást az antiókhiai gyülekezet kezdeményezte, ahol Pál és Barnabás szolgált, Apcsel 11:27-30. Ezt a felajánlást több helyen is megemlíti az ÚSZ (vö. Róma 15:26; II. Kor. 8:9; I. Kor. 16:1). Egy próbálkozás volt arra, hogy megpecsételje a héber anyagyülekezettel való kapcsolatát a pogány gyülekezeteknek.
>
> Pál ezt az egyszeri adományt számos néven hívja.
>
> 1. alamizsna, Apcsel 24:17
> 2. közösség, (a magyar a megadott helyeken különböző szavakat használ) Róma 15:26,27; II. Kor. 8:4; 9:13
> 3. tartozás, Róma 15:27
> 4. szolgálat, Róma 15:27; II. Kor. 9:12
>
> A II. Kor. 8:6,16-ból úgy tűnik, hogy lehetséges, hogy Titusz is egy egyházat képviselt. Nagyon fura, hogy Lukács soha sem említi meg Tituszt az Apcselben. Az volt a feltételezés, hogy Titusz Lukács testvére volt, és hogy a szerénység volt az oka, hogy elhagyta nevének megemlítését. Ez a II. Kor. 8:18 meg nem nevezett testvérét és megmagyarázná, akiről sokan azt gondolják, hogy Lukács volt (Origenész feljegyezte Eusebiosz *Hist. Eccl.* 6.25.6-ban; A. T. Robertson: Word Pictures in the New Testament [Szóképek az Újszövetségben], 245. oldal).
>
> F. F. Bruce, *Paul: Apostle of the Heart Set Free* (Pál: A Szív Apostola Szabaddá Téve), ezt mondja arról, hogy Titusz és Lukács testvérek voltak:
>
> "Egy magyarázat arra, hogy Lukács miért hallgat arról, aki Pál helyettese volt, és akiben annyira megbízott, az lehet, hogy Titusz Lukács testvére volt: vö. W. M. Ramsay, *St. Paul the Traveller and the Roman Citizen* (Szent Pál az Utazó és a Római Állapolgár), (London, 1895), 390. oldal; *Luke, the Physician and Other Studies* (Lukács az Orvos, és Más Tanulmányok), (London, 1908), 17. oldal; A. Souter, 'A Suggested Relationship Between Titus and Luke' (Titusz és Lukács Közötti Feltételezett Kapcsolat), *Expository Times* 18 (1906-7), 285. oldal; és 'The Relationship Between Titus and Luke, *ibid*. 335. oldal. De ha fenntartjuk ezt a kapcsolatot, akkor annak a lehetőségét, hogy Lukács a "testvér" a II. Kor. 8:18-ban (l. 320. oldal) ki kell húznunk: Pál célja azzal, hogy ezt a "testvért" elküldte Titusszal az volt, ez a személy legyen a független garancia arra, hogy ennek a segélynek az átadása becsületesen megtörtént, ezt a célt pedig meghiúsította volna, ha a kritikusainak lehetősége lett volna felhívni az emberek figyelmét a két személy közötti vérrokonságra. Semmi sem táplálhatta volna jobban a már amúgy is létező gyanúsítgatásokat" (339. oldal, 5. lábjegyzet).

20:5 „ránk” Lukács újra belekezd szemtanúi feljegyzéseibe, amit Filippinél szakított félbe (vö. Apcsel 16). Azok a részek, ahol többes számban beszél, a következő helyeken beazonosíthatóak: 16:10-17; 20:5-15; 21:1-18; és 27:1-28:1b.

20:6 „a kovásztalan kenyerek" Ezt a hét napos ünnepet, amit Április közepén tartottak az egy napos Páska ünneppel vonták össze (vö. II. Mózes 13). Pál zsidó háttere kihatással volt arra, ahogyan a naptárat értelmezte. Semmit nem tudunk a Filippiben lévő zsidókról vagy egy zsinagógáról, így aztán Pál nem tartotta meg ezt az ünnepet bizonyságtételéhez felhasználva (vö. I. Kor. 9:19-23). Lehetséges, hogy csak azért van megemlítve, mert Pünkösdre Jeruzsálemben szeretett volna lenni, és ezt az utat tervezgette (vö. 20:16).

SZÖVEG: 20:7-12

7A hét első napján pedig, amikor összegyűltünk, hogy megtörjük a kenyeret, Pál prédikált nekik, és mivel másnap már el akart utazni, a tanítást egészen éjfélig meghosszabbította.
8Elég sok lámpás volt abban a felső szobában, ahol együtt voltunk. 9Egy Eutikhosz nevű ifjú pedig, aki az ablakban ült, mély álomba merült, mivel Pál sokáig prédikált, és az álomtól elnehezülve leesett a harmadik emeletről, úgyhogy holtan szedték fel. 10Ekkor Pál lement, ráborult, átölelte, és ezt mondta: "Ne zajongjatok, mert a lelke benne van." 11Azután felment, megtörte a kenyeret, evett, és még sokáig, egészen virradatig beszélt hozzájuk, majd útnak indult. 12A fiút pedig élve hozták fel, és egészen megvigasztalódtak.

20:7 „A hét első napján pedig, amikor összegyűltünk, hogy megtörjük a kenyeret" Ez mutatja a korai egyház szokását, hogy vasárnaponként gyűltek össze, hogy közösségben együtt étkezzenek (vö. 11. vers) és hogy emlékezésként úrvacsorázzanak (a "kenyértörés" egy ÚSZ-i idióma az Úrvacsorára). Maga Jézus állította fel annak a gyakorlatnak a példáját, hogy vasárnap volt az istentisztelet a feltámadása utáni megjelenéseivel (vö. János 20:19,26; 21:1; Lukács 24:36; I. Kor. 16:2).

A *Helps for Tranlator* sorozat (Segítség a Fordítónak) (Newman és Nida, *The Acts of the Apostles* [Az Apostolok Cselekedetei], 384. oldal) azt mondja, hogy Lukács a zsidó időszámítás szerint utal erre az időpontra, ami szombat este lenne (vö. TEV angol fordítás), de a legtöbb fordítás jobban figyel a szószerintiségre, és "a hét első napján" kifejezést használja. Az Apcselben ez az egyetlen előfordulása ennek a kifejezésnek. Pál ezt a kifejezést, hogy " hét első napja" csak az I. Kor. 16:2-ben használja, ahol vasárnapra utal.

■ **„meghosszabbította"** Pál annyit szeretett volna tanítani és bátorítani, amennyit csak tudott (vö. 2,31).

■ **„éjfélig"** A zsidók a napot hajnalban kezdték vagy este az I. Mózes 1 miatt, még a rómaiak a napot éjféltől számították.

20:8 „sok lámpás volt" Ez minden bizonnyal egy meleg, fülledt, lehetséges hogy füstös légkör volt. Úgy tűnik, hogy Lukács megpróbálja megmagyarázni, hogy Eutikhosz miért aludt el.

20:9 „ifjú" Ez a kifejezés olyan férfire utal, aki élete elején járt. A 12. versben egy másik kifejezést használ, ami gyerekre utalt. Eutikhosz fiatal férfi volt.

■ **„Eutikhosz … aki az ablakban ült, mély álomba merült, mivel Pál sokáig prédikált"** Ez a JELENIDEJŰ PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV bibliai bizonyítékot ad mind a hosszú prédikációkra mind pedig az alvó hallgatókra!

■ **„holtan szedték fel"** Nyilvánvalóan halott volt! Lásd a 12. verset.

20:10 „ráborult, átölelte" Pál az ÓSZ-i Illéshez és Elizeushoz nagyon hasonlóan tett, akik szintén feltámasztottak egy halottat ugyanilyen módon (vö. I. Kir. 17:21; II. Kir. 4:34). Azt mondja hallgatóságának, hogy ne aggódjanak, de valójában biztosra veszem, hogy Pált is zavarta a dolog!

■ **„Ne zajongjatok”** (az angol fordításban, amit a szerző használ az a kifejezés található, hogy ne nyugtalankodjatok) Ez egy JELENIDEJŰ FELSZÓLÍÁS, NEGATÍV NÉVELŐVEL, ami azt jelenti, hogy befejezni egy cselekedetet, ami már folyamatban volt.

SZÖVEG: 20:13-16

13Mi pedig előre mentünk, és hajóra szállva Asszoszba utaztunk, hogy ott vegyük fel Pált,
mivel így rendelkezett; odáig ugyanis gyalog akart jönni. 14Amikor aztán Asszaoszban ránk
talált, felvettük a hajóra, és Mitilénébe mentünk. 15Onnan tovább hajóztunk, és a következő
napon eljutottunk Khiosz elé. Másnap befutottunk Számoszba, az ezt követő napon pedig
elmentünk Milétoszba. 16Pál ugyanis már előzőleg úgy döntött, hogy Efezus mellett csak
elhajózik, hogy ne kelljen időt töltenie Ázsiában. Sietett, hogy lehetőleg pünkösd napjára
Jeruzsálembe érkezzen.

20:13 „hajóra” Pál útiterveit meg kellett változtatnia amiatt az összeesküvés miatt, amit ellene szőttek, és aminek a tengeren kellett volna megtörténnie (vö. 3. vers). Lehet, hogy Pál meg szerette volna tudni, hogy ki van a hajón, mielőtt felszállt. Pál Szárazföldön ment Tóászból Asszoszba, ahol a Tróászból érkező hajó felvette. Azok, akik a 4. versben meg lettek említve már a hajón voltak.

20:14 „Mitilénébe mentünk” Ez Leszbosz szigetének legfőbb városa. Ez a legnagyobb olyan sziget, ami Kis-Ázsia (nyugat Törökország) partja mellett van.

20:15-16 Hihetetlen, hogy mennyi mindent tudott Lukács a hajózásról. Feljegyzéseiben nagyok sok hajózási technikai kifejezést használt (a "mi" részek, azaz a többesszámú személyes névmás használata) az Apcselben. Számos "mi" rész tengeri utazásokat is tartalmaz. Nyilvánvalóan iskolázott ember volt, aki gyakran utazott

20:15 „Khiosz” Ez egy újabb sziget az Égei tengeren. Egy egy hosszú, keskeny sziget nagyon közel a parthoz.

■ **„Számosz”** Ez ismét egy újabb sziget Kis-Ázsia nyugati partjainál, Efezushoz közel.

■ **„Milétosz”** Ez egy nagy és fontos tengerparti város volt egykoron Efezus déli partjánál a Maeander folyó torkolatánál. Pál itt szállt partra és elküldött az Efezusi gyülekezet vezetőiért. Ez kb. egy 48 km-nyi út volt.

20:16 „Pál ugyanis már előzőleg úgy döntött, hogy Efezus mellett csak elhajózik” Úgy tűnik, hogy ez arra utal, hogy Pálnak volt bizonyos beleszólása a hajó irányításába. Ha ez valóban így volt, akkor vagy (1) kibéreltek egy hajót saját maguknak, vagy (2) olyan hajót választottak, ami nem állt meg Efezusban.

■ **„pünkösd”** Ez volt az a zsidó ünnep, ami 50 nappal a Páska után volt. Pál a 3. vers miatt kihagyta a Páska ünnepét.

■ **„ha”** (a magyar új fordítás nem a ha szócskát használja, hanem azt, hogy lehetőleg, a Károli viszont a ha szócskát használja úgy, mint az angol) Ez egy NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES (*ei* ÓHAJTÓ MÓDDAL) MONDAT, ami óhajt, kívánságot fejez ki.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK AZ APCSEL 20:17-21:16 VERSEKBE

A. Ebben az igeszakaszban van egy bizonyos önvédelem, mintha valakik még mindig meg akarták volna támadni személyesen Pált (vö. 33. vers).

B. Az Apcselben ez az egyetlen példa arra, hogy Pál hívőknek prédikál. Az Apcsel 13:66-ban zsidókhoz szól, míg a 14:15-ben és a 17:22-ben pogány görögökhöz szól.

C. Ez az üzenet nagyon sok párhuzamos elemet tartalmaz Pál leveleivel, mint ahogy az el is várható. Pál egyedi szókincse könnyen kifejeződik ebben az elköszönő intelmei.

SZÖVEG: 20:17-18a
17 Milétoszból azután elküldött Efezusba, és magához hívatta a gyülekezet véneit. 18 Mikor azok megérkeztek hozzá, így beszélt hozzájuk:

20:17 „Milétosz” Ez a kikötő 48 km-re volt Efezustól délre.

■ **„véneit”** Ebből a szóból (*presbuteros*) származik a "presbiter" vagy a "presbiteriánus" szó. Az Apcsel 20:17,28 és a Titusz 1:5,7 miatt az a kifejezés, hogy "vének" (*presbuteroi*) és a "püspökök" (*episcopoi*) a "pásztor" kifejezés szinonimái. A "vén" kifejezésnek zsidó háttere van (zsidó törzsi vezetők), a "püspök" vagy "felvigyázó" kifejezéseknek pedig görög város-állami politikai/adminisztratív háttere.

Az ÚSZ-ben csak két helyi gyülekezeti vezető csoport van megemlítve – pásztorok és diakónusok (vö. Fil. 1:1). Lehet, hogy van három is fel van sorolva az I. Tim. 3-ban, ami magában foglalja az özvegyek szerepét, vagy a diakonisszák szerepét (vö. Róma 16:1).

Figyeld meg, hogy a kifejezés TÖBBESSZÁMÚ. Valószínű, hogy ez a házi-gyülekezetek vezetőire utalt (vö. 11:30; 14:23; 15:2,4,6,22-23; 16:4; 21:18; I. Tim. 5:17,19; Titusz 1:5; Jakab 5:14; I. Péter 5:1).

■ **„a gyülekezet”** Ez a görög kifejezés (*ekklesia*) az a szó, amit a városi gyűlésre is használtak. Mindazonáltal azt az ÓSZ-i fogalmat kezdték el vele fordítani, hogy "Izrael közössége (*qahal*)" a Szeptuagintában. A korai egyház ezt választotta, hogy leírják vele a hívők új csoportját, mert ez az ÓSZ-i Isten népével azonosította őket. Az ÚSZ-i egyház úgy látta magát, mint az ÓSZ-i ígéret valódi beteljesülését, mert a Názáreti Jézus volt a valódi Messiás.

SZÖVEG: 20:18b-24
"Ti tudjátok, hogy az első naptól fogva, amelyen Ázsia tartományába léptem, hogyan viselkedtem közöttetek az egész idő alatt: 19 szolgáltam az Úrnak teljes alázatossággal, könnyek és megpróbáltatások között, amelyek a zsidók cselszövései miatt értek. 20 Semmit sem hallgattam el abból, ami hasznos, hanem inkább hirdettem és tanítottam azt nektek nyilvánosan és házanként. 21 Bizonyságot tettem zsidóknak is, meg görögöknek is az Istenhez való megtérésről és a mi Urunkban, Jézusban való hitről. 22 És most, íme, én a Lélektől kényszerítve megyek Jeruzsálembe, és hogy mi ér ott engem, nem tudom; 23 csak azt tudom, hogy a Szentlélek városról városra bizonyságot tesz, hogy fogság és nyomorúság vár rám. 24 De én mindezekkel nem gondolok, sőt még az életem sem drága, csakhogy elvégezhessem futásomat és azt a szolgálatot, amelyet az Úr Jézustól azért kaptam, hogy bizonyságot tegyek az Isten kegyelmének evangéliumáról.

20:18 „Ti tudjátok, hogy az első naptól fogva, … hogyan viselkedtem közöttetek az egész idő alatt" Pál élete és beszéde alátámasztotta Krisztussal való kapcsolatát. Az a tény, hogy Pál ezt a 18-19. versben olyan erőteljesen jelenti ki, megmutatja a kritikusainak jelenlétét.

20:19 „szolgáltam az Úrnak teljes alázatossággal" Ez a kifejezés egy felsorolást indít el a keresztény erényekről, ami egységet eredményez (vö. Ef. 4:2-3). Az "alázatosság" egyedülállóan keresztény erény volt, amit egyik görög erkölcstanító (sztoikusok) erénylistáján sem szerepelt. Mind Mózest (vö. IV. Mózes 12:3) mind Jézust is (vö. Máté 11:29) ezzel a kifejezéssel írták le. Pál számos alkalommal használta (vö. Ef. 4:2; Fil. 2:3; Kol. 2:18,23; 3:12).

■ **„könnyek és megpróbáltatások között"** Pál felsorolja azokat a fizikai és érzelmi dolgokat, amikkel szembe kellett néznie mint a pogányok apostola a következő helyeken: II. Kor. 4:7-12; 6:3-10; 11:24-28. A szolgálatnak ára van!

■ **„a zsidók cselszövései miatt"** Az Apcselben számos példa van ezekre a cselszövésekre (vö. 9:24; 13:45,50; 14:2,4,5,19; 17:5,13; 18:12; 20:3; 21:27; 23:12,27,30; 24:5-9,18-19).

20:20 „Semmit sem hallgattam el abból" (abban az angol fordításban, amit a szerző használ a nem hátráltam meg kifejezés található, és ezt magyarázza) Ez egy hajózási kifejezés (vö. 20:27), ami AORISZT KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS), ami a vitorlák leeresztésére utal, amikor a hajó megközelíti a dokkot.

20:21 „Bizonyságot tettem zsidóknak is, meg görögöknek is" Mind a két csoportnak ugyanaz az üzenet szól. Az előadásmód gyakran változik, de a tartalom ugyanaz, mint ahogy azt az Apcselben található prédikációk (*kerygma*) is mutatják. Pál önmaga számára elsődlegessé tette, hogy először a zsidóknak mondja el az evangéliumot (vö. Róma 1:16; I. Kor. 1:18,24).

■ **„az Istenhez való megtérésről és a mi Urunkban, Jézusban való hitről"** A megtérés az elme (gondolkodás) megváltozása (görög fogalom) amit a cselekedetek megváltozása követ (héber kifejezés). Ez az egyike a minimum két követelmény közül ami az üdvösséghez szükséges. A másik a mi Urunkban, Jézusban való hit (vö. Márk 1:15; Apcsel 3:16,19). Az egyik negatív (elfordulni önmagunktól és a bűntől). A másik pozitív (odafordulni, hogy befogadjuk Jézust és értünk végzett helyettes áldozatát). Mind a kettő kötelező, szükségszerű. Eljutottam arra a pontra, hogy hiszem, hogy számos ÚSZ-i követelmény is van: a kezdeti megtérés és a hit minden bizonnyal egy ezek közül, majd a folyamatos megtérés és hit, de az engedelmesség és a kitartás is.

A "mi Urunk Jézus Krisztus" kifejezésre van néhány változat a régi görög szövegekben. Az a megszólítás, hogy "Krisztus" a B kéziratból (Vaticanus) hiányzik, de ott van a következőben: P^{74}, א, A, és C. Ugyanúgy, mint ahogy a túlnyomó része ezeknek a változatoknak, nem változtatják meg a szövegrész értelmét, jelentését. Az UBS^4 fordítás görög szövege hiszi, hogy a rövidebb olvasat "majdnem teljesen biztos", mert semmi oka sem volt egyik írástudónak sem arra, hogy kihagyja ezt, inkább arra van bizonyíték, hogy kibővítik a párhuzamos megfogalmazást egy megszokott teljes megfogalmazásra.

20:20 „ami hasznos" Pál mindent megtanított nekik, ami az evangéliumhoz kapcsolódott: hogyan kell elfogadni, hogyan kell megélni, hogyan kell megvédeni, hogyan kell hirdetni.

■ **„tanítottam azt nektek nyilvánosan és házanként"** Ez valószínűleg azt jelenti, hogy Pál nemcsak hogy nyilvános gyűléseken tanított (nem titkos alkalmakon), hanem egyenként házaknál is (vagy lehet, hogy különböző, különálló házi gyülekezetekben). A lényeg, hogy jól tudták, hogy Pál hogyan viselkedett és hogy mit is mondott.

Minden bizonnyal Pált némely helyi csoportok megtámadták. Így térítette el a kritikát.

20:22
NASB „a Lélektől kényszerítve"
NKJV „a lélektől kényszerítve"
NRSV „a Lélek foglyaként"
TEV „a Szentléleknek engedelmeskedve"
NJB „a Lélek rabjaként"

Ez BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. Megmutatja, hogy Pál érzékelte az isteni vezetést (vö. 18:21; 19:21; 20:23; I. Kor. 4:19; 7:40; 16:7). Lásd a 19:21 jegyzetét. A Szentlelket a 23. versben említi meg.

20:23 „a Szentlélek városról városra bizonyságot tesz, hogy fogság és nyomorúság vár rám" Valószínűleg különböző prófétákat használt erre a Szentlélek, hogy figyelmeztessék Pált (vö. Apcsel 9:16; 21:4,10-12). Isten gyakran használ és küld valamit, ami negatívnak tűnik céllal és pozitív módon (vö. Ézs. 55:8-11). Pált nem térítették el a személyes nehézségei mindaddig, amíg azt hitte, hogy azok Isten céljait szolgálják.

20:24 „De én mindezekkel nem gondolok, sőt még az életem sem drága" Ez a fajta gondolkodás pont az ellenkezője a bukott, emberi, önközpontú gondolkodásnak. A keresztényeknek teljesen más világnézetük van. Meghaltak önmaguknak (megtérés) és a bűnnek, és Istennek élnek (vö. Róma 6; II. Kor. 5:14-15; Gal. 2:20; I. János 3:16). Az önmagunk zsarnoki uralmának való meghalás az önzetlen szolgálatot eredményezi.

■ **„elvégezhessem futásomat"** Ez egy atlétikai kifejezés a versenyfutásra. Pál nagyon szeret sport metaforákat használni. Gyakran beszél úgy az életéről, mint egy atlétikai eseményről (vö. I. Kor. 9:24-27; Gal. 2:2; 5:7; Fil. 2:16; 3:14; II. Tim. 2:5; 4:7). Pál hitte, hogy Istennek van egy bizonyos meghatározott akarata, terve, célja az életére.

■ **„és azt a szolgálatot, amelyet az Úr Jézustól azért kaptam"** Pál Damaszkuszban kapta elhívását (vö. Apcsel 9). Minden hívő el lett hívva és ajándékokat kapott a szolgálatra (vö. Ef. 4:11-12). Ez a felismerés, ez a világnézet meg fogja változtatni azt, ahogyan élünk (vö. II. Kor. 5:18-20). Mi, férfiak és nők, mind szolgálatban vagyunk! Meg lettünk mentve a szolgálatra. Mindannyian az evangélium és az ajándékok sáfárai vagyunk.

■ **„az Isten kegyelmének evangéliumáról"** A bukott emberiség egyetlen reménye az Isten változatlan, kegyelmes irgalma. A Három-egy Isten mindent kirendelt, amire a bővelkedő élethez szükségünk lehet. A reményünk az Ő személyében van, és abban, hogy mit tett értünk.

Meglepő, hogy milyen ritkán említi Lukács azt a FŐNEVET, hogy "evangélium" (a Lukács evangéliumában egyáltalán nem, és az Apcselben is csak kétszer, 15:7; 20:24), de az IGÉT sok sok alkalommal használja mind két könyvében.

SZÖEG: 20:25-35

25 És most tudom, hogy közületek, akik között jártam, az Isten országát hirdetve, többé nem látja arcomat senki. 26 Ezért bizonyságot teszek előttetek a mai napon, hogy én mindenki vérétől tiszta vagyok. 27 Mert nem vonakodtam attól, hogy hirdessem nektek az Isten teljes akaratát. 28 Viseljetek gondot tehát magatokra és az egész nyájra, amelynek őrizőivé tett titeket a Szentlélek, hogy legeltessétek az Isten egyházát, amelyet tulajdon vérével szerzett. 29 Tudom, hogy távozásom után dühös farkasok jönnek közétek, akik nem kímélik a nyájat, 30 sőt közületek is támadnak majd férfiak, akik fonák dolgokat beszélnek, hogy magukhoz vonzzák a tanítványokat. 31 Vigyázzatok azért, és emlékezzetek arra, hogy

három évig éjjel és nappal szüntelenül könnyek között intettelek mindnyájatokat. [32]Most pedig az Istennek és kegyelme igéjének ajánllak titeket, aki felépíthet benneteket, és örökséget adhat nektek a szentek között. [33]Senkinek ezüstjét, aranyát vagy ruháját nem kívántam, [34]sőt ti jól tudjátok, hogy a magam szükségleteiről, meg a velem levőkéről ezek a kezek gondoskodtak. [35]Minden tekintetben megmutattam nektek, hogy milyen kemény munkával kell az erőtlenekről gondoskodni, megemlékezve az Úr Jézus szavairól. Mert ő mondta: Nagyobb boldogság adni, mint kapni."

20:25 „És most tudom, hogy közületek, akik között jártam … többé nem látja arcomat senki" Azt tervezte, hogy elmegy Spanyolországba, de lehetséges, hogy a szövegösszefüggésben a Jeruzsálemben való közelgő bebörtönzésére és valószínű halálára utal. Ha a pásztori Levelek Pál negyedik missziós útját írják le, akkor viszont visszatért erre a területre.

1. Efezus, I. Tim. 1:3; 3:14; 4:13
2. Milétosz, II. Tim. 4:20
3. Lehet, hogy még Tróászba is, II. Tim. 4:13

Pál hit által élt, Isten vezetése alatt. Nem tudta pontosan, mit hoz a jövő. Azt tervezte, hogy elmegy Spanyolországba, de valószínűleg a szövegkörnyezet a Jeruzsálemben való közelgő bebörtönzésére és valószínű halálára utal.

■ **„az Isten országát hirdetve"** Lásd a 2:35 jegyzetét.

20:26 „mindenki vérétől tiszta vagyok" Ez egy zsidó idióma, mint az Apcsel 18:6, vagy még pontosabban az Ezék. 3:16 és 33:1. Pál hűségesen bemutatta az evangéliumot (vö. II. Kor. 2:17). Ez után azok, akik reagáltak erre, és azok, akik elutasították azt, saját döntésük súlyát hordozzák. Az egyik csoport a szolgálatra, a másik a pusztulásra (vö. II. Kor. 2:15-16).

20:27 „nem vonakodtam" Lásd a 20:20 jegyzetét.

■ **„Isten teljes akaratát"** Mindig Isten teljes üzenetét kell hirdetnünk, nem csak azt a részt, ami a kedvencünk belőle! Lehetséges, hogy ez a judaistákra utalt volna, akik azt mondták, hogy Pál bizonyos részeket kihagyott az üzenetből (pl. a Mózesi Törvény-Judaizmus) vagy a II. Kor. 12 karizmatikusai, akik azt gondolták, hogy Pál híján van a szellemi megtapasztalásoknak. Isten célja az, hogy az emberek Vele való teljes kapcsolatra legyenek helyreállítva, ami a teremtés célja volt.

20:28 „Viseljetek gondot tehát magatokra" Ez egy JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. Ezt a figyelmeztetést az I. Kor. 16:13-ban, a Kol. 4:2-ben és az I. Thessz. 5:6,10-ben is látjuk. A keresztény életnek mind isteni, mind emberi aspektusa is van. Mindig Isten kezdeményez és ő állítja fel a dolgok sorrendjét, de a hívőknek válaszolniuk kell, és folyamatosan ezt kell tenniük. Bizonyos értelemben mi vagyunk felelősek a lelki életünkért (vö. Fil. 2:12-13). Ami igaz az egyénre, mint keresztényre, az igaz a gyülekezeti vezetőre is (vö. I. Kor. 3).

■ **„és az egész nyájra"** Ez az Isten népére alkalmazott metafora (vö. Zsolt. 23; Lukács 12:32; János 21:15-17). Továbbá innen ered az a kifejezés, hogy "pásztor". Lásd a 20:17 jegyzetét. A gyülekezeti vezetők saját magukért és a gyülekezetükért is felelnek Isten előtt (vö. I. Kor. 3).

■ **„tett titeket a Szentlélek"** Ez megmutatja a gyülekezeti vezetők kiválasztásában Isten isteni elhívását.

■ **„őrizőivé"** Lásd a 20:17 jegyzetét.

■ **„az Isten egyházát"** Az a kifejezés, hogy "Isten" a következő régi görög kéziratokban található

meg: P[74], A, C, D, és E, míg az "Úr" kifejezés a következőkben szerepel: MSS, א és B. Pál az "Isten egyháza" kifejezést használja gyakran, de az "Úr egyháza" kifejezést soha. A szövegkörnyezet azt támasztja alá, hogy "az Úr egyháza" a következő kifejezés miatt: "tulajdon vérével", ami biztosan Krisztusra utal. Mindazonáltal pontosan ezt a fajta szerkesztői, írástudói változtatás, amit el is várnánk. Így aztán az UBS[4] görög szöveg visszatartja az "Isten" kifejezést, de "C" értékelést ad neki. Az "Úr" lenne a legszokatlanabb és a legnehezebb olvasata.

Ez a szövegrész jó példaként szolgál arra, hogy az írástudók hogyan változtattak a szövegeken teológiai okokból. Erről egy jó értekezést találhatsz a következő könyvben: Bart D. Ehrmans, *The Orthodox Corruption of Scripture*, (Az Írások Ortodox Megromlása) 87-89. oldal. Az írástudók azért változtattak a szövegeken, hogy azokat doktrinálisan még erősebbé tegyék szemben az abban az időben előforduló Krisztológiai eretnekségekkel. Az Apcsel 20:28 számos változást mutat, amik valószínűleg belső történelmi/teológiai feszültségekhez kapcsolódtak.

Még mielőtt kétségbeesésünkben kérdőn kitárnánk kezeinket, nem szabad elfelejteni, hogy az Újszövetségnek elég magas színvonalú szövegi hagyománya van, sokkal jobb, mint bármelyik másik régi iratmánynak. Bár teljes mértékben nem tudhatjuk biztosra az eredeti kéziratok pontos szó szerinti szövegét, ennek ellenére megbízható és pontos szöveg van a birtokunkban! Ezek a változatok nincsenek kihatással a főbb tanokra!! Lásd *Rethinking New Testament Textual Criticism*, (Újszövetségi Szövegi Kritika Újragondolása) szerkesztője: David Alan Black.

■ **„amelyet tulajdon vérével szerzett"** Ez az ÓSZ-i helyettesítő áldozat fogalmára utal (vö. III. Mózes 1-7; Ézs. 53). Ez valószínűleg továbbá egy elég erős utalás Jézus istenségére. Pál gyakran használ olyan kifejezéseket, amik erre az igazságra utalnak (vö. Róma 9:5; Kol. 2:9; Titusz 2:13).

Ezt a görög kifejezést úgy is le lehet fordítani, hogy "sajátja által", ami közeli rokonra utal (azaz az Ő Fia Jézus). F. F. Bruce, *Commentary on the Book of Acts* (Az Apostolok Cselekedeteinek Kommentára) 416 #59 azt mondja, hogy ezt a kifejezést úgy kéne fordítani, hogy "Sajátja vére által", amiről azt mondja, hogy a papiruszok ezt a változatot igazolják.

20:29 „dühös farkasok jönnek közétek" Ez a metafora a korábbi metaforákra épül, "nyáj" és "pásztor". Ez kihangsúlyozza a hamis tanítók problémáját, mind kívül (29. vers) mind pedig belül (30. vers). Mindannyian a bárányok öltözetében jöttek (vö. Máté 7:15-23; Lukács 10:3; János 10:12; továbbá interbiblikus apokaliptikus irodalmakban is, I. Énók 89:10-27; IV. Ezsdrás 5:18). A hívőknek meg kell vizsgálniuk azokat, akik azt mondják magukról, hogy Isten nevében szólnak (vö. I. János 4:1). Vizsgáld meg őket az evangélium felé való hűségüket, mind a szavaikban, mind a tetteikben (vö. 18-24; Róma 16:17-18).

20:30 „fonák dolgokat beszélnek" A "beszélnek" JELENIDEJŰ AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, míg a "fonák dolgok" BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, amit FŐNÉVKÉNT használt (közvetlen tárgy). Alapvető jelentése az, hogy "elfordítani". Arra használták, hogy az emberi társadalmat leírják vele (vö. Lukács 9:41; Fil. 2:15). Ezt a cselekvést írja le (más kifejezést használva) a II. Péter 3:15-16.

■ **„hogy magukhoz vonzzák a tanítványokat"** A teológiai kérdés a következő: "Ezek, akiket magukhoz vonzottak, szellemileg elveszettek vagy csak összezavarodtak?" (vö. Máté 24:24). Lehetetlenség dogmatikusnak lenni ebben, de a valódi hit folyamatos! (vö. I. János 2:18).

20:31 „Vigyázzatok azért" Ez JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS (vö. Márk 13:35), ami párhuzamos a 28. verssel, "vigyázzatok magatokra". Isten vezetőinek és Isten egyházának folyamatosan oda kell figyelnie a hamis tanítókra – nem azokra, aki nem fogadják a személyes preferenciáinkat, hanem azokra, akik nem fogadják el az evangéliumot és annak életstílusra vonatkozó utalásait.

■ **„három évig"** Ez Pál Efezusban eltöltött idejére utal. Ez az időszak magában foglalja Pál azon a

területen végzett összes munkálkodását. Ezekkel a hívőkkel több időt töltött, mind bármely más városban, gyülekezetben vagy területen. Ők jól ismerték az evangéliumot. Most pedig meg kell azt védeniük és terjeszteniük kell!

20:32 „az Istennek” Ez azt jelenti, hogy "rábízni" (vö. 14:23). Felelősek vagyunk Isten előtt azért az evangéliumért, amit ránk bízott (vö. I. Tim. 1:18). Az a felelősségünk, hogy tovább adjuk azt másoknak, akik szintén továbbadják azt (vö. II. Tim. 2:2).

Az a név, hogy "Isten" a következő kéziratokban található: MSS P^{74}, א, A, C, D, és E. Az a kifejezés, hogy "Úr" pedig az MS B-ben található meg. Az UBS^4 a *Theos* kifejezésnek "B" értékelés ad (majdnem biztos).

■ **„és kegyelme igéjének ajánllak titeket”** Lásd a 24. vers jegyzetét. Ez az "evangélium" kifejezés szinonimája.

■ **„aki felépíthet benneteket”** Figyeld meg, hogy Isten (az evangélium) személye és igazsága az, ami az érettségre vezet (vö. 9:31). Pál gyakran használja ezt a metaforát. Ezt a görög szót úgy is lehet fordítani, hogy "felépíteni" vagy "oktatni" (vö. I. Kor. 14). Ez az evangélium célja, nem csak az egyes hívők érettsége, hanem az egész gyülekezeté.

■ **„és örökséget adhat nektek”** Az ÓSZ-ben Isten volt a Léviták és a Papok öröksége. Az ÚSZ-ben Isten az összes hívő öröksége, mert a hívők Isten gyermekei Krisztus személye és elvégzett munkája által (vö. Róma 8:15,17; Gal. 4:1-7; Kol. 1:12).

■ **„a szentek között”** Ez BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. Lásd Különleges Téma: Megszentelődés a 9:32-ben.

20:33 „ezüstjét, aranyát vagy ruháját” Ezek a gazdagság tárgyai voltak. Pál itt cselekedeteit és motivációit definiálja. Az ÚSZ-ben a mohóság/kapzsiság és a szexuális figyelmeztetések gyakran a hamis tanítók fémjelei (vö. I. Kor. 3:10-17).

20:34 „a magam szükségleteiről … gondoskodtak” Pál visszautasította a segítséget azoktól a gyülekezetektől, ahol éppen szolgált, mert a hamis tanítók mindenféle vádakkal illették motivációit. Pál magát tartotta el (vö. I. Kor. 4:12 9:3-7; II. Kor. 11:7-12; 12:13; I. Thessz. 2:9; II. Thessz. 3:6-13). Továbbá Pálnak, mint tanult rabbinak személyesen lelkiismeret furdalása lehetett volna, ha tanításáért pénzt fogad el. Mindazonáltal azt bizonygatja, hogy az evangélium szolgálóit meg kellene fizetni (vö. I. Kor. 9:3-18; I. Tim. 5:17-18).

A következő könyvben nagyszerűen tömöríti az első századi Földközi tengeri világ történelmét: James S. Jeffers, *The Greco-Roman World of the New Testament Era* (Az Újszövetségi Kor Görög-Római Világa. Megemlíti, hogy Pál arra utal, hogy mind három missziós útja során saját kezeivel dolgozott, hogy fizikai szükségleteit megteremtse (vö. 28. oldal).

1. Első Missziós út, I. Kor. 4:12; 9:6; I. Thessz. 2:9
2. Második Missziós út, Apcsel 18:3
3. Harmadik Missziós út, Apcsel 19:11-12; 20:34; II. Kor. 12:14

20:35 Figyeld meg, hogy a hívők kemény munkája nem a személyes nyereség vagy luxus miatt történt, hanem mások javára, akik szükségben voltak, Krisztus nevében (vö. II. Kor. 9:8-11). Pál Jézustól való idézete egyik Evangéliumban sem található meg. Így aztán valószínűleg szájhagyomány volt.

Ez a kifejezés, hogy "erőtlenek" nem az aggályoskodó keresztényekre utal (vö. Róma 14:1; 15:1; I. Kor. 8:9-13; 9:22), hanem a fizikailag szükségben lévőkre. Pál azért dolgozott, hogy eltartsa magát, és más szükségben lévő hívőket is.

SZÖVEG: 20:36-38

36Miután ezeket elmondta, mindnyájukkal együtt térdre borulva imádkozott. 37Ekkor valamennyien nagy sírásra fakadtak, Pál nyakába borultak, és csókolgatták őt. 38Különösen azon a szaván szomorodtak el, hogy többé nem fogják őt viszontlátni. Azután kikísérték a hajóhoz.

20:36 „térdre borulva” Pál zsidó hátterét tekintve nem ez volt a hagyományos pozíció az imádkozáshoz. Lehetséges, hogy ez valamilyen különleges odaszánási rituálé volt (vö. 32. vers, 21:5).

■ **„Pál nyakába borultak”** Az NKJV angol fordítás sokkal jobban leírja, szó szerint, "Pál nyakába estek". Istennek hála azokért a gyülekezeti vezetőkért, akik azért jöttek, hogy segítsenek nekünk!

■ **„Különösen azon a szaván szomorodtak el, hogy többé nem fogják őt viszontlátni”** Ez a 25. versre utal.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért utazott Pál együtt olyan sok férfival különböző városokból, 4. vers?
2. A 7-10-es verseknek mi a teológiai célja?
3. Miért olyan összezavaró a 13. vers?
4. Miért védi meg magát Pál az efezusi vének előtt?
5. Miért ment el Pál mégis Jeruzsálembe, mikor a próféták arra figyelmeztették, hogy látogatásának súlyos következményei lesznek? (22-23-as versek)
6. Miért van olyan sok hamis próféta minden korban és helyen? Ők meg vannak térve? Azok, akik követik őt, meg vannak térve? Ki a hamis próféta?
7. A 36-38-as versek hogyan bátorítanak minket arra, hogy szeressük és imádkozzunk a helyi vezetőinkért?

APCSEL 21

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál Utazása Jeruzsálembe	Figyelmeztetések a Jeruzsálemi Utazással Kapcsolatban	Pál Visszatér Palesztinába	Pál Elmegy Jeruzsálembe	A Jeruzsálembe Való Utazás
		(20:7-21:14)		
21:1-6	21:1-14	21:1-6	21:1-6	21:1-6
21:7-14		21:7-14	21:7-11	21:7-14
	Pál a Békességre Törekedett	Pál Alkalmazkodása a Judaizmushoz	21:12-13	Pál Megérkezik Jeruzsálembe
21:15-16	21:15-25	21:15-16	21:15-16	21:15-16
Pál Meglátogatja Jakabot			Pál Meglátogatja Jakabot	
21:17-26	Letartóztatás a Templomban	21:17-26	21:17-25	21:17-25
	21:26-36		21:26.	21:26.
Pált Letartóztatják a Templomban		Pál Letartóztatása és Védekezése	Pált Letartóztatják a Templomban	Pál Letartóztatása
21:27-36		(21:27-22:29) 21:27-36	21:27-29	21:27-29
			21:30-36	21:30-36
Pál Megvédi Magát	A Jeruzsálemi Tömeg Megszólítása		Pál Megvédi Magát	
21:37-33:5	(21:37-22:21)	21:37-40	(21:37-22:5) 21:37a	21:37-40
			21:37b-38	
			21:39.	
			21:40-22:2	

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 21:1-6

1Amikor elbúcsúztunk tőlük, útnak indultunk, és egyenes irányban haladva Kószba érkeztünk; másnap Rodoszba, onnan pedig Patarába. 2Ott találtunk egy Föníciába induló hajót: beszálltunk és elhajóztunk. 3Miután Ciprust megpillantottuk, és bal kéz felől elhagytuk, Szíria felé tartottunk, és Tíruszban kötöttünk ki, mert a hajó ott tette ki a rakományát. 4Felkerestük a tanítványokat, és ott maradtunk hét napig: ők a Lélek indítására azt mondták Pálnak, hogy ne menjen fel Jeruzsálembe. 5Amikor pedig eltöltöttük ezeket a napokat, és elindultunk, hogy utunkat folytassuk, valamennyien elkísértek bennünket feleségükkel és gyermekeikkel még a városon is túl, és a tengerparton térdre esve imádkoztunk. 6Ezután elbúcsúztunk egymástól, mi hajóra szálltunk, ők pedig visszatértek otthonukba.

21:1 „egyenes irányban haladva” Ez egy hajózási kifejezés, ami azt jelenti, hogy egyenesen egy irányba haladva (vö. 16:11). Lukács nagyon jól ismerte a hajózási kifejezéseket (vö. 3. vers). A legtöbb többesszámú személyes névmással ellátott részben (tehát amikor Lukács is ott volt) az Apcsel tartalmaz ilyen hajózási megnevezéseket.

■ **„Kószba”** Ez a név azt jelenti, hogy "csúcspont", "orom". Ez mind a sziget, mind annak legnagyobb városának a neve. Erről a szigetről származott Hippokratész (Kr. e. 5. század). Volt itt egy nagy orvosi iskola. Szabad állam volt, amit Ázsia, a római provincia részének tekintettek. Körülbelül 64 km-re volt Milétosztól déli irányba.

■ **„Rodoszba”** Ez is mind a sziget, mind annak legfőbb városának neve. Ez a kereskedelmi sziget híres volt (1) rózsáiról, és (2) egyeteméről, ami a retorikára és az ékesszólásra specializálódott. A múltban (Kr. e. 29) világhírű volt az innen származó bronz, 31,6 m magas férfi szobra, ami a kikötő mellett állt. A szobor világítótoronyként funkcionált.

■ **„Patarába”** A görög kéziratok nyugati családja (vö. P^{41}, D) hozzáteszi, hogy "és Mirába" (valószínűleg a 27:5 alapján), ami a Szíriába induló hajók legfőbb kikötője volt. Patara Lükiai tengerparti város volt. Híres volt Apolló jósdájáról, ami egykor még Delphoivel is vetekedett.

21:2 „Ott találtunk egy Föníciába induló hajót” Ez minden bizonnyal egy nagyobb hajó volt. A kisebb hajók a part mentén közlekedtek. Ez a hajó sok időt megspórolt nekik azzal, hogy egyenes irányban közlekedett.

21:3 „Miután Ciprust megpillantottuk” Ez biztos, hogy emlékeket idézett fel Barnabásról és az első missziós útról.

■ **„Tíruszban”** Ez volt Fönícia tengerparti fővárosa.

21:4 „a tanítványokat” Volt ebben a városban egy gyülekezet, amit valószínűleg István üldöztetése után alapítottak (vö. 8:4; 11:19). Ebben az időben a hívők felkeresték a többi hívőt, hogy náluk szállhassanak meg (vö. 7,16-os versek).

■ **„ők a Lélek indítására azt mondták Pálnak, hogy ne menjen fel Jeruzsálembe”** Ez arra utal, hogy ebben a helyi közösségben próféták is jelen voltak (vö. 20:23; 21:10-12). Az üzenetük az üldözéssel kapcsolatban igaz volt, mégis Pál útja nyilvánvalóan Isten akarata volt (vö. 4. vers). Jézus Anániáson keresztül elmondta Pál életének munkásságát (vö. Apcsel 9:15-16). A szenvedés a

része lesz, de ugyanakkor királyoknak tesz majd bizonyságot.

21:5 „a tengerparton térdre esve imádkoztunk” Ez csodálatos képe a keresztény szeretetnek és a törődésnek. Lehetséges, hogy ez egy különleges alkalom volt, mint a 20:32,36.

SZÖVEG:21:7-14
7Hajóutunk végére érve Tíruszból Ptolemaiszba jutottunk. Köszöntöttük a testvéreket és ott maradtunk náluk egy napig. 8Másnap elindultunk, és megérkeztünk Cézáreába. Bementünk Fülöp evangélista házába, aki a hét közül való volt, és nála maradtunk. 9Neki volt négy hajadon leánya, akik prófétáltak. 10Több napon át tartózkodtunk ott, miközben lejött Júdeából egy Agabosz nevű próféta. 11Odajött hozzánk, levette Pál övét, megkötözte vele saját kezét és lábát, és ezt mondta: "Így szól a Szentlélek: Azt a férfit, akié ez az öv, így kötözik meg Jeruzsálemben a zsidók, és pogányok kezébe adják." 12Amikor ezt meghallottuk, a helybeliekkel együtt arra kértük Pált, hogy ne menjen fel Jeruzsálembe. 13De Pál így felelt: "Miért sírtok, és miért keserítitek meg a szívemet? Hiszen én nemcsak megkötöztetni, hanem meghalni is kész vagyok Jeruzsálemben az Úr Jézus nevéért." 14Amikor pedig nem hagyta magát meggyőzni, megnyugodtunk és azt mondtuk: "Legyen meg az Úr akarata!"

21:7 „Ptolemaiszba” Ezt a várost Nagy Sándor hadvezére után nevezték el, aki Egyiptomban uralkodott és II. Ptolemaiosz elődje volt, aki Kr. e. 26-ban építtette ezt a várost. A palesztinai parton ez volt az egyetlen természetes kikötő. Az ÓSZ-ben ezt a várost Akkónak hívták (vö. Bírák 1:31). Ma Akkónnak vagy Akernek hívják, ami a keresztes háborúk korabeli neve.

■ **„a testvéreket”** Az Apcselben ez a tanítványok szinonimája (vö. 4,16).

■ **„ott maradtunk”** Lásd a 4. vers jegyzetét.

21:8 „elindultunk” Azt, hogy szárazföldön vagy tengeren indultak, nem tudjuk biztosan.

■ **„Cézáreába”** Ez Palesztina római főhadiszállása. Tengerparti város volt, aminek emberkéz alkotta kis kikötője volt. Fülöp, az evangélista itt lakott (vö. 8:40).

■ **„evangélista”** Ezt a kifejezést csak három alkalommal használja ÚSZ (vö. Ef. 4:11; és II. Tim. 4:5). Nem tudjuk teljesen biztosan, hogy ez a szolgálati ajándék pontosan mit is takart. Maga a kifejezés azt jelenti, hogy "az, aki az evangéliumot hirdeti".

■ **„aki a hét közül való volt”** Ez a jeruzsálemi gyülekezet azon problémájára utal, amikor arról panaszkodtak, hogy a görögül beszélő özvegyek nem egyenlő módon részesültek az ételosztásnál. A gyülekezet hét férfit választott ki, hogy ezt a szükséget betöltsék. Mindannyiuknak görög nevük volt. Ez a hét férfi hatalommal rendelkező prédikátor volt. Ők voltak az elsők, akik megragadták az evangélium világméretű látását (vö. Apcsel 6).

21:9 „Neki volt négy hajadon leánya, akik prófétáltak” Át kell gondolnunk álláspontunkat azzal kapcsolatban, hogy a nők vezető szerepet tölthetnek be (vö. Jóel 2.28-32; Apcsel 2:16-21) a gyülekezetekben ÚSZ-i bizonyítékokra alapozva. Lásd Különleges Téma: Nők a Bibliában a 2:17-ben. Ez az ügy elég kettős. Az egyházi hagyomány azt mondja, hogy Kis-Ázsiába költöztek (Frígia) és hogy lányai hosszú ideig éltek és öreg korukig Istent szolgálták. Ezt a hagyományt Eusebiosztól tudjuk, aki Polükratésztól és Papiastól is idéz (vö. *Eccl. Hist.* 3:31:2-5).

21:10 „egy Agabosz nevű próféta” Legalább kétféle módon érthetjük ezt a kifejezést: (1) a korinthusi levelekben ez az evangélium megosztására vagy hirdetésére utal (vö. 14:1) és (2) az Apcsel is megemlíti a prófétákat (vö. 12:27-28; 13:1; 15:32; 21:10; s még a prófétanőket is, 21:9).

A probléma ezzel a kifejezéssel az, hogy ez az ÚSZ-i ajándék hogyan kapcsolódik az ÓSZ-i prófétákhoz? Az ÓSZ-ben a próféták írták az Írásokat. Az ÚSZ-ben ezt a feladatot az eredeti tizenkét Apostol és segítőik kapták meg. Úgy, ahogyan az "apostol" is meg lett tartva, mint egy folyamatos ajándék (vö. 4:11), de megváltozott feladattal az eredeti tizenkettő halála után, ugyanúgy a próféta tisztsége is. Az ihletettség megszűnt; nincs több ihletett Írás (vö. Júdás 20). Az ÚSZ-i próféta elsődleges feladata az, hogy az evangéliumot hirdesse, de azt is mutassa meg, hogy az ÚSZ igazságait hogyan kell az akkori helyzetekre és szükségekre alkalmazni. Lásd Különleges Téma: ÚSZ-i Prófécia a 11:27.

21:11 Agabosz, mint ahogy az ÓSZ-i próféták, Jeremiás és Ezékiel is, eljátszotta kijelentéseit.

21:12 „mikor … arra kértük” Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS. Jelentheti azt is, hogy (1) elkezdeni egy cselekedetet, vagy (2) egy ismétlődő cselekedet a múltban.

21:13 Nagyon nehéz egyensúlyba hozni ezt a prófétai tettet Pál azon megérzésével, hogy az, hogy Jeruzsálembe menjen Isten akarata volt (vö. 4. vers).

21:14 „Legyen meg az Úr akarata!” Ez JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS, amit imádságként használtak. Istennek terve és célja volt Pál életére. Pál úgy érezte, hogy ismeri Isten akaratát, még akkor is, amikor egy újra és újra megtörténő próféciával találta szembe magát, amik azokról a problémákról szóltak, amik előtte álltak. Pál biztos, hogy érezhette, hogy ezek a próféciák azt a célt szolgálták, hogy szellemileg és mentálisan is felkészítsék ők, és nem azért, hogy megóvják.

SZÖVEG: 21:15-16
15 E napok után felkészültünk, és felmentünk Jeruzsálembe. 16 Velünk jött néhány cézáreai tanítvány is, akik elvezettek egy régi tanítványhoz, a ciprusi Mnázónhoz, hogy az ő vendégei legyünk.

21: 15 „felkészültünk” Az angol King James Version bibliafordítás azt mondja, hogy "felvettük csomagjainkat" (az NKJV fordítás azt mondja, hogy "összepakoltunk"). Ez egy elég jó leíró szó, amit az utazásra való felkészülésre használtak, és az ÚSZ-ben csak itt található.

■ **„Jeruzsálembe”** Körülbelül 103 km-re volt.

21:16 „Mnázónhoz” Ő egy zsidó keresztény volt Ciprusról (mint Barnabás). Lehetséges, hogy egyike volt a görög-zsidóknak, mint az Apcsel 6 Hét kiválasztottja. Úgy tűnik, hogy egészen a kezdeti időktől fogva hívő volt már; lehetséges, hogy Lukács interjút készített vele az Evangéliumához, mialatt Palesztinában tartózkodott Pál Cézéreában való börtönfogsága alatt.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK AZ APCSEL 21:17-23:30-AS RÉSZBE

A. **AZ APCSEL 21:17-26:32 TÖMÖR VÁZLATA** (Pál bebörtönzése és védekezése mind Jeruzsálemben és Cézéreában.)
   1. Lázadás és letartóztatás a Templomban 21:17-40
   2. Pál védekezése a tömeg előtt 22:1-22
   3. A Római kihallgatás 22:23-30

4. A Szanhedrin kihallgatása 23:1-10
5. Az összeesküvés Pál megölésére 23:11-35
6. Pál Félix előtt 24:1-23
7. Pál Félix és Druzilla előtt magánkihallgatáson 24:24-27
8. Pál Fesztusz előtt 25:1-12
9. Pál II. Agrippa és Berniké előtt 25:13-26:32

B. **Pál VÉDEKEZÉSÉNEK KÖZÖS ELEMEI**

Közös Elemek	Pál a Tömeg Előtt	Pál a Szanhedrin Előtt	Pál Félix Előtt	Pál Fesztus Előtt	Pál II. Agrippa Előtt
1. Zsidó háttere	22:3.		24:14,17-18		26:4.
2. Farizeusi taníttatása és buzgósága	22:3.	23:6-9	24:15,21		26:5-8
3. "Az Út" üldözése	22:4-5				26:9-11
4. Személyes bizonyságtétele megtéréséről	22:6-16				26:12-16
5. Elhívása egy bizonyos szolgálatra	22:17-22				26:17-23

C. **A SZADDUCEUSOK ÉS A FARIZEUSOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA**

	SZADDUCEUSOK	**FARIZEUSOK**
Eredet	Makkabeusi korszak	Makkabeusi korszak
A név jelentése	"Cádókiták"	"A külöállók"
Társadalmi státusz	Papi arisztokrácia	Középosztálybeli laikusok
Kérdés az Írásokról	Csak a leírt Törvény (főleg az I. Mózestől az V. Mózesig)	Az összes szájhagyomány és az írott törvény, plusz a próféták és az ÓSZ-i kánon írott részei
Teológia	Konzervatív -pontosan az ellentetje a Farizeusoknak, akiket azzal vádoltak, hogy a Zoroasztrianizmus befolyása alatt voltak	Progresszív -nagyon fejlett angeológia -hit a halál utáni életben és a feltámadásban -a mindennapi életük nagyon szervezett volt

SZÖVEG: 21:17-26

[17]Amikor Jeruzsálembe érkeztünk, örömmel fogadtak a testvérek. [18]Másnap eljött Pál
velünk együtt Jakabhoz, ahol a vének is jelen voltak mindnyájan. [19]Köszöntötte őket, majd
részletesen elbeszélte, mit tett az Isten a pogányok között az ő szolgálata által. [20]Amikor ezt

hallották, dicsőítették az Istent, aztán így szóltak hozzá: "Látod, testvérem, milyen sok ezren vannak a zsidók között, akik hívők, és mindnyájan rajonganak a törvényért.
21 Rólad pedig azt hallottuk, hogy Mózestől való elszakadásra tanítod a pogányok között levő zsidókat, és azt mondod, hogy ne metéljék körül fiaikat, és hogy ne a zsidó szokás szerint éljenek.
22 Mi tehát a helyzet? Mindenképpen híre megy annak, hogy megjöttél.
23 Tedd hát azt, amit mondunk neked. Van nálunk négy férfi, akik fogadalmat tettek.
24 Vedd magad mellé őket, végezd el velük együtt a tisztulási szertartást, vállald a költségeiket, hogy megnyírhassák a fejüket. Így megtudja mindenki, hogy semmi sem igaz abból, amit hallott, hanem magad is megtartod a törvényt, és aszerint élsz.
25 A pogányokból lett hívőkkel pedig már közöltük azt a határozatunkat, hogy tartózkodjanak a bálványoknak áldozott hústól és a vértől, a megfulladt állattól, és a paráznaságtól."
26 Akkor Pál maga mellé vette ezeket a férfiakat, a következő napon elvégezve velük együtt a tisztulási szertartást, bement a templomba, és bejelentette, hogy mikor telnek le az ő tisztulásának napjai; addig pedig mindegyikükért bemutatják az áldozatot.

21:17 Elég jó jel volt, hogy a jeruzsálemi hívők Pált és ezeket a pogány megtérteket szívélyesen fogadták (vö. Lukács 8:40; 9:11; Apcsel 2:41; 18:27; 21:17; 24:3; 28:30), de ezzel együtt előítélet is volt a jeruzsálemi gyülekezetben (vö. 20-21-es versek).

21:18-19 „eljött Pál velünk együtt Jakabhoz” Itt nincs külön megemlítve a pogány gyülekezetek ajándéka (vö. 24:17). Pál hasonló beszámolót készített Jakabnak is a 15:12-ben. Jakab Jézus féltestvére volt, és a jeruzsálemi gyülekezet tiszteletben álló vezetője (vö. Apcsel 12:17; 15:13).

21:18 „a vének is jelen voltak” Figyeld meg, hogy az Apostolok meg sincsenek említve. Úgy tűnik, hogy az országban valahol éppen missziós úton voltak, vagy talán már meghaltak. A "vének" kifejezés eme használata zsidó használatra mutat (4:5,8,23; 6:12; 11:30; 15:2,4,6,22,23; 16:4; 23:14; 24:1,25; 25:15; Zsid. 11:2; Jakab 5:14), nem oly módon használják, mint a később a gyülekezet pásztoraira (vö. 14:23; 20:17,18,23; I. Tim. 5:17,19; Titusz1:5; I. Péter 5:1; II. János 1; III. János 1).

21:19 Némely kommentár azt gondolja, hogy Pál elég hideg fogadtatásban részesült, és hogy a pogány gyülekezetek pénzét sem értékelték túlságosan. A következők miatt gondolták ezt:

1. Pál egy görög zsidó házánál szállt meg, nem pedig valamelyik jeruzsálemi gyülekezet vezetőnél
2. Semmilyen feljegyzés nincs az ajándék miatti háláról. Meg sincs említve.
3. A vezetőség azonnal elmondja Pálnak, hogy a jeruzsálemi gyülekezetben milyen sokan nem kedvelik.
4. Soha nem említik meg, hogy a gyülekezet támogatta volna Pált bebörtönzése vagy kihallgatásai során.

Nagyon szomorú lehetett, hogy Pál üzenetével és szolgálatával kapcsolatban ilyen nagy volt a konfliktus és félreértés. Bár a 19. vers nekem pozitívnak tűnik!

21:20 „milyen sok ezren vannak a zsidók között” Milyen nagyszerű bizonysága volt ez az evangélium erejének és Isten a zsidók felé való szeretetének itt Jeruzsálemben. Volt egy hívő zsidó maradék.

■ **„akik hívők”** Ez Egy BEFEJEZETT AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. Ez minden bizonnyal valódi, megváltott hitet jelent. Az ember akkor is megtérhet, ha nem ért minden teológiai témát, sőt még akkor is, ha mindegyiket félreérti (vö. Apcsel1:6; Lukács 19:11). Pál ezeket "gyenge" keresztényekként jellemezné (vö. Róma 14:1-15:13; I. Kor. 8; 10:23-33). Mindent megtenne értük, hogy bátorítsa őket, mindaddig amíg "gyengeségük" nincs hatással az evangéliumra (a Galatabeli

judaisták).

■ **„rajonganak a törvényért”** Ez megmutatja a nagyszámú megtért Farizeust, zelótát vagy Esszénust. Mindazonáltal a megtérés nem vette el vallási előítéletüket. Ezek nagyon is olyannak tűnnek, mint a Galatabeli judaisták.

21:21 „Rólad pedig azt hallottuk, hogy Mózestől való elszakadásra tanítod a pogányok között levő zsidókat” Az a kifejezés, hogy "hallottuk" a héber "re-echo" idiómát tükrözi vissza, ami szóbeli tanításra utal. Ez a JELENIDEJŰ IGÉVEL kombinálva (tanítod) azt mutatja, hogy a jeruzsálemi zsidók újra meg újra hallottak Pál tetteiről előítéletekkel teli módon. Ezek a vádak sokkal komolyabbak voltak, mint az, hogy a pogányoknak prédikált, ami sok problémát okozott (vö. Apcsel 15). Az a kifejezés, hogy "elszakadás" egy erőteljes kifejezés, amiből a hitehagyás szó származik (vö. II. Thessz. 2:3). Az a teológiai ügy, hogy a hívő zsidók hogyan viszonyuljanak az ÓSZ-hez, még nem lett letisztázva.

21:23 „Van nálunk négy férfi, akik fogadalmat tettek” Úgy tűnik, hogy ezek a gyülekezet tagjai voltak. Ez a meghatározott Nazír fogadalomról szól (vö. IV. Mózes 6:1-8). Pál korábban maga is tett ilyen fogadalmat (vö. 18:18). nem igen tudunk pontos részleteket erről a meghatározott fogadalomról (vö. Nazír, 1:3).

21:23-25 Ez az igeszakasz jó belátást ad nekünk arról, hogy Pál hogyan tekintett a zsidó keresztények a Mózesi törvénnyel való kapcsolatára. Lehetséges, hogy Pál továbbra is megünnepelte a zsidó hagyományokat (vö. 18:18; 20:6), legalábbis amikor a zsidók felé próbált evangelizálni (vö. I. kor. 9:19-23). Lehetséges, hogy a mai korunkban lévő Messiás hívő zsidóság megerősítése ez.

21:24 „vállald a költségeiket” Lehetséges, hogy Pál maga ezen a ponton nem tett nazír fogadalmat, de kifizette a többiekért járó áldozatot. A rabbik azt tanították, hogy nagy megtiszteltetés volt kifizetni a nazír fogadalom áldozatait (vö. *Nad.* 10a)

KÜLÖNLEGES TÉMA: A NAZÍR FOGADALOM

I. Célja
   A. Ez lehetőséget nyújtott az illető számára, legyen az férfi vagy nő (vö. IV. Mózes 6:1), aki maga nem tartozott Lévi törzsébe, hogy odaszánja magát Isten szolgálatára (azaz "szent ő az Úrnak"). A nazír azt jelenti, hogy "elkülönített", ami a gyökere a héber szent kifejezésnek.
   B. Az ÓSZ-ben ez egy életre szóló fogadalom volt
      1. Sámson (Bír. 13:7)
      2. Sámuel (I. Sám. 1:21)
      3. Keresztelő János
   C. A Judaizmus kifejlesztett egy rövid ideig tartó nazír fogadalmat (valószínűleg a IV. Mózes 6:5 szavai alapján). A legrövidebb idő harminc nap lehetett. Ez a rövid ideig tartó fogadalom abban csúcsosodott ki, hogy megborotválták a fejüket, és a leborotvált hajat elégették az áldozattal együtt a templomban.
   D. A követelmények (vö. IV. Mózes 6:1-8)
      1. Tartózkodjon a bortól és az erős italoktól, ne egyen semmit, ami szőlőből készült (vö. IV. Mózes 6:3-4)
      2. Ne vágják le a haját.
      3. Ne érintsen hullát. Ez lehetetlenné tette számára, hogy a zsidó temetkezési szertartás bármely részében is részt vegyen.

4. A IV. Mózes 6:8-ben le van írva, hogy mit kell tenni ha véletlen válik tisztátalanná. Nyilvánvalóan az Apcsel 21:23-25-ben Pál esetében is ez lehetett a helyzet. Volt egy bizonyos megtisztulási időszak, és egy bizonyos fajta áldozatot írtak elő (vö. Iv. Mózes 6:9-12).

■ **„megnyírhassák a fejüket”** A nazír fogadalmat a IV. Mózes 6 írja le. Azoknak, akik végleges fogadalmat tettek, nem volt szabad levágni a hajukat. Mindazonáltal az időszakos fogadalom jellemzője az volt, hogy az időszak lejártával le kellett borotválni a fejüket. Ez a vers megmutatja, hogy Pál hogyan próbált meg alkalmazkodni ahhoz a kultúrához, amelyikben éppen prédikált (vö. I. Kor. 9:19-23; 10:23-33).

21:25 „közöltük” Ez a Jeruzsálemi Gyűlés hivatalos álláspontjára utal (vö. Apcsel 15:19-20, 28-29). Ez a dokumentum főleg a rituális és étkezési korlátokat mozdította el a hívő zsidó és hívő pogányok közül a diszpórában (Palesztinán kívül eső területek) lévő vegyes gyülekezetekben. Mindazonáltal nem volt köze a hívő zsidók Mózesi Törvényhez való viszonyához.

21:26 „bement a templomba” Ez az, ami a problémát okozta, nem pedig megoldotta!

SZÖVEG: 21:27-36

27 Amikor végéhez közeledett a hét nap, az Ázsiából való zsidók meglátták őt a
templomban. Fellázították az egész sokaságot, megragadták,
28 és így kiáltoztak: "Izráelita
férfiak, segítsetek! Ez az az ember, aki a nép ellen, a törvény ellen és a szent hely ellen tanít
mindenütt mindenkit, sőt még görögöket is hozott be a templomba, és megszentségtelenítette
ezt a szent helyet."
29 Néhányan ugyanis látták vele a városban azelőtt az efezusi Trofimoszt,
és azt hitték, hogy Pál bevitte a templomba.
30 Felbolydult tehát az egész város, a nép
összecsődült, Pált megragadták, kivonszolták a templomból, és a kapukat azonnal bezárták.
31 Mikor pedig meg akarták ölni, jelentés érkezett a helyőrség ezredeséhez, hogy az egész
Jeruzsálem lázong.
32 Ez azonnal katonákat és századosokat vett maga mellé, és lerohant
hozzájuk. Amikor azok meglátták az ezredest és a katonákat, abbahagyták Pál ütlegelését.
33 Amint az ezredes odaért, elfogatta őt, és megparancsolta, hogy verjék kettős bilincsbe;
majd kérdezősködött, hogy ki ez, és mit követett el.
34 De a tömegből ki ezt, ki azt kiáltotta.
Mivel tehát a zajongás miatt nem tudhatott meg semmi bizonyosat, megparancsolta, hogy
vigyék a várba.
35 Amikor pedig a lépcsőhöz ért, valósággal vinniük kellett Pált a katonáknak
a tömeg erőszakossága miatt,
36 mert az egész néptömeg követte, és kiáltozott: "Végeztesd
ki!"

21:27 „Ázsiából való zsidók” Pál régi ellenségei is feljöttek Jeruzsálembe az ünnepre. Most Pál a judaizmus térfelén tartózkodott.

21:28 „ez az az ember … tanít” Ezek az ázsiai zsidók úgy értelmezték Pál tanításait, hogy az a judaizmus ellen van, ahelyett, hogy azok az ÓSZ-i ígéretek betöltéséről szólnak. Ezek a vádak hasonlóak azokhoz, amiket István ellen hoztak fel (vö. 6:13). Lehetséges, hogy maga Pál állította ezt; minden bizonnyal egyet értett ezzel a zsidó teológiai állásponttal (vö. 22:20) még mielőtt a damaszkuszi úton találkozott volna Krisztussal. Krisztus üzenete aláaknázta a népszerű első századi Judaizmus törvényeskedését és rituáléit! Ezt nem csak Pál egyetemességében lehet látni – az üdvösség "mindenki" számára elérhető – hanem abban a teológiai megerősítésben is, hogy az üdvösség kizárólagosan csak is a Krisztusban lévő hitben és általa lehetséges.

■ **„sőt még görögöket is hozott be a templomba”** Ez a feltételezett eset Izrael udvarában

történhetett meg, amikor a nazír fogadalmakat megtették a délkeleti sarokban. Törvényes volt a pogányoknak bemenniük, de csak a Templom külső udvarába. Ez hamis vád volt (vö. 29. vers).

21:29 „az efezusi Trofimoszt" Ezek az ázsiai zsidók (efezusból) mind Pált mind Trofimoszt is ismerték, és már korábban is kitervelték Pál halálát (vö. 20:3). Most úgy látták, hogy lehetőségük van kihasználni a zsidó rasszista előítéleteket, és megölethetik Pált (vö. 31,36-os versek).

21:30 „a kapukat azonnal bezárták" Ez nyilván az Izrael udvara és az Asszonyok udvara közötti kapu volt. A Templomnak meg volt a saját rendőrségi állománya a léviták közül, akik fenntartották a rendet. Ezt azért tették, hogy (1) nehogy tisztátalanná váljon a templom, vagy (2) hogy Pált távol tartsák attól, hogy visszatérjen a biztonsága miatt.

Ezek a zsidók pontosan úgy cselekedtek, mint az efezusi tömeg (vö. Apcsel 19).

21:31 „helyőrség ezredeséhez" Ez szó szerint azt jeleni, hogy ezer ember vezetője. A római hadseregben ez volt a legmagasabb rangú tisztség (equstrian), és ez a személy Jeruzsálemben tartózkodott az ünnepek alkalmával, amikor a népesség normális méretének akár háromszorosára is megnőhetett. Az volt a feladata, hogy rendet tartson.

■ **Regiment** Ők az Antónia Erődben laktak, ami pont a templom udvarára nézett. Nagy Heródes építtette palotának, de a rómaiak katonai főhadiszállásként használták (vö. Josephus *Wars*. 5:5:8).

21:32 „katonákat és századosokat vett maga mellé" A százados szó szerint száz ember vezetője volt. Az Antónia Erőd a Templom udvarára nézett. Nagyon sűrűn el volt látva helyőrségekkel, legfőképp az ünnepek alatt.

21:33 „verjék kettős bilincsbe" Ez jelentheti azt, hogy (1) a kezét és lábát is megbilincselték, vagy hogy (2) két római katona között bilincselték meg. Nyilvánvalóan a katonák azt gondolták, hogy lázadó/felkelő volt (vö. 38. vers).

21:34-35 Ez jól megmutatja a tömeg erőszakosságát és őrjöngését (vö. 30. vers).

21:35 „lépcsőhöz" Azokra a lépcsőkre, amik az Antónia Erődből vezettek a templom területére a 32. vers már utalt, "lerohant". Két ilyen bejárati lépcső volt, mindegyik a templom más-más részébe vezetett. A rómaiak minden nemű lázadást gyorsan el akartak fojtani. Az Ünnepek gyakran nacionalista nyugtalanság napjai voltak.

21:36 „végeztesd ki" Ugyanezeket a szavakat kiáltották Jézus felé is (vö. 22:22; Lukács 23:18; János 19:15). Nagyon sok a párhuzam abban, ahogyan a rómaiak és a zsidók bántak Pállal és Jézussal.

SZÖVEG: 21:37-40

37Amikor már éppen be akarták vinni Pált a várba, így szólt az ezredeshez: "Szabad valamit mondanom neked?" Az megkérdezte: "Hát te tudsz görögül? 38Hát nem te vagy az az egyiptomi, aki néhány nappal ezelőtt fellázította és a pusztába vezette a szikáriusok négyezer emberét?" 39Erre Pál így felelt: "Én Tarzuszból való zsidó vagyok, Cilicia eme nevezetes városának polgára. Arra kérlek, engedd meg, hogy szóljak a néphez." 40Miután ő megengedte, Pál a lépcsőkön állva intett kezével a népnek, és amikor nagy csend lett, héber nyelven így kezdett beszélni:

21:37 „hát te tudsz görögül?" Az ezredes meglepődött, hogy Pál beszélt koiné görög nyelven, mert nyilvánvalóan azt gondolta, hogy Pál egy egyiptomi zendülő volt, akiről már hallott (vö. 38.

vers; Josephus *Antiq*. 2:13:5; 20:8:6). Ez az egyiptomi zendülés Kr. u. 52-57-között történt.

21:38 „a szikáriusok … emberét" Ez a *sicarii* egy latin kifejezés a bérgyilkos vagy a tőrös ember-re. Az ÚSZ-ben gyakran hívták így a "zélótákat" (vö. Lukács 6:15; Apcsel 1:13). Olyan zsidók csoportja voltak, akik a rómaiak megbuktatására szánták oda magukat.

A. T. Robertson, *Word Pictures in the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyvének 3. kötetében a 382. oldalon azt mondja, hogy ezt a szót Josephus használta, hogy az egyiptomi zendülők követőit leírja vele (vö. Josephus, *Wars*, 2:13:5; *Antiq*. 20:8:6,10).

21:39 „eme nevezetes városának polgára" Ez egy idióma (*litotes*), amit Pál arra használt, hogy megerősítse, hogy a világklasszisú egyetemi város polgára. Korábban a római kormányzati adminisztrációban egy személy nem lehetett egy nem római és egy római város polgára is egyaránt, de Pál idejére ez megváltozott. A szöveg nem árulja el, hogy a római tisztviselő meglepődött-e, vagy nem.

21:40 Ez a parancsnok továbbra is tudni akarta, hogy mi folyik itt.

■ **„héber nyelven így kezdett beszélni"** Pál a tömegnek arám nyelven szólt (a zsidók megtanultak arámul beszélni a perzsa uralkodás időszaka alatt). Ez egy időre lecsendesítette a tömeget (vö. 22:2).

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Ha minden városban azt mondták Pálnak, hogy ne menjen fel Jeruzsálembe, akkor miért ment fel mégis?
2. Hogyan kellett a hívő zsidóknak a Mózesi törvényhez viszonyulniuk?
3. A 28a versben az ázsiai zsidók vádjai igazak voltak-e Pállal szemben?
4. Ennek a parancsnoknak a hozzászólása (39. vers) arra utal, hogy csak kevés zsidó tudott görögül, vagy hogy azt gondolta Pálról, hogy egyiptomi volt?

APCSEL 22

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál Megvédi Magát	A Jeruzsálemi Tömeg Megszólítása	Pál Letartóztatása és Védekezése	Pál Megvédi Magát	Pál a Jeruzsálemi Zsidókhoz Szól
		(21:27-22:29)	(21:37-22:5)	
21:37-22:5	21:37-22:21	21:37-22:1		
				22:1-5
		22:2.		
		22:3-5	22:3-5	
Pál Beszél a Megtéréséről			Pál Beszél a Megtéréséről	
22:6-11		22:6-11	22:6-11	22:6-11
22:12-16		22:12-16	22:12-16	22:12-16
Pál a Pogányokhoz Küldetett			Pál Elhívása, hogy a Pogányoknak Prédikáljon	
22:17-21		22:17-21	22:17-21	22:17-21
Pál és a Római Tribunus	Pál Római Állampolgársága			Pál a Római Állampolgár
22:22-29	22:22-29	22:22-29	22:22-25	22:22-29
			22:26.	
			22:27a	
			22:28b	
			22:29.	
Pál a Tanács Előtt	A Szanhedrin Megoszlása		Pál a Tanács Előtt	Megjelenése a Szanhedrin Előtt
22:30-23:11			(22:30-23:11)	(22:30-23:11)
22:30-23:5	22:30-23:10	22:30.	22:30.	22:30.

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 22:1
[1]**"Atyámfiai, férfiak és atyák, hallgassátok meg védekezésemet, amelyet most hozzátok intézek."**

22:1
NASB „Atyámfiai és atyák"
NKJV „Férfiak, atyámfiai és atyák"
NRSV „Testvérek és atyák"
TEV „Zsidó testvéreim"
NJB „Testvéreim, atyáim"

Az *A Translator's Handbook on the Acts of the Apostles* (A Fordító Kézikönyve az Apostolok CSelekedeteiről) című könyv, amit Newman és Nida írt azt mondja, hogy ez Pál korabeli férfiakra utalt, és azokra, akik öregebbek nála (vö. 419. oldal). Azt hiszem, hogy ez egy idióma (vö. 7:2), mert Pál ekkor már túl volt a hatvanadik évén, és ez nem illik bele a tömeg életkorába.

Az is lehet, hogy a tömegben voltak hívők is. Lehetséges, hogy az a kifejezés, hogy "testvérek" egyedül álló módon rájuk utal. Mindazonáltal Pál mindig is azonosult fajával és nemzetével (vö. Róma 9:1-5; Fil. 3:6).

■ **„védekezésemet"** Ebből a görög szóból (*apologia*) származik az a kifejezés, hogy "apológia" szó, ami bíróságon való védekezést jelent. Ezt a kifejezést számos alkalommal használják itt az Apcselben Pál kikérdezésével kapcsolatban (vö. 25:16; II. Tim. 4:16).

SZÖVEG: 22:2
[2]**Mikor hallották, hogy héber nyelven szól hozzájuk, még jobban elcsendesedtek. Aztán így folytatta:**

22:3 „héber nyelven" Ez az arámra utal. Az Evangéliumokban lévő összes TÖBBESZÁMú rész, amhol Jézus szavai vannak, azok mind mind arámul vannak. Ez régi héber nyelv nyelvcsaládjába tartozott. A Perzsa Birodalom nyelve volt ez. A zsidók akkor tanulták meg, amíg az elnyomásuk alatt álltak Például a Nehémiás 8-ban, amikor Ezsdrás felolvasta Mózes Törvényeit héberül, a lévitáknak arámra kellett azt lefordítaniuk a nép számára (vö. Neh. 8:7).

■ **„még jobban elcsendesedtek"** Pál illedelmes bevezetése, folyékony arám beszédével párosulva, és az a tény, hogy a tömegből sokan ismerték vagy tudtak róla, egy azonnali, meglepő nyugodtságot eredményezett. Szerették volna hallani a mondanivalóját – tökéletes lehetőség, hogy a Judaizmus vezetőinek prédikálhasson.

SZÖVEG: 22:3-5
[3]**"Én zsidó ember vagyok, a ciliciai Tarzuszban születtem, de ebben a városban növekedtem fel; Gamáliél lábainál kaptam nevelést az ősi törvény szigora szerint, és én is így rajongtam Istenért, ahogyan ma ti mindnyájan.** [4]**E tanítás követőit halálra üldöztem, megkötöztem, és börtönbe juttattam férfiakat is, meg nőket is.** [5]**Tanúm erre a főpap és a vének egész tanácsa, akiktől levelet is kaptam a testvérekhez, és elmentem Damaszkuszba, hogy az odavalókat is megkötözve hozzam Jeruzsálembe, hogy megkapják büntetésüket.**

22:3 „zsidó ember vagyok, a ciliciai Tarzuszban születtem" Pál megpróbálja azonosítani magát ezzel a zsidó tömeggel. A zsidóságát bizonygatja (vö. II. Kor. 12:22; Fil. 3:5-6). Őt egy diaszpórából való görögül beszélő zsidónak gondolták volna.

Az a kifejezés, hogy "de ebben a városban növekedtem fel" nyelvtanilag utalhat arra, hogy (1) Tarzusban, vagy (2) Jeruzsálemben. A szövegkörnyezet inkább Jeruzsálemre utal. Ha ez valóban így van, akkor Pál a görög szónoklásban való taníttatása valahol máshol, Tarzuson kívül történt.

■ **„Gamáliél lábainál kaptam nevelést”** Ő egy nagy tiszteletnek örvendő rabbi volt (vö. 5:34-40). A Mishnában is számos alkalommal van megemlítve. Pál a Hillel liberális rabbinikus iskola tanulója volt. Ez a kijelentés lenyűgözte a tömeget. Lásd Különleges Téma: Gamáliél az 5:34-ben.

■ **„az ősi törvény szigora szerint”** Ez jelentheti azt is, hogy Farizeus volt (vö. 23:6; 26:5), egy buzgóbbik fajta (vö. 4. vers). A Farizeusok precíz/szigorú engedelmességet fogadtak a Szájhagyományoknak (azaz a Talmudnak), ami az ÓSZ-et magyarázta/értelmezte.

■ **„ahogyan ma ti mindnyájan”** Pál elismeri lelkesedésüket és odaszántságukat. Egyszer ő is egy volt közülük!

22:4 „üldöztem” Pál szolgálata során végig megbánással tekintett vissza ezekre a napokra. Elég gyakran megemlíti ezt (vö. 9:1,13,21; 22:4,19; 26:10-11; Gal. 1:'3,23; Fil. 3:6; I. Tim. 1:13). Pál gyakran utal magára úgy, mint a szentek közül a legkisebbre ezen cselekedetei miatt (vö. I. Kor. 15:9; II. Kor. 12:11; Ef. 3:8; I. Tim. 1:15).

■ **„E tanítás”** Az angolban azt mondja, hogy "ezen Út", és ez volt az a legkorábbi név, amivel a keresztény gyülekezetet illették (vö. 9:2; 19:9,23; 22:4; 28:14,22). (1) Jézusra, mint "az Útra" utal (vö. János 14:6) és (2) a biblikus hitre, ami egy életstílus (vö. V. Mózes 5:32-33; 31:29; Zsolt. 27:11; Ézs. 35:8).

■ **„halálra”** Pál néhány keresztényt ki is végzett/végeztetett (vö. 8:1,3; 26:10)! Minden bizonnyal részt vett István halálában is (vö. 7:58,81).

■ **„megkötöztem, és börtönbe juttattam férfiakat is, meg nőket is”** Az a tény, hogy Pál a nőkkel is ezt tette valóban megmutatja, hogy milyen intenzitással üldözte őket.

22:5 Pál elmondja azokat a körülményeket, amik a damaszkuszi úton való megtéréséhez vezettek, amikor hitét Jézusba vetette (vö. Apcsel 9).

■ **„a vének egész tanácsa”** Ez szó szerint azt jelentette, hogy "az összes vének". Lukács ugyanezt a kifejezést használja a Szanhedrinre a Lukács 22:66-ban. Nem ez az a hagyományos kifejezés, amit a jeruzsálemi zsidó vezetők ezen hivatalos csoportjára szoktak használni (Szanhedrin). Az is lehet, hogy egy kisebb, adminisztrációs albizottsághoz tartoztak.

■ **„akiktől levelet is kaptam”** F. F. Bruce, Paul: *Apostle of the Heart Set Free* című könyvében egy érdekes értekezést és dokumentációt lehet találni a Szanhedrin különböző országokból való kiadatási jogairól (72. oldal). Több információért lásd I. Makk. 15:21 és Josephus.

■ **„az odavalókat”** Ez a kifejezés arra utal, hogy ezek hívő zsidók voltak, akik a jeruzsálemi üldöztetés elől menekültek.

SZÖVEG: 22:6-11

6Történt pedig, hogy útközben, amint déltájban közeledtem Damaszkuszhoz: hirtelen vakító fényesség sugárzott le rám az égből. 7A földre estem, és hangot hallottam, amely így szólt: Saul, Saul, miért üldözöl engem? 8Én pedig megkérdeztem: Ki vagy, Uram? És ő így

szólt: Én vagyok a názáreti Jézus, akit te üldözöl. [9]Akik velem voltak, a fényt ugyan látták, de a velem beszélő hangját nem hallották. [10]Ezt kérdeztem akkor: Mit tegyek, Uram? Az Úr pedig azt felelte nekem: Kelj fel, menj Damaszkuszba, és ott megmondják neked mindazt, amit tenned kell, amit Isten felőled elrendelt. [11]Mivel pedig annak a fényességnek a ragyogása miatt nem láttam, a velem levők kézen fogva vezettek; úgy mentem be Damaszkuszba.

22:6 „déltájban" Ez egy olyan részlet, amit a 9:3-ban nem találunk meg.

22:7 Ez a 9:4-ből való ismétlés.

22:8
NASB, NJB **„a nazarénus Jézus"**
NKJV, NRSV,
TEV **„a názáreti Jézus"**

Az Apcselben Pál három alkalommal mondja el bizonyságtételét: Apcsel 9:1-31; 26:4-18; de ez és a 26:9 az egyetlen olyan helyek, ahol ezt a megnevezést használja. Ez szó szerint úgy hangzik, hogy "Jézus a nazarénus". Ez a 24:5-ben a gúnyolódás kifejezése, de a Máté 2:23-ban próféciai kifejezés. Lehetséges, hogy ez nem is földrajzi megnevezés, hanem egy Messiási cím abból a szóból, hogy "vessző" (vö. Ézs. 11:1; 53:2), ami a héber *néser* szóból származik (vö. Jer. 23:5; 33:15; Zak. 3:8; 6:12). Lásd a Különleges Témát a 2:22-ben.

■ **„akit te üldözöl"** Lásd a teljes jegyzetet a 9:4-ben.

22:9 „de a velem beszélő hangját nem hallották" Semmi ellentmondás nincs a 9:7-ben és a 22:9-ben található feljegyzésekben Pál megtéréséről. A görög nyelvtani forma arra utal, hogy hallották a hangot, de nem ismerték fel, nem értették a szavakat. Lásd a 9:7-ben a teljesebb magyarázatot.

22:10 „mindazt, amit tenned kell, amit Isten felőled elrendelt" Ez egy BEFEJEZETT PASSZÍV KIJELENTÉS. Ez Jézus Anániáshoz intézett szavait (9:15-16) tükrözi vissza. Pálnak jól meghatározható és nehéz missziót kellett teljesítenie. Számos módon Pál látása és megbízása az ÓSZ-i prófétákéhoz hasonlít (vö. Ézs. 6; Jer. 1; Ezék. 2-3).

22:11 Szerintem ez okozta Pál "testében lévő tövist". Íme néhány feltételezés Pál testében lévő tövisről:

1. a korai egyházatyák, Luther, és Kálvin is azt mondják, hogy ez a bukott természettel való szellemi problémákra utal (azaz a "testben")
2. Aranyszájú Szent János azt mondja, hogy személyekkel való probléma volt (vö. Iv. Mózes 33:55; Bír. 2:3).
3. valaki azt mondta, hogy epilepszia volt
4. Sir William Ramsay azt mondta, hogy malária volt
5. Én úgy gondolom, hogy ez szemgyulladás volt, egy gyakori szembetegség (hasonlítsd össze: Gal. 4:13-15 és 6:11), amit a damaszkuszi úton történt megvakulása súlyosbított vagy váltott ki (vö. Apcsel 9; és lehet, hogy egy ÓSZ-i utalás is: Józs. 23:13).

SZÖVEG: 22:12-16

[12]Egy bizonyos Anániás pedig, aki törvény szerint élő kegyes férfi, aki mellett bizonyságot tesznek az ott lakó zsidók mind, [13]eljött hozzám, elém állt, és így szólt: Testvérem, Saul, láss! És én abban a pillanatban ismét láttam, és rátekintettem. [14]Ő pedig ezt mondta nekem: Atyáink Istene választott ki téged, hogy megismerd az ő akaratát, meglásd az Igazat, és

hangot hallj az ő ajkáról. [15]Mert az ő tanúja leszel minden ember előtt arról, amiket láttál és hallottál. [16]Most tehát miért késlekedsz? Kelj fel, keresztelkedj meg, mosd le bűneidet, segítségül híván az Úr nevét.

22:12 Ez egy sokkal teljesebb leírása Anániásnak, mint a 9:10 volt. Laikus volt, aki mint Pál is kegyes volt a Mózesi Törvény mércéje szerint. Azt is jelentheti, hogy ő is farizeus volt. Lukács hasonlóan írja le Simeont, aki Jézust gyermekként látta a templomban (vö. Lukács 2:25). Lukács ezt a kifejezést azokra a diaszpórából érkező zsidókra is használta, akik a Pünkösd napjára jöttek fel Jeruzsálembe, amikor a Szentlélek erővel eljött (vö. Apcsel2:5). Lukács harmadjára is használja ezt arra a férfira, akik eltemette Istvánt, miután megkövezték (vö. Apcsel 8:2).

Ez a kifejezés tehát nem egy Krisztusban hívőre utal, hanem sokkal inkább a judaizmus őszinte követőjére. A 9:10-ben tanítványnak hívja; tehát hívővé vált. Mégis, bár keresztény volt, még mindig tisztelte a damaszkuszi zsidó közösséget.

22:13 Anániás Pál felé való szolgálata megmutatja nekünk, hogy az ÚSZ-ben nincs világos különbségtétel a hívők között, mint papság (különleges kiválasztott csoport) és mint laikusok. Jézus szavai voltak az a tekintély, ami által:

1. kézrátételt alkalmazott (vö. 9:10) Pálon, és gyógyulást parancsolt (AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÁS, 13. vers)
2. felfedte Jézus akaratát Pál szolgálatával kapcsolatban (15. vers)
3. azt mondta Pálnak, hogy keresztelkedjen meg (lehetséges, hogy Pál már bemerítette magát, ahogyan azt a zsidók megkövetelték a prozelitáktól, AORISZT KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS, 16. vers)
4. eszköz volt volt abban, hogy Pál betöltekezett a Szentlélekkel (vö. 9:17)

Láthatod Anániás szívét, amikor ezt az erőszakos üldözőt és gyilkost "Saul Testvér"-nek hívja.

22:14 „Atyáink Istene” Ezt a kifejezést használták hogy leírják a zsidó istenimádat istenségét. Pál szeretni világossá tenni, hogy YHWH volt az, aki kapcsolatba lépett vele és elhívást adott neki Fia által. Pál nem egy más isten hívta el, hanem a Judaizmus Istene!

■ **„megismerd az ő akaratát”** Isten az emberekre vonatkozó elsődleges akarata az, hogy ismerjék Jézust (vö. János 6:29,40). Isten további akarata Pál számára az volt, hogy misszionárius Apostol legyen a Pogányok felé (vö. 9:15; 22:15; 26:16).

■ **„meglásd az Igazat”** Ez egy Messiási cím (vö. Zsolt. 45; 72; Apcsel 3:14; 7:52; I. János 2:1). Pálnak meg lehetett az a kiváltsága, hogy személyesen kijelentetett neki a megdicsőült Jézus (csakúgy, mint Istvánnak, vö. 7:55-56). Lásd Különleges Téma: Igazságosság a 3:14-ben.

■ **„hangot halj az ő ajkáról”** Úgy tűnik, hogy ez a mennyből hallatszó hangra utal, 8. vers, de ugyanúgy utalhat a 17-21-es versekre is. Az is lehetséges, hogy azokra a különleges látomásokra utal, amiket Pál szolgálata alatt látott. A 17-21-es versekben találod a listát.

Érdekes, hogy Malakiástól egészen Keresztelő Jánosig a prófécia nem volt jelen Izraelben. Ezen időszak alatt a zsidók úgy gondolták, hogy Isten majd a mennyből szól, hogy megerősítést adjon (*Bath Kol*). YHWH ezt a zsidó módszert használta arra, hogy megerősítse Fiát és Fia Keresztségét is (vö. Lukács 9:35), és Színeváltozását is (vö. Máté 17:5). Jézus Pálnak való megjelenése, különösképpen a hangja, lehetséges, hogy ugyanezt a célt szolgálta (azaz biztosítani Pált arról, hogy Ő YHWH volt).

22:15 „tanúja leszel minden ember előtt” Ez az a hihetetlen igazság, hogy Jézus Krisztus evangéliuma **minden** ember számára szól (vö. János 3:16; I. Tim. 2:4; 4:10; Titusz 2:11; II. Péter 3:9; I. János 2:2). Nem mindenki fogja elfogadni, nem mindenki hallja azt tisztán, de mindenki

benne foglaltatik Isten szeretetében, Jézus áldozatában és Pál prédikálásában! Ez az az igazság, amit ez a tömeg elutasított (vö. 22. vers).

Pál céltudatosan nem használja azt a kifejezést, hogy "Pogány", amit Ananiás Jézustól átadott neki üzenetként (vö. 9:15). Pál tudta, hogy milyet robbantott volna az a lederogáló kifejezés hogy "*go'im*" (a népek, vagy Pogányok) ezek között az ultra-konzervatív zsidók között. Az ő előítéletekkel teli és rasszista arroganciájuk még az ÓSZ-i prófétákat is megfosztották próféciáiktól!

■ **„amiket láttál és hallottál"** Ez az első IGE BEFEJEZETT AKTÍV KIJELENTÉS; a második AORISZT AKTÍV KIJELENTÉS. Az, hogy miért vannak különböző igeidőkben, nem tudjuk. Úgy tűnik, hogy párhuzamosak. Pál egész életében elhordozza ennek a találkozásnak az emlékét. Az Apcselben három alkalommal említi meg. Valószínűleg minden zsinagógában elmondta személyes megtérésének történetét.

22:16 „keresztelkedj meg, mosd le bűneidet" Ez mind a kettő AORISZT KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS. Ez egy ÓSZ-i utalás a ceremoniális mosakodásokra (vö. III. Mózes 11:25,28,40; 13:6,34,56; 14:8-9; 15:5-13,21-22,27; 16:26,28; 17:15-16; Iv. Mózes 8:7,21; 19:19; V. Mózes 23:11). Itt a Krisztusban való szellemi megtisztulásunk szimbólumaként használja (vö. I. Kor. 6:11; Ef. 5:26; Titusz 3:5; Zsid. 10:22). A keresztség volt a korai egyház nyilvános hitvallása. Lásd a 2:38-at egy teljesebb teológiai értekezésért.

Figyeld meg, hogy a SZENVEDŐ SZERKEZET mind a keresztségre (AORISZT KÖZÉPIGEI FESZÓLÍTÁS) mind a megmosásra utal (AORISZT KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS). Pál nem moshatta le a bűneit, de megkeresztelhette magát (zsidó szokás a prozeliták számára). Gyakran mondják, hogy az alámerülés az egyetlen ÚSZ-i minta (vö. Róma 6 és Kol. 2), de itt a keresztség a megmosás metaforájához kapcsolódik (vö. 2:38; I. Kor. 6:11; Ef. 5:26; Titusz 3:5; Zsid. 10:22). Teológiailag az I. Péter 3:21 azt mutatja, hogy ez egy szimbólum, nem pedig egy sákramentum!

A modernkori értelmezőknek nagyon vigyázniuk kell arra, hogy nehogy túl sok mindent alapozzanak a SZENVEDŐ és PASSZÍV SZERKEZETEKRE, mert ezek a Koiné görögben a PASSZíV szerkezet felé tendáltak. Azt mondják Pálról, hogy megkeresztelkedett (PASSZÍV) a 9:18-ban. Nem az a lényeg, hogy milyen módon keresztelkedett meg Pál, hanem maga az a tény, hogy megkeresztelkedett!

■ **„segítségül híván az Úr nevét"** A "név" nem egy mágikus formula, hanem Jézus tulajdonjogának az elismerése, és a Vele való személyes kapcsolat kezdete (AORISZT KÖZÉPIGEI MELLÉKNÉVI IGENÉV, amit FELSZÓLÍTÁSként használ), ami Krisztushoz hasonló életstílusban jelenik meg. A korai egyház keresztségi formulája, amit szóban jelentett ki a keresztségben részesülendő az volt, hogy "Jézus Úr" (vö. Róma 10:9-13; I. Kor. 1:2; II. Tim. 2:22). A pontos szavak, vagy a formula maga nem kulcsfontosságú (sakramentalizmus), hanem sokkal inkább a jelölt szíve (hisz és elfogad). Lásd a 2:38 jegyzetét.

SZÖVEG: 22:17-21

[17]Történt azután, hogy visszatértem Jeruzsálembe, és a templomban imádkoztam: révületbe estem, [18]és láttam őt, aki ezt mondta nekem: Siess, és menj ki hamar Jeruzsálemből, mert nem fogadják el a te rólam való bizonyságtételedet. [19]Erre így szóltam: Uram, ők tudják, hogy én voltam az, aki börtönbe vetettem, és zsinagógáról zsinagógára járva megverettem a benned hívőket. [20]Amikor pedig kiontották Istvánnak, a te vértanúdnak a vérét, magam is ott álltam, helyeseltem az ő megölését, és őriztem azoknak a ruháját, akik megölték. [21]De ő azt mondta nekem: Eredj el, mert én messze küldelek téged, a pogányok közé."

22:17-21 Ez egy újabb példa Pál különleges látomásaira (vö. 18:9-10; 23:11; 27:23-24). Ebben a szövegkörnyezetben a 14. versben lévő próféciára utal.

22:17 „visszatértem Jeruzsálembe” Pál bizonyságtételében, mind a 9. vesben mind pedig itt úgy tűnik, hogy arra utal, hogy megtérése után azonnal visszatért Jeruzsálembe, de a Gal. 1:11-24 egy hosszabb időszakot fed fel (egészen 3 évig terjedhet) mielőtt Pál visszatért volna.

■ **„révületbe estem”** Lásd a 10:10 jegyzetét.

22:18 Jézus két AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÁSt szól Pálhoz: "siess" és "menj ki". Jézus figyelmeztetése a görög zsidók azon tervében illusztrálódik, amiben meg akarták Pált ölni, ez a 9:29-ben van feljegyezve.

22:19 „Uram” A nyelvtani előtag vagy előzmény ehhez vagy "az Atyáink Istene" (14. vers) vagy az "Igazságos" (14. vers) kifejezés lehet. A zsidó tömeg a YHWH-t megértette volna, de bármely jelenlévő hívő megértette volna Jézust. ÓSZ-i idézetek Jézusra való használata nagyon gyakori az ÚSZ-ben. Ez a "három-egy isten egyistenhitének" kétértelműsége.

■ **„börtönbe vetettem … megverettem”** Ezek KÖRÜLÍRÓ BEFEJEZETLEN AKTÍV módban vannak, ami folytatódó cselekményt jelent a múltban. Lásd a teljes jegyzetet a 22:4-ben.

22:20 Lásd a 7:58-59 és a 8:1 jegyzetét. Pál leírja a korábbi szomorú cselekedeteit KÖRÜLÍRÓ BEFEJEZETLEN MELLÉKNÉVI IGENEVEK használatával.

1. Ott állt együtt a tömeggel.
2. Beleegyezett a megkövezésbe.
3. Ő fogta azoknak a köpenyét, akik Istvánt megkövezték.

István prédikációja és halála mély behatással volt Pálra.

22:21 „messze küldelek téged a pogányok közé” Ez egy nyilvánvaló utalás Pál missziós útjaira és végső soron a római kormányzati tisztségviselők előtti bizonyságtételére Palesztinában és Rómában is a császár előtt (vö. 23:11).

SZÖVEG: 22:22-29
**22Eddig a kijelentésig hallgatták, de akkor így kezdtek kiáltozni: "Töröld el a föld színéről
az ilyet, mert nem szabad neki élnie!" 23Kiáltoztak, ruháikat eldobálták, és port szórtak a
levegőbe. 24Az ezredes elrendelte, hogy vigyék a várba, és meghagyta, hogy korbáccsal
vallassák ki: hadd tudja meg, miért kiáltoztak így ellene. 25Amikor pedig szíjakkal
lekötötték, ezt kérdezte Pál az ott álló századostól: "Szabad-e római polgárt ítélet nélkül
megkorbácsolnotok?" 26Amikor ezt meghallotta a százados, az ezredeshez ment, és jelentést
tett neki: "Mit akarsz tenni? Hiszen ez az ember római polgár." 27Erre az ezredes odament,
és megkérdezte tőle: "Mondd meg nekem: csakugyan római polgár vagy?" Mire ő így felelt:
"Az vagyok." 28Az ezredes erre így szólt: "Én nagy összegért szereztem meg ezt a
polgárjogot." Pál ezt mondta: "Én pedig már benne is születtem." 29Ekkor azonnal
félreálltak mellőle azok, akik vallatni akarták. Sőt az ezredes is megijedt, amikor megtudta,
hogy római polgár, akit megkötöztetett.**

22:22 Faji és vallási előítéletük lelepleződött. Minden ember történelmileg és kulturálisan feltételek közé van szorítva.

22:23
NASB „ruháikat eldobták”
NKJV „leszaggatták köpenyüket”
NRSV „ledobálták ruháikat”
TEV „ruháikkal integetve”
NJB „köpenyükkel integetve”

Ez hogy letépték és lengették a ruháikat, vagy hogy feldobálták azokat a levegőbe, egy ÓSZ-i jele volt az istenkáromlás feletti gyásznak (Louw és Nida, *Greek-English Lexicon* [Görög-Angol Lexikon] 1. kötet, 213. oldal, vö. 14:14).

■ **„port szórtak a levegőbe”** Pál szerencsés volt, hogy nem voltak kéznél kövek. Az, hogy a fejükre port szórtak a gyász jele volt (vö. Józs. 7:6; I. Sám. 4:12; II. Sám. 1:2; Jób 2:12), itt a gyász az istenkáromlás miatt volt (vö. Ézs. 47; Jer. Sir. 2; Mik. 1:10).

22:24 „az ezredes” Ez a *chiliarch* szó (vö. 27-29. versek), ami azt jelenti, hogy 1000 ember vezetője, mint a *centúrió* kifejezés (vö. 25,26 versek) arra utal, hogy 100 ember vezetője. Mindazonáltal a számok relatívak. Ő volt a felelős római hadőrség vezetője Jeruzsálemben.

■ **„a várba”** Ez az Antónia Erődre utal, ami a Templom területére nézett és össze volt azzal kötve. A Perzsa időszak alatt építették Nehémiás ideje alatt (vö. Neh. 2:8; 7:2). Nagy Heródes Marcus Antonius után nevezte el. Ünnepnapok alkalmával Jeruzsálem lakossága normál lakosságának háromszorosára nőtt. A rómaiak nagyszámú hadi erőt telepítettek Cézáreából az Antónia Erődbe biztonsági okokból.

■ **„korbáccsal vallassák ki”** Ez arra utal, hogy "kiverték belőle az információt". A korbácsolás egy nagyon kegyetlen kínzási módszer volt. Nagyon sokan haltak bele. Sokkal súlyosabb volt mint a zsidó korbácsolás, vagy a római vesszőzés. Egy bőr szíj, amibe fém, kő vagy csont darabokat varrtak bele, minden csíkba, és ezzel korbácsolták meg a rabokat.

22:25 „szíjakkal lekötötték” Az áldozatot előrehajolt helyzetben egy alacsony póznához kötötték, hogy a korbácsolást végrehajtsák.

■ **„szabad-e”** Ezek a katonák majdnem áthágták saját törvényeiket több pontban is: (1) római állampolgárt nem lehetett megkötözni (vö. 21:33 és 22:29); (2) római állampolgárt nem lehetett megkorbácsolni (vö. Livy, *History* 10:9:4; Cicero, *Pro Rabirio* 4:12-13); és (3) Pál nem hallgatták ki és nem bizonyították bűnösségét (vö. 16:37).

22:27 „csakugyan római polgár vagy?” A személyes névmás (te) a hangsúlyos. Ez a római tisztviselő nem hitte el, hogy Pál valóban római polgár volt.

22:28 „Én nagy összegért szereztem meg ezt a polgárjogot” Három mód volt, hogy valaki római polgár legyen: (1) születés által; (2) valamilyen különleges szolgálatot tett az államnak; (3) megvásárolható volt (Dio Cassius, *Rom. Hist.* 60:17:5-6). Ennek a katonának a neve arra utalhat, hogy állampolgárságát Claudius alatt vásárolta meg, és hogy görög volt (Claudius Lysias, vö. 23:26). Claudius felesége, Messaline gyakran adott el római állampolgárságot nagy pénzösszegért.

SZÖVEG: 22:30
30 Másnap aztán meg akarta tudni a valóságot, hogy mivel vádolják a zsidók, levétette tehát bilincseit, és megparancsolta, hogy jöjjenek össze a főpapok és az egész nagytanács. Ekkor lehozatta Pált, és eléjük állította.

22:30 „megparancsolta … a főpapok és az egész nagytanács” Ez jól megmutatja a római hatalmat. A Szanhedrint rávették, hogy találkozzanak, valószínűleg az Antónia Erődben. Úgy tűnik, hogy ez egy nem hivatalos gyűlés volt.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért akarta egyáltalán Pál megvédeni magát a tömeg előtt?
2. Lukács miért jegyzi fel Pál bizonyságtételét a damaszkuszi úton való megtéréséről három alkalommal is?
3. Hogyan cáfolja meg az Apostoli utódlást az, ahogyan Anániást használja a Lélek?
4. Sorold fel Pál különleges látomásait. Miért volt szüksége ennyi természetfeletti találkozásra?
5. Hogyan illik Isten tervébe annak az eredménye, hogy Pál megvédi önmagát a templomban lévő tömeg előtt?

APCSEL 23

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál a Tanács Előtt	A Szanhedrin Megoszlott	Pál a Szanhedrin Előtt	Pál a Tanács Előtt	Megjelenik a Szanhedrin Előtt
		(23:30-23:10)	(22:30-23:11)	(22:30-23:11)
223:05:00	22:30-23:10	22:30-23:5		
			23:1-3	23:1-5
			23:4.	
			23:5.	
23:6-10		23:6-10	23:6.	23:6-10
			23:7-9	
	A Pál Elleni Összeesküvés	Pált Elküldik Cézáreába	23:10.	
23:11.	23:11-22	23:11.	23:11.	23:11.
Pál Élete Ellen Irányuló Összeesküvés			Pál Élete Ellen Irányuló Összeesküvés	A Zsidók Pál Elleni Összeesküvése
23:12-22		23:12-15	23:12-15	23:12-15
		23:16-22	23:16-18	23:16-22
			23:19.	
			23:20-21	
			23:22.	
Pált Félixhez, a Kormányzóhoz Küldik	Félixhez Küldik		Pált Félixhez, a Kormányzóhoz Küldik	Pált Átszállítják Cézáreába
23:23-30	23:23-35	23:23-25	23:23-25	23:23-25
		23:26-30	23:266-30	23:266-30
23:31-35		23:31-35	23:31-35	23:31-35

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 23:1-5

[1]Pál rátekintett a nagytanácsra, és így szólt: "Atyámfiai, férfiak, én teljesen jó lelkiismerettel szolgáltam Istennek, mind e mai napig." [2]Anániás főpap ekkor megparancsolta a mellette állóknak, hogy üssék szájon. [3]Pál erre így szólt hozzá: "Megver téged az Isten, te meszelt fal! Itt ülsz, hogy ítélkezz felettem a törvény szerint, mégis a törvény ellenére azt parancsolod, hogy megüssenek?" [4]Erre az ott állók ezt mondták: "Isten főpapját gyalázod?" [5]Pál így válaszolt: "Nem tudtam, atyámfiai, hogy főpap." Mert meg van írva: "Néped fejedelmét ne átkozd!"

23:1

NASB, NRSV	**„erősen ránézett"**
NKJV	**„komolyan ránézett"**
TEV	**„egyenesen ránézett"**
NJB	**„állhatatosan ránézett"**

Lásd az 1:10-ben a teljes jegyzetet. Lukács gyakran használja ezt a kifejezést. Itt Pálra használja. Pál csak a II. Kor. 3:7,13-ban használja.

■ **„a Nagytanácsra"** Különleges Téma: Szanhedrin a 4:5-ben.

■ **„Atyámfiai"** Pál a zsidókat "testvéreim"-nek hívja többször is (13:26,38; 22:1,5; 23:1,5,6). A zsidók is testvérnek hívják Pált a 13:15-ben. Anániás a 9:17-ben testvérnek hívta, és a jeruzsálemi gyülekezet is így tesz a 21:20-ban.

Mindazonáltal a zsidó hívőket is ily módon nevezik (pl. 9:30; 10:23; 11:1,12; 12:17; 15:37,13,22). A tanítvány kifejezéssel van összekapcsolva a 11:29-ben és a 18:27-ben. A 16:2,40-ben görög hívőkre is használják. Így tehát ez a kifejezés többértelmű, és egy bizonyos szövegrészhez és csoporthoz kell kötni.

■ **„szolgáltam Istennek"** Az angol szöveg azt mondja, hogy Isten előtt éltem az életem. Ez BEFEJEZETT KÖZÉPIDEI KIJELENTŐ formája a *politeuó* szónak, amiből a politika szó származik. Ezt a kifejezést az állampolgárokkal kapcsolatban használták (vö. Fil. 1:27). Pál azt állítja, hogy hűségesen teljesítette azon felelősségeit, hogy a judaizmus tagja volt Isten előtt.

■

NASB	**„teljesen jó lelkiismerettel"**
NKJV	**„mindenben jó lelkiismerettel"**
NRSV	**„tiszta lelkiismerettel"**
TEV	**„a lelkiismeretem teljesen tiszta"**
NJB	**„tökéletesen jó lelkiismerettel"**

Pál a "lelkiismeret" kifejezést használja gyakran a Korinthusi levélben (vö. 4:4; 8:7,10,12; 10:25,27,28,29; II. Kor. 1:12; 4:2; 5:11). Ez arra az erkölcsi belső érzékre utal, ami megmutatja, hogy mi helyes és mi nem (vö. Apcsel 23.1). A lelkiismeretet befolyásolhatja a saját múltbeli életünk, rossz döntéseink, vagy Isten Lelke is. Ez nem egy hibátlan útmutató, de mégis meghatározza az egyén hitének határait. Így aztán lelkiismeretünk ellenére cselekedni, még akkor is ha az hibás vagy gyenge, egy igen fontos hitbeli probléma.

A hívő lelkiismeretét egyre jobban és jobban kell hogy formálja Isten Igéje és Isten Lelke (vö. I. Tim. 3:9). Isten az által fogja megítélni a hívőket, hogy mennyi fény adatott nekik (azaz gyenge vagy erős), de mindannyiunknak nyitottnak kell lennünk a Lélekre, hogy több fényt adjon, és hogy a Jézus Krisztus ismeretében növekedhessünk.

■ **„Istennek, mind e mai napig"** Pál ugyanezt a megerősítő kijelentést teszi: II. Kor. 1:12; II. Tim. 1:3. Bár bevallja, hogy vannak vágyai, kívánságai (vö. Róma 7:23, s leginkább a 7. vers). A Róma 1-8-ban található teológiai eszmefuttatása arra alapszik, hogy minden ember megszegi a törvényt és lelkiismeretét (vö. 3:20; 4:15; 5:20).

23:2 „Anániás főpap" Héberül Hananiah lenne a neve. Ez nem ugyanaz az Anániás, akit a Lukács 3:3-ban, a János 18:13-ban vagy az Apcsel 4:7-ben látunk, hanem egy későbbi (Anániás, Nedabaeus fia), akit II. Heródes Agrippa nevezett ki, aki Kr. u. 47-59-ig uralkodott.

Josephus írásai sok mindent elárulnak erről a főpapról.

1. mikor lett főpap, *Antiq*. 20:5:2; *Wars*, 2:12:6.
2. mikor küldték őt és fiát (Ananust) Rómába megkötözve, *Antiq*. 20:6:2.
3. mikor ölték meg a felkelők testvérével együtt, *Wars*, 2:17:9.

■ **„hogy üssék szájon"** Ez az istenkáromlás jele volt (vö. János 18:22).

23:3 „Megver téged az Isten" Josephus ezt nagyon részletesen legyezte: *Wars*, 2:17:9.

■ **„te meszelt fal"** Nem tudjuk biztosan, hogy mit is mond itt Pál: (1) a zsidók ezt a képmutatásra használták metaforaként (vö. Máté 23:27), vagy (2) az Ezékiel 13:10-15-re való utalás volt.

■ **„a törvény ellenére"** Lehetséges, hogy ez a III. Mózes 19:15-re való utalás. Lásd továbbá a János 7:51-ben.

23:5 „Nem tudtam, atyámfiai, hogy főpap" A következő teóriák születtek arra, hogy Pál miért nem tudta: (1) gyenge látása miatt; (2) nem ismerte, mert Pál számos évig nem volt jelen Jeruzsálemben; (3) nem ismerte fel, hogy ki volt a főpap, mert nem viselte hivatalos ruházatát; (4) nem tudta, hogy ki szólt; (5) a helytelen cselekedetei miatt nem gondolta, hogy ő a főpap (azaz szarkazmus).

■ **„Mert meg van írva"** Pál azzal mutatja meg, hogy ő ismeri és tiszteli a törvényt, hogy a II. Mózes 22:28-ból idéz.

SZÖVEG: 23:6-10

6 Mivel pedig Pál tudta, hogy egyik részük a szadduceusok, másik részük pedig a farizeusok közül való, így kiáltott a nagytanács előtt: "Atyámfiai, férfiak, én farizeus vagyok, farizeus fia; a halottak reménysége és feltámadása miatt vádolnak engem." 7 Mihelyt ezt mondta, vita támadt a farizeusok és a szadduceusok között, és a gyűlés véleménye megoszlott. 8 A szadduceusok ugyanis az állítják, hogy nincs feltámadás, sem angyal, sem lélek, a farizeusok pedig vallják mindegyiket. 9 Erre nagy kiáltozás támadt, a farizeuspárti írástudók közül néhányan felállva hevesen vitatkoztak, és így szóltak: "Semmi rosszat sem találunk ebben az emberben. Hátha Lélek szólt hozzá vagy angyal?" 10 Mivel a felfordulás egyre nagyobb lett, az ezredes attól félve, hogy Pált széttépik, megparancsolta, hogy a csapat menjen le, ragadja ki őt közülük, és vigye a várba.

23:6 „Mivel pedig tudta" Pál valószínűleg felismerte, hogy a Szadduceus főpaptól nem számíthat fair kihallgatásra.

■ **„szadduceusok"** Lásd a Különleges Témát a 4:1-ben.

■ **„farizeusok"** Pál is farizeus volt (vö. 26:5; Fil. 3:5-6). Lásd a Különleges Témát a 15:5-ben.

■ **„a halottak reménysége és feltámadása miatt vádolnak engem"** Pál előhozakodott egy teológiai témával, amiben a Szadduceusok és a Farizeusok nem értettek egyet. A Szadduceusok tagadták a halál utáni életet, míg a Farizeusok megerősítették azt (vö. Jób 14:14; 19:23:27; Dán. 12:2). Ezzel a nagytanács két frakcióját egymás ellen hangolta (vö. 7-10-es versek).

23:7 „a gyűlés véleménye megoszlott" Ennek a kifejezésnek az alapvető jelentése az, hogy "szétszakítani" (vö. Lukács 5:36; 23:45). Metaforikusan arra kezdték el használni, amikor egy csoporton belül szakadások keletkeztek (vö. Apcsel 14:4; 23:7). E között a két zsidó szekta között mindig is ott volt a felszín alatt ez a megoszlás. Pál csak olajat öntött a tűzre.

23:8 „sem angyal, sem lélek" Ez a kifejezés vajon arra akar utalni, hogy két fajta szellemi lény létezik, vagy csak egy? Mindkettő eredete kétértelmű a Bibliában, de a Zsid. 1:5,13 és 14 arra utal, hogy ez egy és ugyanaz.

Amit a Szadduceusok tagadtak, az a jó és a gonosz lelki lények közötti kettősség volt (Zoroasztrizmus kettőssége). A Farizeusok az ÓSZ-i fogalmat egy rideg Perzsa dualizmussá formálták, és még egy bizonyos hierarchiát is felállítottak az angyali és a démoni világban (mindegyiknek hét vezére volt).

23:9 „írástudók" Ezek voltak a jogi szakértői mind a szájhagyományoknak (Talmus) mind pedig az írott törvénynek (ÓSZ). A legtöbbjük Farizeus volt.

■ **„ebben az emberben"** Ennek a NÉVSZÓI SZERKEZETNEK a használata ebben a szövegkörnyezetben nem automatikusan negatív kifejezés.

■ **„hátha"** Ez egy részleges vagy nem teljes ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT. Ezek az írástudók azt bizonygatták, hogy Pál látott valamit a szellemi birodalomból, de hogy pontosan mit látott, azt nem tudják. Az, hogy azonnal és vehemensen védeni kezdték Pált, megmutatja, hogy mennyire elfogultak voltak a saját csoportjukkal kapcsolatban. Úgy tűnik, hogy jobban utálták a Szadduceusokat még egy feltételezhetően hitehagyott Farizeusnál is.

Mivel ez egy nem teljes nyelvtani szerkezet, a Textus Receptus az unciális görög H, L, és P kéziratokat követve hozzáteszi, hogy "ne hadakozzunk Isten ellen", amit az Apcsel 5:39-ből vettek.

■ **„megparancsolta, hogy a csapat menjen le, ragadja ki őt közülük, és vigye a várba"** Most másodjára mentette meg Pál életét a Római kormányzat itt Jeruzsálemben. Nem csoda hát, hogy Pál Isten szolgájaként tekintett a kormányra (vö. Róma 13). Lehet, hogy arra utal, hogy "az, aki ellenáll" a II. Thesszalonikában.

SZÖVEG: 23:11
11 A következő éjszaka pedig odaállt Pál mellé az Úr, és ezt mondta: "Bízzál, mert ahogyan bizonyságot tettél az én ügyem mellett Jeruzsálemben, úgy kell Rómában is bizonyságot tenned!"

23:11 „odaállt Pál mellé az Úr" Itt egy újabb személyes látomás, hogy bátorítsa Pált (vö. 18:9-10; 22:17-19; 27:23-24). Pál is elcsüggedt és kételkedett.

■ **„Bízzál"** Ez egy JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. Lukács írásaiban ez az egyetlen használata ennek a kifejezésnek. Bizonyára Pál osztotta ezt meg Lukáccsal. Jézus számos alkalommal használta ezt a kifejezést (vö. Máté 9:2,22; 14:27; János 16:33).

■ **„Rómában is bizonyságot tenned"** Isten akarata volt Pál számára, hogy bebörtönözzék, hogy

majd a császár előtt megjelenhessen. Az evangélium Rómában is hirdettetett (vö. 19:21; 22:21)!

SZÖVEG: 23:12-15

12Amikor megvirradt, a zsidók közül többen összesereglettek, és átokkal kötelezték magukat, hogy nem esznek és nem isznak addig, amíg meg nem ölik Pált. 13Több mint negyvenen voltak, akik ezt az összeesküvést szőtték. 14Ezek elmentek a főpapokhoz és a vénekhez, és így szóltak: "Súlyos átokkal köteleztük magunkat, hogy semmi táplálékot sem veszünk magunkhoz, amíg meg nem öljük Pált. 15Most tehát a nagytanáccsal együtt javasoljátok az ezredesnek, hogy vezettesse őt hozzátok, mintha alaposabban akarnátok kivizsgálni az ügyét. Mi pedig készen állunk, hogy végezzünk vele, mielőtt ideér."

23:12-15 Ez a bekezdés arról a merénylet tervről ad információt, amit a zsidók terveztek el. Ez egy újabb, előre eltervezett gyilkosság (vö. 21. vers), ugyanúgy mint az, amelyiket a zsidók Jézus ellen terveztek.

23:13 „több mint negyvenen voltak” A negyven az egy zsidó idióma egy hosszú, meg nem határozott időszakra, de itt személyekre használja, szóval valószínűleg szó szerint kell érteni.

23:14 „a főpapokhoz és a vénekhez” Ez egy rövidebb mód volt arra, hogy a Szanhedrinre utaljon vele. Lásd a Különleges Témát a 4:5-ben.

■
NASB „súlyos átokkal kötelezzük magunkat”
NKJV „nagy fogadalommal kötelezzük magunkat”
NRSV „szigorúan fogadalommal kötelezzük magunkat”
TEV „komoly fogadalmat tettünk”
NJB „komoly fogadalmat hoztunk”

Ezek az angol fordítások mindegyike egy-egy próbálkozás arra, hogy lefordítsák ezt a rokonértelmű idiomatikus kifejezést, "átokkal átkozzuk magunkat". Ezek a fogadalmat tevők nem ölték meg Pált. Kíváncsi vagyok, hogy vajon halálra éheztek-e? Nyilvánvalóan a szájhagyományok biztosítottak egy kiutat ezekből a halálos fogadalmakból.

SZÖVEG: 23:16-25

16Meghallotta azonban Pál nőtestvérének fia a cselszövést, elment, és a várba bejutva elmondta ezt Pálnak. 17Pál magához kérette az egyik századost, és ezt kérte tőle: "Ezt az ifjút vezesd el az ezredeshez, mert jelenteni kíván valamit." 18Az tehát maga mellé vette az ifjút, elvezette az ezredeshez, és ezt mondta: "A fogoly Pál hívatott engem, és megkért, hogy ezt az ifjút vezessem hozzád, mert valamit mondani akar neked." 19Az ezredes kézen fogva félrevonta az ifjút, és megkérdezte tőle: "Mit akarsz nekem jelenteni?" 20Az pedig így válaszolt: "A zsidók megegyeztek, hogy megkérnek téged: vezettesd le Pált holnap a nagytanács elé, mintha valamit pontosabban akarnának megtudni róla. 21De te ne engedj nekik, mert közülük több mint negyven férfi leselkedik rá, akik átokkal kötelezték magukat, hogy addig se nem esznek, se nem isznak, amíg meg nem ölik. Már készen is állnak, csak üzenetedet várják." 22Az ezredes elbocsátotta az ifjút, és meghagyta neki: "Senkinek se szólj arról, hogy ezt jelentetted nekem." 23Ezután hívatott két századost, és megparancsolta nekik: "Éjszaka kilenc órától fogva állítsatok készenlétbe kétszáz katonát, valamint hetven lovast meg kétszáz lándzsást, hogy induljanak Cézáreába. 24Adjatok melléjük hátas állatokat is, hogy Pált felültetve biztonságban juttassák el Félix helytartóhoz." 25Azután levelet írt, amelynek ez volt a tartalma:

23:16 „Pál nőtestvérének fia" Nagyon sok kérdésünk van Pál családjáról, de ezzel kapcsolatban csendbe burkolódzik a Biblia. Azt, hogy ő honnan tudott a tervről, azt sem tudjuk. Lehetséges, hogy ő is farizeus volt.

23:21 Ez a támadás lehetséges, hogy a Római őrség megölését is magában foglalta volna!

23:23 A Pált kísérő csapatok vagy (1) 200 gyalogosból, 70 lovasságból és 200 lándzsásból álltak, vagy (2) 200 lándzsásból és 70 lovasságból.

■ **„lándzsás"** Annak a kifejezésnek a jelentését, hogy *dexiolabos*, nem tudjuk biztosra. Szó szerint azt jelenti, hogy "az, akinek jobb oldala ki van táblázva vagy fel van fegyverezve" (*dexios*). Olyan személyt is jelölhet, akit jobb oldalt egy rabhoz láncoltak, vagy még arra is, ha egy második lovat tartott vagy hogy az oldalszárnyban volt. A sok lehetőség mind azt mutatja, hogy a mai modern értelmezők nem tudják pontosan mi is volt a jelentése.

■ **„Éjszaka kilenc órától"** Az angolban az szerepel, hogy a harmadik órától, ami nyilvánvalóan Római időszámítás. Az estét du. 6 órától számították. Tehát ez valóban éjszaka 9 óra volt.

■ **„Cézáreába"** Ez volt a római katonai erőknek a palesztinai főhadiszállása.

23:24 „Félix" A római történetíró, Tacitus (*Histories* 5:9; *Annals* 12:54) Marcus Antonius Félixet kegyetlennek és buja embernek hívta. Pozíciójához testvérén, Pallason keresztül jutott hozzá (mind a ketten felszabadított rabszolgák voltak), aki jó barátja volt Claudiusnak, az uralkodónak. Palesztina tizenegyedik helytartója volt Kr. u. 52-59 között.

SZÖVEG: 23:26-30

[26]"Klaudiusz Liziász a nagyra becsült helytartónak, Félixnek üdvözletét küldi. [27]Ezt a férfit a zsidók elfogták, és meg akarták ölni, de csapatommal megjelenve kiszabadítottam, mivel tudomásomra jutott, hogy római polgár. [28]Mivel meg akartam tudni, mivel vádolják, a nagytanácsuk elé vezettettem. [29]Megállapítottam, hogy az ő törvényük vitás kérdéseivel kapcsolatban vádolják, de nincs ellene semmiféle halált vagy fogságot érdemlő vád. [30]Mivel pedig jelentették nekem, hogy merénylet készül ez ellen a férfi ellen, azonnal elküldtem hozzád, és vádlóinak is meghagytam, hogy nálad emeljenek szót ellene."

23:26-30 Ez volt az a levél, ami kötelező volt a Pál ügyével megbízott tiszttartó részéről, amiben elmagyarázza Pál esetét (vö. 25:12). Megállapítja az események sorrendjét, de azt oly módon teszi, hogy Liziászt jó színben tüntesse fel.

23:26 Ebből versből tudjuk meg a hadvezér nevét.

23:29 Ez a vers beleillik Lukács módszerébe, hogy megmutassa hogy a kereszténység és vezetői, amikor csak kormányzati tisztviselők előtt lettek bevádolva mindig felmentették, ártatlannak mondták őket. Rómának nem kellett félnie "az Úttól"!

SZÖVEG: 23:31-35

[31]A katonák tehát a kapott parancs értelmében átvették Pált, és elvitték az éjszaka folyamán Antipatriszba. [32]Másnap a lovasokat tovább küldték vele, ők pedig visszatértek a várba. [33]Mikor megérkeztek Cézáreába, átadták a levelet a helytartónak, és elébe vezették Pált is. [34]Amikor a helytartó elolvasta a levelet, megkérdezte Páltól, hogy melyik

tartományból való; és amikor megtudta, hogy Ciliciából, [35]így szólt: "Akkor foglak kihallgatni, ha vádlóid is megérkeztek." És megparancsolta, hogy Heródes palotájában őrizzék.

23:31 „elvitték az éjszaka folyamán Antipatriszba” Ezt a várost Nagy Heródes építette, és apjáról, II. Antipáterről nevezte el. Ez egy nagyon hosszú gyalogút volt, valószínűleg 48-64 km-nyi. A város pontos helyét nem lehet tudni biztosan. Ami miatt a gyalogos katonák visszatértek ezen a ponton a következő lehetett: (1) ez elsődlegesen pogány terület volt, (2) ez a rész nyílt terület volt és sík, így kicsi esélye volt egy meglepetés szerű támadásnak.

23:33 „a helytartónak” Ez szó szerint "prokurátor". Lukács nagyon precízen használja ezeket a római tisztségeket és címeket.

23:24 „megkérdezte Páltól, hogy melyik tartományból való” Ezt azért csinálták, hogy megbizonyosodjanak a hatáskörről. Mivel Pál szintén Birodalmi Provinciából származott, Félix kihallgathatta az ügyét. A Római Birodalomban három igazgatási határkörzet volt: (1) Birodalmi (császári); (2) Szenátusi és (3) helyi (mint a Heródesek).

23:35 „ha a vádlóid is megérkeztek” Ezek valószínűleg az ázsiai zsidók lehettek, akik Pált a Templomban megvádolták, hogy pogányt vitt be egy a zsidók számára fenntartott területre. Az a tény, hogy nem jelentek meg azt kellett volna, hogy eredményezze, hogy a vádak alól fel kellett volna menteni. De ahogy oly gyakran megesik, a helyi politika befolyásolja az igazságszolgáltatást!

■ **„Heródes palotájában őrizzék”** A Rómaiak jól bántak Pállal, míg az ő felügyeletük alatt volt (vö. 24:23). Pál egy palotában tartózkodott, amit Nagy Heródes építtetett, amit korábban személyes szállásaként használt, de később a római főhadiszállás volt itt.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Hasonlítsd össze Pál védekezéseit és sorold fel a közös elemeket.
2. Pál úgy látta önmagát, mint hűséges zsidót?
3. Tudunk meg bármit is Pál szélesebb körű családjáról az Apcselből?

APCSEL 24

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
A Pál Elleni Eset	Lázadás Vádja	Pál Félix Előtt	A Pál Elleni Vád	Pál Ügye Félix Előtt
24:1-9	24:1-9	24:1-2a	24:1-2a	24:1-9
		24:2b-8	24:2b-9	
		24:9.		
Pál Megvédi Magát Félix Előtt	Félix Előtti Védekezés		Pál Védekezése Félix Előtt	
24:10-21	24:10-21	24:10a	24:10a	24:10a
				Pál Beszéde a Római Helytartó Előtt
		2410b-21	24:10b-16	24:10b-13
				24:14-16
			24:17-21	24:17-21
	Félix Halogat			Pál Fogsága Cézáreában
24:22-23	24:22-27	24:22-23	24:22-23	24:22-23
Pált Fogságban Tartják			Pál Félix és Druzilla Előtt	
24:24-26		24:24-26	24:24-26	24:24-26
24:27:00		24:27:00	24:27.	24:27.

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 24:1-2

Öt nap múlva azután lement Anániás főpap néhány vénnel és egy Tertullusz nevű ügyvéddel, és panaszt tettek a helytartónál Pál ellen. [2]Amikor behívták, Tertullusz így kezdte vádolni:

24:1 „Anániás főpap" Lásd a 23:2-nél a teljes jegyzetet.

■ **„lement"** A zsidók számára Jeruzsálem mindig "fent" volt, s az összes többi földrajzi hely pedig "lent" volt.

■ **„néhány vénnel"** Az ÓSZ-ben ez a kifejezés az idősebb törzsi vezetőkre utalt. A fogság utáni időszakra ezt a kifejezést a gazdag, befolyásos jeruzsálemi emberekre kezdték el használni. Az ÚSZ-ben gyakran a Szanhedrint úgy írják le, mint "a Főpapok, írástudók és a vének". Ezek valószínűleg a Szanhedrin tagjai voltak, akik a Szadduceusokat támogatták. A templomi vezetőség akkor látott potenciális problémát, amikor a Farizeusok jelen voltak (vö. 23:6-10).

■ **„Tertullusz"** Ez az ember egy felbérelt ügyvéd (jogi képviselő) volt, vagy egy szónok (vö. NKJV angol bibliafordítás). Ez egy görög szóból származik, *réma*, vagy "a kimondott szó". Úgy tűnik, hogy ő tárta fel a Szanhedrin ügyét egy elfogadható római jogi formában, valószínűleg latinul.

SZÖVEG: 24:3-9

[3]"Nagy békességet biztosítasz számunkra, nagyra becsült Félix, és üdvös változások történnek népünk javára a te gondoskodásod folytán. Ezt mindenkor és mindenütt teljes hálával ismerjük el. [4]De hogy hosszan ne fárasszalak, kérlek, hallgasd meg rövid beszédünket, jóindulattal. [5]Mi ugyanis megállapítottuk, hogy ez az ember valóságos pestis, lázadást szít a földkerekségen élő valamennyi zsidó között, és a názáreti irányzat feje. [6]A templomot is meg akarta szentségteleníteni, de elfogtuk (és a mi törvényünk szerint akartuk elítélni. [7]Liziász ezredes azonban odajött, és erőszakkal kivette őt a kezünk közül, [8]és azt parancsolta, hogy vádlói hozzád jöjjenek). Magad is tudomást szerezhetsz mindarról, amivel vádoljuk, ha őt kihallgatod." [9]Csatlakoztak ehhez a vádhoz a zsidók is, és bizonygatták, hogy mindez valóban így van.

24:3-4 Ez a bevezetés nem csak egy próbálkozás volt a hízelkedésre (amit valószínűleg el is vártak), hanem teljesen alaptalan volt, már ami a tényeket illeti. Félix egy kegyetlen ember volt (vö. Tacitus, *Histories* 5:9 és *Annals* 12:2). Félix csak azért volt abban a pozícióban amiben volt, mert a testvére, Pallas Félixszel együtt Antónia (Marcus Antonius lánya), Claudius, az Uralkodó anyja által felszabadított rabszolga volt. Később Néró az emberek kérésére eltávolította pozíciójából (vö. Josephus, *Wars* 2:12:8-13:7 és *Antiq*. 20:7:7-8).

24:3 „nagy békességet biztosítasz" Némelyek azt gondolják, hogy ez arra a próbálkozásra utal, hogy megpróbálta megállítani a zsidó szélsőségeseket, akiket szikáriusoknak (tőrös emberek) hívtak. Lásd Josephus, *Wars* 2:13:2.

24:5 „megállapítottuk, hogy ez az ember" Lukács célja az egész Apcselben az, hogy megmutassa a Római világ számára, hogy a kereszténység elleni vádak hamisak. Ezért jegyzi fel Lukács azt a sok esetet, amikor a római bíróságokon és tiszttartók előtt kellett megjelenniük. Pált három dologgal vádolták: (1) bajkeverő volt; (2) egy új szekta vezetője volt; (3) megszentségtelenítette a

templomot.

■
NASB „valóságos pestis”
NKJV „egy pestis”
NRSV „pestises ember”
TEV „veszélyes alkalmatlankodó alak”
NJB „tökéletes pestis”

Ez a kifejezés egy pestis jelentésű szóból származik (vö. Lukács 21:11). Az ÓSZ-ben (LXX) is az volt a jelentése, hogy pestis, de metaforikusan személyekre is használhatták (vö. Péld. 19:25).

■ **„a földkerekségen”** Ez biztos, hogy céltudatos túlzás, mégis micsoda bók ez Pál a diaszpórában végzett szolgálatára.

■ **„feje”** Ez egy összetett görög kifejezés a következő szavakból: "első" és "megállni". A Szeptuagintában a Jób 15:24-ben használták az "első rangú kapitány"-ra. Csak itt található meg az ÚSZ-ben, és az Egyiptomban megtalált koiné papiruszokban egyáltalán nem található.

■ **„irányzat”** Az a kifejezés, hogy *hairesis* eredetileg azt jelentette, hogy "megoszlás" vagy "frakció, párt, szekta, széthúzó csoport" (szó szerint "döntést hozni"). Később negatív mellékjelentés társult hozzá, mint ahogy azt az angol szóban is látni, "heresy" (ami eretnekséget jelent), és ami a görögből származik. Az Apcsel 5:17-ben a Szadduceusokra is ezzel a szóval utalnak és a 15:5-ben pedig a Farizeusokra is. Itt az Apcselben ebben a szövegkörnyezetben Pál a kereszténységet a történelmi zsidó hit és reménység integrált részének tartja (vö. 14. vers).

■ **„a názáreti”** Ez a kifejezés a Názáreti Jézus követőire utal. Némelyek azt bizonygatják, hogy ez a kifejezés a Názáret város nevéből származik, míg mások a nezer szóhoz kapcsolják, ami "vesszőt" jelent, és a Messiás egyik címe (vö. Ézs. 11:1; 53:2). Lásd Különleges Téma a 2:22-ben.

24:7 A 7. vers, a 6. vers egy része és a 8. vers egy része (amit zárójelbe tettek) a következő régi görög kéziratokban nem található meg: P^{74}, א, A, és B. Számos különböző változat tűnik fel a későbbi görög kéziratokban. Ezek a részek nem voltak Lukács eredeti kéziratának részei. Az UBS^{4} társaság "D" minősítést ad neki (elég kétséges).

SZÖVEG: 24:10-21

10Ezután Pál, amikor intett neki a helytartó, hogy beszélhet, így szólt: "Mivel tudom, hogy sok éve vagy már bírája ennek a népnek, nagyobb bizalommal védekezem a magam ügyében.
11Megtudhatod, hogy nincs több, mint tizenkét napja, hogy feljöttem Jeruzsálembe imádkozni.
12De nem láttak engem sem a templomban, sem a zsinagógákban, sem a városban bárkivel is vitatkozni vagy a nép között lázadást szítani.
13Azt sem tudják rám bizonyítani, amivel most vádolnak.
14De azt megvallom előtted, hogy én a szerint a tanítás szerint, amelyet ők eretnekségnek mondanak, úgy szolgálok atyáim Istenének, hogy hiszek mindabban, ami megfelel a törvénynek, és ami meg van írva a próféták könyvében.
15És azt remélem Istentől, hogy - amit ők maguk is várnak - lesz feltámadásuk mind az igazaknak, mind a gonoszoknak.
16Ezért magam is arra törekszem, hogy lelkiismeretem mindenkor tiszta legyen Isten és emberek előtt.
17Több év múltán eljöttem népemhez, hogy alamizsnát adjak, és áldozatokat mutassak be.
18A tisztulási fogadalom teljesítése közben talált rám a templomban néhány Ázsiából való zsidó, nem pedig csődületben vagy lázítás közben.
19Nekik kellett volna megjelenniük előtted, és vádolniuk engem, ha valami panaszuk van

ellenem. 20Vagy mondják meg ezek maguk: találtak-e bennem valamilyen vétket, amikor a nagytanács előtt álltam. 21Ha csak azt a kijelentést nem, amelyet közöttük állva kiáltottam: A halottak feltámadása miatt vádolnak engem ma előttetek."

24:10 Mint ahogy a Szanhedrin szónoka, úgy Pál is formális bevezetést használt.

■ **„védekezem”** Az angol "apology" (bocsánatkérés, mentegetőzés) és az "apológia" szó ebből a görög kifejezésből származik. Eredetileg a bíróságon való törvényes védekezést jelentette.

24:11-12 Pál bizonygatja, hogy a Jeruzsálemben való nyilvános tettei minden volt, csak nem abnormális és viszályt szító. Azzal is vádolták, hogy megszentségtelenítette a Templomot, de valójában egy elfogadott rituálét hajtott végre.

24:14 „a tanítás” (az angolban az szerepel, hogy "az ÚT") Ez volt a korai megszólítás, ahogyan a keresztényeket hívták, ami azt hangsúlyozta, hogy Jézus az út Istenhez (János 14:6) és egy életstílusszerű közösséget is jelentett (vö. 9:2; 19:9,23; 22:4; 24:22 és valószínűleg a 18:25-26 is).

■ **„a törvénynek … a próféták könyvében”** Ez kettő az ÓSZ-i kánon hármas felosztásából:

1. A Tóra (Törvény) – I. Mózes - V. Mózes
2. A Próféták
   a. korábbi próféták – Józsué - Királyok (kivéve Ruth)
   b. későbbi próféták – Ézsaiás - Malakiás (kivéve Jeremiás Siralmai és Dániel)
3. Az Írások
   a. megillót – Ruth, Eszter, Prédikátor, Énekek Éneke és Jeremiás Siralmai
   b. bölcsesség irodalom – Jób, Zsoltárok, Példabeszédek
   c. a fogság utáni történelem – I. és II. Krónikák, Ezsdrás és Nehémiás

24:15 „És azt remélem Istentől, hogy – amit ők maguk is várnak” Pál azt bizonygatja, hogy a vallási irányultsága ugyanaz, mint a vádlóinak (vö. 16. vers), kivéve a feltámadás nézetét. Pál megpróbálja megvédeni magát azáltal, hogy rámutat, hogy a konfliktus a Judaizmuson belüli teológia ügy, amibe Róma nem akarna belekeveredni. Lásd Különleges Téma: Remény a 2:25-ben.

■ **„lesz feltámadásuk mind az igazaknak, mind a gonoszoknak”** Ez a Farizeusok teológiájára utal, nem pedig a templom Szadduceus vezetőségére. Josephus az *Antiq*. 18:1:3-ban még azt is bizonygatja, hogy a Farizeusok tagadták a gonoszok feltámadását (a megsemmisülés modern nézetével kapcsolatban lásd Edward Fudge, *The Fire That Consumes* [A Tűz, Mely Elemészt] című könyvét). A Biblia telis-tele van a feltámadás általános fogalmával (vö. Ézs. 25:8; Dán. 12:2; Máté 25:46; János 5:29; Róma 2:6-11; Jel. 20:11-15).

■ **„Ezért magam is arra törekszem, hogy lelkiismeretem mindenkor tiszta legyen”** Ugyanez a kifejezés dühítette fel annyira a Főpapot is a 23:1-2-ben. Pál a jelenlétében is megismétli. Hasonló az I. Kor. 9:24-27-ben a személyes erőfeszítésekről szóló értekezéséhez. Az az önmegtartóztatás, amit Félixnek prédikált (vö. 25. vers) nem egy könnyen elérhető és fenntartható dolog volt. A Gal. 5:22-ben az önmegtartóztatás a Lélek gyümölcse, és valószínűleg a listán található többi gyümölcs záróköve volt!

Barátom és kollégám, Dr. David King végig olvassa kommentárjaimat és javaslatokat tesz. Ehhez az igerészhez azt írta, hogy "egy gyümölcs, ami több részből/gerezdből áll – mint egy narancs".

24:17 „eljöttem népemhez, hogy alamizsnát adjak” Az "alamizsna" témájával kapcsolatban lásd Különleges Téma a 3:2-ben. Ez a pogány gyülekezetek adományaira utal, amit a Jeruzsálemi

gyülekezet részére gyűjtöttek (vö. Róma 15:25-27; I. Kor. 16:1-4; II. Kor. 8-9). Meglepő, hogy a 21:15-ben nincs megemlítve. Ez mutathatja azt is, hogy nem minden gyülekezet fogadta jól ezt Jeruzsálemben. Nagyon nehéz a mélyen megbúvó rasszizmussal elbánni, még a hívők számára is.

24:18 „A tisztulási fogadalom teljesítése közben talált rám a templomban” Ezt a zsidó szertartást Jakab és a vének kezdeményezték (vö. 21:17-26). Azért csinálták, hogy a gyülekezeten belül a törvényeskedő zsidó hívőket kiengeszteljék, de a valóságban az Ázsiai zsidókat csak felháborította.

■ **„néhány Ázsiából való zsidó”** Ez egy fontos jogi pont Pál védekezésében (19. vers). A szemtanúk részéről a vádlók nem voltak jelen! Azok, akik Pált az egész földre kiterjedő cselszövésekkel vádolták semmilyen gyakorlati bizonyítékot nem tudtak felmutatni (vö. 20. vers)!

24:19b „ha” Ez egy NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami egy mód az eshetőség kifejezésére, ami a lehetségestől a legmesszebb áll. A. T. Robertson, *Word Pictures on the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyvében (420. oldal) kevert feltételnek hívja egy MÁSODIK TÍPUSÚ következtetéssel (azaz, de nincsenek jelen, 19a vers). A *Grammar* (Nyelvtan) című könyve (1022. oldal) egy más kevert feltételes mondatokat is megemlít Lukács írásaiban (vö. Lukács 17:6; Apcsel 8:31).

SZÖVEG: 24:22-23
[22]Erre Félix elnapolta az ügyet, mert sokat tudott erről a tanításról, és így szólt: "Amikor Liziász ezredes idejön, akkor fogok dönteni az ügyetekben." [23]Ugyanakkor megparancsolta a századosnak, hogy tartsák őrizetben Pált, de enyhébb fogságban; és az övéi közül senkit se akadályozzanak abban, hogy szolgálatára legyen.

24:22 Nyilvánvalóan Félix hallott Jézusról és a kereszténységről. Valószínűleg mint Római tiszttartót tájékoztatták a helyi állapotokról, amihez kirendelték.

Félix felesége zsidó volt (24. vers), ami azt jelentette, hogy gyakorlatban tudhatott a Judaizmus tanításáról. Az Út/Tanítás a Judaizmuson belüli szektának számított, így "legális" vallás volt a Római Birodalomban.

24:23 Ez azt mutatja, hogy Félix nem látta Pált veszélyesnek, és bizonyos mértékű szabadságot és hozzáférést biztosított. Újra csak itt egy római tiszttartó, aki a kereszténységet nem értékelte politikai problémaként.

SZÖVEG: 24:24-27
[24]Néhány nap múlva pedig megjelent Félix a feleségével, Druzillával, aki zsidó származású volt. Magához hívatta Pált, és meghallgatta őt a Krisztus Jézusban való hitről. [25]De amikor az igazságról és önmegtartóztatásról meg a jövendő ítéletről kezdett beszélni, Félix megrémült, és így szólt: "Most menj el, de ha alkalmat találok, majd ismét hívatlak." [26]Egyúttal azt is remélte, hogy pénzt kap Páltól, ezért gyakrabban hívatta, és elbeszélgetett vele. [27]Két esztendő múlva Porciusz Fesztusz lett Félix utóda. Félix pedig fogságban hagyta Pált, mert kedvébe akart járni a zsidóknak.

24:24 „Druzilla” Ő volt I. Heródes Agrippa legfiatalabb, és nyilvánvalóan gyönyörű lánya, Berniké és II. Agrippa testvére. Ő volt Félix harmadik felesége, akit Azizustól, Emesa Királyától vett el (vö. Josephus, *Antiq*. 20:7:2). Josephus szerint (*Antiq*. 19:9:1) 16 éves volt, amikor Félix feleségül vette.

24:24-25 Pál gyakran hirdette az evangéliumot Félixnek és Druzillának (vö. 26b vers). Pontosan ez volt az, amit Jézus szeretett volna, hogy Pál tegyen (vö. 9:15). Meg is győzte, de mohó is volt (azaz azt szerette volna, ha Pál lefizeti), így félretette döntéshozatalát (vö. 26. vers).

24:26 Valószínűleg Pálnak voltak bizonyos anyagi forrásai fogsága alatt. Valószínűleg (1) személyes örökségéből; vagy (2) a gyülekezetekből származó segítségből (azaz Filippi és Thesszalonika). Félix gyakran hívatta Pált, nem azért, hogy hallja őt beszélni, hanem abban a reményben, hogy majd pénzt kap tőle.

24:27 „két esztendő múlva” Sokan hiszik, hogy ez volt az az időszak, amikor Lukács összegyűjtötte a szemtanúi információkat az evangéliumához azoktól, akik Palesztinában voltak (vö. Lukács 1:1-4). Ez egy elég elbátortalanító időszak volt egy olyan agresszív férfi számára, mint amilyen Pál volt! Mindazonáltal nem próbált meg a szabadságot nyerni vesztegetéssel. Tudta, hogy Isten akaratából van ott.

■ **„Porciusz Fesztusz”** A Római történetírók, Suetonius és Tacitus között, van némi egyet nem értés azzal kapcsolatban, hogy mikor került ebbe a tisztségbe. Kr. u. 55-ben hallgatták ki Félixet, de azt nem tudjuk biztosan, hogy el is ítélték és elmozdították-e helyéről még akkor, vagy csak Kr. u. 59-ben. Fesztusz Kr. u. 62-ben halt meg, ekkor még a hivatalában volt (vö. Josephus, *Antiq*. 20:9:1). Nagyon keveset tudunk róla (vö. Josephus, *Antiq*. 20:8:9-10; *Wars* 2:14:1).

■ **„Félix fogságban hagyta Pált”** Az volt a szokás, hogy minden adminisztrációs változáskor az összes foglyot elengedték. Ez a vers megmutatja a palesztinai politikai helyzetét és a római vezetők gyengeségét, ugyanakkor a Szanhedrin hatalmát is.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Mit jelent a "Názáret/Nazarénus" kifejezés?
2. Mire utalhat az az első megnevezés, "az Út/Tanítás", amit a gyülekezetre használtak az Apcselben?
3. Magyarázd meg a 15. vers jelentőségét.

APCSEL 25

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál a Császárhoz Fellebbez	Pál a Császárhoz Fellebbez	A Császárhoz Való Fellebbezés	Pál a Császárhoz Fellebbez	Pál a Császárhoz Fellebbez
25:1-5	25:1-12	25:1-5	25:1-5	25:1-5
25:06:12		25:6-12	25:6-8	25:6-12
			25:9.	
			25:10-11	
			25:12.	
Pált Agrippa és Berniké Elé Vezetik	Pál Agrippa Előtt	Pál Védekezése Agrippa Előtt (25:13-26:32)	Pál Agrippa és Berniké Előtt	Pál Megjelenik Agrippa Király Előtt
25:13-22	25:13-27	25:13-22	25:13-21	25:13-22
			25:22a	
			25:22b	
25:23-27		25:23-27	25:23-27	25:23-26:1

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 25:1-5
1 Amint Fesztusz megérkezett a tartományba, három nap múlva felment Cézáreából Jeruzsálembe. 2 Ott a zsidók főpapjai és vezetői panaszt tettek Pál ellen, és kérték, 3 hogy - bár Pál ezt nem akarja - a kedvükért vitesse Pált Jeruzsálembe. Mert azt a tervet szőtték ellene, hogy megölik útközben. 4 Fesztusz azonban azt felelte, hogy Pál Cézáreában van

őrizetben, ő maga pedig hamarosan odautazik. [5]"Ezért a közöttetek levő vezetők mondta, jöjjenek le velem, és ha van valami kifogásolható abban az emberben, emeljenek vádat ellene!"

25:1 „Fesztusz” Ő volt Félix utóda. Nemesebb jellem volt, de nyilvánvalóan ugyanaz alatt a politikai nyomás és gondolkodásmód alatt volt. Két évig volt ebben a tisztségben és Kr. u. 62-ben halt meg, hivatali ideje alatt.

■ **„három nap múlva”** Ez megmutatja, hogy mennyire mérges és kitartó volt a zsidó vezetőség Pállal kapcsolatban. Fesztusz is jó benyomást akart kelteni.

25:2 „a zsidók főpapjai és vezetői” Lehetséges, hogy ez a Szanhedrinre utal, ami 70 zsidó jeruzsálemi vezetőből állt. Ők alkották a legmagasabb zsidó igazságszolgáltatási testületet mind a politikai mind pedig a vallási dolgokban. Lásd a Különleges Témát a 4:5-ben. Mindazonáltal utalhat más gazdag és elit jeruzsálemi lakosokra, akik nagyon izgatottak voltak, hogy végre már találkozhassanak az új római prokurátorral, és hogy elkezdhessék a jó kapcsolat kialakítását ezzel az emberrel.

Az is lehetséges, hogy mind két csoportra egyaránt utal. Két év múlva új főpapjuk volt, Ismael. Ő is szerette volna megerősíteni helyzetét, és ennek egy nagyon jó módja volt, hogy megtámadta a lázadó farizeust, Pált.

■ **„és kérték”** Ez BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS. Újra és újra kérlelték.

25:3 Ez gyűlöletet mutat Pál irányába a vallási vezetők részéről. Úgy látták Pált, mint egy belső ellenséget!

■ **„Mert azt a tervet szőtték ellene, hogy megölik útközben”** A zsidó vezetőség taktikája mit sem változott (vö. 23:12-15).

25:5 „ha” Ez ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami az szerző szemszögéből vagy céljai szempontjából igaznak feltételezhető (vö. A. T. Robertson, *Word Pictures on the New Testament* [Szóképek az Újszövetségben], 3. kötet, 429 oldal). Dr. Bruce Tankersley, a Koiné görög nyelvspecialista a Kelet Texasi Baptista Egyetemről azt mondja, hogy lehetséges, hogy ez HARMADIK TÍPUSÚ, mert nincs ige a feltételes mondat feltételt tartalmazó bevezető mondatrészében. Fesztusz úgy gondolta, hogy Pál bűnös volt. Más különben miért lennének a jeruzsálemi vezetők olyan kitartóak és állhatatosak?

SZÖVEG: 25:6-12

[6]Miután pedig nyolc vagy tíz napnál tovább nem tartózkodott közöttük, lement Cézáreába. A következő napon pedig beült a bírói székbe, és elővezettette Pált. [7]Amikor Pál megjelent, körülállták a Jeruzsálemből lejött zsidók, és sok súlyos vádat emeltek ellene, amelyeket azonban nem tudtak bizonyítani. [8]Pál így védekezett: "Sem a zsidók törvénye ellen, sem a templom ellen, sem a császár ellen nem vétettem semmit." [9]Fesztusz azonban a zsidók kedvébe akart járni, és ezt kérdezte Páltól: "Akarsz-e Jeruzsálembe menni, hogy ott ítélkezzem feletted ebben az ügyben?" [10]Pál azonban így válaszolt: "A császár ítélőszéke előtt állok, itt kell ítélkezni felettem. A zsidók ellen nem vétettem semmit, amint magad is jól tudod. [11]Mert ha vétkes vagyok, és halált érdemlő dolgot cselekedtem, nem vonakodom a haláltól. Ha pedig ezek alaptalanul vádolnak engem, senki sem szolgáltathat ki nekik. A császárhoz fellebbezek." [12]Akkor Fesztusz megbeszélést tartott a tanácsosaival, majd így válaszolt: "A császárhoz fellebbeztél, tehát a császár elé fogsz menni."

25:6-9 Ezek az események megmutatták Pál számára, hogy Fesztusznál nincs semmi esélye igazságszolgáltatásra. Tudta, hogy mi vár rá Jeruzsálemben (vö. 3. vers). Azt is tudta, hogy Jézus azt szeretné, hogy Rómába menjen (vö. 9:15).

25:6 „Miután pedig nyolc vagy tíz napnál tovább nem tartózkodott közöttük” El tudom képzelni, hogy a zsidó vezetők jól tartották, lekenyerezték Fesztuszt. Az összes római tiszttartót manipulálták.

25:10-11 Pál azt bizonygatja, hogy már járt a megfelelő tekintélynél és a megfelelő helyen. Lukács feljegyzi a 11. versben, hogy Pál a császárhoz fellebbez.

Az a jog, hogy a császárhoz lehet fellebbezni eredetileg Kr. e. 30-ban Octavianusszal kezdődött (vö. Dia Cassius, *History* 51:19). Ezt a parancsot kiterjesztették arra is, hogy olyan római állampolgárt, aki a császárhoz fellebbezett nem lehetett megvakítani, megkorbácsolni és kínozni (vö. Paulus *Sententiae* 5:26:1).

A következő könyvben egy nagyon jó értekezést találhatsz az első századi római törvényről: A. N. Sherwin-White, *Roman Society and Roman Law in the New Testament* (A Római Társadalom és a Római Törvény az Újszövetségben), "negyedik előadás: Pál Félix és Fesztusz előtt", 48-70. oldal.

25:11 „ha … ha” Ez két ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELS MONDAT, ami az szerző szemszögéből vagy céljai szempontjából igaznak feltételezhető. Ez a két használat a szövegkörnyezetben megmutatja, hogy ezt a nyelvtani szerkezetet hogyan használták arra, hogy rámutassanak valamire. Az első a valóság szempontjából hamis (de ugyanezt a feltételt használta Félix is az 5. versben); a második az valóság szempontjából igaz.

■ **„nem vonakodom a haláltól”** Pál felismerte az állam hatalmát (vö. Róma 13:4). Az ÓSZ álláspontját a halálbüntetésről lásd az I. Mózes 9:6-ban. A következő könyvben találhatsz egy nagyon érdekes értekezést a halálbüntetésről: *Hard Sayings on the Bible* (a Biblia Kemény Mondásai), 114-116. oldal.

■

NASB, TEV	**„senki sem szolgáltathat ki nekik”**
NKJV	**„senki sem adhat ki nekik”**
NRSV	**„senki sem adhat oda nekik”**
NJB	**„senkinek nincs joga, hogy átadjon engem nekik”**

Az a kifejezés, hogy *charizomai* lényegében azt jelentette, hogy "eleget tesz" egy kérésnek. Pál felismerte, hogy Fesztusz a zsidó vezetőket próbálta lenyűgözni azáltal, hogy kiszolgáltatta nekik.

Mindazonáltal az is lehetséges, hogy Fesztusz egy Julius Cézár által kiadott rendeletnek próbált eleget tenni (vö. Josephus, *Antiq*. 14:10:2), ami a Palesztinában lévő római tiszttartókat arra bátorította, hogy engedjenek a főpap kívánságainak.

■ **„a császárhoz fellebbezek”** Erre minden római polgárnak törvényes joga volt a halálbüntetéses esetekben.

25:12 „tanácsosaival” Ez Fesztusz római jogi tanácsosaira utal, nem pedig a zsidó vezetőkre.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉS AZ APCSEL 25:13-26:32-ES RÉSZEKBE

HÁTTÉR

A. II. Heródes Agrippa (Marcus Julius Agrippa)
   1. Ő I. Heródes Agrippa fia (vö. Apcsel 12), aki Júdea politikai vezetője volt és az ő kezében volt a templomi papság feletti hatalom (Kr. u. 41-44), és Nagy Heródes unokája volt.
   2. Rómában kapott taníttatást és pro-római volt. A Kr. u. 70-ben történt zsidó háború után visszatért Rómába, és ott halt meg Kr. u. 100-ban.
   3. 17 éves korában meghalt az édesapja, de túl fiatal volt még, hogy átvegye királyságát.
   4. Kr. u. 50-ben Heródes Khalkisz, I. Agrippa nagybátyja, Khalkisz Királya (egy kis királyság észak Palesztinában) meghalt, és Claudius uralkodó I. Agrippának adta ezt a királyságot. Továbbá megkapta a jogot, hogy a Templom és a főpapság felett is hatalma legyen.
   5. Kr. u. 53-ban elcserélte királyságát Heródes Fülöp negyedes fejedelem (Ituraea és Trachonitis) és Lysanius (Abiléné) területeire.
   6. Később Néró császár bizonyos városokat és falvakat adott neki, hogy uralkodjon felettük, amik a Galileai tenger körül voltak. Fővárosa Cézárea Filippi volt, amit Neromias-ra nevezett át.
   7. Történelmi utalások:
      a. Josephus, *Jewish Wars* 2:12:1,,7-8; 15:1; 16:4, 7:5:1
      b. Josephus, *Antiquities of the Jews*, 19:9:2; 20:5:2; 6:5; 7:1; 8:4; 9:6

B. Berniké
   1. Ő volt I. Heródes Agrippa legidősebb lánya.
   2. II. Agrippa testvére volt, és egy ideig lehetséges, hogy a vérfertőző szeretője is (erre nincs bizonyíték, csak pletyka volt). Később Titusz uralkodónak volt a szeretője, míg hadvezérsége idején. Ő volt az a római hadvezér, aki Kr. u. 70-ben lerombolta Jeruzsálemet és a Templomot.
   3. Druzilla testvére volt (vö. 24:24).
   4. Heródes Khalkisz felesége volt (I. Heródes Agrippa testvéréé, aki az ő nagybátyja volt), de amikor férje meghalt, testvéréhez költözött.
   5. Később hozzáment Polemonhoz, Cilícia Királyához, de elhagyta őt és visszatért testvéréhez, aki épp hogy csak megkapta a "királyi" címet.
   6. Vespasianus uralkodónak és Titus hadvezérnek (aki később uralkodó lett) is szeretője volt.
   7. Történelmi utalások
      a. Josephus, *Jewish Wars* 2:1:6; 15:1; 17:1
      b. Josephus, *Antiquities of the Jews* 19:9:1; 15:1; 20:1:3
      c. Tactius, *History* 2:2
      d. Seutonius *Life of Titus* 7
      e. Dio Cassius *Histories* 65:15; 66:18
      f. Juvenal *Satire* 61: 156-157

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 25:13-22

13Néhány nap elteltével Agrippa király és Bereniké Cézáreába érkezett, hogy köszöntsék Fesztuszt. 14Amikor már több napja időztek ott, Fesztusz szóba hozta a király előtt Pál ügyét: "Van itt egy férfi, mondta, akit Félix hagyott itt fogolyként. 15Mikor Jeruzsálemben voltam, panaszt emeltek ellene a zsidók főpapjai és vénei, és az elítélését kérték. 16Azt

válaszoltam nekik, hogy a rómaiaknak nem szokásuk bárkit is kiszolgáltatni, amíg a vádlott szemtől szembe nem áll vádlóival, és alkalmat nem kap arra, hogy védekezzék a vád ellen.
17Mikor tehát megérkeztek ide, halogatás nélkül mindjárt másnap bírói székembe ültem, és
elővezettettem azt a férfit. 18Ekkor vádlói körülállták, de semmi olyan bűnt sem hoztak fel
ellene, amilyenre gondoltam, 19hanem valami vitás kérdéseik voltak vele a maguk vallásáról,
meg egy bizonyos meghalt Jézusról, akiről Pál azt állította, hogy él. 20Mivel pedig én nem
tudtam eligazodni ezekben a vitás kérdésekben, azt kérdeztem tőle, nem akar-e
Jeruzsálembe menni, és ott törvény elé állni ezek miatt a dolgok miatt. 21Pál azonban
fellebbezett, és azt kívánta, hogy tartsák őrizetben a császár döntéséig. Ezért parancsot
adtam, hogy őrizzék őt, amíg a császárhoz küldhetem." 22Agrippa erre így szólt Fesztuszhoz:
"Szeretném magam is hallani ezt az embert!" - "Holnap hallani fogod" - válaszolta ő.

25:13 „Agrippa király” Ez II. Agrippára utal, aki Druzilla és Berniké testvére volt. Rómában kapott taníttatást, és nagyon lojális volt Rómához politikájában és programjaiban is.

25:13 Ez újra csak felfedi Lukács irodalmi és teológiai céljait, ami az volt, hogy megmutassa, hogy a kereszténység nem jelentett politikai fenyegetést Rómára (vö. 25. vers). Az első század korai évtizedeiben a kereszténységet a judaizmus egy szektájának tartották, amit a rómaiak legális vallásnak ismertek el. Róma nem akart részt venni semmilyen zsidó szekták közötti vitában!

25:18 „semmi olyan bűnt sem hoztak fel ellene, amilyenre gondoltam” Ez a zsidó ellenállás intenzitását és természetét mutatja meg. Nem politikai természetű volt, hanem vallási.

26:19 „vallásáról” Ez szó szerint egy összetett kifejezés a "félelem" és az "isten" szavakból. Ez a kifejezés jelenthet "babonaságot", és pontosan ez volt az, amit a római vezetők a zsidó vallásról gondoltak. Mindazonáltal Fesztusz nem akarta inzultálni a zsidó méltóságokat, így félreérthető kifejezést használt (Pál is ezt tette, 17:22).

■ **„egy bizonyos meghalt Jézusról, akiről Pál azt állította, hogy él”** A feltámadás az egyik központi oszlopa volt az Apcselben található prédikációknak (*kerygma*, lásd Különleges Téma a 2:13-ban) (vö. 26:8). A kereszténység ezen a teológiai állításon áll vagy bukik (vö. I. Kor. 15).

SZÖVEG: 25:23-27
23Másnap aztán megérkezett Agrippa és Bereniké nagy pompával, és miután az ezredessel
és a város előkelőségeivel együtt bevonultak a nagyterembe, Fesztusz parancsára elővezették
Pált. 24Fesztusz ezután így szólt: "Agrippa király és ti férfiak mind, akik velünk együtt jelen
vagytok, látjátok ezt az embert, aki miatt megostromolt engem az egész zsidóság
Jeruzsálemben, sőt még itt is, azt kiáltva, hogy ennek nem szabad tovább élnie. 25Én
azonban azt állapítottam meg, hogy semmi halált érdemlő dolgot nem cselekedett. De mivel a
császárhoz fellebbezett, úgy döntöttem, hogy oda küldöm őt. 26Ámde semmi bizonyosat nem
tudok írni róla uramnak, ezért elétek vezettettem, elsősorban is eléd, Agrippa király, hogy
kihallgatása után legyen mit írnom róla. 27Mert értelmetlennek tartom, hogy aki foglyot
küld, ne jelentse az ellene emelt vádat is."

25:23 Micsoda hihetetlen erejű lehetőség az evangélium hirdetésére!

■ **„ezredessel”** Ez a *chiliarch* kifejezés, ami szó szerint azt jelenti, hogy ezer ember vezetője, mint ahogy a centúrió száz ember vezetője volt. Josephus Antiq. 19:19:2-ből tudjuk, hogy ebben az időszakban öt nagyobb tartalékos csapat volt Cézáreában. Így aztán ezzel legalább öt emberre utal.

25:26 „semmi bizonyosat nem tudok írni róla” Fesztusznak is ugyanez volt a problémája, mint Liziásznak, Jeruzsálem parancsnokának. A római törvények szerint vádiratot kellett Pál ellen írnia, ami tartalmazta a bizonyítékokat vagy a bírósági véleményt. Pál egy rejtély volt ezek számára a római vezetők számára.

■ **„uramnak”** Ez a görög *kurios* kifejezés, ami azt jelenti, hogy tulajdonos, mester, uralkodó. Ez az első dokumentált használata a *kurios* szónak, amikor Néróra egyedüli címként használták. Ezt a címet elutasította Octavianus/Augustus uralkodó és Tiberius is, mert úgy gondolták, hogy túl közel áll a latin *rex* (király) kifejezéshez, ami a római köznépben és a Szenátusban kellemetlenségeket okozott. Mindazonáltal Néró korában és utána is elég gyakran tűnik fel ez a megszólítás. Vespasianus és Titusz a "megváltó" kifejezést használta, Dominitianus pedig az "isten" szót használta arra, hogy magára utaljon (vö. James S. Jeffers, The Greco-Roman World [A Görög-Római Világ], 101. oldal). A *kurios* kifejezés vált a keresztények elleni üldöztetés központjává, akik ezt a kifejezést csakis Jézus Krisztusra használhatták. Visszautasították, hogy az illatáldozatnál és a Rómának tett állampolgársági hűség eskü alkalmával ezt a kifejezést használják.

■ **„hogy kihallgatása után”** Ez a kifejezés a *sebastos* szó, ami a görög megfelelője volt a latin *augustus* szónak. Alapvető szótani eredete a "tisztelni", "imádni", "hódolni" jelentés. Először Kr. e. 27-ben Octavianusra használta a Szenátus. Itt Néróra használták. Úgy tűnik, hogy Néró kitágította az uralkodó imádásának kultuszát.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért féltek Páltól a zsidó vezetők, és miért gyűlölték őt?
2. Ez a fejezet hogyan fedi fel Lukács azon céljainak egyikét, amiért megírta az Apcselt?
3. Mi volt Pál célja azzal, hogy Agrippa és Berniké előtt megvédte magát?

APCSEL 26

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál Megvédi Magát Agrippa Előtt	Pál Korai Élete	Pál Védekezése Agrippa Előtt (25:13-26:32)	Pál Megvédi Magát Agrippa Előtt	Pál Megjelenik Agrippa Király Előtt 25:13-26:1
26:1-11	26:1-11	26:1.	26:1.	Pál Beszéde Agrippa Király Előtt
		26:2-3	26:2-3	26:2-3
		26:4-8	26:4-8	26:4-8
		26:9-11	26:9-11	26:9-11
Pál Elmeséli Megtérését	Pál Felidézi Megtérését		Pál Elmeséli Megtérését	
26:12-18	26:12-18	26:12-18	26:12-18	26:12-18
Pál Bizonyságtétele a Zsidóknak és a Pogányoknak	Pál Megtérése Utáni Élete		Pál Mesél a Munkájáról	
26:19-23	26:19-23	26:19-23	26:19-23	26:19-23
Pál azt Kéri Agrippától, hogy Higgyen				Hallgatói Reakciói
26:24-29	26:24-32	26:24-29	26:24.	26:24-29
			26:25-27	
			26:28.	
			26:29.	
26:30-32		26:30-32	26:30-32	26:30-32

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 26:1
[1]Agrippa erre így szólt Pálhoz: "Megengedjük, hogy szólj a magad mentségére." Akkor Pál kinyújtotta a kezét, és védőbeszédet mondott:

26:1 „kinyújtotta a kezét” Ez az üdvözlés gesztusa volt és a felszólalás bevezetése (vö. Apcsel 12:17; 13:16 és 21:40, ahol a kéz mozdulatai a figyelemfelkeltést és a csendre intést jelentették).

SZÖVEG: 26:2-3
[2]"Boldognak tartom magam, Agrippa király, hogy mindazok ellen, amikkel a zsidók vádolnak, ma előtted védekezhetem, [3]mert te kiváló ismerője vagy a zsidók minden szokásának és vitás kérdéseinek. Kérlek azért, hallgass meg engem türelemmel.

26:2-3 Pál védekezését tipikusan formális és hízelkedő módon vezeti be, ugyanúgy, ahogy azt Félix előtti tárgyalásán is tette (vö.24:10). Emlékezett arra, hogy milyen szerencsétlen tapasztalata volt a Szanhedrin előtt (vö. 23:1-10).

26:2 „hogy mindazok ellen, amikkel a zsidók vádolnak” II. Agrippa volt felelős a Templomért és a Papságért. Bár Róma párti volt és Rómában kapott taníttatást, értette a zsidó hit bonyolultságát (vö. 3. vers).

■ **„boldognak”** Ez ugyanaz a kifejezés, ami a Boldog-mondásokat bevezeti a Máté 5-ben és a Zsolt. 1:1-ben a Szeptuagintában.

26:3

NASB, NKJV	**„minden szokásának és kérdéseinek”**
NRSV	**„minden szokásának és vitás kérdéseinek”**
TEV	**„minden zsidó szokásnak és vitáinak”**
NJB	**„szokásainak és vitás kérdéseinek”**

Az első kifejezés az *ethón*, amiből az "etnikai" kifejezés származik, vagy egy bizonyos embercsoport kulturális aspektusa. A második kifejezést gyakran használják az Apcselben vitákra és egyet nem értésre a rabbinikus judaizmus aspektusaiban (vö. 15:2; 18:15;23:19; 25:19; 26:3). Ezek nem voltak ritkák, mert az első századi Judaizmuson belül több csoport is volt: Szadduceusok, Farizeusok (továbbá a teológiai csoportok: Shammai és Hillel) és a zelóták.

SZÖVEG: 26:4-8
[4]Életemet, amely kezdettől fogva népem között és Jeruzsálemben folyt, ifjúságomtól fogva ismerik a zsidók mindnyájan. [5]Mivel ők kezdettől fogva ismernek, tanúsíthatják, ha akarják, hogy kegyességünk legszigorúbb irányzata szerint éltem, mint farizeus. [6]Most is amiatt a reménység miatt állok itt vád alatt, amelyet atyáinknak ígért Isten. [7]Ennek a teljesülését reméli tizenkét törzsünk is, éjjel-nappal állhatatosan szolgálva Istennek. Ezért a reménységért vádolnak engem a zsidók, Agrippa király. [8]Miért tartjátok hihetetlennek, hogy Isten halottakat támaszt fel?

26:4 „életemet … ismerik a zsidók mindnyájan” Pál ezt számos alkalommal megismételte (vö. 22:3-5; 23:1; 24:16; 25:8). Pál példás életet élt a jeruzsálemi zsidók között (vö. 5.vers).

■ **„népem”** Nem tudjuk biztosan, hogy Pál hol nőtt fel. Ez utalhat (1) Tarzusra Ciliciában, vagy

(2) Jeruzsálemre.

26:5 „ha” Ez egy HARMADIK TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, ami lehetséges cselekedetet jelöl. Ebben a szövegkörnyezetben Pál tudja, hogy bizonyságot tehetnek a múltjáról, de nem fogják megtenni.

■ **„legszigorúbb irányzata szerint éltem, mint farizeus”** Ez egy teológiai szekta volt a Judaizmuson belül, ami a Makkabeus időszak alatt jelent meg. A szájhagyományoknak és az írott hagyományoknak szentelték magukat. Lásd Különleges Téma az 5:34-ben vagy a 15:15-ben.

26:6 „a reménység … amelyet atyáinknak ígért Isten” Ez a (1) Messiás eljövetelének vagy a (2) halottak feltámadásának ÓSZ-i próféciájára utal (vö. 23:6; 24:15; Jób 14:14-15; 19:25-27; Dán. 12:2). Pál az "Utat" vagy a "Tanítást" látta az ÓSZ-i prófécia beteljesülésének (vö. Máté 5:17-19; Gal. 3). Lásd Különleges Témák: A Remény a 2:25-ben és A *Kérygma* a 2:14-ben.

26:7 „tizenkét törzsünk” A törzsi származás (Jákób gyermekei) még mindig nagyon fontos volt a zsidóknak. A tíz északi törzs közül sokan nem jöttek vissza az Asszíriai fogságból (Kr. e. 722). Az ÚSZ-ből megtudunk egy kevéske törzsi információt.

1. Mária, József és Jézus Júda törzséből származott (vö. Máté 1:2-16; Lukács 3:23-33; Jel. 5:5)
2. Anna törzsét Áséréval azonosították (vö. Lukács 2:36).
3. Pál törzsét pedig Benjámin törzsével azonosították (vö. Róma 11:1; Fil. 3:5).

Nagy Heródes irigy volt minderre, és a Templomi feljegyzéseket, amik a családfákat is tartalmazták, elégettette. Lásd Különleges Téma: a Tizenkettő az 1:23-ban.

■ **„reménységért”** El lehet azon gondolkodni, hogy Pál melyik reménységre is utal. A szélesebb körű szövegkörnyezetből arra következtethetnénk, hogy a feltámadásra. Lásd Különleges Téma: Remény a 2:25-ben.

■ **„éjjel nappal állhatatosan szolgálva”** Pál nagyon szerette népét (vö. Róma 9:1-3). Tudta, hogy milyen keményen próbálták szolgálni YHWH-t. Viszont nagyon is jól ismerte a törvényeskedés, a dogmatizmus és az elitizmus veszélyét.

"Éjjel nappal", ez egy idióma volt, amivel intenzitást és rendszerességet fejeztek ki (vö. 20:31; Lukács 2:37).

26:8 „miért tartjátok hihetetlennek” Pál két csoporthoz szól itt: (1) Agrippa, és más jelenlévő zsidók, és (2) a jelenlévő pogányok, mint Fesztusz is.

■ **„hogy”** Ez egy ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, ami az író szemszögéből vagy irodalmi céljai szempontjából igaznak feltételezhető.

■ **„Isten halottakat támaszt fel”** Ez a kifejezés a zsidó reménységről, az általánosságban vett feltámadásról szól, de Pál Krisztus feltámadására gondolt (vö. I. Kor. 15). A Szadduceus vádlók ezen a ponton nagyon idegesek kezdtek lenni (vö. 23:1-10).

SZÖVEG: 26:9-11

9 Én egykor elhatároztam magamban, hogy mindent meg kell tennem a názáreti Jézus neve ellen. 10 Meg is tettem ezt Jeruzsálemben, és a főpapoktól kapott felhatalmazás alapján a szentek közül sokat börtönbe vetettem. Amikor pedig megölték őket, én is ellenük szavaztam. 11 A zsinagógákban mindenfelé gyakran büntetéssel kényszerítettem őket káromlásra, sőt ellenük való féktelen őrjöngésemben egészen az idegen városokig üldöztem őket.

26:9 Pál (*egó*, "én" és *emautó* "magam") megvallja az eltévedt vallásos lelkesedését, amiről most már tudja, hogy nem Isten akarata volt (vö. I. Tim. 1:13). Azt gondolta, hogy Jézus követőinek üldözésével Istent szolgálta és Istennek tetsző dolgot tesz. Pál világnézete teljes mértékben megváltozott a damaszkuszi úton (vö. Apcsel 9).

■ **„a názáreti Jézus"** Lásd Különleges Témák a 2:21-ben és a 2:27-ben.

26:10 „szentek" Szó szerint ez azt jelenti, hogy "azok, akik szentek". Pál most már pontosan tudta, hogy kiket üldözött és ölt meg, Isten népét! Micsoda sokk, bánat és megvilágosodás lehetett Pál damaszkuszi úton történt látomása, a gondolkodásának és életének teljes megváltozása volt ez! Lásd Különleges Téma a 9:13-ban.

■ **„felhatalmazás alapján"** Pál volt a Szanhedrin "hivatalos" üldözője.

■ **„amikor pedig megölték őket"** Ez az üldözés intenzitását mutatja meg. Az "Út" nem valami jelentéktelen dolog volt; élet-halál kérdése volt, és még ma is az!

■ **„én is ellenük szavaztam"** Ez az a technikai görög kifejezés, amit hivatalos szavazatra használtak vagy a Szanhedrinben vagy a helyi zsinagógákban. De mivel egy helyi zsinagóga sem szavazhatott vagy szavazott volna halálbüntetés esetében, így valószínűleg a Szanhedrinről van szó. Ha ez valóban a Szanhedrin volt, akkor Pálnak házasnak kellett lennie. A kifejezés eredetileg azt jelentette, hogy "kavics", amit a szavazás kinyilvánítására használtak – ami vagy fekete vagy fehér volt (vö. Jel. 2:17).

26:11 „kényszerítettem" Az angolban azt mondja, hogy "megpróbáltam rákényszeríteni". Ez BEFEJEZETLEN IGEIDEJE egy görög kifejezésnek, ami azt jelenti, hogy rákényszeríteni, vagy rávenni (vö. 28:19), de itt olyan értelemben használja, ami azt jelenti, hogy megpróbálni. Ez egy a múltban ismétlődő cselekedetre utal.

■ **„káromlásra"** Saul megpróbálta őket rávenni, hogy nyilvánosan vallják meg Jézusba, mint Messiásba vetett hitüket, aztán pedig elítélni őket.

■
NASB „féktelen őrjöngésemben"
NKJV „mérhetetlen őrjöngésemben"
NRSV „féktelenül őrjöngtem"
TEV „tomboltam"
NJB „ellenük való dühöm végtelen volt"

Ez egy elég erőteljes HATÁROZÓSZÓ ("sokkal inkább") és MELLÉKNÉVI IGENÉV (JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI). Fesztusz ugyanezt a szótövet használja Pálra (azaz dühöng a 26:24-ben).

SZÖVEG: 26:12-18

12 Egyszer éppen ilyen ügyben utaztam a főpapok felhatalmazásával és megbízásával Damaszkusz felé. 13 Déltájban az úton láttam, ó király, amint a mennyből a nap fényénél is ragyogóbb világosság sugároz körül engem és útitársaimat. 14 Mikor pedig mindnyájan a földre estünk, egy hangot hallottam, amely így szólt hozzám héber nyelven: Saul, Saul, miért üldözöl engem? Nehéz neked az ösztöke ellen rugódoznod. 15 Erre ezt kérdeztem: Ki vagy, Uram? Az Úr pedig így válaszolt: Én vagyok Jézus, akit te üldözöl. 16 De kelj fel, és állj a lábadra, mert azért jelentem meg neked, hogy szolgámmá tegyelek, hogy tanúbizonyságot

tegyél arról, amiket láttál, és arról, amit ezután fogok neked magamról kijelenteni. 17Megoltalmazlak e néptől és a pogányoktól, akikhez küldelek. 18Azért küldelek el, hogy nyisd meg a szemüket, hogy a sötétségből a világosságra, és a Sátán hatalmából az Istenhez térjenek; hogy az énbennem való hit által megkapják bűneik bocsánatát, és örökséget nyerjenek azok között, akik megszenteltettek.

26: 12 Pál háromszor mondja el személyes bizonyságtételét az Apcselben, 9:1-31; 22:3-21; és itt. Isten kegyelme és kiválasztása Saullal kapcsolatban annyira egyértelmű. Ha Isten Krisztusban meg tud bocsátani ennek az embernek, és használja is, akkor neked is meg tud bocsátani és használni is tud!

26:13 Lásd a teljes jegyzetet a 9:3-ban.

Az a tény, hogy a részletekben eltérések találhatók mind három alkalommal, mikor Pál megosztja megtérését, arra utal, hogy Lukács milyen pontosan jegyezte fel bírósági kihallgatásait (ezzel együtt prédikációit is) az Apcselben!

26:14 Lásd a teljes jegyzetet a 9:4-ben.

Frank Stagg, *New Testament Theology* (Újszövetségi Teológia) című könyvében van egy nagyszerű bekezdés, ami Jézus és a Gyülekezete közötti létfontosságú kapcsolatról szól.

> „A legfontosabb tény az ítélettel kapcsolatban az, hogy az által ítéltetünk meg, hogy kapcsolatban vagyunk Krisztussal. Pedig ez igazán a népéhez való kapcsolatunk alapján való ítéletet jelent. A Vele való valódi kapcsolatunk abban tükröződik vissza, hogy milyen a kapcsolatunk az Ő népével. Őket szolgálni azt jelenti, hogy Őt szolgálni, őket elhanyagolni azt jelenti, hogy Őt elhanyagolni (Máté 25:31-46). Az Újszövetség soha nem engedi meg, hogy elhagyjuk a Krisztussal való kapcsolatot, és a másokkal való kapcsolatot sem. Őket üldözni azt jelenti, hogy Őt üldözni (Apcsel 9:1-2,4-5; 22:4,7-8; 26:10-11,14-15). A testvérek ellen bűnt elkövetni ugyanaz, mintha Krisztus ellen tettük volna (I. Kor. 8:12). Bár nem a cselekedeteink által üdvözülünk, azáltal ítéltetünk meg; mert azok a Krisztussal és az Ő kegyelmével való valódi kapcsolatunkat tükrözik vissza. Az ítélet kegyelmes azok felé, akik elfogadják az ítéletet, és az ítélet kegyelmes azokkal szemben, akik kegyelmesek (Máté 5:7)."

■ **„héber"** Pál az Apcselben található három személyes bizonyságtételében ez az egyetlen, amiben meg van említve az a részlet, hogy Jézus arámul beszél.

■ **„Saul, Saul"** Itt a 14. vers végén, a 15. vers végén, és a 16-18-as versekben Jézus Pálhoz intézett szavainak idézetét látjuk, amit a damaszkuszi úton mondott neki.

■ **„Nehéz neked az ösztöke ellen rugódoznod"** Ez a kifejezés egyedülálló erre a szövegre nézve, lehet, hogy azért, mert ez egy görög/latin szállóige volt, s nem zsidó. Pál mindig tisztában volt vele, hogy milyen hallhatósághoz beszélt, és hogy hogyan szóljon hozzájuk! Ez egy (1) hegyes botra utalhat, amit azok használtak, akik ökröket irányítottak, amik szekeret vagy ekevasat húztak; vagy (2) a szekér vagy a kocsi elején lévő kiálló rész, ami megakadályozta az állatokat, hogy hátrafelé rugódozzanak. Ezt a példabeszédet arra használták, hogy arra az emberi hiábavalóságra utaljanak vele, amikor az isteni indíttatásnak ellenállunk.

26:15 Lásd a teljes jegyzetet a 9:5-ben.

■ **„Jézus, akit te üldözöl"** Ez a Jézus és a gyülekezete közötti közeli kapcsolatot mutatja (vö. Máté 10:40; 25:40,45). Őket bántani azt jelenti, hogy Őt bántják!

26:16 „De kelj fel, és állj a lábadra" Ez mind a kettő AORISZT AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. Ez nagyon hasonló Jeremiás prófétai elhívásához a Jer. 1:7-8-ban és Ezék. 2:1,3-ban.

■ **„mert azért jelentem meg neked"** Istennek egy meghatározott feladata volt Pál számára. Pál megtérése és elhívása nem volt tipikus, hanem sokkal inkább szokatlan, furcsa! Isten kegyelme hatalmas módon lett bemutatva, ugyanúgy, mint Isten kiválasztása a Királysága szolgálatára és növekedésére.

■ **„amiket láttál … amit ezután fogok neked magamról kijelenteni"** Mind két szó a *horaó* egy egy formája. Az első AORISZT PASSZÍV KIJELENTŐ, a második pedig JÖVŐIDEJŰ PASSZÍV KIJELETÉS. Bizonyos értelemben Jézus jövőbeli személyes találkozást ígér Pálnak. Pálnak a szolgálata során számos isteni látomása volt (vö. 18:9-10; 22:17-21; 23:11; 27:23-24). Pál megemlít egy tanulási időszakot Arábiában, ami alatt Jézus tanította (vö. Gal. 1:12,17,18).

■ **„tegyelek"** Ez szó szerint azt jelenti, hogy "kézbe venni". A végzetre használt idióma volt ez (vö. 22:14; 26:16).

■ **„szolgámmá … tanúbizonyságot"** Az első kifejezés szó szerint azt jelentette, hogy "gályarab" a hajón. Idiómaként a szolgála kezdték el használni.

A második kifejezésből, *martus*, ered a mártír szó. Két jelentése is volt:

1. tanú (vö. Lukács 11:48; 24:48; Apcsel 1:8,22; 5:32; 10:39,41; 22:15)
2. mártír (vö. Apcsel 22:20).

Mindkét jelentését személyesen megtapasztalta a legtöbb Apostol, és rajtuk kívül sok-sok hívő az évek során!

26:17 „megoltalmaztalak" Ez egy JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI MELLÉKNÉVI IGENÉV. A SZENVEDŐ SZERKEZETBEN ez a szó általában azt jelenti, hogy kiválasztani. Általában úgy fordítják, hogy "kimenteni, megmenteni" (vö. 7:10,34; 12:11; 23:27). Isten gondoskodó törődése eléggé evidens eben a helyzetben. Pál számos ilyen látomást kapott szolgálata során, hogy bátorítsa. Lehetséges, hogy a Szeptuaginta értelmezésére utal, ahogy az a következő igeverseket leírja: Ézs. 48:10 vagy lehet, hogy a Jer. 1:7-8,19.

■ **„e néptől és a pogányoktól"** Pál mind a két csoport részéről ellenállásba fog ütközni (vö. II. Kor. 11:23-27).

■ **„akikhez küldelek"** Abban a szerkezetben, hogy én küldelek, az én (*egó*) hangsúlyos, mint ahogy a 15. versben is. Az IGE az *apostello* szó (JELENIDEJŰ AKTÍV KIJELENTÉS), amiből az "Apostol" szó származik. Ahogy az Atya elküldte Jézust, úgy küldi el Jézus a tanúit, az apostolokat (vö. János 20:21).

26:18 „nyisd meg … térjenek" Ez mind a kettő AORSZT FŐNÉVI IGENÉV. Ez az Ézs. 42:7-ra utalhat. A Messiás vak szemeket fog felnyitni, ami a szellemi szemek megnyitásának metaforája (vö. János 9). Az evangélium ismeretének és megértésének meg kell előznie az akarati döntést (megtérés és hit). A Sátán megpróbálja bezárni értelmünket és szívünket (vö. II. Kor. 4:4) a Lélek pedig megpróbálja kinyitni azt (vö. János 6:44,65; 16:8-11).

■ **„sötétségből … a Sátán hatalmából"** Figyeld meg a párhuzamot. A hatalom az a görög *exousia* kifejezés, amit általában hatalomnak vagy erőnek fordítanak (vö. NKJV, NRSV és TEV angol fordítások). A világ a személyes gonosz befolyása alatt van (vö. Ef. 2:2; 4:14; 6:10-18; II. Kor. 4:4; Kol. 1:12-13).

Az ÓSZ-ben leginkább Ézsaiás próféciáiban, a Messiás visszaadja a vakoknak a látásukat. Ez a jóslat egyaránt volt fizikai és metaforikus igazság is (vö. Ézs. 29:18; 32:3; 35:5; 42:7,16).

■ **„világosságra … az Istenhez”** Figyeld meg a párhuzamot. Régen az emberek féltek a sötétségtől. Így a gonosz metaforája lett. Míg a fény az igazság, a gyógyulás és a tisztaság metaforája. Egy jó párhuzamos igerész az evangéliumban lévő fénnyel a János 3:17-21-ben található.

■ **„hogy … megkapják”** Az IGENÉV ebben a kifejezésben egy újabb AORISZT FŐNÉVI IGENÉV. Az eredeti görög szövegben nincs benne az a szó, ami azt fejezi ki, hogy megkaphatják, ugyanúgy, mint ahogy a magyarban sincs az eshetőség kifejezve (vö. TEV, NJB angol fordítások). Ebben a szövegben az egyetlen feltétel az az, hogy "a bennem való hit által" rész, amit a görög szövegben a mondat végére tettek a hangsúlyozás miatt. Isten minden áldása az Ő kegyelmére adott hit teli válaszunkon függ (vö. Ef. 2:8-9). Ez az ÚSZ ellenpontja az ÓSZ feltételhez kötött szövetségeire.

■ **„bűneik bocsánatát”** Lukács gyakran használta ezt a kifejezést.

1. A Lukács 4:18-ban egy az Ézs. 61:1-ból való ÓSZ-i idézetben fordul elő, ahol azt jelenti, hogy elengedni, ami a II. Mózes 18:2, és a III. Mózes 16:26 LXX-beli változatát tükrözi vissza.
2. A következő helyeken "a bűn miatti bűntudat elvételét" jelenti: Lukács 1:77; 3:3; 24:47; Apcsel 2:38; 5:31; 10:43; 13:38; 26:18, ami az V. Mózes 15:3 LXX-beli használatát tükrözi vissza, ahol az adósságok eltörlésére használták.

Az, hogy Lukács ezt használja, lehetséges, hogy a Jer. 31:34 ígéretét tükrözi vissza.

■ **„és örökséget”** Ez a görög *kléros* kifejezés, ami a sorsvetést jelöli (vö. III. Mózes 16:8; Jónás 1:7; Apcsel 1:26), amivel az örökséget kisorsolták, mint az I. Mózes 48:6-bn; a II. Mózes 6:8-ban és a Józs. 13:7-8-ban. Az ÓSZ-ben a lévitáknak nem volt örökségük a földből, csak a 48 lévita várost kapták meg (vö. V. Mózes 10:9; 12:12), hanem Maga az Úr volt az örökségük (vö. IV. Mózes 18:20). Most már az ÚSZ-ben minden hívő pap (vö. I. Péter 2:5,9; Jel. 1:6). Az Úr (YHWH) a mi örökségünk; mi az Ő gyermekei vagyunk (vö. Róma 8:15-17).

■ **„azok között, akik megszenteltettek”** Ez BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A hívők már meg lettek szentelve, és folyamatosan megszenteltetnek a Krisztusban való hit által (vö. 20:21). Lásd Különleges Téma a 9:32-ben. Sem a Sátán, sem a démonok nem tudják ezt elvenni (vö. Róma 8:31-39).

SZÖVEG: 26:19-23

19 Ezért, Agrippa király, nem voltam engedetlen a mennyei látomás iránt, 20 hanem először Damaszkuszban és Jeruzsálemben, majd Júdea lakóinak és a pogányoknak hirdettem, hogy térjenek meg, forduljanak az Istenhez, és éljenek a megtéréshez méltóan. 21 Ezért fogtak el engem a zsidók a templomban, és ezért akartak kivégezni. 22 De mivel az Isten mind e mai napig megsegített, itt állok, és bizonyságot teszek kicsinyeknek és nagyoknak, és semmit sem mondok azon kívül, amit Mózes és a próféták megjövendöltek: 23 a Krisztusnak szenvednie kell, és mint aki elsőnek támad fel a halottak közül, világosságot fog hirdetni a népnek és a pogányoknak."

26:19 „Agrippa király” Pál megpróbálta ezt az embert elérni az evangéliummal (vö. 26-19-es versek)

■ **„nem voltam engedetlen”** Az a görög kifejezés, hogy *peithó* a meggyőzés istennőjének nevéből származott. Ebben a szövegkörnyezetben jelen van az ALPHA PRIVATIVE, ami negatív jelzést ad ennek, tehát azt jelöli, hogy "engedetlen" (vö. Lukács 1:17; Róma 1:30; II. Tim. 3:2; Titusz 1:16;

3:3). Tehát bizonyos értelemben a Koiné görögben ez egy erős tagadás, de ebben a szövegkörnyezetben egy szó szerinti módja annak, hogy megerősítse Pál engedelmességét!

■ **„mennyei látomás”** Ez Pál a damaszkuszi úton való találkozására utalt a feltámadott, megdicsőült Krisztussal.

26:20 „Damaszkuszban és Jeruzsálemben” Lásd az Apcsel 9:19-25,27-es verseket Pál damaszkuszi szolgálatával kapcsolatban; a 9:26-30-as verseket pedig a jeruzsálemi szolgálatával kapcsolatban, és a 9:31 pedig valószínűleg a Júdeában való szolgálatáról szól.

■ **„térjenek meg, forduljanak az Istenhez”** Pál üzenete ugyanaz volt, mint Keresztelő Jánosé (vö. Máté 3:1-12; Márk 1:4-8) és mint Jézus korai üzenete (vö. Márk 1:15).

A görög megtérni kifejezés a gondolkodás megváltozását jelenti. A héber kifejezés a cselekedetek megváltozására utal. A valódi megtérésben mind a kettő megvalósul. Lásd a Különleges Témát a 2:38-ban. A két Újszövetségi követelmény (amik ugyanúgy követelményei voltak az Ószövetségnek is) az üdvösséghez a megtérés (elfordulni önmagunktól és a bűntől) és a hit (Krisztusban Istenhez fordulni, vö. 18. vers; Márk 1:15; Apcsel 3:16,18; 20:21; 26:18,20).

■ **„és éljenek a megtéréshez méltóan”** A hívő életstílusa (JELENIDEJŰ AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV) bizonyítja az valódi hitbeli odaszánását (vö. Máté 3:9; Lukács 3:8; Ef. 2:8-10; Jakab és I. János). Isten olyan embereket szeretne, akik az Ő jellemét tükrözik vissza. A hívők az Krisztushoz való hasonlatosságra lettek elhívva (vö. Róma 8:28-29; Gal. 4:19; Ef. 1:4, 2:10). Az evangélium egy személy, akit fogadni kell, igazság arról a személyről, amit el kell hinni, és élet, ami olyan, mint azé a személyé, amit meg kell élni.

26:21 Nem Pál teológiai nézetei volt az, ami a zendülést okozta a Templomban, hanem az, hogy a pogányoknak prédikált és belevonta őket abba (vö. 20.vers).

■ **„akartak kivégezni”** Ez egy BEFEJEZETLEN KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS (újra és újra megpróbálták), AORISZT KÖZÉPIGEI FŐNÉVI IGENÉVVEL (megölni). Az ázsiai (vö. 20:3,19; 21:27,30) zsidók (vö. Apcsel 9:24) számos alkalommal próbálták megölni Pált.

26:22 „bizonyságot teszek kicsinyeknek és nagyoknak” Ez egy olyan sémita idióma, ami azt jelenti, hogy mindent belefoglalva. Ez egy megerősítés Pál részéről (mint amilyen Péteré is, vö. 10:38) hogy ő sem, mint ahogy Isten sem tekint az emberre (vö. V. Mózes 10:17; II. Krón. 19:7, lásd a teljesebb jegyzetet a 10:34-ben). Prédikációi minden ember számára szólnak.

■ **„és semmit sem mondok azon kívül, amit Mózes és a próféták megjövendöltek”** Pál azt erősíti meg, hogy az üzenete és a hallgatósága nem valami újítás (azaz a pogányok), hanem egy ÓSZ-i prófécia. Ő egyszerűen csak az ÓSZ-i irányelveket, ígéreteket és igazságokat követ.

26:23 Figyeld meg, hogy Pál üzenete három részből állt: (1) a Messiás az embereknek való bocsánatért halt meg; (2) a Messiás feltámadása minden hívők feltámadásának első zsengéje volt; (3) ez a Jó Hír mind a zsidóknak mind a pogányoknak szólt. Ezt a három teológiai aspektust a 20. verssel összegezhetjük, ami megmutatja, hogy személyesen hogyan is fogadjuk el Krisztust (megtérés, elfordulás önmagunktól és a bűntől, odafordulás Istenhez Krisztusban).

■ **„a Krisztusnak szenvednie kell”** A zsidók számára ez botránkozás volt (vö. I. Kor. 1:23), de ez egy ÓSZ-i jövendölés volt (vö. I. Mózes 3:15; Zsolt. 22; Ézs. 55).

A görög "Krisztus" kifejezés a héber "Messiás" címet tükrözi vissza. Pál azt bizonygatja, hogy akit megfeszítettek, valóban Ő volt a Krisztus, a Megígért, a Felkent (vö. 2:36; 3:6,18,20; 4:10,26; 13:33; 17:3; 26:23).

■ **„ha … ha”** Ez nem egy FELTÉTELES MONDAT vagy egy kérdés, hanem megerősítés, amit azzal a szóval vezet be, hogy "hogy" (*ei*) vagy hogy "bármi" (*ei*).

■ **„mint aki elsőnek támadt fel a halottak közül”** E miatt és a Róma 1:4 miatt kialakult egy korai eretnek tan/irány, amit "adopcionalizmusnak" neveztek, ami azt mondta, hogy az ember Jézus a jó életéért azzal lett megjutalmazva, hogy feltámadt a halálból.

Ez az eltévedt Krisztológia azonban az összes olyan igerészt figyelmen kívül hagyta, amik az Ő mindenek előtt való létezéséről szólnak, mint pl. a János 1:1; Fil. 2:6-11; Kol. 1:15-17; és a Zsid. 1:2-3. Jézus mindig is létezett; Ő mindig is Isten volt; testté lett az időben.

■ **„világosságot”** A világosság egy ősi metafora az igazságra és a tisztaságra használva (vö. 18. vers, Ézs. 9:2; 42:6-7).

■ **„a népnek és a pogányoknak”** Csak egyetlen egy evangélium van, ami mind két csoport felé szól (vö. Ef. 2:11-3:13). Ez volt az a rejtély, ami korszakokon keresztül el volt rejtve, de most Krisztusban fel lett fedve. Minden ember az egyetlen teremtő Isten képmására lett teremtve (vö. I. Mózes 1:26-27). Az I. Mózes 3:15 azt ígéri, hogy Isten elkészíti az üdvösséget a bukott emberiség számára. Ézsaiás megerősíti a Messiás egyetemességét (pl. Ézs. 42:4,6,10-12; 45:-20-25; 49:6; 51:4; 52:10; 60:1-3; és a Mik. 5:4-5 is).

SZÖVEG: 26:24-29

[24]Mikor pedig ezeket hozta fel védelmére, Fesztusz hangosan így kiáltott: "Bolond vagy te, Pál! A sok tudomány őrültségbe visz." [25]Pál azonban így válaszolt: "Nem vagyok bolond, nagyra becsült Fesztusz, hanem igaz és józan beszédet szólok. [26]Mert tud ezekről a király, akihez bátran szólok, mert nem hiszem, hogy rejtve volna előtte ezek közül bármi is, hiszen nem valami zugban történt dolgok ezek. [27]Hiszel-e Agrippa király a prófétáknak? Tudom, hogy hiszel." [28]Agrippa így szólt Pálhoz: "Majdnem ráveszel engem is, hogy keresztyénnyé legyek!" [29]Pál pedig így válaszolt: "Kérem az Istentől, hogy előbb vagy utóbb nem csak te, hanem azok is, akik ma hallgatnak engem, olyanná legyenek, amilyen én is vagyok e bilincsek nélkül."

26:24 „Fesztusz hangosan így kiáltott” Pál üzenete hihetetlen volt a számára. Világnézete és kultúrája, taníttatása és pozíciója befolyással volt arra a képességére, hogy megérthesse ezt az üzenetet.

■ **„A sok tudomány őrültségbe visz”** Kerülőúton bár, de ez megmutatja Pál védekezésének mélységét, tisztaságát és meggyőzését.

26:25 „igaz és józan” Az a görög kifejezés, hogy *sóphrosuné* a következő görög szavakból áll: "ép" és "elme". Azt jelentik, hogy az élethez és a gondolkozáshoz kiegyensúlyozottan közelít. Annak az ellentéte, hogy "el ment az esze" vagy hogy "őrült" (vö. 24. vers).

■ **„igaz”** Lásd a következő Különleges Témát.

KÜLÖNLEGES TÉMA: AZ "IGAZSÁG" PÁL ÍRÁSAIBAN

Ennek a kifejezésnek és annak kapcsolódó formáinak Pál általi használata ennek ÓSZ-i megfelelőjéből, az *emet* szóból származik, ami megbízhatót vagy hűségeset jelent. Biblián

belüli zsidó írásokban az igazságot a hamis ellentettjeként használták. Lehet, hogy a Holttengeri Tekercsek lennének a legközelebbi párhuzamban ezzel (a "Hálaadó Himnuszok"), ahol is ezt a kifejezést kijelentett tanokra használják. Az Eszcénus Társadalom tagjai "az igazság tanújává" lettek.

Pál ezt a kifejezést Jézus Krisztus evangéliumára való utalásként használja.

1. Róma 1:18,25; 2:8,20; 3:7; 15:8
2. I. Korinthus 13:6
3. II. Korinthus 4:2; 6:7; 11:10; 13:8
4. Galata 2:5,14; 5:7
5. Efezus 1:13; 6:14
6. Kolosssé 1:5,6
7. II.Thesszalonika 2:10,12,13
8. I. Timóteus 2:4; 3:15; 4:3; 6:5
9. II. Timóteus 2:15,18,25; 3:7,8; 4:4
10. Titusz 1:1,14

Pál arra is használja ezt a kifejezést, hogy megerősítse, hogy helyesen szól

1. Apcsel 26:25
2. Róma 9:1
3. II. Korinthus 7:14; 12:6
4. Efezus 4:25
5. Filippi 1:18 (a magyarban nem az igaz szót használja, a ford. megjegyzése)
6. I. Timóeus 2:7

Továbbá arra is használja, hogy leírja a motivációit az I. Kor. 5:8-ban, és az életstílusát (ami a többi keresztényre is vonatkozik) a következő helyeken: Ef. 4:24; 5:9; Fil. 4:8. Néha emberekre is használja:

1. Isten, Róma 3:4 (vö. János 3:33; 17:17)
2. Jézus, Ef. 4:21 (hasonló a János 14:6-hoz)
3. Apostoli bizonyságok, Titusz 1:13
4. Pál, II. Kor. 6:8

Csak Pál használja az igei formát (pl. *elétheuó*) a Gal. 4:16-ban és az Ef. 4:15-ben, ahol ez a szó az evangéliumra vonatkozik. További tanulmányként nézd meg Colin Brown, *The New International Dictionary of New Testament Theology* harmadik kiadás 784-902.

26:26-28 „mert tud ezekről a király” Nagyon sok vita folyt ezekről a versekről. Úgy tűnik, hogy Pál II. Agrippát használta arra, hogy megerősítse bizonyságtételét, és ha lehetséges, akkor megértesse vele ezt az igazságot. A 28. verset úgy is lehet fordítani, hogy "szeretnéd, hogy keresztény tanú legyek?"

26:26 „akihez bátran szólok” Lukács gyakran használja ezt a kifejezést az Apcselben, és mindig Pállal kapcsolatosan (vö. 9:27,28; 13:46; 14:3; 18:26; 19:8). Általában úgy fordítják, hogy "bátorsággal szólok" (vö. I. Thessz. 2:2). Ez az egyik megjelenése a Szentlélekkel való teljességnek. Az Ef. 6:20-ban pont ezt kéri Pál imakérésként. A Szentlélek célja minden hívő számára a bátorsággal való evangéliumhirdetés.

■ **„nem valami zugban történt dolgok ezek”** Péter ugyanezt erősítette meg újra és újra a jeruzsálemi első hallgatóságának (vö. 2:23,33). Az evangélium tényei bizonyíthatóak és történelmileg valósak voltak.

26:27 Pál tudta, hogy Agrippa ismerte az ÓSZ-et. Pál azt vallotta, hogy evangéliumának üzenete teljes mértékben felismerhető az ÓSZ-i Írásokból. Nem valami "új" dolog volt vagy valami "újító" jellegű üzenet! Beteljesült prófécia volt!

26:28

NASB „kis idő múlva ráveszel engem is, hogy kereszténnyé legyek”
NKJV „majdnem ráveszel engem is, hogy kereszténnyé legyek”
NRSV „nagyon gyorsan meggyőznél, hogy én is kereszténnyé legyek”
TEV „ilyen rövid idő alatt gondolod, hogy kereszténnyé teszel”
NJB „már nem sok híja, hogy érveid engem is kereszténnyé tegyenek”

Van egy lexikális lehetőség, hogy hogyan is értsük az *oligó* kifejezést (ami kicsit jelent), "kis idő múlva" (NASB, NRSV, TEV angol fordítások), vagy "kis erőfeszítéssel" (NKJV, NJB). A 29. versben is jelen van ez a zavar.

Ehhez a kifejezéshez kapcsolódik egy szövegi változat is: "tenni" (*poieó*), a következő kéziratokban: P^{74}, א, A vagy "valamivé válni" az MS E szövegben és a Vulgatában valamit a Peshitta fordításokban is.

A tágabb szövegkörnyezetben a jelentése nyilvánvaló. Pál oly módon szerette volna tálalni az evangéliumot, hogy azok, akik ismerték és megerősítették sz ÓSZ-et (Agrippa) azokat meggyőzze, vagy legalábbis megerősítse számukra ezen ÓSZ-i próféciák fontosságát.

■ **„keresztény”** Az "Út" követőit (Krisztus követőit) a Szíriai Antiókhiában hívták először Keresztényeknek (vö. 11:26). Az egyetlen másik olyan hely az Apcselben, ahol előfordul ez a név, az II. Agrippa ajkairól hangzik el, ami azt jelenti, hogy ez a név széles körben elterjedt és ismert lett.

26:29 „kérem az Istentől” A 29. vers részben NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat (*an* ÓHAJTÓ MÓDDAL), ami egy vágyat fejez ki, ami közvetve lehetséges, hogy megvalósul. Ez általában imádság vagy kívánság. Pál azt kívánta, hogy minden hallgatója, római vagy zsidó, hitre jusson Krisztusban, mint ahogyan ő maga is.

SZÖVEG: 26:30-32

30Ezután felállt a király, a helytartó, Bereniké, és felálltak a velük együtt ülők.
31Távozóban így beszélgettek egymás között: "Semmi halálra vagy fogságra méltó dolgot nem tett ez az ember."
32Agrippa pedig ezt mondta Fesztusznak: "Szabadon lehetne bocsátani ezt az embert, ha nem fellebbezett volna a császárhoz."

26:30 Hogyan jutott Lukács hozzá ehhez az információhoz? Ez egy privát megbeszélés volt kormányzati vezetők között (családtagjaik részvételével). Lehetséges, hogy egy szolga hallhatta ezeket, és továbbadta Lukácsnak? Valószínűleg Lukács feltételezi, hogy mit mondhattak az ezt követő kijelentésekből, vagy Lukács ezt a lehetőséget használja ki arra, hogy újra megerősítse irodalmi céljait, hogy megmutassa, hogy sem Pál, sem pedig a kereszténység nem jelentett fenyegetést Róma számára.

26:31-32 „Szabadon lehetne bocsátani ezt az embert, ha nem fellebbezett volna a császárhoz” Ez megmutatja Lukács egyik legfőbb célját, hogy miért is írta meg az Apcselt, ami nem volt más, mint hogy megmutassa, hogy a kereszténység nem volt hazaáruló Rómával szemben. Ez egy MÁSODIK TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, ami hamis állítást tesz, hogy kihangsúlyozza az igazságot. Ezt az embert szabadon lehetne bocsátani (ami nem történt meg) ha nem fellebbezett volna a császárhoz (amit megtett).

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Ez a védekezés miben különbözik a Fesztusz és Félix előtt elhangzott védekezéstől?
2. Hogyan illik bele Pál személyes bizonyságtétele védekezésének nagyobb képébe?
3. Miért volt egy szenvedő Messiás képe annyira idegen a zsidók számára?
4. Miért olyan nehéz a 28. verset értelmezni?
5. Fesztusz, Agrippa és Berniké beszélgetése (30-31-es versek) hogyan illik bele Lukács átívelő irodalmi céljaiba az Apcselben?

APCSEL 27

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál Elhajózik Rómába	Utazás Rómába	Utazás Máltára	Pál Elhajózik Rómába	Indulás Rómába
27:1-8	27:1-8	27:1-8	27:1-6	27:1-3
				27:4-6
	Pál Figyelmeztetését Semmibe Veszik		27:7-8	27:7-8
27:9-12	27:9-12	27:9-12	27:9-12	27:9-12
Vihar a Tengeren	A Viharban		Vihar a Tengeren	Vihar és Hajótörés
27:13:20	27:13:38	27:13-20	27:13-20	27:13-20
27:21-26		27:21-26	27:21-26	27:21-26
27:27-32		27:27-32	27:27-32	27:27-32
27:33-38		27:33-38	27:33-38	27:33-38
A Hajótörés	Hajótörés Máltán		A Hajótörés	
27:39-44	27:39-44	27:39-44	27:39-41	27:39-41
			27:42-44	27:42-44

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK

A. Lukács hatalmas ismerettel rendelkezett a hajózás terén (A. T. Robertson, a *Word Pictures in the New Testament* [Szóképek az Újszövetségben] című könyvében a 3. kötet, 456. oldalán azt mondja, hogy Lukács 9 szóösszetételt használt a *pleó* kifejezéssel, ami azt jelenti, hogy hajózni), ugyanúgy, ahogy az irodalomban, az orvoslásban a történelemben és a teológiában is. Itt egy lista a technikai, hajózási kifejezésekről

1. elhajóztunk (vö. 13:4; 14:26; 20:15; 27:1)
2. valami alatt hajózni (vö. 27:4,7)
3. felszedték a horgonyt (vö. 27:13)
4. *euraquilo* (magával ragadta a hajót) (vö. 27:15)
5. széllel szemben (vö. 27:15)
6. befutni valami alá (vö. 27:16)
7. alul átkötötték a hajót (vö. 27:27)
8. tengeri horgony (*skeuos*) (vö. 27:27), hajófelszerelés (*skeuén*) (vö. 27:19)
9. mérőón (vö. 27:28 [kétszer])
10. csomó (vö. 27:28 [kétszer])
11. négy horgony a hajó farából (vö. 27:29,40)
12. a kormányrúd tartókötelei (vö. 27:40)
13. az orrvitorlát a szélnek feszítve (vö. 27:40)
14. megfordulni (MSS P^{74}, א, A, vö. 28:13)

B. Egy régebbi könyv, ami nagy segítség volt eddig a kommentátorok számára az James Smith, *The Voyage and Shipwreck of St. Paul* (Szent Pál utazása és Hajótörése) című könyve, és 1848-ból való.

C. Ezt az utat Rómába a hajózás szempontjából az év egy elég veszélyes szakában kísérelték meg (vö. 27:1,4,7,9,10,14). Általában a november-február volt az az időszak, ami elég veszélyes volt az utazás szempontjából, plusz mínusz két három hét mind két irányban. Az általános gabona szállítmányok Rómába 10-14 nap alatt értek oda, de a szél irány miatt a visszaút akár 60 napig is tarthatott.

D. Ebben az igerészben három, de lehet, hogy négy fajta hajó is meg lett említve
1. tengerpart mentén közlekedő hajó, ami minden kikötőben megállt, és a part mentén haladt
2. két egyiptomi gabonát szállító hajó, ami Egyiptomból Olaszországba szállított gabonát
3. valószínűleg egy uszállyal történő út, ami Nápoly és dél Róma között 69 km volt

Érdekes végigkövetni Lukács feljegyzését erről az útról egy Földközi tengeri térképen.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 27:1-8

**1Miután úgy határoztak, hogy hajón szállítanak bennünket Itáliába, átadták Pált a többi
fogollyal együtt a császári csapatból való Juliusz nevű századosnak. 2Azután felszálltunk egy
adramittiumi hajóra, amely Ázsia tartomány partvidékét akarta behajózni, és elindultunk.
Velünk volt a thesszalonikai macedón Arisztarkhosz is. 3Másnap befutottunk Szidónba.
Mivel Juliusz emberségesen bánt Pállal, megengedte, hogy elmenjen barátaihoz, és azok
gondoskodjanak róla. 4Onnan továbbindulva Ciprus alatt hajóztunk el, mert ellenszél volt.
5Majd Cilicia és Pamfília partja mentén haladva befutottunk a líciai Mirába. 6Ott a százados
egy Itáliába induló alexandriai hajót talált, és abba szállított be minket. 7Több napig tartó
lassú hajózás után nagy nehezen jutottunk el Knidoszig; de mivel a szél miatt nem tudtunk
kikötni, elhajóztunk Kréta alatt Szalmóné közelében. 8Nagy nehezen elhaladtunk mellette, és
eljutottunk egy helyre, amelyet Szépkikötőnek neveznek, és amelyhez közel van Lázea
városa.**

27:1 „Miután úgy határoztak, hogy hajón szállítanak bennünket Itáliába” Fesztusz egy a hajózás szempontjából veszélyes időben küldte el őket. A "bennünket" kifejezés Pálra és Lukácsra utal (és valószínűleg másokra is). A legtöbb olyan rész, ahol többesszámot használ Lukács hajózási

összetevőket is tartalmaz (vö. 16:10-17; 20:5-15; 21:1-18; 27:1-28:16).

■ **„a többi fogollyal együtt”** Semmit nem tudunk róluk, csak azt, hogy birodalmi foglyok voltak, akik Rómába tartottak.

■ **„százados”** Az ÚSZ-ben ezek az emberek mindig pozitív fényben tűntek fel (vö. Máté 8; Lukács 7; 23:47; Apcsel 10: és Pál kihallgatásainál is 21-28).

■ **„a császári csapatból való”** Azt tartják róluk, hogy Róma és a provinciák közötti kísérők voltak (vö. W. M. Ramsay, *St. Paul the Traveler and Roman Citizen* [Szent Pál az Utazó és a Római Állampolgár] 315, 348. oldal), de egy csupán fel nem jegyzett feltételezés Hadrinusz előtt (Kr. u. 117-138).

27:2 „adramittiumi hajó” Ez egy kicsi tengerpart mentén közlekedő hajó volt, ami megállt minden kikötőben. Ennek a hajónak a kibocsátó állomása Mízia volt Kis-Ázsiában. Ez volt az első állomása a hosszú és veszélyes Rómába vezető útnak.

■ **„Arisztarkhosz”** Thesszalonika volt az otthona; valószínűleg haza szeretett volna térni (vö. Apcsel 19:29; 20:4; Kol. 4:10; Filemon 24). Lehet, hogy Szekundusz kísérte el (vö. 20:4 és némely görög kézirat erről a versről).

27:3 „Szidón” Ez egy Föníciai város, körülbelül 108 km-re északra Cézáreától. Ez volt Fönícia régi fővárosa, de már rég elhomályosult Tírusz miatt.

■

NASB	**„törődéssel”**
NKJV, NRSV	**„kedvesen”**
TEV	**„kedves volt”**
NJB	**„törődött vele”**

Ez egy összetett szó a "szeretet" (*philos*) és az "emberiség" (*anthrópos*). Az Apcselben kétszer fordul elő ez a szó, a FŐNÉV a 28:2-ben (vö. Titusz 3:4) és a HATÁROZÓSZÓ itt a 27:3-ban. Juliusz egy együtt érző személy volt (ami eléggé meglepő egy római főállású katonától). Valószínűleg hallott Pál ügyéről.

■ **„barátaihoz”** Ez valószínűleg az ottani keresztényekre utalt. Juliusz megbízott Pálban, de valószínűleg elment vele egy római testőr is.

■ **„gondoskodjanak róla”** A szöveg nem tisztázza, hogy milyen fajta gondoskodásról van szó (érzelmi, fizikai vagy anyagi).

■ **„Ciprus alatt hajóztunk”** Ez egy kicsit összezavaró kifejezés, mert az angol nyelvűek számára azt jelentheti, hogy "délre Ciprustól", de valójában ez északi irányt jelentett. A többi név, ami meg lett említve a mai Törökország déli és a nyugati partjainál volt.

27:6 „Itáliába induló alexandriai hajó” Ez egy nagyobb hajó volt (276 ember a fedélzeten, plusz hatalmas mennyiségű gabona), ami Egyiptomból tartott Rómába. A mai emberek Pompei falain lévő képekről ismerhetik ezeket a nagy hajókat, továbbá Luciusz írásaiból is, kb. Kr. u. 150-ből. Mira volt a legfőbb kikötő ezek számára a nagy gabonaszállító hajók számára.

27:7 „Knidosz” Ez egy szabad, tengerparti város volt a délnyugati parton Ázsia római provinciájában. A legtöbb római hajó ezt a kikötőt használták (vö. Thuküdidész, *Hist*. 8:35). Két kikötője volt, mert egy félszigeten helyezkedett el.

■ **„Szalómé”** Ez a város Kréta szigetének keleti csücskében volt. Az időpont miatt ezen az útvonalon próbáltak meg nyugatra eljutni, közel hajózva az szigethez.

27:8 „Szépkikötő” Ez egy öböl volt Kréta Lázea nevű, délen lévő városához közel. Ez nem egy kikötő volt, hanem egy öböl. Elég nehéz lett volna itt maradni egész télen.

SZÖVEG: 28: 9-12
9Mivel pedig közben sok idő telt el, és a hajózás is veszedelmessé vált, hiszen a böjt is elmúlt már, Pál figyelmeztette őket: 10"Férfiak, látom, hogy a további hajózás nem csak a rakományra és a hajóra, hanem életünkre nézve is veszélyessé válik." 11De a százados inkább hitt a kormányosnak és a hajótulajdonosnak, mint annak, amit Pál mondott. 12A kikötő nem volt alkalmas a telelésre, s ezért a többség úgy döntött, hogy továbbhajóznak onnan, hátha eljutnak Főnixbe, ahol áttelelhetnek. Ez Kréta egyik kikötője, amely délnyugat és északnyugat felé néz.

27:9 Volt egy bizonyos szaka az évnek (a téli hónapok) amikor a viharos frontok gyors mozgása és a szelek iránya nagyon veszélyessé tette a Földközi Tengeren való hajózást.

■ **„a böjt”** Ez az Engesztelés napjára utal (vö. III. Mózes 16). Ez az egyetlen böjt, ami Mózes írásaiban meg van említve. Így tehát az út időpontja valamikor szeptember és október között lehetett. Október volt az az időszak, ami még esetleges volt a tengeri utazásra.

■ **„Pál (elkezdte)”** Ez egy BEFEJEZETLEN IGEIDŐ, ami utalhat (1) múlt időben történt folyamatos cselekményre vagy (2) a cselekmény kezdetére. A szövegkörnyezetben a 2. lehetőség a legjobb.

27:10 Pál egy erőteljes és határozott figyelmeztetést ad. Mindazonáltal a valóságban ez nem történt meg. Pál itt a személyes véleményét fejezte ki ("látom"), vagy Isten megváltoztatta gondolkodását és elhatározta, hogy megmenti a fedélzeten lévő emberek életét (vö. 24. vers)?

27:11

NASB	**„kormányosnak és a kapitánynak”**
NKJV	**„a kormányosnak és a tulajdonosnak”**
NRSV	**„a kormányosnak és a hajótulajdonosnak”**
TEV, NJB	**„a kapitánynak és a tulajdonosnak”**

Ez a kifejezés két különböző embert jelöl.

1. a kormányos (*kubernétés*), ami arra a személyre utal, aki a hajót kormányozza (vö. Jel. 18:17)
2. a kapitány (*naukléros*, egy szóösszetétel a "hajó" [*naus*] és az "örökölni" vagy "sorsvetés" [*kléros*]), bár maga a szó jelenthet "hajótulajdonost" is (vö. F. F. Bruce, *The Book of Acts* [Az Apostolok Cselekedetei] című könyvének 507. oldala Ramsay, *St. Paul the Traveler* [Szent Pál az Utazó] 324. oldalát idézi, aki az Indcriptiones Graecae 14:918-at idézi). A Koiné görög nyelven íródott papiruszokon "kapitány"-ként használták. Hogy mi a pontos különbség e között a két kifejezés között, azt nem tudjuk pontosan (vö. Louw és Nida, *Greek-English Lexicon*, [Görög-Angol Lexikon] 1. kötet, 548. oldal, szemben Harold Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised* [Az Átdolgozott Analitikus Görög Lexikon] 275. oldala), de az is lehetséges, hogy egy ekkora méretű hajón (alexandriai gabonaszállító hajó) számos vezetőségi rangsor volt, ugyanúgy, mint ahogy a normál hajókon is.

27:12 „hátha” Ez egy NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat. Azok, akik meghozták a

döntést, hogy elhajóznak, tudták, hogy veszélyes lesz, de úgy gondolták, hogy meg tudják csinálni.

■ **„Főnixbe”** Ez egy kikötő, ami Kréta déli partjainál van, a Szépkikötőtől nyugat felé. A régi források alapján pontos helyének meghatározása kétséges (Strabo, *Geography* 10:4:3 szemben Ptolemaiosz, *An Egyiptian Geography* 3:17:3). Még mindig közel a partokhoz hajóznak Kréta déli partjai mentén.

■ **„délnyugat és északnyugat felé néz”** Úgy tűnik, hogy Főnixnél két város volt, amit egy a tengerbe kinyúló földterület kettéválasztott. Az egyik kikötő az egyik irányból érkező szeleknek kedvezett, még a másik a másik irányból érkező szeleknek. Az, hogy melyik volt a legmegfelelőbb, az az évszaktól függött.

SZÖVEG: 27:13-20

13Mivel pedig déli szél kezdett fújni, azt hitték, hogy megvalósíthatják elhatározásukat; felszedték tehát a horgonyt, és továbbhajóztak Kréta közelébe. 14Nemsokára azonban a sziget irányából az "Eurakviló"-nak nevezett szélvihar csapott le a tengerre. 15Mikor az magával ragadta a hajót, úgyhogy nem tudott a széllel szemben haladni, rábíztuk a hajót, és sodortattuk magunkat vele. 16Amikor egy kis sziget alá futottunk be, amelyet Klaudának hívnak, csak nagy nehezen tudtuk megtartani a mentőcsónakot. 17Miután ezt felvonták, óvintézkedéseket tettek: alul átkötötték a hajót, és mivel féltek, hogy a Szirtisz tengeröböl zátonyaira futnak, a horgonyt leeresztették, és úgy sodródtak tova. 18A vihar hevesen dobált bennünket, azért másnap kidobálták a hajóterhet, 19harmadnap pedig a hajó felszerelését dobálták ki saját kezükkel. 20Mivel pedig sem a nap, sem a csillagok nem látszottak több napon át, és erős vihar tombolt, végül elveszett megmenekülésünk minden reménye.

27:13

NASB, NRSV	**„erős szél”**
NKJV	**„viharos szél”**
TEV	**„nagyon erős szél”**
NJB	**„hurrikán”**

Ez a görög *tuphón* (tájfun) szó + *ikos* (hasonló). Ez egy hirtelen jött, nagyon erős szél volt. Valószínűleg a 2100 m-es hegyek, amik Krétán voltak, csak felerősítették.

27:14

NASB	**„Euraquico”**
NKJV	**„Euroclydon”**
NRSV, TEV	**„az északkeleti szél”**
NJB	**„az észak-keleti szél”**

Ez egy speciális név volt, amit a tengerészek ennek a típusú szélnek adtak, ami az évnek ebben a szakában fújt. (1) egy görög kifejezésből "keleti szél" (*euros*) és (2) egy latin kifejezésből (*aquilo*) áll, ami "északi szelet" jelent. Ez egy erős, hirtelen érkező északkeleti szél volt.

S mert ez egy hajózási technikai kifejezéssé vált (*eukakulón*), a későbbi írástudók félreértették, és számos módon módosították, hogy a szövegkörnyezetben értelmes legyen.

27:15 „nem tudott a széllel szemben haladni” A régi hajóknak a hajóorr mind két oldalán egy egy szem volt felfestve. Későbbb vagy emberi vagy állati figurákat tettek a hajó orrára (vö. 28:11). Még ma is bizonyos nyelvekben megszemélyesítik a hajókat és nőneműként utalnak rájuk. Ez a kifejezés szó szerint azt jelenti, hogy "szemben" (*anti*) plusz "szem" (*ophthalmos*). Nem tudott a hajó haladni a szélben.

27:16 „Klauda” Ez a kicsi sziget körülbelül 80 km-re van Kréta déli partjától. Teljesen reménytelen volt a helyzetük ebben az erős északkeleti szélben. Kihasználták azt a kis szélárnyékot, amit csak tudtak, hogy felkészítsék a hajót a nyílt tengerre.

Számos görög kézirati változat van ezen sziget nevével kapcsolatban.

1. Kauda, MSS P^{74}, ^{2} א, B
2. Klauda, MSS ℵ*, A
3. Klaudén, MSS H, L, P, és még több más későbbi minusculus kézirat
4. Gaudén, a Jeromos által használt görög szöveg
5. Klaudion, néhány minusculus kézirat

UBS^3 és az UBS^4 az elsőnek "B"minősítést (majdnem biztos) ad. Az első két lehetőség lehetséges, hogy a latin név görög formája.

■ **„nagy nehezen tudtuk megtartani a mentőcsónakot”** Ez egy kisebb csónakra utal, amit vontattak (vö. 30. és 32. vers). Ez a nyomkövetéses hajó ellenállást keltett, ami miatt nehézkes volt a nagyobb hajó irányítása.

27:17 „alul átkötötték a hajót” Ez arra utal, hogy speciális kötelekkel átkötötték a hajótestet, hogy összetartsa azt a viharban (Arisztotelész, *Rhetoric* 2:5:18).

■ **„Szirtisz tengeröböl zátonyai”** Ezek mozgó homokbordák voltak észak Afrika partjainál. Nagy Szirtisznek és Kis Szirtisznek hívták őket (Pliny, *Nat. Hist.* 5:4:27). Nagyon sok hajó tengeri temetőjévé váltak. Hogy elkerüljék a Nagy Szirtiszt, a tengerészek oldalra kormányozták a hajót, hogy lassan déli irányba csorogjanak.

■ **„a horgonyt”** A kulcs ahhoz, hogy helyesen értelmezzük ezt a szöveget az az a kifejezés, hogy "leeresztették". Mit eresztettek le: (1) a tengeri horgonyt, vagy (2) a vitorla egy részét? A cél az volt, hogy lassítsák a hajót, ugyanakkor képessé tegyék arra, hogy kormányozni is lehessen.

A tengeri horgony nem egy olyan horgony, ami leért a fenékre, hanem egy ejtőernyő -féle lepedő, ami a benne lévő víz súlyát használta, hogy lelassítsa a hajót, és megakadályozza, hogy dél felé sodródjon (vö. régi latin szöveg, és az NASB, NRSV és NJB angol fordítások).

Számos olyan angol fordítás van, ahol ezt úgy fordították, hogy "leengedték a vitorlát" (vö. NKJV, TEV, NJB, és a peshitta angol fordítása). A görög kifejezés szó szerint azt jelenti, hogy "a dolog" (vö. Louw és Nida, *Greek-English Lexicon* [Görög-Angol Lexikon], 2. kötet, 223. oldal), amit az adott szöveg fényében kell értelmezni. Számos olyan papiruszra íródott szöveg van, ami a vitorlára használja ezt (vö. Moulton és Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament* [A Görög Testamentum Szókincse] 577. oldal). Ha valóban így volt, akkor csak egy részét engedték le, de nem mindegyiket. Meg kellett hogy tartsanak egy bizonyos mértékű irányíthatóságot, hogy oldalirányba hajózhassanak olyan lassan, amilyen lassan csak lehetett.

27:18-19 Ez jól megmutatja, hogy milyen erős és milyen veszélyesnek tűnt ez a vihar ezek számára a kipróbált tengerészek számára (vö. 20. vers).

■ **„kidobálták a hajóterhet”** Ez a cselekedetük azt mutatja, hogy ezek a tengerészek valóban féltették életüket.

27:19 „a hajó felszerelését” Az, hogy pontosan ez mire is utalt, nem tudjuk pontosan, valószínűleg a fővitorlára és a teljes kötélzetre, árbocozatra utalt. Ez a kifejezés többértelmű. Ugyanez a kifejezés utalhat a tengeri vitorlára, vagy a vitorlák egy részére a 17. versben.

27:20 „sem a nap, sem a csillagok nem látszottak több napon át” Ez a kifejezés nyilvánvalóan felfedi, hogy fogalmuk sem volt merre jártak. Féltek Észak-Afrika partjaitól, de nem tudták megmondani, hogy merre voltak (vö. 29. vers). A csillagok vagy a nap nélkül nem tudtak navigálni

vagy megállapítani helyzetüket.

■ **„végül elveszett megmenekülésünk minden reménye”** Ez megteremti a hátteret Pál bátorításához, amit előző látomására alapozott (vö. 21-26-os versek). Minden forrásuk odaveszett!

SZÖVEG: 27-21-26
**[21]Minthogy már sokat éheztek is, Pál felállt közöttük, és így szólt: "Az lett volna a helyes,
férfiak, ha rám hallgattok, és nem indulunk el Krétából, hogy elkerüljük ezt a veszélyt és ezt
a kárt. [22]Én azonban most is azt tanácsolom nektek, hogy bizakodjatok, mert egy lélek sem
vész el közületek, csak a hajó. [23]Mert ma éjjel elém állt annak az Istennek az angyala, akié
vagyok, és akinek szolgálok. [24]Ez azt mondta: Ne félj, Pál, neked a császár elé kell állnod, és
Isten neked ajándékozta mindazokat, akik veled vannak a hajón. [25]Ezért bizakodjatok,
férfiak! Én hiszek az Istennek, hogy úgy lesz, ahogyan nekem megmondta. [26]Egy szigetre
kell kivetődnünk."**

27:21 „már sokat éheztek is” A 33. verssel kapcsolatban legalább 3 lehetséges jelentés jöhet szóba: (1) lehetséges, hogy tengeribetegségük volt az erős, elhúzódó vihar miatt; (2) imádkoztak és böjtöltek vallási célból, hogy megmeneküljenek (azaz valami pogány rituálé, vö. 29. vers); vagy (3) annyira azzal voltak elfoglalva, hogy mentsék a hajót, hogy az étkezéssel nem is foglalkoztak.

■ **„az lett volna a helyes, férfiak, ha rám hallgattok”** Pál itt azt mondja, hogy "Én megmondtam!" Ez a körülmény lehetőséget biztosított Pál számára, hogy a Lélek szószólójaként cselekedjen.

27:22 „csak a hajó” (azaz *dei*, vö. 26. vers)

27:23 „az Istennek angyala” Számos alkalommal Jézus vagy egy angyal jelent meg Pálnak, hogy bátorítsa őt (vö. 18:9-10; 22:17-19; 23:11; 27:23-24). Istennek az evangelizáció volt a terve és a célja Pál életére, Pál életével (vö. 26. vers; 9:15), ezt pedig egy vihar nem állíthatja meg.

27:24 „Ne félj, Pál” Ez egy JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS NEGATÍV SZÓCSKÁVAL, ami általában azt jelenti, hogy abbahagyni egy cselekedetet, ami már folyamatban volt (vö. Apcsel 23:11; Péld. 3:5-6).

■ **„Isten neked ajándékozta mindazokat, akik veled vannak a hajón”** Ez az első IGE BEFEJEZETT KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS. Istennek terve és célja volt Pál szolgálatával (vö. 9:15; 19:21; 23:11). Rómában fog (*dei*) bizonyságot tenni a kormányzati és a katonai vezetők előtt.

Pál élete és hite hatással volt a vele utazók végzetére. A kegyelem ezen kiterjesztését az V. Mózes 5:10-ben, 7:9-ben és az I. Kor. 7:14-ben is látjuk. Ez nem távolítja el a személyes felelősséget, de kihangsúlyozza a potenciális befolyását a hívő családtagoknak, barátoknak, munkatársaknak.

27:25 Pál bátorítása a 22. versben, "bizakodjatok" JELENIDEJŰ FŐNÉVI IGENÉV, és itt újra megismétli, "bizakodjatok", ami JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS.

■ **„én hiszek az Istennek”** Az, hogy Pál találkozott az élő Krisztussal, képessé tette arra, hogy bízzon Isten szavában ("hogy úgy lesz, ahogyan nekem megmondta", BEFEJEZETT PASSZÍV KIJELENTÉS). A hit az a kéz, amely fogadja Isten ajándékait – nem csak az üdvösséget, hanem a gondoskodását is.

Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament* (Szinonimák az Ószövetségben)

nagyszerűen megállapította és idézett Romaine-tól, a *Life of Faith* (A Hit Élete) című írásából.

"Mi már úgy közelítjük meg az ÚSZ-et, hogy világosan különbséget teszünk egyrészt a hit, másrészt a bizalom és a remény között. A hit az, amikor Istent a szaván fogjuk, míg a bizalom és a türelem továbbá a remény is mind mind a hit helyénvaló gyümölcsei, amik különböző formákban jelenítik meg azt a bizonyosságot, amit a hívő érez. Kapok egy üzenetet létezésem szerzőjétől; legyen az fenyegetés, egy ígéret vagy egy parancs. Ha úgy fogadom, hogy "igen ámen", az a Hit; és az a cselekedet, amit ez eredményez az az **amunah**, vagy Isten hűségének cselekedete. Az Írások szerint a hit úgy tűnik, hogy egy szóra, üzenetre vagy egy kijelentésre utal. Így tehát a tanult Romaine a *Life of Faith* írásában azt mondja: – 'A hit kifejezi a hívő számára Isten Igéjének igazságát; az Általa szólott szavakhoz vagy az Általa tett ígéretekhez kapcsolódik, és kifejezi azt a hitet, amivel a hallgató rendelkezik vagy azt, hogy ez valóban igaz; jóváhagyja, rátámaszkodik, a szerint cselekszik: ez a hit'. Ennek gyümölcse attól függően változik, hogy milyen üzenetet kapott az illető, és hogy az, aki kapta milyen körülmények között van. Noét arra vezette, hogy bárkát építsen, Ábrahámot arra, hogy feláldozza fiát, Mózest arra, hogy elutasítsa, hogy a Fáraó lánya fiának neveztessen, az Izraelitákat arra, hogy Jerikó falai körül masírozzanak. Hiszek Istennek, hogy úgy lesz, ahogyan nekem megmondta – ez annak a folyamatnak a képe, amit a Biblia úgy hív, hogy hit" (104-105. oldal).

SZÖVEG: 27:27-32

27 Eljött a tizennegyedik éjszaka, mióta az Adrián sodródtunk tovább, amikor éjféltájban azt gyanították a hajósok, hogy valamilyen szárazföldhöz közelednek. 28 Lebocsátották a mérőónt, és húsz ölet állapítottak meg. Amikor pedig kissé továbbmentek, és ismét lebocsátották, tizenöt ölet állapítottak meg. 29 De mivel féltek, hogy esetleg sziklás helyre vetődünk, a hajó farából négy horgonyt vetettek ki, alig várva a virradatot. 30 Ekkor azonban a hajósok meg akartak szökni a hajóról. Le akarták ereszteni a mentőcsónakot a tengerre, azzal az ürüggyel, hogy a hajó orrából akarnak horgonyokat kifeszíteni. 31 Pál azonban így szólt a századoshoz és a katonákhoz: "Ha ezek nem maradnak a hajón, akkor ti sem menekülhettek meg." 32 A katonák ekkor elvágták a mentőcsónak köteleit, és hagyták, hogy elsodorja az ár.

27:27 „a tizennegyedik éjszaka" Ez az időszak pontosan beleillik abba a távolságba, amit a sodródási konfigurációban leírtak (azaz a tengeri horgony). 766 km-t utaztak 57,9 km per 24 órás idő alatt.

■ **„az Adrián"** Ez a Földközi tenger középső részének déli régiója. Nem a mai Adriai Tengerre utal.

■ **„azt gyanították a hajósok, hogy valamilyen szárazföldhöz közelednek"** Lehetséges, hogy hallották a hullámok törését, vagy bizonyos madarakat vagy halakat láttak.

■ **„lebocsátották a mérőónt"** Ez abból az IGÉből származik, hogy "ledobni az ónt", ami arra utal, hogy leengedtek egy súlyozott kötelet, ami meg volt jelölve abból a célból, hogy megmutassa a víz mélységét.

■ **„öl"** Ez a kitárt karok közötti távolság volt. Azt a mértékegységet jelölte, amit a tengerészek használtak a víz mélységének mérésére.

27:29 Még mindig sötét volt. Nem tudták pontosan, hogy merre voltak. Le szerették volna lassítani vagy megállítani a hajót, ahogyan az a szárazföldhöz közelített, hogy láthassák merre felé halad a hajó.

27:30 Ezek a tengerészek nem voltak a hit emberei. Bármit megtettek volna, hogy mentsék magukat.

27:31 Volt egy néhány feltétele (HARMADIK TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat) ami ahhoz az új látomáshoz és Isten ígéretéhez kapcsolódott, amit Pál kapott.

■ **„menekülhet"** Ez a fizikai megmenekülés ÓSZ-i értelmezése (vö. Jakab) 5:15). Pált ismerve ezek a tengerészek, katonák és utastársak mind hallották az evangéliumot, ami a szellemi üdvösség ÚSZ-i aspektusának kifejezését vezeti be. Micsoda tragédia az, amikor valaki megmenekül a fizikai haláltól, de örök halált hal!

SZÖVEG: 27:33-38
[33]Addig pedig, amíg megvirradt, Pál mindnyájukat arra biztatta, hogy egyenek. Így szólt: "Ma a tizennegyedik napja, hogy étlen várakoztok, és semmit sem ettetek. [34]Ezért intelek titeket, hogy egyetek, mert az is megmeneküléseteket szolgálja. Mert közületek senkinek sem esik le egyetlen hajszál sem a fejéről." [35]E szavak után vette a kenyeret, hálát adott Istennek mindnyájuk szeme láttára, megtörte, és enni kezdett. [36]Erre mindnyájan nekibátorodtak, és ők is enni kezdtek. [37]Lélekszám szerint kétszázhetvenhatan voltunk a hajón. [38]Miután jóllaktak, a gabonát a tengerbe szórva könnyítettek a hajón.

27:34 „Mert közületek senkinek sem esik le egyetlen hajszál sem a fejéről." Pál Jézus szavaihoz hasonlókat használ (vö. Lukács 12:7; 21:18). Ez egy héber idióma volt a védelem kifejezésére (vö. I. Sám. 14:45; II. Sám. 14:11; I. Kir. 1:52).

27:35 Ez nem az Úrvacsorára utal, hanem Pál hitét mutatja meg, még a krízis kellős közepén is. Pál hite másokra is befolyással volt (vö. 36. vers).

27:37 „kétszázhetvenhatan" Ez a szám magában foglalja a legénységet és az utasokat is. A B Kézirat (a negyedik századból) "76"-ot ír, míg az MSS א (a negyedik századból) és a C (az ötödik századból) "275"-öt említ. Minden modern angol fordításban 276 szerepel. Az UBS[4] "B" jelzést ad neki (azt jelenti, majdnem bizonyos).

27:38 Ez egy Egyiptomból származó nagy hajó volt. Már minden a fedélzeten található szállítmányt és felszerelést ledobáltak (vö. 18.vers).

SZÖVEG: 27:39-44
[39]Amikor megvirradt, a szárazföldet nem ismerték fel, de egy öblöt vettek észre, amelynek lapos volt a partja. Elhatározták, hogy ha tudják, erre futtatják rá a hajót. [40]A horgonyokat eloldották, és a tengerben hagyták, egyúttal a kormányrúd tartóköteleit is megeresztették, és az orrvitorlát szélnek feszítve igyekeztek a part felé. [41]Mikor azonban a földnyelvhez értek, ráfuttatták a hajót, amelynek orra befúródva ott maradt mozdulatlanul, hátsó része pedig a hullámveréstől kezdett szakadozni. [42]A katonáknak az volt a szándékuk, hogy megölik a foglyokat, nehogy valaki kiúszva elmeneküljön. [43]De a százados meg akarta menteni Pált, visszatartotta őket elhatározásuktól, és megparancsolta, hogy akik úszni tudnak, azok ugorjanak először a tengerbe, és meneküljenek a szárazföldre, [44]azután a többiek pedig, ki

deszkákon, ki a hajó egyéb darabjain. Így történt, hogy mindnyájan szerencsésen kimenekültek a szárazföldre.

27:39 Bizonyos mértékben még tudták irányítani a hajót (vö. 40. vers).

Van egy görög kézirati változat azzal a kifejezéssel kapcsolatban, hogy "erre futtatják fel a hajót" (vö. MSS א, A, B[2]), és "*biztonságosan* juttatják partra a hajót" (vö. MSS B* és C). Ez a két szó nagyon hasonlóan hangzik (*exósai* és *eksósai*). A régi görög kéziratokat gyakran egy valaki olvasta fel, és többen írták, másolták azt. A hasonlóan hangzó kifejezéseket gyakran összekeverték.

27:40 Ezek a homokpadok a part mentén nagyon sok hajótörést okoztak. Ebben az esetben azon a helyen alakult ki egy homokpad, ahol az óceán hullámai és az öböl vize találkozott.

■
NASB, NKJV,
NJV „kormányrúd”
NRSV, TEV „kormánylapát”

Ez arra a kettős kormánylapátra/kormányrúdra utalt, amik a nagyobb hajókon elég megszokottak voltak. A Jakab 3:4 ugyanezt a szót használja a "kormánylapátra".

■ **„orrvitorlát”** Ez egy ritka kifejezés, de minden bizonnyal a hajó orron található kis vitorlára utal (vö. Juvenal, *Sat*. 12:69).

27:42 „A katonáknak az volt a szándékuk, hogy megölik a foglyokat” Ha a foglyok megszöktek, a katonáknak kellett volna az ő büntetésüket megkapni!

27:43 Pál szavai, hite, cselekedetei meggyőzte a római csapatok vezetőjét, hogy megbízhat benne és megvédte.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást <u>elősegítő</u> kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Lukács azon feljegyzése, amiben Pál Rómába való hajóútját jegyzi fel nagyon sok hajózási kifejezést tartalmaz. Mire utalhat mindez?
2. A 20. vers miért olyan fontos teológiailag?

APCSEL 28

MODERN FORDITÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS[4]	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál Málta Szigetén	Pál Szolgálata Máltán	Pál Máltán	Máltán	Várakozás Máltán
28:1-10	28:1-10	28:1-6	28:1-6	28:1-6
		28:7-10	28:7-10	28:7-10
Pál Megérkezik Rómába	Megérkezés Rómába	Utazás Rómába	Máltából Rómába	Máltáról Rómába
28:11-15	28:11-16	28:11-15	28:11-15	28:11-14
			Rómában	28:15-16
28:16.		28:16.	28:16.	
Pál Rómában Prédikál	Pál Szolgálata Rómában	Pál és a Római Zsidók		Pál Kapcsolatba Kerül a Római Zsidókkal
28:17-22	28:17-31	28:17-22	28:17-20	28:17-20
			28:21:22	28:21-22
				Pál Kijelentése a Római Zsidóknak
28:23-29		28:23-29	28:23-27	28:23-27
			28:28.	28:28.
		Befejezés	28:29.	Befejezés
28:30-31		28:30-31	28:30-31	28:30-31

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a Helyes Bibliaolvasáshoz"-ból)
KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Együltödben olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 28:1-6

1Miután megmenekültünk, akkor tudtuk meg, hogy Máltának hívják ezt a szigetet. 2A barbárok nem mindennapi emberséget tanúsítottak irántunk, mert tüzet raktak, és a ránk zúduló eső és a hideg miatt mindnyájunkat befogadtak. 3Amikor Pál összegyűjtött egy csomó rőzsét, és a tűzre tette, egy vipera jött elő a melegből, és a kezébe mart. 4Amikor a barbárok meglátták a kezéről lecsüngő mérges kígyót, így szóltak egymáshoz: "Bizonyára gyilkos ez az ember, aki a tengerből kimenekült ugyan, de az isteni bosszúállás nem hagyja élni." 5Ő azonban lerázta a kígyót a tűzbe, és semmi baja sem esett. 6Azok pedig azt várták, hogy feldagad, vagy hirtelen holtan esik össze. Mikor azonban a hosszas várakozás után azt látták, hogy nem történik semmi baja, megváltozott a véleményük, és azt mondták róla, hogy isten.

28:1 „Miután megmenekültünk” Ez a kifejezés a *sózó* (vö. 27:31) a *dia* elöljárószóval. Általában arra használták, hogy valaki biztonságba jutott (vö. 23:24; 27:44; 28:1,4). Lukács még a fizikai gyógyulásra is használja a Lukács 7:3-ban.

Az AORISZT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV megmutatja, hogy Lukács a biztonságot annak tulajdonítja, hogy Isten gondoskodott róla (SZENVEDŐ SZERKEZET) az Ő igéje által (vö. 27:21-26).

■ **„Málta”** A föníciai tengerészek azt a szigetet Melitának is hívták, ami egy kánaánita kifejezés, ami azt jelenti, hogy "menedék". Ez a terület eredetileg föníciai kolónia volt. Szicília és Észak Afrika között található. Mindössze 29 km hosszú és 13 km széles kis sziget, de elhelyezkedése nagyszerű tengeri kereskedelmi értéket adott neki. Számos jó kikötője van.

28:2 „barbárok” (az angol szöveg a "bennszülött" szót használja) Ez a kifejezés szó szerint azt jelenti, hogy "barbárok". Ez nem egy ledegradáló megnevezés volt, hanem egyszerűen csak olyan emberekre utal, akik sem görögül sem latinul nem beszéltek.

■

NASB **„nem mindennapi kedvességet”**
NKJV, NRSV,
NJB **„szokatlan kedvességet”**
TEV **„nagyon barátságosak voltak”**

Ez az erősen nyomatékosított kifejezés tartalmazza a *philanthrópos* szót, ami szó szerint azt jelenti, hogy "ember szerető", mint a 27:3-ban is. Ez a bizonyos törődés és gondoskodás, amit a helybéliek tanúsítottak irántuk azért volt, mert látták Pál csodás esetét a kígyóval a parton. Ez és más csodás cselekedetek (vö. 7-10-es versek) ajtót nyitottak az evangelizációra! Pálnak mindig az evangélium hirdetésén járt az esze (vö. I. Kor. 9:19-23).

28:3 „Pál összegyűjtött egy csomó rőzsét” Ez valójában Pál alázatosságát mutatja. Együtt dolgozott az összes többivel. A damaszkuszi út óta nincs benne semmi elitizmus!

■ **„egy vipera jött elő … és a kezébe mart”** Ennek a kifejezésnek az alapvető jelentése az, hogy "rátapadni". De azt is jelentheti, hogy "megmarni" vagy "rátekeredni".

28:4 „mérges kígyót” Az angol verzió azt mondja, hogy "teremtmény", ami egy olyan kifejezés, amit a mérges kígyókra a gyógyászatban kezdtek el használni (vö. 10:12).

■ **„de az isteni bosszúállás nem hagyja élni”** A "Justice" (igazságszolgáltatás) vagy "Fate" (sors) volt a neve az egyik istenüknek. Az Ámós 5:19-hez hasonlóan a helyzet iróniáját akarták kifejezni.

A 6. vers megmutatja, hogy ezek a bennszülött szigetlakók babonás többistenhitűek voltak.

28:6 Ezeknek a szigetlakóknak már volt személyes tapasztalatuk a szigeten lévő kígyókkal. Hozzáállásuk radikális megváltozása hasonló a pogányok reakciójához az Apcsel 14:11-13-ban történt csodák láttán.

■ **„feldagad"** Ez egyike a sok orvosi kifejezésnek, amit Lukács használt (vö. 8. vers). Az ÚSZ-ben csak itt található meg.

SZÖVEG: 28:7-10

7Azon a környéken volt a sziget elöljárójának, Publiusznak a birtoka, aki befogadott minket, és három napon át nagyon barátságosan megvendégelt. 8Történt pedig, hogy Publiusz apja lázrohamoktól és vérhastól gyötörve ágynak esett. Pál bement hozzá, és miután imádkozott, rátette a kezét, és meggyógyította. 9Miután ez megtörtént, a többi beteg szigetlakó is odament hozzá, és ő meggyógyította őket. 10Ezért nagy megbecsülésben részesítettek minket, és amikor elhajóztunk, elláttak bennünket minden szükséges dologgal.

28:7 „a sziget elöljárójának" Ez a szó valamiféle kormányzati tisztviselőt jelent, szó szerint "az első" (vö. 13:50; Lukács 19:47 "az embereké"; 16:12, "a városé"). A szigeten két feljegyzésben találták ezt meg, az egyik görögül volt, a másik latinul. Róma megengedte ennek a szigetnek, hogy saját maga uralkodjon, és egy bizonyos ponton a teljes körű római állampolgárságot.

28:8 „lázrohamoktól és vérhastól gyötörve ágynak esett" Málta ismert volt a lázbetegségéről, amit a kecsketejben lévő mikrobák okoztak.

■ **„rátette a kezét, és meggyógyította"** Lásd a Különleges Téma: Kézrátételek a 6:6-ban.

28:9 Mind két IGE BEFEJEZETLEN, ami ismétlődő vagy a múltban folytatódó cselekményre utal (KIJELENTŐ MÓD). Egyre csak jöttek. Isten pedig Pálon keresztül meggyógyította őket.

Az a görög IGE, ami a mögött a fordítás mögött áll, hogy "meggyógyultak" az a *therapeuó* szó, amiből a "terápia" szó származik. A kifejezést lehet "szolgáltatásra" is használni, ugyanúgy, ahogy a "gyógyításra" is. Csak a szövegkörnyezet döntheti el, hogy melyik is illik oda.

SZÖVEG: 28:11-15

11Három hónap múlva azután elindultunk egy alexandriai hajón, amely a szigeten telelt, és amelynek címerében Dioszkurok voltak. 12Szirakuzába érkezve ott maradtunk három napig. 13Innen a part mentén hajózva megérkeztünk Régiumba, és mivel egy nap múlva feltámadt a déli szél, így másnap Puteoliba értünk. 14Itt testvéreket találtunk, akik kértek, hogy maradjunk náluk hat napig. Így érkeztünk Rómába. 15Mikor az ottani testvérek hallottak érkezésünkről, elénk jöttek Appiusz fórumáig és Tres Tabernaeig. Amikor Pál meglátta őket, hálát adott Istennek, és megtelt bizakodással.

28:11 „a szigeten telelt" A Földközi tenger a téli időszakban túl viharos volt ahhoz, hogy navigálni lehessen rajta. A hajózási útvonalak Február végén vagy Márciusban nyíltak meg.

■ **„alexandriai hajón"** Ez valószínűleg egy másik nagy gabonaszállító hajó volt, ami a nápolyi öbölbe tartott Egyiptomból (vö. 27:6,28).

■ **„amelynek címerében Dioszkurok voltak"** (az angol verzió azt mondja, hogy "iker fiak képei")

Ez Zeusz iker fiaira utal, Castor és Pollux. A római istenhitben ők voltak a tengerészek védőszentjei. Poszeidón hatalmat adott nekik, uralkodjanak a szeleken, hullámokon és a viharokon. Különleges konstellációjuk az Ikrek voltak. Nyilvánvalóan a hajóorron volt két, kicsi, manó kinézetű emberalak kifaragva.

28:12 „Szirakuzába” Ez volt a legfontosabb város Szicíliában a keleti parton. Ez a kikötő 128 km-re volt Máltától északra.

28:13 „a part mentén hajózva” A régi unciális kéziratok, א (Sinaiticus) és B (Vaticanus) a "mérő horgony" kifejezést tartalmazza, ami egy technikai kifejezés volt (annyira jellemző Lukácsra), de más régi kéziratok, mint pl. a P^{74}, $א^{c}$, és A az "elmenni mellette" kifejezést használták, mint a 16:8 is.

■ **„Régiumba”** Ez a város Olaszország legdélnyugatibb pontján van.

■ **„Puteoliba”** Nápoly öblében ez a város volt a gabona import központja Róma számára. Körülbelül 290 km-t tettek meg két nap alatt.

28:14 „Itt testvéreket találtunk” Olaszországban és Rómában már voltak keresztény közösségek (vö. 15. vers), akik befogadták Pált.

28:15 „Appiusz fórumáig” Ezzel véget ért a dél Olaszországból tartó bárkán való utazás, és itt kezdődött a nagy/hosszú római főút, az Appiusz út. 69 km volt Rómáig.

■ **„Tres Tabernaeig”** (Három Fogadó) Ez egy pihenő, megállóhely volt körülbelül 53 km-re Rómától.

■ **„Pál … megtelt bizakodással”** Pál úgy tűnik, hogy ismét elbátortalanodott. Úgy tűnik, hogy eléggé hajlamos volt erre. Jézus számos alkalommal jelent meg neki, hogy bátorítsa.

SZÖVEG: 28:16

16 Amikor megérkeztünk Rómába, Pálnak megengedték, hogy külön lakjék az őt őrző katonával.

28:16 „Amikor megérkeztünk Rómába” Nem így képzelte el Pál azt, ahogyan eljut Rómába. De Isten ily módon tette lehetővé, hogy Pál a Római kormányzattal, a katonai és vallási vezetőkkel beszélhessen.

■ **„Pálnak megengedték, hogy külön lakjék az őt őrző katonával”** Pált háziőrizet alá vették. Annak a tiszttartónak a bizonyságtétele/vallomása, aki elkísérte Pált meghatározó volt ebben a döntésben.

SZÖVEG: 28:17-22

17 Három nap múlva magához hívatta a zsidók ottani elöljáróit. Amikor ezek összegyűltek, így szólt hozzájuk: "Atyámfiai, férfiak, bár semmit sem vétkeztem e nép ellen, vagy ősi szokásaik ellen, Jeruzsálemből mégis foglyul adtak engem a rómaiak kezébe. 18 Miután ezek kihallgattak, szabadon akartak bocsátani, mert semmi halállal büntetendő vétket nem találtak bennem. 19 Mivel azonban ez ellen tiltakoztak a zsidók, kénytelen voltam fellebbezni a császárhoz; de nem azért, mintha népem ellen akarnék vádaskodni. 20 Emiatt kértem, hogy láthassalak titeket, és beszélhessek veletek, hiszen Izráel reménységéért viselem ezt a láncot."

[21]Ők pedig ezt mondták erre: "Mi sem levelet nem kaptunk rólad Júdeából, sem az atyafiak közül nem jött ide senki, és nem jelentett vagy mondott rólad semmi rosszat. [22]Helyesnek tartjuk tehát, hogy tőled halljuk meg, hogyan gondolkozol. Mert erről az irányzatról tudjuk, hogy mindenfelé ellenzik."

28:17 „magához hívatta a zsidók ottani elöljáróit" Ez volt Pál alapvető megközelítése (vö. Róma 1:16; 2:9). Elmagyarázza jelenlegi helyzetét, és ajtót nyit az evangélium hirdetésére.

28:18-19 Itt újra világosan lehet látni Lukács apológiai célját! A kereszténység nem jelentett fenyegetést a Római államra.

28:19 „tiltakoztak a zsidók" Ez a kifejezésmód furának tűnik a római zsidó vezetőség felé címezve. Lukács az *Ioudaios* (zsidók) kifejezést két értelemben használja.

1. mint nemzettség – 2:5,11; 9:22; 10:22,28; 11:19; 13:56; 14:1; 16:1,2,20; 17:1; 17:10,17; 18:2,4,5,19; 19:10,17,34; 20:21; 21:21,39; 22:3,12; 24:5,9; 24:24,27; 25:8,9,24; 20:7; 28:16
2. azokra, akik szemtanúi voltak, azért személyes ismerettel rendelkeztek Jézus életének utolsó hetéről – 2:15; 10:39
3. negatív értelemben – 9:23; 12:3,11; 13:45,50; 14:2,4,5,19; 17:5,13; 18:12,14,28; 19:13,14,33; 20:3,19; 21:11,27; 22:30; 23:12,20,27; 24:19; 25:2,7,10,15; 26:2,21; 28:19
4. pozitív értelemben – 13:43; 14:1; 18:2,24; 21:20

Az Apcselben lévő legjobb szöveg arra, hogy megmutassa ennek a kifejezésnek a különböző mellékjelentéseit a 14:1-2.

28:20 „Izráel reménységéért" Pál a zsidó vezetőket szólítja meg oly módon, hogy kapcsolatot építsen ki hallgatóságával. "Izrael reménységéért" megpróbál valami közös nevezőt találni ezekkel a zsidó vezetőkkel. Pál számára ez a kifejezés Jézusra utalt, számukra a Megígért Eljövendőre, a Messiásra vagy lehetséges, hogy a feltámadásra!

28:21 Az, hogy nem volt információjuk Pálról elég meglepő annak fényében, hogy Pál három missziós úton vett részt, és hogy mennyi esemény és pletyka keringett körülötte.

28:22 Nyilvánvaló, hogy a Jézusról szóló hírek terjedtek, és hogy sokan reagáltak az evangéliumra. Zsidó körökben ez nem volt jó hír! Mindazonáltal ezek a zsidó vezetők készek voltak arra, hogy meghallgassák Pált.

■ **„erről az irányzatról"** Lásd Különleges Téma: Jézus a názáreti a 2:22-ben.

SZÖVEG: 28:23-29

[23]Kitűztek tehát neki egy napot, és akkor sokan eljöttek hozzá a szállására. Pál bizonyságot tett előttük az Isten országáról, és reggeltől estig igyekezett őket meggyőzni Jézusról Mózes törvénye és a próféták alapján. [24]Egyesek hittek a beszédének, mások meg nem hittek. [25]Mivel nem értettek egyet egymással, szétoszlottak, s ekkor Pál ezt az egy igét mondta nekik: "Helyesen szólt a Szentlélek Ézsaiás próféta által atyáitokról, [26]amikor ezt mondta: Menj el ehhez a néphez, és mondd meg: Hallván halljatok, és ne értsetek, és látván lássatok, és ne lássátok meg! [27]Mert megkövéredett e nép szíve, és fülükkel nehezen hallottak, és szemüket behunyták, hogy ne lássanak szemükkel, és ne halljanak fülükkel, szívükkel ne értsenek, és meg ne térjenek, és meg ne gyógyítsam őket. [28]Vegyétek tehát tudomásul, hogy a pogányoknak küldetett el Istennek ez az üdvössége. Ők pedig meg is fogják azt hallani." [29](Miután ezt mondta, a zsidók maguk között sokat vitatkozva eltávoztak.)

28:23 „sokan jöttek … reggeltől estig" Pál egész nap magyarázta a keresztény hitet ezeknek a zsidóknak! Micsoda csodálatos lehetőség!

■ **„Isten országáról"** Ez volt Jézus prédikációinak és tanításainak (példabeszédek) a központi témája. Ez egy jelenlévő valóság a hívők életében, és egy jövőbeli beteljesülése Isten uralkodásának, amikor ezen a bukott földön fog uralkodni (vö. Máté 6:10). Ez a kifejezés nyilvánvalóan nem csak Izraelhez kapcsolódik, de szerves része volt Izrael reménységének (vö. 20. vers). Lásd Különleges Téma a 2:35-ben.

■ **„Mózes törvénye és a Próféták"** Ez kettő a három felosztásból, ami a héber kánonban volt, és a teljes ÓSZ-et jelentette (vö. Máté 5:17; 7:12; 22:40; Lukács 16:16; 24:44; Apcsel 13:15; 28:23). Pál metódusa (krisztologikus tipológiája és jövendölő próféciája) az ÓSZ-i szövegen alapult, Jézus élete mellett.

28:24 Ez az evangélium rejtélyét tükrözi vissza. Miért hisznek egyesek, míg mások nem, ez a szuverén Isten és az emberi szabad akarat rejtélye.

Egy bizonyos értelemben Pál szolgálata a római zsidó vezetők felé Pál szolgálatában egy mikrokozmosz. Először a zsidók felé szolgált. Megosztotta velük, hogy Jézus betöltötte az ÓSZ-i Írásokat. Némelyek hittek, de legtöbbjük nem. Ezt is megjósolták az ÓSZ-ben (vö. Ézs. 6:9-10).

28:25-27 „Helyesen szólt a Szentlélek Ézsaiás próféta által" Ez felfedi Pál nézőpontját Izrael hitetlenségének rejtélyéről! A 26-27-es versekben található idézet az Ézs. 6:9-10-ből származik. Jézus gyakran használta ezt a verset az emberi hitetlenségre (vö. Máté 13:14-15; Márk 4:12; Lukács 8:10; János 12:39-40). Pál ekkorra már leírta a Róma 9-11-et (miért utasította el Izrael Messiását?). Az ÓSZ Izráele sem hitt teljes mértékben. Volt egy hívő maradék, de a többség hitetlen volt.

28:28 „a pogányoknak küldetett el Istennek ez az üdvössége" Lehetséges, hogy ez a Zsolt. 67-re való utalás, főleg a 2. versre. A kereszténység ezen univerzális aspektusa volt az, ami a lázadást keltette Jeruzsálemben, s ami folyamatos problémát okozott sok zsidónak. Ez a következő igehelyekből logikusan következik: I. Mózes 1:26,27; 3:15; 12:3. Az Ézsaiás, Mikeás és Jónás is megprófétálta. Az Ef. 2:11-3:13-ban Pál által világosan ki lett jelentve, hogy ez volt Isten örökkévaló terve!

■ **„Ők pedig meg is fogják azt hallani"** Ez a Róma 9-11 igazsága. A zsidók elutasították a Messiást, mert nem illett bele az elvárásaikba, és mert az evangélium minden ember számára ajtót nyitott a hitre.

Az ÚSZ-i ügy igazából nem is a "zsidó szemben göröggel" probléma, hanem a "hívők szemben a nem hívőkkel". Nem az a lényeg, hogy ki az édesanyád, hanem hogy a szíved nyitva van-e Isten Szelleme és Isten Fia iránt?!

28:29 A régi görög kéziratokban: P^{74}, א, A, B, és E, ez a vers ki van hagyva. Egyetlen görög kéziratban sem jelenik meg a P előtt, ami a Kr. u-i hatodik századból származik.

SZÖVEG: 28:30-31 **30 Ő pedig ott maradt két teljes esztendeig saját bérelt szállásán, és fogadta mindazokat, akik felkeresték. 31 Hirdette az Isten országát, és tanított az Úr Jézus Krisztusról, teljes bátorsággal, minden akadályoztatás nélkül.**

28:30 „két teljes esztendeig" Valószínűleg a következők miatt volt ennyi idő: (1) normális esetben, ennyi ideig kellett várni, hogy valaki találkozhasson a Császárral; (2) ennyi idő kellett, hogy új

papírokat szerezzenek be Fesztusztól; (3) ennyi volt a szükséges várakozási idő ahhoz, hogy Ázsiából vagy Jeruzsálemből tanúk érkezzenek; (4) ez az idő valószínűleg közel volt a jogi elévülés törvényéhez. Ez idő alatt írta Pál börtönleveleit (Kol. Ef. Filemon és Filippi).

■ **„saját bérelt szállásán”** Pálnak volt bizonyos anyagi bevétele: (1) sátrakat készített vagy bőrdíszműves volt; (2) gyülekezetek segítették (Thesszalonika és Filippi); vagy (3) örökölt bizonyos pénzösszeget.

■ **„fogadta”** Lukács ezt a kifejezést gyakran használta a "szívélyes fogadtatás" értelmével (vö. 18:27; 28:30, és paradechómai a 15:4-ben). Arra is használja a Lukács 8:40-ben és a 9:11-ben, ahogyan a tömeg fogadta Jézust. Az Apcsel 2:41-ben arra is használja, ahogyan az evangéliumot fogadták, amikor Péter prédikált.

■ **„mindazokat, akik felkeresték”** Ez volt a probléma. Pál evangéliumának egyetemes hatásköre volt. Ez olyan "jó hír" volt, ami minden embernek szólt, nem pedig csakis a zsidóknak!

28:31 „hirdette … tanított” A korai, apostolok utáni egyház különbséget tett e között a két mód között, ahogyan az igazságot tálalták. Azokat az igehirdetéseket, amik az Apcselben vannak feljegyezve (Péter, István, Pál) *Kerygma*-nak nevezik (kihirdetés, vö. 20:25; 28:31; Róma 10:8; Gal. 2:2; I. Kor. 9:27; II. Tim. 4:2), míg Jézus tanításait, amit a levelekben értelmeztek Didache-nek hívták (tanítás, vö. 2:42; 5:28; 13:12; Róma 16:17; I. Kor. 14:20).

28:31 „Isten országát” Ez volt Jézus prédikációinak témája. Arra utal, hogy a jelenben Isten uralkodik az ember szívében, és hogy majd egy nap majd beteljesedik a földön, ugyanúgy, ahogy az a mennyben van. Ez az igerész azt is megmutatja, hogy ez nem csak a zsidók számára szól. Lásd Különleges Téma a 2:35-ben.

■ **„az Úr”** Az "Úr"a héber *adon* kifejezés fordítása, ami azt jelentette, hogy "tulajdonos, férj, mester, vagy úr". A zsidók féltek attól, hogy kiejtsék azt a szent nevet, hogy YHWH, nehogy hiába vegyék szájukra, megtörve ezzel a tízparancsolat egyikét. Akárhányszor csak az Írásokat olvasták, az *Adon* nevet helyettesítették be a YHWH helyett. Ezért van az, hogy az angol fordításokban az ÓSZ-ben nagybetűkkel írják azt ÚR, amikor YHWH-t helyettesíti. Azáltal, hogy ezt a címet (*kurios* a görögben) Jézusnak tulajdonítják, az ÚSZ-i írók az Ő istenségét és az Atyával való egyenlőségét bizonyítják.

■ **„Jézus”** "Jézus" az a név, amit Bethlehemben az angyal adott az újszülöttnek (vö. Nt. 1:21). Két héber főnévből áll: "YHWH", az istenség szövetséges neve, és "üdvösség" (azaz Hóseás). Ugyanaz a héber név, mint a Józsué. Amikor egyedül használják, akkor gyakran az embert, a názáreti Jézust azonosítja, Mária fiát (pl. Máté 1:16,25; 2:1; 3:13,,15,16).

■ **„Krisztus”** "Krisztus" a héber *Messiás* (azaz a Felkent) görög fordítása. Jézus ÓSZ-i címét erősíti meg, mint Akit YHWH megígért, akit azért küldött el, hogy az igazságosság új korszakát felállítsa.

■

NASB „teljes nyitottsággal, akadályoztatás nélkül”
NKJV „teljes bátorsággal, senki sem tiltotta”
NRSV „teljes bátorsággal és szabadsággal”
TEV „teljes bátorsággal és szabadsággal beszélt”
NJB „teljesen félelemmentesen és mindenféle akadályoztatás nélkül”

Ez az igevers megmutatja, hogy a római hatóságok nem gondolták, hogy a kereszténység bomlasztó vagy veszélyes lenne. A görög szöveg azzal a HATÁROZÓSZÓVAL végződik, hogy

"szabadon" vagy "háborítatlanul". Úgy tűnik, hogy a hirdetés feladatának és a Lélek erejének folyamatos természetét hangsúlyozza.

Nagyon sokan feltételezték, az Apcsel 1:1-re alapozva, mivel azt a szót használja, hogy "először", ami több mint kettőt jelent, hogy Lukács úgy tervezte, hogy egy harmadik kötetet is írni fog. Néhányan azt is feltételezik, hogy lehetséges, hogy a Pásztori Levelek (I. Tim. II. Tim. És Titusz) a harmadik kötet.

Mivel az a görög kifejezést (*parrhésia*) úgy fordítják, hogy "nyitottság" az NASB fordításban, lásd a Különleges Témát a 4:29-ben.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért azzal van vége az Apcselnek, hogy Pál még börtönben van? Miért végződik olyan hirtelen?
2. Miért tölt olyan sok időt Lukács azzal, hogy leírja Pál Rómába tartó útját és Római tartózkodását?
3. Miért próbált meg Pál először mindig a zsidóknak bizonyságot tenni?
4. Magyarázd el a *Kerygma* és a *Didache* közti különbséget.

FÜGGELÉK 1

GÖRÖG NYELVTANI KIFEJEZÉSEK RÖVID DEFINÍCIÓI

A koiné görög, amit hellenisztikus görögnek is hívtak, volt a köznyelv a Földközi Tenger vidékén Nagy Sándor (Kr. e. 336-323) hódításával kezdődően, és körülbelül 800 éven át tartott még ennek a nyelvnek a használata (Kr. e. 300 – Kr. u. 500-ig). Nem csak egy leegyszerűsített klasszikus görög volt ez, hanem nagyon sok tekintetben egy újabb formája is a görög nyelvnek, ami második nyelvvé vált a Földközi Tenger vidékén az ókorban.

Az Újszövetség görög nyelvezete bizonyos értelemben egyedülálló volt, mert használói, Lukácsot és a Zsidókhoz írt levél szerzőjét kivéve, valószínűleg az arámot használta elsődleges (anya-) nyelvként. Így aztán az írásaikra hatással volt az arám nyelv idiómái és szerkezeti formái. Továbbá olvasták és idézték a Septuagintát (az ÓSZ görög fordítását), amit szintén koiné görög nyelven írtak. De a Septuagintát szintén olyan zsidó tudósok írták, akiknek az anyanyelvük nem a görög volt.

Ez emlékeztetőül szolgál a számunkra, hogy nem kényszeríthetjük az Újszövetséget egy szoros, kötött nyelvtani formába. Teljesen egyedülálló, mégis sok közös vonás van benne (1) a Septuagintával; (2) a zsidó írásokkal, mint pl. Josephus írásaival; és (3) az Egyiptomban talált papiruszokkal. Akkor hogyan közelítsük meg az Újszövetség nyelvtani analízisét?

A koiné görög és az Újszövetség koiné görög nyelvének nyelvtani vonásai nagyon képlékenyek. Nagyon sok értelemben ez az időszak a nyelvtan leegyszerűsítésének időszaka volt. A szövegkörnyezet lesz az elsődleges segítségünk. A szavaknak csak egy tágabb szövegkörnyezetben van értelmük, így aztán a nyelvtani szerkezetet csak a következők fényében érthetjük meg: (1) egy bizonyos szerző saját stílusa; és (2) egy bizonyos szövegkörnyezet. Egyetlen perdöntő definíciót sem alkothatunk a görög formákról és szerkezetekről.

A koiné görög elsődlegesen szóbeli nyelv volt. Az értelmezéshez elég gyakran az igék típusa és formája a kulcs. A legtöbb főmondatban az ige tűnik fel először, megmutatva annak elsődleges jelentését. Amikor egy görög igét analizálunk, akkor három információ darabkát kell megfigyelnünk: (1) az igeidő alapvető hangsúlyát, az igealakot és az ige módját (alaktan vagy morfológia); (2) a bizonyos ige alapvető jelentése (lexikográfia); és (3) és a szövegkörnyezet folyamata (mondattan vagy szintaktika).

(Sok esetben a magyar nyelvben nem létező időket és alakokat ír le, használ hozzá igeverseket, amiket nehéz lehet megkülönböztetni ezen idők és alakok hiánya miatt. A fordító megjegyzése.)

I. IGEIDŐ

A. Az igeidő vagy az aspektus magában foglalja az ige kapcsolatát a már befejezett cselekményhez vagy a még be nem fejezett cselekményhez. Ezt gyakran hívják "perfective" ("tökéletes") és "imperfective" ("nem tökéletes") igeidőnek.
   1. A perfective igeidő a cselekmény megtörténésére fókuszál. Semmilyen más információ nincs megadva, csak az, hogy valami történt! Annak kezdete, folyamata és tetőpontja nincs megadva.
   2. Az imperfective igeidő a cselekmény folyamatára fókuszál. Le lehet ezeket írni lineáris cselekményként, tartós cselekményként, progresszív cselekményként, stb.

B. Az igeidőt a szerint lehet kategorizálni, hogy a szerző hogyan látta a cselekményt annak

folyamatában
1. Megtörtént = AORISZT
2. Megtörtént és az eredménye látható = BEFEJEZETT MÚLTIDŐ
3. Megtörtént a múltban, az eredménye látható volt, de már nem = RÉGMÚLT
4. Most történik = JELEN
5. A múltban folyamatában történt meg = BEFEJEZETTLEN vagy FOLYAMATOS MÚLTIDŐ
6. Meg fog történni = JÖVŐIDŐ
   Egy konkrét példa arra, hogy ezek az igeidők hogyan segítenek az értelmezésben, a "megment, megtart" kifejezés teljesen jó lesz. Számos különböző igeidőben használták már, hogy megmutassák annak folyamatát és tetőpontját is:
1. AORISZT – "tartattunk meg" (vö. Róma 8:24, Károli fordítás)
2. BEFEJEZETT – "tartattunk meg, aminek a következményei folyamatosak" (vö. Ef. 2:5,8, Károli fordítás)
3. JELENIDEJŰ – "megtartatunk, üdvözültök" (vö. I. Kor. 1:18; 15:2, Károli fordítás)
4. JÖVŐIDEJŰ – "megtartatunk, megtartatol" (vö. Róma 5:9,10; 10:9, Károli fordítás)

C. Amikor az igeidőkre fókuszálunk, az értelmezőknek meg kell keresniük azt az okot, ami miatt az eredeti szerző úgy döntött, hogy ezzel az igeidővel fejezi ki magát. Az átlagos "minden fölöslegest mellőző" igeidő az AORISZT volt. Ez volt a megszokott "nem specifikus", "jelöletlen" igeidő. Széleskörű módon használható, amit a szövegkörnyezetnek kell pontosítania. Egyszerűen csak annyit állított, hogy valami történt. A múltidejű aspektusa csak a KIJELENTŐ MÓDBAN lehetséges. Ha bármilyen más igeidőt használtak, akkor valami specifikus dolgot hangsúlyoztak ki vele. De mit?
1. BEFEJEZETT (MÚLT) IGEIDŐ. Ez egy befejezett cselekmény, aminek láthatóak az eredményei. Bizonyos módon ez az AORISZT és a JELEN IDŐ kombinációja volt. Általában a fókusz a maradandó eredményeken volt vagy a cselekedet befejezésén (pl. Ef. 2:5,8; "megtartattatok és folyamatosan megtartattok").
2. RÉGMÚLT IGEIDŐ. Ez olyan volt, mint a BEFEJEZETT (MÚLT) IDŐ, kivéve, hogy a maradandó eredmények már megszűntek. Pl. János 18:16 "Péter pedig kívül állt (vala – Károli fordítás) az ajtónál".
3. JELEN IDŐ. Ez egy befejezetlen cselekmény volt. A fókusz általában a cselekmény folyamatán volt. Pl. I. János 3:6,9, "aki Őbenne marad, az nem vétkezik". "Aki az Istentől született, az nem cselekszik bűnt".
4. BEFEJEZETLEN vagy FOLYAMATOS MÚLT IDŐ. Ebben az igeidőben a JELEN IDŐHÖZ való kapcsolódás hasonló ahhoz, ahogy a BEFEJEZETT és a RÉGMÚLT IDŐ kapcsolódik egymáshoz. A BEFEJEZETLEN IGEIDŐ olyan befejezetlen cselekményről szól, ami egykor megtörtént ugyan, de már megszűnt, vagy egy a múltban történt cselekmény kezdetére utal. Pl. Máté 3:5, "Akkor kiment hozzá Jeruzsálem...egész környéke".
5. JÖVŐ IDŐ. Ez egy olyan cselekményről szól, amit általában egy jövőbeli időszakra vetítettek ki. Sokkal inkább a megtörténés lehetősége volt a fókuszban a valódi megtörténés helyett. Gyakran az esemény biztosságáról szólt. pl. Máté 5:4-9, "Boldogok … mert ők majd …".

II. IGEALAK

A. Az igealak magyarázza meg az ige cselekménye és annak alanya közti kapcsolatot.

B. A CSELEKVŐ IGEALAK volt a normális, elvárt, hangsúlyozatlan módja annak, hogy megerősítsék, hogy az alany az ige cselekményét elköveti.

C. A SZENVEDŐ IGEALAK azt jelenti, hogy az alany az ige cselekményét egy külső okozótól "szenvedte" el. A görög ÚSZ-ben ha egy külső okozó végezte a cselekményt, akkor azt a következő elöljárószókkal és esetekkel fejezték ki:
   1. egy közvetlen személyes külső okozót a *hupo* szóval HATÁROZÓI ESETTEL (vö. Máté 1:22; Apcsel 22:30).
   2. egy személyes közvetítő külső okozót a *dia* szóval HATÁROZÓI ESETTEL (vö. Máté 1:22).
   3. egy személytelen külső okozót általában az *en* szóval ESZKÖZHATÁROZÓI ESETTEL.
   4. néha akár a személyes akár a személytelen külső okozót egyedül az ESZKÖZHATÁROZÓI ESETTEL, elöljáró szó nélkül.

D. A KÖZÉPIGE azt jelenti, hogy az alany végzi az ige cselekményét ezzel egy időben az ige cselekményében közvetlen módon is részt vesz. Gyakran hívják a fokozott személyes érdek igeidejének. Ez a szerkezet kihangsúlyozta a mellékmondat vagy a mondat alanyát valamilyen módon. Ezt a szerkezetet nem lehet megtalálni az angolban, sem a magyarban. A görög nyelvben a jelentésének és fordításainak lehetősége nagyon széleskörű. Néhány példa erre a formára:
   1. VISSZAHATÓ – az alanyon magán látható a közvetlen cselekmény. Példa: Máté 27:5, "felakasztotta magát".
   2. INTENZÍV – az alany saját maga végzi a cselekményt saját magának. Példa: II. Kor. 11:14, "a Sátánis a világosság angyalának adja ki magát".
   3. KÖLCSÖNÖS – két alany közjátéka. Példa: Máté 26:4, "megegyeztek abban".

III. IGEMÓD

A. A koiné görögben négy igemód van. Az ige valósághoz való viszonyát jelölik, legalábbis a szerző gondolkodása szerint. Az igemódok két széles kategóriába vannak felosztva: azok, amik a valóságot jelölik (KIJELENTŐMÓD), és azok, amik a lehetőséget jelölik (KÖTŐMÓD, FELSZÓLÍTÓMÓD, és ÓHAJTÓMÓD).

B. A KIJELENTŐMÓD volt az a szokványos mód, amivel kifejezték azt a cselekményt, ami megtörtént, vagy legalábbis a szerző gondolataiban mindenképp. Ez volt az <u>egyetlen</u> olyan görög igemód, ami kifejezte a határozott időt, és még itt is másodlagos volt ennek az aspektusa.

C. A KÖTŐMÓD lehetséges jövőbeli cselekményt fejezett ki. Valami még nem történt meg, de elég nagy esélye van annak, hogy meg fog. Nagyon sok közös tulajdonsága volt ennek a módnak a JÖVŐIDEJŰ KIJELENTÉSsel. A különbség annyi, hogy a kötőmód bizonyos mértékű kételkedést is kifejez. Az angolban ezt gyakran a következő kifejezésekkel fejezték ki: "tudna", "tehetné", "valószínű', "talán".

D. Az ÓHAJTÓMÓD azt a kívánságot fejezte ki, ami elméletileg lehetséges volt. Úgy kezelték ezt, mint ami egy lépéssel távolabb állt a valóságtól, mint a KÖTŐMÓD. Az ÓHAJTÓMÓD bizonyos körülmények közötti megvalósulásról szólt. Az Újszövetségben elég ritka volt az ÓHAJTÁS. A leggyakrabban Pál híres kifejezéseiben használta, tizenöt alkalommal, ami a magyarban "Szó sincs róla!" formában lett lefordítva (a Károliban: "Távol legyen!"), az angolban ez így hangzik: "Soha ne essen meg!" vagy a régebbi fordításokban: "Isten mentsen tőle!" (vö. Róma 3:4,6,31; 6:2,15; 7:7,13; 9:14; 11:1,11; I. Kor. 6:15; Gal. 2:17; 3:21; 6:14). További példák: Lukács 1:38; 20:16; Apcsel 8:20; és T. Thessz. 3:11.

E. A FELSZÓLÍTÓ MÓD egy olyan parancsot hangsúlyozott, ami lehetséges volt, de a hangsúly a beszélő szándékán volt. Csak szándékozott lehetőséget erősített meg, és mások döntésén múlott a megvalósulás feltétele. Volt egy különleges használata a FELSZÓLÍTÓ MÓDNAK az imádságokban és harmadik személyű kérésekben. Ezek a parancsok csak JELEN és az AORISZT időben voltak megtalálhatók az ÚSZ-ben.

F. Néhány nyelvtan a MELLÉKNÉVI IGENEVEKET is egy külön típusú módnak veszi. A görög ÚSZ-ben ezek nagyon megszokottak, amit általában igei melléknevekként definiálnak. Ahhoz fő igéhez kapcsolódva fordítják őket, amihez kötődnek. Széleskörűen lehetett a fordításokban ezeket a melléknévi igeneveket felhasználni. Az a legjobb megoldás, ha számos különböző angolnyelvű fordítást összehasonlítunk (sajnos a magyarban kevés a kínálat ezen a téren, a ford. megjegy.). Nagyszerű segítséget jelent a Baker kiadó által kiadott *The Bible in Twenty Six Translations* (A Biblia Huszonhat Fordítása) című könyv.

G. Az AORISZT AKTÍV KIJELENTÉS volt a normál, vagy "jelöletlen" módja annak, hogy feljegyezzenek egy történést. Bármilyen más igeidő, igealak vagy mód már megkülönböztető jelentőséggel bírt, amit az eredeti szerző tudatni szeretett volna.

IV. Azok számára, akik nem járatosak a görög nyelvben, a következő tanulást segítő könyvek megadhatják a szükséges információt:

A. Friberg, Barbara és Timothy: *Analitical Greek New Testament* (Analitikus Görög Újszövetség), 1988, Baker kiadó, Grand Rapids.

B. Marshall, Alfred: *Interlinear Greek-English New Testament* (Interlineáris Görög-Angol Újszövetség), 1976, Zondervan kiadó, Grand Rapids.

C. Mounce, William D. : *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament* (Analitikus Lexikon a Görög Újszövetséghez), 1993, Zondervan kiadó, Grand Rapids.

D. Summers, Ray: *Essentials of New Testament Greek* (Az Újszövetségi Görög Nyelv Lényeges Elemei), 1950, Broadman kiadó, Nashville.

E. Az Illinois államban lévő Chicago városban található Moody Bibliaiskolán keresztül elérhetőek Koiné görög nyelvű levelező tagozatú akkreditált kurzusok.

V. FŐNEVEK

A. Szintaktikailag a főnevet az eset határozza meg. Az eset az a főnév azon ragozott alakja, ami megmutatta annak kapcsolatát az igével és a mondat további részével. A koiné görögben az estek funkcióinak többségét az elöljárószavak jelölték. Mivel az eset formája számos különböző kapcsolatot volt képes azonosítani, az elöljárószavak úgy fejlődtek tovább, hogy képesek voltak világosabban elválasztani ezeket a funkciókat.

B. A görög eseteket a következő nyolc módon kategorizálták:

1. Az ALANYESET a megnevezésre szolgált, és általában ez adta meg a mondat vagy a mellékmondat alanyát. Arra is használták, hogy a főnevek és a melléknevek állítmánya legyen azáltal, hogy a "lenni" és a "válni" igéket hozzákapcsolják.
2. A BIRTOKOSESETET leírásra használták és általában megjelölte a jellemzőjét vagy a minőségét annak a szónak, amihez kapcsolódott. Azt a kérdést válaszolta meg, hogy "Milyen fajta?" Általában az angol "of" elöljárószóval fejezték ki, ami a

magyarban a birtokos jelzőkkel felel meg.

3. A HATÁROZÓI ESET ugyanazt a ragozott alakot használja, mint a BIRTOKOSESET, de ezt arra használták, hogy az elválasztottságot fejezzék ki vele. Általában a következőktől való elválasztottságot fejezte ki: egy bizonyos időponttól, helytől, forrástól, eredettől vagy foktól. Gyakran az angol "from" elöljárószóval fejezeték ki, ami a magyar "-tól, -től, fogva" megfelelője volt.
4. A RÉSZESHATÁROZÓI ESEtet arra használták, hogy személyes érdekeltséget fejezzenek ki vele. Ez jelölhet pozitív vagy negatív aspektust is. Gyakran ez volt az indirekt tárgy. Ezt gyakran az angol "to" elöljárószóval fejezték ki, aminek a magyar megfelelője, a neki, részére, számára.
5. A HELYHATÁROZÓI ESETnek ugyanaz volt a ragozott alakja, mint a RÉSZESHATÁROZÓInak, de ez térben, időben vagy logikus keretek közötti helyzetet határozott meg. Az ezeket kifejező elöljárószavak magyar megfelelői a következők: "-ban, -ben, -on, -en, -ön, -nál, -nél, -kor, között, míg, amíg, alatt, által, rajta, és mellett".
6. Az ESZKÖZHATÁROZÓI ESETnek ugyanaz volt a ragozott alakja, mint a RÉSZESHATÁROZÓI és a HELYHATÁROZÓI esetnek. Eszközt vagy társat fejezett ki. Az ezeket kifejező elöljárószavak magyar megfelelői a következők: "-val, -vel, által, vagy vele".
7. A TÁRGYESETet arra használták, hogy a cselekmény következtetését leírják vele. Korlátozottságot fejezett ki. A leggyakrabb használata a közvetlen tárgy volt. Arra a kérdésre válaszol, hogy "Milyen messze?", vagy "Milyen mértékig?"
8. A MEGSZÓLÍTÓ ESETet közvetlen megszólításra használták.

VI. KÖTŐSZAVAK ÉS CSATOLÓSZAVAK

A. A görög egy nagyon precíz nyelv, mert nagyon sok kötőszava van. Gondolatokat kapcsol össze (mellékmondatok, mondatok és bekezdések). Annyira nagyon megszokottak voltak, hogy a hiányuk (asyndeton) gyakran bibliamagyarázati szempontból jelentőséggel bírtak. Valójában ezek a kötőszavak és kapcsolószavak mutatták meg a szerző gondolatmenetének irányát. Ezek a szavak gyakran alapvető jelentőséggel bírtak abban, hogy meghatározhassuk, hogy pontosan mit is akar a szerző mondani.

B. Itt egy lista néhány kötő és kapcsolószóval és azok jelentésével (ezeknek az információknak a többségét a következő könyvből gyűjtöttük össze: H. E. Dana és Julius K. Mantey: *A Manual Grammar of the Greek New Testament* [Kézikönyv a Görög Újszövetség Nyelvtanáról]).

1. Időt jelző kapcsolószavak
   a. *epei, epeidé, hopote, hós, hote, hotan* (subj.) – "mikor, amikor"
   b. *heós* – "amíg"
   c. *hotan, epan* (subj.) – "amikor csak, akármikor"
   d. *heós, achri, mechri* (subj.) – "addig"
   e. *priv* (infin.) – "előtt, mielőtt"
   f. *hós* – "mióta, óta, mikor, amikor"
2. Logikai kapcsolószavak
   a. célhatározói
      (1) *hina* (subj.), *hopós* (subj.), *hós* – "azért hogy, hogy"
      (2) *hóste* (hangsúlyos tárgyeseti főnévi igenév) – "hogy"
      (3) *pros* (hangsúlyos tárgyeseti főnévi igenév) vagy eis (hangsúlyos tárgyeseti főnénévi igenév) – "hogy"
   b. Okozati (a ok és a szándék nyelvtani formái között szoros hasonlóság van)

(1) *hóste* (főnévi igenév, ez a leggyakoribb) – "azért hogy, így aztán"
(2) *hiva* (subj.) – "azért hogy"
(3) *ara* – "hogy"

c. Okozati
(1) *gar* (okozó/hatás vagy ok/következmény) – "mert"
(2) *dioti*, *hotiy* – "mert"
(3) *epei*, *epeidé*, *hós* – "mivel"
(4) *dia* (tárgyesettel és hangsúlyos főnévi igenévvel) – "mert"

d. Feltételező
(1) *ara*, poinum, hóste – "ezért aztán"
(2) *dio* (a legerősebb feltételező kötőszó) – "ami alapján, amiért, ezért"
(3) *oun* – "ezért, tehát, aztán, következésképpen"
(4) *toinoun* – "ennek megfelelően"

e. Ellentétet kifejező
(1) *alla* (erőteljes ellentétet kifejező) – "de, kivéve"
(2) *de* – "de, bár, mégis, másrésztől"
(3) *kai* – "de"
(4) *mentoi*, *oun* – "mindazonáltal"
(5) *plén* – "mindamellett" (leginkább a Lukácsban fordul elő)
(6) *oun* – "mindazonáltal"

f. Összehasonlítás
(1) *hós*, *kathós* (összehasonlító mellékmondatokat köt össze)
(2) *kata* (összetett szavakban, *katho*, *kathoti*, *kathósper*, *kathaper*)
(3) hosos (a Zsidókhoz írt levélben)
(4) *é* – "mint"

g. Folyamatosságot vagy sorozatosságot kifejező
(1) *de* – "és, most"
(2) *kai* – "és"
(3) *tei* – "és"
(4) *hina*, *oun* – "hogy"
(5) *oun* – "aztán" (a Jánosban)

3. Nyomatékosító
a. *alla* – "minden bizonnyal, igen, valóban"
b. *ara* – "valóban, csakugyan, minden bizonnyal, valóban"
c. *gar* – "de valóban, biztosan, valóban"
d. *de* – "valóban"
e. *ean* – "éppen, valóban, igazán"
f. *kai* – "éppen, valóban, igazán"
g. *mentoi* – "valóban"
h. *oun* – "valóban, mindenképp"

VII. FELTÉTELES MONDATOK

A. A FELTÉTELES MONDAT olyan mondat, ami egy vagy több feltételes mellékmondatot tartalmaz. Ez a nyelvtani szerkezet segíti az értelmezést, mert megadja a feltételeket, okokat vagy okozatokat, amiért a főige cselekménye megtörténik, vagy épp nem történik meg. Négy fajta feltételes mondat mondat létezett. Onnan indul, hogy valami igaznak tűnt a szerző szempontjából, vagy az írás célja miatt, és afelé tart, ami csak egy óhaj, kívánság volt.

B. Az ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT olyan cselekedetet vagy állapotot fejezett ki, ami a szerző szemszögéből vagy céljai miatt igaznak tűnt, még akkor is, ha azt a "ha"

szóval fejezte ki. Számos szövegkörnyezetben a "mivel" szóval lehetne fordítani, de a magyar fordítások a "ha" szót használják (vö. Máté 4:3; Róma 8:31). Mindazonáltal ez nem azt akarná jelölni, hogy minden ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT igaz valóság lenne. Gyakran arra használták, hogy egy vitában érveljenek vele, vagy hogy kiemeljenek egy téves következtetést (vö. Máté 12:27).

C. A MÁSODIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDATot gyakran hívják "tényekkel ellentétesnek". Olyas valamit állít, ami a valósággal szemben állt, csak azért, hogy bebizonyítson valamit vagy hogy rámutasson valamire. Például:
   1. "Ha ő volna ama próféta, tudná, ki ez, és tudná, hogy ez az asszony, aki hozzáér: bűnös." (Lukács 7:39)
   2. "Mert ha hinnétek Mózesnek, hinnétek nekem." (János 5:46)
   3. "Ha még mindig embereknek akarnék tetszeni, nem volnék Krisztus szolgája." (Gal. 1:10)

D. A HARMADIK TÍPUS egy lehetséges jövőbeli eseményről szól. Gyakran feltételezi a cselekmény valószínűségét. Általában magában foglalja az eshetőséget is. A főige cselekménye a "ha" mellékmondatban szereplő cselekménytől függően lehetséges. Példák az I. Jánosból: 1:6-10; 2:4,6,9,15,20,21,24,29; 3:21; 4:20; 5:14,16.

E. A NEGYEDIK TÍPUS áll legtávolabb a lehetőségtől. Nagyon ritka az ÚSZ-ben. Tulajdonképpen nincs is olyan teljes NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, amelyikben a feltétel mindkét része illik a definícióba. Egy példa a részleges NEGYEDIK TÍPUSRA az I. Péter 3:14 nyitó mellékmondata. Egy másik példa a részleges NEGYEDIK TÍPUSRA az Apcsel 8:31-ben egy összegző mellékmondat.

VIII. TILTÁSOK

A. A JELENIDEJŰ FELSZÓLÍTÁS a TAGADÓSZÓCSKÁVAL gyakran (de nem kizárólagosan) arra helyezi a hangsúlyt, hogy befejezzenek egy olyan cselekedetet, ami már folyamatban volt. Például: "ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön" (Máté 6:19); "ne aggódjatok életetekért" (Máté 6:25); "Tagjaitokat se adjátok oda a bűn szolgálatára, hogy a gonoszság fegyvereivé legyenek" (Róma 6:13); "ne szomorítsátok meg az Isten Szentlelkét" (Ef. 4:30); "ne részegedjetek meg a bortól" (5:13).

B. Az AORISZT KÖTŐMÓD a *MÉ* SZÓCSKÁVAL azt hangsúlyozza, hogy el ne kezdjenek egy cselekedetet. Például: "ne gondoljátok" (Máté 5:17); "ne aggódjatok tehát" (Máté 6:31); "ne szégyelld" (II. Tim. 1:8).

C. A DUPLA TAGADÁS A KÖTÓMÓDDAL egy nagyon nyomatékos tagadás. "Soha de soha" vagy "semmilyen körülmények között". Például: "nem lát halált soha" (János 8:51); "inkább nem eszem húst soha" (I. Kor. 8:13).

IX. A NÉVELŐ

A. A koiné görögben a határozott névelőnek hasonló volt a használata, mint az angolban és a magyarban "a/az". Az alapvető funkciója az volt, hogy "mutatóként" felhívja a figyelmet a szóra, névre vagy a kifejezésre. Ennek használata szerzőről szerzőre változott az Újszövetségben. A határozott névelő a következő módokon is funkcionálhat:
   1. kontraszt eszközeként, mutatónévmásként;
   2. egy már korábban bemutatott tárgyra vagy személyre való utalás jeleként;
   3. segít azonosítani az alanyt a mondatban a kötőigével. Például: "Az Isten Lélek"

(János 4:24); "az Isten világosság" (I. János 1:5); "Isten a szeretet" (4:8,16).

B. A koiné görögben nem volt határozatlan névelő, mint a magyarban az "egy". A határozatlan névelő hiánya jelentheti, hogy
   1. valaminek a jellemére vagy a minőségére figyel;
   2. valaminek a kategóriájára figyel.

C. Az ÚSZ-i szerzők nagyon széleskörűen váltogatták a névelő használatát.

X. A HANGÚLYOZÁS MÓDJAI A GÖRÖG ÚJSZÖVETSÉGBEN

A. A hangsúlyozás technikái az Újszövetségben szerzőről szerzőre változtak. A legkövetkezetesebb és legformálisabb szerzők Lukács és a Zsidókhoz írt levél szerzője voltak.

B. Már korábban is megállapítottuk, hogy az AORISZT AKTÍV KIJELENTÉS volt a standard a hangsúly tekintetében a jelöletlen, de bármilyen más igeidőnek, igealaknak vagy igemódnak jelentősége volt az értelmezésben. Ez persze nem azt akarná jelenteni, hogy az AORISZT AKTÍV KIJELENTÉSt nem használták sűrűn nyelvtanilag jelentőségteljes értelemben. (példa: Róma 6:10 [kétszer]).

C. A szórend a koiné görögben
   1. A koiné görög nyelv ragozott nyelv volt, így nem függött a szórenden, csakúgy mint a magyar. Így aztán a szerző megváltoztathatta a normális elvárt szórendet, hogy megmutathassa, hogy:
      a. a szerző mit akart kihangsúlyozni az olvasó számára;
      b. azt, amiről a szerző azt gondolhatta, hogy az olvasó számára meglepő lesz;
      c. mi foglalkoztatta a szerzőt a szíve mélyén.
   2. A normál szórenden a görög nyelvben még mindig nem állapodtak meg. Mindazonáltal a feltételezett normál szórend a következő:
      a. kötőigék esetén
         (1) ige
         (2) alany
         (3) kiegészítők
      b. tárgyas igék esetén
         (1) ige
         (2) alany
         (3) tárgy
         (4) indirekt tárgy
         (5) elöljárói kifejezések
      c. névszói csoportoknál
         (1) főnév
         (2) melléknévképző
         (3) elöljárói kifejezések
   3. A szórend lehet nagyon fontos értelmezési eszköz. Például:
      a. "Bajtársi jobbjukat nyujták nékem és Barnabásnak" (Károli fordítás). A "bajtársi jobb" kifejezés az eredetiben ketté lett választva a mondat elejére és végére került, hogy megmutassa annak jelentőségét (Gal. 2:9).
      b. "Krisztussal együtt" a mondat elején van. A halála központi helyen van (Gal. 2:20).
      c. "Régen sokszor és sokféleképpen" (Zsid. 1:1) is a mondat elején szerepel. Így jelentette ki Isten magát, s ez volt kiemelve, nem pedig a tény, hogy kijelentette

magát.

D. Általában némi fokú hangsúlyt a következő módokon fejezték ki:
1. Annak a névmásnak az ismétlése, ami már megjelent az ige ragozott alakjában. Például: "veletek vagyok..." (Máté 28:20)
2. Egy elvárt kapcsolat vagy egy másik kapcsoló eszköz hiánya a szavak, kifejezések, mellékmondatok vagy mondatok között. Ezt asyndeton-nak nevezik ("nem kötött"). A kötő alak elvárható lett volna, tehát annak hiánya figyelemfelkeltő. Például:
   a. A Boldogmondások, Máté 5:3 (a lista ki van hangsúlyozva)
   b. János 14:1 (új téma)
   c. Róma 9:1 (új bekezdés)
   d. II. Kor. 12:20 (a listát hangsúlyozza)
3. Egy adott szövegkörnyezetben lévő szavak és kifejezések ismétlése. Például: "magasztaljuk dicsőséges kegyelmét" (Ef. 1:6,12, 14). Ezt a kifejezést arra használták, hogy a Szentháromság mindhárom személyének munkáját bemutassák.
4. Egy idióma vagy szó- (hang) játék kifejezések között
   a. eufémizmus (szépítő kifejezések) – tabu témákról beszélve helyettesítő szavakat használ, mint az "alvás" a halálra (János 11:11-14) vagy a "láb" szót a férfi nemi szervre (Ruth 3:7-8; I. Sám. 24:3 – bár a magyar fordítás ezt nem így hozza, az angolban és az eredetiben az szerepel, hogy betakará lábát-a ford. megjegy.).
   b. Kertelés vagy mellébeszélés – Isten nevének más szavakkal való behelyettesítése, mint a "menny királya" (Máté 3:21), vagy "egy hang a mennyből" (Máté 3:17).
   c. szóképek
      (1) lehetetlen túlzások (Máté 3:9; 5:29-30; 19:24)
      (2) enyhe túlzások (Máté 3:5; Apcsel 2:36)
      (3) megszemélyesítések (I. Kor. 15:55)
      (4) irónia (Gal. 5:12)
      (5) költői részek (Fil. 2:6-11)
      (6) hang-játékok szavakkal
         (a) "egyház"
            (i) "egyház" (Ef. 3:21)
            (ii) "elhívás" (Ef. 4:1,4)
            (iii) "elhívattatok" (Ef. 4:1,4)
         (b) "szabad"
            (i) "szabad asszony" (Gal. 4:31)
            (ii) "szabadság" (Gal. 5:1)
            (iii) "szabadított" (Gal. 5:1)
   d. idiomatikus nyelvezet – olyan nyelvezet, ami általában kulturális és specifikus:
      (1) az "étel" képletes használata (János 4:31-34)
      (2) a "Templom" szó képletes használata (János 2:19; Máté 26:61)
      (3) az együttérzés héber idiómája, "gyűlöl" (I. Mózes 29:31; V. Mózes 21:15; Lukács 14:36; János 12:25; Róma 9:13)
      (4) "Mind" szemben a "sok" kifejezéssel. Vesd össze az Ézs. 53:6-ot, ("mindnyájan") az 53:11,12-vel ("sokak"). Ezek a kifejezések egymás szinonimái, mint ahogy azt a Róma 5:18 és 19 mutatja.
5. Egyetlen szó helyett a teljes nyelvi kifejezés használata. Például: "Az Úr Jézus Krisztus".
6. Az *aoutos* kifejezés különleges használata
   a. névelővel használva (jelzői állapot) "hasonló, ugyanolyan" -nak fordították
   b. amikor névelő nélkül használták (állítmányi állapot) akkor intenzív visszaható névmásként fordították – "magát".

E. Azok a Biblia olvasók, akik nem görögül olvassák, számos más módon azonosíthatják a hangsúlyos részeket:
    1. Elemző lexikon és párhuzamos görög/magyar szövegű biblia használata.
    2. Különböző fordítások összehasonlítása, főleg azoké, amik más-más módszerű fordításokat alkalmaztak. Például: "szóról szóra" való fordítások (angol nyelvű:KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV,) összehasonlítása "dinamikusan megfelelő" fordításokkal (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Nagyszerű segítség lehet a Baker kiadó *The Bible in Twenty-Six Translations* (A Biblia Huszonhat Fordításban) című könyve.
       (A fent említett Biblia fordítások kizárólag angol nyelven találhatóak meg, magyarul nincs ennyi elérhető fordítás – a ford. megjegy.)
    3. Joseph Bryant Rotherham: *The Emphasized Bible* (Hangsúlyozó Biblia) (Kregel, 1994).
    4. Túlzóan szó szerinti fordítások használata
        a. *The American Standard Version* 1901-ből.
        b. Rober Young: *Young's Literal Translation of the Bible* (Young Szó Szerinti Bibliafordítása), (Guardian Press, 1976)

A nyelvtan tanulmányozása unalmas, viszont szükséges a helyes értelmezéshez. Ezeknek a tömör definícióknak, hozzáfűzéseknek és példáknak célja az, hogy bátorítsa és felkészítse a görögül nem tudókat, hogy az ebben a kötetben szereplő nyelvtani jegyzeteket használni tudják. Ezek a definíciók viszont eléggé le vannak egyszerűsítve. Nem szabad őket dogmatikus, rugalmatlan módon használni, hanem inkább lépcsőként egy mélyebb megértés felé az Újszövetség mondattanában. Remélhetőleg ezek a definíciók abban is segítenek az olvasóknak, hogy megértsék a többi tanulmányozást elősegítő eszközöket, úgy, mint az Újszövetség technikai kommentárjait.

Képesnek kell lennünk arra, hogy meggyőződjünk az értelmezésünk helyességéről azokon az információkon alapulva, amiket a Biblia szövegeiben találhatunk. A nyelvtan az egyike ezeknek a segítő eszközöknek; a többi ilyen információforrás a történelmi háttér, irodalmi szövegkörnyezet, kortárs források szóhasználata és párhuzamos szövegrészek.

FÜGGELÉK 2

SZÖVEGKRITIKA

Ezt a témát oly módon tárgyaljuk, hogy elmagyarázom az ebben a kommentárban található szövegi megjegyzéseket. A következő vázlatot fogjuk használni:

I. Az Angol Biblia szövegi forrásai
   A. Ószövetség
   B. Újszövetség
II. A szövegkritika problémainak és teóriáinak tömör ismertetése.
III. Ajánlott források további kutatásokhoz.

I. Az angol Biblia szövegi forrásai

A. Ószövetség

1. A Maszoréta szövegek (angolul az MT betűkkel jelölik) – Az a héber mássalhangzójelöléssel ellátott szöveg, amit Aquiba Rabbi állított össze Kr. u. 100-ban. A magánhangzók jelölései, az ékezeteket, a széljegyzeteket, az írásjeleket és a bekezdési jeleket Kr. u-i hatodik században kezdték el használni, és a Kr. u-i kilencedik században fejezték be. A zsidó tudósok egy csoportja, a Maszoréta tudósok készítették ezeket. A szövegi forma, amit használtak, ugyanaz a forma volt, amit a Misnánál, a Talmudnál, a Targumoknál, a Peshittánál (szíriai fordítás) és a Vulgátánál használtak.
2. Septuaginta (LXX) – A hagyomány szerint a Septuagintát 70 zsidó írástudó végezte el 70 nap alatt az alexandriai könyvtár számára II. Ptolemaiosz király(Kr. e. 285-246) támogatásával. A fordításokat állítólag egy Alexandriában élő zsidó vezető kérésére készítették. Ez a hagyomány "Arieszteasz Leveléből" származik. Az LXX eredete nemrégiben egy másik héber szövegi hagyománynak lett tulajdonítva, ami Aquiba Rabbi szövege volt (MT).
3. Holttengeri tekercsek (DSS) – A holttengeri tekercseket a Kr. előtti római korban írták (Kr. e. 200 – Kr. u. 70) az egyik zsidó szeparatista szekta tagjai, az Esszénusok. A héber kéziratok, amiket a Holt Tenger körül számos lelőhelyen találtak meg, némi különbséget mutatnak a MT és a LXX héber szövegi csoportjától.
4. Néhány konkrét példa, hogy ezeknek a szövegeknek az összehasonlítása hogyan segítette az Ószövetség megértésében azokat, akik értelmezni akarták azt.
   a. Az LXX segített a fordítóknak és a tudósoknak megérteni az MT-t.
      (1) az LXX azt mondja, Ézs. 52:14: "Sokan iszonyodtak tőle" (magyar újfordítás).
      (2) az MT az mondja, Ézs 52:14 "Miképpen eliszonyodtak tőled sokan" (magyar Károli fordítás).
      (3) az Ézs 52:15-ben a névmás megkülönböztetése az LXX-ben meg lett erősítve
         (a) LXX, "Bámulatba ejt majd sok népet"
         (b) MT, "Aképpen ejt ámulatba sok népeket"
   b. A DSS segített a fordítóknak és a tudósoknak megérteni az MT-t.
      (1) A DSS azt mondja, Ézs. 21:8: "És kiálta, mint oroszlán: Uram az őrtoronyban állok"
      (2) az MT azt mondja, Ézs. 21:8: "és kiáltottam, mint egy oroszlán: én Uram, őrhelyemen állok minden nap"
   c. Mind az LXX mind a DSS segített az Ézs. 53:11 jelentésének tisztázásában

(1) az LXX és a DSS ezt mondja: "Lelki gyötrelmeitől megszabadulva látja őket, és megelégedett lesz"
(2) az MT ezt mondja: "Mert lelke szenvedése folytán látni fog, és megelégszik"

B. Újszövetség

1. Több mint 5300 teljes vagy részleges kézirata létezik a Görög Újszövetségnek. Körülbelül 85 papiruszra íródott, és 268 íródott csupa nagybetűvel (unciális vagy majusculus). Később, körülbelül a Kr. u-i kilencedik század környékén kifejlesztették a folyamatos írást (minusculus vagy kisbetűs). A görög kéziratok írott formában körülbelül 2700-at számlálnak. Továbbá van körülbelül 2100 olyan Szentírás másolat vagy azok listái, amiket az Istentiszteleteken használtak, és lekcionáriumoknak hívjuk őket.
2. Az Újszövetség részeit tartalmazó, körülbelül 85 görög kéziratot, amit papiruszra írtak, mind múzeumokban őrzik. Némelyik a Kr. u-i második századból származik, de a legtöbb a harmadik vagy a negyedik századból való. Egyik ilyen MSS sem tartalmazza a teljes Újszövetséget. Csak azért, mert ezek a legrégebbi Újszövetség másolatok, az még nem jelenti automatikusan azt, hogy ezeknek kevesebb változatuk lenne. Nagyon sokat ezek közül gyorsan másoltak le helyi használatra. Nem nagyon figyeltek oda a pontosságra a folyamat során. Így aztán elég sok változat létezik.
3. A Codex Sinaiticust, amit a héber א (*aleph* vagy 01) betű jelzett, Tischendorf találta meg a Sínai hegyen a Szent Katalin kolostorban. A Kr. u-i negyedik századból származik, és az ÓSZ LXX másolatát és a görög ÚSZ-et is tartalmazza. Az "Alexandriai Szövegtípusba" tartozik.
4. A Codex Alexandrinus, amit az "A" betűvel vagy (02)-vel jeleztek, és az ötödik századból származó görög kézirat, amit Egyiptomban, Alexandriában találtak.
5. A Codex Vaticanus, amit a "B" betűvel vagy (03) számmal jelöltek, a római Vatikán könyvtárban találták, és a negyedik század közepére tehető a származása. Tartalmazza az ÓSZ LXX változatát és a görög ÚSZ-et is. Az "Alexandriai Szövegtípusba" tartozik.
6. A Codex Ephraemi, amit a "C" betűvel vagy a (04) számmal jelölnek, egy ötödik századi görög kézirat, ami nagyon töredékes.
7. A Codex Bezae, amit a "D" betűvel vagy a (05) számmal jelölnek, egy ötödik századi görög kézirat. Ez az egyik legfőbb képviselője az úgynevezett "Nyugati Szövegtípusnak". Sok hozzácsatolást tartalmaz és a legfőbb görög forrás, amit a King James Angol fordításhoz használtak.
8. Az ÚSZ-i MSS három, de lehet, hogy négy családba sorolható, amik hasonló jellemzőkkel rendelkeznek.
   a. Alexandriai szövegtípus Egyiptomból
      (1) P^{75}, P^{66} (kb. Kr. u. 200-ból), amik az Evangéliumokat jegyzik fel
      (2) P^{46} (kb. Kr. u. 225-ből), ami Pál leveleit jegyzi fel
      (3) P^{72} (kb. Kr. u. 22-250-ből, ami Péter és Júdás leveleit jegyzi fel
      (4) Codex B, amit Vaticanusnak is hívnak (kb. Kr. u. 325-ből), ami a teljes Ó és Újszövetséget tartalmazza
      (5) Origenész ebből a szövegtípusból idéz
      (6) további MSS, amik ugyanezt a szövegtípust alkalmazzák: א, C, L, W, 33
   b. Nyugati szövegtípus Észak Afrikából
      (1) észak afrikai egyházatyák idézeteiből, pl. Tertullianus, Cyprianus, és az Ó latin fordítás
      (2) Szent Irenaeus idézetei
      (3) Tatianosz idézetei és más Ó szíriai fordításokból származó idézetek
      (4) Codex "D" "Bezae" is ezt a szövegtípust követi

c. Kelet Bizánci szövegtípus Konstantinápolyból
   (1) ez a szövegtípus az 5300 MSS 80%-ában fellelhető
   (2) a szíriai Antiókhiából való egyházatyák idézték: kappadóciaiak, Aranyszájú Szent János és Theodorétosz
   (3) Codex A, csak az evangéliumokban
   (4) Codex E (nyolcadik századi) a teljes ÚSZ
d. a negyedik lehetséges szövegtípus a "Cézáreai szövegtípus" Palesztínából
   (1) elsődlegesen csak is Márkban található
   (2) néhány ezt alátámasztó kézirat a P^{45} és a W

II. A szövegkritika problémainak és teóriáinak tömör ismertetése.

A. Hogyan keletkeztek a változatok
1. nem szándékos vagy véletlen (a legtöbb előfordulás ebből származik)
   a. a kézzel történő másolás során bekövetkező tévesztések mikor a szem hibázik, azaz két hasonló szó második előfordulását olvassa csak el, így az összes közbeeső szót kihagyja (homoioteleuton, azaz "hasonló végződések")
      (1) a szem tévedése, kihagy egy betűt vagy szótagot, aminek kétszer kellene előfordulni a szóban vagy kifejezésben (haplography)
      (2) az elme tévedése, mikor is egy kifejezést vagy egy sort megismétel s görög szövegben (dittography)
   b. a fül tévedése a kézzel történő lejegyzések alkalmával, amikor a szöveget tollba mondták, és helytelenül betűzték a szót (itacism). A helytelen helyesírás miatt gyakran egy hasonlóan hangzó görög szó került lejegyzésre.
   c. a korai görög szövegekben nem voltak fejezet és vers beosztások, nem volt vagy csak kevés írásjelt használtak és nem volt a szavak között szünet. Lehetséges volt a betűket más helyeken felosztani, más szavakat formálva ezáltal.
2. szándékos
   a. a másolt szöveg nyelvtani formáját javítandó változtatásokat végeztek
   b. változtatásokat végeztek, hogy a szöveget más bibliai szövegekkel egyezővé tegyék (párhuzamos részek harmonizációja)
   c. azáltal születtek a változatok, hogy két vagy több változatot egy hosszú egybefüggő szöveggé formálták (conflation)
   d. a szövegben felfedezett hibát kijavították, így változtatást eszközöltek (vö. I. Kor. 11:27 és I. János 5:7-8)
   e. bizonyos hozzácsatolt információk, mint például a történelmi háttér vagy a helyes értelmezés a szöveg mellé lett feljegyezve a margóra egy bizonyos írástudó által, majd egy másik írástudó később belehelyezte azt a szövegbe (vö. János 5:4)

B. A szövegkritika alapvető tanai (logikus útmutatások a szöveg eredeti olvasatára, amikor más változatok is léteznek)
1. valószínűleg a legfurább vagy nyelvtanilag a legszokatlanabb szöveg az eredeti
2. valószínűleg a legrövidebb szöveg az eredeti
3. a régebbi szöveg nagyobb súlyt kap az eredetihez való nagyobb közelsége miatt, minden más egyenlő
4. az olyan MSS szövegek, amik földrajzilag eltérőek, általában az eredeti olvasattal rendelkeztek
5. azokat a doktrinálisan gyengébb szövegeket, legfőképpen azokat, amik a kézirat keletkezési idejében fő teológiai vitákat okozó témákhoz kapcsolódtak, mint például a Szentháromság az I. János 5:7-8-ban, kellene inkább preferálni
6. az a szöveg, ami a többi változat eredetét a legjobban meg tudja magyarázni

7. két idézet, ami segít megmutatni az egyensúlyt ezek között a problémát okozó változatok között
   a. J. Harold Greenlee, *Introduction to New Testament Textual Criticism* (Bevezetés az Újszövetség Szövegkritikájába) című könyvének 68. oldala:
   "Egyetlen keresztény tan sem nyugszik vitatható szövegeken; és az ÚSZ-et tanulmányozónak óvakodnia kellene attól, hogy arra törekedjen, hogy a saját szövege sokkal inkább ortodox vagy doktrinálisan erősebb legyen, mint az ihletett, eredeti szöveg".
   b. W. A. Criswell azt mondta Greg Garrisonnak a *The Birminghem News*tól, hogy ő (Criswell) nem hiszi, hogy a bibliában minden szó ihletett, "legalább is nem minden szó az, ami a modern közösségnek adatott a fordítók által az évszázadok alatt". Criswell azt mondta, hogy "én nagyon is hiszek a szövegkritikában. És mint ilyen, azt gondolom, hogy a Márk evangéliumának második fele eretnekség: ez egyáltalán nem ihletett, csak kitaláció … Amikor összehasonlítod azokat a kéziratokat, amik jó régiek, nem találsz semmi olyasmit, mint a Márk könyvének összegzése. Valaki egyszerűen hozzácsatolta …"
   Az SBC hibátlanság mellett álló pátriárkák is azt vallották, hogy a "beszúrás" a János 5-ben is nyilvánvaló, ami arról szól, hogy Jézus a Bethesda tavánál van. És Júdás öngyilkosságának kétféle feljegyzését tárgyalja (vö. Máté 27 és Apcsel 1): "ezy csak kétféle nézőpont az öngyilkosságról", mondta Criswell. "Ha benne van a Bibliában, akkor van rá jó magyarázat, hogy miért van benne. És Júdás öngyilkosságáról szóló két feljegyzés szerepel a bibliában". Majd hozzátette: "A szövegkritika önmagában egy nagyszerű tudomány. Nem valami olyan, ami múló vagy arcátlan. Ehelyett inkább dinamikus és központi … "

III. Kézirati problémák (szövegkritika)

A. Ajánlott források további kutatásokhoz

1. R. H. Harrison: *Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual*, (Bibliai Kritika: Történelmi, Irodalmi és Szövegi)

2. Bruce M. Metzger: *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration* (Az Újszövetség Szövege: Annak Átadása, Megromlása és Helyreállítása)

3. J. H. Greenlee: Inroduction to New Testament Textual Criticism (Bevezetés az Újszövetségi Szövegkritikába)

FÜGGELÉK 3

SZÓJEGYZÉK

Adopcianizmus. Ez volt az egyik legkorábbi nézetek egyike, ami Jézus az istenséghez való viszonyával foglalkozott. Alapvetően azt bizonygatta, hogy Jézus minden tekintetben normális ember volt, és hogy Isten bizonyos értelemben örökbe fogadta a keresztségekor (vö. Máté 3:17; Márk 1:11) vagy a feltámadásakor (vö. Róma 1:4). Jézus annyira példaértékű életet élt, hogy Isten egy adott alkalommal (keresztsége vagy feltámadása) "fiává" fogadta (vö. Róma 1:4; Fil. 2:9). Ez a korai egyház és egy nyolcadik századi kisebbség nézete volt. Ahelyett, hogy Isten emberré lett volna (testet-öltés) ezt megfordítja, és az ember válik Istenné!

Nagyon nehéz szavakba önteni, hogy Jézus, az Istenség Fiú alakja, a mindenek előtt létező istenség, megjutalmaztatott vagy felmagasztaltatott a példaértékű életéért. Ha már eleve Isten volt, akkor hogyan lehet megjutalmazni? Ha mindenek előtt létező isteni dicsőségben volt, hogyan lehetne még jobban megtisztelni? Bár elég nehéz ezt nekünk felfogni, az Atya valahogy megtisztelte Jézust egy bizonyos, különleges értelemben azért, hogy tökéletesen beteljesítette az Atya akaratát.

Alexandria Kódex azaz a Codex Alexandrinus. A Kr. u-i ötödik századból, Egyiptomból, Alexandriából származó görög kézirat, ami magában foglalja az Ószövetséget, az Apokrif Iratokat, és az Újszövetség nagy részét. Ez az egyik legjelentősebb forrásunk a teljes görög Újszövetséghez (kivéve Máté bizonyos részei, Jánost és a II. Korinthust). Amikor ez a kézirat, amit "A" betűvel jelölnek, és az a kézirat, amit "B" betűvel jelölnek (Codex Vaticanus azaz a Vatikáni Kódex) megegyeznek egy bizonyos szöveggel kapcsolatban, akkor azt a részt a legtöbb esetben a legtöbb tudós eredetinek fogadja el.

Alexandriai Iskola. Ez a bibliaértelmezési metódus Egyiptomban, Alexandriában alakult ki a Kr. u-i. második században. Philón alapvető értelmező alapelveit használja, aki Platón követője volt. Gyakran nevezik ezt az allegorikus módszernek is. Ez volt az uralkodó nézet az egyházban egészen a Reformációig. A legnagyobb támogatói Origenész és Szent Ágoston voltak. (Lásd Moises Silva: *Has the Chruch Misread The Bible?* (Az Egyház Vajon Félreértette a Bibliát?), Academic kiadó, 1987)

Allegória. Egyfajta bibliai értelmezés, ami eredetileg az alexandriai júdaizmuson belül fejlődött ki. Az alexandriai Philón népszerűsítette. Az alapvető lökése az volt, hogy azt szerették volna megtenni, hogy a személy kultúrájában vagy filozófiai rendszerében számára relevánssá tegyék az Írásokat, de azáltal, hogy a Biblia történelmi és/vagy irodalmi szövegkörnyezetét mellőzik. Az Írások minden szövege mögött valami rejtett vagy szellemi jelentést keres. El kell ismerni, hogy Jézus a következő helyeken ritkán használt allegóriát, hogy az igazságot kommunikálja: Máté 13; és Pál a Galata 4-ben. Ez viszont, mindazonáltal tipológia volt, s nem pedig szigorú értelemben vett allegória.

Analitikus (elemző) lexikon. Ez egy olyan kutatási segédeszköz, ami segít, hogy az Újszövetségben minden görög formát azonosíthassunk. Ez egy összeállítás, görög ábécé sorrendben rendezi a formákat és az alapvető definíciókat. Továbbá hozzáilleszt egy interlineáris fordítást is, ami segíti a görögül olvasni nem tudó hívőket, hogy az újszövetségi görög nyelvtani és szintaktikai formákat elemezhesse.

Analógia a Szentírásban. Ez az a kifejezés, amit arra a nézetre használtak, hogy a Biblia egésze Istentől ihletett, ezért nem ellentmondó, hanem kiegészítő. Ez az előfeltételezett megerősítés az alapja annak, hogy párhuzamos igerészeket használnak a bibliai szöveg értelmezéséhez.

Antiókhiai Iskola. Ez a módszer a bibliai értelmezésre a Kr. u-i harmadik században alakult ki a szíriai Antiókhiában, válaszreakcióként az egyiptomi Alexandriából származó allegorikus módszerre. Alapvető lökése az volt, hogy a biblia történelmi jelentésére fókuszált. Úgy értelmezte a bibliát, mint egy normális, emberi irodalmat. Ez az iskola belekeveredett abba az ellentmondásban, hogy Krisztusnak vajon két természete volt (Nestorianizmus) vagy egy természete volt (teljesen Isten és teljesen ember). A Római Katolikus Egyház eretnekségnek titulálta, és áttette székhelyét Perzsába, de ennek kevés jelentősége lett. Később az alapvető hermeneutikai alapelvei a klasszikus Protestáns Reformerek (Luther és Kálvin) értelmező alapelveivé váltak.

Antitézis, ellentétes. Ez egyike annak a három leíró fogalomnak, amik a héber költészetben a sorok közötti kapcsolatot jelölték. Olyan versek soraihoz kapcsolódik, amiknek ellentétes volt a jelentésük (vö. Péld. 10:1; 15:1).

Antropomorfizmus. Azt jelenti, hogy "emberi tulajdonságokkal való felruházás", s ezt a kifejezést arra használták, hogy az Istenről szóló nyelvezetünket definiálják vele. Abból a görög szóból származik, amit az emberiségre használtak. Azt jelenti, hogy úgy beszélünk Istenről, mintha Ő is ember lenne. Istent olyan fizikai, szociológiai és pszichológiai kifejezésekkel írták le, amik kötődnek az emberekhez (vö. I. Mózes 3:8; I. Kir. 22:19-23). Ez természetesen csak egy analógia. Bár nincsenek másfajta kategóriák vagy kifejezések amiket használhatnánk, csak az emberiek. Így aztán az Istenről való tudásunk bár igaz, mégis korlátozott.

Apokaliptikus irodalom. Ez túlnyomórészt, s lehetséges hogy kizárólagosan is, zsidó műfaj volt. Titkos írással íródott, amit abban az időszakban használtak, amikor a zsidókat idegen világi erők támadták meg vagy foglalták el. Az a bibliai világnézet feltételezi, hogy a személyes, megváltó Isten teremtette meg és irányítja a világ eseményeit, és hogy Izrael különlegesen is fontos az Ő számára. Ez az irodalom végső győzelmet ígér Isten különleges erőfeszítése által.

Nagyon is szimbolikus, képzeletszőtte elemeket és titkos kifejezéseket használ. Az igazságot gyakran a következők használatával fejezi ki: színek, számok, látomások, álmok, angyali közbenjárás, titkos kódszavak és gyakran éles dualizmus a jó és a gonosz között.

Néhány példa erre a műfajra: (1) az ÓSZ-ben, Etékiel (36-48-as fejezetek), Dániel (7-12-es fejezetek), Zakariás, és (2) az ÚSZ-ben, Máté 24; Márk 13; II. Thessz. 2 és a Jelenések könyve.

Apologetika. Ez a görög "jogi védekezés" szótövéből származik. Ez egy meghatározott fegyelem a teológián belül, ami arra törekszik, hogy bizonyítékot és racionális érveket adjon a keresztény hitre.

A priori. Ez lényegében az "előfeltételezés" kifejezés szinonimája. Már korábban elfogadott és igaznak vélt definíciók, alapelvek és álláspontok használatával történő érvelést foglal magában. Ezek olyan dolgok, amiket vizsgálgatás nélkül elfogadunk.

Arianizmus. Arius az egyiptomi Alexandriában lévő gyülekezetben volt presbiter (elöljáró) a harmadik század végén és a negyedik század elején. Ő azt bizonygatta, hogy Jézus mindenek

előtt létező volt, de nem volt isteni (legalábbis nem olyan értelemben, mint az Atya), amit valószínűleg a Példabeszédek 8:22-31-gyel támasztott alá. Alexandria püspöke nagy kihívás volt a számára, aki évekig tartó ellenségeskedést kezdett (Kr. u. 318). Az Arianizmus a Keleti Egyház hivatalos hitvallásává vált. A Níceai Zsinat (Kr. u. 325) elítélte Ariust, és megerősítette a Fiú teljes egyenlőségét és istenségét.

Arisztotelész. Ő volt az ókori Görögország egyik filozófusa, Platón diákja és Nagy Sándor tanára. Az ő befolyása még ma is nagyon sok modern tanulmány sok területére elér. Ez azért van, mert a megfigyelés és a besorolás által megszerezhető ismeretet hangsúlyozta. Ez a tudományos módszer egyik tana.

A szemantika (jelentéstan) területe. Ez egy bizonyos szóhoz tartozó összes jelentési csoportját foglalja magában. Ez lényegében annak a bizonyos szónak a különböző szövegkörnyezetekben előforduló összes mellékértelmét foglalja magában.

Autográfiák azaz eredeti írások. Ezek a biblia eredeti írásainak a nevei. Ezek az eredeti, kézzel írott iratok elvesztek. Csak másolatok másolatai maradtak meg. Ez a forrása sok szövegi változatnak a héber és a görög kéziratokban és az ókori változatokban is.

Bekezdés. Ez az alapvető értelmezési irodalmi egysége a prózának. Egy központi témát s annak kibontását tartalmazza. Ha ennél a legfőbb egységnél maradunk, akkor nem fogunk a lényegtelen dolgokból lényegest gyártani, vagy nem fogjuk kihagyni az eredeti szerző szándékát.

Bezae Kódex azaz a Codex Bezae. Ez a hatodik századból származó görög és latin kézirat. A "D" betű jelölik. Az evangéliumokat, az Apcselt és az alapvető leveleket tartalmazza. Számos, írástudók általi hozzáadás jellemzi. A "Textus Receptus" (Elfogadott Szöveg) alapját alkotja, ami a legfőbb görög kézirati hagyomány, ami az angol King James Version nevű bibliafordítás mögött áll.

Bibliai tekintély. Ezt a kifejezést egy nagyon is specifikus értelemben használták. Ez azt jelenti, hogy megértjük hogy az eredeti szerző mit mondott a saját korának, és azt igazságot a saját korunkban alkalmazzuk. A bibliai tekintélyt általában úgy definiálják, hogy úgy tekintünk a bibliára, mint ami az egyetlen tekintélyt adó iránymutatónk. Mindazonáltal a jelenlegi, helytelen értelmezések fényében korlátozott a fogalmunk azzal kapcsolatban, hogy a bibliát a történelmi – nyelvtani módszerek tanai által értelmezzük.

Bibliakiritka. Ez a bibliai értelmezés azon művelete, ami az adott könyv történelmi hátterére és irodalmi szerkezetére fókuszál.

Bölcsesség Irodalom. Ez volt a régi közel kelet (és a modern világé is) hétköznapi irodalmi műfaja. Lényegében egy próbálkozás volt arra, hogy az új generációt oktassa a sikeres élet iránymutatóira a költészet, példabeszédek vagy esszék által. Sokkal inkább az egyénnek címezték ezeket, mint a társadalom egészének. Nem használt történelmi utalásokat, hanem élettapasztalatokra és megfigyelésekre alapult. A bibliában az Jób és az Énekek Éneke, feltételezi YHWH jelenlétét és imádatát, de ez a vallásos világnézet nem nyilvánvaló mindig minden emberi megtapasztalásban.

Mint műfaj, általános igazságokat állított. Mindazonáltal ezt a műfajt nem lehet minden bizonyos helyzetben használni. Ezek általános kijelentések, amik nem mindig

alkalmazhatóak minden egyes helyzetre.

Ezek a bölcsek merték feltenni az élet nagy, nehéz kérdéseit. Elég gyakran nagy kihívást állítottak a hagyományos vallási nézetük elé (Jób és a Prédikátor). Egyensúlyt és feszültséget helyeznek az élet tragédiáiról szóló könnyű kérdésekbe.

Deduktív (levezető). A logikának és az érvelésnek ezen módszere az általános alapelvektől a specifikus alkalmazás felé halad az érvelés eszközei által. Pont az ellentéte az induktív (következtető) levezetésnek, ami a megfigyelt tényektől az általános következtetések (teóriák) felé halad, ami tudományos módszert tükröz vissza.

Diaszpóra. Ez a görög szakszó amit a palesztinai zsidók használtak arra, hogy leírják azokat a zsidókat, akik az Ígéret Földjének földrajzi határain kívül éltek.

Dinamikusan megfelelő. Ez egyfajta bibliafordítási módszer neve. A bibliafordításokat a következőképpen tekinthetjük: folyamatos fejlődés a "szó szerinti" egyezéstől, amikor is minden héber vagy görög szónak van egy angol (magyar) megfelelője; a "parafrázisig" (magyarázó körülírás), amiben csak a gondolatot fordítják le kevesebb figyelmet fordítva az eredeti szavakra vagy kifejezésekre. E között a két módszer között található a "dinamikusan megfelelő" fordítás, ami komolyan veszi az eredeti szöveget, de azt modern nyelvtani formákkal és idiómákkal fordítja le. A fordítások különböző módszereiről nagyon jó kis elemzés találhatsz a következő könyvben: Fee and Stuart: *How to Read the Bible for All Its Worth* (Hogyan Kell Olvasni a Bibliát Annak Teljes Értékéért) 35. oldal, és Robert Bratcher: *Introduction to TEV* (Bevezetés a TEV elnevezésű bibliafordításba).

Eisegesis (félremagyarázás). Az exegézis ellentéte. Ha az exegézis "kifelé vezet" az eredeti szerző szándékából, akkor ez a kifejezés egy idegen ötletbe vagy véleménybe "vezet befelé".

Eklektikus. Ezt a kifejezést a szövegkritikával kapcsolatban használják. Arra a gyakorlatra utal, amikor különböző görög kéziratokból kiválasztanak bizonyos szövegrészeket, hogy egy olyan szöveget kapjanak, amiről azt gondolják, hogy közel áll az eredetihez. Elutasítja azt a nézetet, hogy bármelyik görög kézirati család megragadja az eredetit.

Elfogultság. Ez az a kifejezés, amit arra használtak, hogy leírják vele azt az erőteljes hajlamot, ami egy tárgy vagy egy nézőpont felé irányul. Egy olyan gondolkodás, amiben a pártatlanság, az egy bizonyos tárgy vagy nézőpont felé lehetetlen. Ez egy előítéletekkel teli állapot.

Ellentétes. Ez az érvelésnek azon módszere, ami által látszólag ellentmondó vagy paradox párokat egyfajta feszültség tartja össze, egy egységesített választ keresve, ami az ellentét mind két oldalát magában foglalja. Nagyon sok bibliai tanban vannak ellentétpárok, predestináció – szabadakarat; üdvbizonyosság – kitartás; hit – cselekedetek; döntés – tanítványság; keresztény szabadság – keresztény felelősség.

Előfeltételezés. Ez az egy bizonyos témáról szóló, előre elgondolt értelmezésünkre utal. Gyakran alkotunk véleményt vagy előítéleteket adott témákról, még mielőtt az erről szóló írásokat megközelítenénk. Ezt a hajlamot úgy is nevezik, hogy elfogultság, vagy *a priori* álláspont, egy feltételezés, előre-tudás vagy előfeltételezés.

Elszellemiesítés. Ez a kifejezés az allegorizálás szinonimája abban az értelemben, hogy eltávolítja

a történelmi és az irodalmi szövegkörnyezetét az igerésznek, és egy másik kritéria előfeltétele alapján értelmezi azt.

Eredeti szerző. Ez az Írások tényleges szerzőjére/leírójára utal.

Etimológia (szófejtés). Ez a szavak tanulmányozásának azon aspektusa, amikor az adott szó eredeti jelentését próbáljuk meg meghatározni. Ebből a szótőből aztán specifikus használatok sokkal könnyebbel meghatározhatóak. Az értelmezésben nem az etimológia a legfőbb fókusz, sokkal inkább a szó kortárs jelentése és használata.

Exegézis (szövegmagyarázat). Ez az a szakszó, amit arra a gyakorlatra használnak, amikor egy bizonyos szövegrészt értelmeznek. Azt jelenti, hogy "kifelé vezetni" (a szövegből) ami azt jelenti, hogy a célunk, hogy megértsük az eredeti szerző szándékát a történelmi háttér, irodalmi szövegkörnyezet, a szintaktika és a szó kortárs értelmének fényében.

Félreérthetőség, kétértelműség. Ez arra a bizonytalanságra utal, ami egy írott dokumentumban azt eredményezi, hogy két vagy több lehetséges jelentés van, vagy két vagy több dologra utalhat ugyanaz a dolog. Lehetséges, hogy János szándékosan használja a kétértelműséget (double entendre).

Gnoszticizmus. A legtöbb információnk erről az eretnekségről a második századi gnosztikus írásokból származik. Bár a kezdetleges elemei már az első században (sőt már előbb is) jelen voltak.

Néhány megállapított tan a valentinuszi és a kerinthosi gnoszticizmusból, a második századból: (1) az anyag és a lélek egyképpen örökkévaló (lételméleti dualizmus). Az anyag gonosz, a lélek jó. Isten, aki lélek, nem lehet közvetlenül kapcsolatban a gonosz anyag formálásával; (2) kiáradások vannak (*eónok*, vagy angyali szintek) Isten és az anyag között. Az utolsó vagy a legalacsonyabb az ÓSZ YHWH-ja volt, aki megteremtette az világegyetemet (*kosmos*); (3) Jézus egy kiáradás volt, olyan, mint YHWH, de egy magasabb szinten, közelebb az igaz Istenhez. Néhányan őt tették a legmagasabb szintre, de még így is alacsonyabbra, mint Isten, és semmiképpen sem volt testet öltött istenség (vö. János 1:14). Mivel az anyag gonosz, Jézusnak nem lehetett emberi teste úgy, hogy közben megmarad istenségnek. Jézus egy szellemi jelenés volt (vö. I. János 1:1-3; 4:1-6); és (4) az üdvösséget a Jézusban való hit által lehetett megnyerni, plusz kellett valami különleges tudás is, amit csakis különleges személyes ismerhettek. A tudás (jelszavak) szükséges volt ahhoz, hogy átkelhessenek a mennyei szférák között. A zsidó törvényeskedés szükségszerű volt ahhoz, hogy elérhessék Istent.

A gnosztikus hamis tanítók két egymással szemben álló etikai rendszer mellett korteskedtek: (1) némelyeknek az életstílus teljes mértékben független volt az üdvösségtől. Számukra az üdvösség és a szellemiség titkos tudásba (jelszavakba) volt zárva az angyali szférák által (*eónok*), míg (2) másoknak az életstílus életbe vágó volt az üdvösséghez. Aszkéta életet hangsúlyoztak, amit a valódi szellemiség bizonyítékának tekintettek.

Hermeneutika. Ez az exegézist irányító alapelvekre utaló szakszó. Ez a specifikus iránymutatók egy csoportja, de ugyanakkor egy művészet/tehetség is. Legyen az bibliai vagy világi, a hermeneutikát általában mindig két kategóriába osztják: általános alapelvű és különleges alapelvű. Ezek mind azokhoz a különböző irodalmi típusokhoz kapcsolódnak, amiket a Bibliában találunk. Mindegyik különböző típusnak (műfajnak) meg vannak a saját egyedi

iránymutatói, de osztozhattak közös megállapításokon és értelmezési folyamatokon.

Holttengeri Tekercsek. Ez az elnevezés azokra az ősi szövegekre utal, amik héber és arám nyelven íródtak, s 1947-ben találták meg őket a Holt Tenger közelében. Az első századi júdaista szekta vallásos könyvtára volt ez. A római megszállás nyomása és a hatvanas évek zelóta háborúi miatt elrejtették a tekercseket hermetikusan lezárt agyag edényekben különböző barlangokban és repedésekben. Segítettek abban, hogy megértsük az első századi Palesztína történelmi hátterét, és megerősítették a Maszoréta szövegek helyességét, legalábbis a korai Kr. e. időszakig visszamenőleg. A "DSS" betűkkel jelölik őket.

Idióma. Ezt a szót arra a kifejezésre használták, amit különböző kultúrákban találhatunk meg, aminek speciális jelentése van, ami nem kapcsolódik az adott kifejezés általános jelentéséhez. Néhány modern példa: "hát ez halálosan jó volt" vagy "teljesen kicsináltál". A biblia is tartalmaz ilyen típusú kifejezéseket.

Ihletettség. Ezt a nevet adták annak a fogalomnak, hogy Isten azáltal szólt az emberiséghez, hogy oly módon vezette a bibliai írókat, hogy azok pontosan és világosan lejegyezzék az Ő kijelentéseit. A teljes fogalmat általában három különböző kifejezéssel fejezik ki: (1) kijelentés – Isten az emberi történelemben munkálkodott; (2) ihletettség – Ő adta meg a saját cselekedeteinek helyesértelmezését, azok jelentését bizonyos kiválasztott embereknek, hogy jegyezzék azokat fel az emberiség számára; és (3) megvilágosodás – az Ő Lelkét adta, hogy segítsen az emberiségnek megérteni saját önleleplezését.

Induktív (következtető). Ez egy logikai vagy érvelési módszer, ami a részletektől az egész felé halad. Ez a modern tudomány tapasztalati módszere. Lényegében ez volt Arisztotelész módszere is.

Interlineáris (sorközi). Ez egy olyan kutatási eszköz, ami segít azoknak, akik nem tudnak a biblia nyelvén, hogy annak jelentését és szerkezetét analizálhassák. Ez a fajta bibliafordítás az angol (magyar) szöveget a szavak szintjén közvetlenül az eredeti bibliai nyelven írott szöveg alá helyezi. Ez az eszköz, amit egy "analitikus lexikonnal" egészítettek ki, meg fogja adni a héber és a görög nyelv formáit és alapvető definícióit.

Irodalmi egység. Ez az adott bibliai könyv nagyobb gondolati felosztásaira utal. Ez állhat pár versből, bekezdésből vagy fejezetből. Ez egy független egység, aminek van egy központi témája.

Irodalmi műfaj. Ez azokra az elkülönülő formákra utal, amiket az emberi kommunikáció magára ölthet, mint például a vers vagy a történelmi elbeszélés. Minden fajta irodalomnak megvannak a maga hermeneutikai műveletei az általános írott irodalmi alapelveken kívül.

Kánon. Ezt a kifejezést arra használták, hogy leírják azokat az írásokat, amik a bibliát alkotják, s amiket egyedülállóan ihletettnek hittek. Mind az Ó-, mind az Újszövetség esetében használták.

Kézirat. Ez a kifejezés a görög Újszövetség különböző másolataira utal. Általában különböző típusokba sorolják őket a következők szerint: (1) az anyag, amire írták őket (papirusz, bőr), vagy (2) magának az írásnak a formája (nagybetűs vagy folytatólagos írás). Egyesszámban

"MS", többes számban "MSS" betűkkel jelölik őket.

Kijelentés. Ezt a nevet adták annak a fogalomnak, hogy Isten azáltal szólt az emberiséghez, hogy oly módon vezette a bibliai írókat, hogy azok pontosan és világosan lejegyezzék az Ő kijelentéseit. A teljes fogalmat általában három különböző kifejezéssel fejezik ki: (1) kijelentés – Isten az emberi történelemben munkálkodott; (2) ihletettség – Ő adta meg a saját cselekedeteinek helyes értelmezését, azok jelentését bizonyos kiválasztott embereknek, hogy jegyezzék azokat fel az emberiség számára; és (3) megvilágosodás – az Ő Lelkét adta, hogy segítsen az emberiségnek megérteni saját önleleplezését.

Kommentár. Egy egy speciális kutatást segítő könyv. Egy-egy bibliai könyv általános hátterét mutatja be. Aztán pedig megpróbálja megmagyarázni az egész könyv minden egyes bekezdését. Néhány annak alkalmazására összpontosít, míg mások a szöveggel foglalkoznak egy sokkal inkább technikai módon. Ezek a könyvek nagyon hasznosak, viszont csak azután szabadna használni őket, hogy már elvégeztük a saját előtanulmányainkat. A kommentátor értelmezéseit soha nem szabad kritika nélkül elfogadni. Általában nagyon hasznos, ha több, más-más szempontból íródott kommentárt összehasonlítunk.

Konkordancia. Ez egy másik segédeszköz a bibliatanulmányozáshoz. Felsorolja a szavak összes előfordulási helyét mind az Ó- mind az Újszövetségben. Számos módon segít: (1) meghatározza azt a héber vagy görög szót, ami a keresett magyar szó mögött áll; (2) össze lehet hasonlítani azokat a héber vagy görög szövegrészeket, amiben ugyanaz a szó fordul elő; (3) megmutatja azt, hogy hol vannak azok a különböző héber vagy görög szavak, amik ugyanazzal a magyar kifejezéssel lettek lefordítva; (4) megmutatja, hogy bizonyos szava milyen gyakran voltak alkalmazva egy bizonyos könyvben vagy egy bizonyos író által; (5) segít rátalálni a bibliaversekre a bibliában (vö. Walter Clark: *How to Use New TestamentGreek Study Aids?* [Hogyan Kell a Görög Újszövetség Tanulmányozását Segítő Eszközöket?] 54-55. oldala).

Krisztusközpontú. Ezt a kifejezést Jézus központiságára használták. Jelen szerző azzal a fogalommal kapcsolatban használja, hogy Jézus a teljes biblia Ura. Az Ószövetség Feléje mutat, és Ő maga annak beteljesítése és célja (vö. Máté 5:17-48).

Leíró nyelvezet. Ezt a kifejezést azokkal az idiómákkal hozzák összefüggésbe, amiket az ÓSZ írásában használtak. Olyan kifejezésekkel beszél a világunkról, ahogyan az az öt érzékszervünk által megjelenik. Ez nem tudományos leírás, s nem is annak szánták.

Maszoréta szöveg. Ez a Kr. u-i kilencedik századból való Ószövetséget tartalmazó héber kéziratokra utal, amiket zsidó tudósok generációi készítettek, s magánhangzókat jelölő pontokat és más szövegi megjegyzéseket is tartalmaznak. Az Ószövetségünk alapvető forrásszövegét adja. Ennek szövegét a héber kéziratok megerősítették, legfőképpen az Ézsaiást, amit a Holttengeri tekercsekből ismerünk. Az "MT" betűkkel jelölik ezt a szöveget.

Megvilágosodás. Ez az a név, amit annak a fogalomnak adtak, ami azt jelöli, hogy Isten szólt az emberiséghez. A teljes fogalmat általában három különböző kifejezéssel fejezik ki: (1) kijelentés – Isten az emberi történelemben munkálkodott; (2) ihletettség – Ő adta meg a saját cselekedeteinek helyes értelmezését, azok jelentését bizonyos kiválasztott embereknek, hogy jegyezzék azokat fel az emberiség számára; és (3) megvilágosodás – az Ő Lelkét adta, hogy segítsen az emberiségnek megérteni saját önleleplezését.

Metonímia (névcsere, fogalomcsere). Ez egy képes beszéd, amiben egy dolog nevét valami másra használták, amit azonosítottak vele. Például: "forr a teafőző", ami valójában azt jelenti, hogy "forr a víz a teafőzőben".

Muratori-töredék. Az Újszövetség kanonikus könyveinek listája. Kr. u. 200-ból, Rómából származik. Ugyanazt a 27 könyvet tartalmazza, mint a Protestáns Újszövetség. Ez megmutatja, hogy a kánon "gyakorlatilag" már létezett a római birodalom különböző részein, a negyedik században tartott helyi gyülekezetek által megrendezett egyházi zsinatok előtt is.

Műfaj zsáner. Ez egy francia kifejezés, ami különböző irodalmi típusokat jelöl. A kifejezés jelentése az, hogy az irodalmi formákat olyan kategóriákba sorolja, amik közös jellemzőkkel rendelkeznek, történelmi beszámolók, versek, példabeszédek, apokaliptikus és törvényhozási.

Nesztorianizmus. Nesztoriosz konstantinápolyi egyházatya volt az ötödik században. A szíriai Antiokhiában tanult, és azt bizonygatta, hogy Jézusnak két természete volt, egy teljesen emberi és egy teljesen isteni. Ez a nézet eltért az alexandriai ortodox nézettől, hogy egy természete volt. Nesztoriosz legfőbb aggodalma az volt, hogy Máriának az "Isten anyja, istenszülő" nevet adták. Nesztoriosz Alexandriai Kürillosszal szemben állt, és következésképpen saját antiókhiai taníttatásával is. Antiokhia volt a történelmi, nyelvészeti, szövegi megközelítésű bibliaértelmezésnek a fellegvára, míg Alexandria a négyes (allegorikus) bibliaértelmezés iskolája volt. Nesztorioszt végül is elmozdították a posztjáról és száműzték.

Papirusz. Ez egy Egyiptomból származó íráshoz használt anyagtípus volt. Folyami nádból készítették. Ez az az anyag, amire a legrégebbi másolatait írták a görög újszövetségnek.

Parafrázis (más szavakkal elmondó). Ez egyfajta bibliafordítási módszer neve. A bibliafordításokat a következőképpen tekinthetjük: folyamatos fejlődés a "szó szerinti" egyezéstől, amikor is minden héber vagy görög szónak van egy angol (magyar) megfelelője;a "parafrázisig" (magyarázó körülírás, más szavakkal elmondás), amiben csak a gondolatot fordítják le kevesebb figyelmet fordítva az eredeti szavakra vagy kifejezésekre. E között a két módszer között található a "dinamikusan megfelelő" fordítás, ami komolyan veszi az eredetiszöveget, de azt modern nyelvtani formákkal és idiómákkal fordítja le. A fordítások különböző módszereiről nagyon jó kis elemzést találhatsz a következő könyvben: Fee and Stuart: *How to Read the Bible for All Its Worth* (Hogyan Kell Olvasni a Bibliát Annak Teljes Értékéért) 35. oldal, és Robert Bratcher: *Introduction to TEV* (Bevezetés a TEV elnevezésű bibliafordításba).

Párhuzamos szövegek. Annak a fogalomnak a része, hogy a Biblia egészét Isten adta, így aztán a Bibliai önmaga legjobb értelmezője és egyensúlyba hozza az ellentétes igazságokat. Ez akkor is nagyon hasznosnak bizonyul, amikor szeretnénk egy nem világos vagy kettős értelmű igerészt értelmezni. Abban is segít, hogy megtaláljuk a legérthetőbb igerészt egy adott témával kapcsolatban, ugyanúgy, mint a többi igei aspektusát egy adott témának.

Parókializmus (vagy lokálpatriotizmus). Ez olyan előfeltételekhez kapcsolódik, amik egy bizonyos helyi teológiai/kulturális háttérbe foglaltatnak. Nem ismeri el a bibliai igazság vagy annak alkalmazásának kultúrákat átható természetét.

Platón. Egyike volt az ókori Görögország filozófusainak. Az ő filozófiája nagy hatással volt a korai egyházra Alexandria, Egyiptom tudósai és később Szent Ágoston által. Ő volt az, aki rögzítette, hogy a földön minden látszólagos, és hogy minden egyszerűen a szellemi archetípus másolata volt. A teológusok később Platón "formáit/ideáit" a szellemi valósággal azonosították.

Rabbinikus Judaizmus. A zsidók életének azon szakasza, ami a babilóniai fogsággal kezdődött (Kr. e. 586-538). Ahogy a papok és a Templom tekintélye megszűnt, a helyi zsinagógák váltak a zsidó élet központjává. A zsidó kultúra, közösség, istentisztelet és bibliatanulmányozás ezen helyi központjai váltak a nemzeti vallásos élet központi fókuszává. Jézus napjaiban az "írástudók vallása" párhuzamos volt a papokéval. Jeruzsálem Kr. u. 70-ben történt eleste után az írástudói forma volt az, amiben egyébként a Farizeusok domináltak, ami a zsidó vallásos élet irányát kontrollálta. Ezt a Tóra gyakorlatias, törvényeskedő értelmezése jellemezte, úgy, ahogyan azt a szájhagyományok (Talmud) elmagyarázták.

Septuaginta. Ezt a nevet adták a héber Ószövetség görög fordításának. A hagyomány szerint hetven nap alatt írta le hetven zsidó írástudó az egyiptomi Alexandria könyvtárának. A dátum a hagyományok szerint Kr. e. 250 (valójában valószínűleg több mint 100 évig tarthatott a befejezése). Ez a fordítás azért jelentőségteljes, mert (1) elég régi szöveget biztosít ahhoz, hogy összehasonlítsuk a Maszoréta héber szöveggel; (2) megmutatja, hogy milyen állapotban volt a Kr. e-i harmadik és második században a zsidó értelmezés; (3) megmutatja, hogy hogyan értelmezték a Messiási próféciákat még Jézus elutasítása előtt. Rövidítésében az "LXX" betűk jelölik.

Sinaiticus Kódex azaz a Codex Sinaiticus. Ez egy görög kézirat a Kr. u-i negyedik századból. Egy német tudós, Tischendorf találta meg a Szent Katalin kolostorban a Jebel Musa hegyen, ami a hagyományok szerint a Sínai hegy területe. Ezt a kéziratot a héber "A" betűvel jelölik, amit "alephnek" hívnak [א]. Mind az Ó, mind a teljes újszövetséget tartalmazza. Ez az egyik legrégebbi unciális MSS.

Szinonim vagy rokon értelmű. Ez olyan kifejezésekre utal, amik pontosan ugyan azt jelentik vagy nagyon hasonló a jelentésük (bár a valóságban semmilyen két szónak nincs teljes szemantikai átfedése). Annyira közeli rokonságban állnak, hogy helyettesíthetik is egymást egy mondatban, anélkül, hogy elveszne jelentésük. Továbbá arra is használják, hogy meghatározzák vele a héber költészetben előforduló párhuzamok három formája közül az egyiket. Ebben az értelemben két olyan sorra utal a költészetben, amik ugyanazt az egy igazságot fejezik ki (vö. Zsolt 103:3).

Szintaktika. Ez egy görög kifejezés, ami a mondat szerkezetére utal. A mi "nyelvtan" szavunk szinonimája.

Szintetikus vagy mesterséges. Ez egy egyike annak a három kifejezésnek, ami a héber költészet típusaihoz kapcsolódik. Az a kifejezés a költészet azon soraira utal, amik egymást növekvő módon építik fel, szokták úgy is nevezni, hogy "klímax, vagy csúcspont" (vö. Zsolt 19:7-9).

Szisztematikus vagy rendszeres teológia. Ez az értelmezés azon fázisa, amikor a biblia igazságait megpróbálja egy egységesített és racionális módon egymáshoz kapcsolni. Ez sokkal inkább egy logikus prezentációja a keresztény teológiának kategóriákba csoportosítva (Isten, ember,

bűn, üdvösség, stb.), mint egy pusztán történelmi bemutatás.

Szó szerinti. Ez a másik neve az Antiókhiából származó történelmi hermeneutikai módszernek, ami a szövegre fókuszál. Azt jelenti, hogy az értelmezés magában foglalja a normál és a nyilvánvaló jelentését az emberi nyelvnek, bár ennek ellenére felismeri a képletes nyelvezetet is.

Szövegkiragadás. Ez az Írások értelmezésének azon gyakorlata, amikor idéznek egy verset annak közvetlen vagy kiterjedtebb szövegkörnyezetére való tekintet nélkül, figyelembe se véve annak irodalmi egységét. Ez kimozdítja a verset az eredeti szerző szándékából, és általában magában foglalja az arra való törekvést, hogy egy személyes véleményt bizonyítson vele az illető személy, miközben véleménye biblikus tekintélyét bizonygatja.

Szövegkritika. Ez a biblia kéziratainak tanulmányozása. A szövegkritika szükségszerű, mert egy eredeti példány sem létezik, a másolatok pedig eltérnek egymástól. Arra törekszik, hogy megmagyarázza az eltéréseket, és hogy megadja (amennyire csak lehetséges) a kéziratok eredeti megfogalmazását mind az Ó, mind az Újszövetségre nézve.

Talmud. Ez az a cím vagy név, amit a Zsidó Szájhagyomány becikkelyezésének adtak. A zsidók hiszik, hogy ezt Isten maga adta át Mózesnek a Sínai hegyen. Valójában viszont úgy tűnik, hogy ez a zsidó tanítók bölcsességének gyűjteménye volt az évek során. A Talmudnak két különböző írott változata van, a babilóniai és a rövidebb, befejezetlen palesztinai.

Természetes kijelentés. Ez az egyik kategóriája Isten az embereknek tett önkijelentésének. Magában foglalja a természetes rendet (Róma 1:19-20) és az erkölcsi lelkiismeretet (Róma 2:14-15). A Zsolt. 19-1-6-ban és a Róma 1-2-ben is beszél róla. Eltér a különleges kijelentéstől, amikor is Isten különleges módon kijelentette önmagát a Bibliában, és természetfeletti módon a Názáreti Jézusban.

Ez a teológiai kategória újra és újra ki lett hangsúlyozva az "öreg föld" mozgalomban a keresztény tudósok között (pl. Hugh Ross írásai). Ezt a kategóriát arra használják, hogy megerősítsék, hogy minden igazság Isten igazsága. A természet egy nyitott ajtó az Istenről való tudáshoz, de különbözik a különleges kijelentéstől (ami a Biblia). A modern tudomány számára megadja a szabadságot, hogy a természetes rendben végezzék kutatásaikat. Az én véleményem szerint ez egy csodálatos új lehetőség, hogy a modern nyugati tudományos világ számára bizonyság legyen.

Textus Receptus. Ez a megkülönböztetés Kr. u. 1633-ban, Elvezir görög Újszövetségének megszerkesztésével kezdődött. Lényegében ez a görög Újszövetség egy formája, amit néhány korábbi görög kéziratból és Erasmus (1510-1535), Stephanus (1546-1559) és Elzevir (1624-1678) latin változataiból állítottak össze. A. T. Robertson az *An Introdiction to the Textual Criticism of the New Testament* (Bevezetés az Újszövetség Szövegkritikájába) című könyvének 27. oldalán a következőt mondja: "A bizánci szöveg gyakorlatilag maga a Textus Receptus". A bizánci szöveg a legértéktelenebb a korai görög kéziratok három családja közül (nyugati, alexandriai és bizánci). A századok során a kézzel másolt szövegek felhalmozott hibáit mind tartalmazza. Mindazonáltal A. T. Robertson azt is elmondja, (21. oldal), hogy a "Textus Receptus lényegében véve egy elég pontos szöveget őrzött meg a számunkra". Ez a görög kézirati hagyomány (legfőképpen Erasmus harmadik kiadása 1522-ből) alkotja az angol nyelvű King James Version nevű bibliafordítás alapját, ami Kr. u. 1611-ből származik.

Tipológia. Ez egy különleges típusa a kijelentésnek. Általában Újszövetségi igazságokat jelent, amiket Ószövetségi igeszakaszokban lehet megtalálni valamilyen analogikus szimbólum által. Az ilyen típusú értelmezés nem helyén való használata miatt korlátoznunk kell az Újszövetségben feljegyzett specifikus példák használatát. A hermeneutikának ezen kategóriája volt az alexandriai módszer legfőbb eleme.

Tóra. Ez a héber kifejezés a "tanítás" szóra. Ez lett a hivatalos neve Mózes írásainak (az I. Mózestől az V. Mózesig). A zsidók számára ez a legnagyobb tekintéllyel bíró része a héber kánonnak.

Törvényeskedés. Ezt a fajta hozzáállást a szabályok vagy a rituálék túlhangsúlyozása jellemzi. Hajlamos arra, hogy az Isten általi elfogadottságot a szabályoknak való emberi teljesítményre helyezze. Hajlamos arra, hogy lekicsinyelje a kapcsolatot, és a teljesítményt emeli ki, miközben mindkettő nagyon fontos a szövetséges kapcsolatban, ami a szent Isten és a bűnös emberiség között van.

Vaticanus Kódex, azaz a Codex Vaticanus. Ez a Kr. u-i negyedik századból származó görög kézirat. A vatikáni könyvtárban találtak rá. Eredetileg a teljes ószövetséget, az Apokrif iratokat és az újszövetséget is tartalmazta. Bár bizonyos részek elvesztek (I. Mózes, Zsoltárok, Zsidókhoz írt levél, a Pásztori levelek, Filemonhoz írt levél és a Jelenések). Ennek ellenére ez egy nagyon is hasznos kézirat abban, hogy meghatározza az eredeti kéziratok eredeti szavait. A "B" betűvel jelölik.

Világkép és világnézet. Ezek együtt járó fogalmak. Mind a kettő filozofikus fogalom, ami a teremtéshez kapcsolódik. A "világkép" kifejezés a teremtés 'hogyan"-jára utal, míg a "világnézet" a "ki" kérdésre ad választ. Ezek a kifejezések alkalmazhatóak az I. Mózes 1-2 értelmezésére, ami elsősorban a Ki-vel foglalkozik a teremtés témájában, nem pedig a hogyan-nal.

Vulgáta. Ez a neve a latin fordításnak, amit Jeromos készített. Ez lett az alapvető, vagy "hétköznapi" fordítása a Római Katolikus Egyháznak. Kr. u-i 380-as években készült.

YHWH. Ez az ÓSZ-i szövetséges neve Istennek. A II. Mózes 3:14-ben meghatározva. Ez a héber "lenni" létige MŰVELTETŐ formája. A zsidók féltek kiejteni a nevét, nehogy hiába vegyék fel a nevét a szájukra; így behelyettesítették a héber *Adonai,* "úr" kifejezéssel. Ezért fordították ezt a szövetséges nevet így angolul és magyarul is úr-nak.

FÜGGELÉK 4

HITVALLÁS

Különösebben nem foglalkozom hitvallásokkal. Sokkal inkább a Bibliát magát szeretem elismerni. Mindazonáltal elismerem, hogy azok, akik nem ismernek, egy hitvallással által ki tudják értékelni a doktrinális nézőpontomat. Napjainkban, amikor oly sok a teológiai tévedés és a félrevezetés, teológiám következő rövid összefoglalóját tudom ajánlani:

1. A Biblia, mind az Ó, mind az Újszövetség, Isten ihletett, tévedhetetlen, hiteles és örök Szava. Isten ön-kinyilatkoztatása, amit természetfeletti vezetés alatt lévő emberek jegyeztek le. Ez az Istenről és céljairól szóló tiszta igazság egyetlen forrása. Továbbá ez az egyetlen forrása a hitnek és a gyakorlatnak Isten Egyháza számára.

2. Csak egyetlen örök, teremtő, megváltó Isten létezik. Ő minden látható és láthatatlan dolog teremtője. Ő szerető és gondoskodó Istenként jelentette ki magát, ugyanakkor igazságos is. Három külön személyben jelentette ki magát: Atya, Fiú és Lélek, valóságosan különállóak, lényegében mégis egyek/ugyanaz.

3. Isten aktívan irányítja az általa teremtett világot. Létezik egy, a teremtésének szánt terve, ami megváltoztathatatlan, és van egy individuális/személyre koncentráló terve, ami megengedi az emberi szabad akaratot. Semmi sem történik Isten tudta és engedélye nélkül, ugyanakkor megengedi az egyéni választást, mind az angyaloknak, mind az embereknek. Jézus az Atya Kiválasztott Embere, és Őbenne potenciálisan mindenki kiválasztott. Istennek a jövővel kapcsolatos előre tudása nem teszi az embert egy meghatározott, előre megírt forgatókönyvbe. Mindannyian magunk vagyunk felelősek a gondolatainkért és tetteinkért.

4. Az emberiség, bár Isten képmására és bűntől szabadon teremtetett, az Isten ellen való lázadást választotta. Bár egy természetfeletti közvetítő által kisértettek meg, Ádám és Éva mégis saját maguk voltak felelősek az akaratlagos önközpontúságukért. Lázadásuk kihatott a teremtett világra és az emberiségre is. Mindannyiunknak szüksége van Isten irgalmára és kegyelmére az Ádámban való közös állapotunk, és az egyéni, akarattal elkövetett lázadás miatt.

5. Isten kirendelte a megbocsátás és a helyreállítás eszközét a bukott emberiség számára. Jézus Krisztus, Isten egyedülálló Fia emberré lett, bűntelen életet élt, és az ő helyettesítő halála által kifizette az emberiség bűnéért járó árat. Ő az egyetlen út az Istennel való helyreállításhoz és a vele való közösséghez. Nincs más eszköze a megváltásnak, csakis az ő befejezett munkájába vetett hit.

6. Mindannyiunknak személyesen kell elfogadnunk Istennek a Jézusban felajánlott megbocsátását és helyreállátását. Ennek megvalósulása azáltal történik, hogy tudatosan bízunk Isten ígéreteiben Jézuson és a bűneinktől való tudatos elforduláson keresztül.

7. Krisztusba vetett bizalmunk és a bűnből való megtérésünk alapján mindannyian teljes bocsánatot nyertünk és helyre lettünk állítva. Mindazonáltal ennek az új kapcsolatnak a bizonyítéka egy megváltozott, és folyamatosan változó életben látható. Isten az emberiségnek szánt célja nem csak a menny, majd egy napon, hanem a Krisztushoz való hasonlatosság, ami a most-ra érvényes. Azok, akik valóban megváltattak, bár alkalmanként vétkeznek még, folyamatosan hitben és megtérésben/bűntől való folyamatos elfordulásban fognak élni.

8. A Szent Lélek a „másik Jézus". Jelen van a világban, hogy az elveszetteket Krisztushoz vezesse, a megtértekben pedig, hogy krisztusiasságot alakítson ki. A Lélek ajándékai megtéréskor adatnak nekünk. Ezek Jézus élete és szolgálata a Gyülekezetben, az Ő testében felosztva/szétosztva. Ezek az ajándékok, amik tulajdonképpen Jézus hozzáállása és motivációi, a lélek gyümölcsei által kell, hogy motiválva legyenek. A Lélek ugyanolyan aktív napjainkban, mint amilyen volt bibliai időkben.

9. Az Atya a Feltámadott Krisztust tette minden dolgok bírájává. Ő vissza fog térni a földre, hogy az egész emberiséget megítélje. Azok, akik bizalmukat Jézusba vetették és akiknek a nevük be van írva a Bárány élet-könyvébe, meg fogják kapni az örökkévaló megdicsőült testüket Jézus visszajövetelekor. Vele lesznek mindörökké. Ezzel egyidőben azok, akik elutasították, hogy Isten

igazságára válaszoljanak, örökké el lesznek választva a Háromegy Istennel való közösség örömétől. Az Ördöggel és annak angyalaival együtt megítéltetnek.

A fentiek nyilván nem egy teljes és alapos felsorolás, de remélhetőleg ízelítőt ad a szívem teológiai stílusából. Nagyon kedvelem a következő állítást:

„A lényeges dolgokban – egység, a felszínes dolgokban – szabadság, minden dologban pedig – szeretet.”